Vural Savaş

İrtica ve Bölücülüğe Karşı

Militan Demokrasi

4. basım

Bilgi Yayınevi

Vural Savaş | İrtica ve Bölücülüğe Karşı Militan Demokrasi

b

BİLGİ YAYINLARI / BİLGİ DİZİSİ : 133

ISBN 975 - 494 - 893 3
2000 06 Y 0105 1783

Birinci Basım Temmuz 2000
İkinci Basım Temmuz 2000
Üçüncü Basım Temmuz 2000

Dördüncü Basım
Temmuz 2000

BİLGİ YAYINEVİ
Meşrutiyet Caddesi, No: 46/A, Yenişehir 06420 / Ankara
Tlf (0-312) 434 49 98 - 434 49 99 - 431 81 22 - 434 12 71
Faks : (0-312) 431 77 58

http://www.bilgiyayinevi.com.tr
e-mail: info@bilgiyayinevi.com.tr

●

BİLGİ KİTABEVİ
Sakarya Caddesi, No: 8/A, Kızılay 06420 / Ankara
Tlf (0-312) 434 41 06 - 434 41 07
Faks : (0-312) 433 19 36

●

BİLGİ DAĞITIM
Narlıbahçe Sokak, No: 17/1, Cağaloğlu 34360 / İstanbul
Tlf (0-212) 522 52 01 - 520 02 59
Faks (0-212) 527 41 19

VURAL SAVAŞ

İrtica ve Bölücülüğe Karşı

MİLİTAN DEMOKRASİ

BİLGİ YAYINEVİ

kapak resmi : yaşar çallı

baskı cantekin matbaacılık yayıncılık
ticaret ltd. şti.
tlf 384 34 35 - 384 34 36 - 384 34 37

İ Ç İ N D E K İ L E R

ÖNSÖZ

Prof. Dr. Fazıl Sağlam, "Siyasal Partiler Hukukunun Güncel Sorunları" adlı kitabında, 'militan demokrasi' anlayışına şöyle açıklık getiriyor:

"Bonn Anayasası'nın 21. maddesinin en önemli özelliği, militan demokrasi anlayışını yansıtmasıdır. Alman Anayasa Mahkemesi bu anlayışı 'Streitbare Demokratie' (mücadeleci, kavgacı demokrasi) terimi ile ifade etmektedir."

Almanya'da siyasal partilerin demokrasi için taşıdığı vazgeçilmez önemi hukuk alanında savunan, 'partiler devleti' kavramını ortaya atan Gerhard Leibholz, bir makalesinde, Bonn Anayasası'nın 'militan demokrasi' anlayışını benimsemiş olmasını şu görüşlerle desteklemektedir:

"Alman Anayasası, 21. maddenin 2. fıkrasıyla Veimar Anayasası'nın yanlış bir özgürlük anlayışıyla kendi zararına yol açacak biçimde gözden kaçırdığı bir düzenlemeyi getirmiştir. Her anayasa gibi liberal-demokrat bir anayasanın da, düşmanlarına karşı hukukun silahıyla kendisini koruma hakkına sahip olduğunda kuşku yoktur. Hiçbir anayasadan, hele liberal bir hukuk devleti demokrasisi öngören bir anayasadan, kendisini ortadan kaldıracak koşulları onaylaması ve böylece intiharını yasallaştırması beklenemez. Liberal demokraside de özgürlük, maddesiz (substanslos) bir relativizmin ve nihilizmin görmek istediği gibi, hukuksal bağlardan yoksun değildir. Böylesine yanlış anlaşılmış bir özgürlük, önce özgürlüğün kendisini ve böylece özgürlükçü demokratik temel düzeni abes bir noktaya ve sonunda yok olmaya götürür. Özgürlük, siyasal alanda

da keyfilikle özdeş değildir. Liberal bir demokraside de özgürlük, kendisine siyasal açıdan işlerlik kazandıran var oluş temellerine bağlı olmayı şart kılar. Bu bağlılığa değişmezlik sağlamak ve buna karşı olanları devlet düşmanı olarak değerlendirmek liberal demokrasinin hakkıdır."

Demokratik pek çok ülkede, klasik-liberal demokraside eski tevekkülü terk eden bir dönüş olmuş ve Loewenstein'ın da "ateşe ateşle mukabele" şeklinde ifade ettiği üzere demokraside mücadeleci bir eğilim baş göstermiştir. (Prof.Dr. Münci Kapani, Freedom to Destory, Freedom, Hirsch'e Armağan, s.266.)

Klasik demokrasi teorisyenlerinden Mayo (Demokratik Teoriye Giriş, s.127) "Demokrasinin korunması için, siyasi parti çalışmalarının Anayasal sınırı aşmaması gerektiğini" ileri sürüyor.

Büyük hukukçu Manzini de;

"Her halde açıktır ki, ister totaliter, ister liberal, ister demokratik, isterse sosyalist vs. olsun, her devlet, işlevlerinin ve menfaatlerinin bilincindeyse, varlığını, düzenini, faaliyetlerini etkili kılmak ve canlandırmak için, zorunlu olan moral/ahlaki enerji bakımından tehlikeli görünen her şeye karşı kendini korumak görev ve hakkına sahiptir," demiştir.

Yüzyılımızın büyük düşünürü Karl Popper'ın söylediği gibi, "Demokrasi, karşılıklı anlayış ve hoşgörünün hâkim olduğu bir rejimdir." Ne var ki 'hoşgörü' çelişkili bir kavramdır. Sınırsız hoşgörü (tolerance), hoşgörüyü ortadan kaldırır. Hoşgörü sahibi olmayanlara hoşgörü gösterilmesi, hoşgörülü bir toplumun dayatmacılara karşı savunmasız bırakılması, hoşgörüsüyle birlikte, hoşgörülü kişinin kendisini de yok eder.

Anayasal düzenimizi ve ülke bütünlüğünü görevim gereği hukuk yoluyla savunmaya çalışırken hazırladığım belgelerin, yazdığım makalelerin ve yaptığım bazı konuşmaların, tüm çağdaş Atatürkçülerin benimsediği 'militan demokrasi' anlayışına açıklık getirdiği inancındayım.

Kitabın başlangıç kısmına "not defterimden seçmeler" bölümü-

nü koymayı uygun gördüm. O bölümde yazılı olanları bilmek, sizin de hakkınız diye düşündüm.

Kitabın son bölümüne Ord. Prof. Dr. Sulhi Dönmezer tarafından hazırlanan ve Ankara Barosu'nca düzenlenen Hukuk Kurultayı 2000'e sunulan "Din, Vicdan ve Kanaat Özgürlüğü" başlıklı bildiriyi koymayı uygun gördüm. Bu çok önemli bildiri ile birlikte, kitabın tümünü okumak sabrını gösterirseniz; laiklik, terörle mücadele, Cumhuriyetimizi yıkmaya çalışan örgütler, din, vicdan, düşünce özgürlüğü konularında pek çok fikrinizi değiştireceğinize inanıyorum.

Nâzım Hikmet bir şiirinde;

Kitap, rüzgâr olup
Perdeyi kaldırmalıdır.
Kitap, KANBER tayı olup Şah İsmail'in
Seni devlerin üzerine saldırtmalıdır

demişti.

Ben de perdeyi kaldıran bir kitap hazırlamaya çalıştım.

Becerebildiysem ne mutlu bana!

Vural SAVAŞ
Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı

VURAL SAVAŞ'IN NOT DEFTERİNDEN SEÇMELER

Kanuni'nin Şeyhülislamı Ebussuud Efendi'nin şöylesi fetvaları, Osmanlı'ya egemen olan zihniyetin niteliğine ışık tutar:

"Soru: Bir kişi açıktan açığa ramazan günü yemek yese, sorgulamasında 'Ramazan hadistir, düzme koşmadır' **derse ve bu sözünde direnirse ne yapmak gerekir?**

Cevap: Elbette öldürülmesi gerekir.

Soru: Seyyidler 'İbadetle ilgili kararlar bizi bağlamaz' **(...) derlerse bunlara ne yapılmalıdır?**

Cevap: Bu inanç üzerine direnirler, şeriat yoluna gelmezlerse dinsizlikleri anlaşılmış olur, bu nedenle öldürülmeleri gerekir.

Soru: Bazı sufiler 'Bize şeyhimiz böyle buyurdu' **diyerek sürekli zikretseler onlara ne yapmak gerekir?**

Cevap: Şeyhleri olan dinsizin buyruğunu Tanrı Peygamberi'nin buyruğuna yeğledikleri için tümünün öldürülmesi gerek.

Soru: Kızılbaş topluluğunun dine göre topluca öldürülmesi helal midir? Bunları öldürenler gazi, bu öldürme sırasında ölenler şehit olur mu?

Cevap: Kızılbaşların topluca öldürülmesi elbette dinimize göre helaldir. Bu en büyük kutsal savaştır. Bu yolda ölmek de şehitliğin en ulusudur." (M. Ertuğrul Düzdağ, **Şeyhülislam Ebussuud Efendi Fetvaları**..., s. 83 ve sonrası.)

Birinci Büyük Millet Meclisi'nin açılışından altı ay sonra, 26 Aralık 1920 tarihinde 'frengiyle savaş'ı öngören ya-

sa görüşülürken, Erzincan Mebusu **Şeyh Fevzi Efendi** şöyle diyor:

"Sahipsiz, mahremsiz kadınlar için avucunun içini göstermek caiz değildir. Yalnı gözlerinin etrafını –eşyaya bakacağı için– gösterebilir."

1999 yılında yayımlanan, **Ergün Poyraz**'ın yazdığı **Fethullah'ın Gerçek Yüzü** adlı kitapta (s.157-167) yazılanlar, 'Nurculuğun', aslında bölücü amaçlara hizmet ettiğini ve İBDA-C'nin, Nurcuların amaçlarını silah zoruyla gerçekleştirmeye çalıştığını belgeliyor:

Refah Partisi Kocaeli Milletvekili ve Adalet Bakanı **Şevket Kazan**'ın telgraf çekip, mektup yazıp, yanlarında olduklarını belirttiği **İBDA-C'nin yayın organı Taraf** dergisinde yayımlanan bir yazıda Nurculuğun gerçek yüzü ortaya konuluyordu:

Özgür Kürdistan İçin Savaş

Said Nursi'nin rüyası **İBDA-C**'nin elinde gerçekleşecektir. **Said-i Kürdi**, Kemalistlerin tabiri ile **Said-i Nursi**, Kürt ve İslam tarihinde yetişen dahi bir ulemadır (...) **Said-i Kürdi** zindandan çıktıktan sonra İstanbul'u terk eder. Vapurla Tiflis üzerinden **Kürdistan**'ın Xuy kentine geçer. Van ve Bitlis **Kürt** beylik ve aşiretlerine ulaşır. Buralarda **Kürdistan**'ın kurtuluşu için ilim, irfan, plan ve proje yolları arar. Tiflis'teyken bir tepenin başına çıkar. Kafasındaki **özgür Kürdistan ve Birleşik İslam Âlemi** projesini tasarlarken birisi ile **Said-i Kürdi** arasında şu konuşma geçer:

– Nerelisin?

– Bitlis'liyim.

– Ne yapıyorsun burada?

– **Ben müstakbel Kürdistan'ın ve İslam âleminin plan ve projesini çiziyorum.**

– Burası Tiflis'tir, Bitlis değil.

– Tiflis, Bitlis'in kardeşidir. Benim kafamdaki plan ve proje, bu planım er geç gerçekleşecek. **İslam âleminin kalbinde müstakil bir Kürdistan'ın kurulması** ile İslam alemi o merkez etrafında dönerek bir araya gelecek ve **büyük federatif İslam devleti** kurulacaktır.

Evet, **Said-i Kürdi**'nin yaklaşık bir asır önce tasarladığı bu değerli plan ve hayati işler bugün gerçekleşiyor.

Gerçekten **Said-i Kürdi**'nin hayali, gayesi olan, **İslam âleminin kalbini teşkil eden, birleşik ve özgür bir Kürdistan** temeli atılmaya başlamış ve bu gayeye yönelik özgürlük mücadelesi başarı ile ilerliyor. Kürt halkının samimiyetle bağlı bulunduğu Asrı Saadetin anlayışıyla devrimci ve zulme karşı direnişçi ruhu ile İslamiyetin hakiki mecrasına dönüştürülmüş bulunuyor...

Said-i Kürdi'nin: Ey Asuriler ve Ciyaniler, Cihangirlik zamanında Peşidar kahraman askerleri olan **Kürtler**, beşyüz senedir yattınız, yeter artık uyanınız, sabahtır şeklindeki çağrısı bugün **Kürt** halkı tarafından yerine getiriliyor. Ve onun tabiriyle, **Kürt** halkı artık gafletten uyanıyor. Sanırız ki büyük **Kürt** alimi **Said-i Kürdi**'nin aziz ruhu tüm Kürdistan şehitlerinin aziz ruhları gibi durum karşısında mesrur ve memnun olmaktadır.

Said-i Kürdi, 'özgür bir **Kürdistan** tohumu ekiyorum. Onu geliştirip büyütün' şeklindeki vasiyetini şimdilik şehitlerin kanında açan kırmızı bir güldestesini ithaf etmekle yerine getirilir, o büyük ruhun hoşnut olmasını niyaz ediyoruz...

Özgür Ülke gazetesinden bu alıntıyı yapan 'Taraf' dergisi şunları ekliyordu:

Yiğit **Kürt** halkı **70 yıldır faaliyet gösteren Deccal rejimine** karşı varını yoğunu ortaya koyarak mücadele ediyor. Bu uğurda, İzzet Beyleri, Hacı Musaları, Şeyh Saidleri, Seyyid Rızaları, **Said Nursi**'leri şehit verdi. Ve bugün **Said Nursi**'nin rüyasını gördüğü, 'uğrunda şehitler vererek, kan ve can vererek yılmadan mücadele ediyor. **Birleşik İslam Devleti için Kürdistan**'ı kurmaya kararlı, inatçı, inançlı.

Düğüm burada, yıllardır söylediğimizde; **Müslüman Kürt halkının mücadelesi, Anadolu merkezli Bağımsız Birleşik İslam Devleti**'nin yapı taşıdır.

Kumandan Mirzabeyoğlu dedi ki:

'Gayet açık olarak söylüyorum. Bugün **İBDA, Said Nursi Hazretlerinin rüyasını gördüğü bir temsil planındadır** ve bu manada İBDA'nın kadrosudur.'

Bu söz 1986'da söylenmiştir. Ve zaman, döne döne bu sözün gerçekleşeceği iklimi bulmuştur. O halde: 'İslam Devleti için Müslüman Kürt halkına tam destek!..'

Yine İBDA-C'nin yayın organı **Taraf** dergisinin 1 Ekim tarihli sayısından bazı alıntılar yapıyorum:

"Dinsiz cumhuriyeti yıkma yolunda en önde giden Sivas'ın yiğit Müslümanlarına teşekkürü bir borç biliriz."

"Karar çıkmıştır. 'İslam'da şiddet yoktur' diyen her kim olursa olsun aynen Kemalist ve işgal yanlısı bir kâfirdir. Nifak ve fitnecilerin katli hak ve önceliklidir. Yaşasın Anadolu halkının şeriat için silahlı mücadelesi."

"Sivas'ta insanlarımız, yargılama ve cezalandırma hakkını kullanmıştır: Yargılama ve cezalandırma hakkı yalnız Müslümanlarındır. Bunun lamı cimi yok. Yasa dışı T.C.'nin hiç bir hakkı yoktur."

Eylül sayısı sayfa 24'e baktığımızda, gerçek yüzleri iyi-

ce belirginleşiyor. Bu sayıda bir okurun gönderdiği mektup ve ona verilen cevap:

"Muhterem ve aziz kardeşlerim. Kısa bir süre önce gerek Zaman, gerekse Milli Gazete'de sizlerle ilgili haberleri görmüştüm. Sonsuz merakta iken çok şükür rabbime 'Taraf' dergisi ile müşerref oldum. Çok beğendim, fakat polise köpek diyorsunuz, teröriste gerilla! Bu bana PKK'lı teröristlerin ağzını çağrıştırıyor. Abdullah Öcalan'dan; PKK'lı gerilla komutanı diye bahsediyorsunuz. Sakın canlarım. Eğer İslam'ı tebliğe çıktığınızı söylüyorsanız ki, samimiyetinize inanıyorum... Allah aşkına bu PKK'yı hiç bir şekilde haklı çıkararak bahane ileri sürmeyin. Affedin size nasihat, akıl verecek haddim yok. Ama galiba bir çoğunuzdan yaşça büyüğüm. Ablanız ve anneniz gibi düşünüyorum. Kimbilir o canlarınız neler çekiyor? Kim bilir geceleriniz nasıl kanlı ve kinli... İşkence haberlerinizi, anılarınızı okudukça yüreğim parçalanıyor."

Cevap: "Biz de sizi ablamız, annemiz kabul ettik. 12 sayfalık mektubunuzu okurken duygulandık, gözlerimiz doldu. Muhterem annemiz, PKK'ya bakışımıza ve Saddam'ı desteklemiş olmamıza üzülüyorsunuz ve açıklama bekliyorsunuz. Defalarca izah ettiğimiz bu mevzuda kısaca şunları söylemek isteriz: İslam âleminin bugünkü Batıya mahkûm halinin sorumlusu, ABD'nin başını çektiği Yahudi, Hıristiyan ve batı emperyalizmidir. İslam âleminin bağımsızlaşması bu kan emici zorbalığın güç kaybetmesi ile doğru orantılıdır. O sebepten, kim ki onlara savaş açar, zarar verir, biz onu destekleriz. İsterse komünist Küba olsun... Anlamsız gördüğünüz 'Saddam sen oradan biz buradan' sloganının manası; Saddam sen oradan emperyalistlere karşı, biz buradan emperyalistlere ve onların uşaklarına karşı savaşalım... Diğer meseleye gelince Türkiye'de Müslümanlara parya muamelesi yapan, geçmişte yüz binlerce kardeşimizin kanına giren

Kemalist devlettir. PKK değil!.. İslamcı mücadelelerin etkinliği bu devletin güç kaybetmesi ile bağlantılı olduğundan ona darbe indiren her kesim, biz İslam devrimcilerini mutlu kılar, ister Dev-Sol, ister PKK olsun..."

Notlarıma, daha önce sözünü ettiğim **Fethullah'ın Gerçek Yüzü** adlı kitaptan bir başka alıntı yaparak devam etmek istiyorum:

1922 yılında, Mustafa Kemal Atatürk, Konya'ya yaptığı ziyarette bir medreseye gittiğinde, orada bulunan bir molla, medreselerin sayısının artırılmasını ve medrese öğrencilerinin askere alınmamasını rica eder. Bunun üzerine kendini tutamayan Atatürk, özellikle bu askere alma düşüncesine karşı olan mollaya kesin bir ifadeyle şöyle cevap verir:

"Ne o, yoksa sizin için medrese, Yunanlıları mağlup etmekten, halkı zulümden kurtarmaktan daha mı değerlidir? Millet kan içinde yüzerken, halkın en iyi çocukları cephelerde döğüşür, yurt için canlarını feda ederken, siz burada, genç sapasağlam delikanlıları besiye çekmişsiniz! Bu asalakların askere alınmaları için hemen yarın emir vereceğim..."

Atatürk'ün bu cevabı karşısında yüzleri kızaran mollalar ona hiçbir şey söyleyemezler. Zaten Atatürk de onlara birşey deme fırsatı bırakmadan, "burada yapacak işimiz kalmadı" diyerek ayrılır. Medreseden ayrıldıktan sonra, yanındaki Sovyet Rusya elçisi Aralov'a otomobilde şu açıklamayı yapar:

"Savaş sona erince onlarla daha ciddi konuşacağım! Her şeyden önce onları mali dayanaklarından, vakıflardan, yoksun edeceğim. Yurt topraklarının büyük bir parçası, nerede ise üçte ikisi, belki de daha çoğu vakıftır. Bu topraklar mollaların yaşama kaynaklarıdır. Bunların

çoğu köylülerin elinden alınmış topraklardır. Buna son vereceğiz. Bir de utanmdan hükümetten yardım istiyorlar."

Atatürk, Aralov'a medreseler hakkında bilgiler vererek, Anadolu topraklarında halen delikanlıları askerden kaçıran onyedi bin medrese bulunduğunu söyler. Atatürk, bu ülkeyi mollaların dualarının değil, Türk askerinin dökülen kanının kurtardığını başka vesileler ile başka yerlerde de dile getirir. Buna karşılık bu dinci molla takımı, ülkenin dört bir tarafı işgal altında iken, askeri gücün oluşmasını engellemeye çalışmaktadır. Ki, bu zihniyet ne yazık ki hiçbir zaman değişmemiştir.

Nitekim, **Kürt Said** de Konya'da Atatürk'e ricada bulunan molladan farklı düşünmüyor, gençleri askerden kurtarma konusunda, Nur Risaleleri'nin bir parçasını teşkil eden Lem'alar Risalesi'nde şöyle diyordu:

"Risale-i Nur öyle değerli bir kitaptır ki, Kur'an'ın onda yansıyan nurlarına hizmet etmek, **askerlikten ve kutsal savaştan bile üstündür**. Benim elimde fırsat ve param olsa, **Risale-i Nur hizmetinde olan değerli kardeşlerimi askerlikten kurtarmak için;** bin lira karşılığında bile olsa bedeli; öder ve kurtarırım onları..."

Dr. Abdullah Manaz tarafından yayımlanan **Dünya'da ve Türkiye'de Siyasal İslamcılık** adlı eserde İBDA-C şöyle tanımlanıyor (s. 422):

"İşgal düzeninin kurduğu dengeleri yıkmak için, meydanlarda, sokaklarda, okullarda... Milis savaşı verilen her yer İBDA bölgesidir. Bu bölgelerde faaliyet gösteren milis güçlerinin stratejik hedefi sömürge rejiminin her türlü işgal dengelerini, ilişkilerini, müesseselerini imha ve işgal otoritesini bozup ona karşı bir itaatsizlik

ve kaos ortamı meydana getirmektir. İşgal düzeninin müesseselerine karşı girişilen bu bütün imha eylemlerinin sebebi, sonucu ve gayesi NBKK, yani Nizam Bozucu Kitle Kıyamıdır." (İBDA'ya Nasıl Cephe Olunur?, Kemal Canalıcı, Akıncı Yolu, s. 17)

İBDA hareketinin fikir temeli silahlı ihtilal ve şiddete dayanıyor. Hareket adına çıkan kitaplar ve süreli yayınlar genç ve dinamik İslamcıları şiddete dayalı küçük örgütlenmelere yönlendiriyor. Birbirinden bağımsız küçük terör gruplarının ise, takibi ve belirlenmesi oldukça zorlaşıyor. İBDA hareketinin "Topyekûn Savaş" ve "Topyekûn İhtilal" broşürlerinde bu şöyle izah ediliyor:

"Kendini İBDA'ya muhatap hisseden herkes, bulunduğu yerde, kendi imkanları dahilinde 'zuhur' etmekle mükelleftir. Böyle bir veya birçok kişiden meydana gelen siyasi, askeri, sosyal, kültürel, ticari vesaire... her birlik, İBDA'nın bir 'cephe'sidir. İBDA Cephesi'dir. İster bir kişi ister bin kişi... Bizim şafağını düşlediğimiz İslam Inkılabı, 'Topyekün zuhur' stratejisine dayalı 'Halk İhtilali' stratejisine dayalı 'Halk İhtilali' ile tatbike konmuştur; bu hiçbir şekilde tartışmaya açık değildir ve her bir cephenin ortak anlayışı olmalıdır... Savaş ve İhtilalin aracı şiddettir; zatıyla kötü olmayan şiddet, hak veya batıl gaye uğruna kullanılıp, kullanılmamasıyla, menfilik yahut müsbetlik kazanır... Şiddet hayatın 'özü'dür, 'birbirine zıt ve her zaman düşman iki eğilim daima' varolacağına göre, şiddeti ortadan kaldırmaya çalışmak, ya uzlaşmacılığın, yahut ahmak bir kafanın hayal ürünüdür. 'İslamda şiddet yoktur' diyen uzlaşmacı hainler ise 'Dini içten yıkan kafir' hükmü içindedirler... Medyanın hem savaşta, hem de örgütlü mücadelede birinci derecede öneme haiz askeri imha hedefi olduğu kendiliğinden meydana çıkar... İslam'ın özü Cihad'dır. Bu 'öz'e binaen, İslam'da

şiddet vardır. Hem de köküne kadar vardır. Ruh kutbuna bağlı bu şiddet, nefs'e bağlı ve onun temsilcileri olan kötülükleri bertaraf etmek için kullanılır. Bu şiddetin sınırı yeryüzünden kötülüklerin kalkmasıdır...

İslamcı halk ihtilali için şiddet bir gereklilik; onu kullanmak da bir mükellefiyettir. 'Rahmete vesile' olan bu şiddeti, kullanma gerekliliğini şuurlara yerleştirmek ve İslamcı camiada bu meseleyi aşmak da, 'şiddet yolu'nu kullanmakla mümkün olabilir. Hak için halk adına verilen mücadelede kullanılan bu şiddete karşı çıkanlar, şuurlu veya şuursuz düşmana hizmet eden ahmak ve hainlerdir." (Topyekûn İhtilal, Osman A. Halit. Akıncı Yolu Ek 3, 1996)

Fethullah Gülen şunları söylüyor:

"Çocuğa ilaç içirmek için önce ona bir şekerleme gösterilir. Ta ki, çocuk ağzını açsın. Sonra ilaç bu suretle kendisine içirilir. Günümüzde de kamu oyu bir çocuk gibi siyaset konusunda ağzını açmış bekliyor. Ona asıl ilacı içirmek için siyaseti de zikretmek zorundayım...

...İster icma kararıyla, ister çoğunluğun görüşüne göre olsun, Şur'a usulüne göre cereyan etmişse, artık orada üzerinde anlaşılan görüşe muhalefet etmek caiz değildir. Ve alternatif düşünceler ileri sürülemez. 'Ben farklı ve isabetli bir görüşte bulunmuştum' veya 'Ben muhalefet şerhi koymuştum' gibi sözlerle alınan karar aleyhinde rey izhar etmek düpedüz bozgunculuk ve günahtır..."

Suudi Arabistan'ın hem de Adalet Bakanı, **Foreign Affairs** dergisi muhabiri **Milton Viorst**'a verdiği beyanatta "İslam'da yönetim ve yöneticiler" ile ilgili olarak şunları söylüyor:

"İslam'da yönetene karşı çıkmak yasaktır. **Yolsuzluk, sübyancılık, alkolizm gibi büyük günahları işlese de yöneticiyi iktidardan uzaklaştıramazsınız. Eğer yönetici halkını İslami yoldan ayrılmaya zorlarsa emirlerine uyulmayabilir. Daha ileri gidilmez. Devirmeye izin yoktur. Çünkü yöneteni olmayan toplum fitneye düşer. Fitne, en kötü yönetimden bile kötüdür. O halde yöneticiye itaat şarttır.**" (Hürriyet, 5 Ağustos 1996, s. 18)

30 Mayıs 2000 tarihli Hürriyet gazetesindeki **Camilerdeki Terör Örgütü** başlıklı makalesinde **Muharrem Sarıkaya** şu bilgileri veriyor:

MGK, 28 Şubat kararlarıyla Kur'an kurslarının Diyanet ve Milli Eğitim Bakanlığı denetiminde yürütülmesini hükümete '**tavsiye**' ettiğinde bazı kesimler ayağa kalkıyor.

Hatta, bu kararlara tepki gösterenler arasında, merkez sağ partilerden bazı milletvekilleri de yer alıyor.

Ancak, iki yıl sonrasında bugün ortaya çıkan gerçekler, 28 Şubat'ta alınan bu kararların ne kadar haklı olduğunu ortaya koyuyor.

Bunu anlamak için Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin Hizbullah terör örgütü hakkında hazırladığı iddianamedeki 'Örgütleme Modeli' ara başlıklı bölümde anlatılanları okumak yetiyor.

Hizbullah, ilk örgütlenmesini kitabevleri kurarak başlatıyor.

1980'li yılların sonuna gelindiğinde ise camiler mekânı oluyor.

Örgüt, Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından başlatılan **'gönüllü imamlık'** uygulamasını fırsat biliyor.

Güneydoğu'daki camilere yöneliyor.

Örgüt elemanlarının ifadelerinden hazırlanan iddiana-

mede, Hizbullah'ın camileri örgüt yuvası haline dönüştürmesinin ilk adımı şöyle aktarılıyor:

"Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde gönüllü imamlık uygulamasından faydalanan örgüt, imamı olmayan tüm camilere kendi adamlarını yerleştirdi..."

Hizbullah bununla da kalmıyor.

Diğer cami ve mescitlerdeki resmi imamları gerek sindirme yöntemiyle, gerekse iyi ilişkiler kurarak pasifize ediyor.

Kısa sürede Güneydoğu Anadolu bölgesindeki camileri hâkimiyeti altına alıyor.

1994 yılına gelindiğinde sadece Diyarbakır'daki 162 cami ve mescitten 90'ında örgütün yapılanması tamamlanıyor.

Akşam ve yatsı namazları sonrası, camiler örgütün siyasi eğitim çalışmasının yapıldığı yuvalar haline dönüşüyor.

Bunların hepsi de **'dini eğitim altındaki masumane çalışmalar'** olarak gösteriliyor.

Temel dini bilgileri öğrenmesi için Kuran kurslarına gönderilen çocuklara önce İslami bilgiler içeren kitaplar veriliyor.

Bu dersler sırasında örgüt adından kesinlikle söz edilmiyor.

Öğrenciler, ders gruplarına ve yaşlara göre ayrılıyor. Her grubun başına da **'muhasebe elemanı'** adı verilen bir lider konuluyor.

Bir süre sonra bu çalışmalar, piknik, spor müsabakaları gibi sosyal aktivitelerle destekleniyor.

Dönem bitiminde muhasebe elemanı, öğrencilerin davaya yatkınlıklarını belirten bir raporu ve çizelgeyi cami sorumlusuna aktarıyor.

Çizelgede eğitimin ikinci aşamasına geçecek öğrenciler sıralanıyor.

İkinci aşamaya geçilecek öğrencilerden özgeçmiş raporları alınıyor. Hatta özgeçmişlerin doğruluğu konusunda istihbarat çalışması yaptırılıyor.

İkinci aşama eğitime geçişte, öğrenci örgüte davet ediliyor ve kabul edip etmeyeceği soruluyor.

Daveti kabul etmeyen aday ise şu sözlerle uyarılıyor:

"Bu daveti unutacaksın. Bir süre örgüt seni takip edecek, aksine hareketin halinde sen de, ailen de cezalandırılır..."

Kabul edenler ise bir daha dönüşü olmayan yola ilk adımı da atıyor.

Önce siyasi, ardından askeri eğitim...

İslam'ı daha iyi anlayıp vecibelerini doğru yerine getirmek için masumane başlayan dini eğitimin sonunda ortaya çıkan ölüm makineleri...

Bu iddianameyi gördükten sonra, **"28 Şubat Kararları"**nı daha iyi okumak gerekiyor.

M. Emin Değer tarafından yazılan ve 2000 yılının Şubat ayında yayımlanan **Bir Cumhuriyet Düşmanının Portresi** ya da **Fethullah Gülen Hocaefendi'nin Derin Misyonu** adlı çok değerli kitaba yazdığı sunuş yazısında **İlhan Selçuk** şöyle diyor:

"Derler ki!

1923 Devrimi'ne karşı dindarların tepkisi toplumda irticayı yaratmıştır. Dinciliğin ülkeyi sarması laik cumhuriyetin insanlar üzerindeki baskıları yüzündendir. Laikçilerin bağnazlığı ülkede İslamcılığı kışkırtıyor.

Oysa irtica bu ülkede laik cumhuriyetten önce de baş belasıydı.

Daha bu topraklar 'vatan' sayılmazken 'mülk'ün başında padişah ve halife hazretleri varken, şeyhülislam fetva verirken, kadılar şeriat ahkâmı üzerine kulları yargılarken, Dersaadet'te irtica ortalığı kasıp kavurur, padişahı tahttan indirir, sadrazamların kellesini alır, her türlü yenilik hareketine karşı çıkardı.

31 Mart İsyanı'nın kahramanı Derviş Vahdeti, Nakşibendi idi. Volkan adlı gazeteyi çıkaran Vahdeti'nin arkasında 'İttihad-ı Muhammedi Cemiyeti' vardı. 31 Mart kıyamı bastırılınca '1908 Meşrutiyet İnkılabı'na karşı ayaklanan mürteciler darağacına çekildi.

Cumhuriyetin ilanından on beş yıl önce yaşanıyordu bu irtica başkaldırısı.

Gençliğinde Derviş Vahdeti'nin Volkan gazetesine yazan 31 Martçı Said-i Nursi, Nakşiliğe dayanan Nurculuğun başını çekiyordu; su katılmamış bir şeriatçıydı; cumhuriyet, laiklik ve Atatürk düşmanlığı bu yobazın hayatının yörüngesini oluşturdu.

Said-i Nursi'den sonra irticacı kesimin Nakşi bayrağını Şeyh Mehmet Zahit Kotku eline aldı; 1952'de Nakşibendi tarikatının başına geçti, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın himayesinde İskender Paşa Camisi'ne atandı. Bu cami 1980'e kadar devletin gözetimi altında Nakşi karargâhı oldu. Kotku, Erbakan'ı ve Özal kardeşleri yetiştirdi.

Nurculuk Nakşiliğin türetimidir.

Nurculuğa bağlı çeşitli cemaatler de vardır; bu yolda kimi daha etkin, kimi daha kapanık, kimi daha açık, kimi daha köktenci, kimi daha ılımlı görünen bütünüyle takıyyeci irtica yelpazesinde, Fethullahçılık özel bir yer tutar ve önem taşır.

Neden?..

Çünkü kökeni Said-i Nursi'ye dayanan Fethullahçılık, Türkiye'de sırtını Amerika'ya dayamış 'ılımlı İslam tasarımı'nın en güçlü koludur.

İslamcılığın çeşitli dallarında iktidar savaşımı değişik biçimlerden yürütülüyor.

Almanya'da Cemalettin Kaplan yandaşları siyasal parti kurmanın İslam'da 'bidat' olduğunu söylüyorlar. Erbakan'ın başını çektiği dinci kesim parti üstüne parti kurarak savaşı-

mını yürütüyor. Hizbullahçılar terörü en geçerli yöntem sayıyorlar.

Fethullahçılar ise devleti içinden ele geçirmek için bürokraside örgütlenme stratejisini uzun yıllardan beri uyguluyorlar.

Hizbullah'ın ne demek olduğu artık anlaşıldı; elinizdeki kitap baskıya verilirken örgüt en korkunç yüzüyle yeraltından yerüstüne çıkarıldı; medya 'Hizbulvahşet' diye manşetler attı; toplum uyarıldı ve uyandı. İslamcı kesimde bile tepkiler, tartışmalar, kaygılar oluştu. Terör örgütünün dehşeti halkı sarstı, aymazları silkeledi. Bu tür bir dehşet örgütünün devleti içinden ele geçirmesi elbette söz konusu değildir; ancak Hizbullah Türkiyeyi Cezayir'e çevirmek tasarımının silahlı örgütü olarak tehlikelidir.

Fethullah Gülen'in örgütü ise devleti içinden ele geçirmek planlamasını uzun yıllardan beri sinsi sinsi yürüttüğü için tehlikelidir.

Üniversitelerde öğretim üyeleri arasında örgütlendiği için tehlikelidir..

Ortaöğretimde açtığı okullarda eğitim alanında uzun vadeli ve sabırlı bir hazırlığı geliştirdiği için tehlikelidir.

Askeri okullara sızmak ve polisi içinden fethetmek amacıyla uzun yıllardan beri alttan alta çalıştığı için tehlikelidir!..

Yurt dışında ve içinde iyi niyetli insanları kandırmak yolundaki etkinliğiyle başarı kazandığı için tehlikelidir...

Dini siyasete alet ettiği halde Başbakan Bülent Ecevit gibi bir yandaş bulabildiği için tehlikelidir...

Bir siyasal partiye dayanmadığı halde siyasal partiden bile daha etkili propaganda yapmak olanaklarına sahip olduğu için tehlikelidir...

Takıyye silahını her tür İslamcıdan daha ustalıkla kullanabildiği için tehlikelidir...

Medyada gazete ve televizyon olarak etkin araçlar kullanmasını bildiği için tehlikelidir.

Amerika'da, Balkanlar'da, Orta Asya'da kişi ve kurum olarak güçlü yandaşları olduğu için tehlikelidir...

Fethullah Hoca'nın kimliğinde daha sabırlı, daha taktikçi, daha esnek; görünüşte zavallı, ama içinden pazarlıklı bir lidere sahip olduğu için tehlikelidir.

Sırtını dünyanın egemen gücü Amerika'ya dayamak stratejisini ustalıkla uyguladığı için tehlikelidir."

Fethullah Gülen'in, amaçlarına sinsice ulaşmak için yaptığı önerilerin bazıları üzerinde birlikte düşünelim. Şöyle diyor **Fethullah Gülen:**

"Adliyede, Mülkiyede veya başka bir hayati müessesede bizim arkadaşlarımızın mevcudiyeti, öyle ferdi mecburiyetler şeklinde ele alınıp öyle değerlendirilmemelidir. Yani bunlar gelecek adına bizim o ünitelerde garantimizdir. İstikbale yürümek için, sistemin püf noktalarını keşfedin. Hâlâ bu sistem devam ediyor. Bu sistem içinde arkadaşlarımız istikbale yürüyeceklerdir. Öyleyse o sistemin püf noktalarını bilmeleri lazım, keşfetmeleri lazım. Aşmaları lazım. Bu da meselenin diğer bir yanıdır. Kuvvet dengesi olmadığı bir yerde kuvvete başvurmayacaksınız. Teknik-taktik yerinde sizin kalbiniz önemli. Dıştan bizi bazıları korkaklıkla itham edecekler. Fırsat bulup, hep yolunuza devam ediyorsanız, yine orada o esnekliği gösterecek, o eksantriği kullanacak, geriye çekiliyor gibi yapacak, fakat adımlarınızı daha açıp ileriye gideceksiniz. İster Mülkiyede çalışan arkadaşlarımız olsun, ister Adliyede çalışan arkadaşlarımız olsun herkes için söz konusudur bu. Sivrilmeden, mevcudiyetinizi hissettirmeden çok ilerlere gitme. Mutlaka riayet edilmesi lazım. Müslümanların belli bir noktaya ve kıvama gelecekleri ana kadar bu şekilde

hizmete devam etmeleri şarttır. Erken vuruş diyeceğim çıkışlar yaparlarsa, dünya Cezayir'deki gibi başlarını ezer. Zayiata meydan verilmemeli. Bu açıdan bizim ister o dairede, ister diğer dairede arkadaşlarımızın korunması çok önemlidir. Cezayir'i, Suriye'yi, Mısır'ı yaşamayalım. Çok dikkatli ve çok tedbirli, temkinli hareket etme mecburiyeti var. Bu hizmetin içinde bulunanlar, bu hizmete göre hizmet vermek isteyenler, her birisi dünyayı idare edebilecek birer diplomat gibi hareket etmeli. Kendi planında meseleleri çözdükten sonra, ülkesinde çözmeye çalışmalı. Bazı arkadaşlar birtakım cesaretli ruhları cesaretlendirmek, secaatlendirmek, birtakım ruhları heyecanlandırmak için belki kahramanca tavırlara da ihtiyaç vardır, diye düşünebilirler. Fakat ben kuvvet dengesi olmadığım için şahsen o yol yerine, böyle kendi düşüncemi yayma, kendi düşünce sistemim adına varlığı, her tarafı fethetme, ele geçirme yolunu şahsen tercih ederim. Hususiyetle öyle devlet memuru olarak arkadaşlarımız kahramanlık yapamazlar, fuzuli kahramanlık olur. Gereği yoktur o tür şeylerin.

Başka kuvvetler var bu ülkede. Değişik kuvvetleri hesap ederek, böyle dengeli, dikkatli, tedbirli, temkinli yürümekte yarar var ki, geriye adım atmayalım.

Zıplayacaksın yerinde, duruyor gibi yapmayacaksın. Müslüman durmaz yani. Hep akar, çağlar. Baktın ki koşamıyorsun, yerinde zıplayacaksın. İşler öyle hesap edilmeli ki, en kötü duruma göre, en handikap hale göre hesap edilmeli. Gerçekten adımlarınızı açarak, iyi bir maratoncu gibi koşacaksın. Ve hazırız, gerilimdeyiz, tam bir metafizik gerilim içinde, bir boşluk bulunca yeniden maratona geçeriz. Bazen hasımdan kaçmak bile çok önemli bir manevradır...

Medrese zaviye gibi işleyen **'şarj evleri'**... Bu evler **meçhul** evlerdir. Bu evler sizin bildiğiniz gibi evler, minaresi olan, ezan okunduğu zaman herkesin içine gittiği malum evler değildir. Meçhul ev. Kelime karakteristik olarak seçilmiştir.

Belirsiz evlerdir. Bunlar belirli olamazlar, çünkü o evlere girip çıkıp insanlar yakın takiptedir. Elden geldiğince evde kamufle edilmelidirler. Benim kimseye bir şey tavsiye edecek durumum yok. İmana ve Kur'an'a hizmet düşüncesini evlerimizde gerçekleştirmeyi çalışıyoruz. Sizinde aşina olduğunuz Işık evlerinde, Işık komplekslerinde gerçekleştirmeye çalışıyoruz. Arkadaşlarımız, tanıma imkanı ve fırsatını buldukları bu hizmeti benimsiyorlar, beğeniyorlarsa kendî dünyalarında da bu sistemi yaşayabilirler. Yanlış bir şey yapan, kirama ulaşılmadan özleriyle tam bütünleşmeden gereken mesafe alınmadan bir kısım erken huruç diyebileceğim çıkışlar yaparlarsa, Dünya başlarını ezer.

...Anayasal müesseselerdeki kuvveti cephenize çekmeden her adım erken. Kirama ereceğiniz ana kadar dünyayı sırtınıza alıp, taşıyabilecek güce ulaşacak ana kadar, o kuvveti temsil edeceğiniz şeyler elinizde olacağı ana kadar, Türkiye'deki devlet yapısı ölçüsüne göre bütün anayasal müesseselerdeki kuvveti cephenize çekeceğiniz ana kadar her adım erken sayılır. Biliyorum ki elinizdeki meyve sularının boş kutularını dışarı çıkarken çöp kutusuna attığınız gibi bu düşünceleri de açık olma yanıyla çöp kutusuna atıp gideceksiniz...

Jandarma Genel Komutanlığının **Hizbullah Terör Örgütü ve Diğer İrticai Faaliyetler** adlı raporundan, Fethullah Gülen'le ilgili bir bölüm aşağıya aynen alınmıştır:

"Unutmamalı ki **F.Gülen**'in nihai hedefi ve rüyası, Türkiye liderliğinde İslam Birliği ve tanrının sözünü topluma egemen olmasını sağlamaktır.

Şifre, kendisinin ifadesi ile üç kademelidir. İman, hayat, iktidar. **Said Nursi** onlara göre imani dirilmeyi sağlamıştır. İçinde bulunulan safha ise imanı hayata geçirme ve yaşama safhasıdır. 'Altın Nesil' de iktidarı sağlayacaktır.

Cemaatın tüm çabası Türkiye'deki siyasal ve ekonomik güç dengesinde söz sahibi olmak ve ranta ortaklıktır.

İnsanlara yaklaşılırken 'Liberal İslam' anlayışı ile hareket edilmekte ve İslam'ın siyasal yüzünü göstermekten çok tüm insanları kucaklayan bir hoşgörü felsefesi olduğu lanse edilmektedir.

Üniversiteleri hedef alan çalışmalarında cemaatın herhangi bir şekilde Türkiye'de laik demokratik düzeni bozmaya yönelik bir maksadının olmadığı bilakis Türk insanını eğitme hamlesi olduğu tezi işlenir.

Bu maksatla Türk Cumhuriyetlerinde açtıkları okulların ve orada yetişen çocukların Türk kültürünü nasıl öğrendikleri konusunda hazırladıkları video kasetler kullanılır. Bu okullardaki gençlere rehberlik faaliyetleri adı altında cemaat öğretisinin verildiğinden hiç bahsedilmez.

Örgütlenme ve cemaate adam kazandırma esasları:

Cemaat tek tip insan yetiştirme gayreti içindedir. Gerçi 1990'larda tahminlerin ötesinde büyüdüğü için bu amaç biraz sekteye uğramıştır.

Hedef kitle; ortaokulun son sınıfındaki ve liselerdeki öğrencilerdir. Çünkü bir gencin en cahil olmakla beraber en idealist olduğu devir bu çağdır.

Çocuğun aile durumu ve kişisel durumuna göre aylarca dinle ilgili hiçbir şey söylenmeyebilir. Yapılan şey bu gençlere bir abi gibi davranmak, ona derslerinde yardımcı olmak ve geleceğe ait planlarda yol göstermektir. Uygun ortam oluştuğunda cemaatin öğretisi verilmeye başlanır.

Genç, evinde ne kadar sorunluysa başarı oranı o kadar yüksektir.

İlk hedef büyümedir. Bunun da yolu okulların etrafında örgütlenmeden geçer.

Büyümenin iki yolu vardır: Okuyan gençler ve esnaf.

Gençler, cemaatın insan kaynağını; esnaflar ise lojistik ve para kaynağını oluşturur. **F.Gülen**'e göre cemaatin lokomotifi Anadolu insanı ve himmetidir. Hiçbir dış katkı yoktur.

Belli bir zamana kadar cemaatin ana hedefi 'eğitim' olduğu için hep öğretmen yetiştirmeye çalışmışlardır. Cemaat büyüdükçe bu ihtiyaç yerini diğerlerine bırakmış, bugün sanatçısından mühendisine kadar toplumun her kesimini yetiştirme gayreti içindedirler. Ama ağırlık halen eğitim ve öğretmenler üzerinedir. Çünkü gençlerle buluşan tek meslek gurubu öğretmenliktir.

Harp okullarına ve askeri liselere sokulacak çocuklar gizlilik içersinde eğitilir. Bu çocuklar özel evlere giderler. Cemaat içindeki sorumlular dışında inanlar bu evlerin ne yaptığını bilmezler. Çünkü Cemaatın örgütlenemediği tek kurum askeriyedir. Son olarak **İzmir Maltepe Askeri Lisesinden 3, Balıkesir Astsubay Okulundan 2 öğrencinin Işık evlerinde Nur eğitimi aldıkları, okulda dikkat çekmemek için abdest yerine teyemmüm etmeleri, namazı gözle kılmaları, oruç tutmamaları, konusunda talimat aldıkları okul bitene kadar kendilerinden bir şey beklenmediği** tespit edilmiştir.

Eğitim, Hukuk ve Siyasal Bilgiler Fakültesindeki teşkilatlanmaları çok üst düzeydedir.

Üniversiteye hazırlanan gençlerin kendi dershanelerine gitmelerini sağlamaya çalışırlar. Üniversiteye hazırlık dershaneleri en verimli çalışan organlardır. Buralara büyük insan kaynağı ve parasal destek yapılmıştır. İstanbul'da FEM dershaneler, İzmir'deki Akyazılı bunlara birer örnektir.

Dershane binaları çok fonksiyonludur. Buralarda örgüt toplantıları da yapılır. Ayrıca, **F.Gülen**'in ikamet ettiği yerlerden biri de Altunizade FEM dershanesidir. Burada kendisine tahsisli bir oda vardır.

Ev ile hazırlık dershanesi ilişkisi çok önemlidir.

Cemaatın 90'lı yıllarda çok güç kazanmış diğer önemli bir organı da öğretim kurumlarıdır. Okullar yatılı olduklarından öğrencilere çok daha etkili olmaktadır.

Bu okul ve dershanelerdeki eğitim seviyesi, diğer okul ve dershanelerden daha yüksektir. Çünkü kadrolarında işi para için değil inandıkları için yapan bir çok gönüllü vardır.

Özellikle Fen liselerindeki örgütlenme çok önemlidir. En zeki çocukları yetiştiren bu okullar, cemaat için çok uygun bir genişleme sahası oluşturur.

Çocukların lise çağında hafta sonları gördükleri ilgi ve sıcak ev yemekleri bu çocukları cemaat elemanı yapmak için yeterlidir.

Bahsedilen evlerin dışında üniversite öğrencilerine hitap eden evler de vardır. Bunlar üniversitelerde yeni başlayan insanlara hizmet verir. Bu evlerin ilk amacı, cemaatın aktif elemanları yerine 'sempatizanlarını' yaratmaktır. Çünkü **Fethullahçılar** bu cemaatin belli bir zaman sonra 'cemiyet-toplum' olacağını hesaplarlar.

Işık evlerine arada bir, daha üst seviyeden 'abi'ler gelir ve cemaatın son durumu hakkında olsun, teşvik edici yüreklendirici konuşmalarda bulunurlar. Monotonluğu yok etmek ve her cemaat elemanının yukarıyla olan temasını kuvvetlendirmek için bu önemlidir.

Empoze edilen fikir ve düşünceler:

Fethullah Gülen'i ve cemaati tanıtan kasetlerde ve verilen vaazlarda sık sık yinelenen temalar kısaca şunlardır:

Türk insanı son yüzyılda İslamın özünden uzaklaşarak materyal ve ruhsal bağlamda geride kalmıştır. Tanrı inancından uzaklaşmak bu dünyada mutsuzluk ve tatminsizliği, öteki dünyada ise cehennem hayatını getirir. Türk insanını bu

hatadan kurtarmak görevi ise yeryüzünde bu cemaatin omuzlarına Tanrı tarafından verilmiştir.

Harcadığınız her nefeste İslam dinine uygun yaşamalısınız.

Fen ilimlerini ve teknolojiyi öğrenmek gerekir. Ama bunun da amacı gelişme değil, Tanrı'ya daha çok yaklaşmaktır.

Yaşamın amacı, dolaylı veya dolaysız Tanrı'ya hizmettir.

Cemaatin dışında bir hayat cehennemdir. Ve cemaattan çıkan da bir daha iflah olmaz ve cehennemliktir.

Cemaatte hiyerarşik yapı:

Cemaatin muazzam bir hiyerarşik yapısı vardır ve Türkiye'de askerden sonra en iyi teşkilatlanmış örgüttür.

1990'lara kadar ana cemaat birimi onların 'dershane' veya 'ışık evleri' dediği, öğrencilerin ve onların 'abi'lerinin kaldığı evlerdir. Cemaatin 'iyi' elemanları hep buralarda yetişmektedir.

Her 'dershane' ve 'ev' bir bölgeye bağlıdır.

Her ev hacmine göre 5-6 kişiden oluşur ve evlere kimlerin dağıtılacağı 'Bölge İmamları' tarafından belirlenir.

Ayrıca her evin bölge imamları tarafından tayin edilmiş bir imamı vardır. Ev imamları genellikle yaşça daha kıdemli insanlardır.

Evlerde hayat özetle şöyledir:

Evin birincil amacı 'adam kazanmak' ve yeni kazanılan insanlara cemaat öğretisini empoze etmektir. Bu fonksiyonu yitiren evlerin kadrosu dağıtılır.

İkincil amaç, evde kalanların kendilerini cemaat öğretisi paralelinde devamlı yetiştirmeleri,

Üçüncül amaç da barınacak bir yer tedarik etmektir. Evin her türlü ihtiyacı cemaat tarafından karşılanır.

Her evin sorumlu olduğu özel bir misyonu vardır.

Ev sakinlerinin hizmet dışı sokakta dolaşması tasvip edilmez. Çünkü sokak günahlarla doludur.

Hedef kurum ve kuruluşlar:

F.Gülen'e göre askeriye, mülkiye-hukuk ve eğitim, teşkilatlanması gereken ilk üç kurumdur.

Üst düzey bürokratlarla sıkı ilişkiler kurmak, **içişleri ve polis teşkilatına sızmak** cemaatin vizyonu içindedir.

Spor dünyasını bile ihmal etmeyen cemaat, özellikle Galatasaray Futbol Kulübündeki aktiviteleri ile biliniyor. Bu küçük örnek cemaatin politika belirleyicilerinin vizyonlarının genişliği ve hedeflerinin derinliğini göstermektedir.

Boğaziçi, ODTÜ ve Bilkent gibi üniversitelerde örgütün fakülte düzeyinde yapılanması kuvvetli değildir. Fakat bu üniversitelerde asistan veya doktora çalışması yapan cemaat mensupları mevcuttur.

YÖK ve MEB'in 5-6 sene önce başlattığı proje ile yeni üniversitelerin kadro ihtiyacını karşılamak için yurt dışına binlerce öğrenci gönderilmiştir. Bir öğrencinin devlete maliyeti senede 40.000 Amerikan dolarıdır. Her fırsatı değerlendirmekte usta olan cemaat bu fırsatı da çok iyi kullanmıştır. Yurt dışına gönderilen bu öğrencilerin çoğunluğu bu cemaate mensuptur.

Özel Üniversiteler bazında Fatih Üniversitesi onlarındır.

Gelir kaynakları ve sermaye gelişimi:

Esnaflar üzerindeki örgütlenme özellikle 90'larda artmıştır. Şu anda muazzam bir finansal güçleri vardır. 50 milyar dolara ulaşan İslami sermayenin % 50'sinin **F.Gülen** cemaatinin destekleyicilerine ait olduğu değerlendirilmektedir.

İlk zamanlarda esnaf teşkilatlandırılmamıştı. Bunların fonksiyonu cemaate parasal ve lojistik destek vermekti. Para

toplama olayına **'himmet'** denir ve en büyük yardım da Ramazan ayında toplanır. Cemaatin üst bir elemanı gelir, duygusal bir konuşma yapar ve insanlar bir sonraki ramazan ayına kadar verilmek üzere para veya mal taahhüt ederler.

Yeni bir strateji ile esnaf biraraya getirilmiş ve 1996 yılında İstanbul'da **İŞHAD** (İş Hayatı Dayanışma Derneği) oluşturulmuştur. Bu dernek ile esnafın eğitimi ve biraraya gelmesi sağlanmıştır.

Türk Cumhuriyetlerinin iş potansiyelinde en büyük pay onlarındır.

Anadolu Kaplanları denilen yerli girişimcilerin önemli bir kısmı **Fethullahçıları** destekler. Aralarında güçlü bir iş ortaklığı ve bilgi transferi vardır. Bu dayanışma dış ticarete de yansımıştır.

İbadet:

Evlerde namazlardan sonra sürekli ya **Nur Risaleleri** ile **Fethullah Gülen**'in kaleme aldığı kitaplar okunur ya da kasetler dinlenir veya izlenir. Sabah, akşam, yatsı namazları bunun için en uygun vakitlerdir.

Basın ve yayın faaliyetleri:

Medyanın öneminin farkında olan cemaat, bu konuda hem basın yayın elemanı yetişmesini teşvik etmekte, hem de finansman sağlamaktadır.

Zaman gazetesi, **Samanyolu** TV, **Sızıntı, Yeni Ümit** dergileri gibi 14 dergi, 25 radyo bu konudaki teşebbüslerindendir.

Cemaatin geleceği:

Türkiye'de silahlı kuvvetler olmasaydı, bugün hayalini kurdukları İslam devletini tesis etmiş olacaklardı. Şu anda Türkiye'de **Fethullahçılar**'la askerler arasında gizli bir sat-

ranç oynanmaktadır. Cemaatin askere bakışı bellidir. Askerliği her fırsatta övdükleri halde büyümeleri için önünde tek engelin de askerlik kurumu olduğunun farkındadırlar.

Yakın geçmişte Refah Partisi ve yandaşlarının uğradığı akıbetten ders alarak radikal davranmanın ne zararlar getirdiğini görmüş ve 'hoşgörü' felsefe ve politikasını cemaatin amblemi olarak lanse etmişlerdir. Analiz ve araştırmadan uzak Türk halkı ve küçük burjuvazisi bu maskeye hemen inanmış ve çabuk verilmiş kararlarla **'ılıman İslam'** olarak gördükleri örgütü desteklemişlerdir. Ama örgütün diğer bütün dinci örgütlerden daha akıllı olduğunun ve **kritik güce ulaşana kadar bu 'hoşgörü' maskesini taktığının** farkında değildir."

Ergün Poyraz'ın **MNP'den FP'ye İhanet Belgeleri** adlı eserden bazı notlar aşağıdadır:

"RP Ankara Milletvekili Hasan Hüseyin Ceylan 27 Mayıs 1994 yerel seçimleri öncesinde Amsterdam'da Milli Görüşçülere hitaben yaptığı konuşmada, 'Meclisten yıkıldık, yine Meclis'ten dirileceğiz', 'hedefe varıyoruz, hem de çok ciddi bir şekilde varıyoruz', 'Allahım beni intikamına memur eyle', 'vereceğiniz her gulden düşmana kurşun olacaktır, her mark tüfek olacaktır' dedi. Ceylan ayrıca, 1974 yılında 'kelime oyunu' yaparak, İmam Hatip Okullarını, İmam Hatip Liseleri haline dönüştürdüklerini, o zamanki Başbakan Bülent Ecevit'in de bunu desteklediğini belirtip, 'Büyük bir fırsat yakaladık. Bizim için en önemli problem, Harp Okulları'na girmekti. Kanun hazırladık, Ecevit de imzaladı ama Korutürk imzalamadı. Eğer kanun çıksaydı, karar almıştık İmam Hatip Lisesindeki 63 arkadaş, Hava Harp Okulu'na girecektik. Şimdi Pilot Binbaşı Hasan Hüseyin Ceylan Pilot Albay Recep Erdoğan olacaktık' dedi. Cumhurbaşkanının 5 vakit namaz kıl-

masının önemli olmadığını belirten Ceylan, 'Bana namazı değil, şeriat çizgisindeki yeri lazım adamın' diye konuştu...

Ecevit ilginç adamdı. Öztürkçe'yi çok kullanıyordu. Olanaklar, olasılıklar, ivedilikler bir yığın Öztürkçe. Recai Bey, İmar İskan Bakanı'mız. Meclis kulisinde yakaladı kendisini. Bak İmam Hatipler meselesi ile bağlantı kuruyorum olaya. Nasıl adı değiştirildi? Eskiden imam hatip okulu idi. İHO idi rozetler hatırlayın. İHL değildi. Niye İHL oldu biliyor musunuz? İşte bir kulis fıkrasından çıktı. O İHL, onu çoğunluğunuz bilmez. 'Sayın Başbakan, siz Öztürkçe'yi çok kullanıyorsunuz 'dediler. Ne güzel dediler. Güzelliğinden değil, adama bir şey öğretiyor tabi. 'Teşekkür ederim' filan dediler, ya bak şu şu şu değiştirilmiş. Hâlâ okul deniyor. Okulsa geri kalmış bir kavram. Niye lise olmuyor bunlar. Diğerleri lise olmuş da bunlar olmuyor. 'Tabi ya hiç aklımıza gelmedi' dedi Sayın Ecevit.

Ve Beyler! Bir önerge verin dediler. Onun maddesi Milli Eğitim Bakanlığı'nın Din Eğitimi Genel Müdürlüğü'nde var. Lise olmasına yönelik önerge verildi. Sayın Ecevit'in imzası vardır onda. İHO'dan İHL'ye... O'ya tekme vurduk. L geldi. Ama ne oldu biliyor musunuz? Türkiye'nin en büyük devrimlerinden birisi olmuştur. İmam Hatip Lisesi mezunları, ben eskiden 76 mezunuyum. İstanbul İmam Hatip'ten 76 mezunlarının hepsi bilirler. Yüksek İslam Enstitüsü'nden başka hiçbir yere gidemiyordu. Ankara İlahiyat Fakültesi, İmam Hatip Lisesi mezununu almıyordu. Şu hale bakın, lise mezununu alıyordu. Niye? Dinsizlik daha da çoğalsın. Bütün profesörler fötürlüydü. Öğlen tatilinde bizim Tefsirci de Hadisçi de, Fıkıhçı da tavla oynuyordu. Fakülte'de. Çok gariptir İmam Hatipli'yi de almıyorlardı. Niye almıyorlardı? İmam Hatip Okulu olduğu için almıyorlardı. Lise olmadığı için. O'ya tekme vurduk. Liseyi kuliste Ecevit'i tavladığın zaman lise olduktan sonra 76'dan itibaren İmam Hatip Liseleri Siyasal Bilgiler'e,

Hukuk Fakültesi'ne, Tıp Fakültesi'ne, Uçak Mühendisliği'ne, İlahiyat Fakültesi'ne, Ekonomi'ye, İşletme'ye, İktisat'a her yere girer oldu. O'ya tekme vurup L'yi vurdurmak bir kulis fıkrası bana göre Türkiye'nin en büyük devrimi olmuştur. Olay budur arkadaşlar!.." (s. 273)

27.5.1993 tarihinde Mekke'de yapılan bir toplantıda Fazilet Partisi Bitlis Milletvekili **Zeki Ergezen** şunları söylüyor:

"İki Allah'lı, iki peygamberli millet olur mu? Yeryüzünde iki Allah'lı millet haline getirilmişiz biz. Bir tarafta kendi inandığımız Allah'ımız, kendi inandığımız ahretimiz ve peygamberimiz, diğer tarafta devletin bize zorla kabul ettirdiği laiklik.

Müslüman hem laik hem Müslüman olamaz. Bunu sade burada söylemiyorum. Zannetmeyin ki, Mekke'nin bu mukaddes topraklarında onların ajanlarından ve istihbaratlarından uzak olduğumuz için konuştuğumuzu zannetmeyin. Allah'a şükürler ediyoruz ve hamd ediyoruz, o Meclis'te de ben ve kardeşlerim, defalarca artık Müslüman, hem Müslüman hem laik olamaz. Biz bu laiklikten kurtulmalıyız.

Müslüman hem laik, hem Müslüman olamaz. Bunu kabul ediyorlar, kabul ediyorlar da, ne hikmeti ilahi ise, belli yerlerden korkuyorlar...

Ben, her gittiğim yerde kadınları, hanımları görünce onlara diyorum ki; 'Ey analar, sizler evlatlarınızı yiğit yetiştirin. Korkak yetiştirmeyin. Çocuklarınız trafik kazalarında öleceğine, çocuklarınız Güneydoğu'da PKK olaylarında öleceklerine, çocuklarınız arazi davası sürdüreceklerine, henüz öyle evlatlar yetiştirin ki, Allah'ın nizamını savunmak için yetişsin. Allah'ın davasını savunmak için öldürülsün..."

(Konuşmanın tam metni için bakınız **MNP'den FP'ye İhanet Belgeleri**, s.366)

Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi ile, The British Council'ün birlikte düzenledikleri **Hukuk Devletinde Terör ve Örgütlü Suçla Mücadele** sempozyumunda Amerikan Başsavcısı **Lawrence D.Finder** bildirisini sunduktan sonra, bu bildiriyi yorumlama görevi yaparken 16 Haziran 1995 tarihinde yaptığım konuşmadan bir bölüm aşağıdadır:

"1988 yılından beri İngiltere, radyo ve televizyon yayınlarına bir nevi sansür uyguluyor. Teröristin görüntülü resmini vermek yasak. Kendi ağzından konuşmasını vermek de yasak. Şimdi mesela Sinn Fein gibi IRA ile bağlantılı olduğunu bilinen ama gene de yasal bir partinin sadece terör değil, bize gelen bilgilere göre kadın hakları, posta hizmetleri ya da eğitim gibi konularda dahi temsilcileri TV'de konuşturulmuyor. Geçen yıl BBC'nin Haberler ve Güncel Olaylar Dairesi Başkanı Tony Hall ülkedeki TV ve radyo yayıncılarının terörle ilgili bütün gerçekleri aktarabilme olanağını kısıtlayan yasanın yeniden gözden geçirilmesi zamanının geldiğini savundu. Eski Kuzey İrlanda Bakanı ve şimdiki Kültür Bakanı Peter Brown'ın cevabı ilginç: 'Terör örgütleriyle onların taraftarlarının halka hâlâ silahlı mücadeleyle adam öldürmeyi meşru siyasi araç olarak gördüğü bir ortamda söz konusu yayın yasağını kaldırmayı düşünemeyeceklerini' söyledi Peter Brown. Bu yaklaşım demokratik bulunmayarak eleştirilebilir. Jery Robin 'Do It' adlı eserinde 'Bir renkli televizyon aleti olmadan ihtilalci olamazsınız, o bir tabanca kadar elzemdir' diyor. Berlin polis şeflerinden Klaus Tümer 'Terörizm, kitle medyasının, gazetelerin, radyo ve televizyonun suikastlere verdiği aleniyet olmadan tasavvur edilemez. Medya ile teröristler arasında zımni bir ittifak var gibidir. Teröristler kitle

medyasına yeni okuyucu ve dinleyici kitlesi kazandıran ilginç bir malzeme sağlamaktadırlar. Buna karşı kitle medyası da kamuoyunun teröristlerin ciddiye alınması için ihtiyaçları olan aleniyeti sağlamaktadır' diyor. Avrupa Konseyi'nin kabul ettiği 852 numaralı tavsiye kararının 10. paragrafında 'Teröristlerin eylemlerini anlatan medyalar halkın enformasyon hakkı ile eylemlerine haketmedikleri bir aleniyet sağlayarak teröristlere yardımdan kaçınma gereği arasında adil bir denge kurmak için bir otokontrol kurmak mecburiyetini göz önüne almalıdırlar' diyor. Hep bu sakıncayı vurgulamışlar. Kanada Ceza Yasası'nın 281. maddesi, Federal Almanya Ceza Yasası'nın 131. maddesi, İspanya'da tedhişçiliğe karşı kararname'nin 4. ve 19 maddeleri şiddet hareketlerini yüceltici, tedhiş gruplarını tahrik edici ve devlet düzenini yıkıcı hareketlerin yayımlanmasını belirli kurallara bağlamıştır. Ülkemde ise maalesef televizyon kanallarından çoğu bu kuralların hiçbirine uymuyor. Nerede ise PKK lideri Abdullah Öcalan'ın günlük emirlerini yayımlayacaklar, bu gidişe dur diyebilecek maalesef bir otorite de yok.

...Sözlerimi Soljenitsin'den, onun yazdıklarından bir pasaj okuyarak bitirmek istiyorum: 'Demokrasiler tarihin uçsuz bucaksız nehirlerinde kaybolmuş adalardır. Su daima yükselir, tarihin en basit kanunları demokratik toplumlara karşıdır. Dünyanın kaderi hiçbir zaman böylesine insana bağlı kalmamıştır. Ben öyle sanıyorum ki insanoğlu için ilk kaide yalanı kabul etmemesidir. Gerçeği söylemek demek, özgürlüğe yeniden hayat kazandırmak demektir. Modaya, menfaatlere ve baskılara aldırmadan gerçeği söylemek, bildiğini söylemek, doğru olmak ve onu durmadan tekrarlamak. Batının geleceğini düşünüyor ve korkuyoruz. Çünkü 70 yıl önce yaşadıklarımızı burada da görüyorum. Çocuklarının düşüncelerine boyun eğen büyükler, değişik fakat değersiz düşünceler içinde eriyip giden genç kuşaklar. Moda dışında kalmaktan korkan

profesörler, devrimci aşırı uçlara duyulan sempati, mahkûmiyet hükmü giymişçesine susan çoğunluk, zayıf hükümetler, kendilerini koruyacak mekanizmalara felç olmuş toplumlar. Bütün bunların sonucunun ne olduğu bizler tarafından biliniyor."

Notlarıma tamamını aldığım ender yazılardan biri, **Tamer Bacınoğlu** tarafından yazılmış. 6 Temmuz 1999 tarihli Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan **Türkiye'de Alman Vakıflarının Marifetleri!** başlıklı yazıda şöyle deniyor:

"Federal Almanya'da Türkiye'ye yönelik **'kültür hizmetleri'** büyük ölçüde vakıflar aracılığı ile gerçekleştirilir. Söz konusu hizmetler, **'Türk halkına ve politikacılarına demokratik tartışma kültürünü öğretmek'**ten **'Elmalı kereste sanayisini teşvik'**e, **'özelleştirme ve serbest piyasa ekonomisi dersleri'**nden **'gazeteci eğitimi'**ne kadar çok renkli bir programı içerir. Türkiye'de **'araştırma kurumu'** kisvesi altında çalışmalarını sürdüren Alman vakıflarının hemen hemen tamamı parti vakfıdır.

Aşırı sağcı CSU ve sözde solcu PSD dışında Alman Parlamentosu'nda grubu bulunan dört partinin tamamının Türkiye'de vakıfları vardır. Ülkemiz ile ilk ilgilenen, Almanya'nın en büyük partisi **CDU**'nun **Konrad Adenauer Vakfı** olmuştur. 1984'te şubesini açmıştır. **SPD**'nin **Friedrich Ebert Vakfı**'nın İstanbul'a gelişi 1988'de olmuştur. Bunu, 1991'de **FDP**'nin **Friedrich Naumann Vakfı** izlemiştir. **Birlik 90/ Yeşiller**'in **Heinrich Böll Vakfı** da doksanlı yılların ortasında İstanbul'da faaliyete geçer.

Alman Parlamentosu'nda grubu bulunan partilerin vakıflarının tümü, federal hükümetin **'Politik Eğitim Fonu'**ndan finanse edilmektedir.

Yurtdışı etkinlikleri de yine yüzde yüz federal hükümetçe karşılanır. Konunun uzmanlarından sosyolog **Ute Paschner**'e göre Alman parti vakıfları, devlet finansmanlı çok özel NGO'lardır ve Alman dış politikasının önemli bir aracı durumuna gelmişlerdir.

Alman Dışişleri Bakanlığı'nın elimize geçen bir yayınında, ülkelerin içişlerine sorun yaratmadan karışabilmek için ne tür **'kamuflaj projeleri'** kullanılabileceği üzerine bir dizi **'pratik örnek'** verilmektedir. **'Politik vakıflar'**ın bu bağlamda **'diyalog programları ile yapıcı bir rol oynayacakları'** en yetkili ağızlardan itiraf edilmektedir.

Ankara ve İstanbul'da şubeleri bulunan tüm Alman parti vakıflarının programları kabaca şu üç maddeden oluşur: Birinci maddedeki etkinlikler, **Kemalizm**'in iflas ettiğini ve sorunun geçici bir hükümet sorunu değil, **'yapay ve uyduruk Türk ulusunu tepeden inme yöntemlerle yaşatmaya çalışan Türk devleti'** olduğunu kanıtlamayı amaçlar.

Bu çerçevede üçlü bir strateji izlenir: A– **'Toplumun değişik katmanlarını Kürt sorunu üzerine tartışmaya ve çözüm üretmeye alıştırmak'** ve buna paralel olarak **'Kürtçü gruplar'** ile Almanya arasında köprü kurmak. B– **'Toplumun değişik katmanları ile siyasal İslamcıları biraraya getirmek'** ve buna paralel olarak **'İslamcılar'** ile Alman devleti arasında köprü kurmak. C– **'Alevilerin aşırı İslama karşı oluşlarını dikkate alarak, Aleviler ile özel görüşmek ve konuyu gerektiğinde Kürt sorununa kaydırmak.'**

İkinci maddedeki etkinlikler, **'Türkiye'de yerel yönetimlere işlerlik kazandırmak'** amacıyla, Almanya'da adı var, kendi yok **'federal sistem'**i Türkiye'ye tanıtmayı hedefler. FDP'nin Friedrich Naumann Vakfı **'federalizmi tanıtma'** çabalarını genelde Batı Anadolu'da yürütürken, Yeşiller'in Heinrich Böll Vakfı **'federal yönetimin nimetleri'**ni Doğu Anadolu konusunda gündeme getirmektedir.

Yeşiller'in bu vakfı şu sıralar, Türkiye'nin etnik çetelesini tutmakla meşgul ve hem Alman Dışişleri Bakanı ile hem de aynı bakanlığa bağlı Alman resmi **'araştırma'** enstitüleri ile ortak çalışmakta. SPD'nin Friedrich Ebert Vakfı da, daha **'global'** bir yaklaşımla **'Türkiye'de sivil toplumun kurulabilmesi'** için çaba gösterirken, daha çok **'ekonomi ağırlıklı diyalog arayışı'**nda olduğu izlenimini vermek istiyor. Türkiye'de **'İslamı demokrasiyle barıştırmak'** yolunda en kapsamlı projeler ise CDU'nun Konrad Adenauer Vakfı'nca yaşama geçiriliyor.

Vakıf ajandasının üçüncü maddesi **'yerli köprübaşları oluşturmayı'** öngörür. Almanya'ya davet edilen Türk akademisyenleri, aydınlar, burs verilen doktora öğrencileri, vakıf şubelerine alınan Türk elemanlar için ödenen Alman **'kalkındırma yardımı',** bazı duyumlara göre yıldan yıla katlanarak artırılmaktadır.

Etkinlik alanlarının farklılığı, parti programlarının farklılığından değil, aralarındaki görev dağılımından kaynaklanır.

Vakıfların tek merkezden yönetildiğine, birbirleriyle oldukça karışık ilişkiler içinde oldukları üzerine bir örnek verelim. Konrad Adenauer Vakfı'nın Türkiye şefi, Alman ordusu kökenli Dr. **Wulf Schönbohm,** vakfın aylık dergisinin Ağustos 1997 sayısında, sekiz yıllık eğitim reformuna **'Türk ordusunun İslam düşmanlığı'** derken Türkiye Cumhuriyeti'ni de, **'kuruluşundan günümüze İslamın inanç esaslarını ve dini duyguların belirtilmesini ezmek'** ile suçlamıştır.

Konrad Adenauer Vakfı'nın Türkiye danışmanı, Alman Dışişleri Bakanlığı'nın finanse ettiği Alman Doğu Enstitüsü'nün Müdürü **Udo Steinbach'**tır.

Daha önce Almanya'nın Paris'teki büyükelçiliğinde askeri ataşe olarak görev yapmıştır. 1971-1975 yıllarında **'Ortadoğu Masası'** şefi olduğu **Ebenhausen Vakfı'**nın Alman dış istihbarat örgütü BND'ye yakınlığı bilinir.

Ülkemizdeki Alman vakıflarının programını en özlü ifade eden kişi sanırım Steinbach'tır. 15 Eylül 1998 günü Katolik kilisesine bağlı Lingen Akademisi'nin çağrısı üzerine verdiği '**İslamın Avrupa için önemi**' konferansında şöyle demiştir: '**Sorun, Atatürk'ün bir paşa fermanıyla yarattığı yapay ürün Türk devleti ve Türk ulusudur. Sorun, Kemalizm ve Kemalizmin ulusçuluk ve laiklik ilkeleridir. Sorun, uyduruk, zorlama ve yapay Türk ulusudur. Böyle bir ulus yoktur. Olmadığını, Türkiye'de yaşanan Kürt-Türk, Müslüman/laik, Alevi/devlet çatışmalarında görmekteyiz. Bu uyduruk ulusu Atatürk nasıl kurdu? Önce Ermenileri yok ettiler, sonra da Rumları. Kürtleri şu güne kadar neden yok etmediler, bilinemez...**' Alman devletinin finanse ettiği Steinbach'ın enstitüsünün Türkiye'de bağlantısı olmadığı Alman vakfı ya da '**araştırma kurumu**' yoktur.

Örneğin Steinbach'ın elemanlarından '**Alevilik ve Kürtlük uzmanı' Heidi Wedel,** hem SPD'nin Friedrich Ebert Vakfı ile yakın ilişkidedir, hem de Amnesty International adına Türkiye raporları hazırlar. Alman Doğu Enstitüsü'nün İstanbul şubesi bünyesinde '**Gazi Mahallesi araştırması**'nı da yapmıştır. Bu enstitü, Türkiye'de çalışan tüm Alman vakıflarına '**bilimsel**' yol göstericilik görevini üstlenmiştir.

CDU'nun Konrad Adenauer Vakfı, '**Türk gençlerinde dini yaşantı yoğunluğunu**' ele alan son '**bilimsel**' araştırmasında, Türk gençlerinin '**ezici çoğunluğunun, devletin Müslüman kadınların giyimine karışmasına karşı olduğu**'nu kanıtlamış. Araştırmada, '**gerçek laikliğin türbana devlet dairelerinde, parlamentoda da izin vermesi gerektiği**' savunuluyor. Frankfurter Allgemeine gazetesinin Ankara muhabiri **Horst Bacia** da bu araştırmaya gönderme yaparak **Merve**'yi savunurken, '**Kemalist fosiller**'e de veryansın ediyor. Aynı gazetenin İstanbul, muhabiri **Rainer Hermann** da, Alman Doğu Enstitüsü'nün dergisi '**Orient**'te, kimi hoca efen-

dileri **'artık eskimiş Kemalizmin yerini alması gereken umut işaretleri'** olarak övmektedir.

Merkezi Bonn'da olan ve kurucuları arasında Alman Federal Parlamento üyelerinin de bulunduğu **Şeyh Said Vakfı**'nın da (1996) çalışmaları doğrudan ülkemiz ile ilgilidir. Şu anda Türkiye'de şubesi olmayan vakıf, amaçlarını şöyle açıklamaktadır: **'Almanya'da yaşayan tüm Müslümanlara dini, sosyal ve kültürel hizmetler sağlamak... Kürt halkı ile Alman ve Avrupalı halklar arasında diyaloğu geliştirmek... Kürdistan'daki savaş kurbanlarına destek sağlamak... Almanya'da yaşayan Kürtlerin yaşam standardının yükselmesi için çaba harcamak... Kürt çocukları ve gençleri için gençlik örgütleri kurmak...'** Vakfın Başkanı **Ali Homam Ghazi, 'Apo'nun Bonn temsilcisi'** olarak tanınır. Daha önce sözü geçen Udo Steinbach'la da çok yakın ilişki içinde olduğu bilinir. Kurucu üyelerden **Heinrich Lummer** ise Alman Parlamentosu'nda CDU milletvekilliği ve Berlin İçişleri Senatörlüğü görevlerinde bulunmuştur. Şeyh Said Vakfı kurulmadan önce, 1995 yılında, **Abdullah Öcalan** ile ikili görüşmeler yapmıştır.

Almanya kökenli vakıflar, laik ve demokratik Türkiye Cumhuriyeti'ni dıştan ve içeriden kuşatmaya alma çabasında.

Tümü de, **'biz NGO'yuz'** diyor. Ancak **'sivil toplum', 'küresel ekonomi'** ve **'insan hakları'** için uğraşı verdiklerini iddia ederken, **'Türk devletinin varlığı sorundur, Türk ulusu uyduruk bir yapıdır'** da diyebiliyorlar. Hepsi de **'dost ve müttefik Almanya'** hesabına çalışıyor. **Söylev**'deki **'Her tarafta ecnebi zabit ve memurları ve hususi adamları faaliyette...'** sözlerini hep anımsamalıyız. Son olarak birkaç ay önce yine İstanbul'da Robert Bosch Vakfı'nın şubesi kuruldu. Bu son gelişmeden daha hiç kimsenin haberi yok."

Şükrü Elekdağ, Milliyet gazetesinde yayımlanan **İslam ve Demokrasi** başlıklı makalesinde şu bilgileri veriyor:

" '**İslam ve demokrasi**' konusu, bu ayın başında İstanbul'da Çırağan Sarayı'nda toplanan Yeni Atlantik Girişimi'nin 'İstanbul Konferansı'nda, Atlantik'in iki kıyısını ilgilendiren diğer birçok sorun arasında ele alındı ve bir panelde tartışıldı. Konferans, ABD ve Batı Avrupa ülkelerinde 'fikir lideri' niteliği taşıyan çok sayıda saygın gazeteci, yazar, akademisyen ve siyaset adamını biraraya getirmesi açısından etkileyiciydi.

Panelde, **'İslami bir demokrasi mümkün mü?'** konulu bir konuşma yapan ABD'li araştırmacı Peter Rodman, Profesör Bernard Lewis ve diğer bazı akademisyen ve yazarların eserlerinden de alıntılar yaparak, **'temsili hükümet ve kişilerin devlete karşı hakları ile Batı'nın çoğulculuk ve hukuk geleneğinin... İslam dünyasında herhangi bir köke sahip olmadığını'** belirtmek suretiyle, İslam dünyasında demokrasinin doğup büyüyebileceği konusundaki karamsarlığını ortaya koydu.

Rodman tezini, Profesör Lewis'in **'Liberal demokrasi, çok yaygınlaşmış olsa da... kökünde Batı'nın bir ürünüdür. Böyle bir sistem başka hiçbir kültür ortamında doğmamıştır. Diğer kültürlere sonradan aşılanan veya bu kültürlere uyarlanan demokratik sistemin uzun süre yaşayıp yaşamayacağını zaman gösterecektir'** yolundaki görüşüne dayandırmaktadır.

Rodman, ayrıca, totaliter solun çökmesiyle birlikte dünyada demokrasiye yöneliş kuvvetlenirken, bu gelişmenin Ortadoğu'ya yansımamasının nedenlerini şöyle izah etti: **'Sovyetler Birliği tarafından desteklenen radikal sola karşı sürdürülen mücadele tam kazanılmışken Ortadoğu'da oluşan ideolojik boşluk devrimci İslam şeklinde değişik bir radikalizm türü tarafından dolduruldu... Bu dini bir**

inanç olarak İslam değil, İslam temalarını çağrıştıran, radikal ve Batı karşıtı bir politik ideolojidir. Dinle devletin ayrılmazlığı ve kültürel üstünlük ilkelerinden hareketle kitlelerin seferber edilmesini amaçlayan bu siyasal İslam totaliter bir yaklaşımı yansıtmaktadır...'

Rodman'a göre, her devrimin bir ömrü vardır. Marksizmin çöküşünün nedeni, ekonomik açıdan tıkanmasıdır. Siyasal İslam'ın da, sosyal ve ekonomik sorunlara çözüm getirmek için kullanabileceği bir ekonomik kuramı yoktur. İran ekonomisinin perişan durumu bu görüşleri doğruluyor. Devrim ideolojisinin çökmesi için İran'da Marksizm örneğinde olduğu gibi 74 yıl beklemek gerekmeyecektir.

Tartışmalarda, Rodman'ın yaklaşımına pek karşı çıkan olmadı. Ayrıca İslam ülkelerinde demokrasinin evrimsel bir değişimle kök salmasının mümkün olmadığı yolundaki görüşler de geniş kabul gördü. Bu bağlamda, Amerikalı yazar David Pryce Jones'un şu ifadeleri dikkat çekti: **'Demokrasi fidanı, ancak sağlam bir laiklik zemininde kök salar ve yeşerir. İslam dünyasında böyle bir zemini ancak Atatürk yöntemiyle oluşturabilirsiniz. Başka yolu yok!'"**

Ergun Poyraz tarafından gerçek belgelere ve görüntülü kasetlere dayanarak hazırlanan ve 1996 yılında yayımlanan **Refahın Gerçek Yüzü** adlı eserde, Sultanbeyli Belediyesinde 'Cenaze İmamı' olarak çalıştığı anlaşılan, ancak kamuoyunda Sultanbeyli Belediyesi Mezarlıklar Müdürü olarak bilinen **İmdat Kaya**'nın;

"Anayasa Mahkemesi'nin başındaki Ebu Cehil kılıklı adam, 'Laik olmayanlar insan değildir.' dedi. O öyle dedi de Yargıtay'ın başı ne dedi? Bundan on beş sene önce Yargıtay'ın başındaki adam 'Aslında Allah'ı da insanlar yarattı' dedi. Bu kahbe kâfir geberince Ankara, Maltepe Camiine getiril-

di. Şimdi Çankırı Milletvekili olan İsmail Coşar, Türkiye Din Görevlileri Federasyonunun Başkanı ve o camiin imamı idi. 'Arkadaşlar, Kardeşler, Allah'ı da insanlar yarattı dediği için bu kafirin namazı kılınmaz' dedi. Kulağı sağır paşa askerleri kullanarak namazı kıldırttı. Birinci kıldırışı beğenmedi. İkincisini bir avukata kıldırttı. Kimbilir içinden ne okudu. Ah ben kıldırsaydım neler okurdum.

İnşallah biri bana düşer, cenazesini akord süpürgesiyle hem de iyi hortumla yıkarız.

Böyleleri size düşerse namazlarını kıldırmayın. Laik demokrat kafalı insanların namazı kılınmaz. Zorlarlarsa karşı da gelmeyin. Cenazesini yıkamak için yanınıza gelenlere yasaktır diyerek, kimseyi almayın. Artık başbaşasınız onu orda bir güzel hallettikten sonra pamuk kullanmayın bizim memleketimizde budaklı odun çok."

dediği yazılıdır. (s.135)

Cumhuriyetin kuruluş yıllarında Adalet Bakanlığı görevini yapan büyük İslam bilgini **Seyyid Bey**, hilafet konusunda görüşlerini açıklarken şöyle demiştir:

"İslam tarihine aşina olanlar bilirler ki, Emevi halifelerinin yapmadıkları zulüm ve sefihlik, Peygamber evlatlarına reva görmedikleri zulüm ve alçaklık kalmamıştır. Abbasi Devleti ise, tamamen zulüm, yolsuzluk, kahr ve galebe üzerine kurulmuştur. Yalnız Ebu Müslim Horasani'nin Emevi hükümeti taraftarlarından öldürdüğü ve telef ettiği insanların sayısı altıyüzbine ulaşmaktadır. Abbasi halifelerinin ilki olan Seffah'ın amcası Abdullah b. Ali, Şam'ı istila ettiği zaman ahaliyi öldürtmüştü. Birlikte yemek yemek üzere davet ettiği şehrin ileri gelenlerinden doksan kişiyi sopalarla öldürttü. Bazıları henüz can çekişmekte ve hırıltıları işitilmekte iken üzerlerine sofra

kurdurarak üzülmeden ve sıkılmadan yemek yedi. Şam'da Emevi halifelerinin kabirlerini açtırarak, bulduğu naaşları ve kemikleri yaktırdı. Bu Abdullah b. Ali'nin kardeşi Süleyman b. Ali de Basra'da Emevilerden eline geçenleri öldürdü ve cesetlerini sokaklarda sürüttürdü. Sonra da meydanda bırakarak köpeklere yedirdi. En muteber İslam tarihlerinde bu olaylar bu şekilde kayıtlıdır. Hatta merhum Cevdet Paşa'nın Tevarih-i Hulefa adındaki tarihine bakarsanız sözlerimin doğruluğunu kabul edersiniz. Osmanlı halifelerinin ise, saltanata olan hırs ve temahlarından dolayı nice masum ve günahsız şehzade kanı döktükleri bilinmektedir.

İslam dünyasının bize olan yardımı bilmiyorum, gerçekten var mıdır? Efendiler, beş on lira vemekle ona yardım denmez. Vaktiyle İstanbul'da 'Cihad Fetvası' yayımladığı zaman İslam dünyasından hiçbir kabul ve katılma sesi çıkmadı. Irak'ı, Suriye'yi ve hatta hilaefet merkezi sayılan İstanbul'u işgal eden ordular Hindistan'ın Müslüman askerlerinden meydana gelmekte idi. Beni, Arabyan hanında bir odaya kapayarak başımda nöbet bekleyen Müslüman Hind askeri idi. İçimizde Şeyhulislamlık yapmış olan kişi de beraber Malta'da esir yaşadığımız zaman İslam dünyasının hiçbir tarafından bize yardım eli uzatılmamıştı. Efendiler, kendimizi aldatmayalım, gerçeği olduğu gibi görelim ve görmeyenlere de gösterelim."

1999 yılında yayımlanan, **Cengiz Özakıncı**'nın yazdığı **United States Of İRTİCA 1945-1999** adlı kitaptan notlarıma aldığım bazı bölümler aşağıdadır:

"Kimi sayısal saptamalara göre, bugün Türkiye'de bilimgüder (laik) demokratik cumhuriyet düzenini kötüleyerek yığınlara din devleti özlemi aşılayan 5854 eğitim kurumu, 124

radyo, 41 televizyon, 5200 yerel gazete ve dergi, 4500 vakıf, 40 vali, 89 vali yardımcısı ve 300 kaymakam işbaşındadır ve devlet yönetiminde görev alan atanmış kişilerin azımsanmayacak bir yüzdesi irtica örgütlerinin üyesidir.

...Terör örgütlerinin Türkiye'ye yönelik eylemlerinde işbirliği yaptıkları bir kez daha ortaya çıktı. Türkiye Cumhuriyeti'ni 'ortak düşman' ilan eden terör örgütleri, İBDA-C, PKK ve TİKKO. Bayrampaşa Cezaevi'nde eylem birliği için protokol imzaladı. Emniyet güçlerinin ele geçirdiği ve sorumluları hakkında soruşturma açtığı protokol şöyle:

'Türkiye Cumhuriyeti bize karşı topyekün bir saldırıya geçti. Biz de Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı saldırıya geçeceğiz. Çünkü Türkiye Cumhuriyeti bizim düşmanımızdır, bu ortak düşmanımızdır. O halde, biz de ortak mücadele vereceğiz. Onun için de saldıracağız.'

Terör örgütlerinin imzaladığı bu kanlı protokolün ardından, eylemlerin hızlandırıldığı, saldırıları **İBDA-C'nin Kürt İntikam Tugayı isimli kolunun PKK adına** gerçekleştirdiği bildirildi."

Fethullah'ın Gerçek Yüzü adlı kitaptan notlarıma aldığım bir başka bölüm (s.181):

"**MÜSİAD**'ın eski Genel Başkanı **Erol Yarar**'ın **Zehra Vakfı**'nda yaptığı konuşma bu insanların amaçlarını bir kere daha gözler önüne sermektedir:

Bu işin kilidi Türkiye'dir. İslam ümmetinin sancağı buradan kalkacak, Allah'ın izniyle... Hadis-i Şerif söyledi arkadaşlar... Hilafet sancağı nereden düşerse oradan kalkacak.

...bak hep dünyayı düşündürüyor Allah. Bize öyle vizyon vermiş. Köyümüzü, kasabamızı, bölgemizi değil, dünyayı kavramak, Allah'ın arzından hakika-

ten, Allah'ın bir halife yaratacağı temsilci... Allah'ı temsil eden, Allah'ın arzını temsil eden bütün yakasını düşünen; kuzey, güney, batı böyle bir kavrayış, Allah lütfetmiş. İşte bunu takip etmek buna göre gitmek, buna göre çalışmak, işte Zehra Vakfı!.. Medreset-ül Zehra'dan çıkan talebelerdir. İnşallah bu vizyonla çıkması lazım. Medreset-ül Zehra; Allah inşallah Said-i Nursi hazretlerinin o güzel ifadeleriyle buyurmuş oldukları o Medreset-ül Zehra'yı kurmayı ve böyle bir vizyonu bütün bir dünyayı yönlendirecek vizyonu gençlerimize aşılamayı nasip etsin. Bütün temennimiz budur.

Bakalım sancak ne zaman göklere dikilecek?.. Onun içinde Medreset-ül Zehra'nın talebeleri de olacak. Bir bakacağız ki, Allah'ın izniyle İslam Ordusu'nda!.."

Ergün Poyraz'ın yazdığı **MNP'den FP'ye İhanet Belgeleri** adlı kitaptan aldığım bir not (s.196):

Şevket Kazan, Ocak 1993'te Bayrampaşa Cezaevi'nde yatmakta olan İBDA-C üyelerinin lideri Kazım Albayrak'a bir telgraf gönderdi.

"İstanbul Milletvekili Avukat Ali Oğuz bugün ziyaretinize gelecektir. Sizleri dinleyecek ve haklarınızın korunması için gerekli girişimleri yapacaktır.

Geçmiş olsun dileklerimi iletir, selam ve sevgilerimi sunarım.

Şevket Kazan
Refah Partisi Grup Başkanvekili
Kocaeli Milletvekili"

Bu telgrafın hemen ardından Refah Partisi İstanbul Milletvekili Ali Oğuz, Bayrampaşa Cezaevi'ne gitti. Taraf Dergi-

si'nde belirttiğine göre, İBDA-C liderlerinden Kazım Albayrak ve arkadaşlarıyla görüşen Refah Milletvekili, *"Refah'ın İBDA-C ile ilgilenme kararı aldığını, her türlü yardımı sağlayacaklarını, İBDA-C davası için İstanbul DGM'ye uğradığını, Başsavcı ile görüştüğünü, davanın yakında açıklanacağına söz verdiklerini"* söyledi. Ayrıca Bayrampaşa Cezaevi Başsavcısı ile görüşen Ali Oğuz, *"İBDA'cıların tüm ihtiyaçlarının karşılanması konusunda özel ilgi"* rica etti.

Yine **Dünya'da ve Türkiye'de Siyasal İslamcılık** adlı eserden (s.267, 426) aldığım bazı notlara burada değinmek istiyorum:

Ülkelerinde İslam devleti hedefine ulaşmamış İslamcılar için içinde bulunulan dönem, Hz. Peygamber'in **Mekke** dönemine benzer. Bu dönemi yaşayanların ülkesi de bir bakıma **Daru'l Harb**'dir. Cihad Yurdu anlamına gelen bu kavram, İslam hükümlerinin uygulanmadığı ve Müslümanların güvenlikte olmadığı ülkeleri tanımlar. Daru'l Harb olan bir ülkede, **Cihad** yerine hile yoluna gitmek ve Müslüman olmayanlara karşı **'barış içinde birlikte yaşamayı kabul etmiş görünmek'** gerekir. Bu amaçla Takıyye yapmak ve asıl maksadı bir süre gizlemek Şiilere göre dinsel bir farz hükmündedir. Sünnilerde ise bu durum, siyasi bir zorunluluk kabul edilir.

Türkiyeli İslamcıların bu konuda kullandıkları fetvalardan birisi Osmanlı Şeyhulislamı **Mustafa Sabri Efendi**'ye aittir. Ona göre; **"Türkiye'de kurulan Demokratik Laik Cumhuriyet, medeni kanunu kabul etmek suretiyle, İslam fıkhını yürürlükten kaldırmış ve diğer hususlarda da, Avrupa'dan getirilen kanunlarla hükmetmeye başlamıştır. Bu sebeple Daru'l Harb'e dahil olmuştur."**

...Kısa zamanda çok sayıda İlahiyat Fakültesi'nin açılması, büyük bir öğretim elemanı ihtiyacını da beraberinde

getirdi. Önceki mezunlar ile doldurulmaya çalışılan kadrolara, hemen her cemaatten ilahiyatçılar yerleştiler. Neticede İlahiyat Fakültelerindeki bilim ve öğretim seviyesi düştü. Siyasal İslamcı hareketler bu kez İlahiyat Fakültelerine yerleşme yoluna gittiler.

Türkiye'de İslamcı hareketin gelişmesine paralel olarak bu alanda kullanılan **'Fundamentalizm'** ve **'Köktencilik'** gibi kavramlar da sıkça kullanılmaya ve tartışılmaya başlanmıştı. İlahiyat Fakültelerinin önde gelen bazı öğretim üyeleri İslamcılara yöneltilen Fundamentalist ve Köktenci tanımlamalarını kendilerine göre yoruma tâbi tutuyor ve savunuyorlardı.

Bunlara göre Fundamentalist kavramının kaynağı Hıristiyan dünyasıydı ve **"Dinin temellerine tartışmasız inanan ve uygulamaya çalışanları"** ifade ediyordu. Bu açıdan bakıldığında, aslında dinlerinin gereğini yapmaya çalışan bütün Müslümanlar birer fundamentalist idi. İlahiyatçı **Prof. Dr. İ. Süreyya Sırma** bakınız bu konuda neler söylüyor:

"Bugünkü İslam dünyasındaki fundamentalizm anlayışına gelince: Kanaatimiz odur ki; Müslümanlar için kullanılan bu tabiri en iyi anlayanlar, dinsizler/laikler; onu anlamayanlar, ya da anlamak istemeyenler de Müslümanlardır. Yukarıda bir nebze bahsettiğimiz gibi 'dini fundamentalizm'; dini, asıl kaynaklarına dayanarak ve de hiç bir şekilde, inançta olsun, amelde olsun taviz vermeden yaşamak istemektir. Dört-beş sene öncesine kadar radikal diye adlandırılan, bu İslam'a tavizsiz yaşamak isteyen Müslümanlara, bir kaç senedir; fundamentalist denmeye başlandı. O halde Müslümanların dışındakiler onları fundamentalistler diye tanımlarken, 'İslam'ı en mükemmel ve mümkün olduğunca eksiksiz ve tavizsiz yaşayan Müslümanlar' demek istiyorlar. Asıl ve temel (fundamentalizm) dururken, neden asılsız ve temelsiz, laisizm kokan bir din anlayışını sahipleniyorsunuz da ar-

dından 'ben ehli Sünnet itikadında Şeriatçı bir Müslümanım' diyorsunuz. Ehli Sünnet'lik, temelsizlik, devletsizlik midir? Ebu Hanife tabi olduğu Devlet'e karşı ayaklanırken, köktenci değildi de neydi?" (Yeni Dünya Düzeni ve Fundamentalizm, Prof. Dr. İ. Süreyya Sırma, s. 72)

Bir başka İslamcı, bu konudaki genel tavırlarını şu şekilde özetliyor ve **"Evet İslam gelirse bir daha gitmeyecektir", "İslam toplumunda yönetim alternatifleri yine Müslümanlar içinden çıkacaktır,"** diyor:

"İşte ancak böyle tevhidi çizgide, düşünsel ve kültürel planda bir değişim sonucunda İslam gelecektir. Ve hiç şüphesiz geldiğinde de bir daha gitmeyecektir. Tıpkı laikliğin 70 yıldır gitmediği ve gitmek de istemediği gibi...

Nasıl ki bugün, laik-demokratik sistemde yönetim ve rejimin niteliği aynı kalmak şartıyla, bu şartı benimseyen laik ve demokratik partiler programlarını topluma sunup da yönetime talip oluyorlar ve iktidara gelince de sistemi ve değişmesi teklif dahi edilmeyen ilkelerini veri olarak kabul ederek, mevcut sistem içinde kalarak toplumun işlerini yürütmeye çalışıyorlarsa, aynı şekilde İslam toplumu kurulduğunda da bu İslami sistem veri olarak, ön şart olarak kabul edilecektir. İslamı benimsemiş mümin insanlardan oluşan farklı kadrolar, İslama göre hazırladıkları alternatif projeleri topluma sunup yönetime talip olabilecekler ve iktidar olunca da toplumun işlerini mutlaka Allah'ın hükümleri çerçevesinde yürüteceklerdir.

Yani İslam toplumu kurulunca, İslami sistem sürekli olacak, ancak değişik İslami kadrolar tarafından, yönetimin yine İslam çerçevesi içindeki alternatifleri, alternatif ekonomik ve sosyal projeler oluşturabilecek, bu projeleri topluma sunarak destek isteyebilecek, ümmetin tevec-

cühüne mazhar olan kadrolar iktidar olabilecektir... İslamı esas almayan plan, program ve projeler savunulamaz, propaganda edilip bunlara destek (oy) istenemez." (İslami Şahsiyet ve Toplumsal Değişim, Mehmet Pamak, s. 259 ve devamı)

Yesevîzâde tarafından yazılan ve henüz yayımlanmamış **Şeriatçı Beşinci Kol** adlı eserden Humeyni'ye ilişkin olarak aldığım notlar aşağıdadır:

"İBDA-C'den sonra, –1978 yılında İran'da pek kanlı bir ihtilalle Totaliter Şeriatçı İktidarı tesis eden ve yıllarca kan ve gözyaşı içinde zulümle hüküm süren– diktatör Humeynî'den iktibas ettiğimiz aşağıdaki pasajları da okuyunca görüyoruz ki Şeriatçılığın Sünnî varyantı da, Şiî varyantı da totaliter teokratik iktidar mücadelesinde hep aynı 'beşinci kol' stratejisini takib etmektedirler. Yani:

MEVCUT DÜZENİ CAN DÜŞMANI BİLEREK ONU TOPYEKÜN REDDETME, KANUNLARA İTAATSİZLİK, O DÜZEN İÇİNDE ELDEN GELDİĞİNCE KENDİ BAŞINA BUYRUK ALTERNATİF BİR CEMAAT OLUŞTURMA, İŞBAŞINDAKİ REJİMİ ÖNCE UZUN SÜRELİ BİR SÖZLÜ PROPAGANDA İLE GÖZDEN DÜŞÜRME VE KENDİ İÇİNDEN SABOTE ETME VE NİHAYET YETERİ KADAR KUVVETLENİNCE, –YERYÜZÜNDEKİ BÜTÜN ŞERİATÇI GÜÇLERLE İŞBİRLİĞİ YAPARAK VE ONLARIN BİR UZANTISI HALİNDE– SİLAHLI MÜCADELEYLE, TERÖRLE, AYAKLANMAYLA, KAN VE ATEŞLE ŞERİATÇI DÜZENİ KURMA...

Şimdi sizin ne ülkeniz, ne de ordunuz var. Fakat elinizde tebligat yapma imkânı vardır ve düşman bütün tebligat (propaganda) araçlarını elinizden alamamıştır. Şüphesiz, ibadet mes'elelerini de öğretmeniz, hatırlatmanız gerekir. Ancak, İslamın siyasi, iktisadi ve hukuki mes'elelerinin önemli

yeri unutulmamalıdır. **Ödevimiz, şimdiden gerçek ve adil temellere dayanan bir İslam Devletinin temellerini atmak için çalışmak, propaganda yapmak, tebligat yapmak ve talimat vermek, aynı düşüncede insanlar bulmak, bir düşünce ve tebligat dalgası doğurmaktır. Ki bir içtimai akım meydana gelsin ve zamanla, uyanık, bilinçli, ödev duygusu olan bu dindar yığınlar İslami Harekete kalkışsınlar ve İslami yönetimi kursunlar!**

İşte ey İslamın cesur çocukları, siz erkekçe ayağa kalkın ve halka hitab edin, konuşun, gerçekleri halk topluluklarına sade bir dil ile anlatın, onları kaynaşma ve hareket haline getirin! Sokak ve çarşılardaki halktan, bu temiz yürekli işçi ve köylülerden, uyanık üniversite öğrencilerinden **mücahidler meydana getirin**! Halkın tümü mücahid olacaktır! Toplumun bütün sınıfları; hürriyet, bağımsızlık ve Milletin mutluluğu için savaşmaya hazırdırlar! Hürriyet ve mutluluk için savaşmada, Dine ihtiyaç vardır! İslamı, **cihad ve mübareze (savaş) dini** olan İslamı halka verin ki inançlarını ve ahlaklarını ona göre doğrultup düzeltsinler ve **mücahid bir güç halinde zorba ve emperyalist örgütü yıkıp İslami Hükümeti kursunlar!"**

Enis Berberoğlu, **Laiklik Asıl Kime Lazım** başlıklı makalesinde şöyle diyor:

"Dini fanatizmin sabıka listesi Türkiye ve İslam'la sınırlı değil elbette. **James A. Haught** tarafından kaleme alınan **'Kutsal Dehşet'** (Aykırı Yayınları, İstanbul 1999) isimli kitap Hizbullah'ı mumla aratacak örneklerle dolu... Mesela 1776'da Abbeville, Fransa'da genç bir çocuk dine saygısızlık etmekle suçlandı. Meryem Ana ile dalga geçen şarkılar söyleyip din adamları geçerken şapkasını çıkarmadığı söyleniyordu. Kiliseyi eleştirmenin cezası ölümdü.

Chevalier La Barre adındaki gencin ceza olarak önce dili ve sağ eli kesilecekti, sonra da direğe bağlanıp yakılacaktı. Yazar **Voltaire** onu kurtarmaya çalıştı ve dava parlamentoya taşındı. Parlamento merhamet gösterdi, çocuğun sakat bırakılıp yakılması yerine doğrudan kafasının kesilmesine izin verdi. Çocuğun cezası 1 Temmuz 1776'da infaz edildi. Cesedi **Voltaire**'in Felsefe Sözlüğü'nün bir kopyasıyla birlikte yakıldı.

Meksika'da 1500'lerde, Aztek din adamları binlerce insanı tanrılara kurban eti. Aztekler, güneşin her gün insanların –kurban taşlarında çıkarılan– kalpleriyle beslenmezse, kaybolacağına inanıyorlardı.

Yağmur Tanrısı'nı memnun etmek için ise ağlayan çocuklar kurban edilirdi. Böylece gözyaşlarının yağmur getirmesi beklenirdi.

Tahıl Tanrıçası için yapılan törende bir bakire 24 saat dans ettikten sonra öldürülür ve derisi yüzülürdü. Sonra da derisini bir rahip üzerine geçirir, dans etmeye devam ederdi.

1980'lerde İran'da Şii din adamları İslam'ı kabul etmeyen Bahailer'in öldürülmesini emretti. İçlerinde kadın ve çocukların da bulunduğu iki yüz kadar Bahai asıldı veya kurşuna dizildi. Kırk bin kadarı ise İran'dan kaçtı.

1983'te Darkley, Kuzey İrlanda'da, bir pazar sabahı Katolik teröristler otomatik silahlarla bir Protestan kilisesini taradı. Üç kişi öldü ve yedi kişi yaralandı. Kuzey İrlanda'da yirmi yıl boyunca devam eden dinsel çekişme, bu tür saldırılarla üç bin kişinin yaşamına mal oldu.

1096'da Birinci Haçlı Seferi'nin başlangıcında binlerce Hıristiyan, kutsal topraklara ulaşıp Müslümanları öldürmek amacıyla Haçlı ordusuna katıldı. Almanya'da bazı Haçlılar tanrı tarafından kutsanmış olduğuna inandıkları bir kazı takip ettiler. Kaz onları Musevi mahallelerine götürdü. Bu mahallelerde Musevilerin evleri yakıldı ve hepsi öldürüldü.

Pascal, '**Dinsel inançlara sığınmadıkça, insan kötülüğü böylesine zevkle ve acımasızca asla yapamaz**' kanısındaydı... O yüzden yeniden soralım:

Laiklik asıl kime lazım?"

Hasan Pulur, Din ve Siyaset başlıklı makalesinde şu bilgileri veriyor:

Yıl 1951, dini siyasete alet ettiği için 10 ay hapse mahkûm olan vaiz Fevzi Bayar'ın af önerisi Meclis'te görüşülmektedir. Demokrat Parti milletvekili **Ömer Bilen**, af önerisinin kabulünü isterken CHP'lilere döner, lehte oy ister, "**Günahlarınızı belki azaltabilirsiniz!**" demeye getirir.

İsmet Paşa bu lafı kabullenir mi, çıkar kürsüye:

"**Dini siyasete araç etmeye örnek gösterilen bir olayın görüşülmesindeyiz. Bizim yürürlükteki rejimimize dini siyasete araç etmeyi yasaklayan hüküm nereden ve niçin gelmiştir? Bunun kaynağı ulusal savaşa kadar gider. Ulusal savaşta yenen taraf, Türkiye devletinin yeryüzünden kalkmasına karar verdi ve bunun için halifeyi, padişahı ve ulemasını araç olarak kullandılar. Anadolu'da yalnız başına kalan Türk ulusu, eline ne geçerse, sopa, balta, yumruk, tırnak, bununla yaşamını ve bağımsızlığını kurtarmaya çalışıyordu. Buna halife en etkili karşılık ve engel olarak şu önlemi buldu; ulema toplandı, Şeyh-Ül-İslam bunların başına geçti. Anadolu'da mücadele edenler kafirdir, fetvasını verdi. Huzurunuzda konuşmak şerefine eren bu arkadaşınız onların içinden seçilen beş-altı idam mahkûmundan biridir. Halifenin, Şeyh-Ül-İslam Dürri Efendi'nin fetvası ile.**

(.............)

Anadolu büyük bir savaştan çıkmış, yorgun, araçsız, Türk ulusu mücadelenin sonucunun ne olacağını za-

ten endişe ile düşünürken, bütün çabasını vatanseverliğinde toplamış iken, Yunan uçakları her gün avuç avuç Şeyh-Ül-İslam Dürri Efendi'nin fetvasını bizim saflarımıza atardı."

Mustafa Kemal Atatürk, 1933 yılında şunları söylüyordu: "Bazı şeyler vardır ki bir kanunla, emirle düzeltilebilir. Ama bazı şeyler vardır ki kanunla emirle, milletçe omuz omuza boğuştuğunuz halde düzelmezler. Adam fesi atar şapkayı giyer ama, alnında fesin izi vardır. Siz sarıkla gezmeyi yasaklarsınız, kimse sarıkla dolaşamaz. Ama bazı insanların başındaki görünmeyen sarıkları yok edemezsiniz. Çünkü onlar zihniyetin içindedir. Zihniyet binlerce yılın birikimidir. Bu birikimi bir anda yok edemezsiniz. Onunla sadece boğuşursunuz. Yeni bir zihniyet, yeni bir ahlak yerleşinceye kadar boğuşursunuz. Ve sonunda başarılı olursunuz..."

Bugünlerde Amerika Birleşik Devletleri'ndeki laiklik anlayışının, Fazilet Partisi'nin laiklik anlayışına uyduğu iddia ediliyor. Aşağıya aldığım iki not dahi bu benzetmenin saçmalığını belirlemeye yeter sanıyorum:

ABD Anayasası'nda yapılan ilk değişiklik şuymuş:

"Kongre, bir dinin kabulünü öngören veya dini gereklerin serbestçe yerine getirilmesini yasaklayan yasalar geçiremez."

ABD Yüksek Mahkemesi bu değişikliğe dayanarak 1947'de bir yorum getirmiş:

"Ne eyalet yönetimleri, ne de Federal Hükümet, kilise kurabilirler... Dinsel faaliyetler ve kurumlar, hangi adı alırlarsa alsınlar, dini öğretim ve uygulama için hangi yolu seçerlerse seçsinler, miktarı ne olursa olsun, vergi geliri ile desteklenemezler. Eyaletler ve Federal Yönetim, açık ve gizli olarak, dinsel örgütlerin ve grupların hiçbir

faaliyetine katılamaz. Bu grup ve örgütler aynı şekilde devletin faaliyetlerine katılamazlar." (Prof.Dr.Türker Alkan, Radikal gazetesi, 4.11.1999)

5 Ocak 1982 tarihinde ABD Bölge Mahkemesi Yargıcı **William R. Overton** tarafından verilen ve Sience dergisinde yayımlanan karar:

19 Mart 1981'de Arkansas valisi 1981 tarih ve 590 sayılı yasa tasarısını onaylayarak "Yaradılış Bilimi ile Evrim Bilimine Okullarda Dengeli Ağırlık Verilmesi" adı ile yasalaştırmıştır. Tasarı Ark. Stat. Ann. # 80-1663 et seq (1981 supp.) kodunu taşımaktadır. Yasanın temel amacı ilk cümlesinde şöyle ifade edilmektedir: "Bu eyaletteki resmi okullar öğretimde yaradılış bilimi ile evrim bilimine dengeli ağırlık vereceklerdir." 27 Mayıs 1981'de 590 sayılı yasanın üç ayrı kıstasa göre Anayasa'ya uymadığını ileri süren bu dava açılmıştır.

İki modelli yaklaşımın sahte pedagojisinin yanı sıra Bölüm 4(a)'nın makul bir öğretici değeri de yoktur, çünkü bu bölümde tanımlanan "yaradılış bilimi" bilim değildir. Birçok tanık bilim için tanımlar ileri sürmüştür. Sözel olarak bilim, "bilim camiasınca kabul edilen şey" olarak tanımlanmıştır. Bu tanımla açıkça işaret edildiği gibi özgür bir toplumda bilginin bilime dönüşebilmesi için yasamanın ruhsatına ihtiyaç yoktur.

Daha doğru bir deyişle bilimin en temel özellikleri şöyle sıralanabilir:

1. Rehberi doğa yasalarıdır.
2. Açıklamaları doğa yasalarına dayanmak zorundadır.
3. Deneyle sınanabilir olmalıdır.
4. Hükümleri geçicidir, yani belli bir alanda muhakkak son sözü söylemiş değildir.
5. Çürütülebilirdir (Ruse ve diğer bilim tanıkları).

Yaradılış bilimi Bölüm 4(a)'da tanımlandığı şekli ile bu zorunlu ölçütlere uymamaktadır. Birincisi, bu bölüm "yoktan var ediliş" tarzında ani bir yaradılışı savunan 4(a) (1) maddesi etrafında dönüp dolaşmaktadır. Böyle bir kavram bilimsel değildir, çünkü doğa yasalarına bağlı olmayan, doğa üstü bir müdahaleye dayanmaktadır. Doğa yasaları ile açıklanamaz, sınanamaz ve çürütülemez.

Anayasanın birinci maddesinin içerdiği ilkelere ve nasıl uygulanacaklarına kamu oyu yoklamaları veya çoğunluk oyu ile karar verilemez. Anayasal bir devlet sisteminde 590 sayılı yasa taraftarlarının çoğunlukta mı yoksa azınlıkta mı olduklarının konu ile hiçbir ilgisi yoktur. Büyük veya küçük hiçbir grup devlet organlarını –ki resmi okullar bunların en önde gelenleri ve en etkili olanlarıdır– kendi dini inançlarını başkalarına aşılamak için kullanamaz.

Mahkeme bu kararı değerli Yargıç Frankfurter'in veciz bir şekilde ifade ettiği şu düşünce ile bitirecektir:

> Şu inancımızı bir kez daha yineleriz ki "Ülkemizin bekası, devlet ile dinin birbirinden tamamen ayrı tutulmalarının hem devlet için hem de din için en iyi yol olduğuna inanmamıza bağlıdır", Eğitim İdare Heyeti'ne karşı Everson, 330 U.S. s. 59'da. "Başka hiçbir alanda olamasa bile Din ve Devlet arasındaki ilişkilerde sağlam çitler iyi komşular yaratır." Eğitim İdare Heyetine karşı McCollum, 337 U.S. 203, 232 (1948).

590 sayılı yasanın uygulanması sürekli olarak yasaklanmıştır.

Alman İstihbarat Teşkilatı Başkanı **Dr. Peter Frisch**'in, 6 Nisan 2000 tarihli Milliyet gazetesine verdiği demeçten notlarıma aldığım bölüm:

"Birkaç yıl önce yıllık istihbarat raporunu açıklar-

ken, aşırı dinci İslamcı gelişmeleri Almanya için büyük tehlike olarak göstermiştiniz. Aradan geçen zamanda bu tespitiniz değişti mi?

Bu tehlike hâlâ mevcut. Bu grupların yeterince zamanı var ve bu durum yüzyılın gelişmesi. Bunu zamanında fark etmeli ve önlem almalıyız. Almanya'da büyüyen çocukların, demokrasilerde halkın hükümranlığı temel prensiplerine karşı yetiştirilmesine göz yumamayız.

Mesela Milli Görüş'ün Türkiye'de laikliğe karşı mücadelesi, Almanya'da da etkisini gösteriyor. Burada devlet ve din işlerinin ayrımı prensibine yönelik kışkırtmacılık çabalarına karşı kesin tavır almak zorundayız. Bu tehlike, büyük ölçüde Milli Görüş'ten geliyor.

Aşırı dinci gruplar, Almanya'da, Alman toplumuna paralel ve kendi prensiplerine göre yaşayan toplumlar yaratmaya yöneliyor. Bu paralel toplumda yaşayan insanlar, çocuklarının okul gezilerine katılmasına bile karşı çıkıyorlar. Bizim temel prensiplerimize uymayan birtakım şeylerin propagandası yapılıyor."

Prof. Dr. Türker Alkan, 16.1.2000 tarihli Radikal gazetesinde **Amerika'da Din Neden Güçlüdür** başlıklı makalesinde şöyle diyor:

Yıllardır "Amerika'daki kadar laiklik, Amerikan türü laiklik," deyip duruyor bazıları. Amerikan Anayasası ve Yüksek Mahkeme'nin çeşitli kararları ile oluşan 'ayrım duvarını' görmezlikten gelerek. Devlet okullarında İncil okumanın, dua etmenin (hatta dua niyetine bir dakikalık sessiz duruşun) bile Anayasa Mahkemesi tarafından yasaklandığı Amerika'daki laiklik uygulamasını 'yumuşak', din derslerinin Anayasa ile zorunlu kılındığı, devletin din adamı yetiştirdiği Türkiye'deki uygulamayı ise nedense 'sert' buluyorlar!

Ve laikliği dine karşı bir komplo olarak görüyorlar. Oysa dini, en etkin biçimde egemen olacağı bireysel vicdana yönlendiren laiklik, hiç de başarılı olmadığı devlet yönetiminden dini ayırmakla, hem dine, hem de devlete büyük bir iyilikte bulunmaktadır. Dine asıl kötülüğü edenler, din kurumunu devlet işlerine sokarak yıpratanlar, dini siyasal ihtiraslarına ve çıkarlarına alet edenlerdir.

Amerikan örneğinin de sergilediği gibi, din ve devlet işlerinin ayrılması, ancak dinin güçlenmesi ve etkin olması sonucunu doğurabilir. Bir de bizdeki duruma bakın. Erbakan'dan Adnan Hoca'ya, İBDA-C'ye kadar uzayan dine dayalı siyaset girişimleri sonucunda din güçlendi mi, yoksa zayıfladı mı, ne dersiniz?

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine ek 1 nolu protokolün 2. maddesinde şu hükme yer verilmiştir:

"Kimse tahsil etmek hakkından mahrum edilemez. Devlet, eğitim ve öğretim sahasında deruhte edeceği vazifelerin ifasında, ebeveynin bu eğitim ve öğretimi kendi dini ve felsefi akidelerine göre temin etme hakkına riayet edecektir."

Bu madde yanlış yorumlanarak, sekiz yıllık eğitim ve imam hatip okullarının sayısına devletimizce yapılan müdahalelerin, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine ek 1 nolu protokolün 2. maddesine aykırı olduğu iddia edilmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde yıllarca hâkimlik yapan Prof. Dr. Feyyaz Gölcüklü ve Komisyon üyesi Prof. Dr. A. Şeref Gözübüyük tarafından yazılan ve 1998'de ikinci baskısı yapılan "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması" adlı eserde bu madde şöyle açıklanmaktadır:

"Ders programlarının yapımı ve düzeni, ilke olarak devletlerin takdir yetkisi içindedir. Aksi takdirde kurumlaşmış bir öğretim düzeni kurmak imkânsız olacaktır.

Buna karşılık 2. madde devletin, eğitim ve öğretim alanında üstlendiği görevi yerine getirirken, programlarda yer

alan bilgilerin dağıtımının objektif, eleştirel ve çoğulcu olmasına özen göstermesini gerektirir. Başka bir deyişle bu hüküm devletin, ana-babanın dini ve felsefi inançlarına aykırı nitelikte belli bir fikri aşılama ve amacı gütmesini yasaklamaktadır. İşte aşılmaması gereken sınır budur. Amaç, okullardaki ders programlarında ana-babanın inanç özgürlüğünü korumak, ona saygılı olmaktır.

Devletin, mevcut eğitim öğretim düzeni içinde bu inançlara saygılı olması yeterlidir; devletin ana-babanın inançları yönünde eğitim sağlamak zorunluğu yoktur. Devletler, devlet okullarındaki eğitim ve öğretimin içerik ve düzeni konusunda geniş bir takdir yetkisine sahip bulunmakla beraber, ana-babanın dini ve felsefi inançlarını incitecek telkinlerde bulunup fikirler aşılamaktan kaçınacaklardır." (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin 9.3.1977, 7.12.1982 tarihli kararları.)

Levent Kavas, 3.4.2000 tarihli Star gazetesine yazdığı bir makalede şu bilgiyi veriyor:

Türkiye Büyük Millet Meclisi Dışişleri Komisyonu Başkanı Kâmran İnan, "Türkiye kendi içinde çok hain yetiştiriyor, bu da eğitim sisteminden kaynaklanıyor. Bugün Türkiye kendi içinde en çok haini yetiştiren ülke. Bir istihbarat raporuna göre bu sayı 200 bin. Bu dehşet verici" dedi.

23.6.2000 tarihli Cumhuriyet gazetesinde, **Sorumluluğu Yüklenmek** başlıklı makalesinde **Ali Sirmen** şöyle diyor:

"Olay Conrad Otel'de geçiyor. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi ile Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından düzenlenen *'Örgütlü Suçla Mücadele Tartışmalı Konferansı'*nın salı günkü oturumunda, Fazilet Partisi Milletvekili **Nevzat**

Yalçıntaş, Alman Federal Başsavcısı Prof. Dr. **Kurt Rebmann**'a *'Almanya'da siyasi parti nasıl kapatılır'* diye soruyor.

Yalçıntaş, FP'nin devlet tecrübesi olan politikacılarından biri.

FP'li olarak sorduğu soru da, bu partinin bir nebze olsun mesafe aldığını gösteriyor.

Çünkü Refah da, onun devamı olan Fazilet de uzun süre parti kapatmanın demokrasiye aykırı olduğunu, böyle bir davranışa gelişmiş demokrasilerde rastlanmadığını ileri sürmüşlerdi.

Herkesi *'Batı Kulüpçü'* olmakla suçlayan **Erbakan** ile taifesi, başları sıkıştı mı, hep Batı örneklerine, Batı ölçütlerine başvurup oradan referanslar verirler.

Neyse Yalçıntaş'ın sorusu, FP'lilerin de demokrasilerde siyasal parti kapatılabildiğini ve kapatıldığı gerçeğini anladıklarını gösteriyor.

Ama anladıkları yalnız bununla sınırlı kalıyor. Yoksa kendi yaptıklarını hep haklı görmeyi, hiçbir biçimde yaptıklarının sorumluluğunu üstlenmemeyi, yanlışlarını asla kabul etmemeyi sürdürüyorlar.

Herhalde Yalçıntaş, diğer FP'liler gibi konuyu iyi incelemediği için olsa gerek, gelecek yanıtın da kendi sloganlarına uygun olacağını, yani *'Cebir ve şiddete başvurduğu sabit olmadıkça siyasi parti kapatılamaz'* denileceğini sanıyordu.

Ama öyle olmuyor.

Profesör Alman Başsavcı, *'Partinin Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılması için sadece cebir ve şiddeti bizzat kullanıyor olması gerekmez; bir parti cebir ve şiddete zemin hazırlıyorsa kapatılabilir, partinin hedefleri önemli; cebir, şiddet değil'* yanıtını verince, Sayın Yalçıntaş bozulmuş.

Bozulur, doğaldır. FP'liler, yaptıklarının sorumluluğunu yüklenmedikçe, kendi kusurlarını kabul edip, rejimin çerçevesi içine girmeyi kabul etmeyip kendi kafalarına göre geçerli

olan takkıyyelerini sürdürdükçe, daha çok bozulmaya mahkûmdurlar."

Ertuğrul Özkök, 14.10.1999 tarihli Hürriyet gazetesine yazdığı **Keşke Bugün Orada Olsaydım** başlıklı makalesinde şunları yazmıştır:

Devlet Bakanı Mehmet Ali İrtemçelik bugün çok önemli bir toplantı yapıyor.

Türkiye'de insan hakları ile ilgili bütün sivil toplum örgütlerinin temsilcilerini biraraya topluyor.

Bugün orada, o salonda olmak isterdim.

Sırf, İnsan Hakları Derneği Başkanı'nın yüzündeki ifadeyi görmek için.

Çünkü devlet, yıllarca kendine karşı zaman zaman haklı, çoğu zaman da çok haksız mücadele vermiş bu örgüte ilk defa kapılarını açıyor.

Onu ilk defa muhatap kabul ediyor.

Orada şu soruyu sormak isterdim.

"İnsan hakları kavramı sadece PKK hakları, siyasi mahkûm veya terörist hakları mıdır? Yoksa bu terörist eylemlerden zarar gören insanların hakları da bu kavram içine girer mi?"

Bu soruyu mutlaka sorardım.

Umarım bugün birileri orada hepimiz adına bu soruyu sorar.

Çünkü İnsan Hakları Derneği ne yazık ki bu açıdan iyi bir sicile sahip değil.

Bu dernek, bugüne kadar PKK ve siyasi suçlular dışında kimsenin hakkı ile ilgilenmedi.

Doğu'da öldürülen öğretmenler, onun insan hakkı tarifine giremedi. Onlar için tek satır kınama açıklaması yapmadı.

O nedenle de hepimizin göğsünü gere gere savunacağı bir sivil toplum örgütü olamadı.

Tam aksine, onu hep bir taraf olarak gördük.

Oysa insan hakkı kavramını, dar bir siyasi çerçeveden, sadece kendimize ait bir tariften kurtaramadığımız zaman, şeriatın savunduğu **"çok hukukluluk"** gibi **"çok tarifli"** yani keyfi bir insan hakkı kavramı yaratmış oluruz.

Dünya Bankası'nın yayımladığı **"World Development Report 1997: The State in a Changing World"** (Dünya Kalkınma Raporu 1997; Değişen Dünyada Devlet) başlıklı raporda daha iki sene önce ifade edilmişti. Raporda şöyle deniyordu: "(Türkiye Cumhuriyeti Devleti) **kanun ve nizam hakimiyeti, kamu sağlığı ve temel altyapı gibi alanlarda etkili biçimde kollektif eylemler gerçekleştirmekten acizdir. Dolayısıyla, toplumun bu alanlardaki ihtiyaçlarını karşılayamamaktadır."**

Anayasa Hukuku ile ilgili en değerli eserlerden bazılarını yazmış olan **Prof.Dr. Zafer Gören**'in bana 22.6.2000 tarihinde faksladığı **Avrupa ile Bütünleşme Sürecinde Anayasal Reform** başlıklı yazısından bir bölümü aşağıya aynen alıyorum:

"İrtica, Türkiye coğrafyasında demokrasimiz için, Avrupa demokrasisinin duyarlı olduğu ırkçılık kadar önemli bir tehdittir; niteliği ve sonuçları yönünden de ırkçılığa benzetilebilir. Kendisi gibi dini inanç sahibi olmayanların aşağılandığı, 'inanç' temelli bu ayrımcılığın savunduğu miras ve aile hukuku başta olmak üzere, kadın-erkek eşitsizliği temelinde üretilen kurallar irticaı, ırkçılık kadar önemli ve duyarlı olunması gereken bir tehdit saymamızın nedenidir.

Din temeline dayalı devlet düşüncesinin ulusal iradeyi tanımaması, demokrasinin en temel ilkesi olan 'seçim'in red-

di anlamına gelir. Eğitimde de 'insan hak ve özgürlüklerine saygıyı güçlendiren, milli, ırki ve dini gruplar arasında anlayış ve hoşgörüyü geliştiren' (bkz. İHEB, m. 26) bir eğitim anlayışına aykırı bir eğitim anlayışı ve uygulaması, din temelindeki düşüncelerin demokrasi için oluşturduğu tehdidin gücünü ortaya koymaktadır.

Bu nedenlerle, 'din temeline dayalı devlet ve toplum projesini savunma' olarak tanımlayabileceğimiz irtica, hem Anayasamızda, hem ona uygun olarak yapılacak yasalarımızda engellenmeli; düşünce, din ve vicdan özgürlüğü gibi temel haklar, irtica tehdidini ortadan kaldıracak ve irticai örgütlenişe fırsat vermeyecek bir içerikle düzenlenmelidir. Anayasamızın 24. maddesinde yer alan 'din ve vicdan hürriyeti'ne son fıkrada eklenmiş 'din istismarı' yasağı, TCK md. 163'ün kaldırılmasıyla somut yasal yaptırım olanağını kaybetmiştir. Din istismarı yasağının yasal düzeyde somut bir yaptırıma bağlanması zorunludur.

Anayasamızın tüm kuralları, 10. maddede belirtildiği şekilde, 66. maddede tanımlanan tüm T.C. vatandaşları için aynı hak, görev ve sorumlulukları doğurur. Azınlıkların kültürel kimliklerinin tanınması ve korunması konusu, AB'ne giriş sürecinde gerçekleştirmemiz gereken Kopenhag kriterleri arasında yerini almıştır.

Kopenhag kriterlerinin siyasal boyutundaki 'azınlık hakları' konusunun, 'insan hakları' çerçevesine taşınıp, bütün yurttaşlar için demokratik düzenlemeler yapılması bir çözüm olarak düşünülebilir.

Anayasa kuralları ve mahkeme kararları çerçevesinde, ülkemizde Lozan'la belirlenmiş azınlık dışında azınlık tanıyamayız. Zaten Avrupa Birliği'nin Kopenhag kriterleri içinde azınlıkların 'tanınması'ndan değil 'korunması'ndan söz edilmektedir."

PKK eylemcileri Türkiye'nin her bölgesinde, hatta Türkiye dışında eylemleri ile insanı hedef almış, bu kanlı eylemlerde Doğu Anadolu'da, İstanbul, İzmir, Antalya ve Antep'de birçok sivil vatandaşımızı, kadın-erkek, yaşlı-genç-bebek ayırdetmeden rastgele vahşice öldürmüş, vatandaşlardan köylerde zorla para ve yiyecek toplamış, çeşitli yerleri silahla taramıştır. Köylerde insanları köy meydanına toplayıp tarayarak öldürmüştür. Bir kısmının evlerini yakarak öldürmüştür. Büyük şehirlerde, örneğin, İstanbul/Çetinkaya alışveriş mağazasını bombalayarak, sivillerin yaralanma ve ölmesine sebebiyet vermiştir. İlçe kaymakamını, cumhuriyet savcısını, görevli memuru, tarayarak öldürmüştür. Okul basarak öğretmenleri öldürmüş ve eğitimi kesintiye uğratmıştır. Orman yakma eylemlerinde bulunmuş, turistik bölgelere bombalı saldırılar düzenleyerek ülke ekonomisine ve doğasına ağır zarar vermiştir. Örneğin Fethiye'de çay bahçesine, Mamaris'te plaja bomba yerleştirerek Alman, İngiliz ve Türk turistlerin ölümüne ve yaralanmasına sebep olmuşlardır.

Birçok askeri hedefe, jandarma karakollarına, özellikle hudut karakollarına saldırılar düzenlemişlerdir. Karayollarını keserek durdurdukları araçlardan indirdikleri, askerlik hizmetini yapmaya giden veya Emniyet Teşkilatında ve Silahlı Kuvvetler nezdinde görevli olduklarını anladıkları Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını, gözlerini kırpmadan eşleri ve çocuklarının gözü önünde öldürmüşlerdir.

Ekonomik değeri yüksek olan hedefleri, örneğin Shell Mobil şirketine ait sondaj kuyusu ile jeneratör, tanker ve karavanları yakmışlardır.

Tren ve karayolu ulaşım vasıtalarını durdurarak, görevlileri ve yolcuları öldürmüşler, zaman zaman vasıtaları yakmışlar, rayları sökmüşler, raylara patlayıcı yerleştirmişlerdir. Zaman zaman roketatarlarla tren raylarını ve değişik sivil hedefleri vurmuşlardır.

PKK eylemleri sonucunda çok sayıda insanın ölmüş olduğu, pek çok kişinin de sakat kaldığı kayıtlara geçmiştir.

Bu örgütün başı olan **Abdullah Öcalan**, 23 Haziran 1999 tarihinde yaptığı esasa ilişkin yazılı savunmasında şöyle diyor:

> "Askeri silahlı çatışma kurumsallaşarak devam edecektir. PKK'nın gerek ülke içi, gerekse dünyanın tüm önemli ülkelerinde ve hudutların her iki tarafında tuttuğu mevziler, kazandığı tecrübe, lojistik alım olanakları, silah temininde kolaylıklar, mali imkânlar, aday temin etme ve daha da artan rezervler, uygun coğrafya ile birleştirilince bu işi yıllarca sürdürebileceği açıktır. Düşük ve orta düzeyde bir savaşı rahatlıkla götürebilir... Askeri-silahlı çatışma boyutunun tehlikeli ve tahripkâr potansiyelini geçmiş ile kıyaslanmayacak kadar bağrında taşıdığını, artarak aktifleşeceğini göstermektedir. Geleceğe ilişkin en tehlikeli yan budur."

6 Kasım 1997, 16 Nisan 1998, 5 Mart 1999 tarihli Hürriyet ve 21 Mart 1998 tarihli Cumhuriyet gazetesinde verilen haberlerden anlaşıldığı gibi:

> ABD, PKK'nın Washington'da büro açmasına izin verirken, Teksas'ın bağımsızlığı için mücadele eden ayrılıkçı örgütün lideri **Richard Mc Loren**'a 99, ikinci adamına 50 yıl hapis cezası verdi. 1972 ABD başkanlık seçimlerinde **Gerald Ford**'un rakipleri arasında seçimlere katılan Komünist Parti Başkan adayı **Alan Maki**, Amerika'da gördüğü baskılar ve oğlunun Michigan eyaletinde silahla vurulması nedeniyle Kanada'dan sığınma hakkı istedi. ABD, imza koyduğu uluslararası anlaşmaların bağlayıcı hükümlerine karşın, **Lahey Uluslararası Adalet Divanı**'nın kararına uymadı ve cinayetten yargıladığı Paraguay vatandaşı **Angel Fransisco Bre-**

ard'ı idam etti. Aynı işi, Almanya Adalet Bakanı **Herta Daeubler Gmelin**'in **"devletler arası hukukun ihlali"** biçimindeki itirazlarına karşın, Alman iki kardeşi idam ederek tekrarladı.

Serdar Turgut, 21 Kasım 1999 tarihli Hürriyet gazetesine yazdığı **Açık ve Yakın Tehlike** başlıklı makalesinde şöyle diyor:

"**Kürtlerin** Türklerden daha hızlı üremeyi başardıkları, bu nedenle de 21'inci yüzyılın ilk yarısında Türklerin azınlığa düşecekleri şeklinde bir teori biliyorsunuz ki var.

Bu teori ilk ortaya atıldığında ben çok keyiflenmiştim.

Biliyorsunuz bizim memlekette bütün aydınlar durmadan azınlık haklarından bahsederler.

Biim haklarımızı elde etmemize sahip çıkan, bunu savunan bir Allah'ın kulu bile şu anda yok.

Bir Kürtle yan yana sokakta yürürken, polis ikimizi de aynı anda dövse, ertesi gün Kürtün nasıl da devlet baskısına maruz kaldığı bangır bangır bağırılır.

Belki uluslararası bir durum bile yaratılır bundan.

Benim gariban başıma gelenler için ise kesinlikle tek bir örgüt bile parmağını kıpırdatmaz.

Hatta dayak yememe içten içe sevinen örgütler bile çıkar.

Azınlığa düşersek eğer bir gün, belki ancak o zaman bizim de sorunlarımızı dinlerler, belki bizi de adam yerine koyarlar, işte bunun için çok sevinmiştim bu gelişmeye."

Margret Thatcher, İngiltere Başbakanı iken, İRA'ya ilişkin haber ve yazılar konusunda medyaya kısıtlama getirirken, daha açık bir deyimle sansür koyarken, **"Medya terörizme reklam oksijeni veriyor,"** demiştir.

Metin Aydoğan, Aralık (1999) ayında **Yeni Dünya Düzeni Kemalizm ve Türkiye** adını verdiği iki ciltlik kitabını yayımladı. **USİAD** büyük onur ödülünü de alan bu kitap, Türkçe olarak yayımlanmış en önemli eserlerden biri. Her Türk aydınının mutlaka okuması gerektiğine inanıyorum. Bu kitaptan, çeşitli konulara değinen o kadar çok not almışım ki, hepsini buraya yazsam, telif haklarına ilişkin tüm yasaları ihlal etmiş olurum. Kitabın öneminin anlaşılabilmesi için, çeşitli konulara değinen birkaç bölümü nakletmekle yetineceğim:

1911'den beri aralıksız 7 yıldır yoğun bir savaş ortamında bulunan 15 milyonluk Türkiye, aktif erkek nüfusunun 2 milyonunu kaybetmişti. Nüfusun % 90'ı köylüydü ve okuma yazma oranı % 10'un altındaydı. Aydınlar arasında anti-emperyalist bilince dayalı bağımsızlık istemi hemen hemen hiç yoktu. Ordular dağıtılmış, silahlara el konmuştu. İstanbul hükümeti tam anlamıyla teslim alınmıştı. Halk savaşacak durumda değildi. Kimsenin geleceğe yönelik umut ve önerisi yoktu.

Kurtuluş Savaşı sırasında, tifo, tifüs, kolera, trahom, verem, sıtma, çiçek, sifiliz Anadolu'da kol geziyordu. 13 milyon nüfusun yarıya yakını bu hastalıklardan birine yakalanmıştı. Bazı vilayetlerde hastalıklı insan oranı yerel nüfusun % 86'sına ulaşıyordu. 1923 yılında 3 milyon trahomlu hasta vardı (nüfusun dörtte biri). Sıtmalı köylüler kimi yörelerde, hastalık nedeniyle, hasat yapamayacak kadar bitkin düşmüşlerdi. 93 Rus Savaşında Türk Ordusu, Ruslara değil, tifüse yenilmişti.

Savaşlar dışında, Türk toplumu, genel olarak tıptan yararlanamaz durumdaydı. Özellikle kadın nüfus, doktor nedir bilmezdi. Kadınların, özellikle genç kızların şer-i gelenekler gereği, erkek doktora muayene olması yasaktı.

Bir Türk doktoru 1916 yılında tuttuğu günlüğüne şunları yazmıştı: **"Buraya getirilen hastalar, cidden acınacak durumdadırlar. Kirli ve bitli olmaları bir yana, daha kötüsü açlıktan ölmek üzeredirler. Aylık ortalama ölü sayısı 900 kadardır."** Bir Alman doktor ise Elazığ'da şunları yazmıştı: **"Zayıflamış ve takattan düşmüş insanların ne ölçüde dayanıksız oldukları, en basit olaylarda bile gözüküyor. İnsanları ameliyat etsek ölüyorlar, ameliyat etmesek yine ölüyorlar."**

İngiltere Başbakanı **Lloyd George, "Anadolu'daki başarısızlığı"** gerekçe gösterilerek verilen gensoru ile Başbakanlıktan düşürüldü. **Lloyd George** parlamentoda kendini savunurken şunları söylüyordu: "**Arkadaşlar! Yüzyıllar nadir olarak dâhi yetiştirir. Şu talihsizliğe bakın ki o dâhi çağımızda Türklere nasip oldu ve benim karşıma çıktı."**

Gandhi'nin kayınpederi ve Hindistan Genel Valisi şu sözlerle dile getirmiştir: **"Biz, Atatürk büyük devletlere baş eğdirinceye kadar, bir Doğu ulusunun tutsaklıktan bütünüyle kurtulabileceğine inanmıyorduk. Bizim amacımız 'özerklik' ile sınırlıydı. Ne zaman ki Atatürk Kurtuluş Savaşını başardı, Lozan'da büyük devletlere boyun eğdirdi parolamızı 'bağımsızlığa' çevirdik."** Bu saptama gerçekte sadece Hindistan için değil, birinci dünya savaşından sonra hızlı yayılan bütün ulusal kurtuluş hareketleri için geçerlidir.

Lozan görüşmelerinde o günkü yoksulluğa karşın, emperyalist devletlere karşı gösterilen ulusçu direncin ne anlama geldiğini gösteren en iyi örnek, **İsmet İnönü**'nün 1962 yılında Kıbrıs bunalımı sırasında söylediği, itiraf niteliğindeki sözleridir: **"Daha bağımsız ve kişilik sahibi dış politika izlenmesini istiyorsunuz. Herkes aynı şeyden söz ediyor. Nasıl yapacağım ben bunu? Karar vereceğim ve işi teknisyenlere havale edeceğim. Onlar ayrıntılı çalışmalar yapacaklar ve öneriler hazırlayacaklar. Yapabilirler mi**

bunu? Hepsinin çevresinde uzman denen yabancılar oldu. İğfal etmeye çalışıyorlar. Bir görev veriyorum, sonucu bana gelmeden, sefirden öğreniyorum. Bağımsızlık savaşından sonra Lozan'da barış antlaşmasında esas mücadele bu uzmanlar konusunda oldu. Yoksa sınırlar zaten fiili durum idi. Tazminat işini iki devlet aramızda çözerdik. Bütün mücadele idaremize tasallut yüzünden çıktı. Bir tek uzman vermek için büyük ödünlerde bulunmaya hazırdılar. Dayattık. Biz onların neden ısrar ettiklerini biliyorduk. Onlar, bizim neden inatla reddettiğimizi biliyorlardı. Böyledir bu işler. Peygamber edasıyla size dünyaları vaadederler. İmzayı attınız mı ertesi gün gelmişlerdir. Personeli gelmiştir, teçhizatı gelmiştir, üsleri gelmiştir. Ondan sonra sökebilirsen sök. Gitmezler. Ancak bu sorunun üzerine vakit geçirmeden eğilmek gerek. Yoksa ne bağımsız dış politika, ne bağımsız iç politika güdemezsiniz. Havanda su döversiniz. Fakat sanmayınız ki bu kolay bir iştir. Denediğinizde başınıza neler geleceğini kestiremem."

ABD Savunma Bakanı **Mc Namara** 1962 yılında, Temsilciler Meclisi Tahsisat Komitesi'nin Alt Komisyonunda yaptığı konuşmada Kongre'ye şu bilgileri veriyordu: **"Birleşik Devletler ve yabancı ülkelerdeki askeri okullarımızda ve eğitim merkezlerimizde seçme subaylar ve önemli mevkilerde bulunacak uzmanları eğitmemiz askeri yardım yatırımlarımızdan sağlanan faydaların herhalde en önemlisidir. Bu öğrenciler ülkelerine dönüşlerinde eğiticilik görevlerini orada sürdürecek olan ve hükümet yetkililerince seçilmiş görevlilerdir. Bunlar gerekli bilgilerle donatılmışlardır. Onlar burada edindikleri bilgileri kendi ülkelerine taşıyacak olan geleceğin liderleridir. Amerikalıların ne yapmak istediklerini ve nasıl düşündüklerini gayet iyi bilirler. Bunların liderlik mevkilerine gelmeleri-**

nin bizim için ne kadar önemli olduğunu belirtmeye ayrıca gerek görmüyorum. Böyle dostlara sahip olmanın değeri ölçülemeyecek kadar çoktur."

1960'lı yılların sonlarında ABD hükümeti, Amerikan Yardım Teşkilatı'nın (AID) Türkiye'deki verimini saptamak için bir uzman gönderir. **Richard Podol** isimli bu **"uzman"** raporunda şunları söylüyor: **"Yirmi yıldan fazla zamandan beri Türkiye'de faaliyette bulunan yardım programı bir zamandan beri meyvelerini vermeye başlamıştır. Önemli mevkilerde Amerikan eğitimi görmüş bir Türkün bulunmadığı bir bakanlık ya da KİT hemen hemen kalmamıştır. Genel müdür ve müsteşarlık mevkilerinden daha büyük görevlere kısa sürede geçmeleri beklenir. AID bütün gayretlerini bu gruba yöneltmelidir. Geniş ölçüde Türk idarecilerini indoktrine etmek gerekir..."** (İndoktrine'in sözlük anlamı: Beyin yıkamak, bir inancı veya öğretiyi kafaya sokmak, fikir aşılamak.)

Avrupa Birliği'ne alınacağımıza kolaylıkla inanan aydınları **'artist yapılacağına inandırılarak kandırılan kızlar'**a benzetmiştim. Elbette bu görüşe varmam sebepsiz değil. Bu konuda aldığım bazı notlar aşağıdadır:

Der Speigel'de çıkan bir makalede şöyle deniyor: **"Türkiye'nin Birliğe girme şansı hiç yoktur. Türkiye'yi bütün bütüne İran-Irak çizgisine kaymaması için oyalıyoruz."** (Engin Ardıç, Star gazetesi, 15.12.1999)

Avrupa Parlamentosu Hıristiyan Demokratlar Grubu Başkanı Alman Hans Pottering, Türkiye'nin üyeliğine, **"Avrupa Birliği'nin siyasi, kültürel ve ekonomik doğasını değiştireceğini"** söyleyerek karşı çıktı.

Zeynep Atikkan, 21.12.1999 tarihli Hürriyet gazetesinde şu bilgileri veriyor:

Türkiye'ye adaylık statüsü verilmesine karşı açık bir tavır alan Fransız sağının oldukça etkili isimlerinden **Valery Giscard d'Estaing** Milliyet'ten Kadri Gürsel ve benimle yaptığı görüşmede şöyle diyor:

"Türkiye'ye gerçek durum söylenmiyor. Türkiye'nin adaylığını kabul edelim, diyenlerin gerçek eğilimi Türkiye'nin AB'ye asla üye olamayacağı yönünde. Onların, Türkiye ile ilişkilerini başından beri dürüstlük ve vakar içinde sürdürmediklerini görüyorum."

Valery Giscard d'Estaing'nin yorumuna göre AB, **"Birbirine benzeyenlerin birliği. Yunanistan ise bu birliğin doğal bir parçası. Çünkü Avrupa'nın siyasal kültürü Yunan medeniyetine çok şey borçlu."**

19.4.2000 tarihli Radikal gazetesinde emekli Büyükelçi **Gündüz Aktan** şu bilgileri veriyor:

Öte yandan, Le Point adlı Fransız dergisinin 18 Şubat tarihli nüshasında yayımlanan bir mülakatta, orta sağ UDF partisinin şimdiki başkanı François Bayrou, eski başkanı d'Estaing gibi, Türkiye'nin adaylığına karşı çıkıyor. Bayrou, "Örneğin Polonya ve Romanya, bizim gibi Avrupa uygarlığına ait. Türkiye ise farklı bir tarih, uygarlık ve topluma ait. Bu husus Türkiye'ye ilişkin anlaşmazlığımızı tam olarak izah ediyor," diyor. Bir başka yerde, 100 milyona ulaşacak nüfusuyla, radikal biçimde farklı toplum yapısıyla Türkiye'nin katılımı halinde (AB'de) 'patlama' ve 'yok olma' 'riski' bulunduğunu ifade ediyor.

Bu konuda da en doğru ve bilimsel değerlendirmeler, **Metin Aydoğan** tarafından yazılan **Yeni Dünya Düzeni Kemalizm ve Türkiye** adlı kitapta yer almaktadır. Konu çok önemli olduğundan, aldığım notların bir kısmını bilgilerinize sunuyorum:

AB Dış İlişkiler Komitesi Başkanı **Tom Spencer**, Amerikan **Dow Jones** Haber Ajansına verdiği demeçte şöyle diyordu: "**Türklere ilerde bir gün AB'nin parçası olacakları yolunda 30 yıldır söz vererek hiç dürüst bir davranışta bulunmadığımızı düşünüyorum. Çünkü gerçek, AB'nin Türkiye'yi üye olarak kabul etme yolunda hiçbir niyetinin olmadığıdır. Türkiye, bir yandan köktendincilerin diğer yandan bizim tutmayacağımız sözlerin arasında sıkışmış durumdadır. Türkiye'ye gerçek niyetimizi anlatmamız daha dürüst bir davranış olurdu...**"

Avrupa Birliği Türkiye'yi hiçbir zaman tam üyeliğe almayacaktır. Çünkü:

1. **Gümrük Birliği**, Avrupa Birliğine üye olmak için verilen ulusal bir ödündür. Ekonomik gücüne ve yönetim sistemine güvenen Avrupa ülkeleri, ortaklıktan elde edecekleri yararları düşünerek gümrüklerini diğer ülkelere açmışlardır. Türkiye, ortaklık haklarını elde etmeden pazarını Avrupa'ya açmıştır. '**Nimet**'i olmayan bir '**külfet**'e katlanmış, kendisini de Avrupa için '**külfetsiz nimet**' haline getirmiştir. Bu nedenle tam üyeliğe alınmasının gereği ortadan kalkmıştır.

2. Avrupa büyük boyutlu ekonomik ve sosyal sorunlarla karşı karşıyadır. Daralan dünya pazarları, şiddetlenen uluslararası rekabet, işsizlik üretimsizlik ve sosyal güvenlik sorunları giderek büyüyen dalgalar halinde Avrupa'yı sarmaktadır. Kendisini ABD ve Japonya'ya karşı korumaya çalışmaktadır. Amacı siyasi birliktir. **'Avrupa Birleşik Devletleri'** olarak ifade edilen oluşumda Türkiye'nin yeri yoktur. Olması da mümkün değildir.

3. Türkiye, AB'ye göre sorunları çok fazla olan geri bir ülkedir. Böyle bir ülke Avrupa için '**ortak**' değil ancak '**pazar**' olabilir. % 10'u aşan kronik işsiz oranıyla Avrupa'nın, kalabalık nüfusu ve % 26 işsizi olan Türkiye'yi tam üyeliğe alarak ona serbest dolaşım hakkı tanıması demek, çözmekte yeter-

siz kaldığı Avrupa işsizliğinin katlanarak artması demektir. Böyle bir gelişme ise AB'nin gözünde, '**Viyana kapılarında durdurulan**' Türklerin Avrupa'yı bu kez '**kılıçsız istila**' etmesidir.

4. Türkiye tam üyeliğe kabul edilmesi halinde, temsil haklarının nüfusa göre belirlendiği Avrupa Birliği içinde, Birliğin en etkin birkaç ülkesinden biri olacaktır. Avrupa Parlamentosu'nda 91 milletvekili (Almanya 99, İngiltere ve Fransa 87), Bakanlar Konseyi'nde 10 oy (Almanya, İngiltere ve Fransa 10) ve AB Komisyonu'nda 2 komiser (Almanya, İngiltere ve Fransa 2) ile temsil edilecektir. Yüzyıllardır (1923-1938 arası hariç) Avrupa'nın yarı-sömürgesi durumunda olan Türkiye, Avrupa'yı yöneten bir ülke haline gelecektir. Kendi ülkelerini '**yönetemeyenler**', Avrupa'yı '**yönetecekler-dir**.' Böyle bir durum Avrupalılar için, değil kabul etmek, gerçek bir '**kâbus**'tur.

5. Türkiye'nin, tam üye olması halinde, AB'nin yürürlükteki sistemi gereğince, Birliğin '**az gelişmiş yörelere yardım fonu**'ndan her yıl yaklaşık 17,5 milyar dolar yardım alması gerekecektir. Böyle bir durum, pazar ve para için 20. yüzyıl içinde milyonlarca insanın öldüğü iki dünya savaşı çıkaran Avrupalıların, '**akıllarından bile geçiremeyecekleri**' bir gelişmedir.

6. Avrupalılar Türklere yüzyıllardır ırkçı ve dinci gözlüklerle bakmışlardır. Avrupalılar için, Türklerin yaşam tarzları, kültürel gelenekleri ve dini inançları, aynı siyasal oluşum içinde birlikte olunamayacak kadar kendilerinden uzaktır. Bu durum Türkler için de geçerlidir. Avrupa her geçen gün daha fazla kendi içine kapanmakta ve kendini özellikle ABD ve Japonya'ya karşı mücadeleye hazırlamaktadır. Yarattığı ekonomik-siyasi oluşum içinde Türkiye'nin gerçekten '**yeri yoktur**.'

Bu yalın gerçeği herkes görüyordu ama Türkiye'yi '**yönetenler**' görmüyor ya da görmek istemiyordu. Oysa AB yet-

kilileri, Türkiye'yi Birliğe almayacaklarını açıkça söylüyorlardı.

Dünya Bankası Avrupa Başkan Yardımcısı **Jean François Rischard**, 4 Kasım 1999'da yapılan 8. Ulusal Kalite Kongresi'nde şunları söylüyor: **"Gelecek 20 yılda yeni dünya ekonomisinde, zenginler daha zengin fakirler daha fakir olacaktır."**

Uluslararası Kamu Çalışanları Federasyonu'nun (PSI) Dünya Bankası'nın 50. kuruluş yılı nedeniyle, yayınladığı kitapta şöyle söylenmektedir: **"Dünya Bankası yönetimince hazırlanan 'yapısal değişim programlarının' uygulandığı ülkelerde yoksulluk arttı, işçilere kemer sıkma politikaları uygulandı, sosyal harcamaların kısılması sonucu temel hizmetler durdu, pek çok kamu çalışanı işini kaybetti, grev ve gösteriler hükümet güçleri tarafından bastırıldı... Dünya Bankası ve ikiz kardeşi IMF, dünyayı fethe çıkan sermayenin müfreze kolu durumundadır."**

İngiliz ekonomisti **Thomas Balogh**'un görüşleri ise daha radikal ve net: **"ABD'nin bugünkü ekonomik ilişkileri, özünde, İngiltere'nin Afrika'daki eski sömürgeleri ile olan ilişkilerinden farklı olmamaktadır. IMF, oyunun kurallarının zorla kabul ettirilmesi işinde, sömürgeci yönetimlerin yerini almaktadır."**

Türkiye'de saplantı haline getirilen '**batıcılığı**' ve '**Gümrük Birliği**'nin '**garipliğini**' fark edenler sadece yerli araştırmacılar değil. Japonya'da iktidardaki Liberal Demokrat Parti Genel Sekreteri **Kanezo Muraoka**, Japon hükümetinin Türk-Japon ilişkilerine büyük önem verdiğini belirterek, **Tansu Çiller**'in GB macerasıyla ilgili olarak şunları söylüyor: **"Bayan Başbakanınıza coğrafya dersi vermek isterdim. Çünkü ona göre Ankara'nın doğusunda hiçbir ülke yok. Hep Batı hep Batı, Türkiye Batı'ya yaklaşmak için hep Batı'dan gitmek istiyor. Oysa Batı'ya Doğu'dan da gidilebilir. Ör-**

neğin Japonya, Çin gibi ülkelerle işbirliği yapıp kendi ekonomik durumunu düzelttikten sonra Avrupalı olmak için çaba göstermek daha iyi değil mi?"

Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemiyle ilgili en ilginç tespitleri, Atatürk'ün yakın arkadaşlarından **Falih Rıfkı Atay, Batış Yılları** adlı eserinde yapıyor. O eserden küçük iki parça nakledeceğim. Şöyle yazıyor Falih Rıfkı Atay:

"Kendime ilk defa ne zaman Türk dediğimi pek hatırlamıyorum. Bizim çocukluğumuzda Türk kaba ve yabani demekti. İslam ümmetinden ve 'Osmanlı' idik, İlmihal'lerde baş dersimiz 'Din ile milliyet'in bir olduğunu öğrenmekti.

Vatan sözü yasaktı. Onu ben büyüyüp de Namık Kemal'i okuduğum günlerde kitapta gördüm. Kulağımla ancak Meşrutiyet'te duydum. Padişah kulları idik. Okul çıkışlarında her akşam sıraya girer, 'Padişahım çok yaşa' diye bağırırdık.

Beyoğlu'nda bir İstanbullu Türk 'Yerli'liğini kolayca hisseder. Dükkânlardan çoğu, Türkçeden başka dille konuşmayana cevap vermeye ancak 'tenezzül' eder. Yan sokaklardan bazılarının adları Fransızcadır ve Fransızca yazılmıştır. 'Büyük Klüp'ün adı, 'CerlCed'Orient'dır. Dili Fransızcadır. 'Karşı' Türklerinin de Türkçe konuştukları pek duyulmaz. Bu Tanzimat tipi 'Batılı' ile, bugünkü Batılı Türk arasında hiçbir benzerlik aramayınız. O, Türklüğünden utanan, Türklüğünü saklayan bir 'Alfranga'dır. Bir göbek, çoğu iki, nihayet üç göbek ötesi Anadolu'nun bir kasaba veya köyünden çıkan bu Türkler, saraya yahut Bab-ı Âli'ye çıkınca ilk işleri soylarını da, soyadlarını da unutmak olur... Okullarda da Arab'a Arap, Arnavud'a Arnavut, Rum'a Rum, fakat kendimize Osmanlı derdik."

1 Haziran 2000 tarihli Cumhuriyet gazetesinde, NGO yaftalı Alman Vakfı yöneticilerinin beyanlarına değiniliyor:

Dr. Wulf Schönbohm: Konrad-Adenauer Vakfı'nın Türkiye şefi. Alman ordusu kökenli bu "görevli" vakfın aylık dergisinin Ağustos 1997 sayısında bakın ne demiş: **"Sekiz yıllık eğitim Türk ordusunun İslam düşmanlığıdır... Türkiye Cumhuriyeti kuruluşundan günümüze İslam'ın inanç esaslarını ve dini duyguların belirtilmesini ezmiştir!.."**

Udo Steinbach: Alman Dışişleri Bakanlığı'nın finanse ettiği Alman Doğu Enstitüsü Müdürü. Aynı zamanda Konrad Adenauer Vakfı'nın Türkiye Danışmanı. Steinbach'ın 1996'da **Abdullah Öcalan**'ı Şam'da ziyaret ettiğini bizzat Öcalan İmralı'da açıklamıştı. Bu ajanın bir ara Türkiye'ye girişi de yasaklanmış, ancak büyük olasılıkla **"iyi saatte olsunlar"**ın araya girmesiyle bu yasak kaldırılmıştı!.. Bu bilgilerden sonra gelin bu "karanlık ruhlu" ajanın 15 Eylül 1998 günü Katolik Kilisesi'ne bağlı Lingen Akademisi'nin çağrısı üzerine verdiği "İslam'ın Avrupa için önemi" konferansında söylediklerini okuyalım: **"...Sorun, Atatürk'ün bir paşa fermanıyla yarattığı yapay ürün Türk devleti ve Türk ulusudur. Sorun, Kemalizm ve Kemalizm'in ulusçuluk ve laiklik ilkeleridir. Sorun, uyduruk, zorlama ve yapay Türk ulusudur. Böyle bir ulus yoktur!.. Olmadığını, Türkiye'de yaşanan Kürt-Türk, Müslüman-laik, Alevi-devlet çatışmalarında görmekteyiz. Bu uyduruk ulusu Atatürk nasıl kurdu?.. Önce Ermenileri yok ettiler. Sonra da Rumları. Kürtleri şu güne kadar neden yok etmediler, bilinemez..."**

3 Haziran 2000 tarihli **Uyarı Zamanı** başlıklı makalesinde **Cüneyt Arcayürek** şunları yazıyor:

"Birkaç gün önce askerlerin açıkladığı rakama göre; PKK'nin yurtdışında hâlâ düzenli eğitim yapan 5000-5500 silahlı elemanı burnumuzun dibinde yerleşmiş, yeniden silahlı mücadele için buyruk bekliyor.

Yurtiçinde ise 500 PKK teröristi çeşitli illere dağılmış, zaman zaman kanlı eylemlere başvuruyor.

O günlerde de yazdık. Öcalan, silahlı gücünü, PKK'yi dağıtmanın eşinde değil.

Toplu olarak bir yerde gerektiğinde kullanmak için bekletecekti.

Örgüte silahlarıyla teslim olmaları talimatını vermeyen Öcalan, büyük gösterilerle 'teröristlerin yurtdışına çıkmalarını' bu nedenlerle istedi.

PKK şimdi, güney sınırımızın hemen ötesinde elde silah yeniden Türk topraklarında kanlı olaylara imza atacağı günü bekliyor."

Kürşat Başar, 25.6.2000 tarihli Star gazetesindeki **Beyin Yıkama Suçu** başlıklı makalesinde şunları yazıyor:

"Fransa, beyin yıkama faaliyeti olarak adlandırdığı kimi tarikat çalışmalarına yasak getirdi. Özellikle son yıllarda kimi tarikatların toplu intiharları Batı ülkelerinde tümüyle serbest olan hatta neredeyse inanç özgürlüğü diye desteklenen çeşitli dinsel kökenli oluşumların yeniden gözden geçirilmesine yol açtı.

Aslında genel adıyla tarikat dense de bu oluşumların bazıları dinsel metinlere, kutsal kitaplara dayanıyor, bazılarıysa daha çok bilinmeyenle, gizemli kültlerle ilgili...

Bunların bazıları küçük, kendi içine kapalı, gizli örgütler halinde çalışıyor, bazılarıysa dünya çapında büyük oluşumlara dönüşüyor.

Scientology denilen örgüt ABD'den sonra Avrupa'ya da

yayılınca dikkatleri üzerine çekti. Önceleri çok önemsenmeyen bu oluşum, gelecekte büyük holdinglere hükmedecek veliahtları ve büyük şirketlerin yöneticilerini kendilerine bağlamak gibi inanılmaz bir hedefin peşinde olmakla suçlanınca eski sempatisi yerini kuşkuya bıraktı.

Özellikle sahte peygamberlerin, şeytana tapanların aşırı Hıristiyan tarikatlara kadar her türden cemaatin rahatlıkla örgütlendiği ABD'de bu sorun giderek büyüyor. FBI'ın izlediği bu oluşumlara, tehdit yarattığı düşünüldüğü anda müdahale ediliyor. Bu müdahale bazen yalnızca bu oluşumların liderlerinin ipliğini pazara çıkarma, basında ifşa etme düzeyinde kalırken bazen de örgütün üyeleriyle silahlı çatışmaya hatta hepsini öldürmeye kadar gidebiliyor.

Polis ve istihbarat servislerinin bu örgütleri ciddi olarak izlemeye başlamasının nedeni, körü körüne inançlı insanların tümüyle kendi içine kapalı, ne yaptığı belli olmayan bir oluşumla giderek büyük bir güç haline gelebilmeleri...

Bunlar büyük paralara hükmettikleri gibi, çok sayıda insanı etkileri altına alarak çeşitli alanlara el atabiliyorlar.

Yıllar önce Oregon'da bir kasabayı bir Hintli'nin liderliğini yaptığı tarikat ele geçirmiş, büyük paralar ödeyerek bütün dükkânları, evleri satın almaya başlamış ve sonunda belediye seçimlerinde de kendi adamlarını seçtirmeyi başarmıştı. Bunun üzerine devreye giren federal polis lideri kara para suçundan yakalayıp sınır dışı ederek kurtulabilmişti.

İkincisi bu örgütlerin yasal açıkları çok iyi kullanmaları, çok iyi avukatları olması ve açık vermemek için her türlü gizlilik kuralına uymaları...

Ve belki kamuoyunda asıl uyarıcı etkiyi yapan da bu tarikatlara girenlerin giderek çocuklarını da bu örgütlere sokmaları...

Bu insanların çeşitli inançlar öne sürülerek kullanıldıkları, özellikle çocukların seçme hakkı olmadan bu oluşumlara

sokuldukları, beyinlerinin yıkandığı, bu insanların daha sonra her biçimde kullanılabileceği gibi sorunlar bugün de tartışılmaya devam ediyor.

Çünkü bu oluşumların çoğunda müritlerin cinsel nesne haline dönüştürüldüğü, köle gibi kullanıldığı hatta intihara sürüklendiği biliniyor.

Kimileri psikolojik sorunları olan insanların, hayatında belli eksiklikler yaşayanların, çaresizlik hissedenlerin bu tür aidiyetlere daha kolay yöneldiklerini, bu insanların kullanılmasının da çok daha kolay olduğunu öne sürüyor.

Buna karşı çıkanlar da özgürlüklerin bu tür varsayımlarla yasaklanamayacağını, insanların istediği gruba, cemaate girebileceklerini, çocuklarını da sokabileceklerini, ortada bir suç varsa o zaman harekete geçilmesi gerektiğini savunuyorlar.

Bizde durum biraz daha farklı. Çünkü bizde bu tür örgütlenmelerin kişisel haklarla ilişkisini düşünen yok. Bizde daha çok bu örgütlenmelerin rejime yönelik bir tehdit oldukları, devleti yıkmak, yerine dine dayalı bir düzen getirmek gibi amaçları olduğu için yasal düzenlemeler ve izleme var.

Ama önce ABD, sonra Almanya, sonra da Fransa çoktan harekete geçti bile."

1962 yılında John F. Kennedy'nin de belirttiği gibi terör, "Şiddeti bakımından yeni, kökeni bakımından eski, değişik bir savaş; gerillalarca, yıkıcı güçlerce, ayaklanmacılarca, katillerce yapılan bir savaş; muharebe yerine pusularla, hücum yerine sızmalarla yapılan bir savaş. Zaferi, düşmanı savaşa mecbur ederek değil, onun takatını keserek ve yavaş yavaş çökerterek arayan bir savaş. Ona bu koşullar içerisinde karşı koymak için tamamiyle yepyeni ve değişik bir stratejiyi, tamamiyle yepyeni ve değişik bir kuvveti ve bundan dolayı da tamamiyle yepyeni bir askeri eğitimi gerektiri-

yor. (**M. Ali Kışlalı, Güneydoğu-Düşük Yoğunluklu Çatışma**, s.15)

Bilgi Yayınevi tarafından yayımlanan ve 1999 Yunus Nadi Sosyal Bilimler Ödülü'nü kazanan **Terör ve Demokrasi** adlı kitabında (s.206) **Pulat Y.Tacar**, "Fransa'nın Azınlıklar Sorununa Yaklaşımı" başlığıyla şu bilgileri veriyor:

Fransa Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin daimi üyesidir; Avrupa Birliği'nin önde gelen üyelerinden biridir. Şimdi Fransa'nın azınlık sorununa nasıl baktığını görelim:

ECOSOC, 5 Mart 1991 E/CN. 4/1991/53 belgenin ilgili bölümlerinin çevirisi:

(Fransa'nın ECOSOC'ta yayımlattığı bu belge, Paris Şartından sonra gönderilmiş bulunması bakımından önem taşımaktadır.) "Fransa, toprakları üzerinde, özellikle ırksal, dilsel, dinsel esaslara dayalı grupların varlığını kabul etmez. Fransa'nın bu konudaki kavramları evrensel bir ilkeye dayanır: Bütün insanlar, saygınlık ve hukuk yönünden özgür ve eşit doğarlar. Fransız Anayasası bir ve bölünmez olan Fransa Cumhuriyeti'nin tüm vatandaşlarının yasa önünde eşit olduğu ilkesinden ilham alır. Fransız halkının birliği ve eşitliği, etnik kriterlere dayalı farklılıklarla ilgili tüm savları yok sayar. Fransız dili dışındaki dillere ve dine gelince; bunlar kişinin seçimine bağlı hususlardır. Fransız Hükümeti, bu hususların kamu hukuk alanı dışında bulunduğunu ve kişilerin kamu özgürlüklerini özel kullanma alanına girdiğini hatırlatır. Laik devletin bu konudaki tek görevi, yasaların çizdiği çerçevede ve herkesin haklarına saygı içinde, vatandaşların dinlerini ve dillerini tam ve özgürce uygulayabilmelerini sağlamaktır."

Daha önce de Fransa'nın, Birleşmiş Milletler Teşkilatı nezdindeki Daimi Temsilcisi, örgütün İnsan Hakları Bölümü Başkanına 16 Eylül 1976 tarihinde şunları yazmıştı:

"(...) Irk ayrımcılığının reddi Fransız hukukunun temel ilkelerinden biridir. Fransız hukuku Fransa ulusunun birliği ilkesine dayanır ve etnik nitelikli farklılığı reddettiği gibi, bu nedenle her türlü azınlık kavramını da kabul etmez. Bir örnek verilmesi gerekirse; 15 Temmuz 1976 tarihinde (Fransız) Bakanlar Kurulu tarafından kabul edilen yasa tasarısı, bilgisayarların ırk ya da dinsel kökenle ilgili bilgileri göz önüne almamasını öngörmektedir. Anayasasına ve ulusal yasalarına uyma zorunda bulunan Fransa Hükümeti, azınlık olsun, olmasın (ayrı) etnik grupların varlığını kabul edemez. Ulusal dil dışındaki dillere ve dine gelince; Fransız Hükümeti bu hususların kamu hukuku alanına değil ve fakat yurttaşların kişisel özgürlüklerini kullanma alanına girdiğini hatırlatmak ister; Fransız Hükümetinin bu konudaki görevi, yasalar tarafından belirlenen sınırlar içinde ve herkesin hukukuna saygı duyulması çerçevesinde, bunların eksiksiz ve özgürce kullanımını sağlamaktan ibarettir. Fransız Hükümeti, yerel dillerin kullanımının, bir halk grubunun bilimsel amaçlar dışında bir amaçla tanımlanması için bir kriter oluşturmayacağını hatırlatmak ister. Yerel dillerin kullanımı, kişinin isteğine bağlı olduğu gibi, bir dil grubu içinde bile kullanılan ağızların çok çeşitli olması nedeniyle, belirli bir bölgede oturan insanlar bu dile farklı derecelerde ilgi duymaktadırlar; bu dillerin (gelişen) fikir ve tekniklere uyum sağlamakta güçlük çekmeleri, bunları sınırlı bir coğrafi çerçevenin dışına çıkma yeteneğinden mahrum bırakmakta, Fransa ulusundan başka bir topluluk olarak tanımlanmalarına yetecek öğelerden yoksun bulunmaları sonucunu vermektedir. Bu gözlem, çağdaş yaşantının da hızlandırmış olduğu sürekli karışımın, ulusu oluşturan elemanların son derece karmaşık olduğunu ve bunların objektif bir analiz yapabilmek için birbirlerinden ayrılamayacağını kanıtlamaktadır. Bu itibarla keyfilikle suçlanmadan ve anayasasının demokratik ilkeleri ile Fransa yasalarını ihlal etmeden,

Fransa'da etnik ve dil azınlıkları bulunduğunu ileri sürmek mümkün değildir.

Nurculuğun bir kolu olan Aczmendilerin lideri **Müslüm Gündüz**, 5 Ekim 1996 tarihinde, Milliyet gazetesinde yayımlanan röportajında şunları söylemiştir:

Rejimin **dipten kazınması** lazımdır. Bugünkü rejim gitmek istemese de gidecektir... Biz devletin başındakilerin kendi kendine **şeriatı** tercih etmesini istiyoruz... devletin başındakiler kendileri şeriatı seçmezlerse bunu halk getirecek. Ve Allah muhafaza o zaman çok kan akacak. Biz sulhcuyuz. Ancak bizim hakkımızdan bir milim taviz vermeyen bir sulh anlayışımız var. Biz emniyetten, hadiseden korkmayız... Öyle öldürmeyle falan durmayız. Mecbur kaldık mı hiç bir usül ve kaide dinlemeyiz. Her birimiz ayrı bir komite vaziyetine geliriz... Ordunun akıllanacağı kanaatindeyiz. Bir nokta gelir ki **ordu zayıf** kalır. **Ordu bir tane öldürür, bin tane öldürür, sonunda aciz kalır.** İran hadisesinde olduğu gibi **topyekün bir millet ayağa kalktığı zaman ordunun yapacağı şey, ya millete katılmak, ya da kırmızı pasaportunu alıp yurtdışına gitmektir...** Şeriat için üç aşama vardır. Kalple isteme, dille isteme ve elle düzeltme. Şimdi **üçüncü aşamaya** gelindi. Ayrıca şeriat isteyen kimi başka örgütlerin de **yeraltına kayma** süreci başladı."

Kapatılan Refah Partisi'nde Genel Sekreterlik yapan, Fazilet Partisi MKYK Üyesi ve Malatya Milletvekili **Oğuzhan Asiltürk**, Avrupa Milli Görüş Teşkilatlarının düzenlediği "Said-i Nursi'yi Anma Gecesi"nde yaptığı konuşmada (Bu konuşma için Ergün Poyraz'ın "Fethullah'ın Gerçek Yüzü" adlı kitabında, s.217 ve devamına bakınız);

"350 tane İmam Hatip Okulundan geçen on yıl içinde beş yüz bine yakın imanlı insan mezun oldu. Kimi doktor, kimi hakim, kimi savcı, kimi kaymakam, kimi vali... Buralardan mezun olan insanlar, bu cemiyetin içerisinde belli hizmetleri inanarak, kendi imanlarının gereği olduğunu bilerek yürütüyorlar...

Resulullah Efendimiz (a.s.) hazretleri, cihadı terk eden toplumlar zillete düşer diyor. İşte biz zillet içersindeyiz. Tekrar izzet sahibi olmamızın bir yolu var. Birlikte cihad etmek.

Allah'ın emri budur. Allah'ın ipine sımsıkı sarılın diyor Allah!.. Cemian diyor. Grup gurup olamayız. Grup grup bu iş yürümez. Eğer beraberce sarılırsak, Allah'ın emrini biz yerine getirirsek Allah'ın vaadi var. Bizim uğrumuzda cihad edenlere biz yollarımızı açarız diyor. Allah bu yolları açar, yeter ki biz layık olalım.

İşte hayatını baştan sona kadar gördüğümüz zaman, inanarak söylüyorum Bediüzzaman hazretleri hepimizin üstadı, en büyük Milli Görüşçü olarak karşımıza çıkıyor. Çünkü inandığı gerçekleri, bu cemiyete hakim kılmak için çalışmıştır. Biz de aynı şeyi yapıyoruz. Başka bir dediğimiz yok ki, hepimizin üstadı en büyük Milli Görüşçü Bediüzzaman Hazretleri'dir..." demiştir.

Prof. Dr. Cahit Tanyol'un, 1999 yılında yayımlanan **Neden Türban** adlı kitabından notlarıma geniş bölümler almışım. "Türban" konusu her zaman güncelliğini koruduğundan, bu kitaptan aldığım notların tamamını aşağıya koyuyorum:

İmam Hatip Okullarının amacı din adamı yetiştirmektir. Fakat bu okullar fırsatlardan yararlanarak eski medreselerin hortlatılmasına zemin hazırlamıştır. RP'nin yer almış olduğu koalisyon döneminde meslek okullarına üniversiteye girme

hakkı tanındı. Refah Partisinin bu kanunu çıkarmaktaki amacı İmam Hatip çıkışlıların devletin köşe başlarını tutmasını sağlamaktı. Bütün çabalarına rağmen yanız Harbiye'ye giremediler. Biraz mırıldandılar, pabuç pahalı geldi. Öğretim hakkı dediler. Devletin diğer örgütlerine sızmak suretiyel subaşlarına kendi adamlarını yerleştirdiler. Bir de görüldü ki, mülki idare başta olmak üzere, devlet mekanizmasının bütün köşe bucakları İmam Hatip kökenlilerle doldurulmuş. Milli Eğitim Bakanlığı, Talim Terbiye Kurulu onların eline geçmiş. Üniversitelerin her dalında molla kılıklı öğretim üyelerinin sayısı çoğalmış, liselerde felsefe ve sosyoloji dersleri itelenerek kapı önüne atılmış. Onların yerine, bütün sınıflara zorunlu din dersleri konulmuş. Her üniversitede bir İlahiyat Fakültesi, her ilde bir İslam enstitüsü, sayısı yüz binleri bulan kız ve erkek İmam Hatip Okulları ve bir o kadar Kur'an kursları, bütçesi ve kadroları alabildiğine şişkin bir Diyanet İşleri Başkanlığı, sayılı milyonların çok üstünde cami ve mescit yapma seferberliği... bütün bunlar tabanda bir siyasi sömürü ağının dayanakları. Şu anda Türkiye bir irtica ve din sömürüsüne teslim olmuş durumda. Şu anda Türkiye'de her gün Menemen olaylarına taş çıkaracak irtica suçları işlenmektedir. Her gün üniversitelerin önü, camilerin çevresi polis kordonu altında. Yapılan gösterilerin amacı devleti çürütmek, kanunları işlemez hale getirmek. Türban gibi anlamsız bir olayın, ikide bir insan hakları maskesi altında Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni, Anayasa Mahkemesi'ni, üniversiteleri işgal etmesi ülkede anarşik bir ortam yaratmaktan öte bir yarar sağlamaz.

Gazetelere yansımış şu olay üzerinde ibretle, dikkatle durmak ve düşünmek gerek; devletin kimler tarafından işlemez hale getirildiğinin somut örneğidir, aktarıyorum:

Fazilet Partisi Genel Başkan Yardımcısı Abdullah Gül'ün eşi 18 yıl sonra yeniden üinversiteye dönmek için üniversite sınavına girdi, DTCF Arap Dili Edebiyatı bölümü-

nün sınavını kazandı. Başı açık fotoğraf vermediği için kayıt yaptıramadı. Gül eşinin üniversiteye kaydını yaptırmak için refakatinde avukatlarını ve bir de Ankara 16. Noteri Başkâtibini de fakülteye getiriyor. Abdullah Gül'ün eşi Bayan Gül evraklarını kayıt görevlisine veriyor. Fakat kayıt görevlisi; başı açık vesikalık fotoğraf vermek zorundasınız, yoksa kaydınızı yapamayız diyor. Araya beraberlerinde getirdikleri avukat ve noter Başkâtibi giriyorsa da, onların tanıklığı da işe yaramıyor ve Gül Hanımın kaydı yapılmıyor. Bu zulüm (!) karşısında Abdullah Gül; "Türkiye'de 18 yıl önce olağanüstü bir durum vardı. Eşim o yıllarda da üniversitede başörtüsü sıkıntısı olduğu için aynı nedenle üniversiteye kaydını yaptıramamıştı. Üç çocuk büyüttükten sonra girdiği üniversite sınavını kazandığı halde fakülteye yine kaydını yaptıramıyor. Görünen o ki Türkiye'de 18 yıldır değişen bir şey yok. Bugün Moskova'da yaşıyor olsaydık, eşim böyle bir engelle karşılaşmazdı," diyor. Üstelik bu büyük Müslümancının beyanatının da yalan olduğunu gazeteler yazdı. Bu zat ikinci Refah Partisi'nin Başkan Vekili ve birinci Refah Partisi iktidarı döneminde de Bakanlık koltuğunu işgal etmiş. Beyninde en ufak bir devlet bilinci, en ufak bir kanunlara saygı bulunmuş olsaydı, üniversitedeki basit bir kayıt görevlisinin uyarısı karşısında utançtan yerlere geçmesi gerekirdi. 18 yıldır değişen bir şey yok, demek o şaibeli sayılan iktidarlarına rağmen devleti çürütememişler ve 18 yıl içinde bu zatın kafasında en ufak bir gelişme olmamış. Eğer bu olay kendi iktidarları döneminde geçmiş olsaydı, bu zihniyetteki adamlar görevlinin karşısına, kolluk kuvvetleriyle değil, magandaları, "Öl de ölelim, vur de vuralım!" narasını atan fedailerle çıkardı.

Bu Abdullah Gül bir istisna değil. Belli zihniyetteki bir siyasi partinin prototipidir. Aslında bunların onayladığı ve savunduğu bu türbanlılar taifesinin ve yandaşlarının amacı, ne

din özgürlüğü ne de insan haklarıdır. Bunların amacı laik devleti tutan bütün payandaları yıkmak, inanç maskesi altında insanların din duygusunu sömürerek devleti ele geçirmektir. Abdullah Gül ve takımı bugün bizi yaygın bir irtica tehlikesiyle yüz yüze getiren bir zihniyeti temsil etmektedirler.

İrticanın tipik ve somut kanıtı olan bu türban olayı ülkeyi bir iç ayaklanmaya doğru itmektedir. Amacına ulaşıncaya kadar bu türban olayı üniversitelerde sürüp gidecektir. Bunun iki utanç verici yanı vardır: Biri, ülkenin sosyal, ekonômik ve siyasal bir yığın derdi varken, bütün devlet kurumlarının, başta parlamento olmak üzere bu zorlama sorun üzerinde durmalarıdır. İkincisi, önemsizliğine rağmen önemli hale getirilen bu olay, gerici çevreler tarafından din ve namus duygularını kışkırtma aracı olarak kolayca kullanılabilir. Yönetmeliğe rağmen üniversitenin direnme gücünü yıpratabilirler. Nitekim Başbakan bunun işaretini verdi bile. Yalnız sayın Başbakan'ın bu tutumunun ne kadar tehlikeli olduğunu, olayın türbanla kapanamayacağını, bunun arkasından çarşaf, çarşafın arkasından Arap alfabesi, ardından irtica şehitleri, onun arkasından Menemen yobazlarının aklanması çorap söküğü gibi birbirini izleyecektir.

Ben bir fantezi sergilemiyorum. Görünen köy kılavuz istemez.

Başta eski ve yeni Genel Kurmay başkanları olmak üzere benim bu kuşkum birçok yazarlar tarafından tekrarlanmıştır. Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Karadayı, emekli olmadan önce giderayak bu irtica tehlikesine şöyle parmak basıyor:

"28 Şubat 1997'de MGK'nın tavsiye kararı yeni bir süreç başlattı. Bu çerçevede başlatılan iktidar değişikliği ile, önce 8 yıllık kesintisiz eğitim uygulamaya konuldu. Başbakanlık takip ve koordinasyon kurulu teşkil edildi. Bu konunun çözümü

için yeni mevzuat çıkarılmasında güçlükler yaşandı. Diğer yandan hâlâ tasfiye edilmemiş irtica kadroları mevzuatın dahi uygulanmasında yetersiz kaldı. İrtica ile mücadele kapsamında 13 adet yasa tasarısı 14 Ocak 1998 ve onu izleyen tarihlerde hükümet tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sevk edildiği halde bugüne kadar hiçbir yasa tasarısı kanunlaşmadı. Birtakım çevrelerin irtica ile mücadeleyi tartışmaya açması dikkat çekicidir. İrtica kesimini cesaretlendiren bu beyanlar, irticanın 28 Şubat öncesine göre daha örgütlenmesine ve örgütsel faaliyette bulunmasına zemin hazırlıyor."

Bu satırları yazdığım sırada İzmir Üniversitesi'nde türban tartışması yüzünden bir genç bıçaklanıyor. Daha geçenlerde bir okul öğretmeni kıyafet yönetmeliğine aykırı bir kılıkla sınıfa girdiği için okulda öğrenci velileri arasında bir tartışma ve dövüşme çıkıyor. Bu gidişle okulların kapıları da sokağa teslim edilecek.

Diğer taraftan da İmam Hatip Okullarının orta kısmı kapatıldı diye siyasi partiler ve irtica çevreleri tarafından kışkırtılan kalabalıklar, aylardan beri yumruklarına "Allahu Ekber"i siper ederek kanunu protesto ediyorlar.

İrticanın kaynakları, yuvalandıkları yerler belli; neden din ve vicdan özgürlüğü başörtüsünün içine yerleştirilerek, üniversitelerin kapısına engizisyon mahkemeleri yaftası yapıştırılıyor? Bursa'da Kız İmam Hatip Okulları'na başörtüsüyle girmek isteyen öğrencilere görevi gereği engel oldu diye vali protesto ediliyor. Halk kitleleri devlete, kanunlara karşı kışkırtılıyor. Bu eylem başta sabık RP olmak üzere, bütün gerici basın ve siyasi partiler tarafından destek gördüğü halde kimsenin kılı bile kıpırdamıyor. Cuma namazlarının, Ramazan aylarının ve bayramlarının türban eylemi için uygun bir ortam olarak seçilmesindeki amaç belli olduğu halde Diyanet İşleri Başkanlığı bu başörtüsü sömürüsüne karşı neden olumlu veya olumsuz bir tavır almıyor da Sağlık Bakanlı-

ğını ilgilendiren alanlarda fetva veriyor? Onun bu tutumunu "sükût ikrardan gelir" diye mi yorumlamak gerek? Görevi ve işlevi halkın inanç ve ibadetleriyle sınırlı olması gereken bu kuruma her yıl milyarları aşan bir bütçe ayrılmaktadır. Her an yön değiştirmeye ve ülkeyi bir iç savaşın eşiğine getirmeye yatkın olan bu anlamsız türban olayı karşısında Diyanet İşleri Başkanlığı tavrını belli etmezse büyük bir vebal ve günah altında kalır. Gazetelerin yazdığına göre Diyanet türbancıların safında imiş. Öyleyse büyük tehlikedeyiz. Belli ki irtica ucuz ve tehlikeli bir araç olarak kendisine başörtüsünü almış bulunmaktadır. Başörtüsü yüzünden üniversite rektörü yuhalanıyor. Öğretim ve eğitim kurumları ürkütülüyor, siyasi partiler için bu, ucuz bir oy deposu olarak düşünülüyor. Bunlar iktidara geldikleri takdirde üniversitelerden türban yasağını kaldıracaklarını propaganda etmeleri gün meselesidir. Biz diyoruz ki türbanı savunmak, şeriatı savunmaktan daha ağır bir suçtur. Çünkü biri, tartışmaya açık, bir kanunun çiğnenmesidir, içeriğinde çağın ihtiyaçlarını gideremeyen bir hak ve adalet kavramı bulunmaktadır. Diğeri; giyim kuşam gibi bireysel özgürlüğe yasak koyan bir devlet terörü olarak propaganda edilmekte ve bu terörün aynı zamanda Kur'an'ın emirlerini mümine yasaklamakta olduğu ileri sürülmektedir. Din sömürücüleri bu noktada iffet ve namus kavramlarını eklemek suretiyle toplumu kışkırtmaya çalışmaktadırlar. Olaylar şimdiden okul sınırlarını aşmış ve toplumsal bir direnişe dönüşmüştür. Türk tarihinin hiçbir döneminde ne irtica böylesine güçlenmiş ve ne de devlete kafa tutacak bir duruma gelmiştir. Günümüzdeki irtica, Atatürk devrimlerinin sınırlarını aşarak, Türk milletinin geleneksel inançlarını tahrip etmekte ve devleti bu zamana kadar hiç olmadığı bir tehlikeli ortama itmektedir.

Prof.Dr. Cahit Tanyol'un, ayrıntılarıyla açıklamaya ça-

lıştığım görüşleri, fikirlerini köşebaşlarını tutmuş bazı gazete yazarlarını okuyarak veya televizyonlardaki güdümlü tartışma programlarını izleyerek edinen aydınlarımıza abartılı görünebilir. Ancak bir tek belge üzerinde dahi düşünmek, başörtüsü eylemlerinin Fazilet Partisi yöneticileri tarafından ne amaçla ve planlı şekilde tezgâhlandığını ve Cahit Tanyol'un ne kadar haklı olduğunu göstermeye yeterlidir sanıyorum.

Sivas-Suşehri ilçesi, Karşıyaka mahallesinde, bir kahvehanede, 8.3.1999 tarihinde yaptığı konuşmada, Fazilet Partisi Grup Başkan Vekili **Abdüllatif Şener** şöyle diyor:

> Peki bunlar niye imam-hatip okullarını kapattılar. Kur'an kurslarına gidişi zorlaştırdılar. Üniversitelerdeki, imam-hatip okullarındaki kız öğrencilerle mücadele ediyorlar, başörtüsüyle. Çünkü bunların vatandaşların inançları, değerleri, menfaatleri diye bir telaşları, endişeleri yok... Hiçbir Avrupa ülkesinde, Amerika'da, Asya'sında, nereye giderseniz gidin, rahibe okullarında, rahibe olmak için okuyan öğrencilerin başlarındaki örtüyü çıkarmaya hiçbir siyasi partinin gücü yeter mi? Hiçbir siyasi iktidarın gücü yeter mi? Hiçbir devletin gücü yeter mi? Yetmez. Kimsenin aklına da gelmez oralarda. Bırakın Avrupa ülkelerini. Türkiye'de ruhban okulları var. Türkiye'deki ruhban okulları öğrencilerinin başındaki örtüyü açmaya, kimsenin cesaret etmesi değil, niyet etmesi bile mümkün değil. Peki ne oluyor da Türkiye'de imam-hatip okuluna giden. İmam-hatip okulu nedir? Dini bir okul. "Oraya giden kız öğrenci başını açacak" diyor. Kim diyor? Vali genelge çıkarıyor. Aslına bakarsanız Bursa'da yaşanan olay bir deney. Orada tutarsa bütün Türkiye'de yaygınlaştıracaklar ve de milletin oyu ile iktidara gelen siyasiler, milletin inançlarına uygun, saygılı davranış içinde bulunması gerektiğini hiç düşünmüyor, aldırış da etmiyor, onu bir problem olarak da

görmüyor... Bunun hesabının sorulması lazım. Üniversitelerde aynı hadiseler yaşanıyor. Dünyanın hiçbir yerinde görülmez bir hadisedir. Bütün bunların çözümünün tek adresi var. Bu adres Fazilet Partisi'dir. Neden öyledir? Bakın Merve Kavakçı ismi kazanacak bir yerdedir. O bölgeden inşallah 10 civarında milletvekili çıkaracağız, dördüncü sıradadır. Bu kardeşiniz meclise girecektir. Kim bu? Arkadaşımız, hanım bacımız, Türkiye'de tıp fakültesinden, başörtülüdür diye atılmış, kaydı silinmiş bir insan. Ama babası üniversiteden arkadaşımızdır, profesördür. Babası bir ihtisas sebebiyle ABD'ye gitmiş, 5-6 sene kalmıştır. Kızını da yanına almış, Amerika'ya götürmüştür. Bu kız, Amerika'da Bilgisayar Mühendisliği Fakültesinden başörtüsü ile diplomasını almış, gelmiştir. İşte Türkiye ile Amerika arasındaki fark. Bir yerden başörtüsü ile diploma alıp geliyor, bir yerde kayıt yapmıyorlar. Kaydını yapmış öğrenciyi okuldan atıyorlar. Aradaki fark bu. İnanıyoruz ki Türkiye'de bütün problemlerin çözüleceği merci TBMM'dir ve TBMM'ye milletin inançlarını ve menfaatlerini taşıma niyetinde olan siyasi kadrolar girdiği takdirde, bütün dertler ve meseleler çözülür. Böyle bir misyondaki bir insanın meclise milletvekili olarak girmesi demek, artık Türkiye'de bu konuda hiçbir mercide, hiçbir makamda, hiçbir kurumda böyle bir sorunun tartışılamayacağı anlamına gelir.

"Demokratik Kitle Partisi"nin kapatılmasına ilişkin olarak, 10.3.1998 tarihinde, Anayasa Mahkemesi'nde yaptığım sözlü açıklamanın bir bölümüne aşağıda yer vermek istiyorum:

... Şimdi ben, çeşitli yayınları okuyarak, özellikle, dış basını izlediğim zaman vardığım sonuç şu oldu: Hakikaten dış ülkeler, bazıları, özellikle büyük devletler, Türkiye'de maalesef Sevr'i hortlatmaya çalışıyorlar.

Bu konuda sözde dostumuz bazı Batılı devletlerin Türkiye'ye yönelik bölme planlarını artık gazetelerinde ilan ediyorlar. Sevr tehdidi, bir süredir özellikle Almanya'nın en önemli gazetelerinden Süddeunsche Zeitung'dan yapılıyor. Gazete arka arkaya çıkan başyazılarında şunları yazıyor. Bunlar çok eski tarihli değil; bir tanesi Wolfgang Koydl imzası ile ve başyazı olarak, 13 Ocak 1998 tarihli:

"Tecrübeler gösterdi ki, dıştan baskı sonuç vermiyor. Silah ambargoları, ihtarlar, Hannover çağrısı türünden barış treni fantezileri de öyle. Baskı içeriden gelmeli, Kürt yarası içerde İstanbul'da, Ankara'da sancılanmalı. Yoksa Kürdistan'ın Almanya'da bulunması hali devam eder."

Yine aynı yazar, 19 Ocak 1998 tarihli başyazısında; "Askerlerin piyonu Vural Savaş ve bir kısım politikacılar, 1930'lu yılların küflü Kemalizmini halka rağmen hayatta tutmak sevdasındalar. Sovyetler Birliği, Yugoslavya ve Şahın İran'ı, en az Türklerin Kemalist modelleri kadar dayanaklı görünüyorlardı. Ancak, hepsi de dinsel veya etnik çelişmeler yüzünden yıkıldılar. Üstelik, Türkiye'de her iki boyut da var; Politik İslam ve Güneydoğudaki Kürtlerin ayaklanması... Lenin'in devleti 73 yaşındaydı, Yugoslavya 74 ve Atatürk'ün cumhuriyeti, bu kritik yıl, 75 yaşına ulaştı," diyor. "Artık ömrü tükendi" demek istiyor.

Bizim hakikaten sağda da solda da bu gelişmeleri takip eden çok değerli yazarlarımız var. Ben, sağ kanada mensup iki yazarımıza değinmekle yetineceğim. Çünkü, bu makalelerde aynı zamanda, dış ülkelerin yetkililerinin beyanları da var bu konuda.

İlk okuyacağım makale 27.1.1998 tarihli Türkiye gazetesinde, Mustafa Köker imzasıyla yayımlandı, başlığı da şöyle: "Sevr Özlemi ve Blair'in Çabası":

Londra merkezli Sevr özlemi yeni değil aslında. Başını Lord Eric Avebury'nun çektiği bir grup İngiliz politikacı,

İngiltere'nin Birinci Dünya Savaşı yıllarında Kürtlere verdiği ayrı devlet kurma sözünün bugün yerine getirilmesi için gayret sarf ediyor. Avrupa ülkelerinde Kürt hamiliğini üstlenen Lord Avebury, bu konudaki görüşlerini Londra'da Türkçe yayımlanan Toplum Postası gazetesinde 2 Haziran 1994'te yer alan yazısında açıkça ifade ediyor: "Beni bu konuda aktif çalışmaya iten etken, 1914-1918 Birinci Dünya Savaşında Kürtlere verdiği sözü tutmayan İngiliz hükümetinin politikası olmuştur. Şüphesiz bu uzun yıllar önce tutulmayan bir sözdü. Aradan yıllar geçti; ancak, ben şuna inanıyorum ki, yıllar önce bilinçli olarak işlenen hatalarla çizilen suni sınırları düzeltmenin sorumluluğu, İngiliz hükümetine düşmektedir. Bu hatayı onların ataları yaptı, şimdi onlar düzeltmelidir inancındayım."

Lord Avebury, açıklamalarında Kürtlere self-determinasyon hakkı verilmesini de savunuyor.

Geçmişe dönük bu anekdot, İngiltere'nin İşçi Partili Dışişleri Bakanı Robin Cook'un 4 Ocak 1997 günü BBC'nin Sabah Kahvaltısı programında söylediği sözlere yeniden anlam kazandırıyor. Cook'un, "Türkiye'nin doğu sınırlarındaki belirsizlikten" söz ederken, sadece Kuzey Irak sınırını kastettiğini savunması, pek inandırıcı gelmiyor. Nitekim, Ankara da, Cook'un dilinin altında yatan baklanın farkında olduğundan, tepkisini sert gösterdi.

Robin Cook'un seslendirmeye çalıştığı 'sınırlar' ve 'Kürtler' şarkısı, Avrupa Birliği'nin Almanya ve İtalya kanadından gelen seslerle koro halini aldı. Almanya Dışişleri Bakanı Kinkel, "Avrupa Birliği'ne üye olmak için Türkiye'nin Kürt sorunu ve insan hakları alanındaki sorunlarını çözmesi gerektiğini" söylüyor. İtalyan meslektaşı da "İtalya'nın önümüzdeki günlerde Avrupa ülkeleriyle, Kürt halkının ikamet ettiği dört bölge ülkesi arasında bir diya-

log başlatması için Avrupa Birliği içinde uluslararası girişimde bulunacağını" ekleyip koroyu tamamlıyordu.

Bütün bu sesler, Türkiye'nin Lüksemburg zirvesi sonrası, Avrupa Birliği ile ilişkilerini rafa kaldırmasının ne kadar haklı olduğunu gösterdi.

Geçtiğimiz hafta İngiliz Parlamentosunda İşçi Partisi Milletvekili John Austin'in daveti üzerine gerçekleşen bir toplantıda "Kürt İlişkileri Komitesi-KAC' kurulması kararı alındı. 'Kürt halkının, Türkiye başta olmak üzere, Suriye, Irak ve İran gibi ülkelerde baskılara maruz kaldığına' dikkat çekildi.

İkinci makale, yine Türkiye gazetesinde, 1998 yılı Ocak ayında Necati Özfatura tarafından yazılmış:

Almanya başta olmak üzere Avrupa ülkeleri, 'kaçak göçmen' meselesini gündeme getirerek, Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğusunda bir Kürt devletinin kurulması için harekete geçmişlerdir. Yani, Sevr'i yeniden hortlatmak, Avrupa, dünyanın en kanlı terör örgütü PKK'yı, Kürt Ulusal Kurtuluşu için mücadele eden siyasi bir örgüt olarak tanımak amacıyla sinsi hazırlıklar yapmaktadır. Almanya Federal Başsavcısı, PKK'nın artık bir terör örgütü sayılamayacağını ve hukuken suç işlemeye yatkın bir örgüt muamelesi göreceğini açıkladı. Bu açıklama yapılırken, Alman makamları bir danışıklı dövüş içinde yargının bağımsızlığı kavramı arkasına saklanarak, başsavcının kendilerini bağlamadığını söylüyor. Oysa, bu ifadeler, gerçekte, Türkiye'yi uyutma amacına yöneliktir. Alman Dışişleri Bakanı Kinkel'in "Öcalan terörden vazgeçerse onu muhatap olarak kabul eder ve görüşürüz" sözleri, Almanya'nın PKK'ya siyasi bir kimlik kazandırma hazırlığında olduğunu göstermektedir.

İtalya Dışişleri Bakanı Lamberto Dini, bir televizyon kanalında şu endişe verici açıklamayı yapmıştır; bu açıkla-

mayı, 13.1.1998 tarihinde ANASA ajansı vermiştir: "1920'de Sevr Anlaşmasıyla, Türkiye'nin doğusunu ve Irak'ın kuzeybatısını içine alan bir Kürt devletinin kurulması öngörülmüştü. Türkiye'nin askeri bakımdan canlanması nedeniyle bu anlaşma onaylanmadı. O zamandan bugüne, Kürt milliyetçileri birçok kereler isyan ettilerse de kendi devletlerine sahip olma hedefini gerçekleştiremediler... Halen Kürt meselesi Türkiye'deki ve Kuzey Irak'taki katliamlar nedeniyle herkes tarafından biliniyor. İtalya, çok yakında Avrupa ülkeleri ile Kürt halkının ikamet ettiği dört bölge arasında bir diyalog başlatmak için, Avrupa Birliği bünyesinde uluslararası bir değerlendirme talep edecektir..."

Avrupa Parlamentosu da, Avrupa Birliğini Kürt sorununa siyasi çözüm bulunması için göreve çağırmıştır. Bu yaklaşımlar, sadece Almanya'ya ait değil. 11 Avrupa ülkesinin istihbarat örgütlerinin 5 Haziran 1997'de Brüksel'de katıldıkları bir toplantı sonucunda, PKK'ya artık bir terör örgütü olarak değil, politik karakteri ağır basan bir parti olarak bakılması kararı alınmıştır.

Son olarak bir yazıya daha değinmek istiyorum. Biraz önce okuduğum yazılardan önce Profesör Doktor Ahmet Taner Kışlalı, 30.11.1997 tarihinde Cumhuriyet gazetesine yazdığı "Batı Cephesinde Yeni Bir Şey Yok; Ama Bizde Var" başlıklı makalesinde şöyle demiş:

CIA İstasyon Şefi Paul Henze'nin –Türkiye ile ilgili– 1993 raporunda şu savlar savunuluyor:

"Atatürk ilkeleri, yeni dünya düzeni ile birlikte ölmüştür. Aydınların imam-hatip okulları konusundaki endişeleri yersizdir. İran ve Arap parası ile desteklenen kökten dincilik, Türkiye için ciddi bir tehlike değildir. Nurcular ilericidir. Nakşibendiler geriye dönük değildir."

CIA güdümündeki bazı Amerikan bilim adamları buyuru-

yorlar:
"Türkiye'nin 'Yeni Dünya Düzeni' içindeki yeri ılımlı İslamdır. Kemalizmi bırakmalıdır. Batı'nın çıkarı, Türkiye'nin Batı ile değil, ılımlı İslamla bütünleşmesindedir."
CIA Türkiye ve Ortadoğu Masası şeflerinden Graham Fuller öneriyor:
"Türkiye Kürtlere özerklik vermelidir. Böylece Türkiye'deki Kürtlerle, Kuzey Irak'takiler bütünleşebilir."
Amerikalı irtibat subayı Albay Preston Bughes, Türk Genelkurmayına ne tavsiye etmişti: "Atatürk, devrim tarihi kitaplarından çıkarılmalıdır."
Amerikalılar tarafından Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği'ne telif ücretsiz yayımlanması için önerilen kitabın ana fikri neydi: "Atatürk olmasaydı da Türk devrimi gene olurdu."
Hayırsever (!) bazı Amerikan kuruluşları, para yardımı önerdikleri bazı işçi sendikalarımıza hangi koşulu getirmişlerdir: "Atatürk'ü bırakın, Özal'a sarılın."
Peki, Amerika Birleşik Devletleri servis şeflerinin Atatürk ve Kemalizm ile alıp vermediği nedir?
Ilımlı İslamla bütünleşmiş yarı çağdaş bir Türkiye, Batı çıkarlarına, yani Yeni Dünya Düzenine daha uyundur.
Petrol zengini, Batı'nın uydusu Ortadoğu ülkelerindeki çağdışı rejimlerin varlığını koruması açısından, Kemalist model tehlikeli bir örnektir.
Kemalizmin temelinde ulusal birlik ve tam bağımsızlık ilkeleri vardır. Oysa, Türkiye'nin ne yıkılması, ne de bağımsız hareket edebilecek kadar güçlenmesi Batı çıkarları ile bağdaşır.
Türkiye'nin Kürtlere özerklik vermesi, giderek federasyonu peşinden getirir. Bir adım sonrası, komşu devletlerin parçalanması ile bağımsız bir Kürt devletinin oluşmasıdır. Böylece, hem petrol bölgesinde Batı'ya muhtaç bir

kukla devlet oluşacaktır, hem de Türkiye'nin Ortadoğu'da büyük bir güç haline gelmesi önlenmiş olacaktır. Oysa Atatürk'ü yıkmadan Türkiye'nin üniter yapısını bozma olanağı yoktur.

Kimseye kızmaya hakkımız yok.

Amerika Birleşik Devletleri'nin ve genel olarak Batı'nın, yani Yeni Dünya Düzeninin çıkarı, ulusal bütünlüğünü korumuş, çağdaş ve bağımsız davranabilecek kadar güçlü bir Türkiye'de değildir; yarı çağdaş yarı bağımsız ve her zaman Batı'ya muhtaç bir Türkiye'dedir.

Bu nedenle de Batı Türkiye'yi ne tamamen içine almak ister, ne de tamamen dışlamak. İçine alırsa, giderek eşit hale gelir; dışlarsa kullanamaz olabilir.

Unutmayalım; Amerika ve gizli belgeleri ortada... 1920'ler dünyasında Batı'nın tercihi Atatürk değildi, Vahdettin idi...

Atatürk, Batı'nın isteğiyle değil, Batı'ya karşı çağdaşlaşma yolunu açtı... Ve Batı sonunda bükemediği eli öpmek zorunda kaldı.

Notlarıma aldığım 8 makaleyi aynen aktarıyorum:

– 1 –

Korsika, Akdeniz'de, Fransa ile İtalya arasında, 200 bin civarında nüfusu olan bir adadır. Korsika, uzun süre İtalya'nın karmaşık ve kargaşalı siyasi mücadelelerinin içinde yer almış; 1284 yılına kadar Cenova ve Pisa şehirleri ve daha sonra 1434'e kadar da Cenova ile Aragon (İspanyol) Krallığı arasında rekabet konusu olmuştur. 1769'da, ada, bir yerel isyan hareketinden sonra Cenova tarafından Fransa'ya satılmıştır.

Korsika ahalisi, dünyanın en üstün milli kültürlerinden biri olan İtalyan kültür alanına girer ve Toscana lehçesine

(yani resmi İtalyancaya) çok yakın bir şive konuşur. Fransa, çok sistemli bir Fransızlaştırma politikasına rağmen Korsika lehçesini silememiş; Savua, Nice ve Cannes'dan İtalyancayı, Güneyden Oksitancayı, Bask ülkesinden Baskçayı ve Brötanya'dan da Brötancayı hemen hemen yok etmekte gösterdiği başarıyı bu adada gösterememiştir. Bunun sebebi, bir yandan yerel İtalyan asıllı kültürün gücü, diğer yandan da, uzakça bir ada olmasından ötürü, Korsika'nın Fransız iktisadi hayatıyla kaynaşamamasıdır. Bununla beraber çok istisnai bir olgu, Korsika'yla Fransa arasında özel bir bağ yaratmıştır. Gerçekten, bütün Avrupa'ya Fransız Devrimi'nin ülkülerini yayan büyük imparator Napoléon Bonaparte, Korsikalıydı ve Korsikalılar, bu şerefi paylaşmakla, Fransa'yla ortak bir milli bağ kurmuşlardır. Fakat yine de İtalya'daki birleşme hareketleri ve daha sonra faşizm dönemlerinde Korsika ahalisi, İtalya'yla birleşme eğilimlerine de tanık olmamış değildir. Çok sayıda Korsikalı Fransa'ya göç etmiş, Fransızlaşmış ve bu öğe de ada ile anavatan arasında ciddi bağlar yaratmıştır. Ancak, yaşadığımız dönemde adanın Fransa'ya kıyasla ekonomisinin hayli geri kalmış olmasından da kaynaklanan bağımsızlık ve özerklik hareketleri –Fransızcanın çok yaygın hale gelmiş olmasına rağmen– yerel kültürün; değişik, bir başka güçlü kültürün parçası oluşuna dayanarak gelişmeye başlamıştır. Bu eğilimlerin, Korsika ahalisinin çoğunluğunu etkisi altına aldığını söylemek zordur. Fakat Fransa'yı bazı tedbirler almaya zorlayacak seviyeye de gelmiştir.

Fransa'nın sosyalist hükümeti, çare diye, Korsika halkının kendisine özgü varlığını tanımaya yönelmiş ve geçenlerde –Senato'da büyük çoğunlukla reddedilmesine rağmen– bu yönde bir kanun Millet Meclisi'nde, sosyalist ve komünist partilerin oylarıyla, çok ufak bir çoğunlukla kabul edilmiştir. Şimdi, orta sağ partilerin başvurusu üzerine Fransız Anayasa Divanı, kanunun ilgili

maddesini –yürürlüğe girmeden– iptal etmiş bulunuyor. Gerek Fransa, gerek Türkiye, tekil cumhuriyetlerdir. Bu sebepten dolayı, bu iptal kararı bizi çok yakından ilgilendirir. İptal edilen madde şudur: "Fransız Cumhuriyeti, Fransız halkının bu bileşim öğesi niteliğiyle tarihi ve kültürel bir topluluk oluşturan Korsika halkının, kendi kültürel benliğini muhafaza etmek ve kendisine özgü iktisadi ve sosyal çıkarlarını savunmak haklarını teminat altına alır. Ada olma niteliğine bağlı bu haklar, milli birliğe saygı, Anayasa'nın, Cumhuriyet kanunlarının ve işbu statünün çizdiği çerçeve içinde kullanılır." Fransız Anayasa Divanı, çok haklı olarak, çelişkilerle dolu bu hükmü, Fransız Anayasası'nın "Cumhuriyet tektir ve bölünemez" kuralına aykırı bulmuştur. Tabiatıyla, Fransız toplumu içerisinde çoğunluğu oluşturdukları Millet Meclisi'ndeki oylama sonucundan anlaşılan partiler, böyle bir kanun hükmünün, Korsika'nın ada olma niteliğini aşarak, Basklar, Brötanlar ve Alzas-Loren'in Alman kültürüne mensup ahalisi için güçlü bir örnek haline geleceğinden endişe etmişlerdir.

Şimdi, bir kıyaslama yapalım: Korsika, 222 yıldan beri Fransa'nındır. Güneydoğu, en az 1000 yıldan beri Türkiye'nindir. Korsika'da çok ileri bir uygarlık dili konuşulur; Güneydoğu'da Farsça, Türkçe ve Arapçanın çok güçlü etkisi altında kalmış ilkel yerel ağızlar konuşulur. Korsika'nın, Fransa dışında, önemli bir tarihi vardır; Güneydoğu'nun Türkiye dışındaki tarihi, Xénophon'un kime ait olduğu belirsiz hatıralarında kalmıştır. Korsika'da, kendisine özgü mimarisiyle, musikisiyle güçlü bir kültürel varlık vardır; Güneydoğu'da, Türklüğe ait olmayan bir çeşme bile yoktur; musikiyi ise Anadolu folklorundan ayırt etmek mümkün değildir. Korsika, bir adadır; Güneydoğu ise, Anadolu'nun, coğrafya açısından da ayrılmaz bir parçasıdır. Korsikalıların çoğu Fransızcayı da ko-

nuşur; Güneydoğululardan ana dili farklı olanların hızla artan bir çoğunluğunun Türkçe konuştuklarını rakamlar gösteriyor. Korsikalı da, Güneydoğulu da, göçmek için anavatanın başka yörelerini tercih eder.

İşte, Avrupa Parlamentosu denilen cehalet ve rezillik odağı, bu gerçekleri çiğneyerek –ve hiçbir milletlerarası antlaşmanın, Helsinki ve Paris senetlerinin asla imkân vermemesine rağmen– Sévres hortlağı kılığında, Türkiye'nin bir bölgesi için özerklik isteme küstahlığında bulunurken, Avrupa'daki başka örnekler gibi, Korsika'yı da unutuvermiştir. Şimdi, bu çirkef ikiyüzlülük, Fransız Anayasa Divanı'nın tokadıyla yerin dibine geçirilmiştir.

Bir Galatasaraylı olarak Fransız dostlarımıza iftiharla hatırlatalım: Atatürk'ün ilham kaynaklarından biri de büyük Fransız Devrimi'ydi. Eğer, Fransız dostlarımız, insan haklarına en görkemli ifadesini verdiği kadar, aynı zamanda insanoğlunun tabiattan aldığı o hakları akıl yoluyla uygarlık yönünde kullanabilmesi için millet olgusunu aklileştiren o yüce devrimin gerçekten sahibiyseler ve bu sıfatla önce kendi kendilerine saygıları varsa, Türkiye'yle uğraşmasınlar; başka Avrupalılara da uğraşmamayı öğretsinler. (**Coşkun Kırca**, Milliyet gazetesinde yayımlanan **Korsika ve Güneydoğu** başlıklı makalesi.)

– 2 –

Litvanya'nın bağımsızlık hakkını savunan The New York Times'ın yazarı William Safire'a, bir Sovyet diplomatı şöyle demiş: "Siz Litvanya'nın ayrılma hakkını destekliyorsunuz. Ama aynı zamanda 1861'de, Amerika içsavaşında ayrılıkçı güney eyaletlerini dize getiren ve birliği koruyan Abraham Lincoln'ü de savunuyorsunuz. Bu çelişki değil mi?"

Safire, 15.3.1990 tarihli The New York Times gazetesin-

deki yazısında bu suçlamaya şu karşılığı verdiğini anlatıyor: "1861'de ayrılmak isteyen güney eyaletleri arasında sadece Teksas, tarihinde bağımsız bir cumhuriyet olmuştu. Ayrıca tüm güney eyaletleri, birliğe kendi rızaları ile katılmışlardı. Oysa üç Baltık Cumhuriyeti Estonya, Letonya ve Litvanya, kendi iradeleri dışında, Molotov Ribbentrop Paktı sonucu Sovyetler Birliği tarafından zorla ilhak olmuşlardır."

Türk ve Kürt halkları, yüzlerce yıl birlikte, kardeşçe yaşadılar. Vatan topraklarını savunmak için birlikte savaştılar. Bu gerçeklerin ışığında ayrılıkçılığın hiçbir meşru temeli yoktur. Güneydoğu Anadolu'da yaşayan Kürt kökenli vatandaşlarımız Anadolu'nun batısında, kuzeyinde, ya da güneyinde yaşayanlar gibi, bu ülkenin sahibi ve ortağıdırlar... Yaklaşık bin yıldır iç içe yaşamış Türkler ve Kürtler bu topraklar için birlikte kan dökmüşlerdir. Yabancı bazı ülkelerin de karanlık hesaplarla kışkırttığı ayrılıkçılık, aslında sorunun saptırılması, bölge halkı için felaket ortamının hazırlanmasıdır. Sorun ayrılıkçılık değil, Türkiye'nin tüm bölgelerinin ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan eşit haklara sahip olması ve pastadan eşit pay almasıdır. Türkiye parçalanamaz. Bunu herkes bilmelidir. (**Ergun Balcı**, 29.3.1990 tarihli Cumhuriyet gazetesindeki makalesinden.)

– 3 –

Ortadoğu'da yıllardır oynanan oyunu satranca benzetenler, satranca hakaret ediyor bence. Satranç, ağır oturaklı, zekâ isteyen bir oyundur. Saddam'ın, Esat'ın, mollaların, Talabani'nin, Barzani'nin ve Öcalan'ın yıllardır bıkmadan oynadığı oyun ise beş yaşındaki çocukların bile çabucak öğrenip çabucak sıkılacağı kadar tekdüze. Bir tek kuralı var bu ilkel oyunun: "Düşmanımın düşmanı dostumdur" kuralını iyi bileceksin, sonra düşmanlarını alt alta yazıp her seferinde en üstteki düşmanının düşmanlarıyla birleşeceksin.

Barzani, düşmanlar listesinin en üstüne Talabani'nin adını yazdığından, Halepçe kasabı, "can düşmanım" dediği Saddam'a sarılıp Talabani'yi yok etmeye çalışıyor.

Irak, "kan davalısı" İran'ı Kuzey Irak'tan atmak ve Yumurtalık-Kerkük boru hattını güvenceye almak için Talabani karşısında Barzani'ye arka çıkıyor.

ABD de, bölgedeki 'baş düşman'ı İran'ın Kuzey Irak'taki varlığından rahatsız olduğundan, dünkü düşmanı Saddam'ın Erbil'i işgaline göz yumuyor, hatta belki de yeşil ışık yakıyor.

Talabani de Barzani'yi listesinin başına koyduğundan İran'ı arkasına alarak bölgede güçlenmeye ve boru hattını denetimine almaya çalışıyor.

Barzani ve Talabani, bir yandan birbirlerinin gözlerini oymaya çalışırken, bir yandan da yan gözle Öcalan'ı kolluyor; onun fazla güçlenmesine fırsat vermemeye çalışıyorlar.

Peki bütün bu kör dövüşünün altında ne yatıyor?

Bu kavganın ne ideolojiyle bir ilgisi var; ne din kardeşliği takıyor, ne de ırktaşlık. Bu, üç tane aşiret reisinin, avuç içi kadar bir toprak üzerinde yürüttükleri iktidar ve dolar savaşı...

Barzani, Talabani ve Öcalan... "Baş ol da istersen soğan başı ol" hırsını hayat düsturu edinmiş üç feodal ağa, Kuzey Irak'ın kıraç dağlarının 'hâkimi' ve yoksul çobanların 'efendisi' olmak için, onyıllardır Kürdü Kürde kırdırıyor.

Peki Kürtler neden gık demeden ölüyor bu ağaların peşinde? Çünkü orada, bırakın birey olmayı, halk bile olamamış, bir aşiretin mensubu olarak doğmuş, o aşiretin reisi için ölmeye hazır çobanlar, köylüler var. 36. paralelin kuzeyinde hangi aşiret reisi sopa sallarsa sallasın, koyunlar kendi kendilerine otlamaya, bebeler bir yaşına varmadan ölmeye, kadınlar dayak yemeye devam ediyor. Değişen tek şey, kimin için ölüneceği ve kime haraç verileceği.

İşte bu toprakların huzur bulabilmesi, bu yüzden böyle

imkânsız görünüyor. İhanete, pusu kurmaya, arkadan vurmaya dayalı bu politik kültür ve kardeşi kardeşe kırdırtan bu savaş, bu zemin yüzünden sürebiliyor.

Kuzey Irak'taki Kürt aşiretleri kaderlerini, Barzani ve Talabani'yle birleştirmiştir. Onlar için başka gelecek, bir başka çıkış yolu görünmüyor. Apo da Barzani ve Talabani'yle aynı ipte oynayan, onlarla aynı kaderi paylaşan bir başka ağadır. O da aynı savaşın adamıdır ve onun da kaderi tıpkı Barzani ve Talabani gibi, çobanların kaderine bağlıdır.

Ama sorarım size; Türkiye'de yaşayan Kürtler için aynı şeyi söyleyebilir miyiz? Kesinlikle hayır!

Feodal bataklığın ürettiği bu çirkef ve savaş Türkiye'de yaşayan Kürtlerin kaderi değildir. Bizim Kürtlerimizin seçme şansı vardır. Onlar, Kuzey Irak'taki ırktaşlarının içinde çırpındıkları kurt kapanının içinde birbirlerini yemek zorunda değildir. Onlar bu kör dövüşünden sıyırtabilir, yüzlerini uygarlığa ve refaha çevirebilirler.

Şimdiye kadar hep, devletin Kürt sorununa demokratik çözüm geliştirmesinden söz ettik. Gelin biraz da, Kürt halkının "demokratik çözümü" aramasından söz edelim. Kürt halkından; seçimini, aşiret savaşları içinde kırılmaktan yana değil; modern bir ülkede özgür vatandaşlar olarak yaşamaktan yapmasını isteyelim. (**Gülay Göktürk**, 3.9.1996 tarihli Yeni Yüzyıl gazetesi.)

– 4 –

Milletlerarası hukuk belgeleri açısından üzerinde durulan diğer bir konu "kendi kaderini tayin etme" hakkıdır. Anayasa Mahkemesi'ne göre, "Uluslararası hukuk düzenindeki bu olguyu Türk Ulusu, her tür ayrılığı dışlayıp eşitliği sağlayarak Lozan Barış Antlaşması'yla gündeminden çıkarmıştır, günümüzde de koşulları yoktur." "Ülke ve ulus bütünlüğünü koruma hakkı"nın Lozan Antlaşması'nda olduğu gibi Avrupa

Güvenlik ve İşbirliği Konferansı belgelerinde de yer aldığını söyleyen Mahkeme, Helsinki Nihai Senedi ile Paris Şartı'na yollama yaparak; "bu düzenlemelerde kendi kaderini tayin hakkının, demokratik ülkelerde devlet, ülke ve ulus bütünlüğünü bozucu biçimde kullanılmasına olanak verilmediği"ni belirtmektedir. Devletin ülkesi ve ulusuyla birlikte bütünlüğünü korumasının en doğal hakkı ve ödevi olduğunu; devleti yıkmaya yönelik faaliyetlerin demokratik haklar kapsamında, bir hürriyet olarak değerlendirilemeyeceğini ileri süren Anayasa Mahkemesi, bu görüşünü Dünya İnsan Hakları Konferansı (1993) Viyana Bildirgesi ile desteklemiştir. Bu bildirgede "kendi kaderini tayin hakkının", "Eşit Haklar" ilkesine uygun olarak ırk, din ve renk ayrımı gözetilmeksizin ülkesine ait bütün insanları temsil eden bir hükümete sahip egemen ve bağımsız bir devletin, ülke bütünlüğünü ve siyasi birliğini kısmi veya bütüncül biçimde parçalayacak herhangi bir eylemin desteklenmesi ve bu eyleme yetki verilmesi anlamında yorumlanamayacağının yer aldığı belirlenmektedir. –Çavuşoğlu, Yrd. Doç. Dr. Naz: Parti Yasaklaması Rejiminde Azınlıklar Problemi: Türk Anayasa Mahkemesi Kararları Üzerine Bir Not, Prof. Dr. Mesut Önen'e Armağan, s. 39.– (**Bülent Acar, Hukuk Düzenimizde Düşüncenin Açıklanmasının Cezalandırılması ve Cezalandırılmanın Sınırı**, Ankara Barosu Dergisi, 1995/3, s. 14.)

– 5 –

Önce şu "self-determinasyon" meraklılarına söyleyelim:

Bunlar sanıyorlar ki, PKK terörünün yarattığı hava içinde sağlayabilecekleri bir "self-determinasyon" hakkı sayesinde "ülkenin toprak ve siyasal bütünlüğünü zedeleme" imkânını bulabilirler.

Oysa uluslararası hukuk kuralları, self-determinasyon hakkının hangi koşullarda söz konusu olabileceğini, hangi

koşullarda olamayacağını açık bir biçimde belirlemiş. Örneğin Haziran 1993'te Viyana'da yapılan Dünya İnsan Hakları Konferansı'nda kabul edilen Nihai Bildiri'nin ikinci maddesi, "Sömürge ve diğer yabancı hâkimiyeti veya işgali altında bulunan halkların 'self-determinasyon' hakkını gerçekleştirmek amacıyla ancak meşru eylem (legitimate action) yapabileceğini" kabul ediyor. Oysa bugüne kadar Birleşmiş Milletler kararlarında bu haktan yararlanmak isteyen halkların meşru mücadele (legitimate struggle) yapması yeterliydi. Mücadele kelimesinin terörizmi de içerdiği gerekçesiyle bu kavram değiştirildi. Böylece 'self-determinasyon' hakkı ile 'terör' arasındaki bağlantı tamamen kesilmiş oldu. Yani bir uzmanın deyimiyle –Türkiye Cumhuriyeti'nde olduğu gibi eşit hak ve imkânlara sahip bir kısım vatandaşlar bir yana– "işgal altındaki bir halk bile mütecavize karşı mücadelesinde teröre başvurursa uluslararası hukuk artık buna dahi izin vermemektedir."

Keza uluslararası hukuka göre, "Bir ülke, halkının tümünü ayrımsız olarak temsil eden bir hükümete sahipse, yani ülkede demokrasi varsa, self-determinasyon hakkını kullanma gerekçesiyle o ülkenin toprak bütünlüğünü (territorial integrity) ve siyasal birliğini (political integrity) kısmen veya tamamen bölecek veya bozacak hiçbir eyleme müsaade edilemez."

Yani hiçbir ülkede 'demokrasi' yahut 'demokratlık' adına kimsenin kendi devletini 'düşman' diye nitelemesine izin verilemez. "...(Türkiye'nin) Milli sınırları kapsamına Kürdistan alınıyorsa, bu ülke işgal altındadır ve Türk milli sınırlarının dışındadır. Kürdistan'a en çok saldıran dış güç ise Türk ordusudur. Evet, Kürdistan'a dış saldırı vardır. Kürt halkının mücadelesi sonucudur ki, tarihte ilk kez Türk 'ülkesi'nin asıl sınırlarının çizilmesi gündemleşmektedir," demesine "Ohh... Ohhh... Bu ülkede ne güzel demokrasi var" desinler diye göz yumulamaz.

Hele 'etnik haklar' gerekçesiyle teröre başvurmayı ma zur görmek, hukuken tümden imkânsız. Çünkü uluslararası hukuk, terörizmi her koşulda yasaklıyor. Dahası, "terörizmin çok ciddi bir insan hakları ihlali" olduğu da Birleşmiş Milletler tarafından artık kabul ediliyor. Böylece sadece devletin değil, grupların da insan haklarını ihlal edebileceği ilkesi, uluslararası hukuka girmiş oluyor.

Tüm bunların bizi götürdüğü sonuç şu: Türkiye bu mücadelede tümüyle meşruiyet içindedir. Buna karşılık PKK'nın tüm eylemleri meşruiyet dışıdır. O nedenle Türkiye bu sorunu çözmek için ne iç hukuk ne dış hukuk açısından hiçbir handikapla malul değildir. Türkiye'nin ihtiyacı, bu sorunu çözmeye kararlı olmaktan ibarettir. (**Oktay Ekşi**, 14.11.1993 tarihli Hürriyet gazetesi.)

– 6 –

Kimlik denen şey, üç beş folklorik öğeden allı-morlu giysilerden ve mahalli yemeklerden ibaret olmayıp, o kimliklerin ahlaklarını, gelenek ve göreneklerini, adalet anlayışlarını da içerir. Bugün Suudi Arabistan'da yaşayan bir Müslüman Arap için, zina yapan kadını taşlayarak öldürmek nasıl adil bir cezaysa, zina yapan kadını aile meclisi kararıyla kurşuna dizmek de bir Kürt için adil bir cezadır. Bu da onun adalet anlayışı, onun hukukudur, Kürt kimliğinin bir parçasıdır.

Açıkça söylemek gerekirse, kimilerimiz bir şeyin hak olmasını savunmakla, o hakkın kullanılmasına taraftar olmayı birbirine karıştırdılar. Hakkı savunalım derken, o hakkı kullanmayı körüklediler. Kürtlerin, içinde binbir türlü kötülüğü, geriliği de içeren o daracık kimlik içine hapsolunup koskoca bir dünyadan kopmalarına alkış tutar hale geldiler. Kişilikle kimliğin ters orantılı olarak geliştiğini; sürekli olarak bir grup aidiyeti, cemaat üyeliği peşinde koşan insanların kişiliklerinde bir zaaf aramak gerektiğini söylemeye cesaret edemedi-

ler. Kürtlere, seçmedikleri bu kimliklerini aşıp dünya vatandaşı olabilmek için kişiliklerini geliştirmelerini öğütlemediler.

Türkiye'de aydınların görevi, en fanatik 'kimlikçi' olan devletle, devletin dayattığı milli kimlik karşısında başka kimliklere sarılan gruplar arasında süren çatışmada şu ya da bu kimliği tutmak olmamalıydı. Aydınlar Türkiye halkının, önüne dikilen her türlü kimlik barikatını aşarak evrensel kimliğe ulaşması için yardımcı olmaya çalışmalıydı.

Neyse ki, henüz vakit geç değil. Yeter ki bizler, kimlikler üzerindeki baskılara karşı çıkalım derken içine düştüğümüz bu kimlik fanatizminden tez elden kurtulalım. (**Gülay Göktürk**, Yeni Yüzyıl gazetesi, 20.8.1995.)

– 7 –

İnsan hakları davasından uzak durmanın nedeni açık. Ortada kutsal bir deyim var: 'İnsan hakları'na karşı olmak, vahşet. Karşıyım demek, çılgınlık.

Diğer taraftan insan hakları adı altında yürütülen kampanyalara bakıyorsunuz, tamamı politik. Yani, iktidar mücadelesi veren taraflardan birini destekleme kampanyasından başka bir şey değil. 'İnsan hakları', iyi kalpli insanların gözünü kamaştırmak, kafasını karıştırmak için kullanılan yaldızlı bir yafta. Her türlü nifak ve istismar işinde olduğu gibi, Avrupa'da ve bizde, insan hakları tiyatrosunun baş oyuncularının çoğu Marksist mümin.

İşin içinde bir de komünist olmayanlar var. Mesela, Amerikalılar. ABD Dışişleri Bakanlığı, insan hakları ihlalleriyle ilgili bir rapor hazırlamış. Bu rapora göre Tükiye'nin durumu pek parlak değil. Bize de bir zılgıt geçmişler. İnsan haklarına riayet edin buyurmuşlar.

Şimdi bu konuya niçin değiniyorum?

ABD'li yetkili, insan hakları konusunda ilgili devletlere ısrarla baskı yapmalarının ne kadar isabetli bir iş olduğunu,

şöyle açıklıyor: "Geçmişte insan hakları kampanyaları ile destek verdiğimiz Mandela, bugün Güney Afrika'nın; Leh Walesa ise Polonya'nın devlet başkanıdır. Demek ki, insan hakları kampanyaları netice vermektedir."

İşte bu açıklama, bana bu yazıyı yazma ilhamını verdi. Anlaşılan, güçlü ülkeler, hem yazıya hem turaya oynamaktadır. Bildiğiniz gibi, ülkemizde insan haklarıyla ilgili ithamların şimdilerde çoğu PKK mücadelesi sırasında, güvenlik kuvvetlerinin yapmış olduğu hareketlerle ilgilidir. ABD, PKK'yı terörist bir örgüt olarak tanımlamakta, hatta ondan da insan haklarına saygı beklemektedir. Diğer taraftan, PKK'nın propaganda kampanyalarına malzeme hazırlayarak, tura gelirse de kazanmış olmayı planlamaktadır.

Diyeceksiniz ki; gerçekten ihlal edilen insan hakları savunuluyor olamaz mı? Niçin, bu kadar önyargılısın? Ciddi bir yanılgıya düşmüş olmayasın? Cevabım: Keşke.

Son söz: Dürüstlük, açıklıktır. (**Ege Cansen, İnsan Hakları,** Hürriyet gazetesi, 11.2.1995.)

– 8 –

Amerikalı terör uzmanı Prof. Yonah Alexander'le yapılan bir söyleşiyi ilginç bulduğumuzdan aşağıya tam metnini alıyoruz:

–Dünyadaki tüm ülkeler terörizmin tehdidi altındalar. Ama terörizmin ne olduğu, gerçekte kimlerin terörist olduğu bilinmiyor. Dünya nasıl bir tehlikeyle karşı karşıya?

Uluslararası kamuoyunun terörizmi bir hastalık, bir virüs olarak görmesine engel olan şey, terörizmin evrensel bir tanımının olmayışı. Kavramsal ve ahlaki bir karışıklık var kimlerin terörist olduğu konusunda. Örneğin medya; terörist, gerilla, komando, isyancı kelimelerini birbirinin yerine kullanabiliyor. Hatta iyi teröristten ya da kötü teröristten bahseden politikacılara bile rastlayabiliyorsunuz. Eğer destekliyorsanız o

zaman iyi terörist oluyorlar, eğer onlara karşıysanız o zaman da kötü terörist oluyorlar.

Dolayısıyla bir çifte standart var sanki. İnsanlar kimin kanının döküldüğüne bakıyorlar. Terörizm, bütün uluslararası topluluğu etkileyen gerçek bir hastalıktır, devletlerin istikrarına, ekonomik gelişmeye karşı en büyük tehdittir. Demokrasilere en büyük tehdittir. Her şeyden önce uluslararası kamuoyu teröristlerin hiçbir şekilde kabul edilemeyecek birer siyasi suçlu olduklarını görmeli. Burada soru şu, demokrasiler terörizme karşı savaşırken aynı zamanda değerler sistemini, ilkelerini ve demokratik kurumlarını koruyabilirler mi? Çünkü bu mücadelede güvenlik unsurunu ve sivil özgürlükleri ve insan hakları konusunu dengede tutmalıyız.

–Terörizmin demokrasilere en büyük tehdit olduğunu söylerken aynı zamanda demokrasilerin terörizm ortamına katkıda bulunduğunu savunuyorsunuz. Burda bir çelişki yok mu?

Demokrasilerde insanların kendilerini ifade yollarını açıyorsunuz, özgür medya, özgür basın, azınlıklara seçme seçilme hakkı tanıyorsunuz, inanılmaz fırsatlar yaratıyorsunuz. Fakat demokrasilerde çizgiyi nerede çekeceğiz önemlidir. **Bir demokraside yaşanılacak tehlike şudur; eğer birtakım grupların belli kesimleri etkilemek amacıyla gazetelerde, TV'lerde, radyolarda propaganda yapacak şekilde ileri gitmelerine ortam hazırlarsanız bunun sonuçlarına da katlanırsınız.**

–PKK üzerine uzman bir kişisiniz, konuyla ilgili bir de araştırma raporunuz var. PKK'yı nasıl değerlendiriyorsunuz?

Öncelikle PKK'nın bir terör örgütü olduğu kabul edilmeli. Bir terörist normal savaş kuralları içinde hareket etmez. Ya da insanlığın gerektirdiği kurallar içinde hareket etmez. Kadınları ve çocukları öldürmek nasıl açıklanabilir ki? Üstelik

sadece şiddet kullanmakla kalmayıp propaganda faaliyetlerini de çok iyi kullanan sofistike, en iyi organize olmuş, en iyi altyapıya sahip örgütlerden biri. Dolayısıyla verdiğimiz savaş sadece terörist saldırıları önlemeye yönelik bir savaş olmamalı, aynı zamanda bir eğitim ve propaganda savaşı da olmalı.

–PKK sorunu nasıl ortadan kalkar? Kürtlere birtakım haklar vermekle bu sorun ortadan kalkacak mı?

Bugün Kürtler ayrı bir devlet kurmak istiyor. Fakat Irak'taki, İran'daki, Suriye'deki Kürtlere ne diyeceksiniz peki? Eğer biz her grup için bir 'self-determinasyon' hakkı verirsek, dünyayı bir kaos ortamına, vahşi bir ormana çeviririz. Türkiye'nin doğusunda bir Kürt Devletinin kurulduğunu düşünelim. Politik yaşayabilirliğini bir yana bırakın, ne tür bir ekonomik yaşayabilirliği olabilir bu devletin? Üstelik ben **PKK'nın Türkiye'deki Kürt insanını temsil ettiğine inanmıyorum. Türkiye'yi zayıflatmak için, politik bir futbol oynanıyor aslında.** PKK'ya yönelik yaşanan tek olumlu gelişme sanırım AB'nin Türkiye'yi gümrük birliğine alması. Bu PKK sorununu insan hakları sorunundan ayrı görmeye çalıştıklarını gösterir. Bazı kimseler iki sorunu birleştirmek istiyorlar. Bu insan hakları konusu değildir. Bu gerçekten Makyavelist bir politika sorunudur, bir istismar ve riyakârlık sorunudur.

–Askeri çözüm sizce doğru bir seçenek mi?

Çözüm tek değildir. Değişik çözüm yolları var. **Öncelikle, açık ve kararlı bir politikaya ihtiyacınız var. Teröristlerle müzakereye gidemezsiniz.** İkinci olarak kaliteli istihbarata, teknolojik bilgiye ve diğer istihbarat birimleriyle işbirliğine ihtiyacınız var. Üçüncü olarak polisin iyi bir eğitime ihtiyacı var. Ne tür gruplarla uğraşmak zorunda olduklarını bilmeliler. Daha sonra, hükümete bu sorunla uğraşma otoritesini veren yasalara, yasal düzenlemelere ihtiyaç var. Aynı zamanda sivil özgürlükleri koruyabildiğinizden emin olmalısı-

nız. Ondan sonra, Suriye gibi terörü destekleyen ülkeler üzerinde baskı yapmalısınız.

–Dışarda Türkiye'nin terörle mücadelesine nasıl bakılıyor?

Dışarda, sizin özgürlük savaşçılarıyla mücadele ettiğiniz zannediliyor. Fakat öyle değil. Bu insanlar katliam yapıyorlar. Hiçbir şart altında böyle bir hareket kabul edilemez. Bugün Türke saldırılıyorsa yarın başka birine saldırabilir bu insanlar. Uluslararası toplum Türkiye'nin terörizmle savaşında, sadece kendisi için mücadele vermediğini görmeli. Bu sadece Türkiye'nin değil dünyanın savaşıdır. Eğer Türkiye terörizmle mücadelesinde başarılı olursa, dünya için de bir katkı yapmış olacak. (Prof. Yonah Alexander, 21.1.1996, Yeni Yüzyıl gazetesi.)

VURAL SAVAŞ'IN, HUKUK YOLUYLA ANAYASAL DÜZENİMİZİ VE ÜLKE BÜTÜNLÜĞÜNÜ SAVUNMAYA ÇALIŞIRKEN YAPTIĞI KONUŞMALAR VE İMZASINI TAŞIYAN BELGELER

YARGITAY CUMHURİYET BAŞSAVCISI VURAL SAVAŞ'IN, 19 MAYIS 2000 TARİHİNDE, SAMSUN'DA "ATATÜRK VE TÜRKİYE" KONULU KONFERANSTA YAPTIĞI KONUŞMA

Sevgili Samsunlular,

Değerli Konuklar,

Atatürkçü Düşünce Derneği'nin değerli başkan ve üyeleri;

Atatürk, Büyük Nutuk'unun başlangıç sayfalarında, Samsun'a çıktığı gündeki ülkenin genel durumunu şöyle özetliyor:

"Düşman devletler, Osmanlı devletine saldırmışlar. Onu yok etmeye ve paylaşmaya karar vermişler. Padişah ve halife olan kişi, hayatını ve rahatını kurtarmaktan başka bir şey düşünmüyor. Hükümet aynı durumda. Başsız kalmış olan ulus, karanlık ve belirsizlik içinde olup bitecekleri bekliyor. Komutan ve subaylar yorgun. Yurdun parçalanmakta olduğunu görmekle yürekleri kan ağlıyor. Kurtuluş yolu arayanlar, İngiltere, Fransa, İtalya gibi büyük devletleri gücendirmemeyi düşünüyor. Bu devletlerden yalnız biriyle başa çıkılamayacağı tüm kafalarda yer etmiş.

Yine Atatürk, daha 1923 yılında şunları söylemiştir:

"Büyük devletler, şimdiye kadar bize şu veya bu sorunlarda gösterişli yardımlarda bulunuyor görünüyorlar, oysa, ekonomik tutsaklıkla bizi felce uğratıyorlardı. Öteden beri, bize bazı şeyleri vermiş gibi, bizim bazı haklarımızı tanımış

gibi bir durum alırlar, gerçekte, ekonomide elimizi kolumuzu bağlarlardı. Bu tutsaklığa katlanan devlet ileri gelenleri hoşnuttu. Çünkü görünüşte azametli bir istiklal sağlamışlardı. Fakat gerçekte ulusu manen yoksulluk çukuruna atmışlardı. Bunlar, ekonomik mahkûmiyeti kavrayamamış bedbahtlardı.

Atatürk, sanki bugünleri anlatmış ve Atatürk'ün 'düşman devletler' olarak nitelendirdiği devletler, başka güçlü devletleri de arkalarına alarak, Lozan'ın öcünü almaya hazırlanıyorlar

Çünkü, başa çıkılamayacak kadar büyük ekonomik güçlerini, siyasi nüfuzlarını kullanarak, ülkemizin her kesiminde ve kuruluşunda yerli işbirlikçilerini yarattılar

Gerektiğinde medyanın çok önemli bir kesimini, sözde aydınları ve bilim adamlarını, bazı dernek ve meslek kuruluşu yöneticilerini, amaçları doğrultusunda kullanabiliyorlar. Sindiremedikleri veya doğruyu düşünemez hale getiremedikleri aydın sayısı giderek azalıyor.

Artık siyasal İslamcılarla, bölücüler Cumhuriyetimize karşı el ele.

Neredeyse bize "Ne mutlu Türküm diyene" demeyi yasaklayacaklar.

Bu ortamı yaratan güçler, bizi kaldıramayacağımız kadar ağır bir borç yükü altına sokarak, İnsan Hakları Mahkemesi'nin yanlı ve amaçlı kararlarıyla, "Ancak dediklerimizi körükörüne yaparsanız borçlarınızı erteleriz ve ancak o zaman sizi Avrupa Birliği'ne alırız" tehditleriyle hükümetlerimizi kuşatma altına almaya çalışıyorlar.

Hükümetlerimizin de, direnme güçlerinin giderek zayıfladığı anlaşılıyor.

Bundan sonra olacaklar bellidir. **"Küreselleşiyoruz", "Devleti değil bireyi ön plana çıkarıyoruz", "Demokrasinin önünü açıyoruz"** gibi parlak ambalajlara sa-

rarak hazırlattırdıkları yasa ve Anayasa değişiklikleriyle, yaptırdıkları ekonomik uygulamalarla, ülkemizde gelir dağılımını daha da bozup, işsizliği artıracaklarından, köylümüzü perişan hale getireceklerinden, kalkınma hızımızı yavaşlattıracaklarından, terörü azdırıp turizmimizi baltalayacaklarından, cumhuriyetimizi şeriatçı ve bölücü akımlara karşı yasal yollardan savunamaz hale getireceklerinden, **devletimize sadakatle hizmet eden Atatürkçü kişileri görevlerinden uzaklaştırmaya çalışacaklarından,** okullarımızı ve camilerimizi olabildiğince tarikatların kontrolüne sokmaya çalışacaklarından; üniversitelerimizi çağdışı medreseler haline getirmek, **Türk Ordusunu Cumhuriyetimizi koruma ve kollama görevini layıkıyla yapamaz hale getirmek, Atatürkçü kişi ve partileri TBMM'ye sokturmamak için ellerinden gelen her şeyi yapacaklarından hiçbir kuşkunuz olmasın.**

Bunları yapmakla amaçladıkları şey, 'irtica' ve 'bölücülük'ün önünü açmak ve böylece savunmasız kalan Türkiye Cumhuriyeti'ni paramparça etmektir.

"Düşünce suç olmaktan çıkartılmalıdır" diyorlar. Ülkemizde 'düşünce' suç değildir. Suç olan, ülkemizi bölmek için, dini esaslara dayanan bir devlet düzeni kurmak için yapılan propaganda ve tahriklerdir. Benzer yasalar, bütün demokratik Batı devletlerinde de vardır. Ülkemizde 'hukukun üstünlüğü', Anayasaya aykırı eylemler, PKK eylemleri önlenerek, çıkar amaçlı suç örgütleriyle mücadele edilerek sağlanabilir. Hukuk alanında gereksinimimiz olan şey, teröristi, mafya babalarını, Şevki Yılmaz'ları, ikinci cumhuriyetçileri, işbirlikçileri sevindirecek ve azdıracak bir hukuk düzeni değildir. Halkımız artık Türkiye Cumhuriyeti'nde kamu düzeninin sağlanmasını istiyor. Şehit cenazelerine katıl-

maktan, Hizbullahçıların kazdığı mezarları görmekten, rüşvet söylentilerinden bıktı. Politikacılarının bir kısmının mafyayla içli dışlı görünmesinden, ülkemizin bir suçlular cenneti haline getirilmesinden rahatsız. Demokratik Batı ülkelerinde olduğu gibi, delillerin kolaylıkla toplanabildiği ve suç işleyenlerin mutlaka cezalandırıldığı bir hukuk düzeni istiyor. Kısacası halkımız temiz toplum, temiz siyasetçi, huzurlu, düzenli ve çağdaş bir yaşam istiyor. Cezaevi koğuşlarına bile girmekten çekinen bir devletin, kamu düzenini sağlayamayacağını vatandaşlarımız çok iyi biliyor.

Düşmanlarıyla mücadele etmeyi beceremeyen bir demokrasi ayakta duramaz. Cin çağırmayı, savunma mekanizmalarımızı felç etmeyi demokratlık sayıyorlar. Göreceksiniz çağırdıkları cinlerin önünden önce kendileri kaçacak. Kamu düzenimizi sağlayamazsak akan kanı durduramayız. Ekonomimizi felç ederiz. Demokrasimizi koruyamayız.

Bu düşüncelerimiz, birkaç kişi istisna edilirse, aydın ve çağdaş hukukçularımızın hemen hepsi tarafından paylaşılmaktadır.

Nitekim değerli bilim adamı, Türkiye Barolar Birliği'nin değerli Başkanı **Prof. Dr. Eralp Özgen**, 10 Mayıs 2000 günü, Danıştay'ın kuruluşunun 132. yıldönümü dolayısıyla yaptığı tarihi konuşmada şöyle demiştir:

"Laiklik anlayışı, her ülkenin sosyal yapısına göre değişiklik gösterir. Anayasa Mahkememiz bu konuda çok yerinde olarak şöyle diyor: 'Laiklik ilkesinin, her ülkenin içinde bulunduğu koşullarla her dinin özelliklerinden esinlenmesi, bu koşullarla özellikler arasındaki uyum ya da uyumsuzlukların laiklik anlayışına da yansıyarak değişik nitelikleri ve uygulamaları ortaya çıkarması doğaldır.' Keza Anayasa Mah-

kememiz yine çok haklı olarak, gerektiğinde dinsel hak ve özgürlüklere sınır getirebileceğini bir kararında şöyle belirtiyor: 'Kamu düzeninin ve haklarının koruyucusu sıfatı ile, dinsel hak ve özgürlükler konusunda devlete denetim yetkisinin tanınması; kamu düzeni, kamu güvenliği ve kamu yararını korumak amacı ile sınırlar getirilmesi mümkündür. Biz de Anayasa Mahkememiz gibi düşünüyor, özgürlüklerin de sınırının olacağına inanıyor ve bu nedenle demokrasinin, demokrasiyi yok etme özgürlüğünü de içerdiği düşüncesine katılmıyoruz. Demokrasinin olanaklarını kullanarak demokrasiyi yıkma hakkı yoktur. Dünyanın hiçbir ülkesi ve uluslararası insan hakları kuruluşlarının hiçbiri böyle bir hak tanımamaktadır. Ülkemiz açısından, laikliği ortadan kaldırmak, aydınlanma devrimini yok ederek tekrar karanlık bir teokratik rejime bizleri mahkûm etmek isteyenlere her türlü olanağı tanırsak, bunun adı demokrasiye hizmet değil, demokrasiye ihanet olur. Bu nedenlerle, laikliği yok ederek demokrasiyi temelsiz bırakmak ve dolayısıyla demokrasiyi, insan haklarını ortadan kaldırmak isteyenlere olanak sağlama düşüncelerine karşıyız. Laik Cumhuriyetimizi ve demokrasimizi, karşıtlarının olası 'hoşgörüsü'ne dayandıran düşüncelerin gerçekçi olmadığına inanıyoruz. Kanımca, cumhuriyet ile demokrasiyi ülkemiz açısından farklı kavramlar olarak kabul etmek de yanlıştır. Ülkemizde, tam ve mükemmel olmasa dahi demokrasiyi getiren rejim laik cumhuriyet rejimi olmuştur. Laik cumhuriyet yok edildiği takdirde demokrasi de, belki de bir daha gelmemek üzere gidecektir.

Son zamanlardaki Hizbullah olayı da bize laik cumhuriyet düşmanlarının neler yapabileceğini, örgütlenerek geniş bir çevreye nasıl yayılabileceklerini ve ele geçen silahlar da artık bir 'cihat' noktasına yaklaşmakta olduklarını açıkça göstermiştir.

Büyük Atamız, 'Gerçekleri söylemekten korkmayınız'

diyordu. Ama gerçek sadece kitaplarda yazan kuramsal gerçekler değildir. Ülke gerçeklerini görmek, ayaklarını yere basmak ve kuramsal gerçekleri ülke gerçekleri ile karşılaştırarak incelemek gerekir. Özellikle son derece farklı sosyal ve dinsel yapıya sahip ülke yazarlarından alıntılar yaparak, kendi ülkemizin gerçekleriyle bir değerlendirme yapmadan ileri sürülecek fikirler, olumlu bir gelişmeyi değil, olumsuzlukları ve hatta ilerideki olası felaketleri beraberinde getirirler. Biraz önce sözünü ettiğim Hizbullah örgütü, ülkemizin gerçeğini göstermektedir. Sivas'ta Madımak Otelinde 'şeriat isteriz' diye 37 kişiyi yakanlar da ülkemizin bir başka gerçeğidir. Laiklik karşıtı bir belediye başkanı **'Laiklere zorla şeriat enjekte edeceğiz'** diyerek kendi yandaşlarının temel felsefesini açıklarken, şeriat düzenini savunmayı serbest bırakmanın ne derece gerçekçi olduğunu takdirlerinize sunuyorum.

Devrim yasalarına aykırı olarak faaliyet gösteren tarikatların tamamen serbest kalmasını, okullar açabilmesini isteyenler, demokrasiye mi, yoksa şeriatçı bir diktatörlüğe mi hizmet ettiklerini iyi değerlendirmelidirler. Atatürk 'fikri hür, irfanı hür, vicdanı hür' kuşaklar yetiştirilmesini istiyordu ve gerçekleştirdiği çağdaş eğitim reformu ile bunu sağlamaya çalıştı. Şimdi bazılarımız tarikat okullarına meşruluk kazandırmak gayretlerine giriyor. Sormak istiyorum, **'fikri hür, irfanı hür, vicdanı hür'** kuşakları tarikat okullarında mı yetiştireceğiz? Bu kişiler bir yandan Atatürk'e övgüler düzerken, öte yandan onun ilkelerini ve özellikle aydınlanma devrimini yok edecek bu tür önerilerde bulunuyorlarsa, bu, en basit ifadesi ile samimiyetsizliktir. Dinin, ulus birliğini sağlamada bir tutkal rolü oynayabileceğini ifade edenler, büyük bir kavram kargaşası içine düşmüşlerdir. Dinler ulus birliğinin değil, olsa olsa ümmet birliğinin tutkalı olabilirler.

Bazı aydınlarımız, demokratik sistemi yıkacakları bahanesi ile dahi düşünceyi açıklama özgürlüğünün sınırlanamayacağını ileri sürmektedirler. Kuşkusuz düşünceyi açıklama özgürlüğü en temel özgürlüklerden birisidir, insan haklarının en temel öğelerinden birisidir. Ancak her özgürlüğün sınırı olduğu gibi, düşünceyi açıklama özgürlüğünün de sınırları vardır Aslında hepsi de birer düşünce açıklaması niteliğinde olan hakaret ve suça tahrik bütün ülkelerce suç olarak kabul edilmiştir. Ayrıca bizlere örnek olarak gösterilen Anglo-Sakson hukukunda da yakın ve muhakkak tehlike halinde özgürlüklerin kısıtlanabileceği kabul edilmektedir. Demokrasiyi yıkma amacını güden düşüncelerin açıklanmasının dahi sınırlanamayacağını ileri sürenler, bu kişilerin ancak örgütlenip eyleme geçtikleri zaman cezalandırılabileceklerini ileri sürmektedirler. Bu düşüncelerin sonucu şudur: Bu kişiler ülkemizde şeriat düzenini yerleştirmek için propaganda yaparak taraftar kazanacaklar, küçücük çocukları tarikat okullarında beyin yıkayarak militan olarak yetiştirecekler, tarikat görüntüsü altında Hizbullah örneği gizli örgütler kuracaklar ve laiklik ilkesine inanan bizler bunlara hep 'demokratik hoşgörü' göstereceğiz. Ve nihayet bu kişiler günün birinde demokrasiyi, laikliği, aydınlanma devrimini, büyük Atatürk'ün bizlere verdiği 'çağdaş uygarlık düzeyine ulaşma' görevini yok etmek için harekete geçtiklerinde biz onları cezalandıracağız. Geçen zaman içinde her şeyi sınırsız düşünce açıklama özgürlüğü adı altında hoşgörü ile karşılayıp, onların taraftar kazanmalarına, çocuklarımızı yani ülkemizin geleceğini militan olarak yetiştirmelerine sessiz kalmamız sonucu harekete geçtiklerinde biz mi onları cezalandırırız, yoksa Sivas Madımak Oteli örneğinde olduğu gibi onlar mı bizi yok eder, iyi düşünmeliyiz.

Aydınlanma devrimini Batı ülkeleri, iki yüz yıla yakın bir süre içinde ve çok kanlı olarak gerçekleştirdiler. Ülke-

mizde ise Atatürk gibi bir dâhi sayesinde aydınlanma devrimi kısa sürede ve kansız olarak gerçekleşti. Tarikatlara özgürlük diyerek aydınlanma devrimini yok etme sonucu doğuracak istemlerde bulunanlar, şeriat düzenini özleyenlerin önündeki tüm engelleri kaldırmak isteyenler, acaba vaktiyle Batıda yaşanmış kanlı olayların aynısının ülkemizde de yaşanmasını mı istemektedirler?

Konuşmamda Atatürk'ten sıkça söz ettim, onun sözlerinden aktarmalar yaptım. Çünkü Kemalizmin ülkemizin geleceğini oluşturması gerektiğine inanıyorum. Geçen yıl kaybettiğimiz değerli bilim adamı Ahmet Taner Kışlalı'nın dediği gibi: 'Kemalizmi geçmişin bekçisi sananlar, geleceğin öncülüğünü yapmak fırsatını kaçırmaya mahkûmdurlar.' "

Prof. Dr. Eralp Özgen'in, yukarıda açıkladığım görüşlerine aynen katılıyorum.

Aynı toplantıda konuşan Danıştay Başkanı **Erol Çırakman** da;

"Türkiye bugün Avrupa'nın bir parçası sayılıp kabul ediliyorsa, bu, uyguladığı laik, demokratik düzenin bir sonucudur. 80 yıla varan demokratik devlet yaşantısına rağmen, ilk çağlardaki dinsel yaşama özlem duyan, bağlı olduğu devleti, şeriat hükümlerinin uygulandığı bir İslami teokratik devlet haline dönüştürebilmek için, ona karşı savaş açtığını açıklamaya kadar varan, görüş, davranış ve hatta eylemlerin toplumumuzda hâlâ mevcut olması, Cumhuriyetimizi kuranların emanetinin, yeterince benimsenip korunamadığını göstermektedir.

Yasa ve Anayasa hükümleri de toplumsal ihtiyaca göre kuşkusuz değiştirilebilir. Yasama organı bunun için vardır. Ancak yapılmak istenen mevzuat değişikliklerinin, laik düzenin korunmasına yönelik bir düzenlemenin ya da bu amaçla uygulanan bir yaptırımın ortadan kaldırılması şartına bağlı kalınmasını anlamak mümkün değildir. Bu pazar-

lıkların, zaman zaman mevcut düzen aleyhinde ödünle sonuçlanması ve bu sonucun, toplumda demokratik ve hür düşüncenin sağlanmasına yönelik olduğunun ifade edilmesi ayrıca düşündürücüdür, demiştir.

Basınımız, yazarlarımız, televizyonlarımız bu konuşmalara gerekli ağırlığı vermemişlerdir. Çünkü artık Cumhuriyetimize sahip çıkan insanlardan hoşlanmıyorlar. Neredeyse bize **'Mütareke Basını'**nı arattıracaklar.

Eskiden komünistler kendilerini 'demokrat' olarak nitelendirirlerdi. Şimdi cephe genişledi. Akın Birdal da demokrat, Abdullah Öcalan da demokrat, Şevki Yılmaz da demokrat, ikinci cumhuriyetçiler de demokrat, yabancı devletlerin içimizdeki tüm işbirlikçileri de demokrat ve müthiş bir dayanışma içindeler. O güzelim 'demokrat' sözcüğü, Atatürk ve Cumhuriyet düşmanlığının kamuflajı haline getirildi. Ama bunu gerçek Atatürkçülere yutturamazlar. Tanıdığım en demokrat kişi olan rahmetli Ahmet Taner Kışlalı'yı bile 'Ben demokrat değilim' demek zorunda bıraktılar.

Ülkemizde de, gelişmesini tamamlayamamış diğer ülkelerde de, gerçekten çağdaş ve demokrat insanlar Atatürkçülerdir. Çağdaş sömürgecilerin yeni oyunlarını ancak onlar bertaraf edebilirler.

'Aydın' denebilecek kişinin en başta gelen özelliği, hangi şartlarda olursa olsun gerici akım ve kişilerle işbirliği yapmayı asla kabul etmemesidir. Hem gericiliğe, hem de çağdaşlığa hizmet edilemez.

Unutmayalım ki, biz Kurtuluş Savaşımızı Batılı devletlere rağmen yaptık ve kazandık. Batılı devletler, hiçbir zaman bağımsız ve güçlü bir Türkiye istememişlerdir. Keban ve Atatürk Barajları gibi bazı önemli yatırımlarımızı bile Batılı devletlerle çekişe-

rek yapabildik. Onlar, bizim konumumuzda olan ülkeleri daha bağımlı hale getirebilmek için, daima irtica ve bölücülük yanlısı güçleri desteklerler. Onların her dediğini yaparak Avrupa Birliği'ne gireceğimiz şüpheli ama, ülke bütünlüğünü koruyamayacağımız, kanla ve irfanla kurduğumuz Cumhuriyetimizin geleceğini tehlikeye sokacağımız gün gibi ortada.

Hiçbir zaman unutmamamız gerekir ki, Avrupa Birliği'ne ancak ve ancak Batılı devletlerin çıkaracağı engelleri aşarak girebileceğiz.

Yol haritasını da Atatürk çizmiş zaten. Başka bir devlet adamı bize daha çağdaş, daha Batıya yönelik bir yol haritası önermedi. İzlemeyi bile beceremiyoruz. Bizi affet Atam.

Sözlerime Atatürk'ün büyük Nutuk'undan aldığım cümlelerle başlamıştım. Yine aynı kitaptan aldığım iki cümle ile son vereceğim:

"Milletimizin temel yararı ile ilgili konularda yabancıların bizce hiçbir önemi yoktur. Biz gidişimizi yabancıların görüşlerine uydurma güçsüzlüğünü kötü görenlerdeniz.

Hepinize saygılar sunuyorum.

Vural SAVAŞ
Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı

ULUSLARARASI ANTLAŞMALAR KARŞISINDA ABD'NİN TUTUMU*

24-25 Nisan tarihleri arasında Anayasa Mahkemesi'nde yapılan "Temel Hak ve Özgürlüklere İlişkin Uluslararası Normların İç Hukukumuza Etkileri" konulu sempozyumda konuşan İ.Ü. Hukuk Fakültesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Sait Güran, uluslararası antlaşmalar karşısında Amerika Birleşik Devletleri'nin tutumunu ve egemenlik anlayışını sergileyen ilginç bir konuşma yaptı.

Sonradan rica etmem üzerine, kaynak da göstererek (Thomas Buergental, International Human Rihts In A Nutsehell, 2. Basım, West Pub. Co, s. 194, 195, 198, 207, 212, 278, 287, 288, 293, 294), bana ayrıntılı bir faks yazısı gönderdi.

Bu yazıdaki görüşleri Türk hukukçularının ve aydınlarının bilmesinde yarar gördüğümden, aşağıya tam metnini koyuyorum:

ABD Federal Anayasası madde VI fıkra 2: **"Bu anayasa ve anayasa uyarınca yapılacak olan Birleşik Devletler kanunları ile birleşik (Federal) Devletler'in yetkisi altında yapılmış veya yapılacak olan tüm uluslararası antlaşmalar; ülkenin en üstün yasaları**

*) 26 Mayıs 2000 tarihli Müdafaa-i Hukuk gazetesinde yayımlanmıştır.

(hukuku) olacak ve bütün federe devletlerdeki yargıçlar, herhangi bir federe devletin anayasası ya da yasalarındaki aksine hükümlere rağmen bu üstün hukuka uyacaklardır."

Koyu harflerle yazılı olan hüküm, bir zamanlar hukuk otoriteleri tarafından, antlaşmaların anayasa ile eşit olduğu şeklinde yorumlanmıştır. Ancak, anayasa-antlaşma ilişkisi konusundaki anayasa sorunu hakkında, son ve kesin resmi yorum, 1957 yılında verilen Reid V Covert kararında Yüksek Mahkeme'den aşağıdaki şekilde gelmiştir ve bugün bu konuda herhangi bir ihtilaf yoktur:

"Yabancı bir devlet ile yapılan herhangi bir antlaşma, Kongreye ya da devletin bir başka organına, anayasadaki sınırlamalara tâbi olmayan hiçbir yetki veremez. Uluslararası antlaşmaların hiçbir hükmü, anayasanın, Birleşik Devletler'in yetkilerinin kullanımına uygulanabilecek olan yasak veya sınırlamalara aykırı olamaz."

Bunun anlamı, tepe noktasındaki en üstün 'hukuk normu' olan anayasanın uluslararası antlaşmalara üstünlüğü ve bağlayıcılığıdır. Başka bir deyişle anayasa ile ihtilaf halinde bulunduğu takdirde, uluslararası antlaşmanın, Birleşik Devletler iç hukuk normu olarak hüküm ifade etmeyeceğidir.

Nitekim, bu karardan çok önce, daha 1800'lü yıllardan itibaren, Yüksek Mahkeme Kongrenin yaptığı kanunlar ile antlaşmalara 'hukuksal eşdeğerler' (equivalent) muamelesi yapmış ve Kongrenin çıkardığı geçerli bir kanun ile geçerli biçimde yapılan antlaşma arasında bir uyuşmazlık çıktığında, "üstün iradenin son irade açıklamasının bir öncekini kontrol edeceği"ne karar vermiştir. Buna göre, daha sonra çıkartılan bir kanun ile daha önceki tarihli antlaşmalarla belirlenmiş yükümler arasında bir

uyuşmazlık çıktığında, hukuksal etkinin kanuna tanınacağına; aynı şekilde, sonraki tarihli antlaşmanın da, kendisinden önce çıkartılmış olan kanunun yerini alacağına hükmetmiştir.

Konunun, insan hakları sözleşmeleri bakımından değerlendirilmesine gelince, aşağıdaki bilgiler aktarılabilir:

Amerikan Devletleri Örgütü üyelerinin katıldığı, İnsan Hakları Amerikan Konvasyonu, ABD tarafından daha sonra imzalanmış ve Başkan Carter tarafından Senatoya sunulmuştur. Bu metinde, Konvasyonun organları arasında, insan hakları ihlali iddialarını son ve kesin şekilde inceleyen ve verdiği hükümler davanın tarafı üye devletlere uyma yükümü yükleyen Amerikaiçi İnsan Hakları Mahkemesi de bulunmaktadır. ABD, mahkemenin yargı yetkisini tanımış değildir.

Sebep, uluslararası antlaşmaların Anayasa karşısındaki hukuksal rejimine ilişkin olan yukarıdaki Anayasal açıklamalar ve bazı insan hakları antlaşmalarının ABD Anayasası ile uyuşmazlık taşıyan hükümler içeriyor olmasıdır. Ayrıca, ABD'nin, kendi iç hukukunu, 'antlaşma standartlarına' uydurmasını öngören uluslararası insan hakları antlaşmalarına rezervasyon koyması bir kural olarak belirmektedir. Bu tür rezervasyon, antlaşmanın, kendisi ile çatışan mevcut iç hukuk kuralının yerini aldığı veya önüne geçtiği şeklinde anlaşılmamasını temin etmek amacı ile düzenlenmiştir. Diğer taraftan, insan hakları sözleşmelerine katılırken, içeriğe ilişkin hükümlerin kendiliğinden uygulanabilir hukuksal etki taşımadığı bildirimini koymak, ABD'nin uyguladığı bir yöntem olmuştur. Bu yaklaşımın amacı, belli bir sözleşmenin, "ABD mahkemeleri tarafından doğrudan uygulanabilir haklar yarattığı" şeklinde anlaşılmamasını sağlamaktır.

Özetle: Açıkça görülmektedir ki, bugün, ABD, bir insan hakları antlaşmasını (treaty) onaylarken, rezervasyon uygulaması yolu ile, "halen Birleşik Devletler hukuku ile güvence altına alınmış bulunmayan herhangi bir uluslararası insan hakları yükümü altına girmemeyi sağlamaktadır." Bundan başka, antlaşmaları, kendiliğinden uygulanamaz (non-self-executive) kılmakla da, kişilerin, ABD mahkemeleri önünde, doğrudan antlaşma hükümlerine dayanmasını önlemektedir. Şu husus açıktır ki, kuşkusuz, ABD, Federal Anayasa hükümlerini ihlal eden bir andlaşmayı, uygun rezervler koymadan onaylayamaz. (s.296)

Vural SAVAŞ
Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı

ÇAĞDIŞI BİR 'İNSAN HAKLARI' ANLAYIŞI*

Birleşmiş Milletler 17.4.1998 tarihinde, 'İnsan Hakları ve Terörizm' başlıklı bir kararı oyçokluğu ile kabul etti.

Bu tarihli kararın öğelerini, 1999 Yunus Nadi Sosyal Bilimler Ödülünü kazanan Terör ve Demokrasi adlı eserinde **Pulat Y. Tacar** şöyle özetliyor:

– Tüm terörizm eylemleri, nasıl, nerede ve kim tarafından yapılırsa yapılsın hiçbir şekilde haklı gösterilemez; **insan haklarının yerleşmesi uğruna terörizme başvurması da haklı gösterilemez.**

– **En temel insan hakkı olan yaşama hakkını ortadan kaldırmayı amaçlayan terörizm, tüm biçim ve belirtileriyle devam etmektedir.** Terörist gruplar insan haklarını ağır şekilde ihlal ediyorlar.

– **Terörizm, demokrasiyi, sivil toplumu ve kanunun üstünlüğü ilkesini tehdit etmektedir.**

– Terörizm, insanların korkusuzca yaşayabilecekleri bir ortamı ortadan kaldırmaktadır.

– Rastgele uygulanan terör ve şiddet, kadınlar, çocuklar, yaşlılar dahil olmak üzere, pek çok sayıda masum insanı katletmekte, sakatlamaktadır; bu eylemler hiçbir şekilde haklı gösterilemez.

---

*) Cumhuriyet gazetesinde yayımlanmıştır.

– Pek çok terörist grup, yasadışı **silah kaçakçılığı ve uyuşturucu kaçakçılığı** yapan, ayrıca cinayet, tehditle para sızdırma, insan kaçırma, saldırı, rehin alma, hırsızlık, kara para aklama ve ırza tecavüz eylemlerine karışmış olan başka suç örgütleriyle, ulusal veya uluslararası düzeyde işbirliği yapmaktadır.

– Terörizme karşı alınacak önlemler, uluslararası insan hakları normlarına ve uluslararası hukuka uygun olmalıdır.

– Devletler arasında, uluslararası ve bölgesel örgütler arasında, terörizme karşı mücadelede yapılan işbirliği artırılmalıdır; dolayısıyla hangi şekilde olursa olsun, nerede ve kim tarafından yapılırsa yapılsın **tüm terörizm biçimleri ile mücadele edilmeli** ve terörizm ortadan kaldırılmalıdır; terörizm herkes tarafından kınanmalıdır.

– **Terörizm, insan haklarını ve temel özgürlükleri ve demokrasiyi yok etmeye yönelik bir eylemdir;** bu eylem **devletlerin toprak bütünlüğünü ve güvenliğini tehdit etmektedir**; meşru bir şekilde göreve gelmiş hükümetleri sarsmaya, çoğulcu sivil toplumu ve hukukun üstünlüğü ilkesini yok etmeye yöneliktir. Devletlerin ekonomik ve toplumsal gelişmesine olumsuz etki yapmaktadır.

– Her türlü etnik kin ve nefret, şiddet ve terörizm kınanır.

– Devletler, uluslararası insan hakları normlarına ve hukuka tam uygunluk içinde nerede ve kim tarafından yapılırsa yapılsın her türlü terörizmi önlemeye, **onunla mücadele etmeye ve ortadan kaldırmaya davet edilir; uluslararası camia terörizmi ortadan kaldırmak için işbirliğine çağrılır.**

Yukarıda ana hatlarını vediğimiz bu karar, 115 lehte ve 57 çekimser oyla Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilmiştir.

Karar, insan haklarının hayata geçirilmesi bakımından

atılmış en önemli adımdır. Çünkü, günümüzde en vahim insan hakkı ihlalleri, devletler ve devlet görevlileri tarafından değil, terör örgütlerince yapılıyor. Ne yazık ki; Kıbrıs Rum Yönetimi, Ermenistan, Suriye, Yunanistan gibi PKK'ya açıkça destek veren ülkelerle birlikte, Batı camiasını oluşturan İngiltere, Almanya, Avusturya, Belçika, Kanada, Danimarka, Fransa, Finlandiya, İrlanda, İzlanda, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Norveç, İspanya, İsveç, Ukrayna gibi ülkeler de çekimser oy kullanmışlardır.

Çekimser oy kullanmalarının nedeni, terörizmin bir insan hakkı ihlali olduğunun kararda yazılı olmasıdır ve ne yazık ki adı geçen ülkelerin çoğu PKK ve benzeri terör örgütlerine açık veya dolaylı destek veriyorlar. Bu destek belgelendikçe, asıl insan hakkı ihlalcilerinin bu devletler olduğunun kabulü gerekecek.

Batı camiasına göre, insan hakkı ihlalleri sadece devletler tarafından yapılabilir.

Onlara göre, örneğin bir terör örgütünün eline atom bombası geçse, bir şehri bombalasa, milyonlarca kişiyi öldürse, bu eylem insan hakkı ihlali değildir ama, devlet görevlilerinin kişilere kötü muamelede bulunması, insan haklarının ihlalidir.

Levent Kavas, 16.10.1999 tarihinde, Star gazetesine yazdığı **Ne Siz Sorun Ne Ben Söyleyeyim** başlıklı makalesinde bu anlayışı şöyle özetliyor:

'Teröristle masaya oturmayacak' bir yetke, 'terör örgütü'nü bir 'devlet çekirdeği' olarak tanımayan bir kimse, o örgütü 'insan hakları'nı çiğnemekle suçlayamaz. Ancak devletler 'insan hakları'nı tanıma, koruma, işletme 'yetki'sini taşıdığı için, ancak devletler 'insan hakları'nı tanımamakla, korumamakla, işletmemekle suçlanabilir. Bir 'terör örgütü'nü 'insan hakları'nı çiğnemekle suçlamak, örgüt olarak o örgütü, yalnızca 'gerçekte' değil, 'hukuken' de bir 'yetke'

saymak anlamına gelir. Bir örgüt, bir kişi 'insan hakları'nı koruma konusunda 'yetkili' değilse, 'insan hakları'nı çiğnemekten 'sorumlu' da tutulamaz."

Bizdeki sözde insan hakları savunucusu dernekler, özellikle kendilerine 'ikinci cumhuriyetçi', 'liberal' gibi isimler takan aydınlar, irticai faaliyetlerde bulunanlar, Batı camiasının benimsediği insan hakları anlayışını savunuyorlar ve böylece bir taşla iki kuş vurabileceklerini sanıyorlar. Hem insan haklarını savunur görünecekler ve hem de terörist örgütlerin, irticai faaliyette bulunan kişi ve partilerin avukatlığını rahatlıkla yapabilecekler.

Vatandaşlarımızı "kahrolsun insan hakları" sloganlarıyla yollara düşüren, Birleşmiş Milletler kararına aykırı olan bu çarpık insan hakları anlayışıdır. Çünkü onların insan haklarını devlet görevlilerinden çok, PKK, DHKP/C gibi terör örgütleri, mafya benzeri çıkar amaçlı suç örgütleri ihlal ediyor ve bizdeki sözde insan hakları savunucuları da, bu çeşit örgütlere destek vermekten başka bir şey yapmıyorlar.

21. yüzyıl, gerçekten insan haklarının hayata geçirildiği bir yüzyıl olacak. Ancak, 21. yüzyılın insan hakları anlayışı, anılan Birleşmiş Milletler kararına uygun, hem devlet görevlilerine, hem terörist örgütlere ve hem de çıkar amaçlı suç örgütlerine karşı 'masumu' koruyan, çağdaş bir insan hakları anlayışı olacak.

Bu konuda gerçek Türk aydınına, Türk devletine büyük görevler düşüyor. Çünkü, çağdaş insan haklarının hayata geçirilmesi için yaptığımız savaşta, Batı camiasından ve onların içimizdeki yardakçılarından bize hayır yok. Gölge etmesinler başka ihsan istemiyoruz. Türkiye Cumhuriyeti, Kurtuluş Savaşı mücadelesini Batı camiasına rağmen yapabilmiş bir ülkedir. İnsan hakları mücadelesini de, Birleşmiş Milletler'deki çağdaş insan haklarını savunan devletlerle iş-

birliği ve onlara öncülük yaparak kazanacağına inanıyorum.

PKK Başkanı **Abdullah Öcalan**'ın, İmralı'da alınan ilk ifadesinde söylediklerinin sonu:

Sorgumun bittiği şu anda Avrupa'nın beni istemediğini ancak beni Türkiye'ye karşı kullanmak istediğini ve kullandığını belirtmek istiyorum. Türkiye son yıllardaki ekonomik atılımlarıyla ve hatta bize karşı yürüttüğü mücadelesiyle kalkınma potansiyeli olan bir ülke olduğunu göstermiştir. Avrupa beni Türkiye'ye karşı kullanırken, Türkiye'yle beni karşı karşıya getirirken, Türkiye'nin de önünü kesmeyi hedeflemiştir. İnsan haklarından çok sık bahseden Avrupa, beni kullanmak suretiyle çok kan dökülmesine sebep olmuş ve sonuçta insan haklarını işletmeyerek ikiyüzlü olduğunu göstermiştir. Bu yüzden Avrupa'yı kınıyorum."

Vural SAVAŞ
Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı

VURAL SAVAŞ'IN 26 EKİM 1999 TARİHİNDE YAPTIĞI BASIN TOPLANTISI

Görsel ve yazılı basının değerli temsilcileri, sevgili vatandaşlarım.

Bugün Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı sıfatıyla değil, can güvenliği tehlikede olan bir Türk vatandaşı olarak konuşacağım.

Başta İBDA-C örgütü olmak üzere, rejimimize ve ülke bütünlüğümüze yönelik eylemde bulunan pek çok örgütün, beni **'en kısa zamanda öldürülecek kişiler'** listesine aldıklarını, bu listeleri **Internet**'te bile yayımladıklarını hepiniz biliyorsunuz. **Akit** gazetesi de, uzun bir süredir, beni **'hedef'** olarak gösteren yayınlar yapıyor.

Bu yüzden, ülkemdeki bitmeyen ve giderek azgınlaşan terör eylemlerinin, ne çeşit tedbirler alınırsa en aza indirilebileceği yolunda görüş açıklamak, en başta benim hakkım.

Tarihe bir 'not' düşürmek için buradayım.

Çünkü başıma bir şey gelirse, ben konuşamayacağım ve irticaya, bölücü eylemlere destek veren yazarlar, politikacılar, dernekler, partiler, ülkemizi paramparça etmek ve kan gölüne çevirmek amacıyla, kendi ülkelerinde teröre karşı aldıkları önlemleri, yaptıkları yasal düzenlemeleri **'yoksa sizi Avrupa Birliği'ne aldırmayız'** tehdidiyle aldırtmayan ve yaptırmayan bazı güçlü devletlerin politikacı-

ları, timsah gözyaşları dökerek terörü kınama mesajları yayımlayacaklar, demeçler verecekler ve makaleler yazacaklar.

'Komplo teorileri' üreterek, **"Tüm cumhuriyetçileri kontrgerilla öldürtüyor"** diyerek; İBDA-C'nin ölüm listelerini, bir belediye başkanının gözü dönmüş bir şekilde ve gözü dönmüş kalabalığa karşı, adımı ve soyadımı da söyleyerek, televizyon kameraları önünde benim için 'vur emri' verdiğini unutturmaya çalışacaklar; 'dini esaslara dayalı bir devlet düzenini kanla kuracaklarını' açıkça ve birçok kere söyleyen Şevki Yılmaz, İbrahim Halil Çelik gibi kişileri milletvekili seçtirip, dokunulmazlık zırhına büründürenler; Sivas'ta vatandaşlarımızı diri diri yakanların avukatlığını yapan, İBDA-C militanlarını cezaevinde özel şekilde ziyaret eden kişiyi Adalet Bakanı yapanları, yavaş yavaş Abdullah Öcalan'ı, siyasi cinayetler işlediği bilinen kişileri, 'gerçek demokrat' kişiler olarak gösterip, Cumhuriyetimize sahip çıkan kişi ve kurumları karalayacaklar ve böylece ailemi, yakınlarımı ve tüm yurtsever vatandaşlarımızı bir kez daha kahredecekler.

Türkiye'nin yetiştirdiği en demokrat kişilerden biri olan rahmetli **Ahmet Taner Kışlalı,** son kitabına **Ben Demokrat Değilim** ismini boşuna koymadı.

Eğer ülkemizde teröristlerin eylem yapmadan yakalanmaları, faili meçhul cinayetlerin aydınlanması ve yasadışı örgütlerle gerçekten mücadele edilmesi isteniyorsa; terörle yüz yüze gelmiş çağdaş ve demokratik ülkelerin, bu konuda yaptığı yasal düzenlemeleri yapmaktan ve onların yaptığı uygulamaları ülkemizde de hayata geçirmekten başka çare bulunmamaktadır.

Bu düzenlemeleri yapabilirsek, kopacağı muhakkak gürültüyü en aza indirmek ve çifte standartlı kararlar verilme-

sini önlemek için, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin **'teröre karşı alınmış haklı yasal düzenlemeler'** olarak nitelendirilen mevzuatı benimsenerek;

1. Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunumuz ve Polis Mevzuatımız aynen Alman Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununa ve Polis Mevzuatına benzetilmelidir.

2. Terörle Mücadele Kanunumuzun, ceza hükümleri taşıyan maddeleriyle, İngiltere Terörle Mücadele Kanunu arasında paralellik sağlanmalı; 'sansür' uygulaması dahil, İngiltere hükümetine yasa ile verilen tüm yetkiler, bizim hükümetimize de verilmelidir.

3. **Akit** gazetesi gibi yayın yapan gazetelerle, bugünkü yasalarımızla mücadele edilemediğinden, Yunanistan Basın Kanununda mevcut konumuzla ilgili hükümler, aynen bizim Basın Kanunumuza aktarılmalıdır.

4. Cumhuriyete karşı silahlı saldırı veya terör eylemleri yapılması tehlikesi, bazı uyuşturucu ve sahtecilik suçları ile, kara paranın aklanması suçlarından doğan tehlikeleri, 'geç kalmadan' tespit etmek ve bu tür tehlikelere karşı devletin tedbir alabilmesini sağlamak amacıyla, Almanya'da bazı devlet organlarına tanınan, hâkim kararı olmadan telefonları dinleme, bunları kaydetme yetkisi ile, mektup ve posta gizliliği ile korunan gönderileri inceleme yetkisi, bizim devlet organlarımızdan birine veya yeni kurulacak bir organa verilmelidir.

Ayrıca, ülkemizin özellikleri göz önünde tutularak;

1. Bir **'terör okulu'** ve **'terör eylemlerinin yönetildiği üsler'** haline gelen cezaevi koğuşlarına, bazı meslek kuruluşları, insan hakları dernekleri ve Sevr'i hortlatmaya çalışan yabancı devletlerin koparacağı haksız gürültüye aldırmaksızın mutlaka girilip, teröristlerin bulunduğu koğuşlar, 'kurtarılmış bölge' olmaktan çıkarılmalıdır ve terör suçu sayılan suçlardan hüküm giymiş ve cezaları kesinleşmiş sa-

nıkların cezalarının infazı, askeri cezaevlerinde yapılmalıdır.

2. Büyük Millet Meclisimizde temsil adaleti sağlanmalı; büyük şehirlerimizde, örneğin İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa ve Adana'da yaşayan yurttaşlarımız, ikinci sınıf seçmen olmaktan kurtarılmalıdır.

Doğudaki küçük illerimizde yaşayan vatandaşlarımızın, milletvekili seçimlerinde kullandığı bir oy, bugün büyük şehirlerimizde yaşayan vatandaşlarımızın üç oyuna eşit tutuluyor. Gelecek seçimde bu fark daha da artacak. Bu farklılığın **'HADEP'** ve **'Fazilet'** tipi partilerin, hak ettiğinden daha çok milletvekili çıkarmasına yaradığı ve yarayacağı gözden uzak tutulmamalıdır.

3. 'İrtica' tehlikesinin giderek arttığı göz önünde tutularak, anayasamızın 24/son maddesi yeniden hayata geçirilmeli, bu amaçla Türk Ceza Kanununa, kaldırılan 163. maddenin benzeri bir hüküm mutlaka konulmalıdır.

4. Devlet Güvenlik Mahkemeleri Kanununun 10. maddesinin ikinci fıkrasına göre "Devlet Güvenlik Mahkemesi'ne giren suçların hazırlık soruşturması, bu mahkeme nezdinde bulunan Cumhuriyet Savcılığı tarafından yapılır."

Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi Savcısı Nuh Mete Yüksel, yasaya aykırı ve yetkisi dışında hiçbir işlem yapmamıştır. Aksine Danıştay Başkanımız Erol Çırakman'ın iki gün önce açıkladığı gibi, anayasa ve yasalarımıza aykırı biçimde yargıya müdahalede bulunulmuş, adeta gözdağı verilmeye çalışılmıştır. Görevli savcının görev yapması engellendiği için, Cumhurbaşkanımızın deyimiyle 'bir ajan provakatör' olan Merve Safa Kavakçı da, muhtemelen Şevki Yılmaz, İbrahim Halil Çelik gibi yurtdışına kaçıp, cezalandırılmaktan kurtulacaktır. Bu tip müdahalelerden kesinlikle kaçınılmalıdır.

Parlamentomuzun bugünkü yapısıyla, açıkladığım ön-

lemlerin bir tekini bile aldırmayacağını ve bu yüzden terörün artarak devam edeceğini, faili meçhul cinayetlerin çoğunun bu yüzden aydınlanamayacağını biliyorum.

Politikacılarımızın, insan hakları derneklerinin, bazı yazarlar ve parti liderlerinin **"düşünce özgürlüğünü sağlamaya çalışıyoruz"** bahanesiyle, irtica ve süreklilik kazanan bölücü eylemler, **'açık ve somut tehlike'** oluşturmaya devam ederken; **"ülke bütünlüğünü hedef alan yazıları ve sözlü propagandayı", "halkı ırk, din, mezhep veya bölge farklılığı gözeterek kin ve düşmanlığı tahriki"** suç olmaktan çıkarmaya, 312. maddeyi değiştirme veya kaldırmaya çalışmaya ve başörtüsü eylemlerini kışkırtmaya devam edeceklerini ve böylece her zaman yaptıkları gibi yangına körükle gideceklerini de biliyorum.

Devletin asıl görevi, iddia edilenin aksine kamu düzenini sağlamak, ülke bütünlüğünü, vatandaşların can ve mal güvenliğini korumaktır.

"Eskiden devlet ön plandaydı, şimdi vatandaşı (bireyi) ön plana çıkarmak için bunları yapıyoruz" yalanıyla halkı kandırmaya çalışıyorlar.

Ümmet toplumunu, 'ulus' yapan, halkımızın yarısını teşkil eden kadınlarımızı toplum hayatımıza kazandıran, insanlarımızı 'kul' statüsünden çıkarıp, eşit haklara sahip vatandaşlar (bireyler) haline getiren, beğenmedikleri Atatürk'ün kurduğu Cumhuriyet idaresidir.

Onlar aslında, Cumhuriyetimizin kazanımlarını yok etmenin savaşını veriyorlar.

Sevgili vatandaşlarım, Cumhuriyetimize sahip çıkmanın tam zamanıdır. Bu işi yarına bırakırsanız, inanın çok geç olacak.

Vural SAVAŞ

YARGITAY CUMHURİYET BAŞSAVCISI VURAL SAVAŞ'IN, 10 KASIM 1999 GÜNÜ, SAAT 15.00'TE ATATÜRKÇÜ DÜŞÜNCE DERNEĞİ TARAFINDAN VERİLEN 'YILIN ATATÜRKÇÜSÜ' ÖDÜLÜNÜ ALIRKEN, ANKARA ÜNİVERSİTESİ DİL VE TARİH-COĞRAFYA FAKÜLTESİ FARABİ SALONUNDA YAPTIĞI KONUŞMA

Geçirdiğimiz tarihi tecrübeler, dinimizin bazı özellikleri de göz önünde tutularak oluşturulmuş, Cumhuriyetimizin vazgeçilmez temel ilkelerinin başında gelen ve Anayasa Mahkememizin uyum gösteren kararlarına da yansıyan Atatürkçü laiklik anlayışı, demokratik siyasi hayatımızı devam ettirebilmenin de vazgeçilmez koşuludur.

'Şeriatçı' politikacı ve yazarlar, bazı meslek kuruluşu ve dernek yöneticileri, 'ikinci cumhuriyetçi' adıyla anılan bazı yazarlar, el ele kol kola, ardı ardına toplantılar düzenleyerek, her gün televizyon programlarına katılarak, makaleler yazarak; 4-5 yaşından itibaren çocuklarımızın çoğunun kontrolsüz Kur'an kurslarına katılmasına izin verirsek, din eğitimini her aşamada daha da yaygınlaştırırsak; özel hayatının dışında, kamusal alanda da, yani okullarımızda, devlet dairelerimizde, hatta TBMM'de dinsel kıyafetlerle öğrenim ve çalışma özgürlüğünü tanırsak, bazı yasalarımızı din kurallarıyla uyumlu hale getirirsek, açık ve somut tehlike şartları oluşmuş ve devam ederken 'bölücülük' propagandası ile, 'halkı din, mezhep veya bölge farklılığı gözeterek kin ve

düşmanlığa açıkça tahriki' serbest bırakırsak, Türkiye Cumhuriyeti'nin daha çağdaş olacağını, çağdaş dünyaya daha kolay uyum sağlayacağını iddia ediyorlar.

Hadi canım sen de... Gerçek Türk aydınları, Atatürkçüler, bu masallara inanacak kadar budala değil. Sözde liberal aydınların artık maskeleri düşmüş, itibarları kalmamıştır.

Onların anlattığı şekilde laik ve demokratik yaşantı sürdürebilen veya önerdikleri yollardan laik ve demokratik olmuş dünyada tek ülke yoktur ve olamaz.

Atatürkçülerin benimsediği demokrasi anlayışı, çağdaş demokratik ülkelerin hemen hepsi tarafından benimsenip hayata geçirilen, Batılı bilim adamlarının kullandığı deyimle 'militan', Alman Anayasa Mahkemesi'nin kullandığı deyimle 'kavgacı, mücadeleci', yani düşmanlarına karşı kendini savunmaktan kaçınmayan demokrasi anlayışıdır.

'Gerici' güçlerin safında ve onlarla omuz omuza savaş veren kişilere dünyanın hiçbir yerinde 'aydın' denmez. Ülkemizin gerçek aydınları, çağdaş bir demokratik yaşamın gerçek savunucuları, Atatürkçülerdir.

'Tarafsız' değilim diye eleştiriliyorum.

'İrtica' ve 'bölücü' eylemler devam ederken, 'tarafsız' davranacak bir başsavcı isteniyor.

Bu önerileri şiddetle reddediyorum. Ben 'taraf'ım, laik ve demokratik Cumhuriyetimizi savunan güçlerin safındayım ve öyle kalacağım. Anayasa ve yasalarımızın bana yüklediği görevler de, böyle davranmamı gerektirmektedir. Başka türlü davranan savcı, görevini yapmıyor, hatta ona ihanet ediyor demektir.

9 Ekim 1925 günü Cumhuriyet Savcılarına seslenirken büyük Atatürk;

"Devrime karşı koyan muhalefetin özgürlükten ve yasadan yararlanmaya hakkı yoktur. Bireyin değil, bireylerin tamamını ifade eden toplumun ve devletin yararı her düşünce

ve kaygıdan önce gelmelidir. Sınırsız bireysel özgürlük ve kişisel çıkar peşinde olanlar, kendi emellerini, çıkarlarını ulusun yüksek çıkarları ve özgürlüğünden üstün tutanlardır. Sınırsız kişisel özgürlükler, kişisel çıkarlar, uygar ve düzenli toplumları, devletleri yıkarak anarşiyi ve çoğunlukla da zorbalığı yaratır. Anarşi ve zorbalık, doğrunun yanlışa, zayıfın güçlüye yenilmesi sonucunu doğurur.

Savcılık, karar değil, dava makamıdır. Yargılama sırasında ve duruşmada, savcılarımızın kendilerini herhangi bir davanın taraflarından sayarak ısrarla açıklamaları ve görüşlerinin kabul edilmesini ve desteklenmesini sağlamak için, tüm tarihsel ve yasal araçlardan yararlanmayı ihmal etmemeleri gerekir.

Kamu hukuku adına ortaya koyduğu bir talebin desteklenmesini sağlayamamanın, bir Cumhuriyet Savcısı için övünülecek bir konu olamayacağını hatırlatmak isterim, diyor.

O büyük insanın özlemini duyduğu Cumhuriyet Savcılarından biri olabilmişsem, sizin gibi vatansever vatandaşlarımızın takdirini kazanabilmişsem ne mutlu bana.

Hepinize saygılar sunuyorum.

Vural Savaş
Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı

REFAH PARTİSİ DAVASI

T.C.
CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI

SP. 13 Hz. 1997/109 İDDİANAME

ANAYASA MAHKEMESİ BAŞKANLIĞINA

DAVACI Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı
DAVALI Refah Partisi
DAVA Anayasamızın laiklik ilkesine aykırı eylemlerin odağı haline geldiği açıklıkla anlaşıldığından, REFAH PARTİSİ'NİN TEMELLİ KAPATILMASINA KARAR VERİLMESİ İSTEMİ.
DAYANILAN YASA MADDELERİ : Anayasamızın 69. maddesinin altıncı fıkrası yollamasıyla 68. maddesinin dördüncü fıkrası.
DAVA TARİHİ 21.5.1997

Refah Partisi'nin aşağıda ayrıntılarıyla açıklayacağım eylemleri, Siyasi Partiler Kanununun parti kapatılmasına neden olacak pek çok hükmünü ihlal etmekle birlikte, 23.7.1995 gün ve 4121 sayılı yasanın 7. maddesiyle Anayasamızın 69. maddesinin altıncı fıkrası şu şekilde değiştirilmiştir.

"Bir siyasi partinin 68. maddenin dördüncü fıkrası hükümlerine aykırı eylemlerinden ötürü temelli kapatılmasına ancak onun bu nitelikteki fiillerin işlendiği odak haline geldiğinin Anayasa Mahkemesi'nce tespit edilmesi halinde karar verilir."

Anılan fıkrada yazılı Anayasamızın 68. maddesinin dördüncü fıkrasında ise;

"**Siyasi partilerin** tüzük ve programları ile **eylemleri** devletin bağımsızlığına, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, eşitlik ve hukuk devleti ilkelerine, millet egemenliğine, demokratik ve **laik Cumhuriyet ilkelerine aykırı olamaz**; sınıf veya zümre diktatörlüğünü veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlayamaz. Suç işlenmesini teşvik edemez," hükmüne yer verilmiştir.

Anayasamızın 11. maddesi "Anayasa hükümleri yasama, yürütme, yargı organlarını, idare makamlarını, diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır," hükmünü, 138. maddesi de "Hâkimler, Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre hüküm verirler" kuralını içermektedir.

Anayasanın 11. ve 138. maddeleri karşısında mahkemelerin hüküm verirlerken Anayasa hükümlerini dikkate almak zorunda oldukları bir gerçekliktir. Ancak aynı konuda farklı biçimde düzenlenmiş yasa ve Anayasa kuralları varsa ne olacaktır?

Bilindiği gibi Anayasadaki yasaklar somut ve soyut olmak üzere gruplandırılmaktadır. Soyut yasaklar ya da yasaklamalar, içerikleri tam olarak belirlenmemiş olanlardır. Yasama organı bunları somutlaştırmak ve Anayasa buyruğunu yerine getirmek zorundadır, yoksa görevini savsaklamış olur. Soyut yasaklar yasama organınca somutlaştırılmadıkça idare ve yargı tarafından doğrudan uygulanmazlar. **Anayasada yazılı açık ve net yasaklamalar ise, kendiliklerinden ve doğrudan doğruya uygulanabilir.** (Prof. Dr. Bülent Tanör, Türkiye'nin İnsan Hakları Sorunu, s.261, 262; Prof. Dr. Tekin Akıllıoğlu, İnsan Hakları, 1992, s.53, 54; Prof. Dr. Zafer Gören, Başsavcılığımıza yazdığı görüş bildirme yazısı.)

Anayasa Mahkememiz, 1963 yılında verdiği iki kararda, Anayasanın, yürürlüğe girdiği tarihte var olan kanunlardaki aykırı hükümleri kendiliğinden yürürlükten kaldırmasının mümkün olamaya-

cağı belirtilmişse de; o tarihte yürürlükte olan 1961 Anayasa'sının geçici 9. maddesinde Anayasa Mahkemesi'nin göreve başladığı tarihte yürürlükte olan kanunlar hakkında iptal davası açılması gerektiği hükme bağlandığından, Anayasa Mahkememizin aksine bir karar vermesi olanaksızdı. Buna rağmen, 1963 yılından sonra verdiği birçok karara göre (3.6.1976 gün ve 13/31; 3.7.1964 gün ve 22/54; 13.1.1966 gün ve 26/1; 30.9.1969 gün ve 24/50; 2.8.1967 gün ve 22/22; 30.11.1983 gün ve 8/3; 3.6.1976 gün ve 13/31.; 17.8.1971 gün ve 41/67 sayılı kararlar) Anayasada sadece özü belirlenmiş bir kural değil de, konuyu ayrıntılı ve doğrudan düzenleyen bir hüküm var ise, Anayasa daha önceki bir kanunun aykırı hükümlerini zımnen ilga edebilmelidir.

Aslında 1982 Anayasası'nın 177. maddesindeki **"mevcut kanunların Anayasaya aykırı olmayan hükümleri veya doğrudan Anayasa hükümleri, Anayasanın 11. maddesi gereğince uygulanır,"** açık hükmü karşısında Anayasa Mahkemesi'nin değindiğimiz kararlarına tarihi bir değer atfedilebilir.

Danıştay'a göre "Anayasanın temel hukuk kuralları dışında bir konuyu ayrıntılarıyla düzenlemesi ve bu hüküm daha önceki kanunlarda bulunup, aynı konuyu düzenleyen hükümlere aykırı olması halinde, konuyu yeniden düzenleyen Anayasa hükümlerinin uygulanması tabiidir." (12.2.1970 gün ve 2/1 sayılı Danıştay İçtihadı Birleştirme Kararı.)

Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararına göre de **"Özel kanunun düzenlediği bir konunun, Anayasanın bir hükmüyle açıkça düzenlenmiş olması halinde zımni ilga bulunduğu, doğrudan doğruya Anayasa hükümlerinin uygulanması gerektiği"** belirtilmiştir. (15.1. 1962 gün ve 1/2 sayılı Ceza Genel Kurulu Kararı.)

23.7.1995 gün ve 4121 sayılı yasanın 7. maddesiyle Anayasamızın 69. ve 68. maddesinde, Siyasi Partiler Kanununun yürürlüğe girmesinden sonra değişiklikler yapılmıştır. Bir siyasi partinin hangi eylemlerin odağı haline geldiğinin Anayasa Mahkemesi'nce tespit edilmesi halinde temelli kapatılmasına karar verileceği, Anayasa-

mızın 68. maddesinin dördüncü fıkrasında açık, net ve hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak biçimde belirtilmiştir.

O halde, bir siyasi partinin laik Cumhuriyet ilkelerine aykırı eylemlerin odağı haline gelip gelmediği, Siyasi Partiler Kanununun 103. maddesi göz önünde tutularak değil, Anayasamızın 69. maddesinin altıncı fıkrası yollamasıyla 68. maddesinin dördüncü fıkrası göz önünde tutularak belirlenmelidir.

Siyasi Partiler Kanunu tümüyle yürürlükten kaldırılsa, Anayasamız doğrudan uygulanarak bir siyasi parti kapatılmayacak mıdır? Elbette kapatılabilecektir ve bu konuda doktrinde oybirliği vardır.

Özel yasa olan Siyasi Partiler Kanunu yürürlükte olduğu sürece, açık ve net olan Anayasa hükümleri dahi uygulanamaz, kaldırılsa uygulanabilir demek de mümkün değildir. Çünkü Anayasa hükümlerinden hiçbiri 'yedek norm' niteliğinde değildir ve normlar hiyerarşisinde en üst mevkidedir.

Bütün bu nedenlerle Başsavcılığımız, laiklik ilkesine aykırı eylemlerin odağı haline geldiği için Refah Partisi hakkındaki kapatma istemini, Anayasamızın 69. maddesinin altıncı fıkrası yollamasıyla 68. maddesinin dördüncü fıkrasına dayanarak yapmıştır.

ANAYASAMIZA GÖRE LAİKLİK

1982 Anayasası 1. maddesinde, devlet şeklini "Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir" diyerek belirtmiş ve 2. maddede Cumhuriyetin niteliklerini saymıştır. Bu maddeye göre;

"Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk Milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir."

Değiştirilemeyecek hükümleri düzenleyen 4. madde, 2. maddedeki cumhuriyetin niteliklerinin değiştirilmez ve değiştirilmesinin teklif edilmez olduğunu hükme bağlamıştır. Böylece Türkiye Cum-

huriyeti'nin niteliklerinden olan laiklik ilkesinin değiştirilemeyeceği açıkça ortaya konmuş, güvence altına alınmıştır.

1982 Anayasası'nın 'Başlangıç' kısmında yer alan;

"Hiçbir düşünce ve mülahazanın Türk milli menfaatlerinin, Türk varlığının devleti ve ülkesiyle bölünmezliği esasının, Türklüğün tarihi ve manevi değerlerinin, Atatürk milliyetçiliği, ilke ve inkılapları ve medeniyetçiliğin karşısında koruma göremeyeceği ve laiklik ilkesinin gereği kutsal din duygularının, devlet işlerine ve politikaya kesinlikle karıştırılmayacağı..." şeklindeki bu ifade ile 'laiklik ilkesinin' açık ve kesin surette ortaya konulduğunu görmekteyiz. Ayrıca;

"Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu, ölümsüz önder ve eşsiz kahraman Atatürk'ün belirlediği milliyetçilik anlayışı ve O'nun inkılap ve ilkeleri doğrultusunda..." sözleri ile de Atatürk ilkelerinin benimsenmesi sonucu zımnen 'laiklik ilkesinin' Anayasaya yön veren ilkeler arasında bulunduğu anlaşılmaktadır.

Anayasanın 176. maddesine göre, Başlangıç kısmı, Anayasanın dayandığı temel görüş ve ilkeleri belirtir ve Anayasa metnine dahildir. Aynı maddenin gerekçesinde de Başlangıç kısmının Anayasanın diğer hükümleri ile eşdeğer olduğu ifade edilmiştir.

Batı sözlükleri, laikliği genel olarak "din ve ruhbanlıkla ilgisi olmayan" diye tanımlarlar (Yrd. Doç. Dr. Bihterin [Vural] Dinçkol, 1982 Anayasası Çerçevesinde ve Anayasa Mahkemesi Kararlarında Laiklik.)

Aslında laiklik dini değil, hukuki bir kavramdır. Hukuki açıdan laiklik, kısaca ve genel olarak din işleri ile dünya işlerini ayıran bir rejimdir. Bu ifade ile anlatılmak istenen, sadece devlet içinde din ve dünya işleriyle, ilgili otoritelerin birbirinden ayrılması değil, aynı zamanda sosyal hayatın eğitim, aile, ekonomi, hukuk, görgü kuralları, kıyafet vb. gibi cephelerinin din kurallarından ayrılarak, zamana ve yaşamın zorunluluklarına, gereklerine göre saptanmasıdır. Aksi düşünüldüğünde, din işleri ile dünya işlerini birleştiren bir rejim anlaşılır. (Prof. Dr. Niyazi Berkes, Teokrasi ve Laiklik, s. 25.)

Laiklik ilkesi ile dinin siyasi ve hukuki bir güç olması engellenir.

Dinler, dünya işlerine karışıp siyasi bakımdan güç kazandıkları ölçüde asıl ruhani erklerini gözardı edip, soysuzlaşmaya başlarlar. (Hüseyin Batuhan, Laiklik ve Dini Taassup, s. 60.)

"Demokrasi her şeyden önce laikliğe dayanır. Gerçek demokrasiler laik olanlardır. Zira demokrasinin iki önemli unsuru özgürlük ve eşitliktir. Bu unsurların gerçekleşmesi, ancak dini zorlamaların olmadığı laik toplumlarda mümkündür."

Anayasa Mahkememizin 21.10.1971 gün ve 53/76 sayılı kararında laiklik ilkesinin şu unsurları kapsadığı belirtilmiştir:

"a– Dinin devlet işlerinde egemen ve etkili olmaması esasını benimseme,

b– Dinin, bireylerin manevi hayatına ilişkin olan dini inanç bölümünde aralarında ayırım gözetilmeksizin, sınırsız bir hürriyet tanımak suretiyle dini Anayasa inancası altına alma,

c– Dinin, bireyin manevi hayatını aşarak, toplumsal hayatı etkileyen eylem ve davranışlara ilişkin bölümlerinde, kamu düzenini, güvenini ve çıkarlarını korumak amacıyla, sınırlamalar kabul etme ve dinin kötüye kullanılmasını ve sömürülmesini yasaklama,

ç– Devlete, kamu düzeninin ve haklarının koruyucusu sıfatıyla dini hak ve hürriyetler üzerinde denetim yetkisi tanıma niteliklerinden oluşmuş bir ilkedir."

Anayasa Mahkememizin 25.10.1983 gün ve 2/2 sayılı kararında, Türkiye'deki laiklik anlayışının batıdaki Hıristiyan ülkelerinden farklı bir yapı ve düşünce biçimine sahip olduğu belirtilmiş, ayrıca sosyalist ülkelerin laiklik anlayışı ile de benzerlik taşımadığı vurgulanmıştır. Hıristiyan ve İslam dini inanç ve gereklerinin farklılığına değinildikten sonra kararda şöyle denilmiştir:

"Dini ve din anlayışı farklı olan bir ülkenin laikliği, o ülke batı medeniyetine açık olsa dahi, batılı ülkelerdeki anlayış içinde benimsenmesi esasen düşünülemez ve beklenemez.

...Atatürk Devrimlerinin hareket noktasında laiklik ilkesi yatar

ve devrimlerin temel taşını bu ilke oluşturur. Başka bir anlatımla laiklik açısından verilecek en küçük ödün, Atatürk devrimlerini yörüngesinden saptırarak, yok olması sonucunu doğurabilir.'"

DAVAMIZA DAYANAK YAPTIĞIMIZ DELİLLER

1– 3511 sayılı yasanın 2. maddesiyle 2547 sayılı yasaya eklenen ek m. 16. hükmü şu şekilde idi:

"Yükseköğretim kurumlarında, dersane, laboratuvar, klinik, poliklinik ve koridorlarında çağdaş kıyafet ve görünümde bulunmak zorunludur. Dini inanç sebebiyle boyun ve saçların örtü ve türbanla kapatılması serbesttir."

Bu hükmün iptalinin istenmesi üzerine, Anayasa Mahkememiz sorunu "bir yasal düzenlemenin din kurallarına, dinsel inançlara ve gereklere göre yapılıp yapılamayacağı" şeklinde saptadığı 7.3.1989 gün ve 1/12 sayılı kararında, laik bir devlette hukuk kurallarının kaynağının dinde değil, akılda bulunduğu, kişilerin iç dünyasına ilişkin kurallar getiren din prensiplerinin yasallaştırılmasının düşünülemeyeceği vurgulandıktan sonra;

"Tevhidi Tedrisat Kanunu gereğince dinsel eğitimin bile laik devlet anlayışına göre yapılması gerekir.

...Birlikte çalışmalar yapanların kardeşlikleri, arkadaşlıkları, dayanışmaları yarınları için bile gerekli iken, onları dinsel gereklerle ayırmak, kimin hangi inançtan olduğunu bir işaretle belli etmek, onların yakınlaşmalarını, birlikte çalışıp karşılıklı yardımlaşmalarını ve işbirliğini önler; ayrılıklara, dinsel inanç ve görüşler nedeniyle çatışmalara yol açar.

...Dersliklerde ve ilgili yerlerde dinsel inançları simgeleyen belirtilerden uzak kalınması zorunluluğu nedeniyle yükseköğretim kurumlarında dinsel gereğe bağlanan başörtüleri laik bilim ortamıyla bağdaştırılamaz.

...Laiklik ilkesine ve laik eğitim kuralına karşı eylemlerin demokratik bir hak olduğu savunulamaz.

...Belli biçimde giyinmek özgürlüğü, dinsel inancı aynı, ayrı olanlar ve olmayanlar arasında farklılık yaratmaktadır. Vicdan özgürlüğü, istediğine inanma hakkıdır. Laiklikle vicdan özgürlüğü karıştırılarak, dinsel giyinme özgürlüğü savunulamaz. Giyim konusu Türk Devrimi ve Atatürk ilkeleriyle sınırlı olduğu gibi vicdan özgürlüğü konusu da değildir.

...Yükseköğretim kurumlarında dinsel giyim esaslarını içeren düzenleme, dinsel kurallardan arındırılmış devlet düzenine, giyim nedeniyle dinsel bir el atmada bulunmaktadır.

...Söz konusu yasa hükmü, Anayasanın 174. maddesinde yazılı Devrim Yasalarına da aykırıdır," gerekçesiyle, Anayasaya aykırı olduğundan iptaline karar verilmiştir.

Anayasamızın 138/son maddesi hükmüne göre "Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadırlar; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez."

Okullarda öğrencilerin dinsel kuralların emrettiği biçimde takılan başörtüsü ile bulunmalarının laiklik ilkesine aykırı olduğu, kesinleşmiş yüksek mahkeme kararıyla belgelenmesine rağmen, Genel Başkan Necmettin Erbakan dahil, Refah Partisi'nin tüm yöneticileri, kendilerine oy getirdiği inancıyla hemen her konuşmalarında okullarda ve hatta devlet dairelerinde başörtüsü ile öğrenim görme ve çalışmanın Anayasal bir hak olduğunu ısrarla iddia ederek halkı kışkırtmışlar, eylemler düzenlemişler, hatta Genel Başkan Erbakan "İktidar olduklarında rektörlerin başörtüsüne selam duracağını" bir seçim konuşmasında ileri sürebilmiştir.

'Başörtüsü' konusunda yapılan eylemlerin yaygınlığı, bu hususta parti üyelerince ve yöneticilerince binlerce konuşma yapıldığının dikkatli televizyon izleyicilerince dahi açıklıkla saptanması karşısında; bu partinin yalnız bu konudaki eylemleri, söz ve davranışları bile laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline geldiğini kabule yeterlidir.

2– 23 Mart 1993 günü, TBMM Başkanı Hüsamettin Cindo-

ruk'un başkanlığında siyasi parti liderlerinin Anayasa Değişikliği konusunda yaptıkları 3. toplantıda, Refah Partisi Genel Başkanı Necmettin Erbakan;

" 'Benim inandığım şekilde sen yaşayacaksın' tahakkümünün ortadan kalkmasını istiyoruz. Çok hukuklu bir sistem olmalı, vatandaş genel prensiplerin içerisinde kendi istediği hukuku kendisi seçmeli, bu bizim tarihimizde de olagelmiştir. Bizim tarihimizde çeşitli mezhepler olmuştur. Herkes kendi mezhebine göre bir hukuk içinde yaşamıştır ve de herkes huzur içinde yaşamıştır. Niçin ben başkasının kalıbına göre yaşamaya mecbur olayım?.. Hukuku seçme hakkı inanç hürriyetinin ayrılmaz bir parçasıdır," diyerek, laik devlet düzenimizi eylemli olarak ortadan kaldıracak önerilerde bulunmuştur. (Ek 1)

3– Refah Partisi Genel Başkanı Necmettin Erbakan, 13.4.1994 tarihinde Refah Partisi Meclis Grubunda yaptığı konuşmada;

"Şimdi ikinci bir önemli nokta, Refah Partisi iktidara gelecek, adil düzen kurulacak. Sorun ne? Geçiş dönemi sert mi olacak, yumuşak mı olacak, kansız mı olacak, bu kelimeleri kullanmak bile istemiyorum amma, bunların terörizmi karşısında herkes gerçeği açıkça görsün diye bu kelimeleri kullanma mecburiyetini duyuyorum. Türkiye'nin şu anda bir şeye karar vermesi lazım, Refah Partisi adil düzen getirecek, bu kesin şart, geçiş dönemi yumuşak mı olacak, sert mi olacak, tatlı mı olacak, kanlı mı olacak, altmış milyon buna karar verecek," diyebilmiştir.

4– Yine Refah Partisi Genel Başkanı Necmettin Erbakan'ın 13.1.1991 günü Sivas'ın Sıcak-Çermik ilçesinde Refah Partisi'nin eğitim seminerinde yaptığı, çeşitli basın organlarında yayımlanan, hatta Deniz Kuvvetleri Komutanımız Güven Erkaya tarafından 28.2.1997 günü yapılan Milli Güvenlik Kurulu toplantısında okunduğu, pek çok gazete haberine göre Sayın Erbakan'ın sessizce dinlemekle yetindiği iddia edilen konuşmada (Ek 2);

"...sen Refah Partisi'ne hizmet etmezsen hiçbir ibadetin kabul

olmaz. Çünkü başka türlü Müslümanlık olmaz. Başka türlü kurtuluş yok... Refah bu ordudur. Bütün gücünle bu ordunun büyümesi için çalışacaksın. Çalışmaz isen patates dinindensin... Bu parti İslami cihad ordusudur. Kendi kendine cihad ediyorum diye faaliyette bulunamazsın. Karargâha bağlı olmak zorundasın. Her faaliyette karargâha bağlı olmak zorundayız. Karargâha danışılmadan yapılan faaliyetler tefrikadır. Çalışacaksan, burada çalışacaksın. Müslüman mısın? Bu orduda asker olmaya mecbursun... Cihada para vermeden Müslüman olunmaz. Kişinin Müslümanlığı, cihada verdiği para ile ölçülür. Bir Müslüman, zekâtını götürüp fakire veremez. Zekâtını beytülmale, cihad ordusunun karargâhına, ilçe teşkilatının başkanlığına verecektir. Biz Müslümanız. Biz Kur'an'ı hâkim kılmak isteyene gideceğiz. Hepimiz Refahcı olmaya mecburuz, çünkü cihad ediyoruz... Şuurla Refaha çalışan cennete gidiyor. Neden? Çünkü Refah demek Kur'an nizamını hâkim kılmak için çalışmak demektir," demiştir.

5– Refah Partisi Genel Başkanı ve Başbakan Necmettin Erbakan, laikliğe aykırı söz ve davranışlarıyla tanınan bazı tarikat liderlerine, Devrim Yasalarına aykırı kıyafetleriyle geldikleri Başbakanlık konutunda yemek vererek, bu çeşit kişilerin devlet katında itibar gördüklerini ve eylemlerinin hoş karşılandığını kanıtlamaya çalışmıştır.

6– Refah Partisi üyesi olup, laiklik ilkesine aykırı söz ve eylemleri tespit edilen pek çok kişi var. Bunlardan önemli görevler yüklenmiş olan ve konuşmaları video, kaset ve doğruluğundan kuşku duyulamayacak tutanaklarla tespit edilen kişilerin konuşmalarından bazı bölümleri değerlendirmenize sunuyoruz.

a– Refah Partisi Rize Milletvekili Şevki Yılmaz'ın Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün 21.3.1994 gün ve 7444 sayılı yazıları ekinde gönderilen video-bant çözümünde;

"Biz Kur'an nizamından yüz çevirenlerden, ülkesinde Allah Resulü yetkisiz kılanlardan mutlaka hesap soracağız," dediği görülmektedir.

Şevki Yılmaz, Rize Belediye Başkanı seçilmeden kısa bir süre önce İstanbul'da yaptığı konuşmada;

"Sizleri ahirette dünyada seçtiğiniz liderlerle çağıracağız... Bugün Kur'an'ın kaçta kaçı bu ülkede uygulanıyor hesap ettiniz mi? Ben hesap ettim. Kur'anı Kerim'in % 39'u bu ülkede ancak uygulanabiliyor. 6500 ayeti rafa kaldırılmış... Kur'an Kursu inşa ettin. Yurt yaptın, çocuk okutuyorsun, öğretmenlik yapıyorsun, vaaz ediyorsun. Bunlar cihad bölümüne girmez. Ameli salih bölümüne girer. Hakkın ihkakı için, hakkın yayılması, Allahın kelimesi yükselmesi için yapılacak iktidar çalışmasına cihad derler. Cenabı hak bunu siyasi mücerretten emretmemiş, cahudiden emretmiş. Ne demek? Ordu halinde yapılır. Komutanı bellidir... Namaz kılmanın şartı iktidarın Müslümanlaştırılmasıdır. Allah diyor ki, camilerden önce iktidar yolu Müslüman olacak... Beş vakit namaz kılınacak yerler için kubbeler yapma sizi cennete götürmez. Çünkü bu ülkede Allah kubbe yapıp yapmadığını sormuyor. Sormayacak. Yetkili olup olmadığını soracaktır... Bugün Müslümanların yüz lirası varsa, bu yüz liranın 30 lirasını kız ve erkek evlatlarımızı yetiştirecek Kur'an kurslarına ayırırken, 60 lirasını da iktidara giden siyasi kuruluşlara ayıracağız... Allah bütün peygamberlerini iktidar için mücadele ettirmiştir. Bana tarikat menşeinden iktidar için boğuşmayan bir isim gösteremezsiniz. Size diyorum ki, saçlarım adedince başlarım olsa, her bir baş Kur'an yolunda koparılsa yine bu sahip davasından vazgeçmeyecektir... Allahın size soracağı soru şöyle: Küfür düzeninde İslam devleti olsun diye niçin çalışmadın? Erbakan ve arkadaşları parti görüntüsü altında bu ülkeye İslamı getirmek istiyor. Savcı anladı. Savcı kadar biz anlasak bunu, meseleyi halledeceğiz... Bu ülkede dinin simgesinin Refah olduğunu Yahudi Abraham bile anlamıştır... **Kim iktidar Müslümanın eline geçmeden cemaati silaha teşvik ediyorsa, ya o cahildir, ya başkaları tarafından görevlendirilen bir haindir. Çünkü hiçbir peygamber devleti ele geçirmeden harbe müsaade vermemiştir...** Müslüman akıllı olur. Karşısındaki düşmanı nasıl yeneceğini göstermez. Kurmay çi-

zer, asker uygular. Eğer kurmay planını açıklarsa, yeni bir plan kurması ümmetin komutanları üzerine vaciptir. **Bizim görevimiz, konuşmak değil, asker olarak ordu içerisinde harpteki planı uygulamaktır..."** demiştir.

Aynı kişi milletvekili seçildikten sonra, 29.11.1996 tarihli konuşmasında şöyle diyor:

"Mecliste 158 tane imam hatip mezunu kökenli milletvekili var. Bizim derdimiz lise-imam hatip ayırımı değil, liselileri de aynı imam hatip ruhuyla yetiştirmek... İnsanlara din dersi yetmez. Bir de ahiret hazırlık dersi konulmalıdır... Bu ülkede en büyük terör, en büyük isyan Allaha ve Resulüne yapılıyor. Gelin bu ülkede hep birlikte Başbakanından Cumhurbaşkanına kadar hepimiz ölüm ve ölümden sonraki hayata hazırlık yaptıralım... Samsunsporun taraftarı olur da Allahın taraftarı olmaz mı bu dünyada... Elhamdülillah şimdi kilit taşı omuzumuzda. Belediyeler merdiven kurdu. Köprünün ortasına ulaştık. Bir buçuk milyar İslam kurtuluş ordusu koruyor. Bak Erbakan hocayı tanımayanlar duysun, o bu köprünün kuruluş ustası ve mimarıdır."

b– Refah Partisi Ankara Milletvekili Hasan Hüseyin Ceylan, 14.3.1993 tarihinde Kırıkkale'de yaptığı konuşmada;

"Bu vatan bizimdir, rejim bizim değildir kardeşlerim. Rejim ve Kemalizm başkalarınındır... Türkiye yıkılacak beyler. Türkiye Cezayir olur mu diyorlar? Orada % 81 nasıl olmuşsa, % 20 falan değil, % 81'lere ulaşacağız. Boşuna uğraşmayın ey emperyalist batının, sömürgeci batının, vahşi batının ve dünyayla beraber olacağız diyerek ırz ve namus düşmanlığı yapan, Müslüman kadının bacakları arasına insan yerine köpek yerleştirecek kadar köpekleşen ve enikleşen **batının taklitçiliğine soyunmuş olan sizlere sesleniyorum. Boşuna uğraşmayın. Kırıkkalelilerin ellerinde gebereceksiniz,"** demiştir.

Bu konuşmaya ait bant çözümünün tamamını inceleyen Prof. Dr. Bahri Öztürk, 25.9.1995 tarihli Bilirkişi Raporunda; "Konuşmada özellikle belli bir dini görüş ve inanca sahip olanlarla olmayanlar

arasındaki farklılık ön plana çıkarılmakta, bu dini görüş ve inanca sahip olmayanlar, şayet bu görüş iktidara gelirse 'gebertileceklerine' kadar varan düşmanca hareketlerin hedefi olarak gösterilmektedir. Nitekim konuşmanın diğer yerlerinde de, örneğin 'Bütün hesapları biz soracağız. İstiklal Mahkemelerinin hesabını da biz soracağız, İskilipli Atıf Hocanın hesabını da biz soracağız' gibi, faildeki amacı ortaya koyan ifadelere sıklıkla yer verilmektedir. Sanığın eylemi TCK'nun 312/2. maddesine göre 'suç işlemeye dolaylı tahrik' suçunu oluşturur," denilmektedir.

Refah Partisi Ankara Milletvekili Hasan Hüseyin Ceylan'ın bu konuşmasına ait kasetler çoğaltılarak Refah Partisi teşkilatına dağıtılmış ve mahalli teşkilatlarca da vatandaşlara dinletilmiştir.

Söz konusu kasetlerden biri Dalaman ilçesinde ele geçince, 1995 yılına kadar Refah Partisi Dalaman İlçe Başkanlığını yapan Süleyman Akbulut ve 1995 yılında bu görevi devralan ilçe başkanı Ömer Halit Malatyalı, 24.10.1995 tarihinde Dalaman C. Savcısı Sinan Esen'e verdikleri ifadelerde **"üzerinde 'Saltanat ve Emperyalizm' yazılı bu kasetin kendilerine Refah Partisi Genel Merkezi tarafından gönderildiğini"** açıklıkla belirtmişlerdir.

c– Refah Partisi Ankara Milletvekili ve Genel Başkan Yardımcısı Ahmet Tekdal, 24.11.1996 günü Kanal D televizyon kanalında görüntülü olarak verilen konuşmasında şöyle diyor:

"Parlamenter sistemin hâkim olduğu yerlerde, eğer bir millet gerekli şuuru göstermez, hak nizamının tesisi sadedinde gayret sarf etmez ise kendisini iki bela karşılayacaktır. Bunlardan bir tanesi bütün münkerler karşısına gelecek, zulüm görecek ve zulmün neticesinde de helak olup gidecektir. Bir diğeri mükellef olduğu hak nizamının tesisi için çalışmadığı için Cenabı Hakka hesabını veremeyecektir ve bu takdirde de yine zelil olacaktır. İşte değerli kardeşlerim, bu hassasiyetlere dikkat etmek suretiyle hak sistemini tesis etmek isteyen ve bu uğurda mücadele eden topluluklara elden gelen gayretin gösterilmesi elbetteki vazifemizdir. Türkiye'de hak nizamı tesis etmek isteyen siyasal kadronun adı Refah Partisi'dir."

d– 24.11.1996 günlü Kanal D'de yayımlanan Teke-Tek programına katılan Refah Partisi Ankara Milletvekili Hasan Hüseyin Ceylan, görüntülü bant çözümünden açıkça anlaşıldığı gibi;

"Asker kalkmış diyor ki, 'PKK'lı olmanıza müsaade ederiz ama, şeriatçı olmanıza asla.' Bu kafayla çözemezsiniz. **Çözüm isterseniz şeriatçılıktır,"** demiştir.

e– Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Şükrü Karatepe, 10 Kasım 1996 günü Atatürk'ün hatırasını anmak için yapılan törenden sonra;

"Hâkim güçler 'ya bizim gibi yaşarsınız, ya da her türlü fitneyi, fesadı içinize sokarız' diyorlar. Bu yüzden de Refah Partili bakanlar bile kendi dünya görüşlerini bakanlıklarına yansıtamıyorlar. Bu sabah ben de, resmi görevim, sıfatım nedeniyle bir törene katıldım. **Süslü püslü görünüşüme bakıp da laik olduğumu sakın sanmayın.** İnancımıza saygı duyulmadığı, sövüldüğü bir dönemde, içim kan ağlayarak, bugünkü törenlere katıldım. **Belki Başbakanın, bakanların, milletvekillerinin bazı mecburiyetleri vardır. Ancak sizin hiçbir mecburiyetiniz yok. Bu düzen değişmeli. Bekledik, biraz daha bekleyeceğiz. Gün ola, harman ola, Müslümanlar içlerindeki hırsı, kini, nefreti eksik etmesin,"** demiş, orada bulunan Refah Partisi Kayseri Milletvekili Memduh Büyükkılıç; "Başkanımız duygularımıza tercüman oldu," demiştir.

f– 8 Mayıs 1997 günü Refah Partisi Şanlıurfa Milletvekili İbrahim Halil Çelik, Meclis kulisinde;

"Refah Partisi iktidarında imam hatipleri kapatmaya kalkarsanız kan dökülür, Cezayir'den beter olur. Ben de kan dökülmesini istiyorum. Demokrasi böyle gelecek. Fıstık gibi olacak. Ordu, 3.500 PKK'lı ile başedemedi. Altı milyon İslamcıyla nasıl başedecek? Rüzgâra karşı işerlerse yüzlerine gelir. Bana vurana ben de vururum. Ben sapına kadar şeriatçıyım. Şeriatın gelmesini istiyorum," demiş, haber 10 Mayıs 1997 günü çok tirajlı gazetelerimizin hemen hepsinde yayımlanmıştır.

g– Refah Partili Sincan Belediye Başkanı, Sincan'da düzenle-

diği Kudüs Gecesinde salona İslami terörist örgüt liderlerinin büyük boy posterlerini astırdığı, aydınlarımıza "şeriat enjekte edeceğini" söylediği için Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi'nce tutuklanmasından sonra, Refah Partili Adalet Bakanı Şevket Kazan, mahkeme kararını protesto ettiği imajını yaratacak biçimde hapishanede kendisini ziyaret etmiştir.

7– İddianamemizin (6) numaralı bölümde açıklanan konuşmalar, defalarca görüntülü olarak televizyonlarımızda gösterilmesine, gazetelerimizde defalarca yer almasına rağmen, bu konuşmaları yapanlar hakkında Refah Partisi'nce hiçbir disiplin işlemi yapılmamış olması, bu konuşmaların Refah Partisi yöneticilerince de benimsendiğinin, hatta teşvik edildiğinin en açık delilidir.

8– Din eğitiminin, laik ve demokratik düşünebilen vatandaş yetiştirilmesinin önünde en önemli engel olduğu, en gelişmiş demokratik ülkelerde bile kavranmış; her demokratik devlet, bazen Anayasa ve yasalarına hüküm koyarak, bazen de sadece yüksek mahkeme içtihatlarıyla **'din eğitimini'** daima denetim altında bulundurmuştur. **Zira 'din adamı' ihtiyacını karşılamak için açılan okullar dışında, milyonlarca çocuğunun din eğitimi görmesine ve düşünce yapısının bu eğitime göre şekillenmesine rıza gösteren bir devlet, laik devlet olarak nitelendirilmez.**

Bazı örnekler vermek gerekirse (örnekler için bakınız "1982 Anayasası Çerçevesinde ve Anayasa Mahkemesi Kararlarında Laiklik", Yrd. Doç. Dr. Bihterin Dinçkol, Kazancı Yayınları, 1992, s.123-128):

ABD'de Anayasanın ek 1. maddesi gereğince, din eğitimi devletçe desteklenmemektedir. Yani ABD'de resmi okullarda dini öğretim yapılmamaktadır.

ABD'de resmi devlet okullarında öğretmenlerin dini kisve taşımaları yasak edilmiştir.

Engel V. Vitale davasında (1962) Amerikan Federal Yüksek Mahkemesi devlet okullarında dua okutulmasını Amerikan Anayasası'na aykırı görmüştür.

1948 yılında görülen Mc Collom Board Of Education davasına konu olan olayda, kamu okullarında serbest saatlerde, dini ders öğretmenlerinin ücretsiz olarak ve velilerinden izin de alarak boş odalarda ders vermelerine ilişkin olarak Yüksek Mahkeme, vergiler ile desteklenen devlet okul binalarının, dini doktrinleri yaymak için kullanıldıkları, dolayısıyla Evorson prensibinin ihlali olduğu görüşünden hareketle Anayasaya aykırılık yargısına varmıştır.

Amerikan Federal Yüksek Mahkemesi 1943 tarihli West Virginia V. Barnette davasında da "Anayasal takımyıldız içinde eğer bir sabit yıldız varsa o da, hiçbir resmi makamın, politikada, milliyetçilikte, dinde ya da düşünce ile ilgili herhangi bir alanda tek doğrunun ne olacağını buyurma yetkisine sahip olmadığıdır," şeklinde kararını açıklamıştır. Böylece devletin dini konularda da insanların inançlarına etkide bulunamayacağı görüşü ortaya konulmuştur.

İsviçre Anayasası'nın 49. maddesine göre, hiç kimse din derslerine katılmaya zorlanamaz.

Almanya Federal Cumhuriyeti Anayasası'nın 7. maddesine göre "Din dersi devletin denetim hakkına halel gelmeyecek şekilde yapılmalıdır." Almanya'da ayrıca çocukların din dersine katılıp katılmamaları velilerin isteğine tâbi tutulmuştur.

İngiltere'de Eğitim Yasası (Educational Act) "dini inancı olmayan birine dini eğitim yaptırılamaz," hükmünü taşımaktadır.

Okulların laikleştirilmesi, Fransa'da 19. yüzyılın sonlarında gerçekleştirilmiştir ve bunun sonucunda devlet okullarında din öğretimi kaldırılmıştır. (Encychopedia Britannica, Volüma 6, 15 th edition, s. 418.)

Yugoslavya Federal Sosyalist Cumhuriyeti Anayasası'nın 174. maddesinde **"Dinsel topluluklar, sadece din adamlarının yetiştirilmesi için din okulları açabilir"** hükmü ile, dinsel eğitimin sınırlarını çizmiştir. (Yaşar Gürbüz, Anayasalar, 1981, s. 319.)

3.3.1340 gün ve 430 sayılı Tevhidi Tedrisat Kanununun 3. maddesinde "Maarif Vekâleti yüksek diniyat mütehassısları yetiştirmek üzere Darülfünunda bir ilahiyat fakültesi tesis ve imamet ve hi-

tabet gibi hidematı diniyenin ifası vazifesiyle mükellef memurların yetişmesi için ayrı mektepler küşat edecektir."

Anayasamızın 174. maddesinde sayılan ve "Anayasaya aykırı olduğu şeklinde anlaşılamayacağı ve yorumlanamayacağı" vurgulandıktan sonra İnkılap Kanunlarının en başında yazılı olduğuna göre, **Tevhidi Tedrisat Kanunu Anayasa hükmü haline gelmiştir.**

O halde, 1) Gereğinden fazla ilahiyat fakültesi açılması, 2) İmam hatiplik gibi din görevi görecek memurların yetişmesini sağlayacak adedi geçecek şekilde, başka bir anlatımla milyonlarca çocuğumuzu dini eğitime tâbi kılacak şekilde imam hatip okulları açılması açıkça Anayasaya ve eğitimde laiklik ilkesine aykırıdır.

Hal böyleyken politikacılarımız, ihtiyacın kat be kat üstünde imam hatip okulu açarak ve böylece milyonlarca çocuğumuzun dini eğitimden geçmesini sağlayarak, Türkiye Cumhuriyeti'nin "laik devlet", "anayasaya uygun şekilde yönetilen devlet" olup olmadığını tartışmalı hale getirmişlerdir.

Bu durumda Milli Güvenlik Kurulu'nun, görevi gereği "ihtiyaç fazlası imam hatip okullarının kapatılmasını veya bundan böyle yeni imam hatip okulları açılmamasını" hükümetimize tavsiye ve bunu ısrarla takip etme hakkı doğmuşken; Refah Partisi'nin mütemadiyen yeni imam hatip okulları açılması gerektiğinin propagandasını yapması; Milli Güvenlik Kurulu'nun aldığı sekiz yıllık kesintisiz eğitim yapılmasını hükümete tavsiye etme kararı, imam hatip okullarından bir tanesini bile kapatma sonucu doğurmayacağı, öğrencilerin bu okullarda dört yıl dini eğitim görmelerini engellemediği halde, bu tavsiye kararının hayata geçmemesi için düzenlediği eylemler ve tüm yöneticilerinin bu konuda halkı kışkırtıcı konuşmalar yapmalarının, laiklik ilkesine aykırı eylemler olduğundan kuşku duyulmamalıdır.

İSTEK: Yukarıda açıklanan nedenlerle, REFAH PARTİSİ'NİN TEMELLİ KAPATILMASINA KARAR VERİLMESİ, Anayasamızın

69. maddesinin altıncı fıkrası yollamasıyla 68. maddesinin dördüncü fıkrası gereğince talep olunur. 21.5.1997

Vural SAVAŞ
Cumhuriyet Başsavcısı

E k i :
Davamızın dayanağını
teşkil eden belgeler.

T.C.
CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI

SAYI: SP. 13 Hz. 1997/109 **Esas Hakkında Görüş**

ANAYASA MAHKEMESİ BAŞKANLIĞINA

DAVACI Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı
DAVALI Refah Partisi
DAVA Anayasamızın laiklik ilkesine aykırı eylemlerin odağı haline geldiği açıklıkla anlaşıldığından, REFAH PARTİSİ'NİN TEMELLİ KAPATILMASINA KARAR VERİLMESİ İSTEMİ.
DAYANILAN YASA MADDELERİ : Anayasamızın 69. maddesinin altıncı fıkrası yollamasıyla 68. maddesinin dördüncü fıkrası.
DAVA TARİHİ 21.5.1997
ESAS HAKKINDAKİ GÖRÜŞ TARİHİ : 5.8.1997

Ülkemizin üzerinde, Türkiye Cumhuriyeti kurulduğundan beri görülmemiş şekilde kara bulutlar dolaşıyor.

Milli Nizam Partisi'nin kapatılmasına ilişkin olarak, Anayasa Mahkememizin 20.5.1971 tarihli kararında;

"Dini, tanrı ile insan arasındaki manevi bir ilişki olmaktan ve Anayasa ile çizilmiş sınırlardan çıkarmaya çalıştıkları; siyaset, idare, iktisat, öğrenim, bilim ve teknoloji alanlarında, toplumsal ve özel ilişkilerde, sözün kısası bütün dünya işlerinde uyulacak tek kaynak

olarak göstermek istedikleri; halkla olan temaslarında kendilerine olabildiğince çok yandaş, başka bir deyimle oy toplayabilmek için de dini ve din duygularını sömürme yolunda oldukları," vurgulanan, başka bir deyişle laikliğe aykırı davranışları yıllar önce belgelenmiş NECMETTİN ERBAKAN ve arkadaşları;

70'li yıllarda ülkemizde tek partili sosyalist bir düzen kurulması için yapılan eylemlere destek vermiş, ancak yakın komşularımızda komünizmin çöküşünü görüp, emellerine hiçbir zaman ulaşamayacaklarını anladıktan sonra, bu defa tüm güçleriyle ülkemizi bölmeye çalışan parti ve örgütlere destek olmaya çalışan bazı yazarlar;

"Siz isteseniz hilafeti bile geri getirebilirsiniz" sloganında ifadesini bulan; parlamentoda çoğunluğu sağlayan siyasi partilerin yapacağı her yasal düzenleme ve icraatı, çağdaş demokrasi anlayışı ve Anayasamızla bağdaşmasa bile, kabul edip onlara uygun şekilde hareket etmenin demokrasi gereği olduğunun propagandasını yapan; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın değişmez ilkelerini ve özellikle laiklik ilkesini görevi gereği savunmaya çalışan kişi ve kurumları **'dayatmacı', 'din ve demokrasi düşmanı'** olarak nitelendirerek, siyasi nüfuz ve çıkar sağlamaya çalışan bazı partililer ve yazarlar;

Ortadoğu'da güçlü ve bağımsız bir Türkiye Cumhuriyeti istemedikleri için önce ASALA, daha sonra PKK'ya destek veren, ancak ordusunun yardımıyla Türk halkının bu belaları defettiğini görünce, bu defa irticayı hortlatarak ülkemizi içinden kolay kolay çıkamayacağı sorunlarla karşı karşıya bırakmaya çalışan yabancı devletlerin güçlü ve paralı işbirlikçileri;

Tek başlarına güçleri yetmeyeceği için, yıllar önce TCK'nın 141. ve 142. maddeleriyle 163. maddesinin aynı anda kaldırılmasında olduğu gibi işbirliği yaparak; ülkemizi bölmek ve din temellerine dayanan bir devlet düzeni kurmak yolundaki amaçlarını gerçekleştirebilmek için;

"Demokrasilerde siyasi parti kapatılamaz", "Halk isterse okulların tümü dini öğretim yapan kurumlar haline getirilebilir", "Şeriat

hükümlerinin uygulanması için halkın çoğunluğunun buna karar vermesi yeterlidir", "Devlet daireleri ve okullarda kılık ve kıyafetin, çalışma saatleri ve tatil günlerinin din kurallarına uygun olarak düzenlenmesi laiklik ilkesinin gereğidir" yolundaki sloganları mütemadiyen tekrarlayıp; ülkemizi bölmeye çalışan partilerle, laikliğe aykırı bir düzen kurmaya çalışan partilerin kapatılmasını; 'açık ve yakın tehlike' şartlarının oluşmasına rağmen, bu yolda propaganda yapan ve eylemde bulunan kişilerin cezalandırılmasını sağlayacak yasal düzenlemeler yapılmasını engellemeye çalışmakta; halkımızın büyük çoğunluğunun eğitim düzenininin son derece de düşük ve aydınlarımızda 'demokrasi bilinci'nin yeterince oluşmamasından da yararlanarak, maalesef taraftar da bulabilmektedirler.

Yukarıda dört grup halinde topladığımız ve işbirliği içinde çalışan kişi ve kurumların savundukları görüşler, çağdaş demokrasi anlayışına uygun ve hukuki olmadığı gibi, Anayasamızın değişmez ilkeleriyle bağdaştırılması da mümkün değildir.

Şöyle ki;

1– 'Şeriat'a göre, üstün olan ilahi kanunlardır. T.C. Anayasası'na göre, üstünlük Anayasa ve kanunlardadır.

'Şeriat' kurallarına göre 'milliyetçilik', benimsenmemesi gereken bir görüştür. T.C. Anayasası'na göre, 'Atatürk milliyetçiliği' esastır.

'Şeriat' kurallarına göre, tüm Müslümanlar, Kur'an hükümlerini hem kendi hayatına hem de toplum hayatına hâkim kılmakla mükelleftir. T.C. Anayasası'na göre, "Hiçbir düşünce ve mülahaza... Atatürk milliyetçiliği, ilke ve inkılapları ve medeniyetçiliğinin karşısında koruma görmez ve laiklik ilkesinin gereği olarak kutsal din duyguları, devlet işlerine ve politikaya kesinlikle karıştırılamaz."

Bu konuda Ord. Prof. Dr. Ali Fuat Başgil, özetle şöyle yazmıştı:

"Din sırf bir inançtan ibaret değildir. Aynı zamanda pratik bir hayat yolu; emirler ve yasaklar içeren bir kanundur. Dinin kanununa itaat etmeyen kimse, din nazarında suçludur. Dindar insan, aynı

zamanda devletin vatandaşıdır. Din ve devlet birleşik olduğu zaman, sorun yoktur. Ancak ayrıldıkları zaman, aralarında çetin bir mücadele kopar. Dinin emirleri ve devletin yasaları birbirine aykırı düşer, birbirini kovarlar. Bu aykırılık, Türkiye'de son haddine varmıştır. İslam'da cihad kutsaldır ve Allah'ın emridir. İman, vicdanın evinden çıkıp da eylem ve hareket haline gelmedikçe var mıdır, yok mudur bilinmez." (Ali Fuat Başgil, "Din Hürriyeti", Belgelerde Türk Tarihi Dergisi, Sayı 2, s. 33-58.)

Devlet yönetimi, toplumsal hayat, devletin cezalandırma politikası ve hatta giyilecek kıyafet konusunda bile din kitaplarında yazılı olanları, bu konularda peygamberlerin söz ve davranışlarını kendi kafasında bile tartışmayı günah sayan, bunları toplum hayatına hâkim kılmakla mükellef olduğuna, aksi takdirde Allah tarafından cezalandırılacağına inanan kişileri 'demokrat'; dini eğitim veren okul ve kurslarda eğitilmiş kişilerin sistemli propagandaları ve beyin yıkama yöntemleri sayesinde, bir an için halkımızın çoğunluğunun bu görüşleri benimsediği kabul edilse dahi, kurulacak düzene 'demokratik düzen' denilebilir mi?

'Şeriat' hükümlerini uyguladığını iddia eden ülkelerin, 20. yüzyılda demokrasiden, çağdaşlıktan en çok uzaklaşmış ve büyük petrol geliri elde edenlerin dahi toplumlarına huzur ve refah getirmemiş olmaları sebepsiz değildir.

"Şeriat isteriz" çığlıkları atanların, Osmanlı İmparatorluğu yöneticilerince de istenen çağdaşlaşmanın önünde en büyük engel teşkil ettiği unutulmamalıdır.

"Din muhafızlığı kisvesine bürünenlerin gerçeği düşünebilenler, söyleyebilenler hakkında reva gördükleri zulüm ve işkenceler, insanlık tarihinde daima kirli facialar olarak kalacaktır." (Atatürk'ün bu sözü için bakınız, A. Afet İnan, Medeni Bilgiler ve M.K. Atatürk'ün El Yazıları, s. 56.)

Adalet Bakanlarımızdan Mahmut Esat Bozkurt tarafından yazılan "Medeni Kanun Gerekçesi"nde şöyle deniyor:

"Mecelle'nin temeli ve ana çizgileri, dindir. Oysa insan hayatı

her gün, hatta her an, esaslı değişmelere uğrar. Bunun değişimlerini, yürüyüşünü hiçbir zaman bir nokta çevresinde tespit etmek ve durdurmak mümkün değildir. Kanunları dine dayalı devletler, kısa bir zaman sonra, ülkenin ve milletin ihtiyaçlarını tatmin edemezler. Çünkü dinler, değişmez hükümler ifade ederler. Hayat yürür, ihtiyaçlar hızla değişir. Din kanunları, kesinlikle ilerleyen hayatın huzurunda şekilden ve ölü kelimelerden fazla bir değer, bir anlam ifade edemezler. Değişmemek, dinler için bir zorunluluktur... Esaslarını dinlerden alan kanunlar uygulanmakta oldukları toplulukları gökten indikleri ilkel dönemlere bağlarlar ve ilerlemeye engel bellibaşlı etki ve etkenler arasında bulunurlar."

Prof. Dr. Suna Kili, Türkiye İş Bankası 1981 Siyasal Bilim Büyük Ödülü'nü kazanan "Atatürk Devrimi Bir Çağdaşlaşma Modeli" adlı eserinde, her aydın kişinin üzerinde düşünmesi gereken hususları vurguluyor:

"Osmanlı döneminde 'örfi' alandaki işlemlerin din kurallarına aykırı olup olmadıklarını saptama yetkisi ilmiye sınıfınındı. İlmiye sınıfı bu alana da karışabiliyordu. Rönesans'dan bu yana hızla gelişen bir Batıya karşı, böyle geniş yetkilere sahip ilmiye sınıfı, durağan bir anlayışla Osmanlı toplumunun sorunlarını çözmeye çalışıyordu. 'Mutlakiyet' yönetiminin korunmasında kendi yetkilerinin ve çıkarlarının sürekliliğini görüyordu. Özellikle 18. yüzyıldan başlayarak ileri görüşlü padişahların, devlet adamlarının, aydınların uyguladığı düzeltimlere ilmiye sınıfı karşı koymuştu. Durağanlığın sürekliliği için padişahların öldürülmesini ve birçok isyanların hazırlanmasını sağlayacak kadar güçlü olan bu sınıf, etki ve yetkilerini aynı yeğinlikle yeniliklerin gelmesi doğrultusunda kullansaydı, kuşkusuz düzeltim eylemlerinin başarı oranı daha geniş kapsamlı olurdu. Aydın bir padişah olan II. Mahmut'un ilmiye sınıfı ile anlaşması sonucu kaldırılan Yeniçeri Ocağı, bu sınıfla yapılacak işbirliğinin neler sağlayabileceğinin en açık bir örneğidir. Bu kadar geniş yetkilere sahip bir sınıf uzun yıllar boyunca kendisini sınırlayabilecek bir güçle karşılaşmamış, sınırlayıcı gücü kendin-

de bulması nedeniyle değişen dünyaya ayak uydurmak, kendi düşüncesinde reform yapmak ve ileriye gitmek gereğini duymamış, direnerek Osmanlı toplumunu yeniliklerden uzak tutmak istemiştir. Kısa deyimle değişen dünyayı değişmeyen bir anlayışla yorumlamak istemiş, sınırsız kalan her gücün nasıl soysuzlaşabileceğinin tipik örneğini vermiştir. Bu sınıftaki yerleşik anlayış egemen oldukları eğitim ve adalet gibi alanlarda da bozukluk ve gerilemeler yaratmıştır. İlmiye sınıfı düzeltim yanlısı olan gruplara karşı hoşgörü içinde olmamış, onlarla birlikte yaşamayı benimsememiştir. İlmiye sınıfı yalnızca dinsel konularla ilgilenmekle yetinmemiş, her konuda söz ve yetki sahibi olmak isteğinden vazgeçmemiştir. Düzeltim yanlısı güçler ilmiye sınıfını sürekli karşılarında bulmuştur. Yapılan yenilikler onlarla beraber değil, onlara karşın olabilmiştir. Bunun sonucu Cumhuriyet dönemine kadar yapılan düzeltim uygulamaları, Yeniçeri ordusunun yerine yeni bir ordunun kurulması dışında, hiçbir alanda tam olamamış ve ilmiye sınıfının karşı koyma istek ve eylemleriyle savaşım vermek zorunda kalınmıştır.

Laiklik ilkesi, devletle dinin birbirinden ayrı olmasından çok daha geniş bir anlam taşımaktadır. Lord Acton'un 'Özgürlük' adlı yazısında belirttiği gibi çağdaş demokratik devlet, Orta Çağ kilisesinden ya da devletinden değil, ikisinin arasındaki çatışmalardan doğmuştur. Papa'nın gerek devlet ve gerekse toplum üzerinde mutlak egemenlik savını başarıyla sınırlamış olan Batı toplumu, daha sonra sınırsız yetkilerle güçlenmiş hükümdarların aynı biçimdeki savlarına karşı hazırlıklı olmuştur. Batının eriştiği bu başarı sonucu yalnızca devletle din ayrılmamış, fakat toplumu tam denetim altına almak isteyen herhangi bir kişi ya da grubun savlarını, girişimlerini önleyici sistem ve hukuk düzeni geliştirilmiştir.

Osmanlı İmparatorluğu'ndaki düzeltim uygulamalarına dinsel güçlerin karşı koyması, III. Selim'in öldürülmesi, 1909 gericilik eylemi, Ulusal Savaşım döneminde Padişah-Halifenin, başta Şeyhülislam olmak üzere dinsel resmi örgütün, Kurtuluş Savaşına ve onun

önderlerine karşı çıkması gibi olaylar ve bunların birikimi, ulusal devrimcileri, daha ilk başta, dinsel güçleri çağdaşlaşmanın en önemli bir engeli olarak görmeye itmiştir. Bu nedenlerle laiklik yalnız devlet ve din ayrılığı olarak değil, dini devletin denetlemesi biçiminde görülmüş ve uygulanmıştır.

Atatürk devrim atılımları Türk toplumunu çağdaş uygarlık düzeyine ulaştırma amacını güderken tutucu, kalıplaştırılmış, boş ve dayanaksız inançların temsilcisi durumuna getirilmiş bir din anlayışının yandaşlarıyla, din perdesi arkasına gizlenerek gerici görüşleri topluma egemen kılmak isteyen gruplarla savaşım verilmiştir. Osmanlı İmparatorluğu döneminde de düzeltim eylemlerine aynı çevreler karşı koyduklarından, Atatürk Türkiyesinde laiklik uygulanırken tarihsel deneyimlerin etkisi olmuştur. Bu nedenlerle Atatürk döneminde devlet-din ayrılmış, fakat din, devlet tarafından denetlenmiştir. İnanç ve Tanrıya tapma konularında kişi özgürdür. Ancak dinin devlet ve toplum yönetimine karışmasını önlemek için Türk Ceza Yasası aracılığıyla bazı önlemler alınmıştır." (Prof. Dr. Suna Kili, adı geçen eser, s. 267-270.)

Atatürk'ün, İslam dini ile ilgisi olmayan boş inanç ve bağnazlıklardan sıyrılmak; akla, bilime dayalı bir gelişmeye yönelmekle ilgili sözleri, toplum yaşamına dönük anlayışını açıklığa kavuşturacak niteliktedir:

"Yaptığımız ve yapmakta olduğumuz devrimin amacı, Türkiye Cumhuriyeti halkını tamamen, çağdaş ve bunun anlam ve biçimi ile uygar bir toplum haline ulaştırmaktır. Devrimimizin temel ilkesi budur. Bu gerçeği kabul edemeyen düşünüşleri yok etme zorunludur. Şimdiye kadar ulusun beynini paslandıran, uyuşturan bu düşünüşte bulunanlar olmuştur. Her halde düşüncelerde yer alan boş inançlar tamamen atılacaktır. Onlar çıkarılmadıkça beyne gerçeğin ışıklarını yerleştirmek olanaksızdır.

Ölülerden medet ummak, uygar bir toplum için ayıptır.

Baylar ve ey ulus, biliniz ki, Türkiye Cumhuriyeti şeyhler, der-

vişler, müritler, mensup(tarikata bağlı)lar ülkesi olamaz. En doğru, en gerçek tarikat, uygarlık tarikatıdır.

Tarikat başkanları, bu dediğim gerçeği bütün açıklığıyla anlayacak ve kendiliklerinden hemen tekkelerini kapatacak; müritlerinin artık 'rüşt'(ehliyet)e kavuştuklarını elbette kabul edeceklerdir.

Biz uygarlıktan, bilim ve fenden güç alıyoruz ve ona göre yürüyoruz. Başka bir şey tanımıyoruz. Tekkelerin amacı halkın ussal dengesini yitirmek ve aptal yapmaktır. Halbuki halk, ussal dengesini yitirmemeye ve aptal olmamaya karar vermiştir." (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, cilt 2, s.214, 215)

Türkiye'de ibadet özgürlüğüne saygıda hiçbir suretle kusur edilmemiş, halkımız ibadetlerini serbestçe yapmışlardır. Bu önlemlerin tek amacı şeriat düzenine dönüşü engellemekti. Güdülen amaç kurumların, toplumsal ve siyasal yaşamın özgürlük düzenine kavuşması ve sanat, fikir, söz ve vicdan özgürlüklerinin kurulmasıydı. Sorun, özgürlüğe kavuşmak sorunu olduğu zaman, bir orta yol söz konusu olamaz. Bazı Türk aydınları ve yabancılar, Atatürk devriminin ana sorunun çözümlenmesinde, yani toplumun siyasal, toplumsal ve manevi özgürlüğü konusunda doğal olarak, özünün gereği olarak, radikal davranmak zorunda olduğunu anlamamışlardır. Türk toplumunun geleceği, laik düşünceyi ülkenin toplumsal ve kültürel yaşamında egemen kılmaya bağlıdır. (Prof. Dr. Suat Sinanoğlu, Türk Humanizmi, s.68, 74.)

Bu konuda, değerli araştırmacı Nur Serter, 1997 yılında yayımladığı "Dinde Siyasal İslam Tekeli" adlı kitabında şöyle diyor:

"Geçmişte din gücünün en önemli iki kaynağı, ulema sınıfı ile tarikatlar olmuştu. Ancak Atatürk, 1924'te çıkarılan Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile eğitimi tek merkezde toplayarak, dini eğitimi yasaklamış, din bilginlerini yetiştiren Süleymaniye Medresesini İ.Ü. bünyesinde oluşturulan İlahiyat Fakültesine, daha sonra da İslami Araştırmalar Enstitüsü şekline dönüştürmüştü. Dini eğitimin diğer

bir kolu olan Kur'an kursları ise devletin resmi bir organı olan Diyanet İşleri Başkanlığına bağlanmıştı. Böylece dini eğitim, devletin resmi ideolojisi tarafından kontrol altında tutulan bir özelliğe bürünmüştür.

Dinin ikinci büyük güç kaynağını teşkil eden ve ulemanın yetişmesi açısından da önem taşıyan tarikatlar ise 2 Eylül 1925'te türbe, tekke ve zaviyelerin kapatılması ile önemli bir darbe yemişlerdir. Bu uygulamalar, İslamın siyasi vechesini de içeren dini eğitimi kontrole alırken, ulema sınıfının oluşumunu uzunca bir süre engellemiş, bu konudaki faaliyetleri yeraltına iterek etki alanını daraltmıştır.

Türkiye'de din elitinin oluşumu ile ilgili ilk adımlar çok partili yaşama geçişle birlikte başlamış ve özellikle I. ve II. MC hükümetleri döneminde hız kazanmıştır. Din elitinin oluşumu açısından büyük önem taşıyan imam hatip liselerinin sayılarında meydana gelen büyük artışlar, söz konusu kurumların mesleki eğitimden öte amaçlarla açılmakta olduğunu şüphe götürmez bir gerçek olarak ortaya koymaktadır. Bu okulların 1960 yılında sayıları 19 iken, bu sayı 1970'te 72'ye, 1980'de 374'e, 1990'da 384'e, 1995'te 560'a ve 1997'de 601'e ulaşmıştır. Okul sayılarındaki en büyük artışların MSP'nin koalisyon ortağı bulunduğu dönemlere denk gelmesi ise, tesadüf olarak açıklanamaz. 1975-76'da, yani I. MC iktidarında 144 imam hatip lisesi; II. MC'nin iktidarda olduğu 1977-78 döneminde ise 86 imam hatip lisesi eğitime başlamıştır. 1971-1994 arasında imam hatip ortaokullarından mezun olan öğrenci sayısı 600 bin, liselerinden mezun olan ise 300 bin dolayındadır. 1994 sonu itibarıyla mesleki-teknik ortaokullarında okuyan toplam öğrencilerin % 82.2'si, mesleki-teknik ortaöğrenimindekilerin ise % 40'ı imam hatip okullarında eğitim görmektedir. Toplam ortaöğretim içinde yaklaşık % 10'luk bir paya ulaşan bu eğitim modeli, mesleki amaçlı olmanın çok ötesine geçmiş bulunmaktadır. Zira söz konusu okullardan mezun olanların özellikle kamu yönetimi, hukuk, siyasal bilgiler, uluslararası ilişkiler gibi devlet içinde örgütlenmeye yatkın alanlarda yükseköğretime devam ettikleri, YÖK istatistiklerinden anlaşılmak-

tadır. Bu nedenle, mesleki eğitim kisvesini kullanıp, Tevhid-i Tedrisat Yasasını delerek 'alternatif bir ortaöğretim kurumu' biçiminde faaliyet gösteren imam hatip liselerinin din elitinin oluşumunda önemli bir rol üstlendikleri son derece açıktır. Bunun daha somut bir kanıtı ise siyaset sahnesinde RP kanadında yer alan pek çok ünlü ismin, Hasan Hüseyin Ceylan, Şevki Yılmaz, Tayyip Erdoğan gibi, imam hatip lisesi mezunu olmalarıdır.

Din elitinin diğer bir faaliyet alanını da son yıllarda sayıları giderek artan dini amaçlı vakıflar oluşturmaktadır. Vakıflar, din-siyaset ilişkileri bakımından uygun bir ortam yaratmanın yanısıra, ilmi faaliyetleri ve yayınları ve yoksul kitlelere götürdükleri hizmetlerle de siyasal İslamın gücüne katkıda bulunmaktadır.

Din elitinin oluşumunda, ileride anlatılacak olan tarikatların ve özellikle de tarikat-siyaset ilişkisinin de pay sahibi olduğu inkâr edilemez. Ancak din elitinin oluşumu kadar önemli olan bir diğer husus, bu kitlenin Siyasal İslam Hareketini oluşturmadaki faaliyetleridir. Seslerini geniş kitlelere duyurmakta kazandıkları başarının demokratikleşme süreci ile bağlantılı olduğu açıkça görülmektedir.

Ancak içinde yaşamakta olduğumuz dönemde, yasalardaki yeni düzenlemeler, din eğitimi konusunda atılan adımlar ve tarikatların faaliyetlerine karşı siyasi partilerin tavrı, yeni bir dini elitin oluşumuna ve ortaya çıkışına elverişli bir ortam hazırlamıştır.

...Dinle ilgili tartışmaların en can alıcısı dinin demokrasi ile bağdaştırılmaya çalışılmasından kaynaklanmaktadır.

Demokrasi bir yönetim biçimidir. Yöneten ve yönetilen ilişkisinin halka verildiği ve yöneticinin değiştirilmesi yetkisinin halkta bulunduğu bu yönetim biçiminde 'halkın iradesi' en üstün irade olarak kabul edilmektedir. Halkın yöneticilerini seçme hakkı kadar önemli olan bir diğer husus, bu seçimde aralarında tercih yapabileceği çeşitli seçeneklere sahip bulunmasıdır. Seçeneklerin bulunmadığı bir sistemde, salt seçme yetkisinin kullanılması fazla bir anlam ifade etmekten uzaktır. O halde çok partili siyasi sistemler, demokrasi bakımından yadsınamaz bir zorunluluk olmaktadır.

Yine demokrasi, ancak bir hukuk devletinde yaşama geçirilebileceği için, 'hukukun üstünlüğü' ilkesi, vazgeçilmez bir öneme sahiptir. Ancak hukukun vasıtaları olan yasalar, zamana, koşullara, toplumun ihtiyaç ve gelişimine uygun olarak yenilenmeye ihtiyaç gösterirler. Hiçbir hukuk normu ebediyyen kalıcı ve değişmez olarak yorumlanamaz. Toplumun gelişimine paralel olarak hukuk da kendini yenilemekte ve gelişimini sürdürmektedir.

Demokrasi, yalnızca seçme ve seçilme fonksiyonlarının icra edildiği bir yönetim biçimi değildir. Bireyin yaşamının hemen her aşamasında kendini belli eden, özgür düşünceyi, tartışmayı, sorgulamayı da beraberinde getiren bir yaşam tarzıdır. Diğer bir ifade ile demokrasi bireyin her alandaki uygulamayı tartışma, sorgulama, eleştirme, alternatif yöntem üretme gibi aktif katılımını gerektiren bir yaşam biçimini de beraberinde getirmektedir. Bu katılım bireysel olabileceği gibi örgütlü de olabilmektedir.

Bu ana ilkelerden hareketle siyasal sistem getiren hiçbir dinin demokratik bir toplumsal düzene izin vermesi mümkün görünmemektedir. Zira dinlerin özünü teşkil eden Tanrısal vahiy sistemi ve onun anayasası olan kutsal kitaplar 'Tanrı sözü' olarak kabul edilmekte ve yönetme erkini Tanrıya ve onun seçtiklerine devretmektedirler. Tanrının anayasası olan kutsal kitapların karşısında hukuk devletinin yasalarını çıkarmak, Tanrısal irade yerine halkın iradesini ikame etmek, siyasal sistem getiren dinlere inananlar için kabul görebilecek yaklaşımlar olmamaktadır. Kur'an, yönetimin hangi esaslarla yapılacağını Maide suresinin 48. ayetinde açıkça belirtmektedir. 'Allahın indirdiği ile hükmet' dedikten sonra, 'Sizden her biriniz için bir şeriat ve bir yol belirledik' diyerek yönetimin Allahın kitabındaki esaslara kayıtsız şartsız uyma zorunluluğundan söz etmektedir. Yönetim esasları, peygamber için de bağlayıcı olmakta, Kur'an, peygamberin de yönetimini Kur'an esaslarına uygun yapma zorunluluğunu açıkça ifade etmektedir. Aynı surenin 49. ayetindeki 'Aralarında Allahın indirdiği ile hükmet, onların keyiflerine uyma ve onların Allahın indirdiği şeylerin bir kısmından seni şaşırtmaların-

dan sakın' ifadesi, peygamberin, yönetme erkini, Kur'an esasları doğrultusunda kullanmak zorunluluğunu ortaya koymaktadır.

Dolayısıyla demokraside yönetim, meşruiyetini halkın iradesinden alırken, İslam devletinde yönetim meşruiyetini 'ilahi hükümleri' hayata geçireceğine dair verdiği taahhütten ve bu taahhütleri harfiyyen yerine getirmekten alır. İlahi hükümlere riayet etmeyen her yönetim gayr-ı meşrudur, şeriata aykırıdır." (Ali Bulaç, Modern Ulus Devlet, s. 151.)

Demokrasinin, insanın Tanrı karşısında mutlak özgürlük ve bağımsızlığını öngören bir rejim olarak kabulü halinde ise Tanrısız bir rejim olduğu, yine İslamcıların iddiaları arasında yer almaktadır. Bu koşullarda demokrasi, Siyasal İslamcılarca, 'Tanrıya inanmayanların rejimi' olarak tanımlanmış olmaktadır.

Günümüzün bazı İslamcı ideologları, Kur'an'ın siyasal sistemini yorumlarken 'tevhid ilkesi'nin yol gösterici bir kriter olarak alınmasını gerekli görmektedirler. Bu ilkeye göre tüm varlık âlemi tek bir güce, Allaha boyun eğmiştir. Bu sebeple her alanda ona teslim olmak gereklidir. Sosyal, siyasal, ekonomik yaşamın insan iradesinin ürünü olan objektif yasalara ve kurumlara terk edilmesi ise Allaha şirk koşmaktır. Tevhid ilkesine göre gücünü ve meşruiyetini kendisinden alan dünyevi bir iktidar düşünülmez. Ancak kaynağını Kur'an'dan alan siyasal proje sadece Müslümanlar için bağlayıcıdır, dolayısıyla 'İslam, sadece Müslümanlar için ve Müslüman blokla sınırlı olarak totaliter özellik taşır.' (Ali Bulaç, adı geçen eser, s. 152.)

Tüm çağdaş demokrasilerin insan hakları konusunda kabul ettiği evrensel ilkeler içinde 'eşitlik ilkesi' başta gelir. Eşitlik, öncelikle cinsiyet ayrımcılığının ortadan kaldırılması bakımından önemlidir. Bireyin cinsiyetine bakılmaksızın tüm haklardan eşit olarak yararlanması ve hukuk karşısındaki eşitliği tartışılmaz bir gerçek olarak kabul görmektedir.

İslam dini ise, zamanına göre kadın hakları bakımından reformist ve koruyucu olmakla birlikte, günümüz dünyası ile kıyaslandı-

ğında kabulü imkânsız olan bir ayrımcılık yansıtmaktadır. Kur'an'da hitap erkekleredir. Birkaç ayet dışında kadını muhatap alan bir üslup kullanılmamıştır. Kadının erkek karşısında ikinci sınıf bir birey olduğu açık biçimde ifade edilmektedir.

Bakara suresinin 228. ayetinde, 'Erkeklerin kadınlar üzerindeki hakları bir derece daha fazladır'; Nisa suresi 11. ayette, 'Allah size, çocuklarınızın alacağı miras hakkında, erkeğe kadının payının iki mislini tavsiye eder'; Nisa suresi 34. ayette, 'Erkekler kadınların üzerine yöneticidirler. Çünkü Allah, kimini kimine üstün kılmıştır. Çünkü erkekler kadınlara mallarından harcamaktadır... Dik kafalılık, şirretlik etmelerinden korktuğunuz kadınlara öğüt verin, yataklarından ayırın ve dövün,' denilmesi; bu ayetlerin yanısıra erkeğin dört kadına kadar evlenmesine, teşvik edilmemekle birlikte izin verilmesi; evlenme ve boşanma ile ilgili kuralların erkek lehine düzenlenmesi, çağdaş dünyada kabul gördüğü biçimde bir eşitlik anlayışının dinde yer almadığını göstermektedir. Günümüz koşullarında, söz konusu ilkelerin yaşama geçirilmesi mümkün olmamakla birlikte, Kur'an'ı anayasası olarak kabul eden Siyasal İslam Hareketi için, söz konusu ilkeleri uygulamak bir zorunluluktur.

Nitekim, çağdaş dünyada hâlâ kadın dövmeyi, dini bir emir kabul edip, bunun yöntemini tartışanlar da pek çoktur. İşte, 'Kadın Dövmenin İncelikleri' başlıklı yazıdan (Süleyman Çolakoğlu, Milli Gazete, 5.2.1997) birkaç satır: 'Nietzsche demiştir ki: Kadına mı gidiyorsun? Kırbacını unutma!' Bittabi bu, 'Şaklat koçum kırbacını şunun sırtında' anlamına gelmiyor.

Bu dünya hayatında erkek iradesi ile kadın işlevi arasındaki dengeyi betimlemektedir sadece. Çağdaş dünyanın bir türlü anlamadığı, anlamak istemediği dengeyi. İslam kaynaklarına göre kadına hüsnü muamele esas. Pek çok şartla birlikte eğer ortada bir 'nüşuz' (serkeşlik) varsa, önce nasihat, sonra yatakların ayrılması ve nihayet hiçbiri kâr etmezse belli sınırlar içinde darp... Bunun ötesi ise meşrebinize göre isim bekler; artık maçoluk mu olur vahşet mi... Netice, kadın dövmek ince iştir."

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 1. maddesi, "Bütün insanlar hür, haysiyet ve haklar bakımından eşit doğarlar" ifadesine yer vermektedir. Bu madde, insanların doğuştan hür ve haklar bakımından eşit olduğunu vurgulayarak, kimsenin diğerinden farklı ve özel yaratılmadığını ve dünyadaki idealin de yaradılıştaki bu eşitliği yaşama geçirmeye yönelik olması gerektiğini vurgulamaktadır. Zira eşitsizliği, doğuşta var olan bir yazgı olarak kabullenmek, eşitliği sağlamayı imkânsızlaştıracaktır.

Her şeyi Allahın yarattığını defalarca tekrarlayan Kur'an ise, yaradılıştaki farklılıkları, bir ayrıcalık olarak ifade etmekle, eşitsizliği olağan kabul etmektedir. En'am suresi 165. ayette, "Sizi yeryüzünün halifeleri yapan, size verdiği şeylerde sizi denetlemek için, kiminizi kiminizden derecelerle üstün kılan O'dur" denilmektedir. Bu ayetin tefsiri, "Allah şerefte, akılda, malda, mevkide insanların bazılarını diğer bazılarından üstün kılmıştır. Kimi güzel, kimi çirkin, kimi zeki, kimi bön, kiminin geçimi bol, kiminin dar, kiminin mevkii yüksek vs." (Süleyman Ateş, Kur'an-ı Kerim Tefsiri, cilt 2, s.969) şeklinde yapılmıştır. Farklılıkların doğuştan var olan ayrıcalıklar ve Tanrısal iradenin kararı olarak kabulü halinde, insanın bu eşitsizliği değiştirmek yolundaki gayreti acaba Tanrısal iradeye karşı gelmek mi olacaktır?

Kur'an'da pek çok surede Allahın, dilediğinin rızkını genişletip, dilediğininkini kıstığı anlatılmaktadır. Bunun sebebi, Rum suresinin 37. ayetinde de açıklandığı gibi 'inanan toplum için ibretler taşıması'dır. Ancak yine Kur'an'ın çeşitli yerlerinde "Allah dilediğini doğru yola iletir" (Bakara/213), "Allah dilediğini saptırır" (Rad/27) ve "Allahın göğsünü İslama açtığı kimse" (Zümer/22) gibi ayetlerin bulunması, inanmamak konusundaki kararda Allahın dahli bulunduğu izlenimine yol açmaktadır. Bu durumda rızıkların dağılımındaki eşitsizliği açıklamak mümkün olmamaktadır.

Zuhruf suresi 32. ayetinde, "Rabbin nimetini onlar mı bölüştürüyorlar? Dünya hayatında onların geçimliklerini aralarında biz taksim ettik ve onların kimini ötekine derecelerle üstün kıldık ki, biri di-

ğerine iş gördürebilsin" ifadesi ise gelir dağılımındaki adaletsizliği bir Tanrısal yazgı haline dönüştürmektedir.

Dünyanın gelir dağılımı en bozuk ülkeleri arasında petrol zengini Arap ülkelerinin de yer alması ve krallıkla yönetilmeleri acaba bu ayetleri bire bir uygulamalarından mı kaynaklanmaktadır?

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 1. maddesinin devamında, 'bütün insanların birbirlerine karşı kardeşlik zihniyeti ile hareket etmelerinden' söz edilmektedir. Oysa Kur'an'daki kardeşlik sadece müminlerin kardeşliğidir. "Müminler ancak kardeştirler" (Hücurat/10).

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 4. maddesi, "Hiç kimse kölelik veya kulluk altında bulundurulamaz; kölelik ve köle ticareti her türlü şekliyle yasaktır," demektedir. Kur'an ise köleliği kaldırmayı teşvik etmiştir. Örneğin Maide suresi 89. ayette yemini bozanların kefareti olarak 'bir köleyi hürriyete kavuşturmak,' önerilen yollardan biridir. Nur suresi 33. ayette ise çalışıp, belli bir para karşılığı hürriyetlerini kazanmak isteyen kölelere "Eğer kendilerinden bir iyilik görürseniz mükatebe yapın. Ve Allahın size verdiği malından onlara da verin" denilmektedir. Bir başka ayette ise "Kadınlarından zıhar edip, sonra söylediklerinden dönenler, karılarıyla temasa geçmeden önce bir köleyi hürriyetine kavuştursunlar" (Hadid/3) denilmektedir. Bütün bu ayetler, İslamda köleliğin teşvik edilmediğini, tam tersine kaldırılması yolunda telkinlerin yapıldığını ortaya koymaktadır. Ancak kölelik yasaklanmamıştır.

Köleliğin varlığı kadar önemli olan bir konu, kölenin farklı ve daha aşağı sınıfa mensup bir birey olarak görülmesidir.

Nahl suresinin 74. ayetinde ise, bu eşitsizlik şu sözlerle ifade edilmektedir: "Allah, hiçbir şeye gücü yetmeyen ve başkasının malı olan bir köle ile; kendisine güzel rızık verdiğimiz, o rızıktan gizli ve açık harcayan kimseyi misal olarak anlattı. Hiç bunlar bir olurlar mı?"

İnsan topluluklarının çağlar boyu geçirdiği gelişim, insan hak ve özgürlüklerindeki gelişimle paralellik göstermektedir. İlkçağların,

insanı bir mal olarak kabul eden kölelik uygulamaları, zaman içinde tarihe karışmış ve bu uygulamaların insanlık dışı olduğu, hemen herkes tarafından kabul edilmiştir. Tanrısal vahyin ürünü olarak kabul edilen dinlerin, ahlaki bir devrimi amaçladıkları ise, son derece açıktır. Bu koşullar altında, Tanrı sözü olarak kabul edilen kutsal kitapların, öncelikle kölelik uygulamasını yasaklamasını, varedilişte 'meleklerin önünde secde ettiği insan'ı, mal konumundan, insan konumuna yükseltmesini beklemek, dine haksızlık yapmak olmasa gerek...

İslam dini, köleleri azad etmeyi teşvik etmekle birlikte, kölelik uygulamasını yasaklamayarak, eşitlik ve adalet bakımından ciddi bir boşluk yaratmıştır. Arap toplumunun ekonomik yaşamında bedava işgücü olan kölelerin ekonomik bir fonksiyon gördükleri kabul edilse bile, değişmez, kalıcı, kesin hükümler içeren bir kutsal kitabın, geleceğin dünyasını oluştururken insan haklarına ilişkin temel ilkeleri topluma benimsetme konusunda tavizsiz bir yaklaşım izlemesi gerekmez miydi?

Benzeri soruları 'cariye' uygulaması için de sormak gerekir. Kadının rızasına bakılmadan, hatta evli olup olmadığına aldırmadan (Kur'an-ı Kerim; Nisa/24: "[Savaşta esir olarak] ellerinize geçen [cariyeler] müstesna, evli kadınlarla evlenmeniz yasaklandı"), cinsel ihtiyaçlarını karşılamak üzere erkeğe bir hak olarak verilmesi de çağdaş dünyanın kabul edebileceği bir uygulama olmaktan çok uzaktır.

...Demokrasinin temel şartları arasında yer alan çoğulculuk ilkesi de aynı prensipten hareketle, kabulü imkânsız bir ilkedir. Zira Tanrının vahyine dayanan bir siyasal sisteme alternatif öneren siyasal partiler, peşinen 'inançsız, imansız ve kâfir' olarak adlandırılacaklardır.

Nitekim İBDA'nın ulu mimarı olarak adlandırılan Salih Mirzabeyoğlu, bu konuyu kendi yayın organı olan Akademya dergisinde şöyle anlatıyor: "İslam devleti biçimi içinde 'hâkimiyetin' kaynağı ve kullanılması, kâfirlerin vehmettiği gibi 'havada' ve mücerret bir kav-

ram değildir... 'Hâkimiyet Hakkındır' düsturu, hem hâkimiyetin kaynağını, hem de hâkimiyetin Allahın ve Resulünün rızasına uygun davranan ümmet tarafından kullanılmasını, hem de iktidar olarak tecellisini apaçık çerçevelemektedir. Hâkimiyetin ümmet olarak kullanılmasının, kâfirlerin 'halk hâkimiyeti' veya 'millet hâkimiyeti' diye belirlediği hususla hiçbir alâkası yoktur. Hâkimiyetin kaynağı, 'ahali' değil, Allahın ve Resulünün belirlediği emirler manzumesidir... Allahın ve Resulünün emirlerine tâbi olanlar, yani Müslümanlar, Allahın halifeleridir... Kâfirler ise, Allahın hâkimiyetine ve tabii ki Müslümanların hâkimiyetine tâbi olanlardır... Kâfirle bir-arada yaşamak, ancak İslam şemsiyesinin altında ona yer göstermekle mümkündür. Herhangi bir laik-demokratik seviyeyi kabul ederek, onun altında kâfirle yaşamak değil. Zaten bu şekil, küfrün hâkimiyeti ve Müslümanların mahkûmi-yetinin görüntüsüdür." (Akademya dergisi, Ocak 1997) Bu ifadelerin de açıkça ortaya koyduğu gibi, Kur'an dışı yönetime taraf olanlar kâfir olmakta ve onlarla birlikte yaşamak, ancak onlara hükmetme kaydı ile uygun görülmektedir. Bu koşullar altında İslam devletinin laik anlayışa dayalı siyasi oluşumlara izin vermesi mümkün görülmemektedir.

Demokrasilerdeki hukukun üstünlüğü ilkesi ise Tanrısal vahiy tarafından ortaya konulan hukuk normları karşısında geçersizdir. Tanrısal vahiy, değişmez hukuk ilkelerini açıkça belirtmiştir. Bu ilkeler aile hukuku, ceza hukuku, miras hukuku, borçlar hukuku vs. gibi alanlarda açık hükümler getirmektedir. Üstelik geçerlilik süreleri de belli bir zaman dilimi ya da toplumla sınırlı değildir. Bu koşullarda devletin zamana ve koşullara göre değişen hukuk normlarının, kesin, değişmez ve tüm insanlığı bağlayıcı olması amaçlanan dini hukuk normları ile kıyaslanması dahi mümkün değildir. Kaldı ki İslamda, "Ne yönetim (veya devlet) ne de devlet başkanı hukuku meydana getirmez; tam aksine devleti ve başkanı var kılan hukuktur. Hem devletin ve hem de devlet başkanının görevi, kendisinin de bağlı olduğu ilahi hukuku korumak, desteklemek ve devamını sağlamaktır." (Adı geçen dergi, s. 151).

Siyasal İslamcıların şeriattan taviz vermemek yolundaki kararlılıkları son derece açıktır. Kur'an'daki şeri hükümlerin, çağın gereklerine uygun olup olmaması tamamiyle tartışma dışıdır. Bu konudaki görüşlere bir küçük örnek, Milli Gazete'nin yazarlarından Abdullah Altay'ın kaleminden geliyor. "Şeriat Dersleri" başlıklı yazıda Altay şöyle diyor: "Önce ceza hukukundan başlayalım; her şeyi bilen, geçmiş ve geleceğe hâkim olan, insanları ve onların ruhlarını yaratan Allahın ceza hukuku diyor ki:

'Ey iman edenler! Öldürülen insanlar hakkında size kısas farz kılındı. (Bakara 178. ayetten) Hem sizin için kısasta hayat vardır. Ey akıl sahipleri, umulur ki (haksız yere adam öldürmekten) korunursunuz (Bakara 179).'

'Kısasta hayat vardır' ifadesine dikkat edilsin... İnsanı yoktan vareden Allah, bir katil bir Müslümanı taammüden öldürürse, o katilin kısas edilmesini emrediyor... İşte bu kısas can emniyetini muhafaza ediyor. Bu gerçeği anlamak için Türkiye'ye ve dünyaya bir bakalım. İnsan hayatının hiçbir kıymeti yok... Adi cinayetler, terör, anarşi, siyasi cinayetler her gün rastlanılan olağan hadiseler haline gelmiş... Amerika'nın bazı eyaletlerinde güneş battıktan sonra sokağa çıkamıyorlar... Cinayetlerin önü alınmıyor. Hapishaneler tıklım tıklım dolu... Katiller hapishanelere sığmıyor. Neden? Çünkü ilahi sosyal şeriatın ceza hukukunun kısas maddesi kaldırılmış. Beşeri sosyal şeriatın maktülü değil, katili koruyan hapis cezaları uygulanmaya konulmuş... Peki kısas uygulansaydı ne olacaktı? Bir katil öldürülecekti. Binlerce cinayet planı kursaklarında kalacak, yüzbinlerce hayat kurtulacaktı." (Milli Gazete, 26 Şubat 1997)

Kısacası Altay, 'öldüreni öldür' emrinin Tanrının buyruğu olduğunu ve bunun yapılmaması sonucunda cinayetlerin arttığını anlatıyor. Demek ki Türkiye'de şeriat devleti kurulsa, Altay, eline silahı alıp, Kur'an'ın hükmünü yerine getiriyorum diye, katil zanlısını vuracak ve bunu da Allahın emri kabul edecektir.

...Tanrısal vahyi esas alan bir yönetimin, tartışılması, eleştiril-

mesi, bu yönetime alternatif modeller üretilmesi, kısaca bireysel ve örgütsel olarak düşünce ve ifade özgürlüğünün kullanılmasına izin verilmesi de, bir din devletinin kabul edebileceği yöntem olmaktan çok uzaktır. Dini inancın daha önce de belirtildiği gibi tartışılmaz ve dogmatik oluşu, inananların bu alanda özgür düşünce anlayışını sınırlamalarını kendi mantığı içinde doğru kılmaktadır.

İslam dininde var olan hoşgörü ve vicdan özgürlüğünün, İslam devleti olgusu ile karıştırılmaması gerekir. Çünkü İslamda tanınan vicdan özgürlüğü, bireyseldir. İslam devletinde yaşayan fakat İslamı kabul etmeyen diğer dinlerin inananlarına, inançları konusunda baskı yapılmaması ve dinde zorlamanın olmaması, bireysel inanç ve vicdan özgürlüğü anlamına gelir. Ancak bir İslam devletinde, İslami kurallara aykırı, örgütlü bir siyasal hareketin kabul görmesi ve çoğulcu demokrasi içinde bu harekete siyasal özgürlük tanınması mümkün değildir.

Kaldı ki ümmetin vicdan özgürlüğünün sınırları da tartışmaya açıktır. Örneğin Ali-İmran suresinin 85. ayetinde, "Kim İslamdan başka bir din ararsa ondan kabul edilmeyecek ve o ahirette kaybedenlerden olacaktır" denilerek, İslamı kabul edenlerin vicdan özgürlüğü ahiret yaşamına ilişkin tehditlerle sınırlandırılmıştır. Yine aynı surenin 3. ve 4. ayetlerinde de "Allahın ayetlerini (Kur'an'ı) inkâr edenler için mutlaka çetin bir azap vardır. Allah daima üstündür ve öç alandır" denilmek suretiyle, vicdan özgürlüğüne ciddi bir sınırlama getirilmiştir. Bakara suresi 217. ayetteki "Sizden kim dininden döner ve kâfir olarak ölürse, işte onların bütün yaptıkları dünyada da ahirette de boşa çıkmıştır ve onlar ateş halkıdır, orada ebedi kalacaklardır" ifadesi, bu konudaki özgürlüğün sınırını ortaya koymaktadır. Zira gerçek anlamda bir vicdan özgürlüğü, inanmak kadar inanmamakta da özgür olmayı gerektirir.

Kaldı ki Kur'an, inanmamanın cezasını sadece ahiret yaşamına da bırakmamıştır. Enfal suresinin 59-61. ayetlerinde, "İnkâr edenler geçtiklerini sanmasınlar. Onlar bizi aciz bırakmazlar. Onlara karşı gücünüz yettiği kadar kuvvet ve cihat için bağlanıp, besle-

nen atlar hazırlayın. Bununla Allahın düşmanını, sizin düşmanınızı ve onlardan başka bilmediğiniz, Allahın bildiği düşman kimseleri korkutursunuz. Allah yolunda ne harcarsanız tam olarak size ödenir, hiç haksızlığa uğratılmazsınız," denilerek, inanmamanın cezasını verme görevini inananlara yüklemiştir. Tevbe suresinin 5. ayetinde ise "Haram aylar çıkınca Allaha ortak koşanları nerede bulunsanız öldürün; onları yakalayın, hapsedin ve her gözetleme yerinde oturup, onları bekleyin" diyerek, inanmamanın cezasını ölüm olarak tescil etmiştir. Bu ve benzeri pek çok ayet İslamın yayılma dönemi içinde gelmiş ve dine karşı çıkanlar için açıkça öldürme emri vermiştir. Bakara suresi 191. ayetinde de "Onları nerede bulursanız öldürün, onların sizi çıkardıkları yerden (Mekke'den) siz de onları çıkarın. Fitne çıkarmak... adam öldürmekten daha kötüdür..." denilerek, din uğruna adam öldürmek adeta kutsallaştırılmıştır. Aynı surenin 218. ayeti "Onlar ki inandılar, göç ettiler, Allah yolunda savaştılar; işte onlar Allahın rahmetini umarlar" diyerek, bu kutsallığı teyid etmektedir.

Cihad, İslamda farzdır. Amacı ise dini yaymaktır. Dini yaymanın elbet ki silahlı mücadele dışında yolları da vardır. Silahlı mücadele, dini kabulde direnenlere uygulanacak bir yöntemdir. İslam tarihi içinde de uygulama bu yönde olmuştur. Günümüzde Siyasal İslamcı radikal unsurlar, dini kabulde direniş gösterenlerin, Türk toplumu içinde bulunduğu inancındadırlar. Bunlar kendilerine İslam dışı bir din icat etmiş bulunan laiklerdir. O halde, bugün için önemli olan bu ayetlerin kutsal kitaba hangi koşullarda konulduğu, geçmişte nasıl yorumlandığı değil, siyasi güce din aracılığı ile ulaşmak isteyenlerce nasıl kullanılacağıdır. Kendini dini mücahid kabul eden, Allah adına savaşma yetkisini kendinde bulan ve Kur'an'a tam olarak uymayı en kutsal görev sayanlar, bu emirleri 1400 yıl öncesi için değil, süresiz olarak 'doğru ve geçerli emirler' olarak kabul etmektedirler. Bu kabulden dolayıdır ki, İBDA-C ve Hizbullah gibi örgütler, silahlı eylemlerini Tanrısal vahyin gereği olarak kabul etmekte ve kutsal bir görev ifa ettikleri inancı ile canlarını Allah yolu-

na adayarak dine düşman saydıkları aydın ve Atatürkçü insanların yaşamlarına son vermektedirler.

Dinin cihad emrini, din uğruna yapılacak her türlü mücadele olarak kabul eden Siyasal İslamcılar bu düşüncelerini kamuoyuna kendi yayın organları ile duyurmaktadırlar. İşte 30 Ocak 1997 tarihli Akit gazetesinden bir manşet: "İbadetlerin En Büyüğü Cihad." Bu manşetin altında Prof. Dr. Ali Özek'le yapılan bir röportaj yer alıyor. İslam inanç sistemini anlatan bir alt başlık altında Ali Özek şöyle diyor: "Her sistemin kendisine karşı olan sistemlerle yapacağı mücadeleyi değerlendiren bir prensibi vardır. İslamın bu prensibine veya nizamına cihad denilmiştir. Bu itibarla cihad vazifesini ihmal eden bir Müslüman, bunun dışında ne kadar hayır hasenatta bulunursa bulunsun yine de İslami vazifesini noksan yapıyor demektir." Yazının ileriki bölümlerinde İslamda cihadın iki anlamı üzerinde durulmaktadır. İlk anlamı nefisle cihad olarak açıklanmakta ve bunun nefsi terbiye anlamına geldiği ve esas büyük cihadın da bu olduğu ifade edilmektedir. İkinci cihad ise küçük cihad olarak adlandırılıp, cephede düşmanla savaşmak olarak tanımlanmaktadır. Türkiye savaşta olmadığına göre, bu küçük cihadın şu anda önemi olmadığı düşünülebilir. Ancak Siyasal İslam, kendini böyle bir mücadelenin içinde görmüş olmalı ki, yazının devamında küçük cihadın boyutları anlatılmaktadır: "İslamiyet yalnız belli ibadetleri yapmak, sonra da yan gelip yatmak değildir. Hakiki Müslümanlık, icap ederse bize Müslümanlığı getiren peygamberimizin ve onun ashabının çektiği sıkıntıları çekmek, icabında dövülmek, kovulmak, hatta ölmek, fakat vatan ve millet uğruna doğruyu ve hakkı müdafaadan asla vazgeçmemektir... Allah Teala Kıyamet gününde huzura varan kuluna, 'Cihad vazifesini yaptın mı? Allahın dini İslamı muarızlarına karşı müdafaa ettin mi? Bu uğurda ne gibi eziyetlere ve fedakârlıklara katlandın?' diye sorarsa, her Müslüman ne cevap vereceğini şimdiden düşünmelidir." Yazının ilerleyen bölümünde, cihadın anlamına daha da açıklık getiren ayetlere yer verilmektedir. Prof. Özek, "Şüphesiz Allah Teala, müminlerden Allah yolunda (din uğruna) sa-

vaşan, öldüren, öldürülenlerin canlarını ve mallarını, mukabilinde onlara Cennet'i vermek suretiyle satın aldı. Allah, bunu Tevrat, İncil ve Kur'an'da kati olarak taahhüt etmiştir. Allahtan başka kim taahhüdünü noksansız yerine getirir. O halde yapmış olduğunuz savaştan size müjdeler olsun. İşte büyük kazanç budur. (Tevbe/III) Bu ayette Allah yolunda cihad edenlere Cennet vaad olunmak suretiyle, İslamın en büyük rüknü olan cihadın mana ve ehemmiyeti tam olarak belirtilmiştir," diyerek cihad konusundaki İslami yoruma açıklık kazandırmaktadır.

Cihad çığlıkları ve intikam yeminlerine bir başka örnek de radikal İslamcıların bir diğer yayın organı olan Cuma dergisinde şu satırlarla dile getiriliyor: "Müslüman olarak bizlerin hem namusumuza kastederler, hem ibadet ettirmezler, hem de kendi topraklarında esir hayatını, yani Müslüman kanı akıtılarak kazanılmış topraklarda esir gibi yaşatırlar. Bizler artık dinimizi ve topraklarımızı bu pis, necis, soysuz satılmışlardan kurtarmalıyız... Onlara karşı tek yumruk haline gelmeliyiz. Onların o ilkel ve sadist kafalarını koparmadıkça dinim, şehit kanlarıyla sulanmış bu mukaddes topraklarda esir olmaya devam edecektir... Biz Müslümanlar; biz de dinimizi ve namusumuzu koruyacağız. Çünkü, Kur'an-ı Kerim bizlere şehitliği müjdeliyor. Peygamberlikten sonra gelen mübarek makamı... Cihad farzdır. Cihad edelim, birleşelim. Uykudan uyanalım." (Cuma dergisi, Şubat 1997, s. 40)

Yukarıdaki ifadeler, cihad için bir inançsız tarafın olması gerektiğini ortaya koymaktadır. Zira savaş, Allah yolunda yapılacağına göre, düşman tarafın, Allahı ve dini inkârı gerekmektedir. Oysa ülkemizde halk, Müslüman ve inançlıdır. O halde bu savaşın, karşı tarafı yoktur. Ne var ki bu görüş, bir kesim Siyasal İslamcılarca kabul görmemektedir. Onlara göre savaşılması gereken taraf, laiklerdir. 1 Şubat 1997 tarihli Akit gazetesinde yazar Faruk Köse, "Laik olanın Müslüman olması mümkün değildir... Bir kimse laik ise Müslüman değildir. Müslüman ise laik değildir..." demektedir. Bu yaklaşım oldukça geniş kabul görmekte ve cihadın ikinci tarafını da belir-

lemektedir. Yine aynı gazetenin 30 Ocak 1997 tarihli nüshasında Yaşar Kaplan, "Hainlere Geçit Yok" başlıklı yazısında, "Türkiye'de faşist, ateist, Kemalist çeteler suyun başını tutmuşlar" diyerek, düşman cepheyi daha açık biçimde ifade etmekte ve "Şimdi halkımızın bu ihanete karşı bir hareket başlatması gerekir. Aydın-halk elele vererek ülkenin geleceği için seslerimizi yükseltmemiz gerekir. Milletlerin, milli bir şahlanış olmadan, büyük badireleri atlatması mümkün değildir. Bugün milli bir şahlanış başlatma günüdür. Meydanlara inmeye şimdilik ihtiyaç yoktur diye düşünebiliriz, ama hiç değilse elimizdeki medya platformlarını bu amaçla kullanalım istiyoruz. Haydi platformlara... 'Hainlere geçit yok!' diye haykıralım... Bu ihanete karşı birleşik cephe oluşturalım ve sesimizi yükseltelim. İhanete geçit yok!" demektedir.

Bu ayırımcı anlayışın Siyasal İslamcılarca kabulü halinde, İslamın demokrasiye açık olduğunu iddia etmek nasıl mümkün olabilir? Zira sistem kendine düşman kabul ettiği kitlelerle kendilerini ifade etme özgürlüğü vermeyecektir.

Siyasal İslamcıların hayallerini süsleyen yönetim tarzının özgürlüklerden ne kadar uzak olduğunu, yine kendi kalemlerinden okuyalım. Akit gazetesi yazarlarından Mustafa Kaplan yazıyor: "Benim hayal dünyamın görüntüsü ile 2017 senesi şöyle boy gösteriyor: Bütün İslam âlemindeki rejimler tarumar olmuş, birkaç tanesi hariç hemen hepsi halifelik sancağı altında tek devlet olmuşlar. Kalan birkaçı da aynı ideal için kaynayıp duruyor. Şeriat-ı garra her köşeye hâkim olmuş. Kur'an-ı Kerim'in sosyal hayata bakan bütün emirleri eksiksiz tatbik ediliyor. El kesme cezası hırsızlığı, recm cezası zinayı kökten kaldırmış. Kadınlar zaruret olmadan sokağa çıkmıyor, çıkanlar da çarşaflarını, peçelerini edeple takıyorlar. Resim ve heykel diye bir şey yok. İnançsızlar sanki yer yarılmış da içine girmişler. Sosyal adalet bütünüyle temin edilmiş. Yirmi sene önce mangalda kül bırakmayan şeriat düşmanlarının çoğu cehenneme yollanmış, kalan bir-ikisi de camilerin en ön safında yer tutmuş, hepsinin çocukları İslam mücahidi olmuşlar. Yek vücut olan İslam

âlemi Hz. Mehdi'nin riyaseti altına huzura kavuşmuş, dünyanın öbür yakasını hizaya getirme hazırlıklarına başlamışlar. Hz. İsa da aynı maksat için çalışıyor."' (Akit gazetesi, 12.3.1997)

Bu hayaller, Siyasal İslamcıların kurmayı amaçladıkları sistem hakkında bilgilenmek isteyenlere ışık tutucudur. İnsan haklarını, çağdaşlığı, özgürlüğü yok eden bir sistemin hayalini kuranların, buna demokrasiyi alet etmeyi amaçladıkları son derece açıktır.

Peygamberlerden sonraki dört halifenin seçimini, İslamın demokrasiye açık bir din olduğu şeklinde yorumlamak ise çok zordur. Zira toplumda temsil edilen görüş ve inançların din odaklı bir seçicilik içinde halkın oyuna sunulması halinde, gerçek bir demokrasiden söz etmek mümkün değildir. Örneğin bir İslam devletinde birden çok siyasi parti bulunsa bile, bu siyasi partilerin hepsinin İslam devleti ilkelerini yaşama geçirmek istemeleri durumunda demokrasiden söz edilemez. İslamla yönetilenlerin özgür iradeleriyle ehil olan kimseleri yönetici olarak seçmesi ve onlarla hukuki bir sözleşme (Biat) aktedmesini ya da işlerin şûra ile yürütülmesini demokrasi olarak nitelemek de mümkün değildir. Zira demokrasi farklı düşünce ve inançlara da temsil edilme, seçilme ve yönetme hakkı veren bir sistemdir. Bir İslam devletinde, halkı dini esaslara göre yönetmeye talip olan bir partinin yanısıra, din ve devlet işlerini birbirinden ayıran, laik devlet anlayışına sahip bir siyasi parti de kurulabiliyorsa, demokrasiden söz edilebilir. Ancak tüm siyasal rejimler gibi, İslam devleti de kendi varlığını korumayı öncelikli hedef olarak alacağından, laik, demokratik bir devlet anlayışına izin vermeyi doğal olarak kabul etmeyecektir.

Kaldı ki demokrasi örneği gibi takdim edilen halife seçimlerinde, bu seçime halkın bütünü katılmamıştır. "Halifeyi başkentte oturan, ileri gelenler seçmiş, biat ise diğer yerleşim merkezlerinden alınmıştır." (Ali Bulaç, adı geçen eser, s. 211) Dolayısıyla halkın iradesi, sandığa yansımamıştır. Öte yandan seçilen halifenin iktidar süresi belirlenmemiş ve halifeler kaydı hayat şartı ile yönetimde kalmışlardır. Hatta hukuku ihlal eden, baskı ve şiddete başvuran

halifelerin bile hangi yöntemle azledileceği belli olmadığından, halkın halife ile gelen iktidarı değiştirmesi için kılıca başvurması gerekmiştir.

Zaman içinde hilafet, saltanatla bütünleşmiş, dini önderlik babadan oğula geçmeye başlamış ve biyoloji kanunları, Allahın gücünü arkasına alarak ümmeti yönetme hakkını tayin eder olmuştur. Günümüzde ise din devletine alkış tutanların ve iktidar hırslarını Allahın gücünü arkalarına alarak tatmine çalışanların, bu yönetim erkinin kendilerine hangi kutsal vahiy ile devredildiğini açıklamaları gerekmektedir.

Kur'an'ı çağdaş dünyanın tüm ihtiyaçlarına cevap veren bir kutsal kitap olarak kabul etmek mümkün müdür? Bazı İslam bilginleri bu konuda büyük gayret içindedirler. Bu gayret öylesine büyüktür ki, yapılan Kur'an yorumları, adeta yeni bir din yaratmaya eşdeğer hale getirilmektedir. Buna karşı çıkan radikal İslamcı kesim ise dini çarpıtmaya çalışanları ağır bir dille eleştirmektedir. İşte bu kesin eleştirilere bir örnek:

Abdurrahman Dilipak, "Sizi Allah ve Kur'an ile Aldatmasınlar" başlıklı yazısında şöyle yazıyor: "İslam adına hümanist, rasyonalist, pragmatist bir din icad etmek isteyenlere dikkat etmek gerek. Kur'an'daki İslam talebini alkışlıyorum, destekliyorum, övünüyorum, ama bunu istismar etmek isteyenlere karşı da dikkatli ve duyarlı olmak zorundayız. Kur'an'daki İslam, laikleştirilmiş İslam değildir. Kur'an'ı açıp okuyunuz. Kur'an'ın her hükmüne tâbiyiz. Değil bir ayetini, bir harfini inkâr eden dinden çıkar." (Akit gazetesi, 6.2.1997)

"Toplumun gelişen ihtiyaçlarına Kur'an ve sünnetle cevap verebilmenin mümkün olmadığı, zaman içinde ortaya çıkmış ve İslam hukuku, Kur'an ve sünnete bağımlı kalmanın zorluklarını yaşayarak beşeri ihtiyaçlara insan aklının yorumlarıyla çözüm aramak zorunda kalmıştır. Ancak Kur'an ve sünnetin bağlayıcılığı, insan aklının beşeri ihtiyaçlar doğrultusunda çözüm bulma imkânlarını ve özgürlüğünü engellemiş ve dogmaların esareti ile yol alan İslam dünyası, gerçek demokrasiye kapalı bir yönetim tarzını sürdürmüştür.

Kur'an'daki esaslardan hareketle İslamın demokrasiye açık olduğunu iddia etmek mümkün değildir. Kur'an'ın bireyi inanç konusunda özgür kıldığı ve demokrasiye açık olduğu yolundaki ifadeler ise, demokrasinin nitelikleri dikkate alındığında son derece yetersiz kalmaktadır. Zira üzerinde esas durulması gereken husus bireyin özgürlüğü değil, devletin yönetim biçimini ve hukuku belirlemedeki tercihlerinde dogmalardan bağımsız olup olmadığıdır. İslam devleti ise kendi varlığını korumak ve vahyin gerektirdiği sosyal, ekonomik, siyasal ve hukuksal düzeni kurmak için Allahın sözü olarak kabul ettiği Kur'an'la bağlıdır." (Prof. Dr. Nur Sertel, Dinde Siyasal İslam Tekeli, 1997, s.48 ve devamı.)

Ord. Prof. Dr. Hüseyin Nail Kubalı, yıllar önce şöyle yazmıştı:

"Laiklik... demokratik nizamın her nevi his, fikir ve kanaatlere aynı derecede saygı duyması, bunlar arasında adeta bir eşdeğer= (équivalence) demektir. Bu manadaki laiklik bir kelime ile, hoşgörürlük (tolérance) demektir... Laikliğe göre, devletin her türlü dini akidelere saygı göstermesi, onlar karşısında tamamen tarafsız, objektif bir vaziyet alması lazımdır. Yani laik devlet ne dindardır, ne de dinsizdir. Sadece dine yabancıdır... Bir devletin hukuki manası ile ve mutlak suretle laik bir devlet olabilmesi için, teşkilatında ve fonksiyonlarında dini akidelere kanuni bir müeyyide tanımaması, dini müesseselere ve faaliyetlere kendi içinde asla yer vermemesi lazımdır... Türk demokrasisinin laikliği, memleketimizin özel şartlarının icabı olarak, devletçe önleyici ve aydınlatıcı bir himaye ve murakabeyi mümkün ve lüzumlu kılan, devlete dikkatli bir zabıta görevi yükleyen laiklik olmak gerekir." (Hüseyin Nail Kubalı, Anayasa Hukuku Dersleri, 1971, s. 254.)

Prof. Dr. Ergun Özbudun, konuya bir başka açıdan yaklaşarak şöyle diyor:

"İslam dünyasında İslam dini, yüzyıllardan beri devlet ve toplum hayatını güçlü etkisi altında bulundurmuştur. Bu durumda, din hizmetlerinin devlet kontrolünden tamamen uzak biçimde cemaat örgütlerine bırakılması çok sakıncalı olur: Atatürk'ün Türk toplumu

için çizdiği 'çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmak' hedefinin gerçekleştirilmesini tehlikeye düşürebilirdi. Bu sebepledir ki, Türk İnkılabının laiklik anlayışı, Diyanet İşleri Başkanlığının devlet teşkilatı içinde yer almasını tercih etmiş ve bu sistem, 1961 ve 1982 Anayasalarıyla sürdürülmüştür.

Benzer görüşler Anayasa Mahkemesi'nin 1961 Anayasası döneminde verdiği bir kararda da dile getirilmiştir. Bu karara göre, 'Laiklik ilkesi din ve devlet ilişkilerini düzenleyen bir ilke olması nedeniyle, her ülkenin içinde bulunduğu ve her dinin bünyesinin oluşturduğu koşullar arasındaki ayrılıkların, laiklik anlayışında da ortaya ayrımlar çıkarması zorunlu bir sonuçtur... Hıristiyan dininin taşıdığı özelliğe göre din ve devlet işlerinin birbirine karışmama esasının, kilisenin bağımsızlığı biçiminde manalandırılmasında bir sakınca görülmemiştir. Çünkü, batı devletlerinde dinin kötüye kullanılması ve sömürülmesi bizdeki şekilde bir sonuç doğurmadığından din ve devlet işlerinin birbirine karışmaması yönünden kabul edilen, kilisenin bağımsızlığı durumu, devlet düzeni bakımından bir tehlike göstermemektedir. Oysa İslamlık bireylerin yalnız vicdanlarına ilişkin olan dini inanç bölümünü düzenlemekle kalmamış, aynı zamanda bütün toplum ilişkilerini, devlet faaliyetlerini ve hukuku da tanzim etmiştir. Bu durumda ülkemizde din hürriyetinin Anayasa ile çizilen sınırlarının ihlali, dinin sömürülmesi ve kötüye kullanılması, devletin laiklik esasına dayanan düzenine karşı gelinmesi anlamını taşımaktadır.' (21.10.1971, 53/76.)

Laik bir devlette devlet yönetimi, din kurallarına göre değil, toplum ihtiyaçlarının akılcı ve bilimsel yönden değerlendirilmesine göre yürütülür. Bu ilkenin asgari ve azami olmak üzere iki anlamı vardır. Asgari (en az) anlamında ilke, devlet işlemlerinin din kurallarına uygun olma zorunda bulunmamalarını ifade eder. Oysa, dine bağlı (teokratik) devlet sisteminde devlet işlemlerinin hukuken geçerli olmaları, bunların din kurallarına uygunluğuna bağlıdır. Mesela 1876 Osmanlı Kanun-u Esasisi, padişaha 'ahkâm-ı şer'iyenin icrası' (şeriat hükümlerinin yerine getirilmesi) görev ve yetkisini verdi-

ği gibi (m.7) Heyet-i Ayan'ı da Heyeti Mebusan'ca kabul edilen kanun tasarısı ve tekliflerini 'Umur-u diniyeye' (din işlerine) uygunluk açısından denetlemekle görevli kılmıştı (m. 64). Laik bir devlette hukuki işlemlerin geçerliğini böyle din kurallarına uygunluk şartına bağlamak elbette mümkün değildir. Devlet yönetiminin din kurallarından etkilenmemesi ilkesinin azami (en geniş) anlamı ise, devlet yönetiminde din kurallarından esinlenilmemesini ifade eder. Şüphesiz, bunu gerçekleştirmek, ilkenin asgari anlamını gerçekleştirmekten daha güçtür ve akılcı düşünce tarzının topluma hâkim olmasına bağlıdır. Ancak kabul etmek gerekir ki, Atatürkçü laiklik anlayışı, laikliğin bu anlamda da gerçekleşmesini, devlet yöneticilerinin dinsel kurallardan esinlenerek değil, toplum ihtiyaçlarını akıl ve bilim verilerine göre değerlendirerek kararlar vermelerini ve böylece toplumumuzun en kısa zamanda çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmasını gerektirir." (Prof. Dr. Ergun Özbudun, Türk Anayasa Hukuku, 3. Bası, s. 57)

Tüm bu görüşleri ve kararları göz önünde tutan Anayasa Mahkememiz, 1982 Anayasamızın yürürlükte olduğu bir dönemde verdiği kararla konuya tam bir açıklık getirmiştir: "Ulusal egemenlik kavramı, demokratik yapının temelidir. Demokratik düzen ise, dinsel gerekleri egemen kılmayı amaçlayan şeriat düzeninin karşıtıdır. Dinsel gereklere yönetimde ağırlık veren bir düzenleme demokratik olamaz. Demokratik devlet, ancak laik devlettir. Dinsel gerekli düzenlemeler dinsel çabaları, zorlamaları, bunlarda dinsel ayrılıkları getirir. Sonuçta demokrasinin özgürlükçü, çoğulcu, hoşgörülü niteliği kalmaz... Laiklik, bireysel, toplumsal düzeyde ve devlet işlerinde metafizik dışında özgür düşünce gereklerine bağlanır. Kişisel ve toplumsal yaşamın siyasal yönden düzenlenmesinde aklın ve bilimin gereklerini zorunlu kılar. Herhangi bir dinin teolojik baskısına uyulmasını önler... Devletin temsil ettiği ve egemenlik gereği olarak kullandığı siyasal gücün düzenleyicisi hukuktur. Gerçekte hukuksal bir kurum olan devletin tüm işlem ve eylemlerinin hukuka uygunluğu başlıca geçerli koşuludur. Devlet yönetiminde tüm düzenlemeler

ancak hukuk kurallarına göre yapılır. Din kurallarına göre yapılan düzenlemeler hukuksal nitelik taşımaz. Din kurallarının kaynağı Tanrıdır. 'İlahi istenç (irade)', Tanrı buyrukları, din kurallarının başlıca dayanağıdır. Hukukun kaynağı ise hukuku yaratan istenç olarak kendi ulusunun istencidir. Din, ulustan kaynaklanan bir değer olmadığından temelini ulusal istencin oluşturduğu bir düzende hukuk kaynağı sayılması olanaksızdır. Egemenliğin ulusta oluşuna dayanan hukuk düzenleriyle Tanrısal buyruklara dayalı ilahi istenç arasında ilişki kurulamaz. Hukuk düzeni, dinsel düzeni dışarıda bırakan, varlığını hukuktan alıp hukukla sürdüren devlettir. Egemenlik insana dayalıdır. Özünde insan değeri bulunan egemenliğin hukuksal biçimleme ile devlet gücüne dönüşmesi, hukuk devletinin uygar yapısını açıklamaktadır. Bu yapıyı etkileyecek olumsuzluklar, hukuk devleti ilkesini tartışma konusu yapar. Yasalar dine dayanamaz ve bağlanamaz. Yasalar ilkelerini dinden değil, yaşamdan ve hukuktan almazlarsa hukuk devleti niteliği zedelenir. Dine dayanan yasalar, vicdan özgürlüğünü benimsemediğinden, her din için ayrı yasalar gereğini ortaya çıkarır, ulusal bir devlette bu tür bir düzenleme olamaz. Böyle düzenlemeler din kurallarını benimseyenler için baskı aracı sayılabileceği gibi, ayrı dinler içinde ayrılık aracı olur. Gelişmek ve ilerlemek için durağan din kurallarına değil insanlığa ayak uydurmak, akla ve bilime öncülük tanımak gerekir. Siyasal düzenlemelerin kaynağı hukuk, dayanağı Anayasadır. Başka kaynak ve dayanak aranamaz." (Anayasa Mahkemesi'nin 7.3.1989 gün ve 1/12 sayılı kararı)

2. Anayasamızın metnine dahil olan "Başlangıç" kısmı, bir yabancı yazar tarafından şöyle değerlendirilmiştir:

"Başlangıçta yer alan 'Laiklik ilkesinin gereği kutsal din duygularının, devlet işlerine ve politikaya karıştırılamayacağı' şeklindeki ifade önem taşımaktadır. Bu ifadede laiklik ilkesi temel bir biçimiyle nitelenmiştir: Din ve devletin birbirinden ayrılığı. Laiklik ilkesi 'Atatürk milliyetçiliği, ilke ve inkılapları ve medeniyetçiliği' ifadesiyle aynı cümleye konularak, laikliğin Atatürk ilke ve inkılaplarından, özel-

likle Atatürk milliyetçiliğinden ayrı düşünülemeyeceği ortaya konmuş ve bir medeniyetçilik ilkesi olarak rolü vurgulanmıştır." (Dr. Chiristian Rumpe, Türk Anayasa Hukukuna Giriş, s. 54.)

3. Anayasamızın 2. maddesine göre Türkiye Cumhuriyeti, sadece 'demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti' değil, "...Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir." Bu maddede yer aldığı için Cumhuriyetimizin değiştirilemez niteliklerinden olan 'Atatürk Milliyetçiliği'nin açıklığa kavuşturulmasında yarar bulunmaktadır:

a. "Biz milliyet fikirlerini tatbikte çok gecikmiş ve çok ilgisizlik göstermiş bir milletiz. Bunun zararlarını fazla faaliyetle telafiye çalışmalıyız... Çünkü tarih, hadiseler ve müşahedeler, insanlar ve milletler arasında, hep milliyetin hâkim olduğu gösterilmiştir...

Özellikle bizim milletimiz, milliyetini ihmal edişinin çok acı cezalarını çekmiştir. Osmanlı İmparatorluğu içindeki çok çeşitli toplumlar hep millet inançlarına sarılarak, milliyetçilik idealinin kuvvetiyle kendilerini kurtardılar. Biz ne olduğumuzu, onlardan ayrı ve onlara yabancı bir millet olduğumuzu, sopa ile içlerinden kovulunca anladık.

Kuvvetimizin zayıfladığı anda bizi hor ve hakir gördüler. Anladık ki, kabahatimiz kendimizi unutmuş olduğumuzmuş. Dünyanın bize hürmet göstermesini istiyorsak, ilk önce biz kendi benliğimize ve milliyetimize bu hürmeti; hissi, fikri ve fiili olarak bütün davranış ve hareketlerimizle gösterelim; bilelim ki milli benliğini bulmayan milletler başka milletlerin avıdır." (Atatürk'ün, 26 Mart 1923 tarihli Hâkimiyet-i Milliye gazetesinde yayımlanan konuşması.)

b. "Yetişecek çocuklarımıza ve gençlerimize, görecekleri eğitimin sınırları ne olursa olsun, ilk önce her şeyden önce Türkiye'nin bağımsızlığına, kendi benliğine, milli geleneklerine düşman olan bütün unsurlarla mücadele etmek gereği öğretilmelidir.

Dünyada, milletlerarası duruma göre böyle bir mücadelenin gerektirdiği manevi unsurlara sahip olmayan kişilere ve bu nitelikte kişilerden oluşan toplumlara, hayat ve bağımsızlık yoktur.

Çocuklarımızı aynı eğitim derecesinden geçirerek yetiştireceğiz. Kesinlikle bilmeliyiz ki, iki parça halinde yaşayan milletler zayıftır." (Atatürk'ün Atatürkçü Düşünce Sistemi, III. Kitap, s. 30-31'de yer alan konuşması.)

c. Yine Atatürk, kendi el yazısı ile yazdığı "Medeni Bilgiler" adlı kitabında şöyle diyor:

"Din birliğinin de bir millet teşkilinde etkili olduğunu söyleyenler vardır. Fakat biz, bizim gözümüz önündeki Türk milleti tablosunda bunun aksini görmekteyiz.

Türkler İslamiyeti kabul etmeden evvel de büyük bir millet idi. İslamiyeti kabul ettikten sonra, bu din, ne Arapların, ne aynı dinde bulunan Acemlerin ve ne de Mısırlıların vesairenin Türklerle birleşip bir millet teşkil etmelerine hiçbir etki yapmadı. Bilakis Türk milletinin milli bağlarını gevşetti; milli hislerini, milli heyecanını uyuşturdu. Bu pek tabii idi. Çünkü İslam dininin gayesi, bütün milliyetlerin üstünde, kapsayıcı bir Arap milliyeti siyasetine indirgeniyordu. Bu Arap fikri, ümmet kelimesi ile ifade olundu. Bu dini kabul edenler, kendilerini unutmaya, hayatlarını Allah kelimesinin her yerde yükseltilmesine hasr etmeye mecburdurlar. Bununla beraber, Allaha kendi milli dilinde değil, Allahın Arap kavmine gönderdiği Arapça kitapla ibadet ve yakarmada bulunacaktı. Arapça öğrenmedikçe Allahın ne dediğini bilmeyecekti. Bu vaziyet karşısında Türk milleti birçok asırlar, ne yaptığını ne yapacağını bilmeksizin, adeta, bir kelimesinin manasını bilmediği halde, Kur'an'ı ezberlemekten beyni sulanmış hafızlara döndüler. Başlarına geçebilmiş olan haris serdarlar, Türk milletince, karışık cahil hocalar ağzıyla, ateş ve azap ile müthiş bir muamma halinde kalan, dini, hırs ve siyasetlerine alet ittihaz ettiler.

Milli duyguyu boğan, fani dünyaya kıymet verdirmeyen, sefaletler, zaruretler, felaketler his olunmaya başlayınca, asıl hakiki saadete o öldükten sonra ahirette kavuşacağını vaat ve temin eden dini akide ve dini his, millet uyandığı zaman onun şu acı hakikatı görmesine mani olamadı. Bu feci manzara karşısında kalanla-

ra, kendilerinden evvel ölenlerin ahiretteki saadetlerini düşünerek veya bir an evvel ölüm dileyerek ahiret hayatına kavuşmak telkin eden din hissi; dünyanın acısı dünyanın tokatıyla, derhal, Türk milletinin vicdanındaki çadırını yıktı, davetlileri Türk düşmanları olan Arap çöllerine gitti. Türk vicdanı umumisi, derhal, yüzlerce asırlık kudret ve ferahlığıyla, büyük heyecanlarla çarpıyordu. Ne oldu? Türkün milli hissi, artık ocağında ateşlenmişti: Artık Türk cenneti değil, eski, hakiki büyük Türk atalarının mukaddes miraslarının son Türk ellerinin müdafaa ve muhafazasını düşünüyordu. İşte dinin, din hissinin Türk milliyetinde bıraktığı hatıra.

Türk milleti, milli hissi; dini hisle değil, fakat insani hisle yan yana düşünmekten zevk alır. Vicdanında, milli hissin yanında, insani hissin şerefli yerini daima muhafaza etmekte iftihar eder." (Medeni Bilgiler, s. 21, 364 ve devamı.)

d. Söz konusu Medeni Bilgiler ders kitabında laiklik şöyle tanımlanır:

"Türkiye Cumhuriyeti'nin resmi dini yoktur. Devlet idaresinde bütün kanunlar, nizamlar bilimin çağdaş medeniyete sağladığı esas ve şekillere, dünya ihtiyaçlarına göre yapılır ve uygulanır. Din anlayışı vicdani olduğundan, Cumhuriyet, din fikirlerini devlet ve dünya işlerinden ve siyasetten ayrı tutmayı milletimizin çağdaş ilerlemesinde başlıca başarı etkeni görür." (Medeni Bilgiler, 1932 Basımı, s. 56.)

e. Atatürk, 1 Kasım 1937 günü, yılda bir yaptığı TBMM'yi açış gibi önemli konuşmasında aynen şunları söylüyordu:

"Dünyaca bilinmektedir ki, bizim devlet idaresindeki ana programımız, Cumhuriyet Halk Partisi programıdır. Bunun kapsadığı siyasetler, idarede ve siyasette bizi aydınlatıcı ana hatlardır. Fakat bu prensipler gökten indirildiği sanılan kitapların dogmalarıyla asla bir tutulmamalıdır. Biz, ilhamlarımızı gökten ve gaibten değil, doğrudan doğruya hayattan almış bulunuyoruz." (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, s. 405.)

f. "Birtakım şeyhlerin, dedelerin, seyitlerin, çelebilerin, babala-

rın, emirlerin arkasından sürüklenen ve alınyazılarını ve canlarını, falcıların, büyücülerin, üfürükçülerin, muskacıların ellerine bırakan insanlardan meydana gelmiş bir toplulukla çağdaş uygarlık düzeyine ulaşılamaz." (Atatürk Nutku, cilt 2, 6. Bası, s. 655.)

g. "İnsanların ruhun selameti için yakıldıklarını biliyoruz. Herhalde bunu yapan engizisyon papazları hüsnüniyetlerinden ve iyi iş yaptıklarından bahsederlerdi: Belki de cidden bu sözlerinde samimi idiler. Fakat bir ahmaklığı yahut bir hıyaneti iyi bir iş kalıbına uydurmak güç değildir; en nihayet bu bir isim değiştirmek meselesidir... Unutulmamalıdır ki, bazı insanlar istikbali, mazinin arasından görmekte ısrarlıdırlar. Bunlar, alakamızı kestiğimiz an'anelere karşı behemahal sadakatin iadesini isterler. Bu gibi insanlar, kendi itikat ettiği gibi itikat etmeyen kimseleri, istedikleri gibi ezemezlerse, kendilerini cenderede hissederler." (Atatürk'ün bu konuşması için bakınız: Doğu Perinçek, Anayasa ve Partiler Rejimi, 3. Bası, s. 1.)

h. Cumhuriyetimizin nitelikleri arasında yer alan 'Atatürk Milliyetçiliği', 17 Haziran 1997 günü TBMM'de yaptığı konuşmada, ettiği yemine sadık bir milletvekili, Prof. Dr. Halil Cin tarafından, içeriğine uygun şekilde şöyle dile getiriliyor:

"Dünyada, her devletin vatandaşı, devletinin adını teşkil eden ad ve kimlikle anılır. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı Türktür. Bu kimlik, tarihin en şerefli kimliğidir. 'Hayatımın en büyük serveti ve övüncü Türklüğümdür.'

'Ne mutlu Türküm diyene' diyen Atatürk'ün Türkiye Cumhuriyeti'nde, Türk kimliğini reddeden, yerine, İslam kimliğini, ümmetten olmayı yeğleyenlerin cumhuriyete karşı yürüttükleri açık ve gizli mücadele, milletimizi derinden üzmektedir.

'Kendi kimliğine hürmet etmeyenleri başka milletler de saymaz' sözü, tarihi, siyasi ve sosyolojik bir gerçeğin ifadesidir. Osmanlı devleti, Türk kimliği yerine Osmanlılığı tercih edince çökmüş; gerçek kimliği olan Türklüğe dönünce, harabe haline dönüşmüş bir imparatorluktan, yepyeni, güçlü, dinamik bir Türk Devleti ortaya çıkmıştır. Bin yıldan beri birlikte yaşayan Anadolu halkı, Türk Mille-

tini oluşturmuştur. Türk kimliğinin esası, etnik unsur değil, ortak tarih, ortak kültür, ortak ülkü ve hukuk birliğidir. 1924, 1961 ve 1982 Anayasaları, Türk Devletine vatandaşlık bağıyla bağlı olan herkesi Türk saymıştır; din, mezhep, ırk farkı gözetmemiştir. Kendini Türk sayan herkes Türk'tür."

ı. Prof. Dr. Suna Kili, adı geçen eserinde (s. 272) şöyle diyor:

"Atatürkçü ideoloji ulusal-devleti benimser ve ulusal devletin amaçlarına yasallık kazandırmayı amaçlar. İslam siyasal içerikli ve amaçlı bir din olarak kendi üstünde ve denetim dışında bir siyasal yapıyı kabul etmez. Egemenliğin halka, ulusa ait olduğunu savunan Atatürkçü görüş ile gerçek yasal otoritenin Tanrı istencini yansıtan otorite olduğunu savlayan İslamcı görüş çelişkili durumdadır. Atatürkçülükte laik cumhuriyetin 'otorite'si yasaldır. İslam 'cemaat'i, 'ümmet'i temel olarak görür. Atatürkçü görüş ise ulusa, ulus egemenliğine dayanır. İslamcı düşünce dinsel devlet otoritesine boyun eğilmesini ister. Atatürkçü görüş ise kaynağını ulus egemenliğinden alan laik cumhuriyet otoritesini yasal sayar. İslamcı düşün dinsel 'birlik' üzerinde durur. Atatürkçü görüş ulusal 'birlik'i vurgular."

Esas hakkında mütalaamızın bu bölümünü yine Atatürk'ün sözleriyle tamamlamak istiyorum:

"Efendiler: Yeryüzünde üçyüz milyonu mütecaviz İslam vardır. Bunlar ana, baba, hoca terbiyesiyle, terbiye ve ahlak almaktadırlar. Fakat maalesef hakikat şudur ki, bütün bu milyonlarca insan kitleleri şunun veya bunun esareti ve zillet zincirleri altındadır. Aldıkları manevi terbiye ve ahlak onlara bu esaret zincirini kırabilecek meziyeti, insaniyeti vermemiştir, veremiyor. Çünkü terbiye hedefleri milli değildir." (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, cilt 2, s. 198.)

4. "**Demokrasilerde siyasi parti kapatılamaz" görüşü doğru değildir.**

Klasik demokrasi teorisyenlerinden MAYO, demokrasinin korunması için, siyasi parti çalışmalarının anayasal sınırı aşmaması gerektiğini ileri sürüyor. (Henri B. Mayo, Demokratik Teoriye Giriş, s. 127.)

İkinci Dünya Savaşı öncesi olayları göstermiştir ki, faşist karakterli partiler, liberalizmin geleneksel özgürlük anlayışından yararlanarak, planlı saldırılarla demokratik kurumları sistemli bir şekilde tahrip etmiş ve demokrasiyi yıkmışlardır.

Kaynağını ve gücünü, toplumun ilerlemesine karşı direnen hâkim sınıflarda bulan bu saldırıların ceza kanunlarıyla önlenemeyeceği bütün bu tecrübeler sonucunda anlaşılmıştır. Liberal anlayış, devlet düzeninin ancak bireysel bir eylemle tehlikeye düşürülebileceğini tasavvur etmiş ve bu eylemlerle mücadele için ceza kanunlarını yeterli saymıştır. Ceza kanunlarındaki devlet aleyhine işlenen cürümlerle ilgili bölümler bu görüşün eseridir. Bir siyasi grubun demokratik düzeni yıkma faaliyetinde ise durum değişiktir. Bu faaliyetler sonucunda düzen yıkıldıktan sonra artık cezalandırma imkânı kalmamaktadır.

Bütün bu gerçekler karşısında bazı ülkelerde, "Klasik-liberal demokraside eski tevekkülü terk eden bir dönüş olmuş ve Loewenstein'ın da 'ateşe ateşle mukabele' şeklinde ifade ettiği üzere demokraside mücadeleci bir eğilim başgöstermiştir." (Prof. Dr. Münci Kapani, Freedom to Destory Freedom, Hirsch'e Armağan, s. 266.)

" 'Mücadeleci demokrasi' eğiliminin etkisiyle 1930 yıllarından itibaren demokratik düzeni ve devletin bağımsızlığı ile bütünlüğünü tehdit eden siyasi kuruluşlara engel olmak için bazı önlemler alınmaya başlanmıştır. Toplumun türdeş bir bünyeye sahip olmadığı ülkelerde din ve ırk bakımından bölücü partilerin, devletin ve onun topluluk unsurunun bütünlüğünü tehlikeye sokan yöntemlerle mücadele etmeleri nedeniyle kurulmalarına ve yabancı devletlere iltihaklarına engel olmak için alınan önlemler bu türdendir." (Arif Payaslıoğlu, Siyasi Partiler, s. 110.)

İtalyan Anayasası'nın 49. maddesi parti faaliyetlerinin demokrasi ilkelerine uygun olması gerektiğini hükme bağlamıştır. Ayrıca geçici hükümlerin XII. maddesiyle faşist parti kapatılmış ve tekrar kurulması yasaklanmıştır. Aynı maddenin ikinci fıkrası ise, kanun

koyucuya Anayasanın yürürlüğe girmesinden itibaren beş yılı aşmamak üzere faşist partisinin sorumlu liderlerinin seçme ve seçilme haklarını geçici olarak kayıtlayabilmek imkânını vermektedir.

1949 Federal Almanya Anayasası 'mücadeleci demokrasi' tipini yeğlemede İtalyan Anayasası'ndan daha cesur bir düzenleme getirmiştir. Federal Almanya Anayasası'nın 21. madde 2. fıkrasına göre, herhangi bir siyasi partinin, gayesi ve taraftarlarının davranışıyla özgür demokratik düzeni kayıtlamayı veya ortadan kaldırmayı veya Federal Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmeyi amaç edinmesi, o partinin kapatılmasını gerektirir. Almanya'da bu hüküm üç defa uygulanmış ve Federal Almanya Mahkemesi, 23 Ekim 1952 tarihinde Sosyalist Rayh Partisi'nin (Sozialistische Reichspartei), 17 Ağustos 1956 tarihinde de Almanya Komünist Partisi'nin (Kammunistische Partei Deutschlands) kapatılmasına hükmetmiştir. Önemi dolayısıyla Federal Almanya Anayasa Mahkemesi'nin bu partileri kapatma kararlarının gerekçelerini özet halinde belirteceğiz.

Federal Almanya Anayasa Mahkemesi neo-faşist SRP'nin kapatılması gerekçesini aşağıdaki noktalarda toplamıştır:

a. SRP, taraftarlarının davranışlarında da görüldüğü gibi, insan hakları esasına, özellikle insan onuruna, kişiliği özgürce geliştirme hakkına, yasa önünde eşitlik ilkesine saygı göstermemiştir. Yahudi düşmanlığının yeniden diriltilmesine çalışmıştır.

b. SRP, Federal Cumhuriyeti içindeki siyasal partilerle mücadele etmiştir. Ancak bu mücadele bir program ve fikir mücadelesi olmayıp, diğer partileri politik hayatın dışına atma mücadelesidir; özgür demokratik düzenin çok partili sistemiyle mücadeledir.

c. SRP, yukarıdan aşağıya doğru, "Führer" prensibinin ruhuna uygun örgütlenmiştir. Aşağı kademelerdeki seçimlerin merkez organlarının onayına tâbi tutulması, toptan ihraçlar ve genel başkanın parti meclisine istediği üyeyi çağırması bunu göstermektedir.

d. SRP, programı, dünya görüşü ve genel üslubu bakımından NSDAP (Nazi Partisi)'ye benzemektedir. Demokrasinin sözü edil-

mekten kaçınılmıştır. Programda "Almanya hegemonyasında büyük alan" (Grossraum) ve "Alman Rayhı" gibi, komşu devletlere karşı saldırgan bir tutumu gerektirecek fikirlere rastlanmaktadır. Yan kuruluşları ve propaganda araçları NSDAP'deki gibidir. SRP, eski nazileri bünyesinde toplamaya gayret etmiştir. Hükümet organlarını yıpratmak, politikacıları aşağılamak suretiyle rejimi zayıflatmak ve yıkmak amacını gütmüştür.

Federal Almanya Anayasa Mahkemesi'nin Almanya Komünist Partisi'ni (KPD) kapatma nedenleri ise şunlardır:

a. KPD'nin hedefi, proletarya ihtilali ve diktatörlüğü yoluyla sosyalist-komünist toplum düzenini kurmaktır. Proletarya diktatörlüğü özgür demokratik düzenle bağdaşmaz.

b. Marksist-Leninist mücadele partisi olarak KPD, genel faaliyeti açısından özgür demokratik düzene ve onun temel ilkelerine karşı davranmıştır.

c. KPD, Almanya'nın tekrar birleşmesi amacını, özgür demokratik düzeni yıkmak için "menzil atı" olarak anlamış ve sömürmüştür. Böylece Federal Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmeye çalışmıştır.

d. KPD'nin genel olarak mücadele üslubu, özgür düzeni gözden düşürmek ve aşağılamaktır.

Yukarıda kısaca belirtilen gerekçeyle Federal Anayasa Mahkemesi, Sosyalist Rayh Partisi'nin ve Komünist Parti'nin, Anayasaya aykırılıkları dolayısıyla kapatılmalarına, bu partiler yerine örgüt kurmanın veya varolan bir örgütü, kapatılan parti yerine geçecek şeklinde devam ettirmenin yasak olduğuna, bu partilerin üyesi olan Federal Meclis veya Federe Meclisler üyelerinin milletvekilliklerinin düşmesine, kapatılan siyasi partilerin mallarının hazineye aktarılmasına hükmetmiştir. (Kararlar için bakınız, Doğu Perinçek, Anayasa ve Siyasi Partiler Rejimi, s. 197-200.)

Yine Federal Almanya, yakın bir geçmişte Hürriyetçi İşçi Partisi'ni kapatmıştır.

Yakın tarihin incelenmesi bize gösteriyor ki, herhangi bir

demokratik ülkede, Anayasa dışı eğilimleri olan 'dinci', 'mezhepçi', 'bölücü', 'faşist' ve 'komünist' partiler geniş taban buldukları zaman, o ülkelerde kapalı olaylar olmuş, pek çok ülkede demokratik düzeni yaşatmamıştır. İspanya, Almanya, İtalya, Cezayir, İrlanda'da, çok uzak olmayan bir geçmişte yaşanan olayları hatırlamak dahi, bu gerçeğin anlaşılmasına yeterlidir sanıyoruz.

Dikkat edilecek olursa, söz konusu ülkelerde, Anayasa dışı eğilimleri olan bir tek parti dahi, demokratik düzeni işleyemez hale getirmeye yetmiştir. Bizde ise, hem 'dinci', hem 'bölücü', hem 'faşist eğilimli' ve hem de 'mezhepçi' partilerin geniş taban bulabileceği anlaşılmaktadır. Böyle bir ülkede, gerçekten demokrat kişi ve kurumların, tüm partilerin Anayasaya uygun şekilde faaliyet göstermeleri için çaba harcamaları, gerektiğinde bu çeşit partilerin kapatılmasına karar verilmesinde zorunluluk bulunmaktadır.

Uluslararası hukuki metinlerde siyasi partiler hakkında özel hükümler bulunmamaktadır. Bununla birlikte iç hukuktaki "mücadeleci demokrasi" eğiliminin izlerine bu alanda rastlanmaktadır. Siyasi partiler, dernek olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 11. maddesinin koruması altındadırlar. Sözleşmenin 17. maddesi ise, herhangi bir topluluğun sözleşmedeki temel haklara dayanarak bu hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmak amacını güden bir faaliyet ve harekette bulunmasına engeldir. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Komisyonu, kapatılan Almanya Komünist Partisi'nin Federal Almanya Hükümeti aleyhindeki şikâyetini bu maddeye dayanarak reddetmiştir. Federal Anayasa Mahkemesi'nin 17.8.1956 tarihli kararı ile feshedilen Komünist Partisi, 11.12.1957 tarihinde sözleşmenin 25. maddesine dayanarak Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na başvurmuştur. Başvuruda KPD'nin kapatılmasıyla, sözleşmede güvence altına alınmış düşünce özgürlüğü (mad. 9), düşünceyi açıklama özgürlüğü (mad.10) ve dernek özgürlüğü (mad. 11)'nü zedelediği ileri sürülüyordu. Komisyon 20.7.1957 tarihli kararı ile KPD'nin Federal

Almanya Hükümeti aleyhine yaptığı başvuruyu, sözleşmenin 17 madde, 2. fıkrasına dayanarak dinlememiştir. Komisyonun gerekçesi şöyle özetlenebilir:

KPD'nin Federal Almanya'da iktidarı yasal yollarla ele geçirmeye çalışması geleneksel amacından vazgeçtiği anlamına gelmez. Proletarya diktası, partinin kendi açıklamalarına göre esas siyasi amaçtır. Bir dikta rejiminin kurulması, İnsan Hakları Sözleşmesi'nin temel hükümleri ile bağdaşamaz. Çünkü dikta, sözleşmede güvence altına alınmış birçok hak ve özgürlükleri ortadan kaldırır. Sözleşmenin 17. maddesine göre, sözleşmedeki hiçbir hüküm, hak ve özgürlükleri ortadan kaldırmaya veya kayıtlamaya yönelen bir çalışmaya girişmek hakkını vermez.

Bir yazara göre, komisyon kararına dayanak olan sözleşmenin 17. maddesi, pratikte Alman Anayasası md.21, f.2 ile aynı amaca yönelmiştir: Temel hak ve özgürlüklere dayanarak onları kolayca yok etmek için iktidarı ele geçirmeye çalışan totaliter gruplara engel olmak. (Golsong, s. 1349.)

Anayasa dışı eğilimleri olan partilere, kendilerini geliştirmeleri, yoğun bir propaganda ve eğitim faaliyeti ile taraftarlarını Anayasaya karşı bir savaşçı olarak yetiştirmeleri imkânını tanımak, aslında özgür düzeni, liberal demokrasinin biçimsel ilkelerine kurban etmekten başka bir anlama gelmez.

Kökleşmiş demokrasi geleneği olan ve emelleri Anayasa dışı bir düzen kurmak olmayan siyasi partilere sahip ülkelerde, elbetteki siyasi partiler kapatılmaz.

"Anayasa dışı" eğilimler taban bulmaya başlayınca Amerika Birleşik Devletleri'nde olanları, "Siyasi Müesseseseler ve Anayasa Hukuku" (3. Bası) adlı eserinde, Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya şöyle özetliyor:

"Ondokuzuncu yüzyıl ortalarına değin, iktidarla muhalefet, ortak bir toplum felsefesi üzerinde anlaşmıştılar. Sosyalist partilerin ortaya çıkışı, oyun kurallarını bozmuştur. Çünkü, bu partiler iktidara geldikleri zaman, değişik bir toplum düzenini gerçekleştirmek iste-

yeceklerdir. İktidar değişimlerinde, yeni iktidarlar eski düzeni bulamayacaklardır. (Prof. Dr. Harold Laski, Le Gouvernement Parlamentaire en Anglettere, s. 40.)

Bu gözlemi devam ettirelim: Özellikle aşırı sağ ve aşırı sol partiler, iktidara demokratik yolla da geçmiş olsalar, ideolojileri gereğince, demokratik düzeni ortadan kaldırma yoluna gideceklerdir. Hitler, seçimle iktidara gelmiş, çoğunluğun kendisine verdiği oylardan, totaliter diktasını ilan etme sonucunu çıkarmıştır. Sosyalist Blok içindeki memleketlerde, iktidarı ele geçiren komünist partiler, aynı yolda yürüyerek, proletarya diktatörlüğünü kurmuşlardır.

Demokrasi, zor bir sorunla karşılaşıyor: Doğrudan doğruya, demokratik düzeni ortadan kaldıracak siyasi partilerin kurulmasına izin verip vermemek. Sınırlı çok partili sistem –çok partili rejimin bir çeşidi olarak– böylece ortaya çıkmıştır. Aşırı partilerin kurulmasını yasaklama bakımından iki sistem vardır: Bu partilerin kanun dışı sayılması ya da ağır kayıtlarla bağlanması...

Aşırı partilerin ağır kayıtlara bağlanması sisteminin örneğini Amerika Birleşik Devletleri'nde görmekteyiz. Avrupa'daki ideolojiler çatışması, İkinci Dünya Savaşı'ndan önce ve savaş boyunca, Amerikan toplumuna da geçmiş ve devlet, çözülmesi hayli dikkat ve incelik isteyen sorunlarla karşılaşmıştır. Meseleler, önce kamu hürriyetleri alanında ortaya çıkmışlardır. Daha sonra hükümeti 'zor ve şiddet yoluyla yıkmak' isteyen aşırı akımlar şeklinde görülmüşlerdir. Bunlar faşist ve komünist akımlar ve vücut verdikleri gruplaşmalardır. Üçüncü bir aşamada, faşizm arka planda kalmış ve tedbirlerin hedefi komünist akım olmuştur.

Bu gelişme karşısında, yürütme ve yasama, toplumu koruyucu tedbirler üzerinde durmuşlardır. Federal Yüksek Mahkeme, kamu hürriyetleri alanının bekçisi kalarak 'açık ve halen var olan bir tehlike' ölçüsüne dayanmıştır. Olayları bu açıdan incelemek gerekiyor.

Bu akımlar karşısında varılan tedbirler, özellikle komünist hareketleri ağır kayıtlara bağlamak şeklinde alınmışlardır: a– 1938'de, başkanının adıyla anılan Dies Komitesi (Committee on Un - Ameri-

can Activites - Amerika Aleyhtarı Hareketler Komitesi) kurulmuştur. Komite uzun soruşturmalardan sonra, yıkıcı faaliyette bulunan kişiler listesi hazırlamıştır. b– 1939'da Hatch Act (Kanunu) çıkarılmıştır. Bu kanuna göre, herkes belli bir fikre sahip olabilirdi, ne var ki hükümet de bu kişileri, faşist ideolojilere ya da hükümet şeklinde ihtilal yapmayı savunan ve kışkırtan kimseleri bulundukları memuriyetten uzaklaştıracaklar ya da kendilerine bir iş verilmeyecekti. Hatch Kanunu, aynı zamanda, memurların bir siyasi parti yönetiminde ve seçim kampanyalarında aktif bir rol oynamalarını yasaklamıştır. c– 1940'da, tedbirler daha da ağırlaşmıştır. İkinci Dünya Savaşı içinde, Amerika Birleşik Devletleri, bir savaş hazırlığı şeklinde Smith Act ya da Alien Registration Act'ı (Yabancıların Tescili Kanunu) çıkarmıştır. Bu kanuna göre, aslında, yabancı komünistlerin Amerika dışına çıkarılması öngörülüyordu. Fakat, bu müeyyide aynı zamanda Amerikan vatandaşlarına da uygulanacaktı. 'Zor ve şiddet yoluyla' hükümeti yıkma fikrini savunanlar ve kışkırtanlar, bu fikre dayanan dernekler kuranlar cezalandırılacaktı. Nitekim, kanun uygulanmıştır. Yüksek Mahkeme bu kanunu Anayasaya aykırı bulmadığına, bir dava dolayısıyla karar vermiştir. d– Taft-Hartley Act da, komünistlerin sendikalarda görev almasını yasaklamıştır.

Tedbirlere bir süre ara verilmişken, Senatör Mc Carthy'nin önderliğini yaptığı hareket, kamuoyunu bir çeşit dehşete kaptırmıştır. Smith Act yeterli görülmemiştir. Tedbirleri ağırlaştırma yoluna devam edilmiştir: e– 1950'de Mc Carran Kanunu ya da İç Güvenlik Kanunu (Internal Security Act) çıkarılmıştır. Bu kanuna göre, komünist dernek ve partiler, Adalet Bakanlığına bağlı bir komisyon tarafından (Yıkıcı Hareketler Federal Kontrol Dairesi) tescil edileceklerdir. Bu daire, bir derneğin komünist olup olmadığını araştıracaktır. Komünistlere, bu kanun gereğince, birçok haklar tanınmamaktadır. (Pasaport verilmemek, belli bir süre hapsedilmek, iş verilmemek gibi...) f– 1954'te çıkan bir kanunla da, komünist partisinin kanun dışı sayıldığı kabul edilmiştir. 1954 Komünist Kontrol Kanunu (Communist Control Act), kanunlara uygun olarak kurulmuş dernek ve parti-

lere tanınan hakların komünist partisine tanınmayacağını kabul etmiştir. Bundan böyle, komünist partisinin Amerika hükümetine karşı yıkıcı olup olmadığını saptamaya gerek kalmamıştır. Aynı kanun, partinin ismini değiştirebileceğini de kabul etmiştir. Amerika, aşırı partileri, özellikle komünist partisini, açıkça kanun dışı etmemiştir. Fakat ağır kayıtlara bağlamıştır ve dolaylı bir yoldan çalışmalarına set çekmiştir.

Robespierre'in 'hürriyetin düşmanlarına hürriyet yok' prensibine bir dönüşten söz edilebilir. Demokrasiler, kendilerini ortadan kaldırma hürriyetinin tanınamayacağını kabul etmiş durumdadırlar." (Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya, Siyasi Müesseseler ve Anayasa Hukuku, 3. Bası, s. 378 ve devamı.)

İngiltere hükümeti, 1988 yılında koyduğu yasaklamalarla Sinn Fein gibi, IRA'yla bağlantısı olduğu bilinen ama gene de yasal bir partinin, sadece terör değil, başka her konuda açıklama yapmasını engellemiştir. Örneğin bu parti, kadın hakları, posta hizmetleri ya da eğitim gibi konularda da radyo ve televizyonda temsilcilerini konuşturamıyor. Demokratik açıdan bu uygulamanın tartışmalara sebep olması üzerine İngiltere Kültür Bakanı Peter Brooke, "Teröristlerle yandaşları, demokrasiye saygılı insanlarla aynı yayın haklarından yararlanmamalıdır," diyerek yayın yasağını kaldırmayı düşünmediklerini belirtmiştir. (Sabah gazetesi, Entelektüel Bakış, Terör-Medya ve Sansür İngiltere'de Ne Durumda, 21.10.1993.)

Demokrasi, aynı zamanda bir kurallar rejimidir.

ERBAKAN ve arkadaşları, siyasi partilerin hangi hallerde kapatılacağını düzenleyen ve 1995 yılında Anayasamızın 68. ve 69. maddelerinde yapılan değişikliklere kendileri de oy vermişlerdir. Ancak oylarının biraz arttığını görünce ısrarla "Demokrasilerde siyasi parti kapatılamaz" görüşünü savunmaya başlamaları, anayasamızın kurallarına uymayacaklarının, başka bir deyişle Türkiye Cumhuriyeti'nin değiştirilemez temel ilkesi olan laikliğe karşı yıllardır devam ettirdikleri savaşa devam edeceklerinin en güzel delilidir.

Verdiğimiz örneklerde de görüldüğü gibi, demokrasilerde siyasi partiler Anayasalarına ters düştüklerinde kapatıldıkları gibi, faaliyetlerine kısıtlamalar da getirilebilmektedir. Esasen Anayasamız siyasi partilerin kapatılabileceğini kabul etmiştir. Yasal ve Anayasal şartlar oluştuğu halde, Anayasa Mahkememizin bir siyasi partiyi kapatmaması, Anayasamızın, Anayasa Mahkemesi kararıyla ihlali anlamını taşır.

Refah Partisi'nin 14. kuruluş yıldönümü olan 19.7.1997 tarihinde, bu partinin genel sekreteri Oğuzhan Asiltürk, açtığımız kapatma davasına ilişkin olarak binlerce kişiye, "Bir Refahçı olarak size söz ve teminat veriyorum. Herkes bu uğurda canını ve malını ortaya koymaya hazırdır. Bu dava şimdi bizden can vermemizi istemiyor. Bu davayı herkese anlatın yeter," (Hürriyet gazetesi, 20.7.1997) diyerek Anayasal düzenimize karşı partisinin diğer sözcüleriyle aynı eylem planını benimsediğini vurgulamışsa da; ettiği yemine daima sadık kaldıklarını bildiğim Anayasa Mahkemesi üyelerinin, gerektiğinde canları pahasına Anayasal düzenimizi koruyacaklarından kuşku duymamaktayım.

Refah Partisi'nin kapatılması için Başsavcılığımızca dava açılmasından sonra konuyu değerlendiren yazarlardan Prof. Dr. İhsan Arsel:

"Demokraside parti kapatılamaz diye bir kural yoktur. Çünkü demokrasi denen şey, herkesin bildiği gibi, bir özgürlük rejimidir ve özgürlükleri yok etmeyi amaç edinen bir parti kesinlikle kapatılır. Eğer siyasal bir parti, inanç bağnazlığına bayrak açmış olarak temel özgürlüklere göz dikmişse, örneğin şeriat heveslisi olarak laik cumhuriyeti yıkmak niyetinde ise kapatılır. 'Cihad' sözcüğünün kaypak anlamlarından yararlanarak kendisini 'İslami Cihad Ordusu' olarak ilan etmiş ise kapatılır. Dini politikaya araç edenlere, örneğin, 'biz şeriat hukukuna bağlıyız ve iktidara geldiğimiz zaman bu hukuku uygulayacağız' biçiminde laf edenlere ya da bu siyaseti gerçekleştirme uğruna 'kan dökülecektir' diyerek bu politikanın taktiğini çizenlere kanat açmış bir parti kapatılır; seçmenlerin yüzde

21'inin değil de yüzde 99'unun oylarına konmuş olsa dahi, mutlaka kapatılır.

Bu nedenle Refah Partisi liderinin yaptığı gibi; 'Demokrasilerde parti kapatılamaz; parti kapatmak ilkelliktir' demek ve halkoylamasıyla iktidar olup laik cumhuriyeti yıkmayı umut etmek, demokrasinin sayı hesabına değil, fakat 'insana saygı' esasına dayalı bir yaşam tarzı olduğunu bilmezlikten gelmek demektir. Söylemeye gerek yoktur ki, 'ilkellik' bu tür partileri kapatmak değil, fakat bu partilerin boyunduruğu altında yaşamaktır.

İki bin beş yüz yıl önceleri eski Yunan'da özellikle Atina'da halk, egemenliğin tek sahibi olarak zaman zaman toplanır, çoğunluk oyu ile kanunlar geçirir, bu kanunları uygulayacak görevlileri ve yönetim işini yüklenecek yetkilileri seçerdi. 'Kanun' demek, yurttaşların (iradelerinin) oy yolu ile ortaya çıkmış biçimi demekti. Bu kanunlar devletin ve toplumun gerek iç gerek dış siyasetle ilgili tüm yaşamlarını, her yönüyle hükme bağlardı. Kişilerin günlük yaşantılarının ve özgürlüklerinin bir tek noktası yoktu ki çoğunluk kararıyla buyruklara bağlanmamış olsun. Öylesine ki duygusal tutum ve davranışlar dahi halk çoğunluğunun geçirdiği kanunlarla ayarlanırdı. Örneğin Atina'nın yenilgisiyle sona eren bir savaşta ölenlerin hısım ve akrabalarının, ağlayıp sızlayacak yerde tam tersine sokaklarda sevinç göstererek, yani gülerek, eğlenerek, şarkı söyleyerek dolaşmaları, buna karşılık savaştan sağ salim dönenlerin ve akrabalarının ise üzüntü belirterek, ağlayıp sızlayarak, mutsuz görünerek dolaşmaları hususu kanun konusu yapılmıştı. Böylece kişiler yapmacık yollardan sevinç duygularını üzüntüye ve keder duygularını da sevince dönüştürmek gibi şaşılası bir zorunlulukta bırakılmıştı.

Söylemeye gerek yoktur ki böyle bir sistemi 'demokrasi' olarak niteleme olanağı yoktur; çünkü demokrasi demek, halkın her şeyi, her istediğini yapabilmesi, kaprislerini dile getirmesi, insanın 'doğal' hak ve özgürlüklerini yok edebilmesi değil, fakat kişi özgürlüklerinin güvenliğe bağlanmış olarak var bulunmasıdır. Kişi özgürlüklerini hiçe sayan bir toplumda velev ki halk yüzde doksan dokuz çoğunluk-

la karar versin, 'demokrasi' diye bir şey olamaz. Nitekim eski Atina'daki rejim 'demokrasi' değil fakat 'çoğunluk diktatoryası' idi ki 'kakokrasi' deyimiyle tanımlanırdı.

Şimdi geliniz 2500 yıllık bir sıçrama ile günümüz Türkiyesine göz atalım. Bir siyasal parti düşününüz ki, 'Egemenlik halka aittir, beni halk seçmiştir' diyerek bu ülkeyi 1400 yıl gerilere, çöl zihniyetinin göbeğine götürmek ister!

Bir siyasal parti düşününüz ki ideolojisinde 'şeriat' yatar ve şeriat dışında hüküm getirmeyi 'gâvurluk' sayar.

Bir siyasal parti düşününüz ki şeriat gereği olarak İslamdan gayrı inanca yönelmeyi sapıklık ya da 'müşrikleri' ve 'dinden çıkanları' öldürülmeye layık ya da kadını 'aklen ve dinen' aşağılık ve daha buna benzer nice şeyleri makbul saymaktan tutunuz da kişinin, gülmesinden eğlenmesine, düşünmesine, yemesine, içmesine, esnemesine, çiftleşmesine, dinini seçmesine ve saymakla bitmeyecek buna benzer her şeyine varıncaya kadar her şeyini zincire vuran, günlük yaşantılarının her noktasını kısıtlayan şeriat verilerini, 'Gökten inmiştir' diyerek kutsal bilir ve uygulamak ister.

Söylemeye gerek yoktur ki böyle bir partinin demokratik ortamda yeri olamaz. Böyle bir partinin yaşaması değil, mutlaka kapatılması gerekir. Batı demokrasilerinin hiçbirinde özgürlükleri yok etme amacına yönelik bir partiye yaşam olasılığı tanınmamıştır," (Cumhuriyet, 27.6.1997) demiştir.

"1 Temmuz 1997 tarihli Le Monde gazetesinde, Paris-VIII Üniversitesi öğretim üyelerinden Nora Seni şöyle diyor:

'REFAHYOL Hükümetinin iktidardan düşmesinin sadece ordudan kaynaklanmadığını unutmayalım. Bu olayda sivil toplum da örgütlenerek seferber olmuştur.'

Peki, Türkiye'de bazı yazarların Refah'la Avrupa Hıristiyan Demokratları arasında yaptıkları kıyaslama hakkında ne düşünüyor Fransız öğretim üyesi?

'Refah'la mukayese etmek Avrupa Hıristiyan Demokrat partilerine hakaret etmek anlamına gelir. Bu partinin misyonu cumhuriyet

parantezini kapatmaktır. Bu niyetlerini saklamıyorlar. Geçenlerde Paris'e gelen İslamcı basından bir gazeteci bize cumhuriyete son vermek gerektiğini söyledi. İstanbul Belediye Başkanı Tayyip Erdoğan da demokrasinin Refah için bir amaç değil, araç olduğunu söyledi. Refah'ın, oyların yüzde 20'sini almış olması bu partiyi demokrat yapmaya yetmiyor.'

Ve Nora Seni'nin en çarpıcı değerlendirmesine yol açan soru:

İslamcılarla ordu arasındaki sürtüşmede Türk aydınının rolü ne oldu?

Yanıt özetle şöyle:

'Osmanlı'nın mirasını devralan Türk Devleti çok merkezcidir. Aydınlar da uzun süre kendilerini devletle özleştirdi. Ama 1980'lerde ve 90'larda bazı aydınlar Türk toplumunun önemli sorunlarından birinin sivil toplumun zayıflığı olduğunu gördüler ve devletle aralarına mesafe koydular. Bunu yapmak için de devlete karşı olan her şeyi destekleme eğilimine girdiler. Bu süreç içinde Refah'ın totaliter niteliğini ortaya çıkaran göstergeleri tahlil edemeyip gözden kaçırdılar.'

Yani Nora Seni, patolojik bir vakaya işaret ediyor. Geçmişe tepki olarak tüm değerlendirmelerini 'devlete karşı olmak' kıstasından hareketle yapan, bu bağlamda totaliter eğilimleri bile devlete karşı oldukları için destekleyen bir aydın tipini (tabii bu tipe, aydın demek ne kadar doğruysa) çiziyor Fransız öğretim üyesi." (Ergun Balcı, Le Monde'daki Röportaj ve Düşündürdükleri, 4 Temmuz 1997 tarihli Cumhuriyet gazetesi.)

Burada, Prof. Dr. Toktamış Ateş'in görüşlerine değinmekte de yarar bulunmaktadır:

"Devlet, rastlantıların biraraya getirdiği insanların oluşturduğu sıradan bir örgütlenme değildir. Devlet 'ortak amaçları ve umutları' olan insanların oluşturduğu ve çoğu kez kanlı ve zorlu savaşımların sonucunda ortaya çıkabilmiş olan 'özel bir örgüttür' ve devleti kuran insanların ortak 'amaç ve umutları' o devletin 'kuruluş felsefesini' belirler. O devletin 'ideolojisini' ortaya koyar.

Ama azınlık, ama çoğunluk; bu 'kuruluş felsefesini' değiştirmek, hiç kimsenin hakkı da değildir, haddi de değildir. Bu 'felsefenin', bu 'ideolojinin' değişmesi için, önce o devletin 'tümüyle yıkılması' ve tarih sahnesinden silinmesi gerekir. Bu gerçekleşmedikten sonra 'demokrasinin kuralları' içinde ve 'demokrasi adına', bir devletin kuruluş felsefesi ve 'ideolojisi' değiştirilemez.

'Demokrasinin kuralları içindeler' diye, demokrasiyi yok etme arzu ve niyeti içinde olanlara göz yummak, demokratlık değil, 'budalalıktır' ve aymazlık içinde olmanın en açık bir görüntüsüdür.

Bir ülkenin düzenini belirleyenler, bir devletin kuruluş felsefesini ortaya koyanlar; o ülkeyi, o devleti 'kuranlardır.' Bunların yaptıkları, bir anlamda, 'oyunun kurallarını' belirlemektir. Ve kurallar bir kez belirlendikten sonra, hiçbir biçimde değiştirilmez. Bunu bir azınlık da değiştiremez, bir çoğunluk da değiştiremez.

Türkiye Cumhuriyeti, 'halk egemenliğine dayanan, laik ve çağdaş bir cumhuriyettir' ve 'Misak-ı Milli sınırları içinde bağımsız üniter bir devlettir.' Bunlar Türkiye'nin 'kuruluş felsefesi' ve ideolojisini belirler. Bunu hiç kimse değiştiremez.

Ve Türkiye'nin 'sahipleri' bu 'felsefeye' inanan ve onu canı pahasına savunma kararı içinde olanlardır." (Prof. Dr. Toktamış Ateş, Cumhuriyet gazetesi, 10.7.1997.)

Prof. Dr. Toktamış Ateş'in 19.7.1997 tarihinde yazdıkları ise şöyle:

"Şeriatçı basınımıza göre, Türk Silahlı Kuvvetleri, sanki işgal ordusu. Genel olarak tüm Silahlı Kuvvetler'den söz etmiyorlar ama, tek tek isimlere öylesine çamur atıyorlar ki; sonunda yıpratılmak istenen, gene Silahlı Kuvvetler'in tümü oluyor.

En büyük eleştirileri ise Silahlı Kuvvetler'in tutumunun, 'milli iradeye' ortak çıkması. REFAHYOL'u sona erdiren '28 Şubat müdahalesini' antidemokratik bir davranış olarak değerlendiriyorlar.

Acaba kendileri pek mi demokratik? Refah Partili önde gelen pek çok siyaset adamı, gerine gerine 'Ben demokrat değilim' diye nutuk atar. Sonra da demokrasiden dem vururlar. Bunlar arasında

çok akıllı ve bilgili gördüğüm Dilipak bile, 'Sizin demokrasinizden bana ne? Ben demokrat falan değilim, ben Müslümanım...' diye konuşur çoğu kez. Bunun şahidi benim.

Görebildiğim kadarıyla Refah kendini 'dişlerini gösterme' konusunda yeterince güçlü görüyor. Gene kendi deyimiyle 'Güneydoğu'da 3-5 bin PKK'lıyla baş edemeyen' Silahlı Kuvvetler'in, Refah'ın milyonlarca yandaşına karşı bir tutum içine giremeyeceğini sanıyorlar. Çok yanılırlar.

Laik cumhuriyet ve ülke bütünlüğü söz konusu olduğunda, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin göze alamayacağı hiçbir risk yoktur. Bu ülkede çıkabilecek bir kardeş kavgası, akla gelebilecek en kötü şeydir. Allah hepimizi korusun. Ve görebildiğim kadarıyla Silahlı Kuvvetler, bu konuda özen içindedir. Ancak bu özeni yanlış yorumlamamak, hele hele 'ürkme' olarak değerlendirmemek gerekir. Oyunun kuralları bellidir. Türkiye, 'halk egemenliğine dayanan laik ve çağdaş bir cumhuriyettir' ve bu 'felsefeyi' hiçbir güç değiştiremez. Demokraside demokrasiyi yok etme özgürlüğü yoktur. Demokrat olmadığını ilan edenlerin de 'sadece kendileri için' demokrasi talep etmeleri yüzsüzlüktür.

Hiç kimse ateşle oynamasın. Sonu çok kötü olur. Karşılıklı saygı, sevgi ve özgürlük içinde birlikte yaşamayı öğrenmenin zamanı gelmedi mi?"

Prof. Dr. Ahmet Taner Kışlalı şöyle diyor:

"Buyuran buyurana!

Sayın Erbakan buyuruyor:

'Parti kapatmak ilkelliktir...'

Almanya, 1950'li yıllarda Komünist Partisi'ni kapattı. Hem de İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'nin 17. maddesine dayanarak!

Nazizmin, faşizmin ürünü olarak büyük bir felaketi yaşayan dünya, ateşin elle tutulamayacağını anladı. Demokrasiyi kullanarak demokrasiyi yıkma özgürlüğünün olamayacağını kabul etti.

Avrupa'nın insan hakları konusundaki en üst yargı organı şu kararı alalı daha uzun yıllar olmadı:

'Anlatım ve örgütlenme özgürlüğü, sözleşmenin 17. maddesini etkisiz kılmaz!'

Almanya ilkel mi? İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'ni imzalayan ülkeler ilkel mi?

'Peki parti kapatmak ilkellik değilse, ilkellik nedir?'

İlkellik, kamuya açık yerlerde sigara içilmesini yasaklayan bir yasa çıkarıp... sonra da yasak yazılarının altında fosur fosur sigara içilmesine göz yummaktır.

İlkellik, tek yönlü trafik akışının olduğu sokağa tersten giren açıkgöze trafik polisinin kayıtsız bir biçimde bakmasıdır.

Ve de ilkellik... 21. yüzyıla üç kala, toplumu yüzlerce yıl öncesinin koşullarına göre yönetmeye talip olmaktır.

Çiller buyuruyor:

'RP'siz hükümet, toplumsal uzlaşmayı bozar.'

Toplumun yüzde 80'ini, ideolojisine temelden karşı olduğu bir yüzde 20'nin insafına terk etmenin adı 'toplumsal uzlaşma'... Laik cumhuriyetin Kültür Bakanlığı'nı imamlarla doldurmaya göz yummanın adı 'toplumsal uzlaşma'... Cumhuriyete karşı bir kuşağın devlet eliyle oluşturulması, sekiz yıllık kesintisiz temel eğitimin hasıraltı edilmesinin adı 'toplumsal uzlaşma'...

Ama toplumun büyük çoğunluğunun üzerinde uzlaştığı bir laik-demokratik rejimi yıkmak isteyenleri hükümetten uzaklaştırmak, 'toplumsal uzlaşma'ya aykırı!

İlkellik, 'herkesi kör, âlemi sersem sanmak'tır.

Bazı iyi niyetli köşe yazarları buyuruyor:

'RP'yi kapatmazsanız, giderek daha da azar; kapatırsanız yeraltına iner...'

Endişeliler. Kendilerini de rejimi de bir açmazda hissediyorlar.

Çünkü 'yeraltına inmek' lafına kendilerini fena kaptırmışlar. Bunu tartışılmaz bir doğru sanıyorlar.

Yasalara aykırı davranan bazı milletvekillerinden ve yöneticilerinden... ve de partinin onları destekliyor görünmesinden dolayı, bir

partiyi kapatırsanız ne olur? O partiye gönül verenler sokakta kalıp da ancak yeraltında mı yer bulabilir?

Eğer demokrasinin bazı kuralları işliyorsa, hayır!

Ya o partinin yerine bir yenisi kurulur. Kapatılmasına neden olanlar cezalandırılır. Yeni parti de sivriliklere karşı daha duyarlı olmak ve demokrasinin kuralları bulunduğunu unutmamak zorunda kalır. Merkezdeki zıpırlıklardan cesaret alan yerel bıçkınlar da seslerini keserler." (Ahmet Taner Kışlalı, Cumhuriyet gazetesi, 22.6.1997.)

Aynı konuda Yalçın Doğan şöyle yazıyor:

"Demokrasinin sonbaharından döndük. Aylarca 'İslami dayatmacılığı' yaşadık. Ya İslam ya demokrasi ikilemine sürüklendik. Hızla daha kötüsüne yol aldık.

Refah Partisi hastalığa tutuldu. Kendini bilmez bir ortak sayesinde, sağladığı iktidarla, 'elini uzatsa, özlediği düzeni kuracağı' inancına kapıldı. Büyük çoğunluk RP'nin amacını gördü, 'her geleni etekleyen köpekler' ile RP'yi savunma yanılgısına düşen bazı safdil aydınlar hariç.

Bu ikinciler 'RP'yi demokrasi adına' savundu. RP'yi savunurken, RP'nin sözlerini görmedi: 'Demokrasi amaç değil araçtır' sözü ile, 'sizin demokrasiniz' ve ek olarak 'kan akacak, fıstık gibi olacak' sözleri hiç unutulmadı. RP 'bizim demokrasimiz üzerinden, kendi rejimini dayatmaya' başladı. Çok kurnaz bir denklem buldu. 'RP'yi savunursan demokratsın, karşıysan demokrat değilsin!..' İşte, dayatmacılığın ta kendisi!..

Bu arada 'dayatmacılığın pratikleri' yaşandı. Sincan'da, Erzurum'da, D-8 komedisinde, Başbakanlık Konutundaki yemeklerde ve ayrımlarda, kadrolaşmada safdiller hep aynı tuzağa düştü. Aylarca Hitler'in iktidara geliş biçimi ile RP'nin uygulamaları karşılaştırıldı. Safdiller tınmadı, RP yolundan şaşmadı. Köpekler kemikleri iştahla yaladı. Demokrasi adım adım 'sonbaharına' yaklaştı.

Bunu da aşan tehlikeli noktaya gelindi. 'Demokrasi hesaplaşma gücünü yitirdiği anda, dayatmacılığın doruğunda, uzakta iç sa-

vaşın kara bulutları' toplumu ürpertti." (Yalçın Doğan, Milliyet gazetesi, 22.6.1997.)

Prof. Dr. Nur Vergin şöyle diyor:

"Bunca ayıp ve garabet, milli irade retoriğine sarılarak milleti alaya almak, aba altından gösterilen sopalar, Cumhuriyetin bilumum kurumlarıyla kavga, bize yeter. Traji-komik rüya kâbusa dönüşmeden önce Türkiye'nin demokratik ve de milli uyanışı için ramak kalmıştır." (Nur Vergin, Yeni Yüzyıl gazetesi, 22.6.1997.)

Prof. Dr. İbrahim Ö. Kabaoğlu'nun bu konudaki düşünceleri ise şöyle:

"Batıda faşist ve totaliter partilerin iktidara tırmanışını gerekli kılan ortam ve koşullar, yarım yüzyıl sonra farklı etmenler sonucu başka coğrafi ortam ve koşullarda belirmeye başlamış bulunuyor. Burada ana sorun, din özgürlüğünü kötüye kullanarak 'özel'den 'kamusal'a, 'sosyal alan'dan 'siyasi alana' taşınmasından kaynaklanıyor. Hoşgörü, hoşgörülmezi hoşgörmek değildir. Eğer hoşgörülmez olan bugün hoşgörülürse, yarın hoşgören bile hoşgörülmeyebilir." (İbrahim Ö. Kabaoğlu, Cumhuriyet gazetesi, 25.6.1997.)

Prof. Dr. Mustafa Altıntaş'ın değerlendirmeleri ise şöyle:

"Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın, Anayasa Mahkemesi'nde RP'nin temelli kapatılması istemini içeren 25.5.1997 tarihli başvurusu büyük gürültü kopardı. Gürültünün büyük olmasının başta gelen nedeni, belki de iktidarda bulunan bir siyasal parti hakkında kapatılma davasının açılmasına ilişkin ilk örnek oluşturması idi. Gürültünün bir başka nedeni 'ılımlı İslam ideolojisini' Türkiye ve benzeri ülkelerde uygulama girişiminin yerli ve yabancı destekçilerinde yarattığı panik oldu. Düşledikleri senaryoyu uygulama olanağını ellerinden yitirir olmaları, onların tüm programlarını aksattı. Kendilerini İkinci Cumhuriyetçi, dönek ve dönme tanımı içine yerleştirebileceklerimiz ise 'Şeriatsız demokrasi olmaz! Kahrolsun laiklik, yaşasın demokrasi!' çığlıkları ile açılan davanın içeriğine bile bakmaya gerek duymaksızın, bu türden davaları açmakla görevli olan Cumhuriyet Başsavcısını boy hedefi yaptılar.

Daha önceleri, çok sayıda siyasal parti, çeşitli biçimsel ya da ideolojik nedenlerle yargılanıp kapatılırken pek de ses çıkartmayanlar, birden 'demokratik siyasal yaşamın vazgeçilmez unsuru olarak' tanımladıkları RP'ye, sınırsız bir 'dokunulmazlık' kazandırmanın gerekçelerini yaratmaya, fetvalarını vermeye başladılar. Bu çabalar öyle gülünç bir nitelik kazanmaya başladı ki yaptıkları RP tanımları, Refah Partilileri bile şaşırtır, onları kendilerini tanıyamaz duruma getirir boyutlar kazanmakta. Fetvalar ve inciler sıralanmakta: 'RP, demokrasinin kuralları çerçevesinde politika yapan bir partidir. Demokrasi konusunda takıyye yapmaları söz konusu değil', 'RP, bir İslam devleti kurmak istemiyor', 'İnsanlara istedikleri hukuk sisteminin uygulanması mümkün olmalı', 'Demokrasilerde parti kapatılması olmadığından(!) RP'nin kapatılmasına kesinlikle karşı çıkılmalı', bunları uzatmak olası. Ancak RP'ye ve RP'nin demokrasi anlayışına yönelik bu incilere, en çok RP'li kimi yöneticiler şaşırıyorlardır: 'Demokrasiyi, amaçları olan şeriat düzenini kurmak için araç olarak gördüklerini', 'Herkese şeriatı zorla enjekte edeceklerini', 'Hukuk, eğitim, ekonomik sistemi ve yaşam biçimini dinsel kurallara dayandıracaklarını' açıktan söylemelerine karşın, kimilerinin kendileri ile birlikte toplumu aldatma çabalarına kahkahalarla gülüyor olmalılar.

RP ile oluşturduğu hükümetin ne menem bir hükümet olduğunu kavrayabilmek için ne Cumhuriyet Başsavcılığı'nın dava dilekçesine, ne MGK belgelerine ve ne de Genelkurmay Başkanlığı'nca gerçekleştirilen 'bilgilendirme ve kimi kurumları göreve çağırma toplantılarındaki açıklamalarına' başvurmak gerekmez. REFAH-YOL Hükümetinin suç belgelerinin en yadsınmazları, hükümetten ve hükümet partisinden istifa gerekçeleri bu alandaki belge ve kanıt yokluğunu ortadan kaldıracak kadar bol. Son belge ise, TBMM'de güvenoyu almış olan 55. Cumhuriyet Hükümeti protokolü ile programıdır. 55. Hükümet protokol ve programı, Erbakan-Çiller ikilisi başkanlığındaki 54. Hükümet için, 'ülkeyi rejim ve devlet bunalımına düşürmek', 'toplumda gerginlik yaratmak', 'ahlaki yozlaş-

mayı azdırmak', 'kamu yönetimini yıpratmak', 'temiz toplum özlemini yok etmek', 'ülke ekonomisini üretken niteliğinden kopartmak', 'devletin saygınlığını yitirtmek', 'laik, demokratik cumhuriyeti zayıflatmak'tan söz açıyor. Hükümet protokolü ile programdaki, 54. Hükümet hakkındaki bu değerlendirmeler ile istifa eden bakan ve milletvekillerinin gerekçelerinin, Cumhuriyet Başsavcısının savbelgesinden geri kalan yanı var mı? Partilerin kapatılmasına karşı çıkanların, öncelikle bu türden kuruluşların rejim ve devlet bunalımına neden olmamaları gerektiğini, suç ve cürüm örgütüne dönüşmemeleri gerektiğini akıldan çıkartmamaları gerekmektedir." (Prof. Dr. Mustafa Altıntaş, Suç Belgeleri Çoğalıyor, 19.7.1997.)

Anayasa Mahkememiz, toplumsal yapımızı ve çağdaş gelişmeleri göz önünde tutarak daima "mücadeleci demokrasi" anlayışını benimsemiştir. 23.11.1993 gün ve 1/2 sayılı kararında;

"Siyasi partilerin faaliyetleri, demokratik düzende güvence altına alınmışlardır. Çağımız partiler demokrasisi çağıdır. Ancak bu demokrasilerin kendilerini korumaları anlamına da gelir. Siyasal partilerin hukuk devletinin sağladığı güvencelerden yararlanabilmesi, ancak Anayasaya uygun davranmaları ile mümkündür.

Çünkü Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerin korunması, ancak Anayasal hakları yok edecek siyasal örgütlenmelerin (faaliyetlerin) önlenmesi ile mümkündür. Bu aynı zamanda çoğulculuğun da korunması anlamına gelir.

Demokrasi, demokratik hak ve özgürlüklerden yararlanarak yıkılamaz. Hakkı ve özgürlüğü kötüye kullanmaya engel olmak devletin görevidir. Hele bir siyasi parti, bunu gerçekleştirmek isterse buna olanak verilemez. Demokratik siyasal yaşamın vazgeçilmez öğesi olan siyasi partiler, demokrasiye ters düşen, demokrasiyle bağdaşmayan, demokrasiyi güçsüz ve etkisiz düşürecek, toplumsal barışı yıkacak program düzenleyemez ve eylemde bulunamazlar.

Bulundukları takdirde, yukarıda açıklandığı gibi, Anayasamızın ve Siyasi Partiler Yasasının ilgili hükümleri uyarınca, haklarında

kapatma davası açılması öngörülmüştür," denilerek, bu anlayış bir kez daha vurgulanmıştır.

5– 21.5.1997 tarihli iddianamemizle, Anayasamızın 68. maddesinin dördüncü fıkrası ile, 69. maddesinin altıncı fıkrası "soyut" değil, "somut" nitelikte normlar olduğundan ve Siyasi Partiler Kanunundan sonra yürürlüğe girdiğinden, bir siyasi partinin laik cumhuriyet ilkelerine aykırı eylemlerin odağı haline geldiğinin, Siyasi Partiler Kanununun 103. maddesi göz önünde tutularak değil, Anayasamızın anılan maddelerinin göz önünde tutularak belirlenmesi gerektiğini, Prof. Dr. Bülent Tanör, Prof. Dr. Tekin Akıllıoğlu ve Prof. Dr. Zafer Gören'in görüşlerine de yer vererek ayrıntıları ile açıklamıştık.

İddianamemizin düzenlenmesinden sonra, çeşitli televizyonlarda tartışmalara katılan Anayasa Hukuku profesörlerinden Ergun Özbudun, Orhan Aldıkaçtı, Süheyl Batum, İlhan Arsel, Bahri Savcı, Başsavcılığımızın bu husustaki görüşüne katıldıklarını belirtmişlerdir.

Konuyu ayrıntılarıyla inceleyen Prof. Dr. Erdoğan Teziç de;

"Anayasa da bir kanun olduğuna göre, bir konuyu açık ve ayrıntılı düzenlediği durumlarda, aynı konuyu düzenlemiş olan kanunları üstü kapalı olarak ilga ettiğini kabul etmek gerekir. Nitekim, Anayasa Mahkemesi, 4.12.1963 gün ve 82/286 sayılı kararında, Emekli Sandığı Kanununun 39. maddesinin (b) bendinin yargıçlar açısından 'uygulanmasına imkân kalmadığı' gerekçesiyle, üstü kapalı ilgayı kabul ettiği gibi; daha sonraki 3.6.1976 gün ve 13/31, 6.5.1982 gün ve 8/3 sayılı kararlarında da, Anayasanın açıkça düzenlediği bir konuda, önceki kanunu üstü kapalı ilga ettiği sonucuna varmıştır.

1982 Anayasası'nın yürürlüğe girmesiyle ilgili kural (m. 177/e bendi), Anayasanın bağlayıcılığı ve üstünlüğüne (m.11) atıfta bulunarak, yürürlükteki kanunların Anayasaya uygunluğu sağlanıncaya, ya da yeni kanunlar çıkarılıncaya kadar, mevcut kanunların Anaya-

saya aykırı olmayan hükümlerinin, ya da doğrudan Anayasa hükümlerinin uygulanacağını öngörüyor. Bu düzenleme, Anayasanın bir konuyu açık seçik düzenlediği durumlarda, aynı konuyu düzenlemiş olan önceki kanunla çakışmasında, Anayasanın doğrudan uygulanıp uygulanmayacağı konusundaki tereddütleri ortadan kaldırma amacını gütmektedir.

'Anayasa bu hükmü ile, 1961 Anayasası'ndan ayrılmış, kanunlardaki Anayasaya aykırı hükümlerin çözümü için öngörülmüş prosedüre başvurulmaksızın doğrudan ve tereddütsüz Anayasa hükümlerinin uygulanması zorunluluğunu getirmiştir.' (Bkz. Yargıtay Hukuku Genel Kurulu'nun 14.9. 1983 tarih ve E.1980/4-1714, K.1983/803 sayılı kararı, Yargıtay Kararları Dergisi, cilt 9, sayı 11, Kasım 1983, s. 1589, 1590. Aynı yönde Bkz. Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 28.3.1988 tarih ve E.1988/5-76, K.1988/135. Yargıtay Kararları Dergisi, cilt 14, sayı 6, Haziran 1988, s. 840-846.)

Mevcut kanunlar kapsamına, Anayasanın geçici 15. maddesi uyarınca 12 Eylül 1980 tarihinden, ilk genel seçimler sonucu oluşan, TBMM Başkanlık Divanı oluşuncaya kadar (6 Aralık 1983) çıkarılan kanunların da girdiğini kabul etmek gerekir. Çünkü, geçici 15. madde kapsamına giren kanunların içinde Anayasaya aykırı hükümlerin bulunması halinde, 177. maddenin (e) bendi gereği bunların ihmal edilerek, 11. madde uyarınca, Anayasa doğrudan uygulanmalıdır.

Kanunların Anayasaya uygunluğunun öngörüldüğü 1961 Anayasası'nda, 'kanunlar çerçevesinde' yerine getirilen yürütme görevi, idare açısından da, kanun/Anayasa ilişkisinde, hukuken zımni (üstü kapalı) ilgaya imkân tanımıyordu. Buna karşılık, 1982 Anayasası'nda, 'Anayasa ve kanunlara uygun olarak yerine getirilen' yürütme yetkisi ve görevi, 177. maddenin (e) bendi karşısında, üstü kapalı ilgayı mümkün kılmaktadır. Ancak, belirtmek gerekir ki, ayrıca Anayasa yargılamasının da öngörüldüğü 1982 Anayasa sisteminde, önceki kanun ile sonraki Anayasa kuralları arasında bir çatışma varsa, aynı konuda Anayasada açık ve doğrudan uygulanması

mümkün bir kuralın bulunması gerekir. Aksi halde, kanunla Anayasa arasındaki çatışmada, aynı konuda, Anayasa doğrudan uygulanabilir bir kural içermiyorsa, ortaya bir Anayasaya aykırılık sorunu çıkararak çözüm yoluna gidilmelidir. Bunun için de, ya iptal davası yolu ile (m.150, 151), ya da aykırılığın görülmekte olan bir dava sonunda ileri sürülerek, sorunun çözümü Anayasa Mahkemesi'ne havale edilmelidir.

Şu halde, Anayasanın bir konuyu açık, ayrıntılı ve doğrudan uygulanabilir nitelikte düzenlediği durumda, buna aykırı kanunları üstü kapalı (zımnen) ilga ettiğini, buna karşılık, Anayasanın genel nitelikteki kuralları ile aynı konuyu düzenleyen önceki kanun arasında bir çatışma bulunuyorsa, üstü kapalı ilga söz konusu olmaması gerekir. Bu durumda, ileri sürülen aykırılığın mevcut olup olmadığı ancak Anayasa Mahkemesi'nce karara bağlanmalıdır. Anayasanın 177. maddesinin (e) bendi bu çerçeve içinde yorumlanmalıdır," (Prof. Dr. Erdoğan Teziç, Anayasa Hukuku, 1966, s.54-56.) demektedir.

Siyasi Partiler Kanunu yürürlüğe girdiği zaman, TCK'nın 163. maddesi de yürürlükteydi. Başka bir deyişle, kişilerin laikliğe aykırı davranışları nedeni ile cezalandırılmasına karar verilebiliyordu. Anılan madde yürürlükten kaldırıldığına göre, laikliğe aykırı propaganda ve eylemlerinden dolayı parti üyeleri hakkında kamu davası açılması bile imkânsızdır.

Bu durumda, "Odak haline gelme, Siyasi Parti Kanununun 103. maddesi gereğince, ancak parti üyelerinin hükümlülük kararları ile kanıtlanabilir" demek, laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline geldiği için Anayasamızın 68. maddesinin dördüncü ve 69. maddesinin altıncı fıkrası gereğince kapatılmasına karar verilmesi gereken partilerin, Anayasaya aykırı şekilde faaliyetlerine izin vermek sonucunu doğurur. Mesela bir partinin 100 milletvekili, bir milyon üyesi olsa; o partinin genel başkanı, yardımcıları ve genel sekreteri ölçülü konuşsa, diğer milletvekilleri ve parti üyelerinin hepsi, gece gündüz laikliğe aykırı propaganda ve eylem-

lerde bulunsalar, sadece Siyasi Partiler Yasası göz önünde tutulursa, o parti kapatılamayacaktır. **Halbuki yasa koyucu TCK'nın 163. maddesini kaldırmakla yetinmemiş; Anayasamızın 68. ve 69. maddelerini yeniden düzenleyerek, her türlü delili değerlendirip bir siyasi partinin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelip gelmediğinin belirlenmesini Anayasa Mahkememizin takdirine bırakmıştır.**

Esasen Siyasi Partiler Kanununun 98. maddesinde "Siyasi partilerin kapatılması, Cumhuriyet Başsavcısının açacağı dava üzerine Anayasa Mahkemesi'nce Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu hükümleri uygulanmak suretiyle karara bağlanır" hükmüne yer verilmiştir.

Ceza Muhakemeleri Hukukunda, CMUK'un 135/A yazılı olduğu şekilde yasak sorgu yöntemleriyle ve 254. maddesinin ikinci fıkrası gereğince hukuka aykırı bir şekilde elde edilmiş olmadıkça her şey delil olarak kullanılabilir.

Anayasa Mahkemesi, bir parti kapatma davasına bakarken, Siyasi Partiler Kanununun da Anayasamızın 68. maddesinin dördüncü fıkrası ve 69. maddesinin altıncı fıkrasıyla bağdaşmasına imkân olmayan bir değişiklik yapılırsa, Anayasa Mahkemesi ne şekilde hareket edecektir?

Bu konuda Coşkun Kırca, Yeni Yüzyıl gazetesine yazdığı makalede şöyle diyor ve haklıdır:

"Anayasanın 152. maddesi, herhangi bir mahkemenin, uygulamakla yükümlü olduğu herhangi bir kanun için yapılan Anayasaya aykırılık iddiasını ciddi bulursa, davayı hükme bağlamayıp bu iddiayı Anayasa Mahkemesi'nin incelemesine sunma yetkisine sahip olduğunu söylüyor. Herhangi bir mahkemenin sahip olduğu bu yetkinin Anayasa Mahkemesi tarafından kullanılamaması düşünülemez. Anayasa Mahkemesi, kendi yetkilerini Anayasaya aykırı olarak kayıtlayan kanun hükümlerinin bu vasfını bir ara kararla tespit eder ve bu hükümleri temelli kapatma davası sırasında uygulamaz. Kal-

dı ki bu sonuca ulaşabilmek için Anayasanın 152. maddesine dayanmaya da gerek yoktur. Bu maddenin varlığı sadece ek bir gerekçe getirmektedir. Aslında, Anayasa Mahkemesi, bu tarzda hareket etmeye, kanunların Anayasaya uygunluğunun ve partilerin Anayasaya uygun davranmalarının denetilmesi kavramlarının ruhunda özümsenmiş bir genel hukuk kuralından ötürü zaten yükümlüdür. Zira, aksi halde, Anayasa koyucusunun arzuladığının aksine, rejim dışı siyasi partilere Anayasayı ihlal etme imkânları kanun yoluyla ardına kadar açılmış olur. Anayasanın ruhuna bu kadar açık biçimde aykırı bir densizliğe Anayasa Mahkemesi'nin geçit vermeyeceği kuşkusuzdur.

Şunu da belirtelim ki bir partinin üyelerinin söz ve davranışlarından ötürü temelli kapatılabilmesi için bu söz ve davranışların suç oluşturmuş olmaktan ötürü daha önce kesin mahkûmiyet kararına konu olmuş bulunmasını şart kılan hüküm de Anayasaya aykırıdır ve Anayasa Mahkemesi ile Cumhuriyet Başsavcısı tarafından dikkate alınmaması gerekir. Çünkü, hukukta suç ile tedbir birbirinden farklı kavramlardır. Bir fiil suç olarak kabul edilmemiş olabilir; fakat, aynı fiil, mesela bir tüzel kişiliğin kapatılması gibi bir tedbir alınması için sebep olarak görülebilir. Tersine mantığı güdecek olsak, Anayasanın 24. maddesinin laikliğin tanımlanmasına dair olan son fıkrasına rağmen Ceza Kanununun yine Turgut Özal tarafından kaldırılmış olan 163. maddesine giren fiiller –Anayasaya aykırı biçimde de olsa– suç olmaktan çıkarıldığından, bu fiiller hakkında kesin mahkûmiyet kararı verilemeyecek ve böyle olunca, Cumhuriyet Başsavcısı bu fiillerden ötürü temelli kapatma isteyemeyecek ve Anayasa Mahkemesi de temelli kapatma kararı alamayacaktır. Oysa, Anayasanın 68. maddesinin 4. fıkrası bu fiilleri açıkça temelli kapatma sebebi olarak görmektedir. Kaldı ki Anayasanın bu hükmü 23 Temmuz 1995 değişiklikleri sırasında da teyit edildiğinden, Anayasanın 68. maddesindeki bu Anayasal değişiklik, sonradan yürürlüğe girmiş kanun niteliğindeki hu-

kuk kuralı olmakla, Siyasi Partiler Kanunundaki bu hükmü de kaldırmış sayılmalıdır."

Bu görüşlerin aksinin kabulü halinde, değerli yazar Türker Alkan'ın aşağıya tam metnini aldığımız yazısındaki komik durumlara düşeriz:

"Demirel, 'tapuyu deldirtmem' der dururdu.

Özal'ın delme saplantısı ise oldukça farklıydı: 'Efendim' derdi, koskoca başbakan ve reisicumhur olduğuna bakmadan, 'Anayasayı bir kerecik delsek ne olur sanki!' Özal'ın rakipleri de az değildi hani, başlarlardı koro halinde bağrışmaya: 'Anayasayı deldirtmeyiz de deldirtmeyiz.' Deldirtirdin, deldirtmezdin derken, yarı siyasal, yarı pornografik bir tartışma, sizin benim gibi sade vatandaşların hafifçe kızardığı bir ortamda yürür giderdi.

Doğrusu bu 'delme, deldirtme, deldirtmeme' laflarına bir türlü alışamadım. Gerçi bazen öz Türkçecilik damarım kabardığı için 'ihlal' karşılığı kullansam mı diye düşündüğüm olmuştur, ama pek estetik bulmadığımdan olmalı, kalemimden bu sözcük kolay kolay çıkmadı.

Dünyanın en eski Anayasalarından birisi ABD Anayasası'dır. Amerikan siyasal yaşamının kutsal kitabıdır Anayasa. ABD'de bir siyasetçinin çıkıp 'Anayasayı bir kez delsek ne olur yani' demesi, bizde bir politikacının aynı sözleri Kur'an için söylemesinden hiç de farklı olmayan sonuçlar doğurur. Anayasaya gösterilen bu saygı, ABD'de iki yüzyılı aşkın bir süredir, hem siyasal kurumlaşmanın zeminini hazırlamıştır. hem de sivil siyaseti her türlü askeri müdahalenin uzağında tutan bir meşrulukla donatmıştır. Siviller Anayasayı bir kez ihlalde bir sakınca görmezlerse, elbette askerler de 'delmekte' bir sakınca görmeyebilirler, değil mi?

Amerika'da sivil politikacılar, Anayasanın ve yasaların koyduğu sınırlamalardan zaman zaman bunalırlar elbet, fakat hiçbir zaman işi bir 'delme' fiiline dönüştürmezler. Çünkü kendi meşruluklarının Anayasaya dayandığının çok iyi farkındadırlar.

Bizim politikacılar bu duyarlılığı hiçbir zaman göstermediler. Ve kendilerinin her fırsatta deldikleri Anayasayı askerlerin delmesini engellemeleri de en azından moral açıdan zor oldu.

Askeri müdahale olasılığının ciddi olarak ufukta gözüktüğü şu günlerde olsun, politikacıların Anayasal düzene sahip çıkma basiretini göstermeleri gerekirdi değil mi? Siyasal Partiler Yasasında değişiklik girişimine bakıyorum: Meclis'e ilk gönderildiği biçimiyle, bu değişiklik teklifinde, siyasal partilerin Anayasayı 'yılda en fazla üç kez delebilecekleri' öngörülmüştür. Anayasa komisyonunda yapılan görüşmelerde, 'Bu kadar fazla delersek, zavallı Anayasa kevgire döner, şunu bir kereye indirelim' denmiş ve öyle kabul edilmiş bulunuyor.

Siyasal partilerin yılda bir kez Anayasayı ihlal edebilecekleri hükmü dünyanın herhangi bir demokrasisinde var mıdır, çok merak ederim. Siyasal partilere yılda bir kez suç işleme, hem de en ağır suçlardan birisini işleme izni verilecekse, vatandaşlar da aynı talepte bulunamaz mı acaba? Katiller yılda bir cinayet kontenjanı isteyecektir, hırsızlar için yılda bir banka soygunu hoşgörülecektir, eşlere yılda bir zina izni verilecektir... Aynı mantık bunlar için de geçerli olacaktır, değil mi?

Tabii işin en berbatı askerlerin tepkisi olabilir. 'Anayasanın siyasal partiler tarafından yılda bir kez ihlalini normal sayıyorsunuz madem, bir de biz delelim' derlerse, hangi cevabı vereceksiniz sayın baylar?" (Türker Alkan, Radikal gazetesi.)

6– **Siyasi Partiler Kanununun 101/b maddesi gereğince, 'parti genel başkanı veya genel başkan yardımcısı veya genel sekreteri'nin, anılan kanunun dördüncü kısmında yer alan hükümlere, bu meyanda laiklik ilkesine aykırı olarak sözlü veya yazılı beyanda bulunması halinde Anayasa Mahkemesi'nce o siyasi partinin kapatılmasına karar verilir.**

Dördüncü kısmında yer alan hükümler arasında, suç teşkil eden eylemler olduğu gibi, suç olmayan eylemler de vardır. Mesela laikliğe aykırı şekilde propaganda yapmak, TCK'nın

163. maddesi kaldırıldığı için suç değildir, ancak parti kapatma nedenidir.

Anayasamızın 83. maddesi gereğince, yasama dokunulmazlığı, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin şahsi sorumluluğuna ilişkindir. Başsavcılığımız Refah Partisi Genel Başkanının şahsen sorumlu tutulmasını istememekte, Refah Partisi'nin kapatılmasını istemektedir.

Cezaların nelerden ibaret olduğu TCK'nın 11. maddesinde sayılmıştır. Parti kapatma, ceza değil, bir tedbirdir. Milletvekili olsun veya olmasın, parti genel başkanları, genel başkan yardımcıları ve genel sekreterlerinin sözlü veya yazılı olarak laiklik ilkesine aykırı beyanları parti kapatma nedenidir ve bu beyanlar yasama dokunulmazlığı kapsamında değildir. Anayasa Mahkememizin bugüne kadarki uygulamaları da bu yoldadır.

7– Şevki Yılmaz, Hasan Hüseyin Ceylan ve İbrahim Halil Çelik gibi kişilerin, yıllardır sürdürdükleri laikliğe aykırı söz ve davranışları Refah Partisi'nin tüm yöneticilerince bilinmektedir. **Bu şahıslar, Erbakan ve arkadaşları tarafından adeta bir 'tetikçi' gibi kullanılmış, haklarında disiplin uygulaması yapılması şöyle dursun, milletvekili seçtirilerek yasama dokunulmazlığından yararlanmaları sağlanmıştır. Refah Partisi'yle özdeşleşen bu kişilerin, parti kapatma davası açılmasından sonra partiden muvazaalı bir şekilde ihraç edilmeleri, parti tüzel kişiliğini sorumluluktan kurtaramaz.**

8– İddianamemizde, Refah Partisi Genel Başkanı tarafından ülkemizde uygulanması istenen 'çok hukukluluğun' niçin Anayasamıza aykırı olduğuna değinmiştik. Konuyu Prof. Dr. Nur Serter şöyle değerlendiriyor:

"...Demokrasi, kullananın niyetine göre değişen bir keskin kılıçtır. Bireyi esas alan bu hak ve özgürlükler rejimini kendi kendini yok edecek bir maharette kullanma çabalarına Türkiye çokça tanık olmaktadır. Bu uygulamalardan en dikkat çekici olanı da demokra-

siyi öne süren ve bireyi esas aldıklarını iddia eden bazı Siyasal İslam yanlılarının ileri sürdükleri 'çok hukukluluk' iddiasıdır.

Çok hukukluluk fikrini savunanlara göre, 'devletin farklı kültürleri olan insan topluluklarına tercihleriyle kendi hukukunu seçme şansını vermesi, hukuk üretme gibi bir görevi olmaması ve bu görevi insanlara bırakması; böylelikle insanların daha özgür bir ortamda ilerleme sağlamakla beraber, aynı zaman diliminde hukukların da tatbikattaki başarıları ile mukayeselerinin yapılabileceği' ileri sürülmektedir. (Milli Gazete, 14.10.1995.)

Bu iddiaya dayanak alınan uygulama ise Peygamberin 'Medine Sözleşmesi'dir. Bu sözleşme Medine'deki Yahudi ve putperest kabilelerle imzalanmış ve imzacı taraflara kendi hukuklarına göre yaşama hakkı tanınmıştır. Bu sözleşmeden hareket eden Siyasal İslamcı bazı düşünürler, çağımızda da etnik, dini, ideolojik gruplara kendi hukuklarını seçme özgürlüğü tanıyarak birarada yaşamayı ve toplumsal barışa bu yolla ulaşmayı önermektedirler. Bu öneriler sadece fikri düzeyde kalmaktan öteye geçmiş ve RP İstanbul Milletvekili Mustafa Baş, Meclise bir kanun teklifi vererek, belediyelerin yanısıra müftülere de nikâh kıyma yetkisinin verilmesini ve resmi nikâhtan önce dini nikâh kıymanın serbest bırakılmasını istemiştir.

Çok hukukluluğun tarihi geçmişi araştırıldığında, tarafların eşit haklara sahip olduğu bir çok hukukluluk uygulamasının İslamiyet içinde dahi belli bir dönem için yürürlükte kaldığı görülecektir. Medine Sözleşmesi imzalandığında, söz konusu uygulama 'Sizin dininiz size, bizim dinimiz bize' ayetinden güç alırken, daha sonra 'Tek Din İslamdır' ayetinin gelmesi ile gayrı Müslümlerin bu hukuki özgürlükleri kullanmadaki statüleri değişmiş, itaate ve Müslümanların hâkimiyetini kabule dayalı, eşit olmayan bir yönetim başlamıştır. Kaldı ki çok hukukluluk geleneği sadece Müslümanlar arasında değil, Roma İmparatorluğu'nda, Avrupa'daki çeşitli imparatorluklarda ve İslam öncesi Orta Doğu'da da mevcuttu. Ancak ulus devletin ortaya çıkışı ile birlikte bireysel hukuk yetersiz kalmış ve hukukun mülkiliği bir zorunluluk olarak ortaya çıkmıştır. Ulus devletle birlikte 'va-

tandaşlık' kavramının ortaya çıkışı, ulusun birliği, bütünlüğü bakımından kişiye ya da cemaatlere özel olmayan ve ülkenin tümü için geçerli olacak yasaları zorunlu kılmıştır. Hukuk birliğinin 'milletleşme süreci'nin en önemli araçlarından biri olduğu açıktır. Nitekim Osmanlı İmparatorluğu'nda Kanuni döneminden itibaren başlatılan tek hukuka geçiş gayretleri cumhuriyete kadar aralıklı olarak devam etmiştir. Osmanlı'nın parçalanma sebepleri arasında çok hukuklu yapıdan kurtulamamanın da önemli bir rolü olduğunda pek çok tarih bilimci birleşmektedir.

Günümüz Türkiyesinde Siyasal İslamcıların demokrasi ve insan haklarını öne sürerek başlattığı çok hukukluluk tartışması, Medine Sözleşmesi'ni model almaktadır. Bu sözleşmenin yapıldığı koşulları, günümüz Türkiyesinin koşulları ile karşılaştırmanın dahi anlamsız olacağı ortadadır. Ancak birkaç özelliğe dikkat çekerek, çok hukuklulukla ilgili iddialara açıklık kazandırmak yararlı olacaktır.

Her şeyden önce sözleşmenin kabul edildiği dönemde Medine'nin nüfusu Müslüman, gayrı Müslim, toplam 10 bin kişi idi. Üstelik Müslümanların sayısı yaklaşık 1500 dolaylarında kabul edilmektedir (Muhammed Hamidullah, İslam Anayasa Hukuku, s. 21). Bir kent devletinin bile olmadığı Medine'de farklı mahallelerde oturan ve bütün işlerinde bağımsız kabileler yaşamaktaydı. Her kabilenin başında hayat boyu görev için seçilen kabile başkanları bulunuyordu. Bu koşullarda azınlıkta olan Müslümanların, bütün işlerinde bağımsızlaşmış kabilelerle ortak bir yönetimde anlaşmalarının yolu, elbet ki onlara kendi özyönetimlerini verecek bir model çerçevesinde olacaktı.

Bu zor şartlar altında, Peygamber, bütün kabile başkanlarını toplantıya çağırarak onlara konfederasyona dayalı bir kent devleti kurmayı önerdi (Muhammed Hamidullah, adı geçen eser, s. 21). Dolayısıyla, üstü örtülmeye çalışılan gerçek, Medine Sözleşmesi ile kurulan yönetimin bir konfederasyon olduğudur. Sadece bu özellik dahi, Medine'de yaşama geçirilen sistemin, her inanç grubunun kendi coğrafi bölgesinde yaşamasıyla işleyebilen bir yönetim

olduğunu, aksi halde pek çok zorlukla karşılaşılacağını ortaya koymaktadır. Diğer bir ifade ile çok hukukluluğu önerenler, Türkiye'de de bir konfederasyon kurulmasını isteyip istemediklerine açıklık getirmemektedirler.

İkinci olarak, ayrımın özü, inanç esasına dayanmaktaydı. Müslümanlar, Yahudiler, putperest Araplar ve az sayıda Hıristiyan'dan oluşan Medine halkı, hukuk konusundaki seçimini dine dayalı olarak yapmaktaydı.

Oysa Türkiye'de dine dayalı bir hukuk ayrımının temel alınmasının mümkün olamayacağı, alınması halinde ise çok parçalı bir tablo ile karşılaşılacağı açıktır. Her şeyden önce laik-antilaik ayrımı, dine dayalı bir ayrım olmayıp, siyasi tercihi belirleyen bir ayrımdır. Toplumun bir kesiminin kendisi için din hukukunu seçmesi halinde, geriye kalan çoğunluğun seçeceği beşeri hukukla, din dışı sayılması gibi bir çarpıklık ortaya çıkacaktır ki, kanımızca asıl amaçlanan da budur. Bunun yanısıra peygamber zamanında mevcut olmayan mezhep ayrımı, bugün mevcuttur. Her mezhebin İslam Hukukuna ilişkin yorumları ise farklıdır. Çok hukukluluk karşısında Türkiye'de yaşayan Müslümanlar Sünni, Alevi, Caferi vs. gibi dallara ayrılarak, her biri farklı bir hukukla temsil edilmek mi isteyecektir?

İş bununla da bitmemektedir. Türkiye'de çok hukukluluğun talepçisi olacak başka gruplar da mevcuttur. Örneğin etnik gruplaşmaların önünü açan sistem, Kürtleri İslam hukuku içine mi alacak, yoksa onların Kürt Federe Devleti kurma taleplerine farklı bir hukuki statü mü tanıyacaktır? Ermenilerin bu konudaki talepleri ne olacaktır? Hiç olmayan bir Hıristiyan hukukunu mu yoksa özerk yönetimi gerçekleştirmek için beşeri hukuku mu seçeceklerdir? Ya Bahailer, Yehova Şahitleri, Ortodoks, Protestan, Katolikler? Kısacası Türkiye'yi parçalamak için bundan uygun bir öneri olmasa gerek.

Üçüncü ve en önemli husus, Medine Sözleşmesi ile başlatılan sistemin, belli bir dönem için geçerli olduğu, daha sonra uygulanamadığıdır. Medine'nin farklı inanç grupları arasında yer alan 'müş-

rikler', yani puta tapanlara sözleşme ile birlikte tanınan özgürlük, daha sonra ortadan kaldırılmıştır. Medine'den gelen Tevbe suresi, bu konudaki anlaşma hükmünün iptalini açıkça anlatmaktadır. 'Allah ve Resulünden, antlaşma yaptığınız müşriklere ihtardır' diye başlayan sure, dört ay içinde Allahın bir olduğunu kabul etmedikleri takdirde öldürüleceklerini bildirmektedir. Tevbe suresinin 2. ayetinde bu süre açıkça belirtilmiştir. 'Dört ay yeryüzünde dolaşın, bilin ki siz, Allahı aciz bırakamazsınız ve Allah, kâfirleri rezil edecektir.' Müşriklerin tevbe etmeleri ve İslama dönmeleri halinde öldürülmelerine gerek yoktur. Ancak İslamı kabul etmeyenlerin öldürülmeleri Kur'an'da emredilmektedir. 'Haram aylar çıkınca Allaha ortak koşanları nerede bulursanız öldürün; onları yakalayın, hapsedin ve her gözetleme yerinde oturup onları bekleyin. Eğer tevbe ederler, namazı kılarlar, zekât verirlerse yollarını serbest bırakın.' (Tevbe Suresi/5.)

Söz konusu durumu günümüz şartlarına uyarlayacak olursak, Siyasal İslamcılara göre çağdaş müşrikler, laik ve Kemalistlerdir. Çok hukuklu bir yapıya geçişle, laiklerin İslam şeriatına ilişkin uygulamalardan etkilenecekleri ve kendi iradeleriyle zaman içinde şeriatı seçecekleri umulmaktadır. Ancak şüphesiz ki bunun bir bekleme süresi vardır. Kemalist laikler, böyle bir tercihe yönelmedikleri zaman ne olacaktır? Tevbe suresinin 5. ayeti mi uygulanacaktır?

Sistemin işleyişine ilişkin sorular da pek çoktur. Örneğin yargı nasıl yapılanacak? Her din ya da özerk yönetimin mahkemesi, savcısı, yargıcı, avukatı ayrı okullarda mı eğitilecek? Farklı hukuku seçen bireyler arasındaki ilişkiler nasıl çözümlenecek? Bireysel seçme özgürlüğü olarak tanımlanan sistemde ailenin bireyleri farklı hukuk alanlarını seçerse, ailede ilişkiler nasıl, hangi hukuku esas alarak sürdürülecektir?

Maliye hangi hukuka göre teşkilatlanacak? Vergi nasıl toplanacak? İslam hukukunu seçen zekât verirken, laik hukuku seçen vergi mi verecektir?

Ekonomide hangi ilkeler esas alınacak? İslam ekonomisine

göre faiz yasaklanırken, liberal ekonomide faiz mi uygulanacak? Aynı topraklarda iç içe yaşayan insanlar vatandaşlık olgusunu yitirince nasıl bir kör dövüşü yaşanacaktır?

Toplumda bireylerin birbirine yabancılaşması ve kaos ortamının yaratılmasından kimler, ne gibi amaçlar bekliyorlarsa, şüphesiz çok hukukluluk bu amaçlara vefasızlık etmeyecek bir tercih olacaktır.

Sonuç son derece açıktır. Çok hukukluluk, hukuk devletinden güç alan demokratik rejimin zaafa uğratılarak, yıpratılması ve din devletine kolay bir geçiş yapılması dışında hiçbir amaca hizmet etmeyecektir." (Prof. Dr. Nur Serter, Dinde Siyasal İslam Tekeli, 1997, s. 97-101.)

9– Din eğitimi konusunda iddianamemizin 8. bölümündeki görüşlerimizi aynen tekrarlamakla birlikte; bu konuda şu hususlara değinmekte de yarar görmekteyiz:

"Eğitimin amacı ne? Niçin bireyleri eğitmeye çalışıyoruz? Eğitimi neden toplumsal bir görev olarak görüyor, devletin temel işlevleri arasında sayıyoruz? Öncelikle bu soruların yanıtını, sekiz yıllık kesintisiz eğitim tartışmaları bağlamında vermeliyiz. Eğitimin amacı, bireyin bilgi ve beceri düzeyini yükseltmek, algılama ve düşünme yeteneğini geliştirmek, ufkunu genişletmek, yaratıcılığını, üretkenliğini artırmaktır. Eğitim kişiye nitelik kazandıran bir süreçtir. Eğitimle bireyin yaşam biçimi, yaşama bakış açısı değişmekte, beğenileri farklılaşmakta, içgüdüsel yaşamına daha renkli ve anlamlı öğeler katılmaktadır. Eğitimi geniş anlamıyla algıladığımızda, belki abartılı bir sav olacak ama, kişi eğitimle insanlaşmaktadır.

Dinci kesim, toplumdaki etkisini ve etkinliğini sürdürebilmek için geniş kesimlerin çağdaş eğitimden yoksun kalmasının gerekli koşul olduğu bilincinde. Bunu sağlamak için de her aracı, din istismarı başta olmak üzere kullanıyor. Din tacirlerinin, ciddi eğitim almış, özgürce düşünebilen kesimler üstünde bir ağırlıkları, bir etkileri yok; bu gerçeği görüyor ve biliyorlar. Hangi kesimleri etkileyebildikleri, sürükleyebildikleri ortada. Etkinliklerini, çıkarlarını yitirme-

mek için, halk yararına, halkın eğitimine yönelik her davranışa, her politikaya karşı çıkıyorlar, gerektiğinde kaba kuvvet kullanarak engellemeye çalışıyorlar. "Bize oy versinler, bizi desteklesinler, çıkarlarımızı koruyalım" kaygısı ile geniş kitleleri sürü gibi görmenin, onları eğitimsizliğe ya da geri eğitime mahkûm etmenin, insancıl bir yanı, dinsel bir yönü yok." (Öztin Akgüç, Eğitim ve Halk Düşmanlığı.)

Anayasanın "Din ve Vicdan Hürriyeti" başlıklı 24. maddesinin dördüncü fıkrası, üç temel ilke getirmiş ve fıkrada, ilkeleri anlatan üç tümceye yer verilmiştir. Fıkradaki sırasıyla bu tümcelere göre: 1. Din ve ahlâk eğitim ve öğretimi devletin gözetimi ve denetimi altında yapılacaktır. 2. Din ve ahlâk eğitim ve öğretimi ilk ve ortaöğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasında yer alacaktır. 3. Din kültürü ve ahlâk öğretimi dışındaki dinsel eğitim ve öğretim isteğe bağlı olacaktır.

Bunlardan birinci tümce genel ilkeyi koymaktadır. Genel ilke, din eğitimi ve öğretiminin devlet gözetimi ve denetimi altında verilmesi zorunluluğudur. Gerçekte, din ve ahlak eğitimi ve öğretiminin, kötüye kullanılmasını önlemek amacıyla devlet gözetim ve denetimine alındığı açıklanmıştır. Bu ilke, hem zorunlu hem isteğe bağlı din öğretiminde geçerlidir. Ancak din kültürü ve ahlak öğretimi, ilk ve ortaöğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasında yer alacağı için zaten devletin gözetim ve denetimi altındadır. Yeter ki bu gözetim ve denetim, göstermelik duruma getirilmesin. Üstelik devletin gözetim ve denetimi genel-özel ayrımı yapılmadan tüm ilk ve ortaöğretim kurumları için geçerlidir. Çünkü bu husus Öğretim Birliği Yasasında yer almaktadır.

Öyle olunca, genel ilke üçüncü tümceyle düzenlenen isteğe bağlı din eğitim ve öğretimi yönünden daha anlamlıdır ve onu tamamlamaktadır. Milli Güvenlik Konseyi, Anayasa Komisyonu'nun değiştirme gerekçesi de bu görüşü desteklemektedir. Gerekçede, "Maddenin dördüncü fıkrasında yer alan... biçimindeki hükmü... biçiminde değiştirilmek suretiyle din eğitim ve öğretiminin, devletin

denetimi ve gözetimi altında olmak kaydıyla kişilerin kendi isteğine, küçüklerin ise yasal temsilcisinin istemine (talebine) bağlı olduğu, ancak din kültürü ve ahlak öğretiminin ilk ve ortaöğretim kurumlarında, okutulması gerekli zorunlu dersler arasında yer alacağı gösterilmiştir," denilmiştir.

Dinsel eğitim ve öğretimi devletin gözetim ve denetimi altında gerçekleştirmek, Türkiye Cumhuriyeti'nin kendine özgü laiklik anlayışından doğan zorunluluk olarak ortaya çıkmıştır.

Din kültürü öğretimi-dinsel öğretim farklılığı: Genel kültür dersleri arasında verilmesi öngörülen din kültürü ve ahlak dersi için yalnız 'öğretim' zorunlu görülmüş, 'eğitim'den söz edilmemiştir. Bu, bilinçli bir seçimdir. Devletin yükümlülüğü öğretimle sınırlıdır. Öğretim, belli bir alanda, belirli bir amaca göre o alanın gerektirdiği bilgileri öğretmek eylemidir. Eğitim ise bir kimsenin herhangi bir etkinlik alanında yetiştirilmesidir. Eğitim içinde yönlendirme vardır. Eğitimde bilgi verilmekle kalınmaz, onun uygulaması da yaptırılır.

Din kültürü ve ahlak öğretiminin dinsel eğitim ve öğretimden farklılığını tutanaklar şöyle ortaya koymaktadır: "Din kültürü veriyoruz, din dersi değil." "Buradaki murat, bunun tarih, coğrafya ve kimya dersleri gibi kültür olarak verilmek zorunluluğunu vurgulamaktır." "Din eğitimi, kültürün dışında uygulama ile ilgilidir."

Fıkra metninin altı çizilerek okunması da bu iki öğretimin farkını çarpıcı biçimde ortaya koymaktadır. Gerçekten fıkrada, din kültürü ve ahlak öğretiminin ilk ve ortaöğretim kurumlarında zorunlu ders olarak okutulması belirtildikten sonra, 'bunun dışındaki' dinsel eğitim ve öğretimin, isteğe bağlı olduğu vurgulanmıştır. İsteğe bağlı din dersinde, din kültürü ve ahlak öğretimi dışındaki konuların yer alması gerekmektedir. Dinsel eğitim ve öğretim isteğe bağlıdır ve metne göre bunun okullarda verilmesi zorunlu değildir. Ancak devlet gözetimi ve denetimi altında olması zorunludur.

Zorunlu din kültürü öğretiminin konuları, göksel (semavi) olsun olmasın tüm dinlerin tarihçesi, felsefesi, doğuşu ve gelişmesi, ahlak kuramları gibi konulardır. Bu derste, dinlere ilişkin genel bilgiler

verilir. Nesnel biçimde, dinlerin ibadet dışındaki yönleri anlatılır. Zorunlu öğretim, toplumdaki yaygın dinsel inançları öğreten ve böylece çevresindeki insanlarla uyum içinde yaşayacak kişileri yetiştirmeyi amaçlayan bir 'kültür ve ahlak' öğretimidir. Zorunlu ders, İslam dininin öğretildiği ders değildir. Yalnızca İslam dininin öğretileceği ders, isteğe bağlı olandır. Ne var ki, isteğe bağlı eğitim ve öğretim, uygulamada yalnızca İslam dininin öğretilmesiyle kalmamakta, programını belli bir mezhebe özgüleyerek toplumsal barışı tehlikeye düşürücü boyut kazanmaktadır.

Anayasanın 24. maddesi yorumlanırken, 42. maddesi gözden uzak tutulmamalıdır. Bu maddede, tüm eğitim ve öğretimin, Atatürk ilke ve devrimleri doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, devletin gözetim ve denetimi altında verileceği, bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim kurumları açılamayacağı belirtilmiştir. Bu madde, zorunlu din kültürü öğretimi dışında kalan isteğe bağlı dinsel eğitim ve öğretim programının da Atatürk ilke ve devrimleri ile çağdaş bilim ve eğitim esasları gözetilerek saptanmasını zorunlu kılmaktadır. (Bülent Serim, Anayasa Mahkemesi Genel Sekreteri, Cumhuriyet gazetesi, 30.7.1997.)

Atatürk dönemi Milli Eğitim Bakanlarından Mahmut Esat Bozkurt, "Amacımız, dedi ki diyen değil, diyorum ki diyen nesiller yetiştirmektir," demişti. Çağdaş bütün demokratik ülkelerde eğitim bu amaç doğrultusunda yapılmaktadır.

Din eğitimi görerek, başka bir deyişle 'dedi ki'leri tartışmadan kabullenen insanların kafa yapılarının nasıl şekillendiğini, 1997 yılında yayımlanan iki örnekle açıklığa kavuşturmak istiyoruz.

Bir okuyucu Akit Gazetesi 'Fıkıh yazarı' Yusuf Kerimoğlu'na soruyor: "İslam dininde müziğin hükmü nedir? Mübah olan müzik çeşiti var mıdır?"

Cevap: "İslam dininde müziğin hükmü nedir sualine tek bir cevap verebilmenin imkânı yoktur. Zira müçtehid imamlar, farklı delillere dayanarak değişik içtihadları gündeme getirmişlerdir. Bunlardan herhangi birisini tek başına İslamın hükmü ilan etmek doğru

değildir. Önce Hanefi fukahasının müzik konusunda ortaya koyduğu hükümleri izah etmeye gayret edelim.

Resul-i Ekrem (SAV)'in 'Çalgı aletlerini kendi arzusuyla dinlemesi ben-i adem için ma'siyettir. Onun ile zevklenmek, küfran-ı nimettir,' hadisi şerifini esas alan Hanefi fukahası 'Müzik çalmak ve isteyerek dinlemek caiz değildir,' hükmünü Zahirur rivaye olarak benimsemiştir. Cihada teşvik için vurulan kös, düğünlerde çalınan zilleri olmayan tef (müzik olarak değil, ilan olarak belirlendiği için) istisna kabul edilmiştir. Başkasına dinletmek ve rızkını o yoldan temin etmek caiz değildir. Feteva-ı Hindiyye'de, 'Bir mükellef, davul zurna çalarak, bunun karşılığında mal alsa, bu kazancı helal olmaz. Teganni ederek (şarkı-türkü söyleyerek) kazandığı parayı borcuna veren kimsenin alacaklısı, bunu kabul edemez,' hükmü kayıtlıdır. İmam-ı Merginani bir değnek çubuğunun yere düzenli şekilde vurulmasından çıkan sesin dahi müzik hükmünde olduğunu ve bundan zevklenmenin caiz olmayacağını belirtmektedir. İmam-ı Yusuf'a 'Tef çalmanın hükmü nedir?' suali sorulmuş, bunun üzerine, 'Düğün merasiminde çalma caizdir. Ayrıca bir kadın ağlayan çocuğunun susması için tef çalarsa zararı yoktur. Bu mekruh da değildir. Ancak tef ile beraber şarkı-türkü söylerse bu kerihtir (iğrençtir). Bayram gününde tef çalmakta bir beis yoktur,' cevabını vermiştir. İmam-ı Şafi ve İmam-ı Malik, düğün merasimlerinde çalınan musikinin ve bayram eğlencelerinin caiz olduğunu esas almışlardır. İmam-ı Gazali 'İhya' isimli meşhur eserinde, müzik hakkında varid olan bütün ihtilafları zikrettikten sonra, 'Müziğin tek bir hükme bağlanamayacağını, durumuna göre haram, mekruh, mübah ve müstehab olabileceğini' kaydetmektedir... İslam uleması 'Güftesi İslami hükümlerin reddini, kaderin inkârını ve fesadın yayılmasını teşvik ediyorsa, icra edilmesi caiz olmaz' hükmünde müttefiktirler. Konu 'Elfaz-ı Küfr' açısından değerlendirilmiştir. Bugün güftesi elfaz-ı küfr (dinden çıkmaya sebep olan sözler) içinde mütalâa edebilecek çok şarkı ve türkü vardır..." (Akit gazetesi, 20 Mart 1997.)

Bu örnek, müzik dinleme ve icra etmenin dini açıdan ne kadar

farklı ve karmaşık yorumlara açık olduğunu ortaya koymaktadır. Kur'an'da bu konuda herhangi bir hüküm olmamasına rağmen, köktendinciliğin, insan ruhunun gelişmesi, sanatın ilerlemesi açısından son derece önemli olan müzik gibi bir konuda bile nasıl kısıtlayıcı bir tavır aldığını ortaya koymaktadır. Elbette burada sorulması unutulan bir soru vardır. Onu da biz soralım. Müziğin kaynağı doğanın ta kendisi değil midir? Rüzgârın sesi, ağaçların hışırtısı, kuşların nağmeleri, yağmur damlacıklarının sesini dinlemek, dinen caiz midir?

Bir başka örnek, ilkinden daha da garip. Yine Akit gazetesinin okuyucu köşesi olan "Sizin Köşeniz" bölümünde yer aldığı için, okuyanlardan özür dileyerek aktarıyorum:

Yazının başlığı: "Yaşar Nuri ve ayakta bevl!" Yazan, İsmail Kurtaran adlı bir okur.

Yazının ana konusunu teşkil ettiği için bevl kelimesinin lügat anlamını da açıklayalım. Bevl: İdrar yapma.

"Prof.Dr.Yaşar Nuri Öztürk, 7.3.1997 günü ATV'de katıldığı bir programda şu ifadeleri kullandı; 'Ayakta bevl yapmak günahtır diyorlar, bunun dinle ne alakası var?' ve buna benzer birçok ifadeler kullandı... Kitaplarda def-i hacetten bahsederken ayakta bevl yapmanın mekruh olduğu ifade edilmektedir. Bununla alakalı bilgi fıkıh kitaplarında hatta kitapların taharet bölümünde hususiyle kitapların ibtidasında zikredilmektedir.

Ayakta bevl yapma ve bevlden kaçınma hususunda bazı hadis-i şerifleri hatırlatmak istiyorum:

1. İdrardan korununuz, çünkü kabir azabının hemen hepsi bevldendir.

2. İdrardan çok iyi korununuz, çünkü kulun kabirde ilk önce hesaba çekileceği husus bevldir.

3. Muhakkak ki sizden biriniz kabirde azab edilir. Şüphesiz bevl ettiği zaman istintar etmezdi denilir. İstintar, idrarın son damlasını çıkarmak için çaba harcamaktır.

Özürsüz olarak ayakta idrar yapmak mekruhtur. Bu hususta Peygamberimiz şöyle buyurur: 'Hz. Ayşe: Kendisine Kur'an nazil olmaya başladığından beri, Resulullah ayakta bevl etmemiştir.'

Yine İmam-ı Ahmed'in Tirmizi'nin (cilt 1, 225. sayfa) Nesai'nin 307 nolu hadis ve İbn-i Mace'nin tahriş ettiği hadiste de Ayşe demiştir ki, 'Size Nebiyyi Azam'ın ayakta bevl ettiğini kim haber verirse ona inanmayın,' mutlaka oturarak abdest bozardı.

4. Abdullah İbn-i Mesud'un şöyle dediği rivayet olunmuştur: 'Şüphesiz ayakta abdest bozma da cefadandır.'

5. Peygamberimiz ayakta idrar yapmayı yasakladı.

Bazı alimler de ayakta idrar yapmayı caiz görmüşlerdir, ayakta idrar yapmaya ruhsat vermişlerdir. Dayandıkları isnad, şu hadis-i şeriftir: 'Hz. Huzeyf'dan bir gün peygamber bir kavimin çöplüğüne vardı ve oraya ayakta bevl etti.'

Ayakta idar yapmayı mekruh gören ulema bu hadisi şerif karşısında şu tevili yapmıştır:

A. Kadı İyaz'ın beyanına göre; uzun zaman oturan Efendimiz'i bevl sıkıştırmış, uzağa gidememiş hemen ayakta bevlini yapmıştır.

B. Resulullah dizindeki veya belindeki bir hastalıktan dolayı idrarını ayakta yapmıştır.

C. Çöplükte müsait bir yer bulamamıştır.

D. Bir ihtimal de ayakta küçük abdest bozmanın caiz olduğunu göstermek için yapmıştır.

Bu hadis-i şeriflerden çıkarılan neticeye göre ayakta idrar yapmak mekruhtur. Fakat bu mekruhiyet, kerahati tahrimiye olmayıp, kerahati tenzihiyedir.

Bütün bunlardan anlaşılan şudur ki; ayakta veya oturarak bevl yapmanın dinle alakası çoktur." (Akit gazetesi, 15.3.1997.)

Bu örnekle ilgili yorumu okuyucuya bırakıyorum... Ancak yukarıdaki konularda bile bir fikir birliğine varmayı zorunlu gören, buna ulaşmak için de büyük emek harcayan köktendinci zihniyetin, çağdaş sorunları din aracılığı ile nasıl çözüme ulaştıracağını sormak, Türk insanının hakkı olsa gerek.

SONUÇ

Türkiye Cumhuriyeti, tarihinin hiçbir döneminde olmadığı şekilde "irtica" tehlikesiyle karşı karşıyadır.

Yukarıda ayrıntılarıyla açıkladığımız gibi, gerek ülkemiz ve gerekse diğer demokratik ülkeler Anayasa Mahkemelerince kapatılan hiçbir parti, kendi Anayasasına Refah Partisi kadar ters düşmemiştir.

Demokratik savunma mekanizmaları felç olmuş toplumlar, demokrasiyi yaşatamazlar.

Anayasa Mahkemesi'nin değerli üyeleri, bugüne kadar daima ettikleri yemine sadık kalmış, Anayasal görevlerini cesaretle yapmaktan çekinmemişlerdir.

Refah Partisi'nin kapatılmasına karar vermek, Türkiye Cumhuriyeti'nin demokratikleşmesi yolunda Anayasa Mahkememizin yaptığı hizmetlerin en şereflisi olacaktır.

5.8.1997

Vural SAVAŞ
Cumhuriyet Başsavcısı

YARGITAY CUMHURİYET BAŞSAVCISI VURAL SAVAŞ'IN, REFAH PARTİSİ'NİN KAPATILMASINA İLİŞKİN OLARAK AÇTIĞI DAVADA, ANAYASA MAHKEMESİ'NDE, 11.11.1997 TARİHİNDE YAPTIĞI SÖZLÜ AÇIKLAMA

Sayın Başkan, Anayasa Mahkememizin saygıdeğer üyeleri,

1. Federal Almanya Anayasa Mahkemesi Komünist Partisi'nin kapatılmasıyla ilgili 17 Ağustos 1956 tarihli kararında, ilke olarak parti kapatma davalarında hangi delillerin esas tutulacağını şu şekilde belirlemiştir:

"Anayasaya aykırı maksatların ispatı için en önemli delil, Anayasanın 21. maddesinin 2. fıkrasına göre, partinin gayeleridir. Mezkûr hüküm, önleyici karakterine uygun olarak, bu hususta 'önemsiz' uzak gayeler arasında bir tefrik yapmamaktadır.

Önemli olan sadece, bir partinin gayelerine göre, hür demokratik ananizama zarar vermek veya onu bertaraf etmek maksadının olup olmadığıdır. Gayelerinden bu maksat halihazırda ispat edilebiliyorsa, onun düşüncelerine göre, bu maksadın başarıya erişeceği veya erişmesi lazım gelen zamanın hukuki bir önemi yoktur. Kanun vazıının maksadı, Anayasanın devamı müddetince, hür demokratik ananizamı zedeleyecek hiçbir partinin inkişafına müsaade etmemektir.

Bir partinin hedefleri kaideten şunlardan anlaşılır: Programından ve diğer parti makamlarının açıklamalarından, **partinin siyasi ideolojisi hakkında söz söylemeye yetkili olarak tanınmış muharrirlerin yazılarından,** ileri gelen görevlilerinin sözlerinden, partinin içinde kullanılan eğitim ve propaganda vasıtalarından ve **bunlardan başka parti tarafından çıkarılan veya onun nüfuzu altında bulunan gazete ve mecmualarından bu çıkarılır.** Parti organlarının ve taraftarlarının tutumları, maksadın tespiti hususunda, netice çıkarmaya imkân verebilir.

Bütün gayelerin yazılı olması veya herhangi bir surette tespit edilmiş bulunması anlamında, maksadın yazılı delillere dayanması şeklinde, Anayasanın 21. maddesinin 2. fıkrasında bir hüküm yoktur... Bir partinin Anayasaya aykırı maksatlarının, hiçbir zaman açıkça ilan edilmediği bilinen bir keyfiyettir. Geçen on yılın siyasi tecrübeleri, bir partinin kullandığı siyasi vasıtaların şeklinden, hareketlerinin tarzından, onun hakiki maksadını anlamak ve sahte olanları ayırt etmek için kâfi derecede bilgi vermiştir."

Başsavcılığımız da, parti kapatma davalarında delillerin bu şekilde ortaya konup, değerlendirilmesi gerektiği inancındadır.

Anadolu Müslümanlığının başlangıç tarihini 1071 olarak kabul edelim. Bu tarihten 1923 tarihine kadar geçen süre tam **sekiz yüz elli iki yıldır. Bu kadar yıl içinde Anadolu'da On İki Bin Cami inşa** edilmiştir. Evet, koskoca **Selçuklu ve Osmanlı İmparatorluklarının** yaptırdıkları cami sayısı on iki bindir.

Osmanlı'dan Cumhuriyete yüklü bir borç, harabe haline gelmiş bir ülke ve genç nüfustan yoksun, savaşa savaşa bitkin düşmüş bir halk kalmıştır. Bu tür olumsuzluklarla işe başlayan **Cumhuriyet Hükümetleri zamanında yetmiş**

üç yılda, yetmiş iki bin cami yapılmıştır. Ama, bu rakamsal gerçeklere karşın, İslam adına konuşanlar tarafından Cumhuriyetimizin yöneticileri dinsizlikle suçlanmaktan kurtulamamıştır...

Kur'an'da ilk emir olarak **"oku"** denilmektedir.

Kur'an Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde Hattatlar tarafından elle yazılıyordu. Hattat sayısının azlığı, elle Kur'an yazmanın zahmetli ve uzun zamana mal olması nedenleri ile, elde bulunan Kur'an sayısı çok sınırlı idi. Bu nedenle Kur'an-ı Kerim sıradan insanın edinemeyeceği kadar pahalı idi. Anadolu'da yaşayan geniş halk yığınlarının ona elini bile sürmesi nerdeyse olanaksızdı.

15. yüzyılın ortalarında icat edilen matbaa, icadından iki yüz elli yıl kadar sonra, **Lale Devri**'nde İstanbul'a getirilmiştir. Matbaa 18. yüzyılın başında Osmanlı topraklarına girmiş ama, **Şeriatçı, Kur'an**'ın matbaada basılmasına şiddetle karşı çıkmıştır. Şeriatın bu direnişi, 19. yüzyılın ikinci yarısına, hatta fiilen, Cumhuriyete kadar sürmüştür. Cumhuriyetin getirdiği aydınlanma sayesinde Anadolu insanı Kur'an-ı Kerim'i tanımak olanağına kavuşmuştur. **(Şakir Keçeli, Şeriat Nedir? Demokrasi ile Bağdaşır mı?, 1997, s. 31, 35.)**

Türkiye Cumhuriyeti'nde ibadet için bu şekilde sağlanan kolaylıklara rağmen, elinizdeki kaset ve bant çözümlerinde de görüldüğü gibi, Refah Partisi'nin üyeleri ve milletvekilleri mütemadiyen 'şeriat' özlemlerini dile getirmekte, bu şekildeki eylemleriyle ülkemizde demokrasi ve insan haklarının gerçekleşmesine hizmet ettiklerini iddia etmektedirler.

Esas hakkında mütalaamızda, tarihimizin her döneminde ve bugün 'şeriat' isteyenlerin hiçbir zaman demokrat olamayacaklarını, aslında ülkemizde din kurallarına dayanan, başka bir deyişle laikliğe aykırı bir düzen kurmak istediklerini açıklığa kavuşturmaya çalışmıştık.

Ancak, bu konuda Refah Partisi'nin resmi olmayan yayın organı gibi çalışan gazetelerin dini bütün yazarları ne söylüyorlar? Ne istiyorlar?

a) 9.9.1997 tarihli Akit gazetesinde, "Doğruya Doğru" başlıklı makalesinde Mustafa Kaplan şöyle yazıyor:

"Bir Müslümanın bütün hareketlerinin de 'Müslümanca' olması gerektiği gibi, bir başkalarının bütün hareket ve davranışlarının da 'yanlış' olması gerekmez. Yanlışta olanların da doğru fiil ve sözleri olabilir.

Nitekim, hayali bir kapatma iddianamesi tanzim ettiği için kendisini tenkit ettiğim Başsavcının şu ifadesi dahi yerden göğe kadar doğrudur. Diyor ki:

'Tüm siyasal rejimler gibi, İslam devleti de kendi varlığını korumayı öncelikle hedef olarak alacağından, laik, demokratik bir devlet anlayışına izin vermeyi doğal olarak kabul etmeyecektir.'

Lafı niye eğip büküyoruz ki? Sözün özü budur. Bir Kemalist rejim nasıl kendi prensiplerinden zerre kadar taviz vermiyor ve kendi vatandaşlarını o prensiplerin çerçevesi içinde durmaya mecbur ediyorsa; elbette İslamiyet de kendi devletini kurduğu vakit aynı şeyi yapacaktır. Bundan tabii ne olabilir?

Biz takiyyeden anlamayız.

Farz-ı muhal bugünkü sistemin sesini kısmak istediği insanlar hâkim olduğu vakit, elbette bugünkülerin beşeri sistem ve düşünceleri rafa kaldıracaktır. Bugünkülerin haksızlıklarına ve onun devamı anlayışa geçit vermeyecektir.

Veya şeriat-ı garrâ hâkim olursa, nasıl ki bir zamanlar bu topraklarda 'Muhammed'in (SAV) dini develere yüklenip Arabistan'a gönderilmek istenmiş' ise; o zamanda Batı'dan gelen her türlü muzahrafat, en hızlı vasıtaya yüklenerek geldiği yere gönderilecektir

Sayın Başsavcı da bu gerçeğin altını çizmektedir.

Doğru söylüyor. Kemalist rejime 'hak' olan şey, başkalarına da hak olabilir demektir. Nasıl şimdi bazılarının gücü yetmediği için sesini kısıyor ve ülkenin prensiplerine boyun eğiyorsa, belki bir zaman sonra da bugünün Kemalistleri onların durumuna düşebileceklerdir.

Başsavcı da bunları söylemek istiyor. Kemalist rejimin kendisini müdafaa ve muhafaza etmek istemesinden daha normal bir şey olamaz.

b) 10 Ekim 1997 tarihli Selam gazetesinde Selahaddin Eş şöyle yazıyor:

"Bana 'ben bir Müslümanım... diyen ve sağlıklı, mantıklı düşünen bir insan gösterebilir misiniz ki, gerçekten de laikliği de benimsemiş olsun! Böyle bir kimse ya laikliği bilmiyordur, ya Müslümanlığı... Laik olan Müslüman değildir; Müslüman olan da laik değildir!.. Çünkü, laik olan kişi vahy'e, gayb'den bildirilenlere inanmaz. Laiklik, gaybden, vahy veya diğer yollarla geldiğine inanılana inanmamak, onları reddetmek gibi bir temele dayanır.

En iyi savunma taarruzdur... Temellerinden sarsılmakta olan ve hiçbir fikri, felsefi, ideolojik temeli kalmamış bulunan ve ancak süngü ucuyla ve zorbalıkla ve fosilleşmekte olan birtakım çağdışı eli silahlı zorbalarla kendini ayakta tutmaya çalışan bir dünya görüşüne karşı daha haysiyetli bir tavır sergileyemez miyiz?"

c) Prof.Dr. Esad Coşan, 1995 yılında yayımlanan "Güncel Meseleler" adlı eserinde (s.265 ve devamı) şöyle diyor:

"**Soru:** Günümüzde demokrasiyi en iyi yol, kurtuluş yolu gibi göstermeye çalışan ve halkın kafasını karıştıran kimseler var; bu konuda siz ne dersiniz?

Yanıt: Demokrasi demek... Halkın iradesi demek, halkın fikri demek, halkın reyi demek ama, halk ne düşünüyor? Hayır düşünürse, iyi; şer düşünürse kötü... Bir o bakımdan İslami değil bu... 'Kendi bildiğine varan ya davulcuya varır, ya zurnacıya!' derdi bizim dedelerimiz... Halk kendisi bir şey düşünüyor; doğru mu düşünüyor, yanlış mı düşünüyor? Allah'ın emrini bulacak, kendi kafasından bir şey mi koyacak ortaya? O bakımdan doğru değildir.

Sonra İslamda bazı insanların sözü düşer. Bazı insanların şahitlik yapmaya bile hakkı olmaz. Bir iki defa kusurlu davranış yaptığı zaman, şahitliğini bile kabul etmez kadılar... güvenilir insan değildir diye... Böyle güvenilir olmayan insanların reyine devleti verirsen, o zaman devlet nâ ehil insanların eline geçer iyi insanların elinde olması gerekirken...

İslamda ehl-i hallü akd denilen, eşraftan, takva ehli (dinin yasak ettiği şeylere sımsıkı bağlı kalanlar) alimlerden oluşmuş bir grubun söz hâkimiyeti esastır."

d) 27 Ekim 1997 tarihli Akit gazetesinde Hüseyin Üzmez şöyle yazıyor:

" 'Siyasi çizgimizden hiçbir zaman sapmadık. Kemalizm ve laisizm çizgisinde olmadık.'

Yukarıdaki sözleri söyleyen, BBP Genel Başkanı mert ve yiğit kardeşim Muhsin Yazıcıoğlu'dur. Bunları bir konferansında söyledi ve şöyle devam etti: 'Davamız için işkence çektik! Yıllarca cezaevlerinde yattık! Ancak kendi çizgimizde en ufak bir sapma yapmadık!' dedi. Peki bu terk edilmeyen çizgi ve vazgeçilmeyen dava neydi... Muhterem Yazıcıoğlu onu da açıkladı: 'Çizgimiz Türk Milliyetçiliğidir. Davamız da Mukaddes İslam Davasıdır...' Onlar tümüyle Mukaddes İslam Davasına gönül vermişlerdir. Gerektiğinde o uğurda bin canları olsa feda etmekten çekinmezler. Elbette

ki böyle iman ve ihlasla dolu yiğit kardeşlerimiz, Refah Partisi'nde de vardır; MHP'de de, diğer bazı küçük partilerde de... Ancak o partilerin başındakiler az çok politika, takkiye yapmasını biliyorlar. Sözü kitabına uyduruyorlar. Azıcık eğip büküyorlar Yasakları aşmasını beceriyorlar. Halbuki BBP Genel Başkanı buna tenezzül etmiyor! Siyasete bir fazilet üslubu getiriyor. Kimseyi aldatmıyor. Olduğu gibi görünmeye çalışıyor

e) Gazeteciler arasında "Refah Partisi'nin yayın organı" olarak nitelendirilen Milli Gazete'nin 2 Eylül 1997 tarihli nüshasında Abdullah Altay imzasıyla yayımlanan, "Müslümanlarda kadın-erkek ilişkileri" başlıklı yazıda şöyle deniyor:

"Kadın-erkek ilişkileri çağlara göre değişmez, çağlarüstü bir nezakete, nezafete, edebe ve ölçülere bağlıdır. Yani Resulullah çağa uymaz, çağlar Resulullah'a uyar...

Allah Resulü'nün sünneti, kadınlarla perde arkasından görüşmektir. Peygamber, hiçbir kadınla yüz yüze görüşmemiştir. Ahzab Suresi'nin 32. ayetinde, Peygamber, hanımlarının perde arkasından bile yabancı erkeklerle konuşurken sesleri yumuşatmamalarını buyuruyor. Bu hitap peygamber hanımlarının şahsında bütün müminleredir. Kadınları dışlamayacağım diye kadınlarla güle oynaya konuşmak Batı kültürünün işgaline uğramış beyinlerin işlediği haramlardır. Ben kendimden eminim demek, ben nefsimden eminim demektir ki, nefisten emin olunmaz. Çünkü nefis daima kötülüğü emreder.

Kadının erkekle güle oynaya konuşması Kur'an'a aykırıdır, Allah'a muhalefettir. Kadın yalnızca nikâhlı eşiyle konuşur."

f) Refah Partisi'nin kapatılmasının uygun olma-

yacağı yolunda makaleler yazmış olan Milliyet gazetesi yazarlarından Şahin Alpay, 2.9.1997 günü yazdığı "Refah'ın Geleceği" başlıklı makalede;

"RP'ye en iyi nasihatı Nurcu cemaatinin önderlerinden, Yeni Asya gazetesi sahibi Mehmet Kutlular veriyor; 'RP'deki arkadaşların demokrasiye bakışları pek sıcak değil, bunu İslam'la telif etmekte zorlanıyorlar. Bize göre din bir partinin tekelinde olamaz, siyasete de alet edilemez. İslam umumun mukaddesidir, her parti ona sahip çıkma durumundadır. Biz RP'lilerin, biz hakkız, diğerleri batıldır yaklaşımını hep tenkit etmişizdir. Şu anki sıkıntılar esas olarak bu yanlışlıktan kaynaklanmakta... Doğru söze ne denir?

RP'lilerin en yakınlarından Ali Bulaç da Yeni Şafak'ta yazdı: 'Bu aşamadan sonra RP veya kapatılması halinde, yerine ikame edilecek herhangi bir siyasi hareket, istese de demokrasi ile kendi arasına mesafe koyamaz; RP daha çok demokrasi ve herkes için demokrasi talep etmeli... (28 Ağustos) Umarım Recep Tayyip Erdoğan danışmanının bu sözlerine kulak veriyordur," diyor.

g) Muhafazakâr bir hukukçu olan Prof.Dr. Turhan Tûfan Yüce (Dokuz Eylül Üniv. Eski Dekanı), 1997 yılında yayımladığı "Bilimsel Açıdan Laiklik, İrtica ve Atatürk" adlı eserinde;

"Sözlükte 'şeriat' doğru yol, bir kavmin veya ümmetin yönetimi için Tanrı'nın gönderdiği, ilâhi kanun anlamına gelir.

İslam şeriatı, İslam hukuku (fıkıh)dır. Bu hukuk düzeni, üç bölümdür. Birinci bölümü, itikadı (inanışı), yani Allah ile kul arasındaki hükümleri içerir. İkinci bölüm 'muamelât' yani dünya işleri ile ilgili hükümlerden oluşur. Üçüncü bölümde suç ve ceza ile ilgili hükümler vardır.

Şeriat devleti, diğer bir deyimle teokratik devlet, sema-

vî hukukla, yani din kuralları ile yönetilen, din gereklerini yerine getirmek için ümmet üzerinde gerekirse zor kullanabilen devlettir. Devlet başkanı egemenliğini halktan değil, Tanrı'dan almıştır. Egemenliğin kaynağı Tanrı'dır, diyor.

h) Ord.Prof.Dr. Sabri Şakir Ansay, A.Ü. İlahiyat Fakültesi Yayınları arasında çıkan ve bir ara ders kitabı olarak da okutulan "Hukuk Tarihinde İslam Hukuku" adlı eserinde şöyle diyor:

"Hukuk bir inanç işi değil, dünya ve hayat kurumu, onun düzenleyicisidir. Fakat onu şarkta (İslam dünyasında) din kisvesi (giysisi) altında tutmak isteyenler vardır. Bu düşünce, ulusun ve memleketin kalkınmamasına, uzun ve derin ıstıraplarına neden olmuştur. Eski dönemlerden, bugünkü anlamda, laiklik beklenemezse de bugün aramızda Mecelleye veya Suudi Arabistan'daki egemenliğe özlem duyan ulemacıklara rastlanabilmektedir. Bin bu kadar yıl önce mer'i (yürürlükte) olduğu toprakların halkına, onların yaşayış seviyelerine, gereksinimlerine pek uygun olabilen bir nizamı (düzenlemeyi), yaşam koşulları, politik ilişkileri tümden başka olan bir toplumda özlemek, yalnız bugünü değil dünü de anlamak yeteneğinden yoksun bırakmak demek olur.

...İslam uleması (hukuk bilginleri), sadece sonraki dönemlerin ahlak bozukluğundan sık sık bahsetmişler, fakat yaşamın mukadder (kaçınılmaz) olan değişmelerinden haberdar olmak istememişlerdir... Yine bu din bilginleri (ulema) dünyaya gözlerini kapayıp, sözcük ve terimlerle uğraşmışlar ve skolastik, çürük bir mantık içinde bocalamışlar, sonuç olarak, yaratıcı akla seslenen İslamı, cehlin (bilgisizliğin) istilası (saldırısı) altında anlayamaz olmuşlar, onun dinamik hukukuna, nakillere ve muayenesi, teemmülü (ayrıntılı incelenmesi) sadece sözlü anlatımlara döndürmek sure-

tiyle (dogmalara dönüştürüp) cansız hale sokmuşlar, tüm ilmi, (siyasal) iktidarı, hukukun amacı olan olayların gereklerini nizamlamakta (düzenlemekte) değil de aksine onların çok eski dönemlerin gereksinimlerine göre dökülmüş kalıplara, kurallara uydurmakta görmüşler, yarara itibar etmemişlerdir. Hukuka verilen dinsel karakterin çok acıklı sonucu olarak, birçok çıkmazlarda birtakım çarelere başvurmak zorunluluğu doğmuş, bu da bazen yalancılığa, riyaya, gerçekten hile denecek aşağılığa götürmüş ve böylece din kutsal ve yüce mevkiinden, hukuk da manevi etkinlik ve otoritesinden kaybetmiş, her ikisine karşı bir laubaliliğe yol verilmiştir.

ı) Engin bir tarih bilgisine de sahip olan büyük şairimiz Yahya Kemal Beyatlı'nın "DİN" konusunda düşünceleri şöyle:

...Bu millet İslamiyeti kendi mizacına göre kabul etmiş ve çok eski putperestliği ile karıştırmış ve öyle sevmiş... İslamiyeti olsun, Hıristiyanlığı olsun, bütün milletler daima kendi hikâyeleri, temayülleri ile, muhayyileleriyle, ihtiyaçlarıyla karıştırarak kabul etmişlerdir."

Nihat Sami Banarlı, Yahya Kemal'in Hatıraları (1960, s.120 ve sonrası) adlı eserinde;

"Bu fikrinden dolayı Yahya Kemal'i şiddetle eleştiren din bilgini Ahmet Naim Bey, yıllar sonra Yahya Kemal'in bu fikrinde haklı olduğunu söylemiştir," diyor.

i) 1.2.1990 tarihinde, Washington yakınlarında Crystal City'deki Mariot Oteli Konferans Salonu'nda "Türkiye'nin Amerikalı Dostları Derneği (AFOT)" yıllık toplantısında, "Türkiye'deki Siyasi ve Ekonomik Durum" konulu panelde yaptığı konuşmada Tansu Çiller şöyle diyor:

"Ben Türk ekonomisinin geleceği konusunda kötümser değilim. Bana göre, Türk ekonomisini yönlendirenler açısından sorun ekonomik değil, sosyal alandadır. Sorun, Türkiye'de İslamcı akımların dinamik bir şekilde ön plana çıkmaları ve Türk eğitim sisteminde dinci ve laik olmak üzere bir ikiliğin ortaya çıkmış olmasıdır.

Bunun sonucu Türkiye'de iki tür gençlik ortaya çıkmıştır. Biri liberal, Batı'ya dönük gençlik, diğeri ise İslamcı reformlar yapılmasını savunan gençlik... Bu iki kesimin çatışmaması mümkün değildir Liberal gençlik, İslamcı gençlikle birarada var olmayı kabul etmekle birlikte, bu esneklik İslamcı kesimde bulunmuyor Bu durumdan İslamcı kesim kazançlı çıkacaktır.

Sorunun çözümü için devlet, tercihini hangi taraftan yana koyduğunu açıkça göstermelidir. Ancak bu yönde bir eğilim, bugün devlette görülmüyor (Hürriyet gazetesi, 17.6.1993, Sedat Ergin, Tansu Çiller ve Gençlik.)

7 Mart 1997 tarihinde, Milliyet gazetesi "Açık Pencere" sütununda yayımlanan Necmettin Erbakan'ın açıklaması:

"Biz bugünlere nasıl geldik? 27 yıllık mücadeleyi bu noktaya nasıl getirdik? Zaman zaman yaşadığımız iktidar dönemlerinde, tam 350 İmam-Hatip lisesi, 10 Yüksek İslam Enstitüsü ve 3.000 Kur'an kursu açtık. Bugünkü imanlı nesiller böyle yetişti.

Hikmet Bayur, "Hayatı ve Eseri" (s.345) adlı kitabında şöyle diyor:

"Atatürk yalnız bir konuda genel tartışmaya izin vermemiştir. O da dinin riyakârane sömürülmesi konusudur. Atatürk'ün diktatörlüğü ancak ve ancak bu yönde kendini gös-

termiş ve tek parti usulü ancak ve ancak bu yüzden kurulup yaşamıştır.

Prof. A.J. Toynbee'nin (Türk Dili, Sayı: 182) bu konudaki görüşü şöyle:

"1920'lerde Türk toplumu ya gelişecek ya da ölecekti. Her ne pahasına olursa olsun yaşamayı yeğlemiştir. Bununla birlikte Türkiye'de tek parti yolu, hiçbir zaman faşist-nazi-komünist tipi bir diktatörlük biçimini almamıştır.

Atatürk, Serbest Fırka kurulurken Fethi Bey'e yazdığı ve 12 Ağustos 1930 günü basına açıklanan mektubunda şöyle diyor:

"Memnuniyetle görüyorum ki, laiklik esasında beraberiz. Zaten benim siyasi hayatta bir taraflı olarak daima aradığım ve arayacağım budur."

Bu arada iki dakika için de olsa tarih bilginizi yenilemekte yarar bulunmaktadır.

j) Osmanlı döneminde pek çok softalar ayaklanması olmuştur. Olaya adını veren 1876'daki İstanbul Fatih, Beyazıt ve Süleymaniye medrese öğrencileri (softalar), daha çok devlet adına çalışan Şeyhülislam ile hükümet aleyhine başkaldırmış, silahlanarak meydana dökülmüştür.

Softaların talepleri şöyleydi:

...Sadece derslerle uğraşmak dindarlık ve yiğitliğe uygun değildir. Her taraftaki Müslümanlar, Hıristiyanların hakaret ve kıyamları altında eziliyor. Buna yol açan devlet büyüklerini ortadan kaldırmak, şeriatça hepimize düşen bir vazifedir...

Mahmut Celalettin Paşa, **Mirat-ı Hakikat** adlı eserinde, "Softalar kıyımı için para harcayanlar arasında Sarraf Hıristaki, doktor Kapolyon gibi Rum ve Ermenilerin de bulunduğunu" yazmıştır.

k) Yıl 1858... modernleşme sürecindeki Osmanlı'da, büyük din ve tarih bilgini **Cevdet Paşa**, şeriatın da köleliğin yasaklanmasını gerektirdiğini gösteren uzun bir "layiha" kaleme almıştır! Ve kölelik yasaklanmıştır.

Fakat Arabistan ayaklanmıştır. Osmanlı'ya karşı bu ilk Arap isyanının gerekçesi şudur:

"Osmanlı, şeriatın mübah saydığı köleliği yasaklamakla Şeriat'ı yıkmaktadır.

Cevdet Paşa,'nın **Tezahir** adlı fevkalade önemli eserinde bu konuda geniş bilgi vardır (Cilt 4, s.101 ve devamı). (Taha Akyol, Milliyet, 9.9.1997.)

l) Maurice Duverger'in "Siyasi Partiler" adlı kitabında yazdıklarından (Bilgi Yayınları, 4. Bası):

"Totaliter partilerin plüralist bir rejim içerisinde de mevcut olabileceklerine yukarıda değinmiştik: Örneğin, günümüzde Fransa ve İtalya'daki komünist partiler. Şüphesiz, bunların varlığı, plüralizmin yapısını değiştirir ve ona karşı açık bir tehdit meydana getirir; çünkü her totaliter partide, tek parti haline gelme yolunda doğal bir eğilim vardır. Buna karşılık bazı tek partiler, gerek felsefeleri gerek yapıları bakımından gerçek anlamda totaliter değildir. Bunun en iyi örneğini, 1923'ten 1946'ya kadar Türkiye'de tek parti olarak faaliyet göstermiş bulunan Cumhuriyet Halk Partisi sağlamaktadır. Bu partinin başta gelen özelliği, demokratik ideolojisindedir. Bu ideoloji, hiçbir zaman, faşist ya da komünist kardeşleri gibi, bir tarikat ya da kilise niteliği taşımamış; üyelerine bir iman ya da bir mistik empoze etmemiştir; Kemalist devrim, özü bakımından pragmatiktir.

Ödevi, Ortadoğu uluslarının modernleşmelerini önleyen başlıca engele, yani İslamiyete karşı mücadele ederek, Türkiye'yi 'Batılılaştırmak' olmuştur. Partinin yönetici kadrolarının anti-klerikal ve akılcı tutumu, onları açıkça on dokuzuncu yüzyıl liberalizmine yaklaştırmıştır. (s.359)

m) Almanya'da Anayasayı Koruma Örgütü, 1948'de İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra kurulmuş özel bir örgüt. Görevi, demokratik rejimi tehdit eden örgütlü hareketleri izlemek, açığa çıkarmak ve darbe vurmak. AKÖ 60'lı 70'li yıllarda Kızılordu Fraksiyonu (RAF) gibi terörist örgütlerle uğraştı. Son yıllarda neo-nazi gruplar ve PKK da AKÖ'nün hedefleri arasına girdi. Kamuoyunda yüzde 75 gibi yüksek bir "güvenilirlik" oranına sahip olan AKÖ, son bir yıldır "radikal İslam" olarak tanımladığı "irtica"yı baş düşman ilan etmiş durumda.

Haftalık Der Spiegel dergisinin 1 Eylül 1997 tarihli sayısında, Alman Anayasayı Koruma Örgütü'nün Başkanı Peter Frisch'le yapılan röportajın konumuzla ilgili bölümleri şöyle:

"DER SPİEGEL– Siyasi İslamın bir numaralı güvenlik sorunu olduğunu ilan ettiniz. Sarı ve kızıl tehlikelerden sonra şimdi de yeşil tehlike mi söz konusu?

PETER FRİSCH– Henüz değil. Ancak gelecek yüzyılda Siyasal İslamın büyük bir tehlikeye dönüşebileceği hususunda emareler var. İslamcılar şimdiden Cezayir ve Mısır'da birçok kanlı şiddet eylemi gerçekleştirdiler. Bu, İslami köktendinciliğin bir şekli oluyor. Buna göre, inanç siyasi amaçlarla kullanılıyor ve Tanrı devletinin kurulmasını amaçlıyor. Nihai hedef, Tanrı devletinin bütün dünya üzerinde tesis edilmesi.

DER SPİEGEL– Anayasayı Koruma Örgütü'nün son raporuna göre, Milli Görüş'te organize olmuş Türk İslamcıları Türkiye'deki mevcut düzeni ortadan kaldırmak istiyorlar.

Milli Görüş'ün Almanya'da da bir Tanrı devleti kurmak istediğine ilişkin elinizde bilgi var mı?

FRİSCH– Almanya'da da sistematik bir şekilde İslamizmi gerçekleştirmeye yönelik faaliyetler var. Bu kişiler devletle kilise işlerinin ayrılmasına ilişkin toplum düzenimizi reddediyorlar. Tespitlerimize göre takriben 26 bin üyeli olan Milli Görüş, Almanya'da yaşayan Müslümanları yoğun bir şekilde etkilemeye çalışıyor.

DER SPİEGEL– Bunda Anayasaya aykırı olan husus nedir?

FRİSCH– Bilinçli olarak inancı kuvvetlendirmek amacıyla Müslüman çocuklar tecrit ediliyor. Örneğin, çocukların .sınıf gezilerine çıkmaları, sınıflarıyla yurtlarda gecelemeleri engelleniyor. Milli Görüş'ün boş zamanları değerlendirmeye ilişkin, Kur'an kurslarını da içeren, kapsamlı bir programı var. Kızlar açık başla gittikleri yaz kurslarından başörtüsüyle dönüyorlar.

DER SPİEGEL– Bielefeld'deki aşırı siyasi eğilimler araştırmacısı Wilhelm Heitmeyer'in yaptığı bir araştırmaya göre, araştırmaya katılan her 4 Türk gencinden biri 'şayet bir kişi İslama karşı mücadele veriyor ise, bu kişi öldürülmelidir' şeklindeki cümleyle hemfikir. Bu, müdahale edilmesi için bir gerekçe teşkil ediyor mu?

FRİSCH– Kur'an da şu ifade yer alıyor: 'İstemezseniz dahi kâfirlere karşı mücadele vermeniz gerekiyor. Sizler için iyi olan bir hususa karşı çıkmanız da mümkündür. Bu cümleler adam öldürmek için İslamcılara hak veriyor. Cezayir'de insafsızca insanları doğrayan eylemciler, bu cümleleri temel alıyorlar. Şayet Almanya'da bir örgüt böyle hususları olumlu karşılarsa veya talep ederse, bu bizim hukuk ve Anayasal düzenimize aykırı olur.

n) 4 Kasım 1997 tarihli Akit gazetesinde yazdı-

ğı "Lâ İlâhe İllallah" başlıklı makalesinde Abdullah Şanlıdağ şöyle diyor:

"Mevcut bütün putları (heykelleri) tağutları, nizamları, kanunları, emirleri, yasakları ve bunları koyanları, bu kanunlar önünde eğdirenleri, ahmakça eğilenleri reddediyorum. Benim için ancak Allah vardır, O bir'dir, tektir, yaratan ve öldürendir; kıyamet günü hesaba çekecek olandır. Güç ve kuvvet ancak Allah'a aittir. Allah'tan başka hiçbir sığınak ve dayanak yoktur. Ancak O'ndan korkar ve ancak O'ndan medet bekleriz. **Allah (cc)'ın şeriatını kabul ediyorum. Hüküm koymak, insanların yaşamını tazim edici kuralları belirlemek Allah (cc)'a mahsustur. Ondan başkasının hükümleri; huzur ve saadet getirmediği gibi, insanlığı hem bu dünyada hem de ahirette hüsrana uğratır.**

Bu bilinci yakalayan bir topluma kim zulmedebilir? İran ve Bizans İmparatorluğu'nu yer ile yeksan eden bu bilinç değil midir? Medine İslam Devletini kuranlar, bu bilince erişenlerdir.

Kardeşler! Bu bilince ulaşmamız ve insanlığı zulüm düzenlerinden kurtarmamız lazımdır."

Her gün bu çeşit yazıların, teyp ve video kasetlerinin bir ihtilal bildirisi gibi halkımıza ulaştırıldığı, 'şeriat' çığlıklarıyla belli günlerde cami çıkışlarında terör yaratıldığı bir ortamda, "Türkiye'de şeriat tehlikesi yok" demek, kanaatimce "Ben aslında Türkiye'de şeriat düzeni kurulmasını arzuluyorum" demekle eşanlamlıdır.

o) 13 Ekim 1997 Die Welt gazetesi:

"İSLAMCILAR SİYASİ NÜFUZ KAZANMAK İSTİYORLAR:

Anayasayı Koruma Dairesi Başkanı Frisch; Alman-

ya'daki genç Türklerin şiddet eğilimi artıyor. Tehlikeler azımsanıyor –WELT– Görüşmesi Bonn. Federal Anayasa Koruma Dairesi Başkanı Peter Frisch, Almanya'da yaşayan İslamcıların toplum yaşamı için oluşturduğu tehlikenin azımsandığını düşünüyor. İslamcıların halihazırda siyasi nüfuz kazanmaya çalıştıkları görüşünde, Peter Frisch ile Martina Fietz görüştü.

FRİSCH: Almanya'da 32.000 civarında üyeye sahip 17 İslamcı dernek var. Onların siyasi anayasası Kur'an. Örneğin Milli Görüş, bu propagandayı yapıyor. Kısa bir süre önce Fransa'da faaliyet gösteren İslamcı bir dernek, Fransız Anayasası'na saygı gösterdiğini açıkladı, ama ardından Münih'te yayımlanan bir gazetede bunun mümkün olamayacağı yazıldı. Gazetede yer alan yazıya göre, Müslüman bir kişi daima siyasi bir kişidir ve Müslüman olmayan hiçbir devleti tanıyamaz.

Yapılan son araştırmalar, burada yaşayan genç Türklerin % 15'inin, İslama karşı olan bir kimseye şiddet uygulamaya hazır olduklarını gösteriyor.

Bu zihniyetin, Milli Görüş'ün verdiği eğitimden kaynaklanıp kaynaklanmadığını bilmiyorum, ancak bu korkutucu ölçüde yüksek bir sayı ve İslamiyetin dinin dışındaki sahalarda da mutlak hâkimiyetini savunan İslamcı öğretilerin bir sonucu. Eğer burada zamanında duyarlılık yaratılamaz ve zamanında uyarılarda bulunulmaz ise gelecek yüzyılda felaketle sonuçlanabilecek tehlikeler oluşur."

2– Doktrinde üzerinde oybirliği olduğu ve en son 1997 yılında Prof.Dr. Faruk Erem, Prof. Dr. Ahmet Danışman ve Prof.Dr. Mehmet Emin Artuk tarafından ortaklaşa yazılan "Ceza Hukuku Genel Hükümler" adlı eserde de vurgulandığı gibi:

"Cezalar ancak TCK'nın 11. maddesinde sayı-

lanlardır. Ceza Kanununun herhangi bir maddesinde bile yer alsa, 11. maddede sayılmamış olan hususlar ceza olarak kabul edilemezler." (s.701)

TCK'nın 11. maddesinde sayılmadığı gibi, Ceza Kanununun herhangi bir maddesinde bile yer almayan Parti Kapatma davası, bir ceza davası değil, Anayasaya veya özel yasaya aykırılığın mahkeme kararıyla tespiti davasıdır.

Bu tespitin yapılmasından sonra, tedbir niteliğinde olmak üzere bir partinin kapatılmasına karar verilmesi (esasen hukukumuzda tüzel kişilerin cezai sorumluluğu yoktur) veya o **partinin bazı üyelerinin geçici olarak siyaset yapmaktan yasaklanmaları gibi (DOKTRİNDE MEDENİ EHLİYETSİZLİK DENİLEN) müeyyidelere tâbi kılınmaları, bu davayı ceza davası saymaya yeterli değildir.**

Anayasa Mahkememizin, YÜCE DİVAN sıfatıyla baktığı davalar dışındaki incelediği tüm davalar, tespit davasıdır.

1961 Anayasası'yla ülkemizde bu görev Anayasa Mahkemesi'ne verilmeden önce olduğu gibi; bazı ülkelerde siyasi partiler, Hukuk Mahkemelerince kapatılmakta ve ayrıca parti üyeleri hakkında siyasetten geçici veya daimi yasaklanma gibi, medeni ehliyetsizliklere de hükmolunmaktadır

Nitekim ülkemizde, 7 1.1946 tarihinde kurulan Demokrat Parti, Ankara 4. Asliye Hukuk Hâkimliğinin 29.9.1960 gün ve 570/780 sayılı kararıyla kapatılmıştır.

Pek çok ülkede (mesela Hollanda'da) hükümet kararıyla, yani idari tasarruflarla parti kapatılabilmektedir.

Bazı ülkelerde siyasi partiler Dernekler Kanununa tâbidir.

Ülkemizde 2908 sayılı Dernekler Kanununun 50. ve 53. maddelerindeki hallerin gerçekleşmesi halinde, dernek

kapatmaya Asliye Hukuk Mahkemeleri yetkilidir. Temyiz incelemesi de Yargıtay'ın Hukuk Dairelerinde yapılır.

Aynı şekilde Medeni Kanunun 71. maddesi gereğince "bir cemiyetin feshine karar vermek", anılan kanunun 81/A maddesi gereğince "gayesi Medeni Kanunun 74. maddesinin ikinci fıkrası hükmüne aykırı hale gelen vakfın dağıtılması"na karar vermek görevi Asliye Hukuk Mahkemelerine aittir.

Siyasetten yasaklanmaya benzer sonuçlar doğuran ve uyuşmazlık çıkması halinde hukuk mahkemelerinde karara bağlanan veya hukuk mahkemelerince hükmolunan pek çok medeni ehliyetsizlik hali vardır.

Bir örnek vermek gerekirse; 2762 sayılı Vakıflar Kanunu gereğince "azli kat'ileşen mütevelli bir daha mütevelli olamaz."

Almanya Komünist Partisi'nin kapatılmasına ilişkin Federal Almanya Anayasa Mahkemesi kararında da (Kararın tam metni için bakınız, Almanya'da Reddedilen Komünizm, Ak Yayınları, 1968);

"Partinin feshi, Anayasaya aykırılığın tespitinin kanunen emredilmiş, normal, tipik ve uygun neticesidir," (s.361) denilmek suretiyle, parti kapatmanın bir ceza değil, bir tespit davası olduğu vurgulanmıştır.

3– "İşlendiği zamanın kanununa göre cürüm veya kabahat sayılmayan fiilden dolayı kimseye ceza verilemez. İşlendikten sonra yapılan kanuna göre cürüm veya kabahat sayılmayan bir fiilden dolayı da kimse cezalandırılamaz" yolundaki **TCK'nın 2. maddesi hükmünün konumuzla hiçbir ilgisi bulunmamaktadır.** Şöyle ki:

a) Parti kapatma davası, (2) nolu bölümde açıkladığımız nedenlerle bir ceza davası değildir.

b) **Ceza Muhakemesi Kanununda yapılan değişik-**

liklerde; tespit, medeni ehliyetsizliklere ve hatta emniyet tedbirlerine karar verilmesi talebiyle açılan davalarda, davalının lehinde veya aleyhinde olduğuna bakılmaksızın, hüküm ânındaki yasa (son yasa) uygulanır.

4– Laikliğe aykırı eylemlerin odağı (mihrakı) haline gelme, hem Anayasamıza ve hem de Siyasi Partiler Kanununa göre bir partinin kapatılması nedenidir.

Her iki yasada da "odak", "mihrak" kavramlarının tanımı yapılmamıştır. Sadece Siyasi Partiler Kanunu, ispat hususunda Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunumuzun genel ilkelerinden olan "her şeyin delil olabileceği" ilkesinden vazgeçilerek, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununda belli miktarı aşan alacakların senetle ispatı zorunluluğu gibi, parti kapatma nedenlerinden biri olan "laikliğe aykırı eylemlerin mihrakı haline gelme"nin hükümlülük kararları ile ispat edilebileceğini kabul etmiştir.

Ancak, TCK'nın 163. maddesi yürürlükten kaldırıldığı için başka bir deyişle laikliğe aykırı eylem ve propagandaların hükümlülük kararlarıyla ispatına olanak kalmadığından, 1995 yılında Anayasamızın 69. maddesinin altıncı fıkrası ile, 68. maddesinin dördüncü fıkrasını değiştirip, doğrudan uygulanmaya elverişli "somut" normlar getirerek "odak" haline gelmeyi her türlü delile dayanarak belirlemeyi Anayasa Mahkememize bırakmıştır.

"Odak" kavramının tarifinin yapılmamış olması, iddia edildiği gibi Anayasamızın anılan maddelerinin "somut norm" sayılmamalarını gerektirmez.

TCK'da ve özel yasalarda tarifi yapılmamış ve mahkemenin takdirine bırakılmış pek çok kavram vardır. Mesela "taammüd", "aleniyet", "bölücülüğe matuf eylem" TCK' nın 163. maddesi yürürlükteyken "laiklik" kavramlarının ta-

nımı yapılmamasına, bu kavramların ne anlama geldiği konusunda doktrinde ve mahkeme içtihatlarında çelişkiler olmasına rağmen, TCK'nın 450/4, 159, 480, 125, 163. maddeleri uygulanmıştır. Aynı yasanın 189. maddesinde "silah" tabirinin tarifi yapılmışken, bu madde 7.12.1988 gün ve 3506 sayılı yasa ile yürürlükten kaldırılmasına rağmen, mesela "demir çubuk", "kırık şişe" ve bunlar gibi aletlerin silah sayılıp sayılmayacağı mahkemelerce takdir edilerek, TCK'nın 456. maddesiyle verilen cezaların 457 maddeyle artırılıp artırılmayacağına karar verilmektedir.

Anayasamızın 69. maddesinin altıncı fıkrası ve 68. maddesinin dördüncü fıkrasıyla, Siyasi Partiler Kanununun 103. maddesi arasında çelişki bulunduğu açıktır. Anayasada somut normlar içeren değişiklik Siyasi Partiler Kanununun yürürlüğe girmesinden sonra yapıldığına göre, "zımni ilga" bulunup bulunmadığına ve dolayısıyla doğrudan Anayasanın anılan hükümlerinin uygulanıp bir partinin kapatılmasına karar verilip verilmeyeceği, sorulacak bir soruya verilecek cevaptan kolaylıkla anlaşılabilir.

TBMM'ce çıkarılan bir kanunla, Siyasi Partiler Kanununun tümü yürürlükten kaldırılsa, Anayasaya aykırı eylemlerin odağı haline gelen partiler Anayasa Mahkemesince kapatılmayacak mıdır? Biz bugüne kadar "kapatılamaz" diyen kimseye rastlamadık.

Anayasanın somut normları "yedek norm" niteliğinde değildir ve özel yasa ile çatışması halinde doğrudan uygulanır.

Aksi halde, TCK'nın 163. maddesi yürürlükten kaldırıldığına ve Siyasi Partiler Kanunu hükümlülük kararı aradığına göre, Anayasa hükümleri hayata geçirilmeyecek ve laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline geldiği anlaşılan partiler kapatılamayacak demektir. Böyle bir kabul ve uygulama ile, kanaati-

mizce Türkiye Cumhuriyeti için sonun başlangıcını teşkil edecek ortam, Anayasa Mahkemesi kararıyla ve Anayasaya aykırı olarak yaratılmış olur.

Sözlü açıklamamızın (5) numaralı bölümünde açıklandığı gibi, Alman Anayasa Mahkemesi, parti kapatılmasının kanunla düzenleneceğine dair Anayasada açık hüküm olmasına rağmen, özel yasa çıkmasını beklemeden, doğrudan Anayasa hükümlerini uygulayarak parti kapatma kararı vermiştir.

Siyasi Partiler Kanununun 103. maddesi 12 Eylül 1980 tarihinden sonra ve ilk genel seçimler yapılıncaya kadar çıkarılan kanunlardan olması nedeniyle, Anayasamızın geçici 15. maddesi kapsamında oldu ğundan, 1982 Anayasası'nın ilk metnine aykırılığı iddia edilmezse de; Anayasa değişikliği 1995 yılında yapıldığından ve aynı konuyu düzenleyen yeni normlar getirildiğinden, Anayasa ile çelişen ve görülmekte olan davaya ilişkin bu maddenin, Anayasa Mahkemesi'nce re'sen ele alınıp iptal edilmesi de mümkündür.

5– 1995 yılında, Anayasamızın 69. maddesinde değişiklik yapılırken, anılan maddenin son fıkrasındaki "siyasi partilerin kuruluş ve çalışmaları, denetleme ve kapatılmaları ile siyasi partilerin ve adayların seçim harcamaları ve usulleri yukardaki esaslar çerçevesinde kanunla düzenlenir" hükmünün yürürlükten kaldırılmamış olması da, Anayasamızın değişik 69. maddesinin altıncı fıkrası yollamasıyla 68. maddesinin dördüncü fıkrasının doğrudan uygulanmasına engel değildir. Zira;

a) Anayasamızın 69. maddesinin altıncı fıkrasında ve 68. maddesinin dördüncü fıkrasında, 1995 yılında yapılan değişiklikler, doğrudan uygulanabilir "somut norm" niteliğindedir.

Bu somut normların, Siyasi Partiler Yasasına aktarılmamış olması doğrudan uygulanmamalarını gerektirmez.

Anayasanın 69. maddesinin son fıkrasında yer alan "siyasi partilerin kuruluş ve çalışmaları, denetlenmeleri ve kapatılmaları... yukarıdaki esaslar çerçevesinde kanunla düzenlenir" hükmü, yasa koyucuya kapatma nedenlerini Siyasi Partiler Yasasına koyma zorunluluğunu getirmez. İki nedenle; birincisi, maddede geçen "kapatılmaları" sözcüğü kapatma nedenlerini değil, partilerin kapatılması ve usulüne ilişkin esasları ifade etmektedir. Nitekim, Anayasada yeterince açıklıkla belirtilmeyen ve daha çok usule ilişkin bu esaslar Siyasi Partiler Kanununda "siyasi partilerin kapatılması" başlığı altında (beşinci kısım) düzenlenmiştir. Kapatma nedenleri ise, "siyasi partilere ilişkin yasaklar" başlığı altında dördüncü kısımda yer almıştır. Yasaklar konusu, önemi dolayısıyla, bizzat Anayasa koyucu tarafından düzenlenmiştir.

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi değerli öğretim üyelerinden Doç.Dr. Oktay Uygun tarafından düzenlenen ve mahkemenizde görülmekte olan "Demokratik Kitle Partisi"nin kapatılması dosyasında mevcut görüş bildirme yazısının üçüncü sayfasında, bu husustaki görüşümüzün yerinde olduğu açık ve net biçimde vurgulanmaktadır.

b) **Anayasalarında benzer hüküm olmasına rağmen Federal Alman Anayasa Mahkemesi, konuyu şu şekilde karara bağlamıştır:**

"Anayasanın 21. maddesinin ikinci fıkrasının, aynı maddenin üçüncü fıkrasına göre, bir 'fiili', tatbikat kanununun –yani Federal Partiler Kanununun– vazından önce, doğrudan doğruya tatbik edilecek bir kanun olmadığı hakkında, KPD'nin itirazı mesnetsizdir.

Federal Anayasa Mahkemesi'nin 23 Ekim 1952'

de, daha önce karar verdiği gibi; her ne kadar üçüncü fıkrada, Federal Kanunlarla 'daha yakından bir tanzim tarzı' öngörülmüş ise de, Anayasanın 21. maddesinin ikinci fıkrası, daha şimdiden tatbik edilebilir. Anayasanın 21. maddesinin ikinci fıkrasının vazının tarihçesi, Partiler Kanununun çıkarılmasından önce, yıkıcı gruplara karşı bir müdahale zaruretinin, parlamento müzakerelerinde nazarı itibara alındığını göstermektedir. Zaten Anayasanın 21. maddesinin objektif anlamının tetkiki de başka bir netice vermemektedir." (Kararın bu kısmı için bakınız, adı geçen eser, s.50.)

6– Anayasamızın 90. maddesinin son fıkrasında "Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası antlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesi'ne başvurulamaz" hükmüne yer verilmiştir. Ancak;

a) Türkiye'nin imzaladığı hiçbir milletlerarası sözleşmede, din duygularını sömürerek siyasal çıkar sağlamaya yönelik propaganda yapmaya veya laikliğe aykırı amaçlar için örgütlenmeye izin veren veya bu amaçla faaliyet gösteren partilerin kapatılamayacağına ilişkin hiçbir hüküm bulunmamaktadır.

b) 19 Mart 1954 gün ve 8662 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetlerini Koruma Sözleşmesi ve Buna Ek Protokolün Tasdiki Hakkında Kanun"la, **Türkiye "Hiç kimsenin eğitim hakkından mahrum bırakılmayacağı, bu hakkın, velilerin kendi dini ve felsefi inançları doğrultusunda verilmesinin temini haklarına Devletlerin saygı duyacağı"nı belirten Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne Ek 1 Nolu Protokolün 2. maddesine, anılan Sözleşme ve Ek Protokolün kabulüne dair 10 Mart 1954 tarih ve**

6366 sayılı kanunun 3. maddesinde kayıtlı; "PROTOKOLÜN 2. MADDESİNİN 3 MART 1924 TARİHLİ VE 430 SAYILI TEVHİD-İ TEDRİSAT KANUNUNDA YAZILI HÜKÜMLERİ ETKİLEMEYECEĞİNİ" İÇEREN BİR ÇEKİNCE KOYMUŞTUR.

c) Esasen, milletlerarası antlaşmalar usulüne göre yürürlüğe konulmuşsa "kanun" hükmündedir. Ama yine de bir "kanun"dur. Diğer kanunlardan farkı, Anayasaya aykırılığının iddia edilememesidir. Yoksa, TBMM'nin serbestçe kanun yapma hakkı elinden alınmış değildir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, elbette imzaladığımız sözleşme hükümlerine göre karar verecektir. **Türk hâkimi ise, daima Türk kanunlarına göre karar vermek zorundadır. Başka bir deyişle, bir milletlerarası sözleşmenin yürürlüğe girmesinden sonra, Türk kanun koyucusu bu sözleşme hükümleriyle çelişen yeni bir kanun yürürlüğe koyarsa, uygulanacak olan sonraki kanundur.**

Prof.Dr. Faruk Erem bu konuda şöyle diyor:

"Sözleşme hükümlerinin milli kanunlar gibi mahkemelerce uygulanması gerekli bulunacak, fakat milli kanunlarla çatışma halinde, çözüm şekli tercih esasına göre değil, herhangi iki kanunun çatışmasındaki kurallara bağlı olacaktır."

Milletlerarası sözleşmelere, bazı mahkeme kararlarında olduğu gibi, Anayasamızda yazılı olmayan öncelik ve üstünlük tanımak, ileride bizi içinden çıkılması imkânsız karmaşık sorunlarla karşı karşıya bırakabilir. Şöyle ki;

Türkiye, değişik ülkelerle biraraya gelip, daha önce imzaladığı sözleşmelerle çelişik hükümler taşıyan yeni bir sözleşmeyi yürürlüğe koyarsa ne şekilde hareket edecektir? Mesela Arap ülkeleriyle biraraya gelip "Müslüman olan kişiler arasında evlenme, boşanma, aralarındaki davalarda ta-

nık dinleme veya bir Müslümanın diğer Müslümana karşı işlediği adam öldürme ve hırsızlık suçlarında şeriat kanunları uygulanacaktır" şeklinde sözleşme imzalasa, TBMM de bu sözleşmeyi onaylasa; Anayasaya aykırılığı da iddia edilemeyeceğine göre, Türkiye Cumhuriyeti bir daha çağdaş hukuka dönecek yani bir yasa yapamayacak mı?

Hâkimlerimiz için en güzel ve Anayasaya uygun yol, değişinceye kadar kendi yasalarımızı aynen uygulamaktan geçer.

Refah Partisi'nin "ön savunma"sında sözü edilen aslında partilerinin kapatılmamasına dayanak yapılabilecek hiçbir hüküm içermeyen "Kişisel ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslar-arası Sözleşme" 23 Mart 1976'da, "Ekonomik, Sosyal, Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşme" 3 Ocak 1976'da, "Her Türlü Irk Ayrımcılığının Kaldırılması Hakkında Uluslararası Sözleşme" 4 Ocak 1969'da, **"Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi" 3 Eylül 1953**'te, "Avrupa Sosyal Şartı" 26 Şubat 1965'te, "Avrupa Sosyal Güvenlik Sözleşmesi" 13 Ağustos 1976'da, **yani 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunumuzun 22.4.1983 taihinde yürürlüğe girmesinden çok önce yürürlüğe girmişlerdir. Kanun hükmünde olmaya devam eden bu sözleşmelerin, Siyasi Partiler Kanunumuza aykırı düşen hükümlerini hâkimlerimiz uygulayamaz. Siyasi Partiler Kanunumuzu göz önünde tutmaksızın Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni uygulamaya yetkili hâkimler, Avrupa İnsan Hakları Komisyonu ve Divanında görev yapan hâkimlerdir.**

7– **"Demokrasilerde siyasi partileri mahkemeler değil, oy vermeyerek halk kapatır" görüşünün dayanaklarını ne Anayasamızda, ne Siyasi Partiler Kanunumuzda, ne çağdaş demokratik ülke anayasalarında, ne milletlerarası antlaşmalarda ve ne de bugüne**

kadarki hukuk uygulamalarında bulmak mümkündür.

Bu konuda, esas hakkında mütalaamızda yazdıklarımıza ek olarak, şu hatırlatmaları yapmak istiyoruz:

a) 1997 yılı içinde İspanya'da, Herri Batasuna (HB)'nın partisinin kapatılması için dava açılmış ve bu dava halen devam etmektedir.

Bu davanın seyri, Başsavcığımızca devamlı olarak takip edilmektedir. Dışişleri Bakanlığımızın Avrupa Dairesi Başkanlığınca, Başsavcılığıma gönderilen, 7.11.1997 tarihli faksla şu bilgi verilmiştir:

"Herri Batasuna'nın partisinin kapatılması davasının 30.10.1997 günü yapılan duruşmasında, savcı Jose Maria Luzon, konuyla ilgili olarak raporunu mahkemeye sunmuştur. Raporda özetle, Herri Batasuna'nın kendisine televizyonda tahsis edilmiş olan seçim propagandası kuşağını, **ayrılıkçı terör örgütünün 'SARKASTİK BİR YAKLAŞIMLA DEMOKRATİK OLARAK NİTELEDİĞİ' ancak 'ikiyüzlü ve yanıltmaya yönelik' olduğu vurgulanan 'barış önerisi'nin duyurulmasına hasretmekle ETA'nın sözcülüğünü yaptığı** ve bu bakımdan HB Başkanlık Divanı üyelerinin 'silahlı çete ile işbirliği' suçunu işlediği ve Ceza Kanununun 576/1. maddesi uyarınca sekizer yıl ağır hapis cezasına mahkûm edilmeleri gerektiğini yinelemiştir.

b) Fransa'da 10 Ocak 1936 yasası gereğince ırk ayrımı yapan, anavatanından dolayı kişi ve gruplara kin ve nefret güden, toprak bütünlüğüne karşı tutum sergileyen, Cumhuriyete karşı olan ve ırk ayrımı politikası güden siyasi partiler yasaklanıyor.

Portekiz Anayasası'na göre siyasal partiler, 'milli' ve 'dini' sembolleri çağrıştıran amblemler kullanamıyorlar. Portekiz Anayasası, isim ya da programları itibariyle yöre-

sel nitelik taşıyan partileri de yasaklıyor Aynı şekilde, faşist ve paramiliter partilere de izin verilmiyor.

Hollanda'da ise özellikle küçük partilere yönelik çok ciddi engellemeler uygulanıyor. Bu konuda önemli kısıtlama yetkilerine sahip yürütme organı, bir partiyi 'aşırı' olarak ilan edip Yüksek Mahkeme kararına bile gerek kalmaksızın kapatabiliyor 1977 yılında Sağcı Hollanda Halkının Birliği Partisi bu gerekçelerle kapatıldı.

İtalya'da ise faşist partiler Almanya'daki gibi yasak kapsamına giriyor. Bunun dışında Kızıl Tugaylar örneğinde olduğu gibi terörizme bulaşmış partileri de yasadışı olarak nitelendirip yasaklıyor. (Nokta Dergisi, 12 Ekim 1997.)

c) Bu konuda deneyimli diplomat ve politikacımız Kâmran İnan şunları söylüyor:

"Almanya'da yakın bir geçmişe kadar komünist parti kurulamıyordu. Bu uygulama daha sonra kalktı ama faşist parti hâlâ kurulamıyor. Çünkü Almanya'nın yaşadığı bir tecrübesi var. Her milletin kendi tarihinden kaynaklanan tehdit ve tehlikeleri var. Bu yüzden de tedbirini alıyor. Oysa Türkiye'de demokrasi sınırsızlık olarak algılanıyor. Bu bir kültür ve ekonomik güç meselesidir. Dikkat edilirse sağlıklı demokrasinin işlediği ülkelerde, fert başına minimum milli gelir 10 bin dolar ve yukarısıdır. 2500 dolara bundan daha iyi demokrasi bulamazsınız. Ayrıca Türkiye'de demokrasi henüz çok genç. Şunu da unutmamak lazım, batı ülkelerinin çoğunun coğrafyası ve stratejik konumu Türkiye'yle çok farklı. Onların demokrasilerini direk tehdit eden yakın komşuları yok. Oysa bizim bütün komşularımız ülkemizde demokrasi ve hürriyetlerin mevcudiyetinden rahatsız oluyor. Üstelik onu yıkmak ve istikrarsızlığa götürmek için de ellerinden ne geliyorsa yapıyorlar. Siz Avrupa'nın damında –İsveç'te– oturacaksınız, sonra herkes benim gibi olsun diyeceksiniz. Gelsinler burada bir sene

otursunlar da uygulasınlar bakalım. (Nokta dergisi, 12 Ekim 1997.)

Siyasi partiler konusunda en değerli araştırmaları yapmış olan Maurice Duverger, "Nüfusun büyük çoğunluğunun cahil, geri kalmış, okumaz-yazmaz olduğu feodal ve tarımcı bir ülkede çok partili ve serbest seçimli batılı bir sistemin hiçbir anlamı yoktur. Bu yapmacık dekor arkasında büyük mülk sahipleri ve geleneksel şefler ipleri çekecek ve eski yapılar sürüp gidecektir. Demokrasiyi kurmazdan önce bunun şartlarını yaratmak gerekir," demiştir. (Diktatörlük Üstüne, s.72.)

Tüm olumsuz şartlara rağmen, Duverger'i utandırırcasına demokrasi tecrübemize başarıyla devam etmekteyiz. Ama onu yaşatmak için, gelişmiş batı ülkelerine göre daha çok özen göstermeliyiz.

Sosyal gerçeklere ters düşen bir yarı saygınlık kazanamaz.

d) 13 yıl aralıksız Federal Almanya Başsavcılığını yapmış Prof.Dr. Kurt Rebmann'ın sorduğum bir soruya verdiği cevap:

"Almanya'da bir siyasi parti olsaydı ve bu siyasi parti Doğu Almanya ile Batı Almanya'nın birbirinden ayrılması yolunda faaliyette bulunsaydı, kesinlikle böyle bir parti yasaklanırdı ülkemde. Çünkü Anayasamız uyarınca Almanya, Doğu ve Batı Almanya'dan oluşmaktadır ve böyle bir çaba Anayasaya aykırı olarak değerlendirilirdi." (Hukuk Devletinde Terör ve Örgütlü Suçla Mücadele, 1995, s.81.)

e) Yasaları partilere karşı Hükümetlere geniş yetki verdiği için, parti kapatmayan ülkeler de vardır.

Vural Savaş ve Sadık Mollamahmutoğlu tarafından yazılan, "CMUK Yorumu" adlı eserde (s.1164) ve ayrıntıları 21 Ekim 1993 tarihli Sabah gazetesinde de, İngiltere'de Sinn Fein Partisi'ne karşı alınan önlemler şöyle açıklanıyor:

"İngiltere hükümeti, 1988 yılında koyduğu yasaklamanın gerekçesi olarak, radyo ve televizyonlarda söz söyleme fırsatının terör örgütlerini cesaretlendirdiğini ve teşvik ettiğini ileri sürmüş, onları bu kolay propaganda aracından mahrum etmek gerektiğini belirtmişti.

Yayımlanan listede adı yer alan para-militer ve terör örgütlerini destekleyen ya da başka kişileri böyle bir destek vermeye çağıran her türlü ifadenin yayımlanması yasaklanıyordu. Aynı zamanda, bu tür örgütleri herhangi bir sıfatla temsil ettiği bilinen kişilerin sadece terör değil başka her konudaki görüşlerini de radyo ve televizyondan aktarmak yasaktı aynı yasaya göre. Bu ikinci nokta, İngiltere örneği açısından çok önemli, çünkü:

1. **Sinn Fein gibi, IRA'yla bağlantılı olduğu bilinen ama gene de yasal bir partinin sadece terör değil, başka her konuda açıklama yapması engelleniyor. Örneğin bu parti, kadın hakları, posta hizmetleri ya da eğitim gibi konularda da radyo ve televizyonda temsilcilerini konuşturamıyor.** Demokratik açıdan en tartışılan uygulama bu. Gözlemcilere göre, ya bu parti yasadışı ilan edilerek kapatılmalı, ya da kapatılamıyorsa o zaman her konuda konuşma hakkı olmalı ve bu çelişki ortadan kaldırılmalı.

2. Yukarıda özetlenen durum, yayın yasağının doğrudan IRA terör örgütüyle ilgili olmadığını, tersine, onun siyasi kanadı sayılan yasal bir partinin demokratik şekilde işlemesini engellemeye yönelik olduğunu akla getiriyor. Yasağın çıkmasından sonraki ilk yıl içinde, medyada bu partiyle yapılan dolaylı söyleşilerin oranı % 63 azaldı. Daha sonraki yıllarda da iyice geriledi. Bunun bir uzantısı olarak da, Kuzey İrlanda ve terörle ilgili her tür eleştirel görüş, terörü desteklemese bile, haber ve belgesel programlardan silinmeye başladı.

3. İngiltere'deki uygulamanın bir özelliği, terörü destekleyen veya terörle bağlantılı olan kişilerin medyada seslerinin duyulmasına getirilen yasak. Görüşleri ise, altyazıyla veya aktörlere seslendirilerek aktarılabiliyor. BBC'deki bir tartışma programına katkısı böyle altyazıyla verilen ve sesi yok edilen Sinn Fein eski eylemcilerinden ve eski milletvekili Bernadette Devlin, bu yasaklamayı kaldırtmak için Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvurdu. Sinn Fein Partisi ve İngiltere'nin en büyük meslek kuruluşlarından Ulusal Gazeteciler Sendikası da, yasaya karşı hukuki işlemlere başvurmaya hazırlanıyor.

Hükümetin Görüşü:

Terörle ilgili yayın yasağının beşinci yılında süren tartışmalara cevap veren **eski Kuzey İrlanda Bakanı ve şimdiki Kültür Bakanı Peter Brooke, terör örgütleriyle onların taraftarlarının hâlâ silahlı mücadeleyi ve adam öldürmeyi meşru siyasi araç olarak gördüğü bir ortamda, söz konusu yayın yasağını kaldırmayı düşünemeyeceklerini söyledi.** Brooke'a göre, demokratik bir toplumda, meşru ve yasal siyasi amaçlar için radyo ve televizyonları kullanmakla, aynı araçları şiddeti ve terörü haklı göstermeye alet etmek arasında büyük bir fark bulunduğunu unutmamak gerekiyor. Brooke, yürürlükteki yasağın asla sansür sayılamayacağını vurguluyor. Radyo ve televizyon gazetecilerinin, tıpkı yazılı basındaki meslektaşları gibi, aynı haklara sahip olduğunu ve terör örgütlerinin görüşlerini, kamuoyunu bilgilendirmek üzere aktarmakta hâlâ serbest olduklarını da kaydediyor. **Bakan, Muhafazakâr hükümet olarak, teröristlerin ve yandaşlarının, demokrasiye saygılı insanlarla aynı yayın haklarından yararlanmaması gerektiği ilkesinin kamuoyunda hâlâ esaslı destek gördüğüne inandıklarını belirtiyor."**

f) Alman Anayasa Mahkemesi Üyesi, Köln Üni-

versitesi Profesörlerinden Klaus Stern, İ.Ü. Hukuk Fakültesi Mecmuasında (Hirş'e Armağan) yayımlanan "Temel Hakların Kaybı ve Parti Kapatma" adlı makalesinde;

"Anayasayı koruma davaları ile ilgililerin tefsiri bakımından... Anayasamızın temel değeri mevzubahs olmaktadır: Hür demokratik temel düzen. Bu düzen birçok acılar dolu tecrübelerden sonra yüksek ölçüde değerlendirilmiştir. Bunu, basit bir zaman akımı bazen tehlikeye atarak yere vurabilir de. **Anayasanın babalarına (yapıcılarına) da bu tehlike görünmüştü. Daha HERRENCHİMSEE tasarısına ait müzakerelerde şu nokta anlaşılmıştı: 'Bu noktada ihmalkâr olan her demokrasinin, intihar etmek tehlikesiyle karşı karşıya olduğu izahtan varestedir,' "** diyor.

g) Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 17 maddesinde, Sözleşmede öngörülen temel hak ve özgürlüklerin korunması ve demokratik kurumların serbestçe ve gerektiği gibi işlemesi açısından temel bir kural öngörülmüştür:

"Madde 17– Bu sözleşme hükümlerinden hiçbiri, bir devlete, topluluğa veya kişiye, Sözleşmede tanınan hak ve özgürlüklerin yok edilmesine veya burada öngörüldüğünden daha geniş ölçüde sınırlandırmaya yönelik bir faaliyete girişim ya da eylemde bulunma hakkını verir anlamında yorumlanamaz."

Divana göre, 17 madde, birey ve birey gruplarının Sözleşmeden, hür demokratik düzeni tahrip etmek amacıyla eylemde bulunmak hakkı çıkaramayacaklarını belirtmektedir. Bu nedenle, hiç kimse Sözleşme hükümlerinden yararlanarak, Sözleşmede düzenlenen temel hak ve özgürlükleri tahrip edici eylemlerde bulunamaz.

Aynı şekilde, Komisyon da, **Alman Anayasa Mahkemesi'nce kapatılan Alman Komünist Partisi'nin şikâyetiyle ilgili raporunda –Manual, s.70 vd.- hür de-**

mokratik temel düzeni tahribe yönelik totaliter eğilimlerin hiçbir şekilde Sözleşmeye dayanamayacaklarını belirtmiştir. Komisyona göre Komünist Partisi'nin, Anayasada öngörülen yasal yollarla iktidara geleceği kanıtlansa bile, bu, partinin geleneksel hedefi olan işçi diktatörlüğü amacını terk ettiği anlamına gelmez. Bir rejim kurmak için diktatörlüğe başvurmak Sözleşmeyle bağdaşmayacağı için Alman Komünist Partisi'nin kuruluş ve işleyişi 17 madde anlamında yasak bir faaliyettir. (Dr. Şeref Ünal, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, 1995.)

h) Komünist Partisi'nin kapatılması davasına ilişkin gerekçede, Almanya Anayasa Mahkemesi şu hususlara da değiniyor:

"Batının liberal demokrasilerinin, Anayasanın 21. maddesinin 2. fıkrasına tekabül eden bir parti yasağını kabul etmemeleri o halde bir tesadüf değildir. Bu, 1919 tarihli Alman Devleti Anayasası ve o zamanki eyalet anayasaları için de yabancı bir müessese idi. Anayasada olduğu gibi, partileri daha henüz teminat altına almamış ve onları sarahaten ve hukuken müesseseleştirmemiş Anayasa sistemlerinde vatandaşların tahditsiz olarak siyasi partilere iltihak etmeleri serbest bırakılmış veya hatta bu –1947 tarihli İtalyan Anayasası'nda olduğu gibi– sarih olarak teminat altına alınmış ve yürürlükte olan devlet nizamına bir partinin prensip itibariyle aykırı tutumu bile bilinerek göze alınmıştır. Devlete zarar vermenin en aşırı hallerinde mes'ul şahıslara karşı ceza hukukunun müeyyideleri hazır bulundurulmaktadır. **Hür demokratik bir devlette en iyi garantinin vatandaşların zihniyetlerinde bulunduğu iyimser görüşü, bunun sebebi olabilir. Serbest seçim hakkı bulunduğundan, devletin düşman partilere karşı korunması,**

seçmenlerin oylarını vermemeleri şeklinde ifadesini bulabilir ve bulmalıdır. Böylece onlar, sisteme uygun bir şekilde, devletin siyasi iradesinin teşekkülüne iştirakten uzaklaştırılacaklardır.

Şüphesiz, en yeni gelişmelerde, hür demokrasilerin de Anayasaya muhalif partilerin devlete karşı tehlikeleri muayyen bir dereceye eriştiği hallerde, siyasi hayattan uzaklaştırılmalar ile ilgili fiili siyasi problem üzerine eğilmeden yapamadıklarını göstermektedir. Hal yolu her yerde aynı şekilde değildir. Bazen tarihi tecrübelerden hür devlet nizamına karşı düşmanca cephe aldıkları, başka bir araştırmaya lüzum kalmadan farzedilebilen, muayyen bazı siyasi partilere karşı, anayasaların kendilerinde istisnai tanzim tarzlar ile yasaklayıcı hükümlerin konduğu vakidir (İtalya'da faşist partiler için böyledir). **Daha sık rastlanan diğer bir şekilde, aşırı hallerde inhisar eden ceza hukukunun müdahalesi yanında özel kanunlarla veya genel Anayasa hukukunun verdiği selahiyetler ve idari mercilerin tasarruflarıyla, Anayasaya muhalif siyasi partilere müdahale edilmesi yolu açık bırakılmıştır.** 1939 ve 1940 yıllarında Fransa'da ve İsviçre'de Komünist Partisi bu suretle hükümet kararnameleriyle yasak edilmiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nde Komünist Partisi, ihtilalci bir teşkilat olduğundan, faaliyetlerinin daha iyi kontrol edilmesi için, bir tescil mükellefiyetine tâbi tutulmuştur. Seçilen kanun tekniğinin metoduna göre, bu nevi tedbirlerin kazai kontrolu da birbirinden farklı şekiller arzetmektedir.

...Liberal Anayasalar 20. asrın başlarına kadar, hür devlet nizamının esaslarıyla mücadele eden siyasi partileri hemen hemen hiç hesap etmemişlerdir. Bunlara göre, bütün partilere karşı, mutlak bir müsamaha ve tarafsızlık tutumu uygundu. Birinci

Dünya Savaşı'ndan sonra siyasi kuvvetlerin serbestçe hareket edebilmesini yani hür demokrasilerin tabii iç hareket prensibini reddeden ve bunun yerine, sabit, parti yöneticileri tarafından tespit edilmiş ve parti üyelerinin sıkı bir disiplinle bağlı olduğu doktrinleri ikame eden, 'totaliter' partilerin ortaya çıkmasıyla, bu değişti. Devletin iktidar mekanizmasına doğru nüfuz edilmesi, her partinin tabii eğilimi olduğu, 'bunun iktidarı ele geçirmek' için bir talep şeklinde tecelli ettiği kabul edildiğinden, buna eriştikten sonra, meselenin mahiyeti itibariyle, bütün diğer siyasi istikametlerin bertaraf edilmesi gayesi güdülmekle ve şüphesiz bu prensibe göre diğerlerine, devlete karşı bir serbesti sahası artık bırakılmamaktadır. Bu nevi partiler için, **insanın değerlerini müdafaa eden ve teminat altına almakla mükellef olan hür demokrasiye karşı, bitaraf bir tutum takınmak artık mümkün değildir ve onlar için, yani şimdi ortaya çıkan 'hürriyetin düşmanlarına kayıtsız şartsız hürriyet verilmesi ile ilgili problemi çözmek için, hangi hukuki vasıtanın tesis edileceği, bir Anayasa politikası problemi olmaktadır.** Weimar Anayasası bir hal tarzından sarfınazar etmiş, politik bitaraflığını muhafaza etmişti ve bu sebepten, bu totaliter partilerin en mütecavizi tarafından yok edilmişti.

Anayasalar tarihi noktai nazarından Anayasanın mevkii, totaliter bir sistemin sadece dış kuvvetlerin tesiriyle mümkün olabilen yıkılmasından hemen sonra, hür bir nizamı yeniden tanzim etmek şeklinde ifade edilebilir. Anayasanın siyasi partilere karşı tutumu –hür demokrasinin tamamiyle onun vasıtasıyla gerçekleşen özel yapısı– bu totaliter sisteme karşı mücadelelerin tecrübelerinde bulunan sebeplerle ancak anlaşılabilir. Bu nevi siyasi istikametlerin ilerde yeniden devlet üzerinde nüfuz kazanabilmesine karşı tesirli hukuki teminatların tesisi, Anayasayı yapanların düşüncele-

rine hâkim olmuştur. **Şayet Anayasa bu suretle, bir taraftan siyasi partilere karşı prensip itibariyle müsamahayı isteyen hâlâ ananevi hür demokrasi istikametini takip etseydi bile, sadece bitaraf kalma yüzünden kendi değer sistemini tesis ve korumaktan sarfınazar edecek kadar ileriye gidemezdi.** Siyasi partilerde şekil kazanmış olan pek çok gayeler ve değerlerden, demokratik usullerle bir defa tasvip edildikten sonra artık mutlak değerler olarak kabul edilen ve bu sebepten bütün hücumlara karşı hassas bir şekilde müdafaa edilen devletin ana teşkilatının muayyen temel prensipleri çıkarılmaktadır. **Bunları müdafaa gayesiyle, rakibin siyasi hareketlerinin tahdidi gerekiyorsa, bu göze alınmalıdır.** Anayasa bu sebepten, kasten, bütün siyasi görüş tarzlarına karşı, müsamaha prensibiyle, devlet nizamının muayyen dokunulmaz ana değerlerin tanınması prensibini bir sentezle birleştirmeye teşebbüs etmiştir. Anayasanın 21. maddesinin 2. fıkrası bu sebepten, Anayasanın temel prensipleriyle bir tezat halinde değildir."

Prof. Dr. Bakır Çağlar, Anayasa Bilimi adlı eserinde (s.239), sonraki gelişmeleri şöyle değerlendiriyor:

"Alman Anayasa Mahkemesi, parti yasaklama rejimine ikame yeni bir düzen de getirmiştir: Anayasa terminolojisine yabancı 'Anayasaya aykırı eğilimli parti' kavramı. 22.5.1975 tarihli kararında, parti yasaklaması rejimini genişleterek, 'Anayasaya aykırı eğilimli parti' kavramını Anayasaya sokmuş ve yasaklanmayan bu tip parti üyelerinin 'Anayasa düşmanı' sayılmasını Anayasaya aykırı bulmamıştır.

Gelişmiş demokratik ülkelerde, siyasi partiler genellikle Anayasalarına ve yasalarına uygun ve saygılı davrandıklarından parti kapatma olayları nadiren olmaktadır. Türkücülerimizden İbrahim Tatlıses, "Urfa'da, Oksford var mıydı ki

okumadık?" demişti. Biz de soruyoruz: Gelişmiş demokratik ülkelerde Refah tipi parti var da kapatılmıyor diyebiliyor musunuz?

8– Refah Partisi'nin kitap haline getirdiği "Ön Savunma"sının 184. sahifesinde, Yargıtay Başsavcısının usulüne uygun şekilde soruşturma yapmadığının kanıtlanması amacıyla "Hazırlık tahkikatı ciddi ve geniş araştırmaya dayalı bir safhadır. Bundan dolayıdır ki yasa yapıcı, diğer davalardan farklı olarak, parti kapatma davalarında Cumhuriyet Başsavcısına SORGU HÂKİMİ sorumluluğunu da yüklemiştir," deniyor.

2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu 24.4.1983 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe girmiş, daha sonra yürürlüğe giren 21.5.1985 gün ve 3206 sayılı kanunun 82. maddesiyle "Sorgu Hâkimliği" kaldırıldığı gibi, "Sorgu Hâkimliği" sözcükleri tüm yasalarımızdan çıkarıldığından, Başsavcılığımızın "Sorgu Hâkimi" yetkilerini kullanmasına yasal olanak bulunmamaktadır.

9– Yine Refah Partisi'nin kitap haline getirdiği "Ön Savunma"nın 63. sahifesinde, "Bir iktidar partisi için kapatma mekanizmasının işlemesi düşünülemez" denmektedir.

Yani iktidara geçen parti, istediği gibi Anayasayı ihlal edebilecek ve kendisinden hesap sorulamayacak!

Anayasa dışı eğilimi olan partiler, geniş taban bulurlarsa ve hele iktidarda olurlarsa, demokrasi için "açık ve yakın tehlike doğurma" ihtimalleri artar.

Almanya'da iktidar olan Nazi Partisi'nin, İtalya'da iktidar olan Faşist Partinin Yaptıklarını hatırlayalım. Gerekiyorsa "Hukukun Üstünlüğü"nün asıl büyük partilere karşı gösterilmesi gerekir.

Anayasa Mahkememize parti kapatma görevi, yeni kurulmuş veya taban bulamamış partilerle uğraşmak için mi verildi?

Demokrasilerde, Anayasal ve yasal şartlar oluşmuşsa, iktidardaki bir partinin icabında kapatılmasıyla yetinilmez ve böyle bir partinin yöneticileri, TCK'nın 146. maddesinde müeyyideye bağlanmış "Anayasayı ihlal" suçunun sanığı dahi olabilir.

Parti kapatma nedenlerinin tümünün Anayasada yazılı olması şart değildir. Yasa koyucu gerekiyorsa Anayasada yazılı olmayan parti kapatma nedenleri kabul edebilir. Yeter ki "Siyasi Partilerin demokratik hayatın vazgeçilmez unsurları" olduğuna dair Anayasa hükmü ile, "Parti kurma ve örgütlenme özgürlüğü" hakkının özü zedelenmiş olmasın. Özellikle Cumhuriyetimizin niteliklerini korumaya yönelik parti kapatma nedenlerinden hiçbirinin, Anayasada yazılı olmasa bile Anayasaya aykırı olduğu düşünülemez. Başka bir deyişle, parti kapatma nedenleri Anayasamızda "tahdidi (sınırlayıcı)" bir biçimde sayılmamıştır.

Bir kısmı Anayasamızda, bir kısmı yürürlükte olan Siyasi Partiler Kanununda yazılı olup, Cumhuriyetimizin temel niteliklerini korumaya yönelik ve parti kurma ve örgütlenme hakkının özünü de zedelemediği için Anayasamıza aykırı olmayan ve her biri ayrı ayrı (tek başına) parti kapatma nedeni olan başlıca hususlar şunlardır:

a) Bir partinin yabancı devletlerden, uluslararası kuruluşlardan ve Türk uyruğunda olmayan gerçek ve tüzel kişilerden maddi yardım alması –Anayasa m.69–. (Bir partinin aldığı oy ne olursa olsun, yazılı yerlerden tek bir yardım aldığının kanıtlanması yeterli.)

b) Parti genel başkanı veya genel başkan yardımcısı veya genel sekreterinin, Siyasi Partiler Kanununun dördüncü kısmındaki yasaklara aykırı olarak sözlü veya yazılı beyanda bulunması –Siyasi Partiler Kanunu, m.101/b–. (Bir tek beyan yeterlidir. Esas hakkında mütalaamızda ayrıntılarıyla açıkladığımız nedenlerle, bu kişilerin milletvekili olması şahsen cezalandırılmalarını engelleyebilirse de, partiyi sorumluluktan kurtarmaz. Bu beyanlara dayanarak kapatma davası açılabilmesi için, ayrıca ceza kovuşturması sonucu hükümlülük kararı elde edilmesi gerkmez ve zamanaşımına da tâbi değildir.)

Refah Partisi'nin sözcülüğünü yapmaya çalışan bazı bilim adamları, çocuk kandırır gibi, bir yandan "Refah Partisi'ne Anayasanın değişen maddeleri doğrudan uygulanmasın, Siyasi Partiler Kanunu uygulansın," demekte; diğer yandan, Siyasi Partiler Kanununun 101/b maddesinin adı geçen partinin Genel Başkanına, Genel Başkan Yardımcısına ve Genel Sekreterine uygulanması söz konusu olunca "Anayasa değişti, artık bu madde uygulanamaz," diyebilmektedirler.

c) Parti merkez karar ve yönetim kurulunca Yüksek Seçim Kuruluna partiyi temsilen konuşma yapacağı bildirilmiş olan kimsenin, radyo veya televizyonda yaptığı konuşmanın, Siyasi Partiler Kanununun dördüncü kısmında yer alan hükümlere aykırı düşmesi –Siyasi Partiler Kanunu, m.101/d–. (Bir tek konuşma yeterlidir ve parti kapatma davasının bu nedenle açılması zamanaşımına tâbi değildir.)

d) Parti tüzüğünün veya programının yahut partinin faaliyetlerini düzenleyen ve yetkili parti organları veya mercilerince yürürlüğe konulmuş olan diğer parti mevzuatının, Siyasi Partiler Kanununun dördüncü kısmında yer alan hü-

kümlere aykırı olması –Siyasi Partiler Kanunu, m.101/a– (Dava açılması zamanaşımına tâbi değil.)

e) Parti büyük kongresince, merkez karar ve yönetim kurulunca veya bu kurulun iki ayrı kurul olarak oluşturulduğu hallerde ilgili kurulca veya Türkiye Büyük Millet Meclisi grup yönetim veya grup genel kurullarınca, Siyasi Partiler Kanununun dördüncü kısmında yer alan maddeler hükümlerine aykırı karar alınması veya genelge veya bildiriler yayımlanması veya karar alınmamış olsa bile bu kurullar tarafından aynı hükümlere aykırı faaliyette bulunması –Siyasi Partiler Kanunu, m.101/b–. (Bu nedenle dava açılması zamanaşımına tâbi değil.)

f) Bir siyasi partinin, Anayasamızın 68. maddesinin dördüncü fıkrasında yazılı eylemlerin odağı haline geldiğinin Anayasa Mahkemesi'nce tespit edilmesi –Anayasamızın 69. maddesinin altıncı fıkrası–. (Birden çok eylemin kanıtlanması gerekir. Kanıtlanma için hükümlüük kararlarına gerek yoktur. Hükme esas alınacak deliller için zamanaşımı söz konusu değildir. Anayasa Mahkemesi tüm delilleri serbestçe takdir eder. Parti üyelerini partiden ihraç etmekle parti sorumluluktan kurtulamaz. Aksinin kabulü halinde, bir parti yüzlerce kişiye mütemadiyen eylem yaptırır, her defasında eylemleri kanıtlananları partiden ihraç ederek sorumluluktan kurtulur, odak haline gelme hiçbir zaman kanıtlanamaz.)

g) Bir siyasi partinin, Partiler Kanununun 78 ilâ 88 ve 97 maddeleri hükümlerine aykırı fiillerin işlendiği bir mihrak haline geldiğinin sübuta ermesi –Siyasi Partiler Kanunu, m. 103/1–. (Laiklik ilkesinin korunması bu madde ile de güvence altına alınmakla birlikte, bu nedenle, parti kapatma davasının açılması için parti üyeleri hakkında kesin-

leşmiş mahkeme kararları gerektiğinden ve **TCK'nın 163. maddesi yürürlükten kaldırıldığı için, Siyasi Partiler Kanununun 87. maddesinde yer alan "Siyasi partiler, Devletin sosyal veya ekonomik veya siyasi veya hukuki temel düzenini, kısmen de olsa dini esas ve inançlara uydurmak amacıyla veya siyasi amaçla veya siyasi menfaat temin ve tesis eylemek maksadıyla dini veya dini hissiyatı ve dince mukaddes tanınan şeyleri alet ederek her ne suretle olursa olsun propaganda yapamaz, istismar edemez veya kötüye kullanamazlar" hükmü yürürlükte olmasına rağmen müeyyidesiz kaldığından, başka bir deyişle anılan 87. madde hükümlerine aykırı hareket eden parti üyeleri hakkında kesinleşmiş hükümlülük kararı elde etmek imkânı kalmadığından, Refah Partisi daha önce açıkladığımız parti kapatma nedenleri ile, Anayasamızın 69. maddesinin altıncı, 68. maddesinin dördüncü fıkrasını yok hükmünde sayarak, Siyasi Partiler Yasasının yürürlükte olan 87. maddesine aykırı propaganda ve eylemlerde bulunmak özgürlüğüne kavuştuğunu iddia etmektedir.**

Yorum, Anayasanın, yürürlükte olan yasaların emredici hükümlerinin hayata geçirilmesi amacıyla yapılır. Refah Partisi'ni haklı göstermeye, başka bir deyişle yorumlarıyla Anayasamızı, yasalarımızı fiilen uygulanamaz hale getirmeye çalışan hukukçulara buradan soruyorum. Siz, gerçekten binbir emekle kurulan laik Türkiye Cumhuriyeti'nin yaşamasını istiyor musunuz? Böyle olduğunuza kimi inandıracaksınız?

Bu bölüm için şunu da söyleyeyim, kesinleşmiş mahkeme kararı alanların partiden ihracı, bu kararların, partinin Siyasi Partiler Kanununun 103/1. maddesinde yazılı ey-

lemlerin "mihrakı" haline geldiğinin kanıtlanmasında, delil olarak kullanılmasını engellemez.

KANUN KOYUCU ABESLE İŞTİGAL ETMEZ. BAŞSAVCILIĞIMIZIN BİR TEK İHRAÇ TALEBİNE UYMAMAK ZATEN PARTİ KAPATMA NEDENİDİR. BU HAL GERÇEKLEŞMİŞSE, BAŞKA HÜKÜMLÜLÜK KARARLARINI BEKLEMEYE GEREK YOK. BAŞSAVCILIĞIMIZ ZATEN ZORUNLU OLARAK DAVA AÇACAK. BAŞSAVCILIĞIMIZIN TALEBİYLE VEYA PARTİ TARAFINDAN RE'SEN YAPILAN İHRAÇLAR, HÜKÜMLÜLÜK KARARLARININ DELİL OLARAK KULLANILMASINI ÖNLEYECEKSE, O ZAMAN SİYASİ PARTİLER KANUNUNUN 103. MADDESİ HİÇBİR ZAMAN UYGULANAMAYACAK DEMEKTİR. HİÇBİR ZAMAN UYGULANAMAYACAK OLAN BİR KANUN MADDESİ DE, ZATEN YASAYA KONMAZ. BİR KERE DAHA VURGULUYORUM, KANUN KOYUCU ABESLE İŞTİGAL ETMEZ. BAŞKA BİR DEYİŞLE, "HUKUK" BİR MANTIK BİLİMİDİR, YAPTIKLARI YORUMLARLA SAÇMA SAPAN SONUÇLARA VARANLAR, YORUM YAPMASINI BİLMEYENLERDİR.

g) Değineceğimiz son parti kapatma nedeni de şudur:

Siyasi Partiler Kanununun 101. maddesinin (b) bendinde sayılanlar dışında kalan parti organı, mercii veya kurulu tarafından bu kanunun 4. kısmında yer alan maddeler hükümlerine aykırı fiilin işlenmesi halinde, fiilin işlendiği tarihten başlayarak iki yıl geçmemiş ise (açıkladığımız tüm parti kapatma nedenleri arasında sadece bu halde zamanaşımı göz önünde tutulur), Cumhuriyet Başsavcılığı söz konusu organ, merci veya kurulun işten el çektirilmesini yazı ile o partiden ister Parti üyeleri 4. kısımda yer alan maddeler hükümlerine aykırı fiil ve konuşmalarından dolayı hü-

küm giyerler ise, Cumhuriyet Başsavcılığı bu üyelerinin partiden kesin olarak çıkarılmasını o partiden ister.

Siyasi parti, tebliğ tarihinden itibaren otuz gün içinde istem yazısında belirtilen hususu yerine getirmediği takdirde, Cumhuriyet Başsavcılığı Anayasa Mahkemesi'nde o siyasi partinin kapatılması hakkında dava açar. Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenmiş iddianamenin tebliğinden itibaren otuz gün içinde ilgili siyasi parti tarafından söz konusu parti organı, mercii veya kurulunun işten el çektirilmesi ve parti üyesi veya üyelerinin partiden kesin olarak çıkarılması halinde, o partinin kapatılması hakkında dava düşer –Siyasi Partiler Kanunu, m.101/d–. (Hemen şu hususu belirteyim. Bir önceki bölümde açıkladığım nedenlerle, laikliğe aykırı propaganda yapan, din duygularını istismar edip siyasi menfaat temin edenler için, bu maddenin uygulama olanağı kalmamıştır. Parti kapatma nedenleri eksik kalmasın diye değindik.)

10– Usul yönünden ileri sürülen iddiaların hiçbiri yerinde değildir. Şöyle ki:

Başsavcılığımızca, "Anayasamızın laiklik ilkesine aykırı eylemlerin odağı haline geldiği" gerekçesiyle, Refah Partisi'nin kapatılması istenmiştir.

Bu çeşit eylemler, Anayasamızın 69. maddesinin altıncı fıkrası yollamasıyla 68. maddesinin dördüncü fıkrası gereğince parti kapatma nedeni olduğu gibi; Siyasi Partiler Kanununun 103/1. maddesi gereğince de "lâikliğe aykırı fiillerin işlendiği bir **mihrak** haline geldiği sübuta eren partiler" Anayasa Mahkemesi'nce kapatılır.

Günlük konuşmalarımızda ve hukuk dilinde "mihrak" ve "odak" sözcükleri aynı anlamda kullanıldığı gibi; sözlüklerde de (mesela Mustafa Nihat Özön'ün Osmanlıca-Türkçe Sözlüğü, Türk Dil Kurumunun Türkçe Sözlüğü) "mihrak" sözcüğünün yalnızca "odak" karşılığı kullanılabileceği vurgulanmıştır.

Mahkemeler, iddia ve bu iddialara dayanak gösterilen olayların dışındaki nedenlere dayanarak karar veremezse de; eylemleri nitelemekte ve bu eylemlere uygulanacak kanun maddelerini belirlemekte, iddianame ile bağlı değillerdir.

İki örnekle konuyu aydınlığa kavuşturmaya çalışalım:

a) 'A'nın tabancasından çıkan kurşunla 'B' ölmüş, savcı eylemi "tedbirsizlik ve dikkatsizlikle ölüme neden olma" şeklinde nitelendirerek ve TCK'nın 455. maddesinin uygulanması istemiyle kamu davası açmıştır. Toplanan delillere göre mahkeme eylemi "kasten adam öldürme" şeklinde nitelendirerek, sanığın TCK'nın 448. maddesi gereğince cezalandırılmasına karar verebliir.

b) Savcı, bazen de Refah Partisi'nin kapatılması için yaptığımız gibi; pek çok eyleme dayanmakla birlikte her bir eyleme ayrı ayrı müeyyide uygulanmasını istemek yerine, tek bir müeyyide uygulanmasını istemekle yetinir.

Mesela, sanık 'A' pek çok adamı öldürme ve soygun eyleminin failidir. Savcı, tüm eylemlerin "Anayasayı ihlal" kastıyla yapıldığı inancıyla ve TCK'nın 146/1. maddesinin uygulanması istemiyle kamu davası açmış olsun. Mahkeme, eylemin "Anayasayı ihlal" kastıyla yapılmadığı kanaatine varırsa, sanığa TCK'nın 146/1. maddesini uygulamaz ama, sübut bulan eylemlerinden her biri için ayrı ayrı ceza tertip etmek zorundadır.

Dikkat edilecek olursa iddianamemiz, "Refah Partisi'nin açıklayacağım eylemleri, Siyasi Partiler Kanununun parti kapatılmasına neden olacak pek çok hükmünü ihlal etmekle birlikte" sözcükleriyle başlamaktadır. Başsavcılığımız, adı geçen partinin tüm eylemleriyle "Anayasamızın laiklik ilkesine aykırı eylemlerin odağı haline geldiği" kanaatine varmış ve Anayasamızın 68. maddesinin dördüncü fık-

rasıyla 69. maddesinin altıncı fıkrasının uygulanması suretiyle kapatılmasına karar verilmesi isteminde bulunmuştur.

Şimdi Anayasa Mahkemesi'nce yapılacak iş, dava sonuçlanıncaya kadar iddiayı doğrulamak için gerek Başsavcılığımızca, gerek re'sen toplanan ve gerekse savunma için gösterilen delilleri birlikte değerlendirerek, önce doğrudan Anayasanın değinilen hükümleri uygulanarak Refah Partisi'nin kapatılıp kapatılamayacağı sorununu karara bağlayacak; Anayasa doğrudan uygulanamaz kanaatine varırsa, iddiamız aynı zamanda Siyasi Partiler Kanununun 103. maddesinde yazılı parti kapatma nedeni oluşturduğundan bu yönden inceleme yapacak; odak (mihrak) olma unsurunun gerçekleştiği kanaatine varırsa partinin kapatılmasına karar verecek; bu unsurun gerçekleşmediği kanaatine varırsa ileri sürdüğümüz olayları tek tek değerlendirerek, mesela Siyasi Partiler Kanununun 101/b maddesi gereğince, parti genel başkanı, genel başkan yardımcısı veya genel sekreterinin yazılı veya sözlü beyanlarından bir tekini dahi Siyasi Partiler Kanununun 87. maddesine aykırı bulursa, yine de bu partinin kapatılmasına karar verecektir.

Başka bir deyişle, Anayasa Mahkememizin, Refah Partisi'nin kapatılması istemini reddedebilmesi için, adı geçen partinin "laikliğe aykırı eylemlerin mihrakı (odağı) haline geldiği sübut bulmamıştır" demekle yetinmeyip; "Refah Partisi Genel Başkanı Necmettin Erbakan, Genel Başkan Yardımcıları Ahmet Tekdal ve Şevket Kazan, Genel Sekreteri Oğuzhan Asiltürk, elimize geçen bir tek yazılı veya sözlü beyanıyla dahi, Devletin sosyal veya ekonomik veya

siyasi veya hukuki temel düzenini, kısmen de olsa dini esas ve inançlara uydurmak amacıyla veya siyasi amaçla veya siyasi menfaat temin ve tesis eylemek maksadıyla dini veya dini hissiyatı veya dince mukaddes tanınan şeyleri alet ederek her ne suretle olursa olsun propaganda yapmamıştır, istismar etmemiştir veya kötüye kullanmamıştır" diyebilmesi de gerekir.

11– Parti kapatma davalarında, bu davalar için konulmuş özel hükümler dışında, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu uygulanır

Hukuk usulü uygulansaydı, bu usulde "delillerin hasredilmesi" zorunluluğu, "iddia ve savunmanın genişletilmesi" yasağı olduğundan, Başsavcılığımız dava sonuçlanıncaya kadar iddiamızı doğrulayacak yeni delil ileri süremeyeceği gibi, Anayasa Mahkemesi de re'sen delil toplayamayacaktı.

Yasa koyucu, parti kapatma davalarında, her türlü delile dayanarak karar verilebilmesini ve bu delillerin kolaylıkla toplanabilmesini sağlamak amacıyla, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun uygulanmasını istemiştir.

21.5.1997 tarihli iddianamemizle Refah Partisi'nin kapatılması istemiyle dava açtıktan sonra, elde ettiğimiz yeni delilleri mahkemenize göndermiş, Refah Partisi bu delillere karşı diyeceklerini ön savunmasında yazılı olarak bildirmişti.

Ön savunmadan sonra elimize geçen ve Refah Partisi'nin "laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline geldiğini" belgeleyen yeni delilleri aşağıda ayrıntılarıyla sıralıyoruz. Bu belgelerden yazılı olanların fotokopileri, video kaseti olarak Başsavcılığımıza gönderilenlerin aslının partiye verilmesi yasaya aykırı olacağından, bilirkişilere yaptırılan çözümlerinin fotokopileri adı geçen partiye tebliğ edilmiş olup, ar-

zu ettikleri takdirde sözlü açıklamaları sırasında veya sonradan diyeceklerini yazılı olarak mahkemenize bildirmek olanağına kavuşmuşlardır:

a) Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığınca 1993 yılında yayımlanan "TBMM'de Temsil Edilen Siyasi Partilerin Anayasa Değişikliği Tekliflerinin Karşılaştırmalı Metinleri" adlı kitapta, **Refah Partisi'nin, Anayasamızın "Cumhuriyetin nitelikleri" başlıklı ikinci maddesinden "laik" kelimesinin çıkarılarak;**

"Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına her türlü baskıyı önleyen ve hizmeti esas alan, toplumun huzuru ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına dayanan, milli, demokratik ve sosyal bir hukuk devletidir" şeklini almasını teklif ettiği gibi;

Anayasamızın "değiştirilemeyecek hükümler" başlıklı 4. maddesinin tümden kaldırılmasını teklif ederek, Anayasaya aykırı bir düzen arzuladığını belgelemiştir.

Bu konuda "Anayasanın 1. maddesindeki Devlet şeklinin Cumhuriyet olduğu hakkındaki hüküm ile, 2. maddesindeki Cumhuriyetin nitelikleri ve 3. maddesi hükümleri değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez" şeklindeki Anayasamızın 4. maddesi hükmü ile, Siyasi Partiler Kanunundaki "Siyasi partiler, Türkiye Cumhuriyeti'nin lâiklik niteliğinin değiştirilmesi ve halifeliğin yeniden kurulması amacını güdemez ve bu amaca yönelik faaliyetlerde bulunamazlar" şeklindeki 86. madde hükmünü hatırlatmakla yetiniyoruz.

b) Refah Partisi Genel Başkanı Necmettin Erbakan, Kanal 7'ye para toplamak için yaptığı konuşmada;

Televizyonu olmayan bir davanın yürümesi mümkün değildir Bir topluluğun toplum olması mümkün değildir **Kal-**

dı ki bugün yapılmış olan cihadda, yani Hak'kın hâkim olması için yapılan mücadelede, televizyonu isterseniz topçu kuvveti olarak tarif edin, isterseniz hava kuvveti olarak tarif edin, onun gidip bir tepeyi bombalamasından önce, piyadenin o tepeyi işgal etmesi, zapdetmesi mümkün değildir.

Onun için bugün yapılmış olan cihadı, televizyonsuz yapmanın imkânı yoktur. İşte bu kadar hayati bir konu için acıyıncaya kadar vereceğiz... Şimdi ben bu hatıramı niçin size anlatıyorum. Bak bu dünya hayatında hepimizin nefesleri sayılıdır. Bir şey olacaksa, olacak şey çok yakındır... Onun için ölüm hepimize yakındır. **İşte şimdi öldükten sonra her taraf zifiri karanlık olan bir anda, eğer bir şeyin gelip size yol göstermesini istiyorsanız, bilesiniz ki o şey, bugün inançla Kanal 7 için vereceğiniz bu para olacaktır. Bunu hatırlatmak için size bu hatıramı naklettim,"** demiştir.

Televizyon Daire Başkanı Bülent Osma, Ankara TV Program Müdürü Nafiz Arda, Ankara TV Teknik Müdürü Şükrü Şıpka, Ankara TV Prodüksiyon Müdür Yardımcısı Mehmet Özgün, Ankara TV Seslendirme Müdür Yardımcısı Cumhur Savaş ve Ankara TV Prodüktörü Zeynep Esen tarafından düzenlenen 31 Ekim 1997 tarihli tutanakta "söz konusu konuşmanın bütününün aynı yerde, aynı zaman içinde devamlı olarak yapıldığı; başka bir çekimden ses veya resim eklemesi yapılmadığı; görüntünün konuşma ile tam bir uyum içinde olduğu" ayrıntılı olarak ve gerekçeleri de gösterilerek belirtilmektedir.

c) Refah Partili Konya Belediye Başkanı Halil Ürün'ün, Atatürk'ün hatırasına hakaret suçundan ve 5816 sayılı yasanın 1. maddesinin uygulanması suretiyle cezalandırılmasına ilişkin, Konya 1. Asliye Ceza Mahkemesinin 14.6.1994 gün ve 538/494 sayı ile verdiği karar, Yargıtay 9. Ceza

Dairesinin 6.7.1995 gün ve 3522/4638 sayılı kararı ile onanarak kesinleşmiştir.

d) Refah Partili Çayırova-Güzelbahçe Belediye Başkanı Yaşar Alkan'ın, Atatürk'ün hatırasına hakaret suçundan ve 5816 sayılı yasanın 1. maddesinin uygulanması suretiyle cezalandırılmasına ilişkin, Kartal 2. Ağır Ceza Mahkemesinden 27.3.1997 gün ve 259/70 sayı ile verilen karar, Yargıtay 11. Ceza Dairesinin 8.10.1997 gün ve 4605/5170 sayılı kararı ile onanarak kesinleşmiştir

e) 18 Ocak 1997 günlü ve mükerrer 22881 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan ve ramazan ayında **iftar saatlerini çalışma süresi dışında bırakan ve altında Refah Partisi Genel Başkanı Necmettin Erbakan'ın imzasının da bulunduğu Bakanlar Kurulu kararı** hakkında Danıştay 12. Dairesi, 28.1.1997 gün ve 1997/151 sayı ile ve "Bu karar, Anayasamızın Başlangıç kısmının 5. paragrafı, 2. ve 24. maddelerine aykırı olduğu gibi, **din ve devlet işlerinin birbirinden bağımsız şekilde yürütülmesi şeklinde uygulanan laiklik ilkesine de ters düştüğü" gerekçesiyle yürütmenin durdurulması kararı vermiştir.**

f) Refah Partili milletvekilleri hakkında, Siyasi Partiler Kanununun 4. kısmında yazılı yasaklara aykırı eylemlere ilişkin fezlekeler ve bu partinin üst düzey yöneticilerinin bu yoldaki eylemlerine ilişkin bazı belgeler mahkemenizce re'sen getirilmiş olup, elbette her biri objektif bir şekilde değerlendirilecektir.

g) Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi Başsavcılığı tarafından düzenlenen 27.10.1997 gün ve 309/5 sayılı fezlekede "19.7.1997 tarihinde, Refah Partisi Genel Sekreteri, Oğuzhan Asiltürk'ün, Refah Partisi hakkında Anayasa Mahkemesi'nde açılan kapatma davası söz konusu olduğunda, 'size söz veri-

yorum Refah için herkes canını ve malını ortaya koymaya hazırdır' demek suretiyle TCK'nın 312/2. maddesinde düzenlenmiş olan halkı sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge farklılığı gözeterek kin ve düşmanlığa açıkça tahrik suçunu işlediği" gerekçesiyle adı geçen Genel Sekreterin dokunulmazlığının kaldırılmasını istemiştir.

12- SÖZLÜ AÇIKLAMALARIMIZIN BUNDAN SONRAKİ BÖLÜMÜNDE, İDDİANAMEMİZDE YER ALAN HUSUSLAR, HUKUKİ YÖNDEN TEK TEK ELE ALINARAK İNCELENECEK VE SAVUNMANIN HUKUKİ UNSURLAR İÇERMEDİĞİ, ŞÜPHEYE YER BIRAKMAYACAK BİÇİMDE KANITLANMAYA ÇALIŞILACAKTIR:

a) Halkımıza en çok yalan "hukuk" ve "demokrasi" konusunda söylenmiş ve maalesef "demokrasi ve hukuk bilincine" bir türlü erişemeyen bir kısım aydınlarımız, bu yalanlara daima inanmış ve çevresini de inandırmaya çalışmışlardır.

Bir zamanlar slogan şu idi: "Gerçek demokrasiler, batılı demokrasiler değil, Marksist demokrasilerdir."

Bu sloganı tekrarlayanların hemen hepsi, yanlarına "İkinci Cumhuriyetçileri", Türkiye'nin bölünmesi için çaba ve para harcayanları alarak, şeriatçıların "demokrasilerde halk ne isterse olur" sloganına destek verip, bir kaos ortamı yaratarak, laik Türkiye Cumhuriyeti'nin yıkılması için elbirliği ile çalışılmaktadırlar.

Seçimle gelen bir parlamento çoğunluğunun, en antidemokratik ve çağdışı yasaları yapabildiğinin pek çok örneği vardır. Bu çeşit yasaların iptal edilebilmesi için bütün demokratik ülkelerde ya Anayasa

Mahkemeleri kurulmuş, ya da mahkemelere bu çeşit yasaları uygulamama yetkisi verilmiştir.

Anayasasını, yasalarını uygulayabilen, mahkeme kararlarına saygı gösteren ve mutlaka uygulayan; yasama, yürütme ve yargı organlarının evrensel hukuk ilkelerini de göz önünde tuttuğu; yasaların, değişmeyen din kurallarını hayata geçirmek için değil, her gün değişen çağdaş dünyanın gidişine ayak uydurmak için ve dogmaların esiri olmadan çıkarıldığı, başka bir deyişle "çağdaş" olan devlete, "hukuk devleti" denir.

"Hukukun üstünlüğü"ne inanmamış kişileri "demokrat", "hukuk devleti"nin gereklerinin yerine getirilmediği bir rejime, seçimle gelmiş parlamenterler yasaları oybirliği ile çıkartsalar bile "demokrasi" denemez.

Engel V Vitale davasında (1962), Amerikan Federal Yüksek Mahkemesi devlet okullarında dua okutulmasını Amerikan Anayasası'na aykırı görmüştür. O tarihten beri hiçbir devlet okulunda dua okunmaz. Çünkü Amerika bir hukuk devletidir. Hiçbir politikacı da "Bana oy verin, iktidara gelirsek, mahkemeler ne derse desin okullarda yeniden dua okutturacağız" demez. Çünkü demokrasilerde "hukukun üstünlüğü" tartışmasız kabul edilmiştir. Gerekleri mutlaka yerine getirilir.

Başka bir örnek vermek gerekirse (bu kararın tamamı "SIENCE DERGİSİ"nde yayımlanmıştır):

5 Ocak 1982 tarihinde ABD Bölge Mahkemesi Yargıcı William R.Overton tarafından verilen karar:

"19 Mart 1981'de Arkansas Valisi 1981 tarih ve 590 sayılı yasa tasarısını onaylayarak 'Yaradılış Bilimi ile Evrim Bilimine Okullarda Dengeli Ağırlık Verilmesi' adı ile yasalaştırmıştır. Tasarı Ark. Stat. Ann. 80-1663 et seq (1981 supp.) kodunu taşımaktadır.

Yasanın temel amacı ilk cümlesinde şöyle ifade edilmektedir: 'Bu Eyaletteki resmi okullar öğretimde yaradılış bilimi ile evrim bilimine dengeli ağırlık vereceklerdir ' 27 Mayıs 1981'de 590 sayılı yasanın üç ayrı kıstasa göre Anayasaya uymadığını ileri süren bu dava açılmıştır.

...İki modelli yaklaşımın sahte pedagojisinin yanısıra Bölüm 4(a)'nın makul bir öğretici değeri de yoktur, çünkü bu bölümde tanımlanan 'yaradılış bilimi' bilim değildir. Birçok tanık, bilim için tanımlar ileri sürmüştür. Sözel olarak bilim, 'bilim camiasınca kabul edilen şey' olarak tanımlanmıştır Bu tanımla açıkça işaret edildiği gibi, özgür bir toplumda bilginin bilime dönüşebilmesi için yasamanın ruhsatına ihtiyaç yoktur.

Daha doğru bir deyişle bilimin en temel özellikleri şöyle sıralanabilir:

1) Rehberi doğa yasalarıdır.

2) Açıklamaları doğa yasalarına dayanmak zorundadır.

3) Deneyle sınanabilir olmalıdır.

4) Hükümleri geçicidir, yani belli bir alanda muhakkak son sözü söylemiş değildir.

5) Çürütülebilirdir (Ruse ve diğer bilim tanıkları).

Yaradılış bilimi, Bölüm 4(a)'da tanımlandığı şekli ile bu zorunlu ölçütlere uymamaktadır. Birincisi, **bu bölüm 'yoktan var ediliş' tarzında ani bir yaradılışı savunan 4 (a) (1) maddesi etrafında dönüp dolaşmaktadır. Böyle bir kavram bilimsel değildir, çünkü doğa yasalarına bağlı olmayan, doğa üstü bir müdahaleye dayanmaktadır. Doğa yasaları ile açıklanamaz, sınanamaz ve çürütülemez.**

...Anayasanın 1. maddesinin içerdiği ilkelere ve nasıl uygulanacaklarına kamuoyu yoklamaları veya çoğunluk oyu ile karar verilemez. Anayasal bir devlet sisteminde 590 sayılı yasa taraftarlarının çoğun-

lukta mı yoksa azınlıkta mı olduklarının konu ile hiçbir ilgisi yoktur. Büyük veya küçük hiçbir grup devlet organlarını –ki resmi okullar bunların en önde gelenleri ve en etkili olanlarıdır– kendi dini inançlarını başkalarına aşılamak için kullanamaz.

Mahkeme bu kararı değerli Yargıç Frankfurter'in veciz bir şekilde ifade ettiği şu düşünce ile bitirecektir:

Şu inancımızı bir kez daha yineleriz ki **'Ülkemizin bekası, devlet ile dinin birbirinden tamamen ayrı tutulmalarının hem devlet için hem de din için en iyi yol olduğuna inanmamıza bağlıdır'.** Eğitim İdare Heyetine karşı Everson, 330 US. s.59'da. **'Başka hiçbir alanda olmasa bile Din ve Devlet arasındaki ilişkilerde sağlam çitler iyi komşular yaratır.'** Eğitim İdare Heyetine karşı McCollum, 337 US. 203, 232 (1948).

590 sayılı yasanın uygulanması sürekli olarak yasaklanmıştır."

Görüldüğü gibi, bir tek yargıcın verdiği kesinleşmiş bir mahkeme kararı, okutulması kanunla kabul edilmiş ve dini bilgiler içeren ders kitabının okullarda okutulmasını engelleyebiliyor. Herkes de bu karara uyuyor "Hukuk devleti" böyle işliyor.

Anayasa Mahkememizin 7.3.1989 gün ve 1/12 sayılı kararında, laik bir devlette hukuk kurallarının kaynağının dinde değil, akılda bulunduğu, kişilerin iç dünyasına ilişkin kurallar getiren din prensiplerinin yasallaştırılmasının düşünülemeyeceği vurgulandıktan sonra;

"Tevhidi Tedrisat Kanunu gereğince dinsel eğitimin bile laik devlet anlayışına göre yapılması gerekir.

...Birlikte çalışmalar yapanların kardeşlikleri, arkadaşlıkları, dayanışmaları yarınları için bile gerekli iken, onları dinsel gereklerle ayırmak, kimin hangi inançtan olduğunu bir işaretle belli etmek, onların yakınlaşmalarını, birlikte ça-

lışıp karşılıklı yardımlaşmalarını ve işbirliğini önler; ayrılıklara, dinsel inanç ve görüşler nedeniyle çatışmalara yol açar.

...Dersliklerde ve ilgili yerlerde dinsel inançları simgeleyen belirtilerden uzak kalınması zorunluluğu nedeniyle yükseköğretim kurumlarında dinsel gereğe bağlanan başörtüleri laik bilim ortamıyla bağdaştırılamaz.

...Laiklik ilkesine ve laik eğitim kuralına karşı eylemlerin demokratik bir hak olduğu savunulamaz.

...Belli biçimde giyinmek özgürlüğü, dinsel inancı aynı, ayrı olanlar ve olmayanlar arasında farklılık yaratmaktadır. Vicdan özgürlüğü, istediğine inanma hakkıdır. Laiklikle vicdan özgürlüğü karıştırılarak, dinsel giyinme özgürlüğü savunulamaz. Giyim konusu Türk devrimi ve Atatürk ilkeleriyle sınırlı olduğu gibi vicdan özgürlüğü konusu da değildir.

Yükseköğretim kurumlarında dinsel giyim esaslarını içeren düzenleme, dinsel kurallardan arındırılmış devlet düzenine, giyim nedeniyle dinsel bir el atmada bulunmaktadır.

...Söz konusu yasa hükmü, Anayasanın 174. maddesinde yazılı devrim yasalarına da aykırıdır," gerekçesiyle, Anayasaya aykırı olduğundan iptaline karar verilmiştir.

Anayasamızın 138/son maddesi hükmüne göre, "Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadırlar; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez."

Anayasa Mahkemesi'nin bu kararı Resmi Gazete'de yayımlanmış ve herkes tarafından öğrenilmiştir.

Anayasa Mahkemesi, kararlarını kaale alınmasın diye mi veriyor? Anayasa Mahkemesi'nin "laikliğe" aykırı gördüğü bir hususu, Başsavcığılımızın uygun görmesi mi isteniyor?

Deniyor ki: "İnsan haklarına aykırı olduğu için biz Anayasa Mahkemesi kararlarını kaale almıyoruz, başka bir deyişle aldırmadan başörtüsüyle eğitim yapılmasını sağlamak için her türlü eylemi yapıyoruz."

Anayasa Mahkemesi kararlarını "insan haklarına" uygunluk bakımından değerlendirecek tek merci, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi değil mi?

Bakalım bu mahkeme, başörtüsüyle eğitim yapma hakkını kabul ediyor mu? Başka bir deyişle, dini inançlar gereği okullarda kız öğrencilerin başörtüsüyle eğitim yapmalarını engelleme, din ve vicdan özgürlüğüne bir müdahale mi oluşturmaktadır?

Avrupa İnsan Hakları Komisyonu, okullarda başörtüsü ile eğitim yapılması konusunda, Şenay Karaduman ve Lamiye Bulut tarafından yapılan iki ayrı başvuruyu, 3 Mayıs 1993 tarihinde şöyle cevaplamıştır:

"Komisyon, yükseköğrenimini laik bir üniversitede yapmayı seçen bir öğrencinin, bu üniversitenin düzenlemelerini kabul etmiş sayılacağı görüşündedir. Bu düzenlemeler, farklı inanışlardaki öğrencilerin birlikteliğini (karmalığını) sağlamak amacına yönelik olarak, öğrencilerin dinsel inançlarını açığa vurma özgürlüklerini yer ve biçim bakımından sınırlayabilirler. Özellikle, **nüfusun büyük çoğunluğunun belirli bir dine mensup olduğu ülkelerde, bu dinin tören ve simgelerinin herhangi bir yer ve biçim sınırlaması olmaksızın sergilenmesi, sözü geçen dini uygulamayan veya başka bir dine mensup olan öğrenciler üzerinde baskı oluşturabilir.** Laik üniversiteler, öğrencilerin kılık-kıyafetlerine ilişkin kurallar koyarken, bazı köktendincilerin yükseköğretimde kamu düzenini bozmamalarını ve diğerlerinin inançlarına zarar vermemelerini sağlamaya özen gösterebilirler.

Komisyon, somut olayda, kılık-kıyafete ilişkin üniversite yönetmeliğinin, öğrencilere başlarını türbanla örtmeme zorunluluğu getirdiğini tespit etmektedir. Komisyon, ayrıca, Türk Anayasa Mahkemesi'nin Türk üniversitelerinde İslami tarzda türban takmanın, bunu takmayanlara karşı bir meydan okuma oluşturabileceği yolundaki değerlendirmesini de dikkate almaktadır.

Komisyon, laik üniversite düzeninin gerekleri dikkate alındığında, öğrencilerin kılık-kıyafetlerinin düzenlenmesinin ve bu düzenlemeye uyulmadıkça, kendilerine diploma verilmesi gibi bazı idari hizmetlerden yararlandırılmamalarının, din ve vicdan özgürlüğüne bir müdahale oluşturmadığı düşüncesindedir.

Şikâyet, sözleşmenin 27 maddesinin 2. fıkrası anlamında 'açıktan açığa esassız'dır.

Bu nedenle, komisyon, şikâyetin kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

Hal böyleyken ve okullarda öğrencilerin dinsel kuralların emrettiği biçimde takılan başörtüsü ile bulunmalarının laiklik ilkesine aykırı olduğu, kesinleşmiş yüksek mahkeme kararıyla belgelenmesine rağmen, Genel Başkan Necmettin Erbakan dahil, Refah Partisi'nin tüm yöneticileri, kendilerine oy getirdiği inancıyla hemen her konuşmalarında, okullarda ve hatta devlet dairelerinde başörtüsü ile öğrenim görme ve çalışmanın Anayasal bir hak olduğunu ısrarla iddia ederek halkı kışkırtmışlar, eylemler düzenlemişler, hatta Genel Başkan Erbakan "iktidar olduklarında rektörlerin başörtüsüne selam duracağını" bir seçim konuşmasında ileri sürebilmiştir.

"Başörtüsü" konusunda yapılan eylemlerin yaygınlığı, bu hususta parti üyelerince ve yöneticilerince binlerce konuşma yapıldığının dikkatli televizyon izleyicilerince dahi

açıklıkla saptanması karşısında; bu partinin yalnız bu konudaki eylemleri, söz ve davranışları bile, laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline geldiğini kabule yeterlidir.

Fransız Yazar Elizabeth Badinter şöyle diyor:

"Cumhuriyet okuluna giderken, insanlar farklılıklardan arınmalılar. Bunun sonu yok. Bugün türbana 'evet' derseniz, yarın, Teleban'ın tepeden tırnağa kapalı gözleri bile görünmeyen kızlarına ne diyeceksiniz? Unutmayın ki, bazı ülkelerde, kadınlar başlarını kapatmadıkları için öldürülüyorlar. (Prof.Dr. Ahmet Taner Kışlalı, Cumhuriyet, 24 Ekim1997.)

b) 23 Mart 1993 günü, TBMM Başkanı Hüsamettin Cindoruk'un başkanlığında siyasi parti liderlerinin Anayasa Değişikliği konusunda yaptıkları 3. toplantıda **Refah Partisi Genel Başkanı Necmettin Erbakan;**

" 'Benim inandığım şekilde sen yaşayacaksın' tahakkümünün ortadan kalkmasını istiyoruz. **Çok hukuklu bir sistem olmalı, vatandaş genel prensiplerin içerisinde kendi istediği hukuku kendisi seçmeli, bu bizim tarihimizde de olagelmiştir. Bizim tarihimizde çeşitli mezhepler olmuştur. Herkes kendi mezhebine göre bir hukuk içinde yaşamıştır** ve de herkes huzur içinde yaşamıştır. Niçin ben başkasının kalıbına göre yaşamaya mecbur olayım? **Hukuku seçme hakkı inanç hürriyetinin ayrılmaz bir parçasıdır,"** diyerek, laik devlet düzenimizi eylemli olarak ortadan kaldıracak önerilerde bulunmuştur.

Hukukun genel prensipleri içinde, ülkemizde akit serbestliği zaten vardır. Refah Partisı Genel Başkanının, bu sözleriyle neyi amaçladığı kuşkuya yer bırakmayacak biçimde açıktır.

"Çok Hukukluluk" konusunu, değerli yazar Taha Akyol, "Medine'den Lozan'a" adlı eserinde şöyle değerlendiriyor:

"Dikkat çekici olan, ulemanın da, Osmanlı vatandaşları için hukuk birliğini sağlamayı amaçlayan MECELLE'ye karşı olmasıdır. Bilhassa Şeyhülislam KEZUBİ HASAN EFENDİ, Cevdet Paşa'ya şiddetle muhaliftir (s.55).

Hukuk ve yargıyı inançlara, mezheplere, felsefi kanaatlere, etnisitelere göre parçalamak, vatandaşların birbirleriyle hukuki bağlantılar kurmalarını, ilişkiler geliştirmelerini zorlaştırır. Devleti ve toplumu böyle 'hukuk kabilelerine' ayırmadan, vatandaşlık esasına dayanan ve 'liberal', bireyin haklarını geniş tutan, milli üniter bir hukuk... Hem bir buçuk asırlık çetin mücadelelerle sağladığımız hukuk ve yargı birliğini ve egemenliğini korumak, hem bireylerin, genel, ortak, üniter bir kamu düzeni içinde birbiriyle kolayca hukuki işlemlere girerek kaynaşmalarını sağlamak ancak üniter hukukla mümkün olur (s.187).

İslamın gelişme devirlerinde de fıkıh bilginleri, halifeler ve hükümdarlar, Müslüman olmayan milletlerin hukuklarından yararlanmışlar, bazen müessese 'iktibas'ı bile yapmışlardır.

Çok hukuklu sistem ideologlarının önerisi, bütün hukuk sistemlerinin teori ve 'deney'lerinden yararlanarak dinamik, rasyonel bir milli hukuk oluşturmak değildir; hukuk kabileleri oluşturmaktır. Böyle, vatandaşların din ve inanç farklarına dayanan bir 'hukuklar' sistemi ise sosyal gelişmeyi önler, dahası, toplumu kamplaştırır, kabileleştirir. **Osmanlı'da gayrımüslimlerle Müslümanların yakın ilişkide bulunmalarını önleyen çok hukuklu 'sistem'in toplumsal entegrasyonu engelleyerek nasıl vahim sonuçlar doğurduğunu gördük. Yugoslavya, günümüzden bir örnektir.**

Şu globalleşme çağında milletler ve devletler bile ilişkilerin gelişmesinde sınırları engel olmaktan çıkarmaya çalışıyor; 'milletlerarası hukuk' ve 'milletlerarası kurumlar' olabildiğince gelişiyor. Hele de böyle bir globalleşme çağında, milleti kendi içinde kabilelere ayırmak akıl alacak iş değildir.

Bir ülke, vatandaşları arasında duvarlar mı örmeli?! Yoksa, duvarları kaldırıp genel ve rasyonal bir hukuk birliği ile vatandaşlar arasındaki medeni, akdi ve ticari ilişkilerin ve böylece entegrasyonun gelişmesini mi teşvik etmeli? Milletler arasındaki ilişkilerin hızla geliştiği bir çağda, bir ülke içinde insanları nasıl 'topluluk'lara kapatabiliriz?

'Millet' olmanın zorunlu bir şartı, hukuk ve yargı birliğidir. Ulus-devlet, bir soyut teorinin eseri veya bir politik iktidarın kurgusu değil, kabilelerin, feodalitelerin, cemaatlerin arasındaki duvarların yoğunlaşan iktisadi ve medeni ilişkilerle yıkıldığı bir sosyolojik gelişme sürecinin siyasi kurumlaşmasıdır. Bu gelişme sürecinin hukuki ifadesi, hukuk ve yargı birliğidir.

Medine Vesikasından beri Müslümanların, bizlerin ve bütün insanların yaşadığı 'deney'lerin yönü hukukun 'mülki'leşmesidir, objektifleşmesidir, rasyonalleşmesi ve 'genel'leşmesidir.

'Laiklik' kelimesi etrafında 'Pozitivist' ya da 'İslamcı' soyut ideolojik spekülasyonların çıkmaz sokaklarına dalmadan, ideolojimizi yüklediğimiz bu 'kelime'nin gözümüzü kapatmasına fırsat vermeden, realiteyi, tarihin 'deney'lerini görmeliyiz. Zihnimizdeki 'hukuk' kavramını bir kaynakla sınırlamadan bütün tarihi ve çağdaş 'deney'lerden yararlanarak rasyonel bir şekilde zenginleştirmeliyiz. Gelişme, bu yönde olur. Tarih laboratuvarı bunu kanıtlamış bulunmaktadır. **Hukukun çatışkan din, mezhep, felsefe ve etnisite farklarına değil, birleştirici vatandaşlık ve**

'ülke' esasına dayanması ve uygulanması bir zarurettir.

Millet olmanın hukuki şartı ve temeli budur." (s.187 ve devamı.)

Cevdet Paşa, 'Maruzat" adlı eserinde şöyle diyor:

"Alelhusus Fransız politikasına hadim olanlar, Mecelle'nin yazılmasına başlandığından dolayı kullarına (Cevdet Paşa'ya) husumet üzere idiler. Hele Kabuli Paşa'nın iğfalatı olan Şeyhülislam Kezubi Hasan Efendi ve onunla beraber ulema kılıklardan nice cühela (cahiller) dahi böyle bir fıkıh kitabının daire-i ilmiyede (Şeyhülislamlıkta) yapılmayup da daire-i adliyede (Adalet Bakanlığında) yapılmasından dolayı aleyhime kıyam etmişler idi. (s.199.)

Tüm Osmanlı vatandaşlarının tek kanuna tâbi olmalarının önemini Sultan ABDÜLHAMİT, Meclisi Mebusanı açış konuşmasında şöyle dile getiriyor:

"Bütün atalarımız, muvaffak oldukları fetihler ile, bu geniş devlette birçok kavimleri yönetimleri altında topladılar; fakat din ve cins (ırk) bakımından çok çeşitli olan bu kavimleri bir münferid (tek) kanuna ve müşterek bir duyguya bağlamak işinin uygulanması kalmış idi. Lütuflarının sonu olmayan Allah'ın yardımıyla bu iş de (1. Meşrutiyet'le) bize müyesser olmuştur. Bundan böyle tebaamızın bütünü, bir vatanın evladı olarak ve cümlesi bir kanunun himayesi altında yaşayarak altı yüz seneden beri hanedan-ı Saltanatımızın unvanı olan ve tarih sayfalarında bunca parlak ve şanlı eserleri bulunan ismiyle (Osmanlı) anılacaktır. (Prof.Dr. Suna Kili, Türk Anayasa Metinleri, s.47.)

Standford Shaw, "History of the Ottoman Empire" adlı eserinde (s.151) şöyle yazıyor:

" 'Cemaat' esasına, yani 'kendi hukukuna göre'

örgütlenmek, Osmanlı toplumunun din farklarına göre bölünmesi anlamına geliyordu."

Prof.Dr. Bakır Çağlar, İslamı referans gösteren çok hukuklu sistemin ve insan hakları anlayışının, evrensel insan hakları sözleşmelerine aykırı olduğunu vurgulayarak şöyle konuşmuştur:

"Kahire'de 1990 yılında 45 İslam ülkesi dışişleri bakanının imzaladığı 'İslam İnsan Hakları Deklarasyonu', Hukukçular Milletlerarası Komisyonu'nda (Commission Internationale de Jurites) ciddi eleştirilere neden oldu. Söz konusu komisyonun genel sekreteri, İslam Deklarasyonu'nun, insan haklarıyla ilgili milletlerarası hukuk kurallarının üzerine kurulu olduğu 'kültürlerarası temel uzlaşma'yı açıkça tehdit ettiğini söylemiş, komisyon hukukçuları da söz konusu deklarasyonun 1948 İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'ne aykırılığını tespit etmişlerdi. Hukukçular, deklarasyonu yeni bir duvar politikası olarak görmüştür. (Cumhuriyet, 4.10.1997.)

c) Refah Partisi Genel Başkanı Necmettin Erbakan, 13.4.1994 tarihinde Refah Partisi Meclis Grubunda yaptığı konuşmada;

"Şimdi ikinci bir önemli nokta, Refah Partisi iktidara gelecek, adil düzen kurulacak. **Sorun ne? Geçiş dönemi sert mi olacak, yumuşak mı olacak, kansız mı olacak; bu kelimeleri kullanmak bile istemiyorum amma, bunların terörizmi karşısında herkes gerçeği açıkça görsün diye bu kelimeleri kullanma mecburiyetini duyuyorum. Türkiye'nin şu anda bir şeye karar vermesi lazım. Refah Partisi adil düzen getirecek, bu kesin şart, geçiş dönemi yumuşak mı olacak, sert mi olacak, tatlı mı olacak, kanlı mı olacak, altmış milyon buna karar verecek,"** diyebilmiştir.

Bin yıllık "takıyye" geleneğinin en büyük üstadı kabul

edilen Refah Partisi Genel Başkanı Necmettin Erbakan'ın, bu sözlerinin ne anlama geldiğini açıklığa kavuşturmak için söylediklerinin hiçbiri inandırıcı değildir. Acaba, bu konuşmayı televizyon kameralarında izleyen milyonlarca kişiden bir teki dahi inandırıcı bulmuş mudur?

d) Refah Partisi Genel Başkanı Necmettin Erbakan, 13.1.1991 günü Sivas'ın Sıcak-Çermik ilçesinde, Refah Partisi'nin Eğitim Seminerinde yaptığı, çeşitli basın organlarında yayımlanan, hatta Deniz Kuvvetleri Komutanımız Güven Erkaya tarafından 28.2.1997 günü yapılan Milli Güvenlik Kurulu toplantısında okunduğu, pek çok gazete haberine göre Sayın Erbakan'ın sessizce dinlemekle yetindiği iddia edilen konuşmada;

"...Sen Refah Partisi'ne hizmet etmezsen hiçbir ibadetin kabul olmaz... Çünkü başka türlü Müslümanlık olmaz. Başka türlü kurtuluş yok... Refah bir ordudur. Bütün gücünle bu ordunun büyümesi için çalışacaksın. Çalışmaz isen patates dinindensin... **Bu parti İslami cihad ordusudur.** Kendi kendine CİHAD ediyorum diye faaliyette bulunamazsın. Karargâha danışılmadan yapılan faaliyetler tefrikadır. Çalışacaksan, burada çalışacaksın. **Müslüman mısın? Bu orduda asker olmaya mecbursun... Cihada para vermeden Müslüman olunmaz...** Kişinin Müslümanlığı, cihada verdiği para ile ölçülür. Bir Müslüman, zekâtını götürüp fakire veremez. Zekâtını beytülmale, cihad ordusunun karargâhına, ilçe teşkilatının başkanlığına verecektir. Biz Müslümanız, biz Kur'an'ı hâkim kılmak isteyene gideceğiz. Hepimiz Refahçı olmaya mecburuz, çünkü cihad ediyoruz... **Şuurla Refaha çalışan cennete gidiyor neden? Çünkü Refah demek Kur'an nizamını hâkim kılmak için çalışmak demektir,"** demiştir.

Ben, bu konuşmanın Milli Güvenlik Kurulunda okunup okunmadığını Oramiral Güven Erkaya'ya sordum. Okudu-

ğunu, Erbakan'ın konuşmayı inkâr etmediğini, başını öne eğmekle yetindiğini söyledi.

Refah Partisi "Ön Savunmasında (s.204)" bu yayınları yapan derginin yazarı Zekeriya Temiz ile sorumlu müdür T.Kutsi Makal aleyhine hukuk ve ceza davası açtıklarını, adı geçenlerin hukuk ve ceza mahkemesi kararlarıyla mahkûm olduklarını, verilen kararların Yargıtayca onandığını iddia etmişlerdir.

Söz konusu dava dosyaları, mahkemenizde bulunmaktadır. Sayın Necmettin Erbakan'ın konuşmasının yer aldığı dergideki çeşitli yazılar, bu yazıların başlıkları ve sahife numaraları zikredilerek "yalan ve iftira" olduklarından bahisle dava ve şikâyet konusu yapıldığı halde, kapatma davasına konu yaptığımız konuşmanın doğru olmadığından dahi bahsedilmemesi, iddiamızın en güzel delilidir. **O konuşma hakkında ceza veya hukuk davası hiçbir zaman açılmış değildir.** Bahsettikleri kararlar, dergide yer alan başka yazılar hakkındadır.

e) Refah Partisi Genel Başkanı ve Başbakan Necmettin Erbakan, laikliğe aykırı söz ve davranışlarıyla tanınan bazı tarikat liderlerine, Devrim Yasalarına aykırı kıyafetleriyle geldikleri Başbakanlık konutunda yemek vererek, bu çeşit kişilerin devlet katında itibar gördüklerini ve eylemlerinin hoş karşılandığını kanıtlamaya çalışmıştır.

Refah Partisi "Ön Savunmasında (s.206)", "1– Söz konusu iftar yemeği Refah Partisi adına değil, Başbakanlık adına verilmiştir; bu sebepten dolayı Refah Partisi ile hiçbir ilgisi yoktur. 2– Böyle bir iftar davetinin yasal olup olmadığını denetleme TBMM'nin görevidir. 3– TBMM, 4.2.1997 günü bu konuyla ilgili gensoru müzakeresiyle denetleme görevini yapmış ve bu konuyla ilgili iddiaların varit olmadığına karar vererek gensoru önergesini reddetmiştir, demektedir.

Parti kapatma davalarında, daha önce açıkladığımız gibi CMUK uygulanır. Bu davalarda Anayasa Mahkemesi'ni, yalnızca aynı konuda verilmiş Anayasa Mahkemesi kararı bağlar. Bunun dışında her şey delildir. Büyük Millet Meclisi kararlarıyla, Anayasa Mahkemesi'nin bir delili kullanması engellenemez.

Bir partinin genel başkanı sıfatını taşıyan bir kişinin laikliğe aykırı her sözü ve eylemi parti kapatma nedenidir. Milletvekili, hatta başbakan olması partiyi sorumluluktan kurtarmaz.

f) Refah Partisi Rize Milletvekili Şevki Yılmaz'ın, Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğünün 21.3.1994 gün ve 7444 sayılı yazıları ekinde gönderilen video-bant çözümünde;

"Biz Kur'an nizamından yüz çevirenlerden, ülkesinde Allah Resulü yetkisiz kılanlardan mutlaka hesap soracağız, dediği görülmektedir.

Şevki Yılmaz, Rize Belediye Başkanı seçilmeden kısa bir süre önce İstanbul'da yaptığı konuşmada;

"Sizleri ahirette, dünyada seçtiğiniz liderlerle çağıracağız... Bugün Kur'an'ın kaçta kaçı bu ülkede uygulanıyor hesap ettiniz mi? Ben hesap ettim. Kur'anı Kerim'in % 39'u bu ülkede ancak uygulanabiliyor. 6500 ayeti rafa kaldırılmış... Kur'an kursu inşa ettin. Yurt yaptın, çocuk okutuyorsun, öğretmenlik yapıyorsun, vaaz ediyorsun. Bunlar cihad bölümüne girmez. Ameli salih bölümüne girer. Hakkın ihkakı için, hakkın yayılması, Allah'ın kelimesi yükselmesi için yapılacak iktidar çalışmasına cihad derler. Cenabı Hak bunu siyasi mücerretten emretmemiş. Cahudiden emretmiş. Ne demek? Ordu halinde yapılır. Komutanı bellidir... **Namaz kılmanın şartı iktidarın Müslümanlaştırılmasıdır.** Allah diyor ki, camilerden önce iktidar yolu Müslüman olacak... Beş vakit namaz kılınacak yerler için kubbeler

yapma sizi cennete götürmez. Çünkü bu ülkede Allah kubbe yapıp yapmadığını sormuyor. Sormayacak, yetkili olup olmadığını soracaktır... Bugün Müslümanların yüz lirası varsa, bu yüz liranın 30 lirasını kız ve erkek evlatlarımızı yetiştirecek Kur'an kurslarına ayırırken, 60 lirasını da iktidara giden siyasi kuruluşlara ayıracağız. Allah bütün Peygamberlerini iktidar için mücadele ettirmiştir. Bana tarikat menşeinden iktidar için boğuşmayan bir isim gösteremezsiniz. Size diyorum ki, saçlarım adedince başlarım olsa, her bir baş Kur'an yolunda koparılsa yine bu sahip davasından vazgeçmeyecektir... **Allahın size soracağı soru şöyle: Küfür düzeninde İslam devleti olsun diye niçin çalışmadın? Erbakan ve arkadaşları parti görüntüsü altında bu ülkeye İslamı getirmek istiyor. Savcı anladı. Savcı kadar biz anlasak bunu, meseleyi halledeceğiz...** Bu ülkede dinin simgesinin Refah olduğunu Yahudi Abraham bile anlamıştır... **Kim iktidar Müslümanın eline geçmeden cemaati silaha teşvik ediyorsa, ya o cahildir, ya başkaları tarafından görevlendirilen bir haindir. Çünkü hiçbir peygamber devleti ele geçirmeden harbe müsaade vermemiştir...** Müslüman akıllı olur. Karşısındaki düşmanı nasıl yeneceğini göstermez. Kurmay çizer, asker uygular. Eğer kurmay planını açıklarsa, yeni bir plan kurması ümmetin komutanları üzerine vaciptir. **Bizim görevimiz, konuşmak değil, asker olarak ordu içerisinde harpteki planı uygulamaktır..."** demiştir.

Aynı kişi milletvekili seçildikten sonra, 29.11. 1996 tarihli konuşmasında şöyle diyor:

"Mecliste 158 tane imam hatip mezunu kökenli milletvekili var. Bizim derdimiz lise-imam hatip ayırımı değil, liselileri de aynı imam hatip ruhuyla yetiştirmek... İnsanlara din dersi yetmez. Bir de ahirete hazırlık dersi konulmalıdır... Bu ülkede en büyük terör, en büyük isyan Allaha ve

Resulüne yapılıyor. Gelin bu ülkede hep birlikte Başbakanından Cumhurbaşkanına kadar hepimiz ölüm ve ölümden sonraki hayata hazırlık yaptıralım... **Samsunspor'un taraftarı olur da Allahın taraftarı olmaz mı bu dünyada... Elhamdülillah şimdi kilit taşı omuzumuzda. Belediyeler merdiven kurdu. Köprünün ortasına ulaştık. Bir buçuk milyar İslam kurtuluş ordusu koruyor. Bak Erbakan hocayı tanımayanlar duysun, o bu köprünün kuruluş ustası ve mimarıdır."**

Refah Partisi Ankara Milletvekili Hasan Hüseyin Ceylan, 14.3.1993 tarihinde Kırıkkale'de yaptığı konuşmada;

"Bu vatan bizimdir, rejim bizim değildir kardeşlerim. Rejim ve Kemalizm başkalarınındır... Türkiye yıkılacak beyler. Türkiye Cezayir olur mu diyorlar. Orada % 81 nasıl olmuşsa, % 20 falan değil, % 81'lere ulaşacağız. Boşuna uğraşmayın ey emperyalist batının, sömürgeci batının, vahşi batının ve dünyayla beraber olacağız diyerek ırz ve namus düşmanlığı yapan, Müslüman kadının bacakları arasına insan yerine köpek yerleştirecek kadar köpekleşen ve enikleşen **batının taklitçiliğine soyunmuş olan sizlere sesleniyorum, boşuna uğraşmayın. Kırıkkalelilerin ellerinde gebereceksiniz,"** demiştir.

Bu konuşmaya ait bant çözümünün tamamını inceleyen Prof.Dr. Bahri Öztürk, 25.9.1995 tarihli Bilirkişi Raporunda;

"Konuşmada özellikle belli bir dini görüş ve inanca sahip olanlarla olmayanlar arasındaki farklılık ön plana çıkarılmakta, bu dini görüş ve inanca sahip olmayanlar, şayet bu görüş iktidara gelirse 'gebertileceklerine' kadar varan düşmanca hareketlerin hedefi olarak gösterilmektedir. Nitekim konuşmanın diğer yerlerinde de, örneğin 'Bütün hesapları biz soracağız. İstiklal Mahkemelerinin hesabını da biz

soracağız, İskilipli Atıf Hocanın hesabını da biz soracağız' gibi, faildeki amacı ortaya koyan ifadelere sıklıkla yer verilmektedir. **Sanığın eylemi TCK'nın 312/2. maddesine göre 'suç işlemeye dolaylı tahrik' suçunu oluşturur,"** demiştir.

Refah Partisi Ankara Milletvekili Hasan Hüseyin Ceylan'ın bu konuşmasına ait kasetler çoğaltılarak Refah Partisi teşkilatına dağıtılmış ve mahalli teşkilatlarca da vatandaşlara dinletilmiştir.

Söz konusu kasetlerden biri Dalaman ilçesinde ele geçince, 1995 yılına kadar Refah Partisi Dalaman İlçe Başkanlığını yapan Süleyman Akbulut ve 1995 yılında bu görevi devralan ilçe başkanı Ömer Halit Malatyalı, 24.10.1995 tarihinde Dalaman C.Savcısı Sinan Esen'e verdikleri ifadelerde "üzerinde 'Saltanat ve Emperyalizm' yazılı bu kasetin kendilerine Refah Partisi Genel Merkezi tarafından gönderildiğini" açıklıkla belirtmişlerdir.

Adı geçen milletvekillerinin başka konuşmaları da elinizdedir. Şimdi Refah Partisi "Bu konuşmalardan partimizin haberi yok" demektedir. Konuşmaların bir kısmı televizyonlarda, kapatma davası açılmadan defalarca yayımlanmıştır. Partiden ihraç edilmedikleri gibi, uyarı dahi yapılmamıştır. Aslında Refah Partisi, bu şahısları bir tetikçi gibi kullanmıştır. Sonra da milletvekili seçtirip, cezalandırılmalarını engellemeye çalışmıştır. Onların yaptığı laikliğe aykırı eylemlerden parti de sorumludur. **Partiden ihraçların partinin sorumluluğuna etkisi yoktur. Esasen bu ihraçlarda da takıyye yapıyorlar. Öğrendiğimize göre, ihraç kararlarını kesinleşmesin diye tebliğ etmiyorlar. Kapatma davası reddedilirse, tebligat yapıp savunma haklarını kullandıracaklar ve "haklıymışsınız" deyip, partide bırakacaklar ve tetikçi olarak kullanmaya devam edecekler.**

Refah Partisi Ankara Milletvekili ve Genel Başkan Yardımcısı Ahmet Tekdal, 24.11.1996 günü Kanal D televizyon kanalında görüntülü olarak verilen konuşmasında şöyle diyor:

"Parlamenter sistemin hâkim olduğu yerlerde, eğer bir millet gerekli şuuru göstermez, hak nizamının tesisi sadedinde gayret sarfetmez ise kendisini iki bela karşılayacaktır. Bunlardan bir tanesi bütün münkerler karşısına gelecek, zulüm görecek ve zulmün neticesinde de helak olup gidecektir. Bir diğeri mükellef olduğu hak nizamının tesisi için çalışmadığı için cenabı hakka hesabını veremeyecektir ve bu takdirde de yine zelil olacaktır. İşte değerli kardeşlerim, bu hassasiyetlere dikkat etmek suretiyle hak sistemini tesis etmek isteyen ve bu uğurda mücadele eden topluluklara elden gelen gayretin gösterilmesi elbetteki vazifemizdir. Türkiye'de hak nizamı tesis etmek isteyen siyasal kadronun adı Refah Partisi'dir."

Refah Partisi "Ön Savunmada (s.215)", bu konuda "Ahmet Tekdal 1986 yılında Hacca gitmiştir. Hacca Genel Başkan sıfatıyla değil, sade bir vatandaş olarak gitmiştir Hac siyasi faaliyet yeri olmadığı için, parti adına siyasi bir konuşma yapması da düşünülemez, demektedir.

Bir partinin genel başkan yardımcısının, bu sıfatı taşıdığı süre zarfında laikliğe aykırı olarak yaptığı her konuşma, Siyasi Partiler Kanununun 101/b maddesi gereğince partisini bağlar Konuşmanın ne zaman ve nerede yapıldığının hiçbir önemi yoktur

Esasen Ahmet Tekdal'ın Hacca son defa 1986 yılında gittiği de doğru değildir. Elde mevcut kaset ve belgeler dikkatlice incelendiğinde, Ahmet Tekdal'ın bu konuşmayı, 1993 yılında Bahçelievler Be-

lediye Başkanı Muzaffer Doğan'ın konuşmasından sonra ve o konuşmaya da atıfta bulunarak yaptığı açıklıkla anlaşılacaktır.

24.11.1996 günü Kanal D'de yayımlanan Teke Tek programına katılan Refah Partisi Ankara Milletvekili Hasan Hüseyin Ceylan, görüntülü bant çözümünden açıkça anlaşıldığı gibi;

"Asker kalkmış diyor ki, PKK'lı olmanıza müsaade ederiz ama, şeriatçı olmanıza asla. Bu kafayla çözemezsiniz. **Çözüm isterseniz şeriatçılıktır,"** demiştir.

Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Şükrü Karatepe, 10 Kasım 1996 günü Atatürk'ün hatırasını anmak için yapılan törenden sonra;

"Hâkim güçler 'ya bizim gibi yaşarsınız, ya da her türlü fitneyi, fesadı içinize sokarız' diyorlar. Bu yüzden de Refah Partili bakanlar bile kendi dünya görüşlerini bakanlıklarına yansıtamıyorlar. Bu sabah ben de, resmi görevim, sıfatım nedeniyle bir törene katıldım. **Süslü püslü görünüşüme bakıp da laik olduğumu sakın sanmayın.** İnancımıza saygı duyulmadığı, sövüldüğü bir dönemde, içim kan ağlayarak, bugünkü törenlere katıldım. **Belki Başbakanın, bakanların, milletvekillerinin bazı mecburiyetleri vardır. Ancak sizin hiçbir mecburiyetiniz yok. Bu düzen değişmeli, bekledik, biraz daha bekleyeceğiz. Gün ola, harman ola, Müslümanlar içlerindeki hırsı, kini, nefreti eksik etmesin,"** demiştir.

Kayseri Belediye Başkanı Şükrü Karatepe'nin, bu konuşmasından dolayı Ankara 1 nolu Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin 9.10.1997 gün ve E.163 sayılı kararı ile "Halkı sınıf, ırk, din ve bölge farklılığı gözeterek kin ve düşmanlığa tahrik" suçundan ve TCK 312/1. maddesinin uygulanması suretiyle mahkûmiyetine karar verilmiştir

8 Mayıs 1997 günü Refah Partisi Şanlıurfa Milletvekili İbrahim Halil Çelik, Meclis kulisinde;

"Refah Partisi iktidarında imam hatipleri kapatmaya kalkarsanız kan dökülür. Cezayir'den beter olur. Ben de kan dökülmesini istiyorum. Demokrasi böyle gelecek, fıstık gibi olacak. Ordu, 3.500 PKK'lı ile başedemedi. Altı milyon İslamcıyla nasıl başedecek, rüzgâra karşı işerlerse yüzlerine gelir. Bana vurana ben de vururum. Ben sapına kadar şeriatçıyım. Şeriatın gelmesini istiyorum, demiş, haber 10 Mayıs 1997 günü yayımlanan çok tirajlı gazetelerimizin hemen hepsinde yayımlanmış ve bu konudaki tanık beyanları mahkemenize gönderilmiştir.

Refah Partili Sincan Belediye Başkanı Bekir Yıldız, Sincan'da düzenlediği Kudüs Gecesinde, salona İslami terörist örgüt liderlerinin büyük boy posterlerini astırdığı, aydınlarımıza "şeriat enjekte edeceğini" söylediği için Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi'nce tutuklanmasından sonra, Refah Partili Adalet Bakanı Şevket Kazan, mahkeme kararını protesto ettiği imajını yaratacak biçimde hapishanede kendisini ziyaret etmiştir.

Refah Partili Sincan Belediye Başkanı Bekir Yıldız, söz konusu konuşması dolayısıyla, Ankara 2 nolu Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin 15.10.1997 gün ve E.28 sayılı kararı ile, "Silahlı çetelerin övülmesi ve propagandasını yapmak suretiyle bu çetelere yardım etmek ve halkı din ve mezhep farklılığı gözeterek kin ve düşmanlığa açıkça tahrik etmek" suçlarından ve TCK'nın 169, 312/2 ve 3713 sayılı yasanın uygulanması suretiyle cezalandırılmasına karar verilmiştir.

g) 3.3.1340 gün ve 430 sayılı Tevhidi Tedrisat Kanununun 3. maddesinde "Maarif Vekâleti, yüksek diniyat mütehassısları yetiştirmek üzere Darülfünunda bir İlâhiyat Fakültesi tesis ve imamet ve hitabet gibi hidematı diniyenin

ifası vazifesiyle mükellef memurların yetişmesi için ayrı mektepler küşat edecektir. denilmektedir.

Anayasamızın 174. maddesinde sayılan ve "Anayasaya aykırı olduğu şekilde anlaşılamayacağı ve yorumlanamayacağı" vurgulandıktan sonra İnkılap Kanunlarının en başında yazılı olduğuna göre, **Tevhidi Tedrisat Kanunu Anayasa hükmü haline gelmiştir.**

O halde, 1) Gereğinden fazla ilahiyat fakültesi açılması, 2) İmam Hatiplik gibi din görevi görecek memurların yetişmesini sağlayacak adedi geçecek şekilde, başka bir anlatımla milyonlarca çocuğumuzu dini eğitime tâbi kılacak şekilde imam hatip okulları açılması, açıkça Anayasaya ve eğitimde laiklik ilkesine aykırıdır.

Bu konuyu daha çok aydınlığa kavuşturmak için esas hakkında görüşümüzde belirttiğimiz hususlara ek olarak, şu hususlara değinmek istiyoruz:

Anayasa Mahkemesi Genel Sekreteri Bülent Serim, 22.8.1997 tarihli Cumhuriyet gazetesine yazdığı "İsteğe Bağlı Dinsel Eğitim ve Öğretim" adlı makalesinde şöyle diyor:

"Son günlerdeki tartışmaların odaklaştığı 'Öğretim Birliği Yasasının Anayasanın 174. maddesinde yer alması ne anlama geliyor' sorusuna yanıt aranması gerekmektedir. Bu sorunun yanıtını bulabilmek için Anayasayı 'okumayı' bilmek gerek. At gözlüğü takarak 174. maddeyi Anayasadan soyutlayıp soruya yanıt bulmaya çalışmak, bizi noksan değil, yanlış sonuca götürür. Kasıtlı değilseniz, Anayasanın kuralları arasında bir gezintiye çıkıp konuyu bütün olarak ele almak ve anlamak zorundasınız. Şimdi biz bunu yapmaya çalışacağız.

Tüm Anayasalar bir ideolojiyi benimsemiş ve bu ideoloji üzerine yapılandırılmıştır. Bizim Anayasamızın ideolojisi

Atatürkçülüktür (Kemalizm). Atatürkçülük ideolojisini oluşturan Atatürk ilke ve devrimleri Anayasanın temel harcı olmuştur. Bu temel harç, Anayasa metnine dahil olan ve temel kavramları koyması, Anayasanın dayandığı temel ilkeleri belirlemesi yönünden özel önem taşıyan Anayasanın başlangıcında ortaya konulmuştur. Başlangıcın ilk paragrafında, Anayasanın, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu, eşsiz önder ve kahraman Atatürk'ün ilke ve devrimleri (inkılapları) doğrultusunda anlaşılması, özüne ve ruhuna bu yönden 'saygı' ve 'mutlak sadakatle' yorumlanıp uygulanması gerektiği belirtilmiştir. Başlangıcın beşinci paragrafında, hiçbir düşüncenin Atatürk ilke ve devrimleri karşısında korunamayacağı açık biçimde vurgulanmıştır. Anayasanın 2. maddesinde ise, Türkiye Cumhuriyeti'nin Başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan bir devlet olduğu yazılır. Atatürk ilke ve devrimlerinin amacı ve ereği, yine Başlangıcın ikinci pragrafına göre, ulusumuzu, dünya ulusları ailesinin eşit haklara sahip onurlu bir üyesi yapmak ve çağdaş uygarlık düzeyine ulaştırmaktır.

Atatürkçülük temeli, Anayasanın çeşitli maddelerinde yansımasını bulmuştur. 'Eğitim ve Öğretim Hakkı ve Ödevi' başlıklı 42. maddede, eğitim ve öğretimin, Atatürk ilke ve devrimleri doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, devletin yönetim ve denetimi altında yürütüleceği belirtilmiştir. Bununla yetinilmemiş, aynı maddede iki buyruk daha getirilmiştir: bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılamaz; eğitim ve öğretim özgürlüğü, Anayasaya bağlılık (sadakat) borcunu ortadan kaldırmaz. Anayasaya bağlılık, önce Atatürk ilke ve devrimlerine uygun, onun gereğini yerine getirecek içerikte olmasını koşul kılmaktadır. Maddede, bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim 'yerleri' açılamaz denildiğinden, isteğe bağlı dinsel eğitimin kurs biçiminde düzenlenmesi, sonucu değiştirmeyecektir.

Atatürk ilke ve devrimleri kimi devrim yasalarıyla oluşturulmuş ve bu yasalarla yaşama geçirilmiştir. 1961 Anayasası'nda olduğu gibi (m.153) 1982 Anayasası'nda da (m.174) devrim yasaları koruma altına alınmıştır. 174. madde, devrim yasalarını yalnız koruma altına almakla kalmamış, aynı zamanda bu yasalara Anayasal nitelik kazandırmıştır. Anayasanın başlangıcı, 2, 42 ve 174. maddeleri birlikte düşünüldüğünde bu sonuca kolaylıkla varılmaktadır. Ancak, bu sonucu içine sindiremeyenler yönünden bir adım daha atıp 174. maddeyi büyüteç altına yatırmak istiyorum. Önce 174. maddenin, ilk okumada anlaşılamayacak denli karışık ilk tümcesini, okuyucuların bağışlayacağını umarak yinelemeyi zorunlu görüyorum: 'Anayasanın hiçbir hükmü, Türk toplumunu çağdaş uygarlık seviyesinin üstüne çıkarma ve Türkiye Cumhuriyeti'nin laiklik niteliğini koruma amacını güden, aşağıda gösterilen İnkılap Kanunlarının, Anayasanın halkoyu ile kabul edildiği tarihte yürürlükte bulunan hükümlerinin, Anayasaya aykırı olduğu şeklinde anlaşılamaz ve yorumlanamaz. Görüldüğü gibi tümce Türkçe yönünden pek anlaşılabilir gibi değildir. Tümcenin sonundaki 'Anayasaya aykırı olduğu biçiminde anlaşılamaz ve yorumlanamaz' kuralı, tümcenin başındaki 'Anayasanın hiçbir hükmü' söylemiyle mi, yoksa devrim yasalarıyla mı ilgilidir? Tümceyi çözümleyebilmek için önce 'anlaşılamaz ve yorumlanamaz' yükleminin, 'Anayasaya aykırı olduğu biçiminde' söyleminden ayrılması gerekir. Bu yüklem, tümcenin başındaki 'Anayasanın hiçbir hükmü' söylemine ilişkindir. **Bütün bu açıklamalar ve maddenin amacı göz önünde bulundurularak şu yargıya varmak olanaklıdır. Devrim yasalarının Anayasaya aykırı olduğu ileri sürülemez. Anayasanın hiçbir hükmü de, devrim yasalarının Anayasaya aykırı olduğu biçiminde yorumlanamaz.** Yani, bir hüküm yorumlanırken devrim

yasalarının Anayasaya uygun olduğu varsayılır. Bu demektir ki, devrim yasaları Anayasanın bir kuralı ile çatışırsa üstünlük devrim yasalarındadır. İşte bu özellik devrim yasalarına Anayasal nitelik kazandırmaktadır. Yalnızca koruma altına almanın, devrim yasalarının temel yasalar olarak uygulanmadıktan sonra önemsiz kalacağı düşüncesiyle bu düzenleme yapılmıştır.

1982 Anayasası'nın 174. maddesi, 1961 Anayasası'nın 174. maddesi, 1961 Anayasası'nın 153. maddesindeki kuralı aynen yinelemektedir. 1961 Anayasası'nın 153. maddesinin kabulü sırasındaki aşamalar yorumumuzu haklı çıkarmaktadır. Maddenin ilk tümcesi Temsilciler Meclisi'nde, 'Türk toplumunun çağdaş uygarlık seviyesine erişmesi ve Türkiye Cumhuriyeti'nin laiklik niteliğini koruma amacını güden aşağıda gösterilen devrim kanunlarının, bu Anayasanın halkoyu ile kabul edildiği tarihte yürürlükte bulunan hükümlerinin Anayasaya aykırılığı ileri sürülemez' biçiminde kabul edilmiştir. 'Anayasanın hiçbir hükmü Anayasaya aykırı olduğu biçimde anlaşılamaz ve yorumlanamaz' söylemi Milli Birlik Komitesi'nde eklenmiş ve tümce bugünkü biçimine getirilmiştir. İki metin karşılaştırıldığında, Temsilciler Meclisi'nce kabul edilen metnin daha dar kapsamlı olduğu anlaşılacaktır. Çünkü bu metinde, Anayasanın öbür kurallarıyla bağlantı kurulmamış, yalnızca devrim yasalarının Anayasaya aykırılıklarının ileri sürülemeyeceği belirtilmiştir. Metin böyle kalsaydı Anayasanın bir başka kuralı yorumlanırken, devrim yasalarının Anayasaya aykırı biçimde anlaşılması olanaklı olacaktı. Maddenin gerekçesinde de, zaman zaman çeşitli amaçlarla devrimlere karşı geriletici telkin, propaganda, hatta eylemlere girişildiği, özellikle son yıllarda bu tür olayların yoğunlaştığı, ulusal birliği zedeleyici ve ulusumuzun uygar dünyadaki durumunu sarsıcı nitelikteki zararlı davranışları ön-

lemek amacıyla devrim yasalarının Anayasaya aykırılığının ileri sürülmesinin bu maddeyle engellendiği vurgulanmıştır.

Devrim yasalarının, Anayasal nitelikte temel yasa olduğu yorumu bizi, yasalar çıkarılırken Öğretim Birliği Yasasının gözetilmesi gerektiği sonucuna götürmektedir. Öğretim Birliği Yasası, eğitim ve öğretimde dinsel olan ve olmayan ikiliğinin kaldırılması amacıyla çıkarılmış, bunu sağlamak için de tüm eğitim ve öğretim kurumları, okul niteliğinde olsun olmasın Milli Eğitim Bakanlığına bağlanmıştır."

Genel Başkan Necmettin Erbakan dahil, Refah Partisi'nin hiçbir sözcüsünün, imam hatip okullarının Anayasanın 174. maddesine aykırı olarak çoğaltılması, okullarda kız öğrencilerin dinsel kıyafetlerle eğitim yapmaları, devlet dairelerinde kadın memurlara da aynı şekilde çalışma izni verilmesi, denetimli olsun veya olmasın Kur'an kurslarının olabildiğince çoğaltılması ve buralardaki eğitimin çok küçük yaşlarda başlaması taleplerinden herhangi birini veya hepsini içermeyen bir konuşmasına bugüne kadar şahit olmadık.

Diğer talepleriyle birlikte değerlendirildiğinde, Refah Partisi'nin kavgasını verdiği hususlar gerçekleşirse, Türkiye Cumhuriyeti'nin din kuralları esas alınarak yönetilen ülkelerden farklı olacağını iddia edebilecek aklı başında tek kişi çıkacağını sanmıyorum.

Bir de laik (!) olmasalardı, ne yapacaklardı acaba?

Türkiye Cumhuriyeti, Tevhidi Tedrisata (eğitim birliğine), o kadar önem vermiştir ki, Refah Partisi'nin savunmalarına dayanak yapmaya çalıştığı Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni, bu konuda çekince koyarak imzalamıştır.

Bütün bu açıklamalarımdan sonra, son sözüm şöyle olacak:

Gerek ülkemizde ve gerekse dünyada, mahkemelerce kapatılan hiçbir parti, Refah Partisi kadar kapatılmayı hak etmemiştir.

Saygılar sunuyorum.

Vural Savaş
Cumhuriyet Başsavcısı

RECEP TAYYİP ERDOĞAN HAKKINDAKİ TEBLİĞNAME

T.C.
YARGITAY CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI

Bölüm	08
Sayı	98082685
Sanık	Recep Tayyip Erdoğan
Müdahil	
Suçun Nev'i	Halkı, Din ve Irk Farklılığı Gözeterek Kin ve Düşmanlığa Açıkça Tahrik Etmek.
Suç Tarihi	6.12.1997
Mahkeme	Diyarbakır 3 Nolu Devlet Güvenlik Mahkemesi
Uygulama	Sanığın TCK'nın 312/2, 59. maddeleri gereğince 10 ay süreyle hapis ve 716.666.666 lira ağır para cezası ile cezalandırılmasına dair.
Karar Tarihi/No	21.4.1998, 36/69
Tebliğ Tarihi	21.4.1998
Temyiz Tarihi	21.4.1998 (Süre Tutum Dilekçesi)
Temyiz Eden	Sanık vekilleri

Sanık Recep Tayyip Erdoğan'ın "hakkında verilen karara boyun eğmeyeceğini" açıkça ilan edip ucuz kabadayılık gösterilerine

kalkışması; bu davaya ilişkin olarak bazı milletvekillerinin, "görülmekte olan bir dava hakkında Yasama Meclisinde yargı yetkisinin kullanılması ile ilgili soru sorulamaz, görüşme yapılamaz veya herhangi bir beyanda bulunulamaz" yolundaki Anayasamızın 138. maddesinin üçüncü fıkrasına aykırı hareket etmeleri; özellikle bazı gazetelerin Basın Kanununun 30. maddesindeki "ceza kovuşturmasının başlamasıyla hüküm kesinleşinceye kadar hâkim ve mahkemelerin hüküm, karar ve işlemleri hakkında mütalaa yayımlanması yasağına" uymak bir yana, sanığın suç sayılan sözlerini de içeren ve mahkeme kararını kınayan ilanlar, makaleler ve söyleşiler yayımlayarak, bu dava vesile edilerek başta Adliyemiz ve ordumuz olmak üzere Cumhuriyetimizin en sağlam kurumlarını yıpratmaya, baskı altına almaya, olaylar çıkarmaya çalışmaları karşısında dava dosyası bizzat tarafımdan incelemeye alınmıştır.

TCK'nın 312. maddesinin ikinci fıkrası hükmüne göre, "Halkı; sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge farklılığı gözeterek kin ve düşmanlığa açıkça tahrik eden kimse... cezalandırılır."

Her ülkede sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge farklılıkları olması ve çeşitli gruplar arasında hukuk düzeni içinde mücadele yapılması doğal olmakla birlikte; hiçbir hukuk düzeni, bu mücadelenin kin ve düşmanlığa dönüşmesine yol açacak şekilde propaganda yapılmasına izin veremez. Aksi halde o ülkede kamu düzeninin sağlanmasına olanak kalmayacağından, bütün demokratik ülkelerin ceza yasalarında, TCK'nın 312. maddesine benzer hükümlere yer verilmiştir.

Ord. Prof. Dr. Sulhi Dönmezer, 26.4.1998 tarihli Milliyet gazetesinde, TCK'nın 312. maddesinin uygulanmasına ilişkin olarak, gazeteci Nilgün Cerrahoğlu ile yaptığı söyleşide;

"Bir söz veya yazı, halkı kin ve husumete tahrik edecek nitelikte mi, değil mi? Bu niteliği taşıyıp taşımadığını belirlemek için değerlendirme yapmaya mecbursunuz. Kanunlar, bu niteliği belirlemek amacıyla bazı hükümler koyar. Bu suçlar, Fransa ve Almanya'da da var. Kanunda kullanılan ibareler de aynı... Bu suçları ih-

das etmeye mecbursunuz. Bu suçları kaldırırsanız, toplum içindeki muhtelif gruplar birbirini boğazlamaya başlar. 312. maddedeki suçları ihdas etmek kaçınılmazdır. Dünya ülkelerinde bu suç var," demiştir.

Söz konusu hükmün, Anayasaya aykırı olduğunun iddia edilmesi üzerine Anayasa Mahkememiz, 29.1.1964 gün ve 193/9 sayı ile;

"Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda böyle bir fiilin suç sayılmasını engelleyen herhangi bir hüküm yoktur. Cemiyetin muhtelif sınıflarını, vatandaşlar arasında umumun güvenliği için tehlikeli bir tarzda kin ve adavete izin verme, huzurun bozulmasını istemek olur. 312. madde ile, yurtta güven ve düzenin bozulması engellenmek istenmektedir" gerekçesiyle, hükmün Anayasaya aykırı olmadığına karar vermiştir.

TCK'nın 312. maddesinin ikinci fıkrasında yazılı suça göre daha hafif cezai müeyyide taşıyan, aynı maddenin birinci fıkrasında yazılı "kanunun suç saydığı fiili övme" suçunun düşünce açıklama ve yayma hürriyetine aykırılığı iddiasını, İtalyan Anayasa Mahkemesi, 1970 yılında verdiği bir kararla reddetmiştir. (Prof. Dr. Doğan Soyaslan, Ceza Hukuk Özel Hükümler, 1996, Cilt 2, s.143.) **Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, TCK'nın 312. maddesi uygulanarak bir yıl hapis cezasına mahkûm olan M.Mehdi Zana'ya ilişkin ve 25.11.1997 tarihinde açıklanan kararında, söz konusu maddenin uygulanmasıyla, ifade özgürlüğü ile ilgili sözleşmenin 10. maddesinin ihlal edilmediğine karar vermiştir. Başka bir deyişle, TCK'nın 312. maddesinin, düşünceyi ifade hürriyetine kısıtlama getiren bir madde olmadığını Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de kabul etmiştir.**

Bu suçlara ilişkin davalarda, yerel mahkemelerce verilen kararları inceleyen Yargıtay 8. Ceza Dairesi, yılların deneyimi ile, çağdaş ve demokratik ülkelerdeki yorum ve uygulamalara uygun olarak, 10.12.1997 gün ve 15582/17413 sayı ile verdiği ilke niteliğindeki kararında;

"Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 2. maddesinde; Cumhuriyetin, Atatürk Milliyetçiliğine bağlı, demokratik, laik ve sosyal bir Hukuk Devleti olduğu kavramlarıyla temel ilkelerinin belirlendiği; bu ilkelere göre; Laik Devlet yapısı içinde herkesin özel hayatında inançlarını özgürce yaşaması en doğal hakkı olmakla birlikte, bireylerin Devletin yasa ve kurallarını kendi inançlarına uydurmayı istemek ve dayatmak hakkına sahip bulunmadıkları, bunun da ötesinde **hiç kimsenin hukuk düzeninden de boyutlu olan kamu düzenine karşıtlığını gerekçe yaparak toplumda gerginlik yaratıcı, insanları birbirlerine karşı kin ve düşmanlığa tahrik edici söz ve eylemlerde bulunma hakkına sahip olamayacağı;** TCK'nın 'Ammenin Nizamı Aleyhine İşlenen Cürümler' başlığı altında düzenlenen 312. maddesindeki suç tipinde bu tür davranışların yaptırıma bağlandığı; sanık Belediye Başkanının taşıdığı sıfat itibariyle ve özellikle dini duyguları coşkulu biçimde ateşleyerek kendi alt kültürüne bağlı toplumunu etkileme ve yönlendirme gücüne sahip olacağı tartışmasız bulunan sanığın halkı, laik sistemi savunanlara karşı kin ve düşmanlığa alenen tahrik ettiği, hukuka aykırı, kusurlu davranış biçiminin TCK'nın 312. maddesinin 2. fıkrasındaki suçu oluşturacağı," belirtilmiştir.

Söylenen sözlerin "halkı, sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge farklılığı gözeterek kin ve düşmanlığa açıkça tahrik" mahiyetinde olup olmadığının tespitinde: bu sözlerin, hangi tarihte, hangi mahalde, ne çeşit bir kitle hedef alınarak ve hangi amaçla söylendiği; sanığın kişiliği, eğer sanık bir siyasi parti mensubuysa, o partinin amaçları birlikte değerlendirilerek hükme varılır.

Mesela, Kurtuluş Savaşımız sırasında, milli ordularımızı hedef alarak "ORDULAR İLK HEDEFİNİZ AKDENİZ'DİR. İLERİ!" sözlerinin ATATÜRK tarafından söylenmiş olması; bu sözlerin, günümüzde ve bölücü eylemler devam ederken PKK liderleri tarafından tekrarlanması, suçun oluşmasını engellemez.

Bu genel açıklamalardan sonra olay değerlendirildiğinde:

1– Bayram değildir, seyran değildir.

Bayram değildir, seyran değildir ama, sanık Recep Tayyip Erdoğan'ın liderlerinden biri olduğu Refah Partisi'nin kapatılması davası, Anayasa Mahkememizde karar aşamasına gelmiştir.

O Refah Partisi ki, Genel Başkanı Necmettin Erbakan "Türkiye'nin şu anda bir şeye karar vermesi lazım. Refah Partisi adil düzen getirecek, bu kesin şart. Geçiş dönemi yumuşak mı olacak, sert mi olacak, tatlı mı olacak, kanlı mı olacak. Altmış milyon buna karar verecek," dediği, cihad çağrıları yaptığı, Anayasamızın değişmez ilkelerine aykırı biçimde, din ve mezhep esasına dayalı çok hukuklu sistemi savunduğu;

Milletvekillerinden Şevki Yılmaz'ın "Allahın size soracağı soru şöyle: küfür düzeninde İslam devleti olsun diye niçin çalışmadın? Erbakan ve arkadaşları, parti görüntüsü adı altında bu ülkeye İslamı getirmek istiyor. Savcı anladı. Savcı kadar biz anlasak bunu, meseleyi halledeceğiz. Kim iktidar Müslümanın eline geçmeden cemaati silaha teşvik ediyorsa, ya o cahildir, ya başkaları tarafından görevlendirilen bir haindir. Çünkü hiçbir peygamber, devleti ele geçirmeden harbe müsaade vermemiştir. Müslüman akıllı olur. Karşısındaki düşmanı nasıl yeneceğini göstermez. Kurmay çizer, asker uygular. Bizim görevimiz, konuşmak değil, asker olarak ordu içerisindeki planı uygulamaktır," dediği;

Milletvekillerinden Hasan Hüseyin Ceylan'ın "Bu vatan bizimdir. Rejim bizim değildir. Türkiye yıkılacak beyler. Türkiye Cezayir olur mu diyorlar. Orada % 81 nasıl olmuşsa, % 20 falan değil, % 81'lere ulaşacağız. Boşuna uğraşmayın ey emperyalist batının, sömürgeci batının, vahşi batının ve dünyayla beraber olacağız diyerek ırz ve namus düşmanlığı yapan, Müslüman kadının bacakları arasına insan yerine köpek yerleştirecek kadar köpekleşen ve enikleşen, batının taklitçiliğine soyunmuş sizlere sesleniyorum. Boşuna uğraşmayın, Kırıkkalelilerin ellerinde gebereceksiniz... Çözüm isterseniz şeriatçılıktır," dediği;

Genel Başkan Yardımcısı ve Milletvekili Ahmet Tekdal'ın "Par-

lamenter sistemin hâkim olduğu yerlerde, eğer bir millet gerekli şuuru göstermez, hak nizamının tesisi sadedinde gayret sarfetmez ise, kendisini iki bela karşılayacaktır. Bunlardan bir tanesi: Bütün münkirler karşısına gelecek, zulüm görecek ve zulmün neticesinde de helak olup gidecektir. Bir diğeri: Mükellef olduğu hak nizamının tesisi için çalışmadığından cenabı hakka hesabını veremeyecektir," dediği;

"Şeriat isteriz" çığlıklarıyla, Sivas'ta 33 vatandaşımızı yakan kişilerin avukatlığına talip olup şeriatçı kesime mesajlar vermeye çalışan Genel Başkan Yardımcısı ve Milletvekili Şevket Kazan'ın, Adalet Bakanı olduktan sonra, İslami kanlı terör örgütlerinin posterleri altında, laik dünya görüşüne sahip vatandaşlarımıza "şeriat enjekte edeceğini" söylediği için tutuklanan, partisinin Sincan Belediye Başkanı Bekir Yıldız'ı, cezaevinde özel şekilde ziyaret ederek, bu çeşit eylemlere arka çıktığı görüntüsünü yarattığı;

Milletvekillerinden İbrahim Halil Çelik'in "Refah Partisi iktidarında imam hatip okullarını kapatmaya kalkarsanız kan dökülür. Cezayir'den beter olur. Ben kan dökülmesini istiyorum. Demokrasi böyle gelecek. Fıstık gibi olacak. Ordu, 3500 PKK'lı ile başedemedi. Altı milyon İslamcıyla nasıl başedecek. Ben sapına kadar şeriatçıyım. Şeriatın gelmesini istiyorum," dediği;

Refah Partisi Kayseri Belediye Başkanı Şükrü Karatepe'nin "Bu düzen değişmeli. Bekledik. Biraz daha bekleyeceğiz. Gün ola, harman ola. Müslümanlar, içinizdeki hırsı, kini, nefreti eksik etmesin," dediği de göz önünde tutularak;

Hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak biçimde laik Türkiye Cumhuriyeti'ni yıkıp, yerine şeriat düzeni kurmaya ve ülkemizde iç harp ortamı yaratmaya çalıştığı için, Refah Partisi hakkında Başsavcılığımızca kapatma davası açılmıştır.

Nitekim olaydan kısa bir süre sonra da, 16.1.1998 tarihinde, Refah Partisi "Laik Cumhuriyet ilkelerine aykırı eylemlerin odağı haline geldiğinin tespit edildiği" gerekçesiyle, Anayasa Mahkemesi'nce temelli kapatılmıştır.

Anılan kapatma kararından kısa bir süre önce, 6.12.1997 tarihinde, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı olan sanık, "Kürt" ve "Arap" kökenli yurttaşlarımızın çoğunlukta olduğu; pek çok kanlı eylemi gerçekleştiren yasadışı Hizbullah örgütünün, ülkemizde din temeline dayalı bir devlet düzeni kurulması amacıyla faaliyet gösteren şeyhlerin ve tarikat liderlerinin en fazla etkili olduğu; Cumhuriyetimizin ilk yıllarında, yabancı ülkelerin kışkırtmasıyla, devletimize karşı silahlı isyanlara katılmış kişilerin bulunduğu bir yörede, açık hava toplantısı düzenletip, kürsüye çıkarak, binlerce kişiye karşı;

"Minareler süngü, kubbeler miğfer, camiler kışlamız, müminler askerimiz. Bir şey bizi sindiremez. Gökler yerler açılsa, üzerimize tufanlar, yanardağlar saçılsa, biz oyuz ki, imanıyla övündüğümüz ecdadımız, titretici şeylere hiçbir gün diz çökmemiş, Anadolu'nun tapusu Malazgirt'ten ta Çanakkale'ye, imanın geçilmez kalesine kadar ecdadımızı zaferden zafere koşturan şey, şu anda Siirtli hemşehrilerimin içinde bulunduğu bu inanç birliğidir... Bu ülkeyi yanlış zihniyetlere mahkûm edenlere karşı biz mücadelemizi sürdüreceğiz... Atalarımız ne güzel söylemiş, ağaca yaslanma çürür, yıkılır, desteksiz kalırsın. Kula yaslanma, fanidir, ölür kılavuzsuz kalırsın. Allaha yaslan ki ayakta kalasın. İşte bu noktadan hareketle konuşuyorum, bu anlayıştan hareketle konuşuyorum... Göğsümü gere gere söylüyorum, benim referansım İslamdır... İnancımı rahatlıkla konuşamayacaksam, söyleyemeyeceksem, bu şehitler ülkesi Türkiye'de benim ne işim var?.. Kardeşlerim diyor ki bu ezanlar susmayacak. Bundan endişeniz mi var? İstiklal Marşımızın içinde ne yazıyor?

'Bu ezanlar ki şahadetleri dinin temeli
Ebedi yurdumun üstünde benim inlemeli'

diyor. İstiklal Marşı'nın içinde böyle yazacak, ezanı susturacaklar... Susturamazlar. Yanardağ oluruz, yıldırım oluruz, ezan susturanların karşısında patlarız. İşin lamı cimi yok. Bunun için varız. İstiklal Marşı bizim manifestomuzdur... Orada ne diyor? 'Hakkıdır hakka

tapan milletimin istiklal.' Dikkat edin orada 'Hakkıdır kula tapan milletimin istiklal' demiyor... Üniversitedeki bacıma başındaki başörtüyü çıkarmadıkça okuyamayacaksın deniyorsa, bu ülkede zulüm vardır... Böyle devam etmeyecek, eninde sonunda hak tecelli edecek... Biz dinle beraber olmaya mecbur muyuz? Evet mecburuz... Son cümle üstad Necip Fazıl'dan:

'Mihrabtan ilahi kelam geliyor yere düşmüş,
Selam geliyor, ne para, ne pul, ne makam, ne mevki,
Savulun kalplere adil düzen geliyor'" demiştir.

Sözler etkisini göstermiş ve "tekbir" sesleri ortalığı kaplamıştır.

Niteliği ve amaçları yukarıda açıklanan Refah Partisi'nde politika yapmayı içine sindirebilmiş, "benim için demokrasi amaç değil, araçtır" diyerek Makyevelist kişiliğini açıkca ortaya koyduğu bilinen sanığın, bu sözleri söylemekteki amacı bellidir.

Refah Partisi kapatılırsa, aynı amaçları gerçekleştirmeye çalışacak yeni bir parti kurulacağını bilmekte ve o partiye lider olmak istemektedir.

Anayasamızın 4 ve 2. maddeleri gereğince, "laikliği" de içeren Cumhuriyetimizin temel niteliklerini değil değiştirmek, değiştirilmesinin teklif edilmesi dahi mümkün değildir.

Ülkemizde şeriatçıların emelleri, ancak kanla ve iç harp çıkararak gerçekleştirilebilir.

Sanık, silahlı eylem çağırıştıran bu sözleriyle, SEVR'i hortlatmaya çalışan ve bu nedenle ülkemizde hem "bölücü" parti ve kişileri, hem de "Siyasal İslamcı" parti ve kişileri destekleyen paralı ve çok etkili dış güçlere, ayrıca içimizdeki "Siyasal İslamcılara", sizin aradığınız adam benim imajını vermeye çalışmaktadır.

Esasen sanık bu imajı uzun yıllardır vermeye çalışmaktadır.

Sanık Recep Tayyip Erdoğan'a soruyorlar:

"Soru... Örneğin Kürtler biz ayrı yaşamak istiyoruz diyebilirler?

Erdoğan: Bu durumda belki Osmanlı eyaletler sistemi benzeri bir şey yapılabilir...

Soru: "Bağımsızlık isterlerse. Tamamen ayrılmak isterlerse...

Erdoğan: Bu toprak üzerinde böyle bir bağımsız yapıyı kurma kudreti varsa... kurar." (Hikmet Çetinkaya, Cumhuriyet gazetesi, 8 Mayıs 1998.)

Sanık bunlarla da yetinmemiş:

"Yetmiş yıllık tarihinde Türkiye Cumhuriyeti katı bir üniter anlayışa sahip olmuştur," diyebilmiştir. (Metin Sever/Cem Dizdar, 2. Cumhuriyet Tartışmaları.)

Sanık bu sözleri söylediğinde, Refah Partisi İstanbul İl Başkanıdır. Belediye Başkanı olduktan sonra Ümraniye Merkezinin açılışında;

"Tutturmuşlar 'laiklik elden gidiyor.' Bu millet istedikten sonra tabii elden gidecek. Sen bunun önüne geçemezsin ki.

...Bu ülkenin % 99'u Müslüman. Hem laik, hem Müslüman olunmaz. Ya Müslüman olacaksın ya laik. İkisi birarada olunca ters mıknatıslanma yapar. Mümkün değil ikisinin birarada olması. Ben Müslümanım diyenin, aynı zamanda laikim demesi mümkün değil. Niye? Çünkü Müslümanlığın yaratıcısı Allah, kesin hâkimiyet sahibidir. 'Egemenlik kayıtsız ve şartsız milletindir' demek, koskoca bir yalan.

...Sandığa giderken egemenlik milletindir. Ama maddede ve manada egemenlik Allahındır. Bunu iyi kavramaya mecburuz.

...Çözüm ortada, 1.5 milyarlık İslam âlemi, Müslüman Türk milletinin ayağa kalkmasını bekliyor. Kalkacağız. Onun ışıkları gözüküyor. Bu kıyam başlayacak," demiştir.

Milliyet gazetesi yazarı Nilgün Cerrahoğlu'na verdiği ve 14.7.1996 tarihinde bu gazetede yayımlanan mülakatında;

"Demokrasi amaç mı, araç mı? Ha burada bizim kesin bir ayrılığımız var. Biz diyoruz ki, demokrasi amaç değil, araçtır... Refah din değildir. Eşittir İslam değildir. Ama referansımız İslamdır. Referansımıza ters hiçbir şey yapmak ve yaşamak istemiyoruz," demiş; Cerrahoğlu, "Referansınıza ters kanunlar kalkacak mı?" diye sorduğunda; "Tabii. Kanunları da insanlar yapıyor," demiştir.

Ülkemizde olup bitenlerin bilincinde olup da, sanığın savunmasını samimi bulmak mümkün değildir.

Ne demişti Ziya Paşa:

"Hiç ummadığın keşfeder esrâr-ı derûnun

Sen herkesi kör, âlemi sersem mi sanırsın"

Burada Atatürk'ün bir özdeyişine değinmeden geçemeyeceğiz:

"Türk milletinin içtimai nizamını ihlale müteveccih didinmeler, boğulmaya mahkûmdur. Türk milleti kendisinin ve memleketinin yüksek menfaatleri aleyhine çalışmak isteyen müfsid, sefil, vatansız ve milliyetsiz sebeküm ağızların hezeyanlarındaki gizli ve kirli emelleri anlamayacak ve onlara müsamaha gösterecek bir heyet değildir."

Devlet hayatımızın din kurallarını esas alarak düzenlemesini isteyenler, başka bir anlatımla "şeriatçılar" asırlar boyunca hep aynı taktiği uygulamışlardır.

Kabakçı Mustafa'ların, Derviş Vahdeti'lerin, Şeyh Sait'lerin, Said-i Nursi'lerin dava arkadaşları olduklarını gizleyebilmek için; din alimlerince hoş karşılanmamasına rağmen yabancı ressamlara resmini yaptıran, medreselerde Yunan klasiklerini okutturan, "şer'i hukuk" yerine "örfi hukuk"u olabildiğince uygulatmaya çalışan, devrine göre en çağdaş ve laik kişi olarak kabul edilebilecek Fatih Sultan Mehmet'i, hatta Kanuni Sultan Süleyman'ı, Mehter müziğinin en güzel örneklerini yaratmış ve Atatürk'ün en çok hayranlık duyduğu hocası Ahmet Muhtar Paşa'yı; sağlığında kan kusturdukları, Mecelle'yi hazırlayan Cevdet Paşa'yı ve daha nice değerli devlet adamımızı ve bilginlerimizi kendi yandaşları gibi göstermeye çalışmışlar;

Devlet organlarımıza sızmayı başaramadıkları zamanlarda "din elden gidiyor" yaygarasını koparmışlar; devlet organlarında etkili duruma geçme olasılığı belirince de, dinsel özgürlükleri savunan, her düşünceye saygılı kişiler gibi görünmeye çalışmışlar; ama

hangi kişiliğe bürünürlerse bürünsünler, daima ülkemizi parçalamak isteyen etkili dış güçlerle işbirliği yapmışlardır.

"Şeriatçı"ları en iyi değerlendiren yine büyük Atatürk olmuştur. Şöyle diyor Nutuk'ta:

"Rauf Bey ve arkadaşlarının kurdukları parti 'muhafazakâr' adı altında ortaya çıkmış olsaydı, belki bir anlamı olurdu. Fakat bizden daha çok cumhuriyetçi ve bizden daha çok ilerici olduklarını iddiaya kalkışmaları elbette doğru değildi. 'Parti, dini düşünce ve inançlara saygılıdır' ilkesini bayrak olarak eline alan kimselerden iyi niyet beklenebilir miydi? Bu bayrak, yüzyıllardan beri cahilleri, bağnazları ve hurafelere inananları kandırarak özel çıkarlar sağlamaya kalkmış olanların taşıdıkları bayrak değil miydi? Türk milleti, yüzyıllardan beri, sonu gelmeyen felaketlere, içinden çıkabilmek için büyük fedakârlıkların gerekli olduğu pis bataklıklara, hep bu bayrak gösterilerek sürüklenmemiş miydi? Cumhuriyetçi ve yenilikçi olduklarını zannettirmek isteyenlerin yine bu bayrakla ortaya atılmaları, dini bağnazlığı coşturarak, milleti, Cumhuriyete, ilerlemeye ve yenileşmeye karşı kışkırtmak değil miydi?"

2– Sanık savunmalarında "Türk Standartları Enstitüsü tarafından yayımlanan ve Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 15.2.1994 gün ve 569 sayılı kararıyla öğretmenlere ve orta dereceli okul öğrencilerine tavsiye edilen 'Türk ve Türklük' adlı kitabında yer alan, Ziya Gökalp'e ait bir şiiri okumanın suç oluşturmayacağını" ileri sürmektedir.

Adı geçen kitapta yer alan söz konusu şiir aynen şöyledir:

ROMEN DİYOJEN

Yaktırayım Kur'an'ı
Yıktırayım Kâbe'yi
Şarka gelen görmesin
Minareli kubbeyi

ALPASLAN
Minareler süngü
Kubbeler miğfer
Cami kışlamızdır
Müminler asker

Balkan Harbi sırasında yazılmış bu şiirin son kısmı, siyasi mahiyetteki bir açık hava toplantısında, binlerce kişiye karşı niçin okunur?

Sanırsınız ki, Türkiye'yi "küffar" ordusu işgal etmiş.

Kâbeyi, minarelerimizi yıktıran, Kur'an'ı yaktıran, ezanı susturmaya kalkışan kişiler mi var ülkemizde? Halkımızın neredeyse tamamının Müslüman olduğu bu ülkede, laik düzen taraftarlarından ve o düzeni korumaya çalışan Anayasal kurumlarımızdan başka kimler için, minareler süngü, kubbeler miğfer, camiler kışla, müminler asker haline getirilecek?

Anadolu Müslümanlığının başlangıç tarihini 1071 olarak kabul edelim. Bu tarihten 1923 yılına kadar geçen süre tam sekiz yüz elli iki yıldır. Bu kadar yıl içinde, Anadolu'da on iki bin cami inşa edilmiştir. Evet, koskoca Selçuklu ve Osmanlı imparatorluklarının yaptırdıkları cami sayısı on iki bindir.

Osmanlı'dan Cumhuriyete yüklü bir borç, harabe haline gelmiş bir ülke ve genç nüfustan yoksun, savaşa savaşa bitkin düşmüş bir halk kalmıştır. Bu tür olumsuzluklarla işe başlayan Cumhuriyet Hükümetleri zamanında, yetmiş üç yılda, yetmiş iki bin cami yapılmıştır.

Kur'an'da ilk emir olarak "oku" denilmektedir.

Kur'an Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde hattatlar tarafından elle yazılıyordu. Hattat sayısının azlığı, elle Kur'an yazmanın zahmetli ve uzun zamana mal olması nedenleri ile, elde bulunan Kur'an sayısı çok sınırlı idi. Bu nedenle, Kur'an-ı Kerim sıradan insanların edinemeyeceği kadar pahalı idi. Anadolu'da yaşayan geniş halk yığınlarının ona elini bile sürmesi neredeyse olanaksızdı.

Şeriatçılar, Kur'an'ın matbaada basılmasına şiddetle karşı çıkmıştır. Şeriatçıların bu direnişi, on dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısına, hatta fiilen Cumhuriyete kadar sürmüştür. Cumhuriyetin getirdiği aydınlanma sayesinde Anadolu insanı Kur'an-ı Kerim'i tanımak olanağına kavuşmuştur. (Şakir Keçeli, Şeriat Nedir? Demokrasi ile Bağdaşır mı? 1997, s.31.)

Ziya Gökalp, "Hukuki Türkçülüğün gayesi, Türkiye'de asri bir hukuk vücuda getirmektir. Bu asrın milletleri arasına geçebilmek için en esaslı şart, milli hukukun bütün şubelerini teokrasi ve klerikalizm bakiyelerinden büsbütün kurtarmaktır," "Türk milliyetçilik duygusunun egemen olduğu bir ülkeyi, ancak milliyetçilik hissini içlerinde duyanlar yönetebilir."

"Eski Türkler hem demokrat, hem de feminist idiler. Zaten demokrat olan toplumlar genellikle feminist olurlar... Hakan tek başına bir elçiyi huzuruna kabul edemezdi. Elçiler ancak sağda hakan ve solda hatun oturdukları bir sırada ikisinin birden huzuruna çıkardı. Şölenlerde, kekaşlarda, kurultaylarda, tapınmalarda ve dinsel törenlerde, savaş ve barış toplantılarında hatun da kesinlikle hakan ile birlikte bulunurdu. **Kadınlar örtünmeye ilişkin hiçbir kısıtlama ile bağlı değillerdi,"** diyen;

Türkler bugün bir kavim, lakin yarın bir millet,
Ona uymayanlara benden yüce bir lânet,
Türk hiç geriye gitmez, Türk irticayı bilmez,
Lakin büyük kalbinden altun devri silinmez.

Arapça'ya meyletme,
İran'a da hiç gitme;
Tecvid'i halktan öğren,
Fâsihlerden işitme.

Bir ülke ki camiinde Türkçe ezan okunur,
Köylü anlar mânâsını namazdaki duanın,

Bir ülke ki mektebinde Türkçe Kur'an okunur,
Küçük büyük herkes bilir buyruğunu Hüdânın,
Ey Türkoğlu, işte senin orasıdır vatanın

şeklinde şiirler yazmış bir kişidir.

Dini siyasete alet edenler, genellikle el attıkları her şeyi kirletmişlerdir. Yanlış anlaşılmasına neden olacak birkaç mısraını okumakla, sanık, Ziya Gökalp'in aziz hatırasına da saldırıda bulunmuştur.

3– **Bilirkişi,** çözümü özel veya teknik bir bilgiyi gerektiren hallerde, olayın izi, parçası durumunda olan delilleri değerlendirmek, bunlara bir anlam vermek amacıyla, **hâkim tarafından görevlendirilen kişidir** (CMUK. 66). (Prof. Dr. Erol Cihan/Prof. Dr. Feridun Yenisey, Ceza Muhakemesi Hukuku, 1996, s.154.)

Hâkimin hiçbir zaman hukuki konularda bilirkişiye başvuramayacağının bilinmesi gerekir. Bilirkişilik kurumunun temelinde bir uyuşmazlığın çözümü için, hâkime yardımcı olacak özel bilgi ve uzmanlığa sahip kişiden faydalanmak düşüncesi olduğuna göre, hâkim hukuki konularda bilirkişiye başvurmamalıdır. Açıkladığımız bu sonuç, yasada 1985 yılında yapılan değişiklikle pozitif hukuk olarak 66. maddeye geçirilmiştir. Buna göre, hâkimlik mesleğinin gerektirdiği genel ve hukuki bilgi ile çözülmesi mümkün olan konularda bilirkişiye başvurulamaz. (Prof. Dr. Erdener Yurtcan, Ceza Yargılaması Hukuku, 4. basım, s.264.)

Hukuki konularda bilirkişiye başvurma gibi hâkime yasaklanmış bir konuda, kanuna karşı hile teşkil edecek bir biçimde "hariçten gazel okumak" elbetteki yasaktır.

Son zamanlarda, özellikle güçlü ve paralı yasadışı örgüt mensubu veya irticai faaliyetlere karışmış sanıkların avukatları, bazı profesörlerimizden aldıkları "hukuki mütalaaları", bilirkişi raporu imişçesine mahkemelerimize sunmaktadırlar. Bu çeşit davranışların yargı camiasında hoş karşılanmadığını belirtmekle yetiniyorum.

4– Bu dava dolayısıyla yapılan bazı eylemler Prof. Dr. Ahmet Kılıcoğlu tarafından, haklı olarak şu şekilde değerlendirilmiştir:

"İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın, henüz kesin hüküm teşkil etmeyen, temyiz yolu açık olan bir karara karşı düzenlediği protesto toplantıları ve sokak gösterilerine tanık olunmuştur. Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin vermiş olduğu, fakat henüz Yargıtay'ın inceleme ve kontrolünden geçmediği için kesinleşmemiş olan kararlarının açıklandığı günden itibaren, belli çevrelerin, yargıya ve yargıçlara karşı sokaklara dökülüp, gözdağı vermeleri oldukça ürkütücü ve düşündürücüdür.

Henüz kesinleşmemiş olan bir mahkeme kararına karşı yasal yollara başvurma olanağı varken, yargıya ve yargıçlara karşı gösteriler düzenleyenler, işe aldırdıkları belediye çalışanlarına gazetelere protesto ilanları verdirenler, kendi yaptıklarını unutup hoşgörü, düşünce özgürlüğü ve demokrasi gibi değerleri kimler ve hangi amaçlar için savunduklarını bir kez de bu olay nedeniyle ortaya koymuşlardır.

Görülmekte olan bir dava hakkında, kişisel görüşleri ya da eleştirileri yayımlamayı dahi yasaklayan (Basın Kanunu md.30) bir hukuk sisteminde, bu tür sokak eylemleri ve protesto gösterileri ve ilanlarıyla yargıya gözdağı vermeyi hukuka uygun, demokratik bir eylem saymak mümkün değildir.

Hukuk devletinde, yerel mahkeme kararlarına karşı başvurulacak yasal yollar bellidir. Bunlar arasında, belediye binasında gösteri tertip etmek, sokak ve meydan gösterileri, kitle iletişim araçlarında sanığa destek ilanları vermek yoktur.

Karar kesinleşinceye kadar sanığın yargı oranlarında savuma hakkı, karar kesinleştikten sonra ise eleştiri hakkı vardır. Fakat bu hak yargıya ve yargıçlara benzer davalarda gözdağı verme, hakaret etme, sindirme amaçlarına hizmet edemez. Yargının bu tür eylemlere tahammülü olmadığı gibi, alkışlanmaya ve sevgi gösterilerine de ihtiyacı yoktur." (Prof. Dr. Ahmet M.Kılıcoğlu, Yargıyı Protesto Eylemleri, Cumhuriyet gazetesi, 11.5.1998.)

5– Birbirlerine çamur atarak politika yapmayı alışkanlık haline getiren tüm politikacılar, "yargıya baskı yapılıyor, hukuk siyasallaşıyor" diyerek, siyasilere ilişkin yargı kararlarına ve hâkimlerimize halkımızın duyduğu güveni sarsmaya çalışmaktadırlar.

Aslında suç işleyen siyasileri cezalandırmaktan çekinen hâkimlerin bulunduğu ülkelerde "hukukun siyasallaştığı"ndan söz edilebilir.

Askeri yönetimler zamanında dahi hâkimlerimiz, sadece ve sadece vicdani kanaatlerine göre hüküm vermişlerdir. Bunun canlı tanıkları olan Cumhurbaşkanımız Süleyman Demirel, Bülent Ecevit, Deniz Baykal halen hayattadır. Özel olarak kurulmuş mahkemelerin tartışmalı kararları örnek gösterilerek yargıyı suçlamak haksızlıktır.

Eğer bir ülkede, iktidarda bulunan bir siyasi parti aleyhine parti kapatma davası açılabiliyorsa, yakın bir gelecekte iktidar olacağını ilan eden partilerin önde gelen liderleri, suç işlediklerinde cezalandırılabiliyorsa, o ülkede hukuk siyasallaşmamış demektir.

"Yargı" Türkiye Cumhuriyeti'nin en temiz kalmış kurumlarının başında gelmektedir ve yargıda siyasilerin ve yandaşlarının kopardığı veya koparacağı yaygaradan çekinerek, korkarak karar verecek hâkim bulunmamaktadır. Başka bir deyişle, siyasilerimiz bile hukuku siyasallaştırmayı başaramayacak ve hâkimlerimiz, suç işleyen herkes gibi, siyasileri de cezalandırmaya devam edeceklerdir.

6– **CMUK'un 307. maddesi gereğince "Temyiz ancak hükmün kanuna muhalif olması sebebine müstenit olur." Başka bir deyişle, sanığa verilen cezanın para cezasına çevrilmesi veya ertelenmesi gibi tamamen hâkimin takdirine bırakılmış hususlar temyiz sebebi (bozma nedeni) olamazlar. Yargıtay içtihatlarıyla bu kurala iki istisna getirilmiştir:** 1– Sanığın işlediği suçun unsurlarına dahil bir hususun verilen cezanın ertelenmemesi veya paraya çevrilmemesine gerekçe olarak gösterilmesi, 2– Bu hususlarda gösterilen gerekçenin dosya içeriğine uygun düşmeme-

si; başka bir deyişle "takdirde zaafiyet" bulunduğunun açıkça belli olması.

Yerel mahkemece "sanığın geçmişteki hali ve suç işleme eğilimine göre verilen cezanın ertelenmesine yer olmadığına... **Sanığın kişiliği nazara alınarak** sanığa verilen cezanın paraya çevrilmesine yer olmadığına" karar verilmiştir. Her iki hususta da gösterilen gerekçeler yasaya ve aşağıda açıklanacağı üzere dosya içeriğine uygundur.

Sanığa verilen cezanın paraya çevrilmemesi hususunda **"sanığın kişiliği"** yalnız başına yeterli ve yasal gerekçe iken, "verilen cezanın paraya çevrilmesi halinde etkili olamayacağı" gibi ek ve gereksiz gerekçeler gösterilmesi, ancak takdirde zaafiyet gösterildiğinin açık delili olarak görülebilirse bozma nedeni olabilir.

Çevre bilincinin bugünkü kadar kuvvetli olmadığı bir devirde Fatih Sultan Mehmet "Ormanlarımdan yaş kesenin başını keserim" diyerek, orman varlığımızın ülkemiz için ne kadar önemli olduğunu, daha 15. yüzyılda veciz bir şekilde vurgulamıştır.

Özellikle çok partili hayata geçildikten sonra politikacılarımızın oy alabilmek için orman varlığımızı tahribe yönelik davranışlara göz yummaları, orman suçları için sık sık af kanunları çıkarılması göz önünde tutularak, Anayasamızın 169. maddesinin üçüncü fıkrasına "Ormanlara zarar verebilecek hiçbir faaliyet ve eyleme müsaade edilemez. Ormanların tahrip edilmesine yol açan siyasi propaganda yapılamaz; münhasıran orman suçları için genel ve özel af çıkarılamaz. Ormanları yakmak, ormanı yok etmek veya daraltmak amacıyla işlenen suçlar genel ve özel af kapsamına alınamaz" hükmünün konulması zorunluluğu doğmuştur.

Ancak, itiraf edelim ki bizzat kendisi orman suçu işleyen politikacı, yok denecek kadar azdır. Sanık Recep Tayyip Erdoğan bizzat orman suçu işleyerek mahkûm olmuş bir politikacıdır.

Kanunlarımıza, yöneticilerimize ve özellikle hâkimlerimize saygı, kökleşmiş geleneklerimizin başında gelmektedir. Bu ge-

leneklere sayısızlık ve saldırılar tarihimiz boyunca daima dini siyasete alet edenlerden gelmiştir. Sanık Recep Tayyip Erdoğan, bu konuda da üzerine düşeni yapmış, hâkime hakaret etmekten de mahkûm olmuştur.

Türk hâkimi her zaman göstermeye çalıştığı engin hoşgörüsü ile, bu suçlardan sanığa verilen cezaları hem paraya çevirmiş ve hem de ertelemişse de; sanık yeni suçlar işlemekten çekinmemiştir.

Beyoğlu 1. Asliye Ceza ve Kartal 2. Sulh Ceza Mahkemelerinin 17.3.1998 ve 18.3.1998 tarihli kararlarıyla, inceleme konusunu teşkil eden suçun işlenmesinden sonra ve karar tarihinden kısa bir süre önce söz konusu sabıka kayıtlarının silinmesine karar verilmiştir. Bu durumda, ertelenmiş cezaların infazı veya tekerrür hükümlerinin uygulanması söz konusu olamazsa da, bilgisine ulaşan her husus hâkimin "vicdani kanaat"inin oluşmasında elbetteki etkili olacaktır.

Sanığın dosya içeriğinde somutlaşan kişiliği, geçmişteki hali ve suç işleme hususundaki eğilimleri göz önünde tutulduğunda, Yerel Mahkemenin sanığa verilen cezanın paraya çevrilmemesi ve ertelenmemesi hususundaki takdirinde bir isabetsizlik bulunmadığını açıklıkla ortaya koymaktadır.

SONUÇ: Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkındaki Kanunun 20. maddesi gereğince "Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin görevine giren suçların acele işlerden sayılması" ve tebliğnamemizin giriş bölümünde açıklanan nedenler birlikte değerlendirilip, dosyanın acele olarak incelenerek, sanık Recep Tayyip Erdoğan hakkındaki hükmün ONANMASINA karar verilmesi talep olunur. 4.9.1998.

Vural Savaş
Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı

FAZİLET PARTİSİ DAVASI

FAZİLET PARTİSİ

ESAS HAKKINDA GÖRÜŞ

VURAL SAVAŞ

Yargıtay
Cumhuriyet Başsavcısı

T. C.
CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI

SAYI: SP. 95 Hz.1999/116 **ESAS HAKKINDA GÖRÜŞ**

Anayasa Mahkemesi Başkanlığına

DAVACI	Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı
DAVALI	Fazilet Partisi
DAVA	Fazilet Partisi'nin Temelli Kapatılmasına Karar Verilmesi İstemi.
DAVA TARİHİ	7.5.1999
ESAS HAKKINDAKİ GÖRÜŞ TARİHİ	6.10.1999

1– **Öncelikle dile getirmek istediğim husus: 12.8.1999 tarihinde kabul edilen 4445 sayılı yasanın 18. maddesiyle 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 103. maddesine eklenen ikinci fıkranın Anayasamıza aykırı olduğu ve iptal edilmesi gerektiği yolundaki görüşlerimizdir.**

Siyasi Partiler Kanununun 28.3.1986 gün ve 3270 sayılı yasa ile değişik 103. maddesi metni, ikinci fıkrası Anayasa Mahkememizce iptal edilmeden önce şöyle idi:

"Bir siyasi partinin, bu kanunun 78 ile 88 ve 97. maddeleri hükümlerine aykırı fiillerin işlendiği bir mihrak haline geldiğinin sübuta ermesi halinde, o siyasi parti Anayasa Mahkemesi'nce kapatılır.

Bir siyasi partinin yukarıdaki fıkrada yazılı fiillerin mihrakı haline geldiği, **101. maddenin (d) bendinin uygulanması sonucunda** bu fiillerin o partinin üyelerince kesif bir şekilde işlenmiş olduğunun ve bu fiillerin kesif olarak işlenmesinin o partinin büyük kongre, merkez karar ve yönetim kurulu veya Türkiye Büyük Millet Meclisi'ndeki grup genel kurulu yahut bu grubun yönetim kurulunca zımnen veya sarahaten benimsendiğinin sübuta ermesiyle olur."

Söz konusu maddenin ikinci fıkrasının gönderme yaptığı 101. maddenin (d) bendi, değişiklikten önce şöyle idi:

"d) 1 – b bendinde sayılanlar dışında kalan ('b' bendinde sayılanlar şöyledir: Parti büyük kongresi, merkez karar ve/veya yönetim kurulu, TBMM grup yönetim veya genel kurulu) parti organı, mercii veya kurulu tarafından bu kanunun 4. kısmında yer alan maddeler hükümlerine aykırı fiilin işlenmesi halinde, fiilin işlendiği tarihten başlayarak, iki yılı geçmemiş ise, Cumhuriyet Başsavcılığı söz konusu organ merci veya kurulun işten el çektirilmesini yazı ile o partiden ister. **Parti üyeleri 4. kısımda yer alan maddeler hü-**

kümlerine aykırı fiil ve konuşmalardan dolayı hüküm giyerler ise, Cumhuriyet Başsavcılığı bu üyelerin partiden kesin olarak çıkarılmasını o partiden ister.

Siyasi parti tebliğ tarihinden itibaren otuz gün içinde istem yazısında belirtilen hususu yerine getirmediği takdirde, Cumhuriyet Başsavcılığı Anayasa Mahkemesi'nde o siyasi partinin kapatılması hakkında dava açar. Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenmiş iddianamenin tebliğinden itibaren otuz gün içinde ilgili siyasi parti tarafından söz konusu parti organı, mercii veya kurulunun işten el çektirilmesi ve parti üyesi veya üyelerinin partiden kesin olarak çıkarılmaları halinde, o partinin kapatılması hakkındaki dava düşer. Aksi takdirde Anayasa Mahkemesi dosya üzerinde inceleme yaparak ve gerekli gördüğü hallerde Cumhuriyet Başsavcısının ve siyasi parti temsilcilerinin sözlü açıklamalarını ve konu üzerinde bilgisi olanları da dinlemek suretiyle açılmış bulunan davayı karara bağlar.

Anayasa Mahkemesi, Refah Partisi aleyhine açılan kapatma davasının görüşülmesi sırasında "davaya bakmakta olan mahkeme" sıfatıyla Siyasal Partiler Kanununun 103/2. maddesinin Anayasaya aykırı olduğu kanısına vararak davayı bu aşamada bekletip, adı geçen maddeyi bu açıdan incelemiş ve 22.2.1998 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan 9.1.1998 gün ve 2/1 sayılı kararıyla iptaline karar vermiştir. Mahkemenin bu konudaki temel gerekçesi şöyledir: TCK m. 163'ün kaldırılmış olması, parti üyelerinin parti yasaklarına aykırı eylemlerini büyük ölçüde suç konusu olmaktan çıkarmıştır. Bu durumda 103/2. maddenin uygulanma olanağı kalmamıştır. Her ne kadar SPK. m. 117 partilerin temelli kapatılmasına yol açacak eylemlerle ilgili genel bir yasak öngörmekteyse de Anayasa Mahkemesi'ne göre bu madde, ancak bir kapatma davasının sonuçlanmasından sonra uygulanabilir. Başka bir deyişle SPK m. 117, TCK m. 163'ün kaldırılmasıyla doğan boşluğu dolduramaz. Bu durumda 103/2. maddenin gönderme yaptığı prosedür, Anayasanın 69.

maddesinin 6. fıkrasının uygulanmasını olanaksız hale getirdiğinden, bu madde Anayasaya aykırıdır.

Mahkemenizin söz konusu kararı, bilim adamlarımızca da yerinde bir karar olarak nitelendirilmektedir. Şöyle ki:

a) **Prof. Dr. Erdoğan TEZİÇ,** 1998 yılında beşinci basısı yapılan **"Anayasa Hukuku"** adlı eserinde şöyle diyor (s. 324):

"Hemen belirtmek gerekir ki SPK.nun 103. maddesinin 2. fıkrası, siyasi partilerin kapatılmasını güçleştiren bir usul hükmüydü ama, açıkça da Anayasanın değişik 69. maddesinin 6. fıkrasına aykırıydı. SPK.nun 103. maddesinin 2. fıkrasının iptalinden sonra, Anayasa Mahkemesi doğrudan Anayasa hükmünü (m. 69/6) uygulayarak partinin kapatılmasına karar vermiştir."

b) **Doç. Dr. Fazıl SAĞLAM,** 1999 yılında yayınlanan **"Siyasi Partiler Hukukunun Güncel Sorunları"** adlı eserinde şöyle bir değerlendirme yapmaktadır:

"Kanaatimizce, Anayasa Mahkememizin kabulünün aksine 117. maddenin siyasal partinin kapatılmasından önce de uygulanabileceği kabul edilse bile, bu görüş Anayasa Mahkemesi'nin vardığı sonucu etkilemez. Nitekim Ahmet Necdet SEZER de karşı oy yazısında aynı görüşü belirtmesine rağmen 103/2. maddenin iptali yönünde oy kullanmıştır. **Gerçekten SPK. m. 103/2'nin öngördüğü prosedür esas itibariyle TCK.nın 141. 142 ve 163. maddelerine konu olan eylemler esas alınarak düzenlenmiştir. Burada vurgulanması gereken nokta, bu eylemlerin suç olmaktan çıkarılmasının aynı eylemlerin parti kapatma nedeni olma niteliğinde bir değişiklik yaratmamasıdır.** Bu açıdan 141, 142 ve 163. maddelerin kaldırılmasının, bu eylemleri 117. maddenin de kapsamından çıkardığı sonucuna bile varmak mümkündür. Çünkü aksi takdirde yasa koyucu bunları suç konusu olmaktan çıkarmak yerine bunların cezalarında indirim yapma yoluna giderdi. Bu bağlamda 141, 142 ve 163'ün kaldırılmasını SPK m. 117'deki genel yasak açısından lex specialis hükmünde kabul etmenin ceza hukuku ilkelerine daha uygun düşeceği kanısındayız, s.136.

103. maddenin Anayasa Mahkemesi'nce iptali ile ilgili olarak değinilmesi gereken bir başka nokta, adı geçen maddenin iptal kararı ile Refah Partisi'nin kapatılmasına ilişkin kararın aynı Resmi Gazete'de yayımlanmış olmasıdır. Refah Partisi'nin kapatılması davasında davaya bakmakta olan mahkeme sıfatıyla 103/2. maddenin Anayasaya aykırılığı kanısına varan Anayasa Mahkemesi'nin, bu konuyu karara bağladıktan sonra parti kapatma davasına devam edip iptal kararının sonucuna göre davayı sonuçlandırması itiraz davalarının doğasından kaynaklanan normal bir süreçtir. İtiraz davalarının özelliği, bir başka mahkemede görülmekte olan bir dava açısından bekletici sorun teşkil etmesidir. Bu özellik nedeniyle itiraz davasında verilen kararın Resmi Gazete'de yayımlanmasından önce ilgili mahkemeye yönelik olarak açıklanması gerekir. Nitekim 152/3. maddesinde de: 'Anayasa Mahkemesi, işin kendisine gelişinden başlamak üzere 5 ay içinde kararını verir ve **açıklar**' denilmektedir. Aynı fıkranın 3. cümlesinde de '...karar esas hakkındaki **karar** kesinleşinceye kadar **gelirse**..' cümlesi yer almaktadır. 'Kararın açıklanması' ve 'kararın gelmesi' ibarelerinden de anlaşılacağı üzere Anayasa Mahkemesi kararının Resmi Gazete'de yayımlanmadan önce ilgili mahkemenin bilgisine ulaştırılması gerekmektedir. İtiraz davalarındaki bu farklılık, ilgili mahkemenin itiraz davasının sonucunu beklemesinin ve gördüğü ihtilafı bu sonuca göre çözecek olmasının doğal bir sonucudur. Parti kapatma davalarında ise, bu mekanizma aynı mahkemede cereyan etmekte, Anayasaya aykırılık itirazı ile bu itirazın çözümü aynı mahkemede gerçekleşmektedir. Bu nedenle Anayasanın öngördüğü bilgi akışı da aynı anda gerçekleşmiş olmaktadır. s.137."

Doç.Dr. Fazıl SAĞLAM, yasalaşmasından kısa bir süre önce, Uyum Komisyonunun hazırladığı metni, adı geçen eserinde şu şekilde eleştirmektedir:

"101. madde yürürlükteki metniyle bir bütündür. Bu bütünlük içinde oldukça anlamlı bir sıralamanın yapıldığı göze çarpmaktadır. Bu açıdan bakıldığında 101. maddenin ilk üç bendinde parti tüzel

kişiliğini temsil yoğunluğu ve kamuya yönelik etkisi yüksek olan organ merci ve kişiler bakımından **'bir odaklaşma karinesi'**nin kurulduğu, diğerlerinde ise **'ihtar'** ve **'benimseme'** koşullarının eklendiği söylenebilir.

İşte Partilerarası Uyum Komisyonu bu bütünlüğü kopararak ihtar mekanizmasını daha geniş bir kapsamda 102. maddeye aktarırken, odaklaşma karinesini öngören hükümleri tümüyle kaldırmaktadır.

Böyle bir düzenleme sisteme ters düşeceği gibi, sadeleştirilmiş bulunan parti kapatma sürecinde karışıklık yaratması bakımından da sakıncalıdır. Özellikle 103/2. maddenin Refah Partisi ile ilgili davada Anayasa Mahkemesi'nce iptal edilmiş olması karşısında, işlevini önemli ölçüde yitirmiş bulunan 101/d maddesi canlandırılırken, 101 a, b ve c bentlerindeki odaklaşma karinelerinin kaldırılması, odak olgusunun değerlendirilmesinde önemli belirsizliklere ve yanlışlıklara yol açabilir. Özellikle bu bentlerin kapsamına giren söz ve beyanların nasıl değerlendirilmesi gerektiği sorusunun tartışmalı bir duruma geleceğini göz önünde tutmak gerekir...

Öte yandan ihtar prosedürünün parti üyeleri bakımından yine mahkûm olma koşuluna bağlı kılınması, Anayasa Mahkemesi'nin 103/2. maddeyi iptal gerekçesiyle de açıkça çelişmektedir, s.179."

c) Anayasa Mahkememizin Siyasi Partiler Kanununun 103. maddesinin ikinci fıkrasını iptal etmeden kısa bir süre önce yayınladığı (1997) **"Anayasa Hukukuna Giriş"** adlı eserinde, 9 Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı **Prof. Dr. Zafer GÖREN** şöyle bir değerlendirme yapmaktadır (s. 285):

"Anayasanın değişik 69. maddesinin VI. fıkrası Siyasi Partiler Kanunu md. 103'e göre daha farklı bir kural oluşturduğundan ve 'odak' haline gelme özelliğinin belirlenmesini özellikle Anayasa Mahkemesi'nin takdirine bırakmak istediğinden, yasama organı tarafından Siyasi Partiler Yasasının Anayasanın

değiştirilen maddelerine uyumu yapılmasa bile Anayasa Mahkemesi, Siyasi Partiler Yasası md. 103 kuralını ihmal ederek Anayasanın doğrudan uygulanması yoluna gidebilmelidir. Aksi halde Anayasa Mahkemesi Amerikan Anayasa Yargısının eski bir geleneğine dayanan ve F.Alman Anayasa Mahkemesi'nin kullandığı **'Anayasaya uygun yorum'** tekniğini uygulamalıdır. F.Alman Anayasa Mahkemesi çoğu zaman iptal kararına varmamak için sözü bakımından Anayasaya aykırı bir kuralı Anayasaya uygun yorumla korumuştur. Türk Anayasa Mahkemesi de bazı kararlarında bu tekniği uygulamıştır."

d) **Coşkun KIRCA,** 12 Ağustos 1999 tarihli SABAH gazetesinde yazdığı "Pusulayı Şaşırmak" başlıklı makalesinde şöyle diyor:

"Siyasi Partiler Kanununun 103. maddesinde yapılan değişikliğe göre, bir partinin üyeleri, temelli kapatılmayı gerektiren fiilleri yoğun bir şekilde işleseler bile, bu durum partinin genel kongresi, merkez karar ve yönetim kurulu, Meclis grubu genel kurulu ve grup yönetim kurulundan biri tarafından benimsenmemişse o parti bu yaptırıma çarptırılamayacaktır.

Yani o parti üye tabanında fiilen böyle bir 'odak' olsa bile merkez kurulları iyi takiyye yapmasını becerebiliyorlarsa, parti temelli kapatmadan kurtulacaktır! Oysa Alman Anayasasının 21. maddesinin 2. bendine göre **'parti üyelerinin tavrı'** o partinin kapatılması için yeterli bir sebep sayılır. Görülüyor ki bu değişiklik Anayasaya aykırıdır ve evrensel bir içtihat uyarınca Anayasa Mahkemesi bu değişikliği dikkate almamak durumundadır. Bu metin uygulanırsa pratikte hiçbir bölücü, köktendinci ve insan hakları ile hukuk devleti kavramlarına dayalı demokrasiyi inkâr eden hiçbir parti temelli kapatılamayacaktır."

Esasen, Anayasa Mahkememizin takdir yetkisini Anayasaya aykırı bir biçimde kısıtlayıp, "bir siyasi partinin Anayasanın dördüncü fıkrasına aykırı eylemlerin odağı haline geldiği"nin ancak belli delillerle kanıtlanabileceğini kabul etmenin, Anayasamızın parti kapatmaya ilişkin 68 ve 69. maddelerini uygula-

namaz hale getireceği, bilinen ve Anayasa Mahkememizce de kabul edilen bir gerçektir.

Delillerin serbestçe değerlendirilebilmesi; başka bir deyişle, hangi deliller esas alınarak hüküm kurulabileceğinin davaya bakan mahkemece belirlenebilmesi gerektiği ilkesi, bütün çağdaş ülkelerde, parti kapatma davalarının olmazsa olmaz ilkesi olarak benimsenmiştir.

Bir örnek vermek gerekirse:

Federal Almanya Anayasa Mahkemesi Komünist Partisi'nin kapatılmasıyla ilgili 17 Ağustos 1956 tarihli kararında, ilke olarak parti kapatma davalarında hangi delillerin esas tutulacağını belirlerken:

"Anayasaya aykırı maksatların ispatı için en önemli delil, Anayasanın 21. maddesinin 2. fıkrasına göre, partinin gayeleridir. Mezkûr hüküm, önleyici karakterine uygun olarak, bu hususta 'önemsiz' uzak gayeler arasında bir tefrik yapmamaktadır.

Önemli olan sadece, bir partinin gayelerine göre, hür demokratik ananizama zarar vermek veya onu bertaraf etmek maksadının olup olmadığıdır. Gayelerinden bu maksat halihazırda ispat edilebiliyorsa, onun düşüncelerine göre, bu maksadın başarıya erişeceği veya erişmesi lazım gelen zamanın hukuki bir önemi yoktur. Kanun vazıının maksadı, Anayasanın devamı müddetince hür demokratik ananizamı zedeleyecek hiçbir partinin inkişafına müsaade etmemektir.

Bir partinin hedefleri kaideten şunlardan anlaşılır: Programından ve diğer parti makamlarının açıklamalarından, **partinin siyasi ideolojisi hakkında söz söylemeye yetkili olarak tanınmış muharrirlerin yazılarından,** ileri gelen görevlilerinin sözlerinden, partinin içinde kullanılan eğitim ve propaganda vasıtalarından ve **bunlardan başka parti tarafından çıkarılan veya onun nüfuzu altında bulunan gazete ve mecmualarından bu çıkarılır.** Parti organlarının ve **taraftarlarının tutumları, maksadın tespiti hususunda, netice çıkarmaya imkân verebilir.**

Bütün gayelerin yazılı olması veya herhangi bir surette tespit edilmiş bulunması anlamında **maksadın yazılı delillere dayanması şeklinde, Anayasanın 21. maddesinin 2. fıkrasında bir hüküm yoktur... Bir partinin Anayasaya aykırı maksatlarının, hiçbir zaman açıkça ilan edilmediği bilinen bir keyfiyettir. Geçen on yılın siyasi tecrübeleri, bir partinin kullandığı siyasi vasıtaların şeklinden, hareketlerinin tarzından, onun hakiki maksadını anlamak ve sahte olanları ayırt etmek için kâfi derecede bilgi vermiştir"** demektedir.

Hal böyleyken, TBMM'si, 4445 sayılı yasanın 18. maddesiyle, Siyasi Partiler Kanununun 103. maddesinin ikinci fıkrasını, tıpkı TBMM üyelerinin emekli olmalarına ilişkin ve halkın "kıyak emeklilik" olarak nitelendirdiği yasalarda olduğu gibi, Anayasa Mahkemesi kararlarını hiçe sayarak ve Anayasaya eskisinden de aykırı bir biçimde yeniden düzenlemiştir.

Bir hukuk devletinde parlamentonun, ülkemizde olduğu gibi, kendi varlığına da vücut veren Anayasasını ve Anayasa Mahkemesi kararlarını böylesine hiçe saydığının başka bir örneğini göstermek mümkün değildir. Bu çeşit yasalar, olsa olsa parlamento çoğunluğunun "hukuk devleti" ilkesini içine sindiremediğinin delili olabilir. Anayasamızın 138. maddesine göre "Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadırlar." Parlamentolara meşruiyet kazandıran sadece seçimle işbaşına gelmiş olmaları değildir.

Anayasa Mahkemesi'nin iptal ettiği bir yasanın aynısını veya daha da Anayasaya aykırı olanlarını kabul eden veya kuşkuya yer bırakmayacak şekilde kasten Anayasaya aykırı kanun çıkaran parlamentoların hukuki durumunu Prof.Dr. Doğan SOYASLAN "Ceza Hukuku Özel Hükümler (Cilt 2, s.311-348) adlı eserinde ayrıntılarıyla incelemiştir.

Benzer bir durumla sadece İtalyan Anayasa Mahkemesi karşı karşıya kalmıştır. Adı geçen mahkemenin takındığı tavrı,1999/2000

Adli Yılını açış konuşmasında, Yargıtay Başkanımız **Doç. Dr. Sami SELÇUK** şu şekilde açıklamıştır:

"Savaş sonrasında İtalya demokrasiye geçti. Faşizm döneminden kalan ve valilere doğduğu kentten başka kente gidenleri kent dışına çıkarma yetkisi veren Zorunlu Sürgün Yasasını Anayasa Mahkemesi iptal etti. Halkın sevgilisi Başbakan De Gasperi, düzeni sağlamak ve suçluluğu önlemek için bu yasaya gerek olduğunu, yeniden çıkaracaklarını duyurunca Anayasa Mahkemesi Başkanı Prof. Dr. De Nicola bir bildiri yayımladı. Başbakanı eleştirdi ve hükümet karara uyuncaya değin Anayasa Mahkemesi'nin hiçbir davaya bakmayacağını, Roma'dan ayrılıp Napoli'ye taşınacağını açıkladı. Dediğini de yaptı.

Böylelikle belki de yargının tarihinde ilk kez bir sivil itaatsizlik olgusu yaşanıyordu.

Kamuoyunda kıyamet koptu. Grevler başladı. Bunalım çıktı. En sonunda Başbakan De Gasperi, iptal kararına uyacaklarını bildirmek ve özür dilemek zorunda kaldı. Mahkeme de Roma'ya döndü."

Amerika Yüksek Mahkemesi, 25.6.1997 tarihli kararında, Amerikan Kongresi'nin yasa çıkartma yetkisini tartışmış ve Yüksek Mahkeme'nin iptaline konu olan bir yasanın yeniden çıkartılamayacağını, Kongrenin böyle bir yetkisi olmadığını karara bağlamıştır.

Devletin, sosyal, ekonomik, siyasi veya hukuki temel düzenini din kurallarına dayandırmak için faaliyet gösteren bir partinin varlığını korumasına hiçbir hukuk düzeni izin veremez. Hal böyleyken, Siyasi Partiler Yasasının 103. maddesinin ikinci fıkrasındaki "odak" tanımıyla ilgili hususlar belgelenemedi diye kapatılmayıp, bu partinin kanıtlanmış Anayasaya aykırı eylemlerine izin verilecek öyle mi?

Böyle bir hukuk düzeniyle Türkiye Cumhuriyeti'nin varlığını koruyamayacağını vatandaşlarımız sağduyusuyla zaten biliyor ve Anayasamızın özellikle "ülke bütünlüğü" ve "Anaya-

sal düzen"imizin korunmasına ilişkin hükümlerinin eksiksiz ve tastamam uygulanmasını istiyor.

Açıkladığım hususları göz önünde tutarak, Anayasa Mahkememizin, Siyasi Partiler Kanununun 103. maddesinin değişik ikinci fıkrasını yeniden iptal edeceğine inanıyorum.

2– DAVANIN ESASINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİMİZ:

A– "İnsan hakları"na en büyük değerin verildiği bir çağda yaşıyoruz.

Ancak günümüzde, en vahim insan hakkı ihlalleri, artık devletler ve devlet görevlileri tarafından değil, terörist örgütler tarafından yapılmaktadır.

Bu sebepten, Anayasa, yasalar ve çeşitli milletlerarası antlaşmalarla kabul edilen insan haklarını hayata geçirmek, ülke bütünlüğünü korumak ve demokratik düzeni ayakta tutmak, ancak terörizmle mücadelede başarı kazanmakla mümkündür.

Büyük hukuk düşünürü ve pek çok teröristin avukatlığını yapan Jacgues VERGES şöyle diyor: "Bir gerilla grubu ile bir devlet arasındakl savaşın, ellerde beyaz eldivenler ve İnsan Hakları Bildirisiyle yapılmasını beklemek, ne ikiyüzlülük!"

Hannah ARONT'un dediği gibi "Dehşetin mutlak suretle hüküm sürdüğü yerde, her şey ve herkes susmaya mahkûm-dur." Terörizmi tanımlayan masuma karşı hesaplanmış olan saldırıdır. 05.12.1985 tarihli INTERNATIONAL HERALD TRIBUNE gazetesinde yayımlanan bir Rand Corporation raporuna göre: Uluslararası terörist eylemler bir yılda %12 ile %15 oranında artarak artık müesseseleşmiştir. 20. yüzyılda ADOLF HİTLER de korku ve menfaat ile bütün halkların teslimiyete yönelebileceğini iddia ediyordu: "Terör, en kuvvetli sìyasi silahtır ve ben bazı aptal burjuvaları şok durumuna sokuyor diye ondan mahrum olamam." Bunu Herman

RAUSCINING 1939'da "Hitler Bana Dedi" adlı kitabında zikretmektedir. FÜHRER'le konuşan bir diğer yazar olan Hanstöngel de Hitler'in şu sözlerini ilave ediyor: "Demokrasiler, daima böyle saldırılar karşısında yapıları bakımından aciz kalacaklardır; zira savunmak için kendilerinin de otoriter bir rejim kurmaları gerekmektedir." (Prof. Dr. Yılmaz ALTUĞ, İ.Ü.H.F.M. 1986-1987, s.47.)

4-5 Ekim 1991 tarihleri arasında Antalya'da düzenlenen ve Uluslararası Basın Enstitüsü Direktörü Peter GALLINER, Avrupa İnsan Hakları Divanı Yargıcı Thor VILHJAMSON, Avrupa İşkencenin Önlenmesi Komitesi Üyesi Love KELLBERG, Avrupa Parlamentosu Siyasi İşler Komisyonu Üyesi Maria Loisa CERRETTI, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Genel Sekreter Yardımcısı Jan MARTENSON gibi şahsiyetlerin de katıldığı bir sempozyumda konuşan Bruna STEGAGNINI şöyle diyor: "Terörizm trajedisini yaşamayanlar için, alınan önlemleri ve sınırlamaları eleştirmek çok kolaydır. Ancak, ben, birinci ve en önemli insan hakkı olan yaşamı sürdürme hakkını ve yurttaşların güvenliğini korumayı amaçlayan bu önlemleri ve sınırlamaları getirmenin Türk Devletinin görevi olduğuna inanıyorum."

Anayasamızın konu ile ilgili çeşitli hükümleri birlikte değerlendirildiğinde şu husus açık bir biçimde anlaşılmaktadır: Devlet yalnız "İnsan Hakları" için değil, başka amaçlar için de vardır. "Toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı" için de vardır. Toplumun huzurunu sağlamak, ulusal dayanışmayı gerçekleştirmek ve adalet anlayışını egemen kılmak çerçevesinde varolan, bu çerçeve içinde yer alan devlet, yine de başıboş ve keyfi davranmayacak, insan haklarına "saygılı" olacaktır. İnsana değer verilmesi, insan onurunun yine kollanması gerekecektir. Ama insan hakları, artık devletin varoluş nedeni olmaktan çıkmıştır. (Prof. Dr. Mümtaz SOYSAL, Anayasa Yargısı No: 4, 100 Soruda Anayasanın Anlamı, s. 188-190.)

Kanunlar ideallere değil, ideolojilere hiç değil, sadece ve sadece toplumun şartlarına dayanmalıdır. Türkiye'de Ceza Mahke-

mesi Hukukunun ilim haline gelmesinde büyük katkısı olan Prof. Dr. Nurullah KUNTER'in son dersinde söylediklerinden İ.Ü.H.F.M., 1982, s. 797.

Prof. Dr. Bahri ÖZTÜRK, "Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku" adlı eserinde (3. basım, 1994, s. 496) **şöyle diyor:**

"Suçların işlenmesinde baş döndürücü bir şekilde hızla gelişen teknolojiden yararlanılması ve bunun için organizasyonlar oluşturulması sadece suçların önlenmesini zorlaştırmamakta, aynı zamanda işlenen suçların ortaya çıkarılıp kovuşturulmasını da önemli ölçüde zorlaştırmakta, bazı durumlarda imkânsız kılmaktadır.

Bir hukuk devletinin bu gelişmelere seyirci kalması beklenemez. **Suçlarla mücadele etmeyen veya edemeyen, onları önlemeye çalışmayan, önleyemediklerini kovuşturmayan veya kovuşturamayan devlete hukuk devleti denemez.** Zira, bilindiği gibi, hukuk devleti üç sütun üzerinde kurulur. Bunlardan birincisi insan haklarının gerçekleştirilmesi, ikincisi adaletin sağlanması ve nihayet üçüncüsü de hukuki güvenliğin, barışın, düzenin temin edilmesidir. **O halde insan hakları ve adaletin yanında ülkesinde düzeni, hukuki güvenliği ve barışı sağlamak her hukuk devletinin varlık sebebidir.** Ne var ki suçlarla mücadele etmeyen veya edemeyen; işlenen suçları kovuşturmayan veya kovuşturamayan bir devlet, adaleti ve kamu düzenini, barışı sağlayamaz ve böyle bir devlet hukuk devleti olarak nitelenemez."

Bu gerçekten hareketle Avrupa'nın hemen bütün demokratik ülkeleri, terör ve anayasalarına aykırı eylemlerin başlamasıyla birlikte, yasalarında değişiklik yaparak, bu çeşit suçları işleyen sanıklar için kısıtlayıcı, özel hükümler getirmişlerdir.

Biraz sonra vereceğim örnekler dikkatlice incelenirse; maruz kaldığı terörün boyutları, rejimine ve ülke bütünlüğüne yönelik somut ve süregelen tehlikeler göz önünde tutulduğunda ve benzer olaylarla karşılaşan diğer demokratik ülkelerin yasaları ve uygulamalarıyla kıyaslandığında, Türkiye Cumhuriyeti'ni yeterince demokratik olmamakla suçlayanların ne derece-

de büyük bir haksızlık yaptıkları kesinlikle anlaşılacaktır sanıyorum.

Örneklere geçmeden hemen belirteyim ki, yirminci yüzyılda yetişmiş en önemli bilim adamlarından ve 14.5.1998 günü Atatürk Barış Ödülünü de alan **BERNARD LEWİS, Cumhuriyetimizin demokratik yapısını, bazı aydınlarımızdan daha insaflı bir şekilde değerlendiriyor (Ödülü aldıktan sonra Milliyet gazetesinde Şahin ALPAY'la yaptığı söyleşide) şöyle diyor:**

"Türkiye'nin demokrasi deneyimi, koşullar ve engeller dikkate alındığında çok başarılı. Fransız Devrimi'nden bu yana 200 yıldan fazla zaman geçti. Bu süre zarfında Fransızlar iki monarşi, iki imparatorluk, iki diktatörlük ve beş cumhuriyet yaşadılar... Bugün Avrupalılar Türkleri yeterince demokrat olmamakla suçluyorlar. Aynı Avrupalılar 200 yıl önceki değil, dünkü Hitler'in, Mussolini'nin ve Laval'in mirasçıları. Oysa Türkiye'de bir Hitler ya da Mussolini hiç olmadı, olacağını da sanmıyorum."

a) Almanya'da terörizmin artması ve bu suçların sanıkları ile müdafiileri arasındaki temasların sorunlar yaratması üzerine, müdafiin ve dolayısıyla sanığın haklarına kısıntılar getirilmiştir. Mesela hâkimin okunmasına müsaade etmediği yazılar kabul edilmemekte, görüşmenin gizlice bir şey verilmesini önleyecek biçimde yapılması sağlanmakta, hatta bazı hallerde müdafiin müdafilik görevi yapması yasaklanmaktadır. Bütün bu kısıntıların demokratik devletin teröristlere karşı korunması ve İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesinin bütün muhakeme sisteminde uygulanabilmesi için yapıldığı belirtilmektedir. (OTTO TRIPFTERER, The Criminal Justince System Of The Federal Republic of Germany; Prof. Dr. Nurullah KUNTER, Ceza Muhakemesi Hukuku, 9. baskı, s. 475.)

b) Yine Almanya'da, Alman CMUK.nun 148. maddesine 1976'da yeni bir fıkra eklenerek, soruşturmanın konusu terörist eylemler için örgüt kurma olduğunda, tutuklu sanığa gönderilen veya birlikte getirilen yazılı belge veya diğer eşyanın hâkime gösterilmeden sanığa iletilmesine izin verilmeyeceği kuralı getirilmiştir. (Nur

BAŞAR CENTEL, Ceza Muhakemesi Hukukunda Müdafi, 1984, s. 147.)

c) İngiltere'de "Police and Criminal Evidence Act" 1989 yılında değiştirilmiş ve yakalanan terör suçu sanıklarının polis tarafından yedi güne kadar gözaltında tutulması kabul edilmiş, poliste alınan ifade sırasında avukat bulundurma hakkı gibi haklardan terör suçu sanıklarının yararlandırılması yolu kapatılmıştır. (R. MORGAN, 1992, "Pre - Trial Detantion in England an Vales"in Dünkel F. and Vegg eds.)

d) Alman CMUK.nun 112/11. maddesine göre, bazı ağır suçlarda, teknik anlamda tutuklama nedeni bulunmaksızın tutuklamaya başvurulabileceği öngörülmektedir. Bu maddeye göre, mevsuf ve basit adam öldürme, soykırım, terör örgütü kurma, yaptığı eylemle başkasının yaşamı ya da vücut bütünlüğünü tehlikeye düşürme, patlayıcı madde kullanma suçlarından birini işlemiş olma kuvvetli şüphesi altında bulunan kişi, kaçma ve delilleri karartma şüphesi mevcut olmasa da, tutuklanabilir.

Terör örgütü üyeleri ve yardımcıları, suç sayılan faaliyetlerini gizlemeyi alışkanlık haline getirdiklerinden, kural olarak, bu örgütlere üyelik ve örgütü koruma, Alman uygulamasında, delilleri karartma şüphesine dayanak sayılmaktadır.

1965'de yürürlüğe giren değişiklik yasası ile Almanya'da "tekrarlama tehlikesi" tutuklama nedenleri arasına alınmıştır. Alman hukukunda, bu tutuklama nedeninin muhakemeyi güvenceleme aracı değil, toplumu, sanığın başkaca önemli suçlarından korumak için önleyici tedbir olduğu belirtilmektedir.

Alman CMUK.nun 148/11. maddesi ile de, terör örgütü kurmakla suçlanan tutuklu sanıkla müdafiinin yazışmalarının, önce hâkim tarafından kontrolüne olanak verilmiştir. (Nur CENTEL, Ceza Muhakemesinin Hukukunda Tutuklama ve Yakalama, 1992, s.47,51, 64,65,119.)

e) **Belçika'da bu tür tehlikeli hükümlüler, tek kişilik hücrelerde yatırılırlar.** Bütün eşyaları her gün hücrelerinden dışarıya

alınır ve tekrar yerleştirilir, hücre gece aydınlatılır, hükümlüler gündüz hücrelerinden dışarıya çıkartılırlar. Avluya çıktıklarında da her gün hücrelerinde arama yapılır.

Bu hükümlülerin ilk sekiz günlerinde 15 dakikada bir hücreleri gözlenir. Bu kategoriye giren suçluların çalıştırılmaları kabul edilmemiş, ziyaretçileri ile görüşmeleri ve mektuplaşmaları engellenmiştir. **İngiltere'de bu gruba giren tutuklu ve hükümlüler bir infaz kurumunda on beş günden fazla bırakılmamaktadır.**

Burada Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin ilginç bazı kararlarına değinmek istiyorum.

Almanya'da, avukatların suça karışmış olması, yargının işlemesini engellemesi, sanıkları suç işlemeye teşvik ederek tutuklu bulundukları yerlerin güvenliklerinin bozulmasına neden olması ve nihayet siyasi suçlarda devlet güvenliğinin tehlikeye atılması gibi hallerde, mahkemeye, avukatı duruşmadan çıkarma yetkisi tanınmıştır.

Alman CMUK.nun söz konusu hükümleri çerçevesinde yapılan uygulamalar birçok davaya konu olmuştur. **Örneğin, cezaevindeki müvekkiliyle görüşmek isteyen bir avukata üzerini aratmadığı için giriş izni verilmemesi** üzerine yapılan şikâyeti inceleyen, Hamm Eyalet Yüksek Mahkemesi Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun 24. maddesinin, cezaevi yönetimine ziyaretçilerin üst başını arama yetkisi tanıdığına işaretle, avukatların bu konuda bir ayrıcalığa sahip olmadığına karar vermiştir.

Aynı şekilde, Avrupa İnsan Hakları Komisyonu, Alman suç örgütü **Baeder-Meinhof (Kızıl Ordu Cephesi) çetesi mensuplarının** bu konudaki tüm başvurularını geri çevirmiştir. Şikâyetler genelde, cezaevi şartlarının kötülüğü, **diğer hükümlü ve tutuklulardan tecrit edilerek hücreye konulma,** işkence ve insanlık dışı muameleye maruz kalma ve yazışma ve haberleşme özgürlüğünün kısıtlanması ve **avukatlarla görüşmelerinin engellenmesi konuları üzerine yoğunlaşmıştır.**

Örgüt mensuplarının Berlinli avukatı Machler'in şikâyetini ince-

leyen Komisyon, Sözleşmeye herhangi bir aykırılık tespit etmemiştir. **Komisyonun değerlendirmesine göre,** özellikle tutuklunun uzun süre hücrede tecrit edilerek diğer hükümlü ve tutuklularla temastan men edilmesi arzu edilen bir durum olmamakla beraber, bu tür bir önlem kendisinin kaçmasını önlemek ve cezaevinin düzenini sağlamak açısından zorunlu olabilir. Kaldı ki, şikâyetçinin ziyaretçileri engellenmemiş ve hücresinde okuma malzemesi ve radyo bulundurmasına da izin verilmiştir. Ayrıca, bizzat kendisinin, **Kızıl Ordu grubunun, bu olay dolayısıyla mücadeleye devam edeceğini açıklaması ve diğer mahkûmlara kaçmasına yardım için çağrıda bulunması, tecrit edilerek hücreye konulması için makul ve haklı gerekçelerdir.**

Keza aynı örgütün üyesi olmakla suçlanan bayan avukat Berberich, Ekim 1970'de tutuklanmış ve Haziran 1974'te 12 yıl hapis cezasına çarptırılmıştır. Adı geçenin aynı gerekçelerle ve özellikle tutukluluk süresinin uzunluğu dolayısıyla Komisyona yaptığı şikâyet reddedilmiştir. Aynı şekilde, anılan **örgüt mensuplarından Baeder, Matnz, Meinhof ve Grundman'ın, kendilerinin hücreye konulmak suretiyle diğerlerinden tecrit edilmeleri, ziyaretçilerinin kısıtlanması, yazışmalarınının ve gazete okumalarının engellenmesi dolayısıyla Komisyona yaptıkları başvurular da kabul edilmemiştir.** Örgüt üyelerinden G.Ensslin, A.Baeder ve J.Raspe'nin 30 Ağustos 1977 Münih Stammeheim Cezaevinde esrarengiz bir şekilde ihtihar etmeleri üzerine Komisyon üyeleri cezaevini ziyaret ederek cezaevi koşullarını yerinde incelemiş ve adı geçenlere işkence veya aşağılayıcı muamele yapılmadığı ve ölümlerinde de bir gayrı tabiilik bulunmadığı sonucuna varmıştır. (Doç. Dr. Şeref ÜNAL, Milletlerarası Hukuk Açısından Güneydoğu Sorunu ve Terörle Mücadele, 1997, s. 64 ve devamı.)

f) Almanya'da 1976 yılında "terör suçu" yaratan Ceza Kanununun 129/a maddesi kabul edilmiş, usul kanununda değişiklik yapılarak, bu madde ile, sınırlı sayıdaki belli suçlarda tutuklama yetkisi genişletilmiştir. **1977 yılında SCHLEYER'in kaçırılmasından son-**

ra, terör sanığı ile avukatının temasları, eylem devam ettiği sürece tamamen yasaklanmıştır. 1978 yılında yapılan bir başka değişiklikle, terör suçu kuşkusu mevcut bulunan durumlarda "evde arama yapmak yetkisi" genişletilmiş, terör sanığı ile avukatının görüşmesi sırasında araya "ayırıcı bir cam" konulması uygulaması getirilmiştir (m.148/2). 1986 yılında terör suçunun cezası ağırlaştırılmış, terör suçuna tahrik suçu yaratılmıştır. (Prof. Dr. Feridun YENİSEY, 13.5.1992 tarihli Cumhuriyet gazetesi.)

g) Yunanistan'da Terörle Mücadele Kanunu basına aşırı kısıtlamalar getirmiştir.

h) Alman CMUK.nun 1975 değişikliği ile, soruşturmanın hiçbir aşamasında, sanık tarafından seçilen avukat sayısının üçü geçmeyeceği kuralı konulmuştur.

i) Fransa'da 1970'den beri, CMUK.muzun 110. maddesinde olduğu gibi tutuklamada üst sınır yoktur.

j) **Tüm demokratik ülkelerde, polise verilen yetkiler genişletilmiş; Telefon dinleme, bilgisayarın suç araştırmasında kullanılması, adam izleme, gizli ajan kullanılması, peşine polis takma, belirli durumlarda uzaktan teknik aletlerle konutların içinin dinlenilmesi yasalaştırılmıştır.**

İstanbul Barosunca düzenlenen ve 3-24 Şubat 1995 tarihleri arasında yapılan "Hukuka Aykırı Deliller Sempozyumu"nda konuşan **Prof. Dr. Feridun YENİSEY,** bu konuda şu bilgileri veriyor:

"Devlet güvenliğini ilgilendiren veyahut da örgütlü suç dediğimiz suçlarda, genel ceza muhakemesinden farklı bir hüküm grubu var mı? Evet, var. Dünyanın her ülkesinde, örgütlü suçluluk nedeniyle, toplumda yaşayan fertlerin hakları ve özgürlükleri daha çok kısıtlanıyor. Terör işin içine girince daha sıkı bir kısıtlama olduğunu görüyoruz. Şimdi burada birkaç örnek verelim, Batı kanunlarında yeni uygulanmaya başlayan, bunlardan birincisi, Trol-a metodu dediğimiz metod. Bilgisayar kullanılıyor sanık yakalamak için. Bilgisayar nasıl kullanılıyor? Belli kriminojen özellikler tespit ediliyor ve bu

belli kriminojen özellikleri taşıyan kişilerin bilgisiyardan taraması yapılıyor. İki milyonluk bir şehirden özellikleri ortaya koyarak yüzbine indiriyorsunuz, tekrar tarama yapıp elli bine, yirmi bine, on bine, beş yüz, altı yüze iniyor ve o beş yüz, altı yüz kişinin hayatı izlenmeye başlıyor. Bunlar potansiyel terör eylemcisi yahut potansiyel örgütlü suçluluk elemanı olarak kabul edilebiliyor. Tabii kriminojen özellik gösteren davranış taşıyorlarsa. Ve böylece gerçekten birçok suç ortaya çıkartılmış. Özellikle de mali suçlarda, ekonomik suçlarda bu yapılıyor. Bütün banka trend aksiyonları bilgisayar vasıtasıyla taranmaya başlıyor, en çok hareket hangi hesapta var? İsimler birleştiriliyor, birçok formüller filan var. Onlara göre adamı gözaltına alıyorlar. Fakat bu yakalayarak değil, hareketleri takip ediliyor, telefonu dinleniyor, kapısının önüne sabit bir video kamerası konuyor ve evinin önü 24 saat kameraya alınıyor, otomobiline bir biker konuluyor. Nereye giderse adam izleniyor ve daha sonra da eğer bu kişi gerçekten bir şüphe sebebi bulunarak gözaltına alınırsa, yakalanırsa onunla temas eden herkes de şüpheli durumuna giriyor. **İşte Dİ PİETRO'nun çalışma sistemi bu: Temiz eller operasyonu bu yöntemlerle yapılıyor."**

Yine **Prof.Dr. Feridun YENİSEY**, 7.2.1995 tarihli Yeniyüzyıl gazetesine yazdığı "Mafyayı Önleme Yasasının Önemi" başlıklı makalesinde, konunun bir başka yönüne ışık tutuyor:

"İtalya'da yeni bir Ceza Muhakemesi Kanunu hazırlandı. Bu kanun, halen Amerika'da uygulanmakta olan taraf muhakemesi sistemini Avrupa'ya taşıdı.

Ancak yapılan bu değişiklik, bütün iyi niyetlere rağmen başarı sağlamadı. Özellikle örgütlü suçluluk alanında büyük oranda artış oldu. Bunun üzerine 1991 yılında çıkarılan bir dizi yasa ile, savcı ve polisin yetkileri genişletildi. Yeni bilimsel metodların, suç izi araştırılmasında uygulanması kabul edildi. Bilgisayarın suç izi bulunmasında kullanılması büyük başarı sağladı. Mesela vergi kayıtları veya kişisel bilgiler içeren veriler sorgulanarak şüphelilere ulaşmak mümkün oldu. Gizli ajan kullanılması, telefonların yanısıra ev-

de yapılan konuşmaların uzaktan teknik aletlerle dinlenmesi yasallaşınca, örgütler art arda su yüzüne çıkarıldı.

Temiz eller operasyonunun bir tek kişinin başarısı değil, sistemde yapılan değişikliğin bir sonucu olduğu gözden uzak tutulmamalıdır."

Gizli dinleme konusunda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin ilginç bir kararına değinmek istiyorum:

Olayda ikisi hâkim olan 5 hukukçu Komisyona başvurarak, telefonlarının dinlendiği ve yazışmalarının açıldığından yakınmışlardır. Konuya ilişkin, G-10 tabir edilen **Alman mevzuatı, bazı şartlar altında ilgililere haber vermeden muhaberatın gizlice izlenmesine imkân sağlamaktadır.** Buna karşı yargı yoluna başvuru da mümkün değildir. Şikâyetçiler, söz konusu Alman kanununun, Sözleşmenin, özel hayatın gizliliğine ilişkin 8. ve hak arama özgürlüğüne ilişkin 6. maddelerine aykırı olduğunu iddia etmişlerdir. **Mahkemeye göre:**

"Polis devletlerinde olduğu gibi, vatandaşların gizlice izlenmesi, ancak demokratik kurumların korunması açısından zaruri olan hallerde hoşgörülebilir. **Demokratik toplumlar günümüzde, çok sofistike bir casusluk ve terörizm tehlikesi altındadır. Dolayısıyla devlet, bu gibi tehlikelere etkin bir şekilde karşı koyabilmek için gizli izleme ve gözetim yöntemleri uygulayabilmelidir.** Bu nedenle bazı mevzuatın istisnai durumlarda bu imkânı sağlaması demokratik bir toplumun gereği olarak, milli güvenlik ve suçluluğun önlenmesi bakımından zaruri sayılabilir."

Federal Almanya'da Niedersachen Kriminaloji Araştırma Enstitüsü Direktörü **Prof. Dr. Chiristian PFEİFFER'in anlattıkları çok ilginç,** şöyle diyor sayın PFEİFFER (Hukuk Devletinde Terör ve Örgütlü Suçlarla Mücadele, 1996, s.364 ve devamı):

"Bizde eksik olan bir hususu bir örnekle açıklamak istiyorum: New York'taki dostlarımın daveti üzerine uzun bir süre New York Force Against Organized Crime'de 'Organize Suçlara Karşı Güç Teşkilatı' bulundum. Buradaki dostum olan bu teşkilatın lideri,

ABD'de organize suça karşı ne şekilde mücadele ettiklerine dair cömert bir şekilde bilgilendirdi.

Burada bir şey açıklığa kavuştu: Amerikan polisinin, Alman polisine karşı önemli bir avantajı vardır; belirli sınırlar içinde dava ikamesi muhtariyeti sistemini uygulayabilir. Bunu size bir örnekle açıklamak istiyorum: New York'taki bir lokanta sahibi koruma parası için şantaja uğramaktadır. Her hafta belirli bir para meblağını Amerikan mafyasına ödemek zorunda bırakılmıştır. Almanya'da mahkeme salonunda tanık olarak bulunması ve ailesini tehlikeye atacağı için polise gitmeye cesaret edemez. Hamburg'taki örneği hatırlayacaksınız. ABD'de bunu neden yapabiliyor? Çünkü Amerikan polis memuru kendisine şunu söyleyecektir: Verdiğiniz bilgileri gizlilik içinde kullanacağımı size garanti edebilirim. Yasa bana bu olanağı tanımaktadır. Ben sadece bu faili takip etmekle görevliyim. Bunu da bugünden itibaren yapacağım. Sizin bana verdiğiniz bilgiler temelinde bu kişinin tüm gün boyunca gözetlenmesini sağlayacağım. Bu kişinin bir örgüt adına para tahsilatında bulunan bir kişi olmasının teyit olmasından sonra arabasına bir mikrofon yerleştireceğiz.

Belki de evine de bir mikrofon yerleştireceğiz. Kendisine gizli araştırmacılar vasıtasıyla yaklaşmayı deneyeceğiz. Aylar boyunca bu kişinin her adımını, arkasındaki adamları, talimat verenini ortaya çıkarana kadar takip edeceğiz. Çünkü bu kişi genelde sadece bir cephe askeridir. Bir örgüt adına görevi en ön cephede yerine getirmek için, parayı tahsil etmek ve şantajları ifade etmek için faaliyet gösteren bir kişidir. Biz ise arkasındaki adamlarla ilgilenmekteyiz. Yani bilgiyi aldığımız andan itibaren ceza takibatı yürütüyoruz, ancak bilgileri aldığımız, bizi harekete geçiren tanığı rahat bırakıyoruz, bu kişi mahkeme önünde ifade vermeyecektir. İleride bir ceza davası ikame edilmiş olacak, ancak bu dava bilgileri edindiğimiz günden itibaren elde edilen polis deneyimlerine dayandırılacaktır.

Diğer dikkatimi çeken bir husus da, ABD'deki özel polisin organize suçlara karşı sahip olduğu mükemmel donanım oldu. Sor-

dum: Siyasetçiler tarafından bu husus bu kadar ciddiye mi alınıyor, yani en son tekniklere, hızlı arabalara ve muhteşem binalara sahip olmanız. 'Hayır' dediler, 'biz kendi kendimizi finanse ediyoruz.'

Sordum: Nasıl? Oldukça Amerikalı sayılabilecek bir yöntemle, ABD'de ispatlama yükümlülüğünün tersine döndürülmesi esası biliniyor, eğer organize suçlar söz konusuysa. Yani bir mafya patronunu yakalıyorsanız ve bu kişinin bankada 5 milyon doları, bir gemisi ve çok sayıda evi varsa, bu serveti yasal paralarla edindiğini onun ispatlaması gerekmektedir. Paranın nereden geldiğini kanıtlayamazsa veya miras olarak intikal etmemişse, paranın tamamı devlete geçer. Ve para kime gider? Bu kişiyi yakalayan polis makamına. Bu nedenle bu kadar iyi bir donanıma sahipler. En azından New York eyaletindeki uygulama bu yöndedir. Polis ödüllendiriliyor. Araştırmadaki başarıları için (tabii ki aşırı olarak değil, adam milyarder ise, paranın tamamı onlara gitmiyor) ancak mantıklı bir boyutta, devletin ispat yükünün tersine çevrilmesiyle elde ettiği gelirlere ortak oluyorlar.

Bu da şu anda Almanya'da teklif edilmektedir. Tabii ki çok problemli bir yöntemle. Muhalefette bulunan Sosyal Demokratik Parti, henüz tutukladığımız bir kişinin tüm servetine el konulması teklifini getirdi. Ve bu kişinin de bunun üzerine, soruşturma amaçlı tutuklu iken, paranın kendisine ait olup olmadığını, yasal yoldan kazanılıp kazanılmadığını kanıtlayacaktır. Bu benim için biraz ileri gitmektedir. Tutuklanan bir kişi henüz mahkûm edilmemiştir.

İnsan Hakları Konvansiyonunun 6. maddesindeki suçsuzluk varsayımı (bana göre) her ilgili kişiyi kesinleşmiş bir mahkû-miyet alana kadar korumaktadır. Yapabileceğimiz tek şey, bu kişinin tutuklu olduğu süre içinde servetine el koymamız ve mahkûm olmasını beklemektir. Ondan sonra olaya el koyabiliriz ve 'Şimdi bu parayı nereden temin ettiğini ispatla bakalım' diyebiliriz. Ancak en erken bu aşamada ve daha önce değil.

Amerikalılarla Almanların bu önerilerini tartıştım, dediler ki: 'Bunu asla sosyal demokratlarınızın teklif ettikleri şekilde yapma-

manız gerekir, çünkü bu durumda başınıza tazminat davaları belasını sararsınız.' Çünkü birçok durumda, söz konusu kişinin fail olmasından emin olmamıza rağmen, istediğimiz kararı alamamaktayız. Bu arada tüm servetine el koyarsak bize karşı dava açabilir ve tekrar geri isteyebilir, artı kaybettiği kârları da isteyebilir. Bu da devlet için pahalıya mal olacak bir iştir ve bu nedenle bu kadar hızlı hareket etmememizi tavsiye ettiler."

k) 1970'de "Quebec FLN" terörist örgütünün saldırısı ile karşı karşıya kalan Kanada Başbakanı, kamu düzeninin korunmasını insan haklarının önüne almakta tereddüt etmemiştir. (5 Aralık 1977 tarihli NEWSWEEK dergisi.)

l) İngiltere'de 1989 tarihli Terörizmi Önleme Kanunu, daha önceki aynı başlıklı 1974, 1976 ve 1984 tarihli kanunların yeni bir şeklidir. Kanun, terör örgütleri, sınırdışı etme, terörizme mali yardımda bulunma ve bu konulara ilişkin yakalama, tutuklama ve yargılama yetkilerini düzenlemektedir.

Kanunda, İrlanda Cumhuriyet Ordusu (IRA) ve İrlanda Milli Kurtuluş Ordusu, terör örgütleri olarak ilan edilmiştir. Ancak İçişleri Bakanı parlamentonun onayı ile İngiltere ve Kuzey İrlanda'daki terör olayları ile ilgili başka örgütleri de bu listeye dahil edebilir. Kanunda terörizm, "siyasi amaçlı şiddet kullanmak ve toplumun tümü veya bir kısmı üzerinde korku yaratmak" olarak tanımlanmıştır. Kanunda, terör örgütlerine üyelik, örgütleri desteklemek, örgüt adına toplantılar düzenlemek, yardım toplamak ve örgüt üyeliğinin sembolü olan giysileri giymek ceza tehdidi altında yasaklanmıştır.

Kanunun II. Bölümünde İçişleri Bakanlığına, İngiltere ve Kuzey İrlanda'daki terör olayları ile ilgisi olduğundan şüphelenilen kişilerin İngiltere'ye girmesini yasaklamak veya ülkede yaşayanları sınırdışı etmek yetkisi tanınmıştır. **Buna göre, İngiltere'de 3 yıldan az bir süre yaşamış olan bir İngiliz vatandaşının Kuzey İrlanda'ya girmesi men edilebilir. Aynı şekilde, Kuzey İrlanda'da Ulster şehrinde yerleşik bir İngiliz vatandaşının İngiltere'nin diğer bölgelerine girmesi yasaklanabilir. Bu yasak İngiliz va-**

tandaşı olmayan yabancılar hakkında da geçerlidir. Bunlar genelde, sınırda herhangi bir denetime tabi tutulmayan İrlanda Cumhuriyeti vatandaşları olup İngiltere'ye girmeleri engellenebilir veya girenler sınırdışı edilebilir.

m) **Bu bağlamda en tehlikeli hükümler, 1988 tarihli Kuzey İrlanda Suç Delili kanununda yer almaktadır. Buna göre, bir ceza davasında mahkeme, sanığın tutum ve davranışlarından sonuç çıkararak kendisini mahkûm edebilir. Bu bağlamda, sanığın, polisteki sorgusu ve mahkemede yargılanması sırasında ifade vermekten kaçınması, kimliği ve sahip olduğu eşya konusundaki bilgileri gizlemesi, mahkûmiyetine yeterli bir suç sayılmıştır. (Civil Liberties: Cases and materials, London 1991, s.261.)**

n) **Alman Ceza Kanunu** terörle mücadele açısından zaten etkili hükümler ihtiva etmektedir. Örneğin kanunun, "Demokratik Hukuk Devletini Tehlikeye Atma" başlığı altındaki 84 ve onu izleyen maddelerinde, Anayasaya aykırı örgütlerin veya yerlerine kurulan ikame **örgütlerin bayrak, flama veya mensuplarının üniformasını taşımak ya da slogan veya selam tarzlarını taklit etmek suç sayılmıştır.**

o) İspanya'nın 26 Aralık 1984 tarih ve 9/84 Sayılı Terör Kanunu, "Silahlı Grupların ve Terörist Unsurların Eylemlerine Karşı Anayasanın 55. Maddesinin Geliştirilmesi" gibi çok uzun bir başlık taşımaktadır.

İspanya Anayasasında, silahlı gruplar ve teröristlerle mücadele amacıyla, kişi özgürlüğü ve özel hayat ve aile hayatının korunmasına ilişkin hükümlerin askıya alınabileceği öngörülmüştür. Adından da anlaşılacağı gibi, söz konusu kanun, bu hükümlerin nasıl uygulanacağını belirlemek amacıyla kabul edilmiştir.

Kanunun 16. maddesinde polise, 1. maddede öngörülen suçlardan birisini işlediği şüphesiyle herhangi bir kişiyi mahkeme kararı olmaksızın yakalama ve 72 saat gözaltında bulundurma yetkisi tanınmıştır.

Polis, yakalanan kişinin gözaltında bulunduğu sürece herhangi bir kimse ile görüşme ve haberleşmesini de yasaklama yetkisine sahiptir.

Aynı şekilde, kanunun 16. maddesinde, güvenlik güçlerinin kanun kapsamına giren suçların kovuşturulması çerçevesinde mahkeme kararı olmadan arama yapabileceği öngörülmüştür.

Kanunun 11. maddesine göre, terör eylemlerine ilişkin suçların yargılaması, merkezi olarak Madrit'te, bu amaçla kurulmuş özel yetkili bir mahkemede yapılmaktadır.

İspanya konuya ilişkin mevzuatının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesiyle çelişebileceği endişesiyle, komisyon ve mahkemenin yetkisini kabul ederken aşağıdaki beyanda bulunmuştur:

"İspanya Hükümeti, Sözleşmenin 15 ve 17. maddeleri hükümlerini, Anayasanın 55 ve 116. maddelerinde belirtilen önlemlerin alınmasına imkân verdiği şekilde yorumladığını beyan eder." (Doç. Dr. Şeref ÜNAL, Milletlerarası Hukuk Açısından Güneydoğu Sorunu ve Terörle Mücadele, s. 65.)

p) Terör olgusuyla karşılaşan İngiltere, daha ileri gitmiş "salahiyetli bir mahkeme kararı olmadan kimsenin tutuklanamayacağı", "tutuklanan bir kişiye, tutuklanmasını icap ettiren sebepler ve kendisine vaki isnatların en kısa zamanda ve anladığı bir dille bildirilir" şeklindeki, imzaladığı Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 5. maddesi hükümlerini, idari tutuklamalar yaparak ve tutuklama nedenlerini sanık ve yakınlarına bildirmeyerek, birçok kez ihlal etmckten çekinmemiştir.

Konu Brannigan ve Mc Bride davasıyla (28.5.1993) Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine götürülmüştür. Divan kararı şöyledir:

"Divan, Kuzey İrlanda ve İngiltere'de terörist şiddetin sonuçları ve yaygınlığının ulusun varlığını tehdit eden boyutta olduğunu kabul etmiştir. Alınan önlemlerin değerlendirilmesine gelince: **Divan 1974'ten itibaren İngiliz Hükümetinin terörizmle mücadele etmek için idari yakalama ve tutuklama yetkisine ihtiyaç duyduğunu görmüştür.**" Brogan kararı İngiliz Hükümetini bir tercih kar-

şısında bırakmıştı. Ya tutuklama kararı aleyhine yargıç önüne çıkarılma usulü uygulanacaktı, ya da bu konuya ilişkin askıya alma bildiriminde bulunacaktı. İngiliz Hükümeti sonuncuyu seçti.

Denetimin en duyarlı konusu tutuklamanın yargıç kararı olmadan uzatılması yetkisiydi: **İngiliz Hükümetine göre, tutuklama nedenlerinin şüpheliler ve avukatlarından gizli tutulması terörle mücadelenin en önemli koşuluydu. Öte yandan tutuklama kararının yargıca aldırılması onu teröristlerin hedefi haline getirecek ya da halkın eleştirisi ile karşı karşıya bırakacaktı. İngiliz Hükümeti, Kuzey İrlanda'da sayıları az olan yargıçların halkın güvenini kaybetmesini veya hedef olmasını yargı bağımsızlığına aykırı saymaktaydı. Divan, kendisini hükümet yerine koyamayacağını, olağanüstü hal gerekleri ile, bireysel hakları bağdaştırmak ya da dengede tutmak işinin öncelikle iç hukuk otoritelerine düştüğünü belirtmekle yetinmiştir**. (Karar için bakınız. Prof. Dr. Tekin AKILLIOĞLU, Terör ve İnsan Hakları, İnsan Hakları Merkezi dergisi, 1995/Kasım, s.18-28.)

İnsan Hakları Mahkemesinin ülkemize karşı tarafsız davrandığını iddia eden hukukçularımıza soruyorum. Daha geniş boyutta terör eylemlerine muhatap olan Türkiye'de idari makamlarca tutuklamalar yapılıp, tutuklama nedenleri sanık ve yakınlarına bildirilmeseydi, aleyhimize karar verilmez miydi?

Yine İngiltere, İnsan Hakları Mahkemesince tazminat ödemeye mahkûm edilmesine ve bu tazminatı ödemesine rağmen "SAS komandolarının, idari makamlardan emir aldığında, adam öldürmek dahil her türlü eylemi yapabileceği ve bu eylemlerinden sorumlu tutulamayacağına" ilişkin iç hukuk düzenindeki yasa maddelerini kaldırmamıştır. İngiliz hâkimleri, iç hukuk düzenindeki İnsan Hakları Sözleşmeleriyle bağdaşmayan bu yasa maddelerine dayanarak SAS komandolarını beraat ettirmeye devam etmektedirler.

McCann ve diğerleri davasında Komisyon, IRA mensubu oldukları tespit edilerek takibe alınan 3 Kuzey İrlanda ve aynı zamanda İngiliz vatandaşının, İngiliz SAS komandoları (Özel

Hava Servisi) tarafından Cebelitarık'ta vurularak öldürülmeleri ve sanıkların İngiliz mahkemelerince beraat ettirilmeleri olayını incelemiştir.

Olay sonrası ölenlerin yakınları, güvenlik güçlerinin yargısız infaz yaptıklarından yakınmışlardır. Komisyon, güvenlik güçlerinin görevlerini yaptıklarına işaretle, Sözleşmenin yaşama hakkına ilişkin 2. maddesinin ihlal edilmediği sonucuna varmışsa da davanın daha sonra intikal ettirildiği mahkeme Sözleşmenin ihlal edildiğini tespit etmiştir.

Terör suçu sanıklarına, İngiltere güvenlik kuvvetlerince yapılan uygulamalar, çağdaş bir hukukçunun içine sindirebileceği nitelikte değildir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine, Kuzey İrlanda Hükümetinin, İngiltere aleyhine açtığı ve aşağıda içeriğini açıkladığım davada, bu uygulamalar belgelenmiştir.

İrlanda - İngiltere Davası (19 Ocak 1978)

Kuzey İrlanda'daki olaylar nedeniyle Kuzey İrlanda Hükümeti 9 Ağustos 1971 tarihinde yönetime, yargıç kararı aranması koşulunu kaldırarak tutuklama, gözaltına alma ve bir yerde zorunlu olarak tutma yetkileri tanıdı. 30 Mart 1972 tarihinde ise İngiltere otoriteleri yerel yönetimlerin yetkilerini devraldı. Resmi açıklamalarda bu önlemlerin askeri amaçlı gizli bir örgüt olan İrlanda Cumhuriyet Ordusu (IRA) mensuplarını hedef aldığı belirtildi. Bu arada taç yanlısı (loyalistes) şiddet olayına karıştığından kuşkulanılan kişilere karşı da bu önlemlerin uygulandığı görüldü. 16 Aralık 1971 tarihinde İrlanda Hükümeti, Birleşik Krallığın, Kuzey İrlanda'da AİHS'nin pek çok kuralını, bu arada işkence ve kötü uygulama yasağını ihlal ettiği yolunda şikâyette bulundu. Komisyon ve divanın bu konuda verdiği kararlar AİHS açısından kavrama getirtilen bazı önemli açıklamalar niteliğindedir.

Komisyon, örnek olarak seçtiği olayları inceleyerek vardığı sonuçlarda, itiraf ve kanıt sağlamak amacıyla sistemli bir biçimde ve

bir arada yapılan beş kötü uygulamanın AİHS'nin 3. maddesiyle yasaklanan "işkence ve kötü uygulamalar" kapsamına girdiğini kabul etti.

"Beş teknik" deyimiyle adlandırılan bu kötü uygulamalar, sorguya çekilen kişilerin "çözülme"lerini sağlamak amacına yönelik, yön bulma ve duyularını yitirmelerine yol açan "ileri" tekniklerden oluşmaktadır. Bu uygulamalar özetle, ilgilinin başına örtü geçirilmesi, şiddetli ve sürekli gürültüye maruz bırakılması, uykudan mahrum edilmesi, yiyecek kısıtlaması ve dar bir yerde duvara karşı ayakta durmaya zorlamaktır.

Komisyon kararının bu uygulamaları AİHS'nin 3. maddesi kapsamında görmesi olumlu bir yaklaşım olmakla birlikte, bunlardan yanlızca birinin tek başına uygulanmasının işkencenin varlığını kabule yeterli sayılmaması, işkence veya kötü uygulama sayılması için tümünün bir arada ve sürekli olarak yapılmasını araması olumsuzdur. Başka bir deyişle işkence kavramının alanını daraltmaktadır.

Divanın kararı da bir başka açıdan olumsuz niteliktedir.

Divan, Komisyonun aksine söz konusu uygulamaların "kötü muamele" sayılmalarına karşın, "işkence" kapsamında olmadığına karar vermiştir. (Prof. Dr. Tekin AKILLIOĞLU, "İşkencenin, İnsanlık Dışı, Aşağılayıcı, Zalimce Davranışların ve Cezaların Önlenmesi", Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü İnsan Hakları Yıllığı, 1988/1989, s. 23.)

Temel hak ve özgürlüklerin yasalar ile kısıtlanmasının veya zaman zaman ortadan kaldırılmasının gerekçesini Alman Yasal Sistemi şu şekilde izah etmektedir:

"Terör ile mücadeleye yönelik yasal düzenlemeler yapılırken, öncelikle bu mücadelenin gerçek ihtiyaçları doğru tespit edilmeye çalışılmış ve bu ihtiyaçlar ve terörle mücadelede hedefe ulaşmayı sağlayıcı yasal düzenlemeler getirilmiştir. Bu yapılırken elbette kişilerin birtakım anayasal hak ve özgürlükleri kısıtlanmış veya bazı hallerde tamamı ile askıya alınmıştır.

aa. **Terörizmin tehlikelerinden toplumu koruma gerekliliği kişisel özgürlüklerin kaybından ve terör şüphelisi olan kişinin haklarından daha ağır basar.**

bb. **Konu ile ilgili olarak verdiği bir kararda Alman Yüksek Mahkemesi; Alman Anayasasının Alman Hükümetini, sadece vatandaşları kişisel olarak korumakla değil, aynı zamanda Alman ulusunu bir bütün olarak korumakla yükümlü tuttuğunu içtihat etmiştir."** (Feyiz ERDOĞAN, Uluslararası Terörizm ve Terörizm ile İlgili Alman Ceza Hukuku, Askeri Adalet dergisi, Ocak/ 1994, s.41-49.)

"Militan demokrasi" terimiyle nitelendirilebilecek bu yasal düzenlemeler, demokratik ülkelerin Anayasal ve siyasi partilerle ilgili yasal düzenlemelerine de yansımıştır. Doktrinde de baskın görüş: "militan demokrasi" anlayışından asla vazgeçilmemesi gerektiği yolundadır.

Hele bir ülke: 1– Ekonomik kalkınmasını tamamlayamamışsa, 2– Ekonomik kalkınmasını tamamlamış olsa bile, o ülkede etnik farklılıklar ve mezhep farklılıkları varsa ve farklılıklar ülkeyi bölmek isteyen iç ve dış mihraklarca kaşınıyorsa, 3– Bir ülkede, terör eylemleri yaygınsa ve süreklilik kazanmışsa (bu durumda askeri darbeler olmasa, iç harp çıkmasa dahi, vatandaşlar sandık başına gittiğinde, Hitler ve Mussolini örneğinde olduğu gibi, otoriter ve baskıcı bir rejim vaat edenlerin partilerine daha çok oy vermektedirler) "militan demokrasi" anlayışı benimsenmeden, sorunların üstesinden gelinemez.

Ülkelerinin gerçeklerini ve sorunlarını bilen, sosyoloji ve siyasi tarihin ortaya koyduğu bilimsel gerçekler üzerinde az da olsa düşünme fırsatı bulmuş iyi niyetli aydınların aksini iddia edemeyecekleri kanısındayım.

"Militan demokrasi" anlayışı ile ilgili olarak Başsavcılığımca, Refah Partisi ve Demokratik Kitle Partisi ile ilgili olarak düzenlenen iddianame, esas hakkında mütalaa ve sözlü açıklamalarda bazı bil-

giler verilmeye çalışılmıştı. Tekrarlardan kaçınmak için onlara değinmeyeceğim.

Ancak, Doç. Dr. Fazıl SAĞLAM tarafından hazırlanan ve 1999 yılı Temmuz ayında yayınlanan "Siyasal Partiler Hukukunun Güncel Sorunları" adlı kitapta bu konuda yazılanlar, esas hakkında görüşümüzün bundan sonraki bölümüne ışık tutar nitelikte olduğundan, o kitaptan bazı bölümleri yazmak zorunluluğu duymaktayım:

(**Federal Almanya,** siyasal partilere anayasal bir kurum olarak Anayasasında ilk kez yer veren ülkelerin başında gelmektedir. Siyasal partiler hukukunun İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki gelişmesinde önemli bir rol oynayacak olan bu **Anayasanın 21. maddesi aynen şöyledir:**

"Partiler, halkın siyasal iradesinin oluşumuna katılırlar. Kuruluşları serbesttir. İç düzenleri demokratik ilkelere uygun olmak zorundadır. Sahip oldukları maddi araçların kaynağı ve kullanımı hakkında kamusal hesap vermekle yükümlüdürler.

Amaçları ve mensuplarının davranışlarıyla özgürlükçü demokratik temel düzeni ihlal etmeye veya ortadan kaldırmaya veya Federal Alman Cumhuriyeti'nin varlığını tehlikeye düşürmeye yönelen partiler Anayasaya aykırıdır. Anayasaya aykırılık konusunda Federal Anayasa Mahkemesi karar verir.

Bu çerçeve içinde diğer hususlar federal yasa ile düzenlenir."

Alman hukukunun siyasal partiler alanındaki asıl büyük önemi, değişik ölçülerde de olsa birçok ülkenin yasama sürecini etkilemiş olmasıdır. Bu etki, kendisini demokrasi anlayışında da göstermiştir.

Bonn Anayasası'nın 21. maddesinin en önemli özelliği, militan demokrasi anlayışını yansıtmasıdır. Alman Anayasa Mahkemesi bu anlayışı "streitbare Demokratie" (mücadeleci, kavgacı demokrasi) terimi ile ifade etmektedir.

Almanya'da siyasal partilerin demokrasi için taşıdığı vazgeçilmez önemi hukuk alanında savunan, "partiler devleti" kavramını ortaya atan **Gerhard LEIBHOLZ, bir makalesinde Bonn Anaya-**

sası'nın "militan demokrasi" anlayışını benimsemiş olmasını şu görüşlerle desteklemektedir:

"Alman Anayasası, 21. maddenin 2. fıkrasıyla Veimar Anayasası'nın yanlış bir özgürlük anlayışıyla kendi zararına yol açacak biçimde gözden kaçırdığı bir düzenlemeyi getirmiştir. **Her anayasa gibi, liberal-demokrat bir anayasanın da düşmanlarına karşı hukukun silahıyla kendisini koruma hakkına sahip olduğunda kuşku yoktur. Hiçbir anayasadan, hele liberal bir hukuk devleti demokrasisi öngören bir anayasadan, kendisini ortadan kaldıracak koşulları onaylaması ve böylece intiharını yasallaştırması beklenemez. Liberal demokraside de özgürlük, maddesiz, (substanslos) bir relativizmin ve nihilizmin görmek istediği gibi, hukuksal bağlardan yoksun değildir. Böylesine yanlış anlaşılmış bir özgürlük, önce özgürlüğün kendisini ve böylece özgürlükçü demokratik temel düzeni abes bir noktaya ve sonunda yok olmaya götürür.** Özgürlük, siyasal alanda da keyfilikle özdeş değildir. Liberal bir demokraside de özgürlük, kendisine siyasal açıdan işlerlik kazandıran varoluş temellerine bağlı olmayı şart kılar. Bu bağlılığa değişmezlik sağlamak ve buna karşı olanları devlet düşmanı olarak değerlendirmek liberal demokrasinin hakkıdır."

Büyük hukukçu MANZİNİ de:

"Herhalde açıktır ki, ister totaliter, ister liberal, ister demokratik, isterse sosyalist vs. olsun, her devlet, işlevlerinin ve menfaatlerinin bilincindeyse, varlığını, düzenini, faaliyetlerini etkili kılmak ve canlandırmak için, zorunlu olan moral/ahlaki enerji bakımından tehlikeli görünen her şeye karşı kendini korumak görev ve hakkına sahiptir" demiştir.

Yüzyılımızın büyük düşünürü Karl POPPER'ın söylediği gibi, demokrasi, karşılıklı anlayış ve hoşgörünün hâkim olduğu bir rejimdir. Ne var ki "hoşgörü" çelişkili bir kavramdır. Sınırsız hoşgörü (tolerance) hoşgörüyü ortadan kaldırır. Hoşgörü sahibi olmayanlara hoşgörü gösterilmesi, hoşgörülü bir

toplumun dayatmacılara karşı savunmasız bırakılması, hoşgörüsüyle birlikte, hoşgörülü kişinin kendisini de yok eder.

Gerek Alman Hukuk Öğretisi ve gerekse Federal Anayasa Mahkemesi içtihatları, militan demokrasi anlayışı ile özgürlük, özellikle siyasal düşünce özgürlüğü arasındaki riskli ilişkiyi, oldukça eleştirici bir gözle değerlendirmeye ve hassas bir denge içinde tutmaya çalışmışlardır. Bu konuda HESSE'yi örnek olarak göstermek doğru olur. (s. 10.)

Bilindiği gibi Almanya'da siyasal partilerin yasaklanmasına ilişkin hüküm, Federal Anayasa Mahkemesi tarafından iki kez uygulanmıştır. 23 Ekim 1952 tarihinde Sozialistische Reichspartei (SRP) (Sosyalist Devlet Partisi) ve en son 17 Ağustos 1956 tarihinde de Kommunistische Partei Deutschland (KPD) (Alman Komünist Partisi)'nin kapatılmasına karar verilmiştir.

Bu tarihten sonra Almanya'da parti yasağı konusunun gündeme gelmemiş olmasını demokratik düzenin yerleşmesi ve kamuoyu ve geniş yığınlarca benimsenmesiyle açıklamak mümkündür. Böyle bir ortamda düzen dışı (marjinal) parti ya da akımların demokratik düzen için somut bir tehlike oluşturmaması parti yasağına ilişkin Anayasa hükmünün harekete geçirilmesine gerek bırakmamıştır. (s.11.)

Parti yasağı sorunu, özellikle ülkemiz bakımından güncelliğini sürekli koruyan bir konudur. Başka ülkeler bakımından güncel önemi arka planda kalsa da bu sorun "demokrasilerde parti yasağı yoktur" şeklinde yüzeysel söylemlerle geçiştirilebilecek bir konu değildir. Bir kere parti yasağı sorununun "militan demokrasi" anlayışının doğal bir yansıması olduğuna yukarıda değinmiştik. Ancak parti yasağı, militan demokrasi anlayışının öngördüğü ölçüde olmasa bile, klasik özgürlük anlayışının egemen olduğu toplumlarda da varlığını hissettiren bir konudur. Bu ülkelerde, ya da militan demokrasi anlayışının etkili olduğu **birçok ülkede parti yasağının güncel bir öneminin bulunmaması bu sorunun, her çeşit hukuk düzeninde şu veya**

bu biçim ve ölçüde her zaman varolduğu gerçeğini unutturmamalıdır. (s. 55.)

İsrail'de, parlamentoya ilişkin temel yasanın 7a maddesinde 1985 yılında yapılan bir değişiklikle seçime katılamayacak olan partilere ilişkin yeni bir hüküm getirilmiştir:

"Aşağıdaki partiler seçimlere katılamazlar: 1) İsrail devletinin Yahudi halkının devleti olduğunu inkâr eden partiler; 2) İsrail devletinin demokratik karakterini inkâr eden partiler; 3) Irk ayırımını kışkırtan partiler."

İtalya'da parti yasağı Anayasada dolaylı ve sınırlı bir biçimde düzenlenmiştir. Anayasanın geçici XII. maddesi, kapatılmış bulunan faşist partinin herhangi bir biçim altında yeniden açılmasını yasaklamaktadır. Bu yasakla ilgili olarak ayrıca bir de 20.06.1952 tarih ve 645 sayılı bir uygulama yasası çıkarılmıştır. Bu yasada "siyasal mücadelenin bir aracı olarak güç kullanmayı yüceltmek, güç kullanma tehdidinde bulunmak veya güç kullanmak, Anayasada güvence altına alınan özgürlükleri bastırmak, **demokrasiyi ve kurumlarını, mukavemet hareketinin değerlerini karalamak, ırkçı politikalar geliştirmek** veya adı geçen partiye özgü olan ilke, olay ve yöntemleri yüceltmeye yönelik bir etkinlik yürütmek veya **faşist görünüşte gösteriler yapmak** suretiyle faşist partiye özgü antidemokratik amaçların izlenmesi" yasaklanmaktadır.

Fransa'da 1901 tarihli Dernekler Yasası'nın 3. maddesinde öngörülen yasaklar partiler için de geçerlidir. Bu maddeye göre, devletin ülke bütünlüğüne ve cumhuri devlet biçimine zarar vermeyi amaçlayan dernekler batıldır. Bu durumdaki bir derneğin feshine, üyelerinden birinin ya da savcının başvurusu üzerine mahkemece (Tribünal de grande instance) karar verilir.

Parti yasağı bakımından bir başka önemli yasa 10 Ocak 1936 tarihli Savaş Grupları ve Özel Milisler Hakkındaki Yasadır (loi sur les grouppes de combat et les milices privees). 1934 yılında radikal sağ gruplar tarafından yaratılan huzursuzluklara karşı çıkarılan bu yasa, oldukça sık uygulanmıştır. Uygulama, genelde

parlamento dışı muhalefete yönelik olmakla birlikte istisnaen partileri de hedef alabiliyor.

Aşağıda yazılı örgütler bu yasaya dayanılarak kapatılmıştır. Lifue daction francaise (1936), Parti national populaire (1936), Parti national breton (1936), Mouvement yor le rriompfe des libertes demokratiqfes (1954), Parti communiste algerien (1955), Comite d'entente por l'Algerienc francaise (1961), Organisation de l'armee secrete (1961), Service d'action civique (1982), Frond de liberation nationalede la Corse (1983), alliance revolutionnaire des Carabies (1984), FROMONT 1990, s. 243.

Bu yasanın 1. maddesi şöyledir:

Cumhurbaşkanının Bakanlar Kuruluna danışarak alacağı kararla aşağıdaki dernek ve de facto savaş grupları yasaklanabilir:

1. Sokaklarda silahlı gösteri yürüyüşü düzenleyenler;

2. Veya hükümetten izinli savunma hizmetine hazırlama derneği statüsünde olmaksızın, askeri biçim ve örgüt düzeni dolayısıyla savaş birlikleri ve özel milis niteliği taşıyanlar,

3. **Veya ülkenin dokunulmazlığına ve cumhuri devlet biçimine saldırı amacı taşıyanlar,**

6. **Veya ayrım amacıyla bir kişiye ya da kişi grubuna karşı (nesli) menşei, bir halka, ulusa veya dine mensup olması veya olmaması nedeniyle kin gütmeyi veya güç kullanmayı tahrik eden veya böyle bir ayrımı haklı kılmaya veya teşvik etmeye yönelik görüş ya da teoriler yayanlar.**

11 Haziran 1979 tarihli İdari Usul Yasası'na göre böyle bir kararın gerekçeli olması gerekiyor. Kapatma kararlarının yargısal denetimi Conceil d'Etat'da yapılıyor.

Kapatılan siyasi örgütün üyelerinin toplantı ve gösteri yürüyüşü yapma hakkı ortadan kalkmıyor. Ancak, bunların aynı örgütü yeniden kurmaları, 6 ay ile iki yıl arası hapis ve 60 ile 18.000 frank para cezasını gerektiren bir suç oluşturmaktadır. (s. 58.)

İspanya Anayasası militan demokrasi anlayışını benimsemiş olmasına rağmen, parti yasağına ilişkin bir hüküm içermemektedir. Parti yasağına ilişkin düzenlemeler Partiler Yasasının 5. maddesinde yer alıyor. Bu maddeye göre bir partinin yasaklanması ya da faaliyetlerinin durdurulması mahkeme kararı ile ve ancak aşağıdaki durumlarda mümkündür:

– İspanya Ceza Yasası tarafından illegal örgüt olarak tanımlanmış bir durumun ortaya çıkması;

– Partinin örgütü ya da etkinliği ile antidemokratik bir tutum ve davranış içinde olması. (s. 58.)

Portekiz'de, parti kapatmaya neden olan olgular şöyle belirlenmiştir:

Parti **amaçlarının samimi olmaması** veya kamu ahlakı veya düzenine ters düşmesi. (Ulusal bağımsızlık ve Portekiz Devleti'nin birliği alanlarındaki Anayasada örgörülen engellerin aşılması da dahil olmak üzere) parti amaçlarının sistemli olarak ve kamu ahlak ve düzenine ters düşecek veya silahlı kuvvetlerin disiplinini bozacak biçimde haksız araçlarla izlenmesi.

Faşist ideolojinin benimsenmesi. (s. 61.)

Avusturya'da, "Nasyonal Sosyalist Parti'nin Yasaklanmasına İlişkin Yasa" Anayasa düzeyinde bir kural olup, Siyasal Partiler Yasasının 1. paragrafında yine anayasal düzeyde öngörülmüş bulunan siyasal partilerin kuruluş özgürlüğüne getirilmiş bir sınırlamadır. Bu yasanın 3a maddesine göre, **kanunen yasaklanmış bulunan bir nasyonal sosyalist örgütü ayakta tutmaya veya yeniden kurmaya yönelik girişimler yasaklanmıştır.** Ayrıca aynı madde, bunun da ötesinde üyelerinin nasyonal sosyalist anlamda faaliyeti ile Avusturya Cumhuriyeti'nin bağımsızlığını yok etme veya kamu düzenini ve Cumhuriyetin yeniden inşasını bozma amacı güden birliklerin kurulmasını da yasaklamaktadır. (s. 62.)

Ayrıca, yine Avusturya'da, herhangi bir resmi makam, kurulu bulunan veya kurulacak olan yasak amaçlı partinin faaliyetleri ile ilgili olarak, o partinin tüzel kişiliğini tanımamak hakkına sahiptir. Ör-

neğin, tapu dairesi böyle bir partinin tüzel kişiliğini reddederek parti adına gayrımenkul kaydı yapmayabilmekte, telefon idaresi partiye telefon bağlantısı kurmayabilmekte, seçim kurulu da böyle bir partinin seçimlere katılmasını önleyebilmektedir. Böyle bir engelleme söz konusu olduğunda, tüzel kişiliği tanınmayan siyasi partinin, aleyhindeki idari kararlara karşı, Anayasa Mahkemesi'ne kadar uzanan bir yasal itiraz hakkı bulunmaktadır.

Tüm bu ülkelerde, partilere ilişkin yasağın uygulanması, hukuksal nitelik yanında daha büyük bir ağırlıkla siyasal bir nitelik taşımaktadır. Siyasal partiler, siyasal yaşamın taşıyıcı unsurları olduğuna göre, bunlardan birinin devreden çıkarılması, meşru bir hukuksal temele dayalı olsa bile, siyasal etkileri daha ağır basan siyasal içerikli bir karardır. Bu nedenle karşılaştırma yapılan ülkelerin çoğunda bu konuda açık bir çekingenlik gözlemlenmektedir. Ancak **bu ülkelerin hiçbirinde parti yasağına ilişkin yürürlükteki kuralların kaldırılması yönünde bir eğilimin de bulunmadığına dikkati çekmek gerekir. Bundan şu sonucu çıkarabiliriz. Ülkeler özgürlükçü demokratik düzenin yerleşikliği ve mevcut siyasal partilerin rejimle barışıklığı ölçüsünde ve özellikle uygulama aşamasında parti yasağından uzak kalma eğilimi gösteriyorlar. Ancak rejime yönelik tehdit ve tehlikelere karşı hukuksal önlemleri hazır bulundurmaktan da geri durmuyorlar. Bu önlemlerin derecesi, ülkelerde klasik ya da militan demokrasi anlayışının yaygınlığı ölçüsünde değişiyor. Ancak, militan demokrasi anlayışının benimsenmediği ileri sürülen ülkelerde dahi, somut bir dehdit ya da tehlikenin söz konusu olduğu dönemlerde bu tür yasakların ortaya çıktığı, tehdit ve tehlike ortadan kalkmış gözükse bile yasağın yürürlükte kaldığı, genel bir gözlem olarak kendini gösteriyor.** Yukarıdaki karşılaştırmada bunun somut örnekleri sergilenmiş bulunmaktadır. Karşılaştırılan ülkelerde **yasağa hiç yer vermeyen Yunanistan ve Japonya'da dahi somut bir gereksinimin başgöstermesi halinde aynı sürece girileceği kuşkusuzdur. Zaten Yunanistan'da yasağa daya-**

nak oluşturacak anayasal bir hüküm varlığı yanında, Japonya'da da dernek özgürlüğü çerçevesinde ölçülülük ilkesiyle haklı kılınacak bir sınırlamanın tartışma konusu olmaması bu yargımızı doğrulayan hukuksal verilerdir. (s.72.)

Birçok ülkede siyasal partiler, anayasal düzenlemelerle belirli bir siyasal amaca bağlı kılınmışlardır. Bu amaç, siyasal partilere özgürlükçü demokratik düzene sadakat yükümlüğü getirmektedir. Ayrıca siyasal partilere dernek özgürlüğü güvencesi dışında bir varlık tanımadığını ileri süren ülkelerde dahi, partilerin kazandığı ayrıcalıklı statü, onlara tanınan özgürlüğün böyle bir amaçsal bağdan soyutlanmasına imkân vermemektedir. İşte parti yasağı sorununun düğüm noktasını burada aramak gerekir.

Bundan şu sonuç çıkıyor. Demokrasi anlayışı militan olsun olmasın, her ülke kendi varlığını ve rejimini tehdit eden siyasal parti ya da hareketleri, bu tehdit ya da tehlike somutlaştığı ölçüde yasaklama eğilimine girer. Militan olan ve olmayan demokrasi anlayışları arasında bu açıdan yalnızca bir söylem farkı, bir derece farkı bulunmaktadır. **Burada demokrasinin temel felsefesi açısından her iki yaklaşım için de önemli olan, "özgürlüğün temel bir değer olarak korunması ve yasağın bu temel değere hizmet ettiği ölçüde varolması ve uygulanması"dır. Bir ülke, bu hassas dengeyi koruyabildiği ölçüde demokrattır.** Bu açıdan bakıldığında bir ülkede salt yasağın varlığı o ülkenin demokratik niteliğine halel getirmez. Yeter ki yasaklamanın boyutu, özgürlükçü demokratik düzeni ve ülkenin varlığını koruma amacıyla ölçülü bir denge içinde tutulabilsin. Bu dengenin korunmasında yalnızca devlete ya da kurulu düzenin partilerine değil, kurulu düzene karşıt partilere de büyük bir sorumluluk düşmektedir. İnsan hakları ve ona dayalı demokrasi, evrensel bir değer olduğunu büyük ölçüde kanıtlamıştır. Öyle ki marjinal partiler bile bundan kendi amaçları yönünde yararlanma şansına sahiptir. Yeter ki bu yöndeki mücadeleleri, oyunun temel kuralları içinde kalsın, başka bir deyişle demokratik rejimin kendilerine sağladığı haklar kötüye

kullanılmasın. Bu temel koşullara uymaları kaydıyla marjinal partilerin bile özgürlükçü demokratik bir düzende yasağa muhatap olmaksızın demokratik yöntemlerle geniş bir siyasal alan bulmaları mümkündür. Bu imkânı kullanmak yerine **rejimi yıkma amacı güden ve bu amaca ulaşmak üzere demokrasinin kendilerine sağladığı hakları kötüye kullanan ve gerektiğinde şiddete başvurma hazırlığına yönelen partilerin, kendilerine yönelik bir yasağın varlığından ve uygulanmasından yakınmaya hakları yoktur.** (s.74.)

Türkiye'de siyasal partiler hukukunun önündeki en büyük engel, siyasal partiler yelpazesinde demokrasiyi içtenlikle benimsememiş partilerin yaygınlığıdır. Ülkemizde bugün egemen olan siyasal kültürün sağlıklı bir demokrasinin yerleşmesi için yeterince olgunlaşmış olduğunu söylemek güçtür. "Parti içi demokrasinin yokluğu", "liderler sultası" gibi söylemlerin yaygınlığı demokrasi kültüründeki eksikliğin bir göstergesidir. Partilere egemen olan kadroların büyük bir çoğunluğu demokrasiyi bir yaşam biçimi olarak düşünmemekte, onu kendilerini siyasal iktidara götürmekle işlevini tamamlayacak bir araç olarak görmektedir.

Ama asıl tehlikelisi, rejimle barışık olmayan, devletin ülkesi ve ulusuyla bölünmez bütünlüğünü, üniter yapısını, laik düzenini tartışma konusu yapan kısa ya da uzun vadede bu niteliklerde şu ya da bu ölçüde değişiklik yapmayı amaçlayan partilerin siyasal partiler yelpazesinde küçümsenmeyecek bir yer tutmasıdır. Bu tür partilerin her somut olayda rejim pazarlığına yönelmesi, Türkiye'de demokratik bir konsensüsün varlığını şüpheye düşürecek boyutlara varmıştır.

Oysa böyle bir konsensüs ancak Cumhuriyet Anayasalarının ortak mirası olan temel ilkelerde tam bir birliğin sağlanması ile mümkündür. Bu ilkeler, ulusal egemenlik ve ulusal bütünlük kavramları ile birlikte insan haklarına dayalı, Atatürk milliyetçiliği anlamında milli, demokratik, laik ve sosyal hukuk

devleti olarak özetlenebilir. Çoğulcu demokrasi, ancak böyle bir temel üzerinde sağlanacak bir uzlaşma ile yükselip gelişebilir. Demokrasi uzlaşmaya dayalı bir denge rejimidir, ama temel ilkelerde görüş birliği içinde olmayan siyasal aktörlerin günlük politikada uzlaşmaya dayalı çoğulcu bir denge kurmaları mümkün değildir.

Yukarıda parti yasağı konusunda yaptığımız genel değerlendirmede de vurguladığımız gibi bu dengenin korunmasında yalnızca devlete ya da kurulu düzenin partilerine değil, kurulu düzene karşıt partilere de büyük bir sorumluluk düşmektedir. İnsan hakları ve ona dayalı demokrasi, evrensel bir değer olduğunu büyük ölçüde kanıtlamıştır. Öyle ki marjinal partiler bile bundan kendi amaçları yönünde yararlanma şansına sahiptir. Yeter ki bu yöndeki mücadeleleri, oyunun temel kuralları içinde kalsın, başka bir deyişle demokratik rejimin kendilerine sağladığı haklar kötüye kullanılmasın. Bu temel koşullara uymaları kaydıyla marjinal partilerin bile özgürlükçü demokratik bir düzende yasağa muhatap olmaksızın demokratik yöntemlerle geniş bir siyasal alan bulmaları mümkündür. Bu imkânı kullanmak yerine rejimi yıkma amacı güden ve bu amaca ulaşmak üzere demokrasinin kendilerine sağladığı hakları kötüye kullanan ve gerektiğinde şiddete başvurma hazırlığına yönelen partilerin, kendilerine yönelik bir yasağın varlığından ve uygulanmasından yakınmaya hakları yoktur. (s. 148.)

Federal Almanya Anayasası'nın 21. maddesinde yer alan hükmü, Türk Anayasası ile karşılaştırmak konunun daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacaktır. Bilindiği üzere Alman Anayasası'nın 21. maddesi "Amaçları ve mensuplarının davranışlarıyla özgürlükçü demokratik temel düzeni ihlal etmeye veya ortadan kaldırmaya veya Federal Alman Cumhuriyetini ve varlığını tehlikeye düşürmeye yönelen partileri, Anayasaya aykırı" olarak nitelemekte ve bu tür partileri kapatma yetkisini Anayasa Mahkemesi'ne vermektedir. **Burada henüz somut bir örneği ortaya çıkmadığı için üzerinde fazla durulmayan "Federal Alman Cumhuriyetinin varlığını teh-**

likeye düşürme" hükmüne dikkati çekmek istiyoruz. Bu hüküm, siyasal partilerin yalnızca özgürlükçü demokratik temel düzeni ihlal etmeye veya ortadan kaldırmaya yönelen partileri değil, Federal Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmeye yönelen partileri de yasak kapsamına almaktadır. Bu bağlamda devletin federal yapısının Alman Anayasası'nın 79/3. maddesi uyarınca anayasanın değişmez hükümlerinden olduğunu da eklemek gerekir. Bu durum, Alman Birliğinin geleneksel federatif yapısını üniter bir devlet yapısına dönüştüren nasyonal sosyalist düzene bir tepkinin ifadesidir. Bu nedenle Almanya'da federalizm özgürlükçü demokratik düzenin de bir güvencesi olarak görülür.

Görülüyor ki durum Türkiye'dekinin tam tersidir. Türkiye Cumhuriyeti üniter bir devlet olarak kurulmuş, Cumhuriyet Anayasaları üniter bir yapıyı esas almıştır. "Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü" ilkesi, "millet egemenliği", "Atatürk milliyetçiliğine bağlı devlet" ilkeleri federatif bir yapıyı olanaksız kılmaktadır.

Ayrıca 1982 Anayasası, 3. maddesinde yer alan: "Türkiye Devleti ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür" kuralına değişmez bir nitelik kazandırmış, siyasal partilerin aynı ilkeye aykırı tüzük, program ve eylemlerini temelli kapatma nedeni olarak düzenlemiştir.

Şu halde **nasıl ki Federal Almanya'da bir siyasal partinin devletin federal yapısını değiştirip üniter bir yapı kurmak amacıyla Federal Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmeye yönelmesi bir parti kapatma nedeniyse, Türkiye'de bir siyasal partinin, federal bir devlet kurma amacıyla devletin üniter yapısını tehlikeye düşürecek bir eylem içine girmesi de aynı şekilde bir parti kapatma nedenidir. Bunun AİHS'nin 11. maddesiyle bağdaşmaz bir yönünün bulunmaması gerekir."** (s.161.)

Doç. Dr. Fazıl SAĞLAM'ın yukarıda ayrıntılarıyla açıkladığım görüşlerine aynen katılıyoruz. Esasen Anayasa Mahkememizin bugüne kadar verdiği parti kapatma kararları, bu görüşlere ve "militan demokrasi" anlayışına tamamen uygundur. Sosyal gerçeklerimize

ve Anayasamıza uygun bulunduğunda kuşku bulunmayan bu kararlar, Anayasa Mahkememize gerçek bir saygınlık kazandırmıştır.

B– **Anayasa Mahkememizi, istikrarlı, Anayasa ve yasalarımıza uygun çizgisinden saptırmak için, anayasal düzenimizle hiçbir zaman barışık olmamış, devletimizin kuruluş felsefesini benimsememiş, bir kısmı Sevr'i hortlatmaya çalışan iç ve dış mihraklarla hoş karşılanamayacak ilişkiler içinde olduğu bilinen bazı yazarlar ve sözde bilim adamları, hâkimlerimize ve savcılarımıza Anayasamızı ve yürürlükteki yasalarımızı uygulatmamak için büyük bir gayret içine girmişlerdir.**

Özellikle, Anayasamızın 90. maddesinin son fıkrasındaki "usulüne göre yürürlüğe konmuş milletlerarası antlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesi'ne başvurulamaz" hükmü ile, "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi"ni imzalamamız ve "İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi"nin yargı yetkisini kabul etmemiz öne sürülerek, Anayasa Mahkememiz ve diğer mahkemelerimiz, Anayasamızı ve yasalarımızı uygulayamaz hale getirilmek istenmektedir. Bu görüşlerin, giderek daha çok hukukçuyu etkilediği de bilinmektedir.

Bu nedenle, bu konu üzerinde ne kadar düşünsek ve tartışsak azdır. Çünkü başka türlü doğruyu bulamayız.

Bu konudaki görüşlerimizi, çeşitli vesilelerle Anayasa Mahkemesi üyeleri önünde açıklamak fırsatını bulduk. Bunların hiçbirini tekrarlamadan, son iki yılda açıklanmış yeni bilimsel görüşleri bilginize sunmakta yarar görüyorum.

a) Son yılların en iyi araştırmacılarından biri olan Doç. Dr. Metin FEYZİOĞLU, 1998 yılında yayımlanan "Tanıklık ve Dürüst Muhakeme" adlı eserinde (s.5-9) şöyle diyor:

"AİHS ve Türkiye tarafından onaylanan ek protokollerin acaba iç hukuktaki yeri nedir? Bunlar Anayasa hükmü niteliğinde midir, yoksa sıradan kanun hükümleri midir? Bilindiği üzere Anayasanın 90/5. maddesine göre 'Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası antlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya

aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesi'ne başvurulamaz.' Görüldüğü gibi Anayasa, usulünce yürürlüğe konulmuş antlaşmaların kanun hükmünde olduklarını kabul etmiştir. Acaba kanun hükmünde olmak ne anlama gelmektedir? **Bir normun kanun hükmünde olması, öncelikle, onun normlar hiyerarşisinde kanunlarla aynı sırada olması demektir.**

Kelsen'in normlar hiyerarşisi sistemine göre, her norm geçerliliğini, kendinden önceki normdan ve sonuç olarak en tepedeki norm olan temel normdan alır. Milletlerarası antlaşmalar da geçerliliklerini, Anayasadan almaktadır. Peki geçerliliğini Anayasadan alan ve bu nedenle normlar hiyerarşisinde kanunlarla aynı sırada bulunan bir milletlerarası antlaşma, gerçekten sıradan bir kanunla aynı seviyede midir? Örneğin AİHS'nin her ferde yaşama hakkı tanıyan maddesi ile yine örneğin Bankalar Kanunu'nun banka denetçilerini düzenleyen maddesine aynı değeri vermek mümkün müdür? Bu soruya, hukuk tekniği açısından ve salt iç hukuk çerçevesinde kalmak kaydıyla, olumlu cevap vermekten başka çare yoktur.

Bir milletlerarası antlaşma hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesi'ne (AYM) başvurulamıyor olması, onu, kanunların üzerinde bir mevkiye yükseltmez. Bir hukuk normunun diğerinin üzerinde olabilmesi için, alttaki normun, geçerliliğini, üsttekinden alması zorunludur. Oysa yukarıda değindiğimiz üzere, usulüne göre onaylanmış milletlerarası antlaşmalar, bir iç hukuk kuralı olarak geçerliliklerini Anayasadan almaktadır. Gerçekten kanun koyucu, Anayasaya aykırı olmamak şartıyla, herhangi bir milletlerarası antlaşmanın istediği hükmünü, antlaşmayı ihlal etmek pahasına, tek taraflı olarak kaldırabilir veya değiştirebilir.

AYM bir kanunun Anayasaya uygunluğunu denetlerken, AİHS'ni temel ölçü norm olarak alabilecek midir? Buna, yine normativisit-pozitivist pencereden bakıp olumlu cevap vermek mümkün görünmemektedir. Çünkü, **Anayasa Mahkemesi'nin görevi,**

Anayasaya uygunluk denetimi yapmaktır. Monist görüşe göre milletlerarası hukuk, iç hukukun üzerindedir, ama AYM milletlerarası hukuk tarafından kurulmamış ve görevlendirilmemiştir. AYM'ni ilk elden kuran ve görevlendiren Anayasadır. AYM'nin ulaşabildiği temel ölçü normlar, bizzat Anayasa tarafından, Anayasa ile sınırlanmıştır. Devletin milletlerarası hukukun temel ilkesi olan ahde vefaya aykırı davranması, Anayasaya aykırılık değil, onun üzerinde olan bir hukuk kuralına aykırılıktır. AYM, normlar piramidinin Anayasadan yukarıdaki basamaklarına çıkamaz. Anayasaya değil de ondan üst basamaklara aykırı iç hukuk normlarının yaratılmasının müeyyideleri, milletlerarası hukuk tarafından düzenlenir ve devletler ile milletlerarası kuruluşlarca yerine getirilir."

b) **Prof. Dr. Erdoğan TEZİÇ,** 1988 yılında beşinci basımı yapılan "Anayasa Hukuku" adlı eserinde şöyle demektedir (s.9):

"Antlaşma ile Anayasanın açıkça çatıştığı durumlarda, 1982 Anayasasına göre, Anayasa Mahkemesi antlaşmayı değil, Anayasayı uygulamak, sorunun nihai çözümünü uluslararası yargı yerlerine bırakmak durumundadır."

c) **Prof. Dr. Rona AYBAY,** "Uluslararası Antlaşmalar Anayasa Üstü mü?" başlıklı makalesinde (6.5.1988 tarihli Cumhuriyet gazetesi) şöyle diyor:

"Kimi hukukçular, onaylanmış antlaşmalarla ilgili olarak Anayasaya aykırılık iddiası ileri sürülmesi yolunun Anayasayla kapatılmış olduğuna bakarak onaylanmış uluslararası antlaşmaların kanunlardan daha üst düzeyde, giderek Anayasa düzeyinde olduğunu ileri sürüyorlar. Bu görüş antlaşmaların 'Anayasa üstü' bir düzeyde olduğu sonucuna bile varabiliyor. Oysa Anayasaya göre onaylanmış uluslararası antlaşmalar 'kanun hükmünde'dir. Anayasanın bu hükmünün amacı, Türkiye'nin onayladığı antlaşmaların Türk yasalarına girmiş olduğunu; Türk mahkemelerinde görülmekte olan davalarda Türk yasası imiş gibi uygulanması gerektiğini belirtmektir.

Anayasanın, uluslararası antlaşmaların 'kanun hükmünde' olduğunu belirten anlatımının hemen ardından, bu antlaşmalarla ilgili olarak Anayasa Mahkemesi'ne başvurulması yolunu kapatan düzenlemesi, antlaşmaları 'kanun-üstü' konuma getirmiştir, denebilir mi?

Kanımca, buna olanak yoktur. Türk hukukunda, Anayasaya aykırılığı ileri sürülerek Anayasa Mahkemesi'ne başvurulamayacak başka 'yasalar' da vardır.

Örneğin 12 Eylül döneminde 'kanun' adı altında yapılmış düzenlemelerin 'Anayasaya aykırılığı iddia edilemez' (1982 metni. Geç. m.15). Kanımca, bu anlatıma bakarak, bu tür kanunların öteki kanunlardan daha üst bir düzeyde olduğu söylenemez. Bu 'kanun'ların, yasama organınca değiştirilmesine ya da yürürlükten kaldırılmasına bir engel yoktur. Bunun için, nitelikli çoğunluk da gerekmez. Demek ki soruna bu açıdan bakıldığında, uluslararası antlaşmaların 'kanun-üstü' ya da 'Anayasa eşiti' bir düzeyde olduğu sonucuna varılamaz.

Usulüne göre yürürlüğe konulmuş bir uluslararası antlaşmayı kanun değerinde saymanın doğal sonucu şudur: Antlaşmanın kapsadığı konulara ilişkin olaylarda, eski kanunlarda antlaşmayla çelişen hükümler varsa; antlaşma o hükümlerin yerine geçmiş olacaktır. Ancak bunun gerekçesi, antlaşmanın daha 'üstün' olması değil, daha yeni tarihli ve kanun gücünde olmasıdır. Konunun bir başka yönü de şu soruyla ilgilidir. 'TBMM'nin onaylanmış bir uluslararası antlaşmayla çelişen bir kanun yapma yetkisi var mıdır?' Konuya Türk hukuku açısından bakıldığında, bu soruya şöyle yanıt verilebilir. Türk Anayasa hukukunun geleneklerine göre, yasama organının kanun yapma yetkisi konu bakımından sınırsızdır. Onaylanmış bir antlaşmayla çelişen hükümler içeren bir kanun yapmak da TBMM'nin yetkisi içindedir. Onaylanmış bir antlaşmayla çelişen hükümler içeren kanun yapılması uluslararası hukuk açısından 'istenilmeyen', 'kabul edilemez' ve giderek

devletin uluslararası sorumluluğuna yol açabilecek bir durum olabilir. Ama bütün bunlar, yasama organının kendi Anayasasından almış olduğu kanun yapma iktidarını (gücünü) ortadan kaldıramaz.

Her hukuk kuralı gibi, antlaşmaların da, duruma uygun ve gerçekçi sonuçlar verecek biçimde yorumlanıp uygulanması gerekir.

Buna olanak bulunmayan durumlarda, yetkili ulusal organlar, uygun düzenlemeler yapabilmelidirler. Türk boğazlarına ilişkin olarak 1936 yılında yapılmış Montrö Sözleşmesi'yle ilgili uygulamalar bu konuda canlı bir örnektir. Günün ve gecenin her saatinde, ticaret gemileri için tanınmış serbest geçiş hakkı, kötü hava koşulları ya da köprü inşaatı gibi haklı nedenlerle kısıtlanabilmektedir. Usa uygun ve gerçekçi sınırlar içinde kalan bu uygulamalar, hem İstanbul kentinde yaşayan milyonların, hem de geçiş yapan gemilerdeki insanların can ve mal güvenliği için zorunludur.

Uluslararası antlaşmalarla ilgili olarak yapılacak benzeri yasal düzenlemeler, gerçekçi düzeyde kaldığı sürece, Türk diplomatlarının deneyimi ve becerisiyle uluslararası forumlarda savunulabilir.

Uluslararası antlaşmaların Türk hukukundaki yerini incelerken gözden kaçırılmaması gereken önemli bir nokta vardır. Türkiye Cumhuriyeti, bir ulusal kurtuluş savaşı sonunda kurulmuştur. Osmanlı Devleti'ne yabancı güçlerce yükletilen çeşitli yakışıksız, giderek utanç verici antlaşmanın, Kurtuluş Savaşı'nın nedenleri arasında önemli bir yeri olduğu unutulmamalıdır."

d) **Doç.Dr. Fazıl SAĞLAM,** yukarıda anılan eserinde, konu ile ilgili olarak şöyle demektedir (s. 152-154):

"Türk hukuk düzeninde contra constitutionem bir yorumla AİHS'ne, yasalara veya Anayasaya üstün bir yer tanımanın tutarlı bir açıklamasını yapmak mümkün değildir. Anayasaya göre uluslararası antlaşmalar –insan haklarıyla da ilgili olsalar– yasa hükmündedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi'nin hem sonraki yasa ve hem de özel yasa olması ve hem de Anayasanın 68/5 ve 69/1. maddelerinin somutlaşmış bir düzenlemesi olması nedeniyle

Siyasal Partiler Kanununun 96/3. maddesini ihmal etmesi mümkün değildir.

Bu konuda öğretide gözlemlenen tedirginlik ve çözüm arayışının temelde haklı yanları olduğu söylenebilir. Ancak öğretinin bir kısmının benimsediği çözümleri sağlamak için **AİHS'nin yasalara ya da Anayasaya üstünlüğü tezini savunmak hukuk dogmatiği bakımından yanlış olduğu gibi, hukuk politikası bakımından da zorunlu değildir.** Çünkü özellikle AİH Komisyonuna bireysel başvuru hakkını ve AİH Divanının yargı yetkisini zorunlu olarak tanıyan ülkeler açısından AİHS'nin, Anayasa dahil olmak üzere iç hukuku dolaylı bir biçimde etkilemesi kaçınılmaz bir sonuçtur. Ancak bu etkileme, 'AİHS'nin iç hukuka olan üstünlüğü'nün bir sonucu olmayıp, bir yandan yargı organları arasındaki doğal etkileşimin, öte yandan uluslararası hukuktan doğan yükümlülüklerin bir ürünüdür.

AİH Komisyonuna bireysel başvuru hakkının tanınması ve AİHM'nin yargı yetkisinin kabul edilmesi ve taraf ülkelerin bu mahkemenin kararına uymayı taahhüt etmiş olmaları (m. 50 ve 53), yukarıda açıklanan etkileşimi AİHM'den ulusal yargı yerlerine doğru artıran bir etkendir. Ama bunun ülkemizin iç hukuku açısından 'AİHS'nin üstünlüğü' ya da 'AİHM kararlarının doğrudan etkisi' ile bir ilgisi yoktur.

Böyle bir 'üstünlük' ya da 'doğrudan etki ilişkisi' kurulamaz mı? Elbette kurulabilir. Nitekim bazı ülkeler iç hukuklarında buna yönelik adımlar atmışlardır. Örneğin Hollanda ve Avusturya AİHS'ne anayasal değer tanıyan ülkelerdir. Bunun gibi Fransa, Yunanistan ve Portekiz gibi ülkeler de AİHS'ne yasaların üstünde bir değer tanımaktadır. Bazı ülkelerin AİHM kararını bir yargılamanın yenilenmesi (Lüksemburg, İsviçre Apenzell-Ausserho-den kantonu) veya temyiz nedeni (İsviçre) olarak benimsemeleri, AİHM kararlarının iç hukuk üzerinde doğrudan etkisi yönünde atılan adımlara örnek olarak gösterilebilir. Ancak iç hukukumuzda henüz bu yönde bir gelişme yoktur.

AİHS'nin 11. Protokolün yürürlüğe girmesinden sonra geçerli olan şekliyle 46/1. maddesi, taraf devletlere 'AİHM son kararlarına uyma yükümlülüğü'nü getirmektedir. Bu madde AİHS'nin eski metnindeki 53. maddesine tekabül etmektedir. Taraf ülkeler için öngörülen yükümlülük bakımından eski ve yeni metin arasında bir fark yoktur. Bu bağlamda **AİHM kararlarının iç hukuk düzeninde tesis edilen bir kamu gücü işlemini doğrudan kaldırma sonucunu doğurmayacağı tartışmasızdır.** Bu husus 41. maddenin (eski 50. maddenin) anlamından çıkarılmaktadır. Zira 41. maddede öngörülen tazminat, ilgili tarafın iç hukukunun (AİHM tarafından AİHS hükümlerine aykırı bulunan) karar veya tedbirin sonuçlarını 'ancak kısmen gidermeye elverişli olması' koşuluna bağlı tutulmuştur. Şu halde öncelikle geçerli olan iç hukuk düzenlemesidir. Bu düzenleme yetersiz olursa tazminata hükmedilecektir. Buradan da anlaşılıyor ki, AİHM'nin kararlarının kapsamı, sözleşmeye aykırılığın tespiti ve 41. madde uyarınca bir tazminata hükmedilmesi ile sınırlıdır."

e) Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin kararlarına körü körüne uymanın, başka bir deyişle, Anayasa Mahkememizin ve diğer mahkemelerin haklı, milli menfaatlerimize ve Anayasamıza uygun olup olmadığına bakmaksızın söz konusu mahkemenin içtihatlarına uygun karar üretmesinin sonuçları ne olur?

Yıllarca Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde savunmalarımızı hazırlamaya çalışan, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Uluslararası Hukuk Bölümü Öğretim Üyelerinden **Prof.Dr. Aslan GÜNDÜZ,** Yeni Türkiye dergisinde yayınlanan bir makalesinde (Temmuz/Ağustos, 1998, s.1367) şöyle diyor:

"Önemli sonuçları olabilecek bir başka karar ise, 25 Mayıs 1998'de, İnsan Hakları Mahkemesinin bu defa Sosyalist Parti davasında Anayasamız ve devlet sistemimizle ilgili olarak verdiği karardır. Bu defaki karar yenilir yutulur cinsinden olmayan ifadeler taşımaktadır. Türkiye'nin bu kararla ihsas edilen düzeni kabul edip edemeyeceğini bilmiyoruz. Daha doğrusu bu konuda kimin hangi

kararı alacağını da bilmiyoruz. Ama **şurası bir gerçektir ki mahkeme Atatürk'le kurulan Cumhuriyet'in temellerini sarsabilecek önerilere yeşil ışık yakmış görünmektedir.** Etkili Türk kamuoyunun bunu bildiğini sanmıyoruz. Sorun, kamuoyundan sanki saklanmaktadır. Eğer durum böyleyse, bunun kaçınılmaz sonuca hiçbir olumlu bir etkisi olmayacaktır.

Mahkemenin kararı, Türkiye'nin tartışılmaz devlet yapısını, üniterliğini, resmi dilini, bayrağını tartışma konusu yapan, etnik bir esasa göre değişmesini isteyen SP'nin resmi yayınlarını ve yetkililerinin konuşmalarını sözleşmeye uygun bulmakta ve Anayasamızın ilgili hükümlerini ve Anayasa Mahkemesi'nin bu konudaki kararını ve devletin yapısını örtülü bir şekilde demokrasiye ve sonuçta AİHS'ne aykırı bulunmaktadır.

Olayların cereyan ettiği mekandan soyut bir şekilde davayı ele alan mahkeme, SP yöneticisinin sözlerinde samimi olmayabileceğini kabul ediyor ama onları yalanlayacak somut kanıt olmadığı için onları doğru kabul ediyor. Ancak, aynı şekilde olaylara Strazburg'daki hâkimlerden daha yakın olan milli makamların, bu arada Anayasa Mahkemesi'nin milli birlik için gördüğü tehlikeyi neden doğru olarak kabul etmediği doğrusu kuşkuya yer veriyor. **Kanın döküldüğü bir yerde bir partinin giderek oradakilere 'Ey ahali sizin hakkınız aslında yeniyor. Devlet kurma hakkınız var. Ayrılma hakkınız var. Bunlar inkâr ediliyor... Bu devlet de sizin değildir' gibisinden bir program ve söylemle ortaya çıkarsa bunun barışa katkısı olmayacaktır. Bu gibi bir ifade özgürlüğünü sözleşme korumamaktadır ve korumamalıdır.**

Strazburg'daki mahkemenin self-determinasyon konusunda kararlar vermeye yetkisi yoktur. Bu davada yaptığı değerlendirmede olayları ve sonuçlarını hiç de iyi düşünmediği açıktır. Bu dava Türkiye'nin devlet yapısını tarihinin en kanlı terör olaylarının yaşandığı bir sırada sorgulayan ve silahla bir yerlere varmaya çalışan gruplara cesaret vermeye müsait bir karardır. Bu karar İngiltere'ye karşı verilemezdi. Almanya'ya

karşı verilemezdi. Fransa'ya karşı verilemezdi. Ama bize karşı verildi.

Şimdi Türkiye'nin geldiği nokta ilginç bir nokta. Eğer bu mahkemenin kararlarına tümüyle uyarsa, sonunda Kemalist devlet yapısı dahil olmak üzere Anayasada yazılı olan birçok şeyi değiştirmesi gerekecektir. Bu sessiz sedasız bir şekilde ve mahkeme vasıtası ile İDEOLOJİSİZ BİR ANAYASA benimsemek anlamına gelir. Bu haliyle devlet bir arada tutulabilir mi? Onu bilemiyoruz."

f) Bizim gibi üniter bir devlet olan Fransa yüksek mahkemelerinin benzer konulardaki tutumu, gerçekten bir vatanseverlik örneğidir. İki örnek vermek istiyorum:

aa. 1991 yılında Fransa Millet Meclisi, Korsika'yla ilgili bir yasa maddesi kabul etti. Madde aynen şöyle idi: "Fransız Cumhuriyeti, Fransız halkının bir birleşim öğesi niteliğiyle tarihi ve kültürel topluluk oluşturan Korsika halkını, kendi kültürel benliğini muhafaza etmek ve kendisine özgü iktisadi ve sosyal çıkarlarını savunmak haklarını teminat altına alır. Ada olmak niteliğine bağlı bu haklar, milli birliğe saygı, Anayasanın, Cumhuriyet kanunlarının ve işbu statünün çizdiği çerçeve içinde kullanır" **Masum görünen bu maddeyi dahi FRANSIZ ADALET DİVANI, "Cumhuriyet tektir ve bölünemez" kuralına aykırı bularak iptal etmiştir.**

bb. Şu sıralarda Fransa'da ilginç bir tartışma var. Konu "Avrupa Bölgesel ve Azınlık Dilleri Şartı."

Bu konuda, Avrupa Konseyi'nin üyelerinin 12'si 5 Kasım 1992'de şartı imzaladılar. Aralarından 7'si de bunu parlamentolarından geçirdi.

Ama Fransa'da işler biraz karıştı. Özetleyerek anlatalım. Jospin hükümetinin bölgesel ve azınlık dilleri konusunda hazırladığı metni Cumhurbaşkanı Chirac, Anayasa Mahkemesi'ne götürdü 20 Mayıs'ta. Yüksek Mahkeme ya da Fransa'daki deyimiyle Anayasa Konseyi 16 Haziran'da kararını açıkladı. AK Anlaşması, 1958 tarihli Fransız Anayasası'na aykırıydı. Chirac bunun üzerine Anayasa

Mahkemesi'nin reddettiği bir metne yandaş olamayacağını açıkladı.

Anayasa değişikliği konusu gündeme gelince de Sosyalist Parti'nin sol kanadından Jean Pierre Chevenement, "bu anlaşmanın uygulanması halinde Fransa'nın parçalanacağını ileri sürerek" karşı çıktı. (Ali SİRMEN, Onlar Ki Herkese Verirler Talkımı, Cumhuriyet gazetesi, 2.7.1999.)

Sosyalist Başbakan Lionel Jospin şimdi, ülke Anayasasını bu belge ile uyumlu hale getirmek için çabalıyor. Ancak karşısında Cumhurbaşkanı Jacques Chirac duruyor. Chirac'ın sözcüsü konu ile ilgili olarak önceki gün bir açıklama yaparak, "cumhuriyetimizin temel ilkelerini ihlal edeceğinden Cumhurbaşkanı bu Anayasa değişikliğine karşıdır" diye açıklama yaptı.

Fransa'da bu değişikliğe karşı çıkanlar, ülkedeki azınlık dillerinin Fransızca ile aynı statü kazanmasını istemiyorlar. Ülkenin önde gelen Gaulist politikacılarından Charles Pasqua daha net konuşarak, "bu Anayasa değişikliğinin Fransa'nın ulusal bütünlüğünü tehlikeye düşüreceğini" söylüyor.

Konu aynı zamanda Jospin hükümetinde de görüş ayrılıklarına yol açmış bulunuyor. İçişleri Bakanı Pierre Chevenement, "Fransa'yı Balkanlaştıracağı için" bu değişikliğe karşı olduğunu belirtiyor.

Gözlemciler bu değişikliğe karşı olanların Bask, Katalan veya Gaskon gibi dilleri konuşan azınlıklardan çok Alsace'da yaşayan 2 milyon nüfuslu Alman azınlıktan çekindiklerini belirtiyorlar. Alsace'ın iki dünya savaşında oynadığı rolü bilenler için bu endişe şaşılacak bir şey değil.

Azınlık dillerinin sorun yarattığı bir diğer ülke ise Amerika Birleşik Devletleri. Kaliforniyalıların yüzde 61'i, 2 Haziran 1998 tarihinde yapılan bir referandumla, 227 sayılı tasarıyı kabul ederek eyalet içinde eğitimin sadece İngilizce dilinde yapılmasını sağladılar. Üstelik de, federal hükümet adına konuşan Başkan Bill Clinton'un muhalefetine rağmen. Oysa eğitim, eyalete akın eden milyonlarca

Hispanik göçmenin dil sorunu gözetilerek daha önce İspanyol dilinde de veriliyordu.

Başta Vali Pete Wilson olmak üzere, bu tasarının geçmesi için seferber olanlar, yürüttükleri başarılı kampanyalarını, "İngilizce bilmeyen nesiller yetişiyor ve bu yüzden dilimiz, kültürümüz elden gidiyor" argümanı üzerinde kurmuşlardı. (Semih İDİZ, Azınlık Diller Sorunu, Star gazetesi, 26.6.1999.)

C– Burada çok önemli bir hususa değinmek istiyorum.

Sonradan Dışişleri Bakanlığımızı da yapan bir politikacı yazarımız, terör eylemleri ülkemizde ilk başladığında "Güzel Huzursuzluk" başlıklı bir makale yazmıştı. Sonradan çıkardığı kitaba da bu ismi vermişti. Şöyle diyordu bu makalede sayın yazar: "Bir tek bombayla yüzbinlerin öldürülebildiği bir uygarlık düzeyinde, şiddet eylemleri denen şeyler olsa olsa çatapat eğlencesi sayılabilir."

İnsanlık tarihinin muhakkak ki en acımasız terör örgütü olan PKK'nın eylemleri aralıksız sürerken **Türk medyasının köşebaşlarını tutmuş yazarlarının, aydınlarımızın önemli bir kısmının terör olgusuna yaklaşımı pek farklı değil. Sanki görevleri terörü mazur göstermek.**

Aslında bunların tüm sorunlarımıza yaklaşımları farklı olmamıştır. Hep "Batı"dan, "Bilim"den, "Çağdaşlık"tan söz ederler. Ancak, bir tek sorunun dahi bilimsel analizini doğru dürüst yapabildikleri görülmemiştir.

Sorunlara daima ütopik ve kolay çözüm yolları aramak, popülizm, hiçbir zaman gerçekçi olmamak; ekonomik, kültürel, sosyal farklılıkları göz önünde tutmaksızın, başka bir deyişle, adeta sosyoloji bilimini inkâr ederek, her ülkenin sorunlarına, o günün modasına uygun benzer reçeteler önermek, taklitçiliği bilimsellik sanmak temel özellikleri.

Kısa bir süre öncesine kadar "gerçek demokrasi, Marksist demokrasidir" diyerek Anayasal düzenimize karşı silahlı eylem yapmaları için gençlerimizi kışkırtanlar, dini esaslara dayanan bir devlet düzeni kurabilmek için "Adil Düzen" safsatasını yaymaya çalı-

şanlar, eli kanlı bölücülerin paralı veya parasız savunuculuğunu üstlenenler el ele vermişler, hep birlikte, her sorunumuza aynı reçeteyi öneriyorlar ve giderek daha etkili oluyorlar.

Özellikle vurguladıkları şunlardır:

Sınırsız düşünce ve örgütlenme özgürlüğü her derde devadır. Bir sağlansa, ülkemizde bölücü eylemler de, irticai faaliyetler de taban bulamaz, teröristler eylemlerinden vazgeçerler. Çoğunluğun her kararına boyun eğmek demokrasinin gereğidir. Zaten Atatürk bugün yaşasaydı, 1930'larda olduğu gibi bunların üzerine gitmezdi. Müstemleke idarelerinden daha fazla Avrupa'nın sesine kulak verelim. Onlar bizim demokratikleşmemizi, çağdaşlaşmamızı bizden çok istiyorlar. Globalleşen dünyaya ancak böyle ayak uydurulur...

Halkımızın çağdaş ve dinamik kesimi ile, sayıları giderek azalmakta da olsa gerçek aydınlarımız, "bölücü eylemler"in ve "irtica" tehlikesinin sağlığında olduğundan kat be kat arttığı bugünün Türkiye'sinde yaşasaydı, Atatürk'ün neler yapacağını çok iyi biliyorlar. Ona ve eserine yeterince sahip çıkamamanın utancını yaşıyorlar.

Aslında "Düşünce suç olmaktan çıkarılmalıdır" sloganının ardı ardına ve koro halinde tekrarlanmasıyla istenen, irtica ve süreklilik kazanan bölücü eylemler "açık ve somut tehlike" oluşturmaya devam ederken, her gün en az bir erimiz şehit edilirken, "ülke bütünlüğünü hedef alan yazıları ve sözlü propaganda"nın, "Halkı ırk, din, mezhep veya bölge farklılığı gözeterek kin ve düşmanlığa açıkça tahrik"in serbest bırakılmasıdır.

Acaba, iddia edildiği gibi, çağdaş demokrasilerde düşünceyi açıklama hürriyeti sınırsız mı? Dünya tarihinde, teröristlere ve yandaşlarına propaganda ve örgütlenme özgürlüğü tanıyarak terörü önleyebilmiş ülke var mı? Her iki soruya da verilebilecek doğru cevap: "Kesinlikle hayır"dır.

Birkaç örnek üzerinde düşünmek dahi, düşüncelerimizin haklılığını ortaya koyacaktır sanıyorum.

Eski tarihlere gidersek, örnek çok. Hitler ve Mussolini, İtalya ve Almanya'da demokratik ortam, düşünceyi açıklama ve örgütlenme hürriyeti olmadığı için değil, onların yaptırdıkları propagandalar ve terör eylemleri önlenemediği için iktidar olup, Avrupa'yı kana bulamışlardır. **Akıllı insanlar ve iyi yönetilen devletler başkalarının hatalarından, akılsız insanlar ve kötü yönetilen devletler kendi hatalarından ders alırlar. Bizim aydınlarımız ne başkalarının, ne de kendi hatalarından ders almasını biliyorlar. Faturasını da genellikle iyi niyetli Türk gençlerine ödettiriyorlar.**

Pek çok ülkenin komünizm trajedisini yaşamasının nedenlerini de hepimiz biliyoruz. Bunların detayına girmeyeceğim. Vereceğim örnekler 90'lı yıllardan ve en demokratik ülkelere ilişkin olacak.

Bilindiği gibi, düşünce özgürlüğü ile bağdaşmayan hallerin başında "sansür" uygulamaları gelir.

Kuzey İrlanda'da 1971-1994 yılları arasında, terör olayları ile bağlantılı olarak radyo ve televizyona yayın yasağı konulmuştur. Aynı yasak, 1988-1994 yılları arasında bütün İngiltere'de uygulanmıştır.

İngiliz basını ise bu dönemde, örnek bir sorumluluk duygusu sergilemiş ve terörle bağlantılı olarak toplumda karmaşa, galeyan ve heyecan uyandırıcı yayınlar yapmaktan özenle kaçınmıştır. **Halen bu ülkede, suçu destekleyen ve devlet otoritesini tahribe yönelik yayınlar yapılması yasaktır.**

Örneğin, İngiltere'de televizyonda Nelson Mandela ile yapılan bir görüşmeye yayın yasağı konulmuştur. Bu görüşmede, Mandela şu sözleri söylemiştir: "IRA, kendi mukadderatını belirlemek üzere kurtuluş mücadelesi yapmaktadır. Onlar yabancı bir devlet olan İngiltere'nin sömürgesinden kurtulmak istemektedirler. Biz sömürgeciliğin her türüne karşıyız. Buna karşı mücadele edenleri destekliyoruz."

İngiltere'de, son yıllara gelinceye kadar uygulanan "yayın yasağı"nın kapsamının anlaşılabilmesi için, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine, İngiltere aleyhine açılan bir davaya değineceğim:

Betty Purcel ve Arkadaşları Davası

(NO: 89/15404):

Bayan Betty Purcel ve 16 arkadaşı TV veya radyo gazetecisi olup Ulusal Gazeteciler Birliği ve Sınai Meslek Hizmetleri Teknik Birliği adlı iki sendika üyesidirler.

Şikâyetçiler **1960 tarihli Radyo İdaresi Kanunu'nun 31. maddesinde yapılan değişiklikle ifade özgürlüğü hakkının kısıtlandığını öne sürmektedir.**

Buna göre, bakan emriyle suç övücü ya da devlet otoritesini zayıflatıcı bulunan yayınların yasaklanması öngörülmektedir.

Yayın yasağı 12 ay yürürlükte kalabilmekte ve İrlanda Parlamentosu kararıyla uzatılabilmektedir.

1989 tarihli bakan kararı ile yasaklanan yayın konuları şöyle idi:

IRA, Sinn Fein, Republican Sinn Fein, Ulster Defence Association, Irish National Liberation Army (INLA) adlı örgütlere ilişkin her türlü yayın yasaktır.

Kuzey İrlanda'da yürürlükte bulunan 1978 tarihli kanun uyarınca yasaklanan her türlü örgüt hakkındaki yayınlar da yasaktır.

Bir siyasi partiye ayrılmış olup da Sinn Fein veya Republican Sinn Fein adlı örgütler hesabına veya onlarca gerçekleştirilen veya onları destekleyen, teşvik eden, öven yayınlar da yasaktır.

Sinn Fein ve Republican Sinn Fein'i temsil eden veya o iddiada bulunan kişilerin bulunduğu her türlü yayın yasaktır.

Komisyona adı geçenlerin ifade hürriyeti ve bilgilendirme hakkı adına yaptıkları başvurular, sınırlamaların demokratik bir toplumda terörle mücadele için zorunlu tedbir niteliği ortaya konulduğu gerekçesiyle Komisyon tarafından dayanaktan yoksun bulunmuştur. (Prof. Dr. Tekin AKILLIOĞLU, Terör ve İnsan Hakları, İnsan Hakları Merkezi dergisi, 1995/Kasım, s.18-28).

Terörle ilgili yayın yasağının beşinci yılında (1993) süren tartışmalara cevap veren Kültür Bakanı PETER BROKE, "terör

örgütleriyle onların taraftarlarının hâlâ silahlı mücadeleyi ve adam öldürmeyi meşru siyasi araç olarak gördüğü bir ortamda, söz konusu yayın yasağını kaldırmayı düşünemeyeceklerini; muhafazakâr hükümet olarak, teröristlerin ve yandaşlarının, demokrasiye saygılı insanlarla aynı yayın haklarından yararlanmaması ilkesinin kamuoyunda hâlâ esaslı destek gördüğüne inandıklarını" belirtmiştir. (Entelektüel Bakış, Terör/ Medya ve Sansür İngiltere'de Ne Durumda?, Sabah gazetesi, 21.10.1993.)

Bu yaklaşım demokratik bulunmayarak eleştirilebilir. Jery Robin "Do It" adlı eserinde "Bir renkli televizyon aleti olmadan ihtilalci olamazsınız, o bir tabanca kadar elzemdir" diyor. **Berlin polis şeflerinden Klaus Türner "terörizm, kitle medyasının, gazetelerin, radyo ve televizyonun suikastlere verdiği aleniyet olmadan tasavvur edilemez. Medya ile teröristler arasında zımni bir ittifak var gibidir. Teröristler kitle medyasına yeni okuyucu ve dinleyici kitlesi kazandıran ilginç bir malzeme sağlamaktadırlar. Buna karşı kitle medyası da kamuoyunun teröristleri ciddiye alması için ihtiyaçları olan aleniyeti sağlamaktadır" diyor. Avrupa Konseyi'nin kabul ettiği 852 numaralı tavsiye kararının 10. paragrafında "teröristlerin eylemlerini anlatan medyalar halkın enformasyon hakkı ile eylemlerine hak etmedikleri bir aleniyet sağlayarak teröristlere yardımdan kaçınma gereği arasında adil bir denge kurmak için bir otokontrol kurmak mecburiyetini göz önüne almalıdırlar" diyor. Kanada Ceza Yasasının 281. maddesi, Federal Almanya Ceza Yasasının 131. maddesi, İspanya'da Tedhişçiliğe Karşı Kararname'nin 4. ve 19. maddeleri, şiddet hareketlerini yüceltici, tedhiş gruplarını tahrik edici ve devlet düzenini yıkıcı hareketlerin yayımlanmasını belirli kurallara bağlamıştır. Ülkemde ise maalesef televizyon kanallarından çoğu bu kuralların hiçbirine uymuyor.** Nerede ise PKK lideri Abdullah ÖCALAN'ın günlük emirlerini yayımlayacaklar, bu gidişe dur diyebilecek maalesef bir otorite de yok. Avrupa'da yasa-

lar böyle iken, uygulamalar böyle iken, sık sık Türkiye'ye imzaladığı milletlerarası sözleşmelere uymuyor diye baskı yapılmaya çalışılıyor. Bu sözleşmeleri bir tek Türkiye mi imzaladı? Bu tür sözleşmelerin gereğini en çok yerine getiren ülke biziz, en çok da biz eleştiriliyoruz.

1989 tarihli "İNGİLTERE TERÖRLE MÜCADELE KANUNU"nda düşünceyi açıklama ve eylem özgürlüğü bakımından, bizim "Terörle Mücadele Kanunu"muza göre çok daha kısıtlayıcı ve daha ağır cezalar içeren hükümler bulunmaktadır.

Söz konusu kanunun bazı maddelerini bilgilerinize arz ediyorum:

1989 TARİHLİ
İNGİLTERE TERÖRLE MÜCADELE KANUNU
(İLGİLİ HÜKÜMLER)
TEMEL SUÇLAR

BÖLÜM I

KISIM 2:

Her kim 3 veya daha fazla kişiden müteşekkil ve ...'yi desteklemek için düzenlediğini bildiği bir toplantıya,

a) Üye olarak katılır veya katıldığını açıklar,

b) Tahrik eder veya destek sağlar,

c) Düzenler, yardım eder veya ilan ederse

10 YIL HAPİS CEZASI verilir.

KISIM 3:

Her kim halkın toplu bulunduğu yerlerde kendisinin üyesi/destekleyicisi olduğunu belli edecek şekilde,

a) Elbise vb. bir şey giyer ya da,

b) Müzik çalmak, pankart taşımak vb. faaliyetlerde bulunursa ASGARİ 6 AY HAPİS CEZASI verilir.

BÖLÜM II

KISIM 8:

1) Her kim adına tahdit konulduktan hemen sonra ya da adına tahdit konulmasını icap ettirecek yeterli kanıt hasıl olduğu anda **tahdide uymaz ise, yeri değiştirilir.**

2) Her kim Büyük Britanya, İngiltere ve Kuzey İrlanda'ya limandan tahditli olduğunu bildiği veya şüphelendiği bir şahsı sokarsa ya da yardımcı olursa,

5 YIL HAPİS CEZASI verilir.

BÖLÜM III

KISIM 9:

Her kim terörizmle ilgili faaliyetlerde kullanılmak üzere;

1) a- Para veya diğer mallardan toplamaya çalışır,

b- Para veya diğer malları kabul eder,

2) **Para veya diğer malları ile yardımda bulunursa**

14 YIL HAPİS CEZASI verilir.

KISIM 10:

Her kim yasaklanmış bir faaliyet (Kuzey İrlanda'da yasaklanmış faaliyetler dahil) **için;**

1) a- Yardım toplar, toplanmasına çalışır,

b- Bağışta bulunur, borç verir ve bunların elde edilmesine imkân sağlarsa,

c- Para ve diğer malların tedarik edilmesi faaliyetlerine katılırsa, 14 YIL HAPİS CEZASI verilir.

KISIM 11:

Her kim terörist faaliyetler için toplanan gelirlerin muhafazası ve kontrolü için yapılan düzenlemelere katılırsa (s.9 ve 10'dan hasıl olan yardımlar ve terörist bağışların içindeki terörizm faaliyetlerinden elde edilen gelirler) 14 YIL HAPİS CEZASI verilir.

BÖLÜM IV

KISIM 18:

Maddi yardımı olabileceğini bilen veya inanan bilgiye sahip her şahıs:

a) Terörist faaliyette bulunan bir şahsın yakalanmasını, kovuşturmasını veya mahkûmiyetinin emniyetini, geçerli bir mazereti olmaksızın **bu bilgileri polise vermeyen kişi hakkında 5 YIL HAPİS CEZASI verilir.**

Şimdi ben "bizim Terörle Mücadele Kanunumuzu yürürlükten kaldıralım, yerine İngiltere Terörle Mücadele Kanununu aynen yasalaştırıp, mevzuatımıza dahil edelim" desem, yasalarımızı beğenmeyen sözde çağdaş hukukçularımızdan bir teki dahi "evet, razıyım" diyebilir mi?

ALMAN CEZA KANUNU'ndan bazı hükümlere burada değinmekte yarar bulunmaktadır:

MADDE 84- (Anayasaya aykırı olduğuna hükmedilmiş bulu-

nan bir partinin devam ettirilmesi): Her kim bu kanunun yer itibariyle uygulanırlık alanı içinde kalan;

1) Anayasa Mahkemesi tarafından, Anayasaya aykırılığına hükmedilmiş olan bir partinin veya,

2) Anayasa Mahkemesi tarafından yasaklanmış bir partinin yerini alan bir organizasyon olduğu tespit edilmiş bulunan bir partinin organizasyona ilişkin birliğini bu kanunun uygulanırlık alanı içinde devam ettirirse, üç aydan beş seneye kadar hürriyeti bağlayıcı ceza ile cezalandırılır. Bu suça teşebbüs cezalandırılmıştır.

MADDE 85/2- Anayasal düzene veya devletlerin uzlaşmalarına aykırı düşüncelere yöneldiği için kesin bir kararla yasaklanmış bulunan bir birliğe veya böyle bir yasak birliğin yerine kaim olan organizasyon olduğu kesin bir kararla tespit edilmiş olan bir birliği devam ettirirse, beş seneye kadar hürriyeti bağlayıcı ceza veya para cezasıyla cezalandırılır. Bu suça teşebbüs cezalandırılmıştır.

MADDE 86/4- Eski nasyonal sosyalist örgütün devam ettirilmesi gayretlerine yönelik muhtevaya sahip propaganda araçlarını bu kanunun uygulanma alanı içinde dağıtır veya dağıtmak üzere bu alanda imal eder, bulundurur veya bu alana ithal ederse, üç seneye kadar hürriyeti bağlayıcı ceza veya para cezasıyla cezalandırılır.

MADDE 86 a- (Anayasaya aykırı örgütlerin tanıtım işaretlerinin kullanılması):

Her kim

1) 86. maddenin 1. fıkrasının 1, 2 ve 4. bentlerinde tanımlanmış bulunan parti ve birliklerin tanıtım işaretlerini dağıtır (verbreiten) veya bir toplantıda aleni olarak (öffentlich) veya kendisi tarafından dağıtılan (verbreiten) yazılarda kullanırsa veya,

2) Bu tür işaretleri tasvir eden veya ihtiva eden eşyaları bir numaralı bentte tanımlanmış şekilde ve türde imal eder, bulundurur

veya bu kanunun yer itibariyle uygulanma alanı içine ithal ederse üç seneye kadar hürriyeti bağlayıcı ceza veya para cezası ile cezalandırılır.

MADDE 90 b- (Anayasa kuruluşlarını Anayasaya karşı düşmanlık amacıyla tahkir etme suçu): Her kim aleni bir şekilde bir toplantıda veya yazı yaymak suretiyle yasa yapma yetkisine sahip bir organı, veya federal devletin veya bir eyaletin hükümetini veya Anayasa Mahkemesi'ni **bu sıfatları dolayısıyla üyelerinden birini, devletin itibarını tehlikeye düşürecek bir şekilde tahkir eder ve bu şekilde Almanya Federal Cumhuriyetinin varlığına veya anayasal temel ilkelerine karşı kasten harekete geçerse,** üç aydan beş seneye kadar hürriyeti bağlayıcı ceza ile cezalandırılır.

Fransa Basın Kanununa göre Fransız siyasi sisteminin temellerini sarsmak ve kamu düzenini tahrip etmek maksadıyla eleştiride bulunmak yasaktır. Bu yasağın amacı, halk arasında heyecan ve karışıklık yaratılarak suç işlenmesine elverişli bir ortam yaratılmasını engellemektir. Bu şekilde, doğrudan teşvik suretiyle bir suç işlenmesine neden olan kişi, suç ortağı olarak cezalandırılır. Teşvik sonucunda suç işlenmemiş olsa bile, bu da bazı durumlarda cezayı muciptir. **Örneğin, Vietnam savaşını protesto ederek halkı bu savaşa son vermek amacıyla eylemde bulunmaya çağırmak veya anarşist veya bölücü propaganda yapmak bu bağlamda suç sayılarak cezalandırılmıştır.**

Almanya'da hür demokratik temel düzeni yıkmaya yönelik eleştiriler, Ceza Kanununun 90. maddesinde 3 yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılmıştır. **Örneğin, Kızıl Ordu çetesi teröristlerinin devlet tarafından sistematik olarak öldürüldüğü iddiası – 1996 yılında bu iddiada bulunulmuş– bu hüküm çerçevesinde cezalandırılmıştır.**

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin, KOSİEK DAVASI'nda verdiği karar çok ilginçtir:

Fizik öğretmeni olan davacı ve şikâyetçi KOSİEK, aşırı sağ

kanat Alman Demokratik Partisi üyesi olarak 4 yıl eyalet parlamentosunda milletvekilliği yapmış ve Federal Parlamento üyeliği için de adaylığını koymuştur. Adı geçen, yayımladığı iki kitapta siyasi düşüncelerini açıklamıştır. Kendisinin parlamento üyeliği, 8 yıl sonra düşünce ve eylemlerinin Anayasaya sadakatini şüpheye düşürdüğü gerekçesiyle sona erdirilmiştir. Adı geçenin şikâyeti, aynı gerekçelerle, komisyon ve divan kararlarıyla reddedilmiştir.

1999 yılında, Fransa'da sağcı bir partinin başkanı olan LE PEN'in dokunulmazlığı, Avrupa Parlamentosu'nda 20'ye karşı 420 oyla alınan bir kararla "İkinci Dünya Harbi'nde gaz odaları bir ayrıntıdır" dediği için kaldırılmıştır.

Alman Anayasası çok dikkat çekici bir hüküm ihtiva etmektedir. Anayasanın 18. maddesinde, **aralarında ifade özgürlüğünün de bulunduğu bazı temel hak ve özgürlüklerin başka maksatlarla kötüye kullanılması halinde, bunların Anayasa Mahkemesi kararıyla kaybettirilebileceği öngörülmüştür.** Alman Anayasa Mahkemesi'ne göre, diğerleri meyanında, başkalarının hayat ve kişiliklerini serbestçe geliştirme hakkına tecavüz, ifade özgürlüğü, basın özgürlüğü, toplantı ve gösteri hakkının kaybettirilmesi için yeterli bir nedendir.

İspanyol vatandaşı **Miguel Castells,** Bask Bölgesinin bağımsızlığını savunan Herri Batasuna'nın Partisi adlı siyasal grubun listesinden seçilmiş **bir senatördür**. Castells'in "İnsafsız Masuniyet" adlı makalesi, haftalık bir derginin 4.11.1979 tarihli sayısında yayımlanır. Castells bu makalesinde, faili meçhul kalmış bazı siyasi cinayetleri anlattıktan sonra "İktidarda bulunan sağ kanat, bu çok sayıda suçun faillerini bulmak ve cezalandırmak için, polisiyle, mahkemeleriyle ve cezaevleriyle her türlü araca sahip; ama endişelenmeyin, sağ iktidar kendini arayıp, bulamaz" demiştir. Söyledikleri bundan ibaret.

İspanyol makamları bu yazısı nedeniyle Castells hakkında "hükümeti tahkir etmek"ten dava açmış, Senato 27 Mayıs 1981'de oy çokluğuyla Castells'in dokunulmazlığını kaldırmış, Castells önce

tutuklanmış, daha sonra kefaletle salıverilmiş, İspanya Yüksek Mahkemesinin Ceza Dairesi 31 Kasım 1982'de Castells'i İspanya Ceza Kanununun 162. maddesine göre, hükümeti tahkir etmekten suçlu bularak 1 yıl hapis cezasına mahkûm etmiş; Castells'in iddialarını ispat talebi de, İspanya Anayasa Mahkemesi'nin 10.4.1985 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

Gerçi dava daha sonra Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin önüne gelmiş ve Mahkeme 23.4.1992 tarihli kararında, İspanya Devletinin sözleşmenin ifade özgürlüğünü düzenleyen 10. maddesini ihlal ettiği sonucuna varmışsa da; terör eylemlerinin devamı karşısında, İspanya Yüksek Mahkemesi, düşünce özgürlüğüne daha çok kısıtlama getirdiği kabul edilebilecek kararlar vermekten çekinmemiştir.

Çarpıcı bir örnek vermek gerekirse:

1997 yılında **İspanya** Başsavcısı, Herri Batasuna'nın Partisi'nin kapatılması için dava açmıştır. 30.10.1997 tarihli oturumda, savcı JOSE MARİA LUZON konuyla ilgili raporunu mahkemeye sunmuştur. Raporunda, **adı geçen parti yöneticilerini "ikiyüzlü" olarak nitelendiren savcı, parti sözcülerinin kendilerine tahsis edilen seçim propagandası kuşağında, ayrılıkçı terör örgütü ETA'yı "Demokratik bir örgüt" olarak nitelendirmesini ve bu örgütün barış önerisini duyurmasını delil olarak göstermiş, bu delillerin Herri Batasuna'nın Partisi Başkanlık Divanı üyelerinin silahlı çete ile işbirliği suçunu işlediklerinin yeterli kanıtı olduğunu ileri sürmüştür.**

Sonuçta, sadece bu delille Herri Batasuna'nın Partisi kapatılmamıştır ama, Başkanlık Divanı üyesi olan 23 kişi yedişer buçuk yıl hapse mahkûm olmuşlardır.

Amerika'da "Kör İmam" lakabıyla anılan kişi, vaazlarının New York Ticaret Merkezine bomba atan teröristleri etkilediğinin anlaşıldığı gerekçesiyle müebbet hapse mahkûm olmuştur. Halen bu cezasını çekmektedir.

Esasen Amerika, pek çok konuda ilkleri gündeme getiren ülke.

Mesela teröristleri destekleyen bir devleti cezalandırmak için ilk sınır ötesi harekâtı Amerika yaptı. Berlin'de Subay Kulübü bombalanmıştı. Ona misilleme olarak uçakları gitti. Libya'da Başkanlık Sarayını bombaladı. Eleştirmek için söylemiyorum. Terörizme karşı ilk ciddi sınır ötesi harekâtı yaptığı için söylüyorum. Bölücülüğün acılarını ilk yaşayan ülkelerden biri Amerika. Bu yüzden bir iç savaş geçirdi. Yüzbinlerce evladını kaybetti, ama sonuçta ülke bütünlüğü sağlandı. Bununla ilgili çok ilginç bir olayı nakletmek istiyorum. Litvanya'nın bağımsızlık hakkını savunan New York Times yazarı William Safir'a bir Sovyet diplomatı şöyle demiş, "Siz Litvanya'nın ayrılma hakkını destekliyorsunuz ama, aynı zamanda 1861'de Amerika iç savaşlarında ayrılıkçı Güney eyaletlerini dize getiren ve birliği koruyan Abraham Lincoln'ü de savunuyorsunuz. Bu çelişki değil mi?" **Safir, 15.03.1990 tarihli The New York Times gazetesindeki yazısında bu suçlamaya şu karşılığı verdiğini anlatıyor: "1861'de ayrılmak isteyen Güney eyaletleri arasında sadece Teksas, tarihinde bağımsız bir Cumhuriyet olmuştu.** Ayrıca tüm Güney eyaletleri birliğe kendi rızalarıyla katılmışlardı. Oysa üç Baltık Cumhuriyeti Estonya, Letonya, Litvanya kendi iradeleri dışında Monotof-Ribentrof paktı sonucu Sovyetler Birliği tarafından zorla birliğe dahil olunmuşlardır". Hemen şunu söyleyeyim. Belki Teksas, tarihinde bağımsız devlet olmuş, ama Kürtler hiçbir zaman bağımsız devlet olmamışlardır. 1000 yıldır Türklerle iç içe yaşıyorlar, hatta dış düşmana karşı birlikte bağımsızlık savaşı vermişlerdir. Söz Amerika'dan açılmışken bir Amerikan hâkiminden bahsetmeden geçemeyeceğim. Demin, sözünü ettiğim 1993 yılında New York Ticaret Merkezinin bombalanması olayının sanıkları cezalandırıldılar. Bu eylemi yapan 4 terörist, 240'ar yıl hapse mahkûm oldu. Cezaları açıklayan hâkim Kevin Dufy cezaların 60'ar yılının eyleme verilen ceza, geri kalan 180 yılının bombalama sırasında ölenlerin beklenen yaşam süresini yansıttığını belirterek "sizi böylece ömür boyu hapse mahkûm etmiş oluyorum" demiştir.

İtalya'da olup bitenleri Prof.Dr. Altay GÜNDÜZ şöyle anlatıyor (3.1.1998 tarihli Cumhuriyet gazetesi):

"İtalya'daki akıl almaz yolsuzluklar 1992 yılında Milanolu yargıçların **Temiz Eller** operasyonunu başlatmalarına neden oldu. Yaklaşık 1500 işadamı, bürokrat ve politikacı tutuklandı. Aralarında 250 milletvekilinin bulunduğu üç bin İtalyan hakkında soruşturma açıldı, on sanık intihar etti. Hıristiyan Demokrat Parti'nin Sicilya Mafyasıyla ilişkisi olduğunu kanıtlayan belgeler bulundu. Yedi kez başbakanlık yapmış Hıristiyan Demokrat Giulio Andreotti, mafya türü yapılanmayı örgütlemek ve cinayete teşvik suçundan yargılandı. Yargıçlar, bu dev yolsuzluğun kökünü kurutmak için 60 bin kişinin yargılanması gerektiğini bildirdiler... İtalya'da işlerin yolunda gitmediğini gören Mafya, önce Doğu Avrupa'da ve sonra kapitalist Rusya'da yatırım yapmaya başladı. 1989 yılında Mafyanın Doğu Avrupa'ya akıttığı kara paranın 100 ile 200 milyar ABD doları olduğu tahmin edilmektedir.

Gölgede kal: 1950'li yıllarda hemen hemen tüm NATO ülkelerinde, paramiliter karakterde, genelde **Stay Behind** 'Geride dur/ Gölgede kal' terimiyle adlandırılan birimler oluşturuldu. Bunların resmi görevi, Doğu Bloku'nun Batı'yı işgal etmesi halinde düşman cephesinin arkasına sızmak ve kimi özel görevleri yerine getirmekti: Düşman topraklarındaki stratejik öneme sahip hedeflerin yok edilmesi, önemli iletişim ve lojistik hatlarının sabote edilmesi, düşmanın hükümet dairelerine ve karar organlarına sızılması... Örgüt ulusal gizli servislere ya da ilgili NATO karargâhlarına bağlı çalışıyordu. Parlamentonun ve kısmen hükümet denetiminin dışındaydı. Kimi hükümet başkanlarına örgütün varlığı bildirilmemişti. Örgüt, ülkelere göre değişik adlar alıyordu: İtalya'da Gladyo, Yunanistan'da Kızıl Koç Postu ve Türkiye'de Özel Harp Dariesi gibi. Ne var ki kimi örgütler zaman içerisinde resmi görevlerinin sınırlarını aştılar. Örnekse, gazetecilerin 1990/91 yıllarında yaptıkları araştırmalar, Gladyo mensuplarının yurtiçinde de faaliyette bulunduğunu, muhalefet politikacılarını izlediğini, kara listeler hazırladığını, solcuların

üst düzeylerde görev almaması için çeşitli manipülasyonlara başvurduğunu gösterdi. Stay Behind örgütlerinin kimi ülkelerde büyük skandallara yol açmış olmasının nedeni bu tür yurtiçi faaliyetleridir.

Nitekim, Venedikli sorgu yargıcı Felice Casson, ilgili dosyalar üzerindeki 'devlet sırrı' örtüsünün aralanmasından sonra bulgularını şöyle değerlendirmişti. 'Gladyo adlı bu gizli yapılanma, yasanın kriminal silahlı örgütlenmeyle ilgili koyduğu cezai hükümlerin tüm şartlarını haizdir.'

Gladyo mensupları yalnızca askeri haber alma servislerinden seçilenlerle sınırlı değildi. İtalya'da açıklanan mensup listesine göre Gladyo, bir bölümü Mafya klanlarına bağlı işadamlarını, yöneticileri, mimarları ve borsa uzmanlarını da yapısına almıştı. Devamlı çalışan memur sayısının az olmasına karşılık 5000 kişilik bir Gladyatör kitlesi olduğu tahmin ediliyordu.

Doğu'nun Batı'yı işgal edemeyeceği anlaşıldıktan sonra da Gladyo faaliyetlerine devam etmişti. **Başbakan Andreotti, 1990 yılında yaptığı bir konuşmada örgütü lağvetmeyi unuttuklarını (!?) söyledi.** Ve bir genelgeyle bu yapılanmanın ortadan kaldırıldığını bildirdi. Ancak bu bildirime karşın 1992 ve 1993 yıllarında, ipuçları Gladyo mensuplarını işaret eden çok sayıda kanlı suikast oldu."

Tüm bu hususlardan bahseden yok. Vatandaşlarımızın doğru bilgilendirilmemesi için herkes elinden geleni yapıyor. Çağdaş (?) hukukçularımız sadece, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin çeşitli kararlarına yansıyan şu "genel ilke"yi tekrarlamakla yetinmektedirler:

"İfade özgürlüğü, demokratik bir toplumun vazgeçilmez esasını ve toplumun gelişimi ve her bireyin kendini gerçekleştirmesinin temel koşulunu oluşturmaktadır. Bu 2. fıkraya uygun olarak, yalnızca onaylanan, zararsız olduğu kabul edilen ya da nasıl olursa olsun fark etmeyen 'bilgi' ya da 'düşünceler' için değil, hoşa gitmeyen, sarsıcı ya da rahatsız edici olanlar için de geçerlidir. Bunlar

'demokratik toplum'un onlarsız olamayacağı çoğulculuğun, hoşgörünün ve açık fikirliliğin gereğidir. 10. maddede açıklandığı gibi bu özgürlük, her halde dar yorumlanmaması ve herhangi bir sınırlama gereksiniminin ikna edici bir biçimde ortaya koyulması gereken istisnalara tâbidir."

Bu genel ilkeyi elindeki davaya uygularken, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, bizim çağdaş (?) hukukçularımızdan farklı sonuçlara varabilmektedir.

Mesela Mehdi ZANA'nın açtığı davada da (25.11.1977'de sonuçlanmıştır), biraz önce açıkladığım "genel ilke" aynen tekrarlanmış, ancak TCK'nun 312. maddesinin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin "ifade özgürlüğü"ne ilişkin 10. maddesini ihlal etmediği sonucuna vardığı gibi; söz konusu "genel ilke"yi eldeki davaya şu şekilde uygulamıştır:

52. Bay Zana mahkûmiyetinin ve cezasının tamamen haksız olduğunu ileri sürmüştür. 1960'lardan beri Kürt davasının aktif bir savunucusu olarak her zaman için şiddete karşı olduğunu söylemiştir. Bay Zana hükümetin, PKK'nın silahlı mücadelesini desteklediğini ileri sürmekle sözlerini yanlış yorumlamış olduğunu savunmuştur. Aslında gazetecilere ulusal kurtuluş hareketini desteklediğini, ancak şiddete karşı olduğunu söylemiş ve kadın ve çocukların katledilmesini kınamıştır. Her halde, PKK üyesi değildir ve şiddete başvurmayan eylemi savunan 'Özgürlük Yolu' örgütüne üye olmaktan hapis cezası almıştır.

53. Öte yandan **hükümet,** başvurucunun mahkumiyetinin ve cezasının 10. maddesinin 2. fıkrasına göre tamamen haklı olduğunu ileri sürmüştür. Hükümet, PKK'nın Güneydoğu'da kanlı saldırılarını sürdürdüğü bir sırada başvurucunun söylediklerinin ciddiyetini vurgulamıştır. Sunuşlarında, toprak bütünlüğünü tehdit eden bir terör ortamıyla karşı karşıya kalan bir **devletin, böyle bir durumun yalnızca bireylere yönelik olmasına göre daha geniş bir takdir yetkisine sahip olması gerektiğini belirtmişlerdir.**

54. **Komisyon, hükümetin görüşlerinin büyük çoğunluğunu benimsemiş** ve 10. maddenin ihlal edilmediği düşüncesini beyan etmiştir.

55. Divan, yukarıda 51. paragrafta ortaya koyulan ilkelerin terörizme karşı mücadelede ulusal güvenlik ve kamu güvenliğinin sürdürülmesi için alınan önlemler açısından da geçerli olduğunu düşünmektedir. **Bu bağlamda divan, her olayın özel koşullarını ve devletin takdir yetkisini özenle göz önünde tutarak, bireylerin ifade özgürlüğüne ilişkin temel haklarıyla demokratik bir toplumun meşru hakkı olan kendini terörist örgütlerin eylemlerine karşı korumak arasında adil bir dengenin kurulup kurulmadığını araştırmalıdır**.

56. Sonuç olarak divan eldeki davada, Bay Zana'nın mahkûmiyetinin ve cezasının 'zorlayıcı bir toplumsal gereksinim'e yanıt verip vermediğini ve bunların 'izlenen meşru amaçlarla orantılı' olup olmadığını değerlendirmelidir. Bu amaçla **divan, başvurucunun sözlerinin içeriğini o dönemde Türkiye'nin Güneydoğu bölgesinde hüküm süren durumun ışığında çözümlemenin önemli olduğu görüşündedir.**

57. Divan başvurucunun açıklamasını, kendisinin de esas olarak reddetmediği, 30 Ağustos 1987'de günlük ulusal gazete Cumhuriyet'te yayımlandığı biçimiyle temel alacaktır. **Açıklama iki cümleden oluşmaktadır. Birinci cümlede başvurucu, 'katliamlardan yana' olmadığını söylerken 'PKK ulusal kurtuluş hareketi'ni desteklediğini belirtmektedir. İkinci cümlede şunu söylemektedir: 'Herkes hata yapar, PKK, kadın ve çocukları yanlışlıkla öldürüyor.'**

58. Bu sözcükler çeşitli biçimlerde yorumlanabilir ancak, her halde, bunlar çelişkili ve anlamı belirsizdir. Bunlar çelişkilidir çünkü aynı zamanda hem amaçlarına ulaşmak için şiddet kullanan bir terörist örgüt olan PKK'yı desteklemek, hem de kendisinin katliamlara karşı olduğunu açıklamak zor görünmektedir. Bunların anlamı belirsizdir, çünkü Bay Zana kadın ve çocukların katledilmesini uy-

gun bulmazken aynı zamanda bunu herkesin yapabileceği bir 'hata' olarak tanımlamaktadır.

59. Bununla birlikte, **bu açıklamaya tek başına bakılmamalıdır. Bu açıklamanın başvurucunun da farkında olması gereken, olayın somut koşulları içinde özel bir anlamı vardır. Divanın daha önce belirttiği gibi bu röportaj, o tarihte gerginliğin dorukta olduğu Türkiye'nin Güneydoğu bölgesinde PKK'nın sivillere yönelik kanlı saldırılarıyla aynı zamana denk düşmüştür.**

60. Bu koşullar altında büyük bir ulusal günlük gazetede yayımlanan röportajda, Güneydoğu'nun en önemli kenti olan Diyarbakır'ın eski belediye başkanının –'ulusal kurtuluş hareketi' olarak tanımladığı– PKK'ya verdiği desteğin, bu bölgedeki patlamaya hazır havayı daha da ağırlaştıracağı düşünülebilir.

61. Bu nedenle divan, başvurucuya verilen cezanın 'zorlayıcı bir toplumsal gereksinime' yanıt verdiğinin kabul edilmesinin uygun olduğunu ve ulusal makamların ileri sürdüğü nedenlerin 'uygun ve yeterli' olduğunu düşünmektedir.

62. Bütün bu etkenleri ve böyle bir havada ulusal makamların sahip olduğu takdir yetkisinin sınırlarını göz önünde tutarak **divan, incelenen müdahalenin izlenen meşru amaçlarla orantılı olduğunu düşünmektedir.**

Sonuç olarak, Sözleşmenin 10. maddesi ihlal edilmemiştir."

Bu çeşit kararlar verilmese, başka bir deyişle "düşünceyi suç olmaktan çıkarıyoruz" bahanesiyle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi "militan demokrasi" anlayışından tamamen vazgeçse ne olur? Hukukçulardan çok söz ettik. İsterseniz büyük bir edebiyat ustasının, **SOLJENİTSİN'in dediklerine kulak verelim:**

"Demokrasiler tarihin uçsuz bucaksız nehirlerinde kaybolmuş adalardır. Su daima yükselir, **tarihin en basit kanunları demokratik toplumlara karşıdır.** Dünyanın kaderi hiçbir zaman böylesine

insana bağlı kalmamıştır. Ben öyle sanıyorum ki insanoğlu için ilk kaide yalanı kabul etmemesidir. Gerçeği söylemek demek, özgürlüğe yeniden hayat kazandırmak demektir. Modaya, menfaatlere ve baskılara aldırmadan gerçeği söylemek, bildiğini söylemek, doğru olmak ve onu durmadan tekrarlamak. Batının geleceğini düşünüyor ve korkuyoruz. Çünkü 70 yıl önce yaşadıklarımızı burada da görüyorum. Çocuklarının düşüncelerine boyun eğen büyükler, değişik fakat değersiz düşünceler içinde eriyip giden genç kuşaklar. **Moda dışında kalmaktan korkan profesörler, devrimci aşırı uçlara duyulan sempati, mahkûmiyet hükmü giymişçesine susan çoğunluk, zayıf hükümetler, kendilerini koruyacak mekanizmaları felç olmuş toplumlar. Bütün bunların sonucunun ne olduğu bizler tarafından biliniyor."**

ALMAN ŞAİRİ HEİNE "ŞEYTANIN EN İYİ DOSTLARI, ŞEYTANIN VARLIĞINA İNANMAYAN LİBERAL AYDINLARDIR" DEMİŞTİ. BU ÇEŞİT AYDINLAR DÜŞÜNCELERİNİ TUTARLI GÖSTERMEK İÇİN, BULUNDUKLARI ÜLKEDE REJİME VE ÜLKE BÜTÜNLÜĞÜNE YÖNELİK TEHLİKELER OLDUĞUNU, BOYUTLARI NE OLURSA OLSUN ASLA KABUL ETMEZLER VEYA BU TEHLİKELERİN ANCAK VE ANCAK DÜŞÜNCE HÜRRİYETİNE (TAHRİK VE PROPAGANDA DAHİL) SINIR GETİRİLMEMESİYLE AŞILABİLECEĞİNİ İDDİA EDERLER. ÜLKEMİZDE DE "İRTİCA VE BÖLÜCÜLÜK TEHLİKESİ OLDUĞUNU" SÖYLEYEN, HATTA BUNCA KAN DÖKÜCÜ EYLEMİNE RAĞMEN PKK'YI AÇIKÇA KINAYAN BİR LİBERAL AYDIN BUGÜNE KADAR GÖRÜLMEDİ. DÜŞÜNCE HAYATIMIZA RENK KATTIKLARI DOĞRUDUR, ANCAK CEHENNEME GİDEN YOLA EN GÜZEL TAŞLARI DA ONLAR DÖŞÜYORLAR. ASLINDA HİÇBİR ZAMAN DEMOKRAT OLMAMIŞ VE OLAMAYACAK OLAN "SİYASAL İSLAMCILAR" VE "BÖLÜCÜLER"CE BAŞTACI EDİLMELERİ BU NEDENLEDİR.

D– **Davalı Parti Genel Başkanı, 10.9.1999 tarihli "ön savunma"sında, Yasin Hatipoğlu ile Necmettin Erbakan arasın-**

daki telefon konuşmasının, hukuka aykırı şekilde ve gizli dinleme ile kasete alındığını, bu şekilde elde edilen delilin CMUK.nun 254/1. maddesi gereğince hükme esas alınamayacağını iddia etmektedir.

Her şeyden önce şu hususu vurgulayayım, hukuka aykırı şekilde elde edilen tüm delillerin hükme esas alınmasını yasaklayan hiçbir hukuk düzeni mevcut değildir.

Bir İçtihadı Birleştirme Kararına ilişkin olarak Yargıtayımıza gönderdiği, 21.9.1988 tarihli görüş bildirme yazısında **Prof.Dr. Eralp ÖZGEN şöyle diyor:**

"CMUK'NUN GEREKÇESİNDE DE AÇIKLANAN TEMEL PRENSİPLERİ:

– HER ŞEYİN DELİL OLABİLECEĞİ,

– HERKESİN DELİL İLERİ SÜREBİLECEĞİ,

– YARGICIN RE'SEN DELİL ARAŞTIRABİLECEĞİ, HATTA ZORUNLU OLARAK ARAŞTIRMASI GEREKTİĞİ,

– İSPAT KÜLFETİNİN MEVCUT OLMADIĞI,

– DELİLLERİ DEĞERLENDİRMEDE YARGICI BAĞLAYICI DELİL SÖZ KONUSU OLMAYIP, YARGICIN TÜM DELİLLERİ SERBESTÇE DEĞERLENDİRECEĞİ –VİCDANİ KANAAT SİSTEMİ– DİR.

HERHANGİ BİR CEZA MAHKEMESİNDE BU İLKELERİN BİRİNDEN DAHİ VAZGEÇME, O MAHKEMEDE "CEZA MUHAKEMESİNİN TEMEL FELSEFE VE YAPISINA" AYKIRI DAVRANMAK ANLAMINI TAŞIR."

Prof. Dr. Öztekin TOSUN (Türk Suç Muhakemesi Hukuku, 2. basım, cilt 1) Dünyadaki ve bizdeki uygulamaları şu şekilde özetlemişti:

"Muhakeme kurallarına aykırı olarak ele geçirilmiş delillerin kullanılabileceği görüşü, oldukça eskidir. Bu görüşe göre, görevini yerine getirmeyen memur bu yüzden cezalandırılır veya disiplin cezasına çarptırılır; fakat ele geçirdiği delil muhakemede görmemezliğe gelinemez. Latince, 'Male captum, bene

retentum' yani delil 'kötü alınmışsa da iyi kullanılır' denmiştir (CORDERO). Böylece kolluk memuru arama kurallarını ihlal ederek bir eve girip suç aletini alsa, kolluk memuru bu yüzden görevini kötüye kullanmaktan cezalandırılabilecek, fakat suç aleti hâkim tarafından göz önünde tutulacaktır. Bunun gibi, bir kimse eve girip bir suç delilini çalsa bu çalınmış eşya mahkemede bu yüzden delil olmaktan çıkmayacaktır. Hukuka aykırı sorgu sonucu elde edilen açıklamalar delil olarak kullanılamazken, onlar dışında kalan delillerin hukuka aykırı olarak elde edilmelerinde kullanılabilmesini bu görüş yanlıları şöyle açıklamaktadırlar: Sorguda kurallara uyulmaması çoğunlukla gerçeğe aykırı açıklamalara götürmektedir, korkulan budur. Halbuki, bir kolluk memurunun hâkim kararı olmadan evde arama yapmasında çoğunlukla hâkim kararı olduğu zaman yaptığı aramada bulabileceği delillerden başkası bulunmuştur denilemez (SCAPA).

Eğer hâkim tarafından verilebilecek bir kararla veya başka koşullara uyularak hukuka uygun bir biçimde elde edilebildiğinden muhakemede kullanılabilecekse o delilin hukuka aykırı biçimde elde edilmesi, muhakemede kullanılmasını engellemez. (s.566.)

Delilin elde edilmesinin suç olduğu bir gerçek olabilir; fakat mantık bundan delilin kullanılmasının yasak olduğu gerçeğini çıkarmaz. Bu iki veri birbirinden tamamen ayrıdır.

İngiliz hukukunda bu görüş yerleşmiştir; fakat istisnai durumlarda İngiliz hukukunda da hâkim delilin hukuka aykırı elde edilmiş olması nedeni ile onu reddedebilmektedir. Bu tek istisna, 'kabulü sanığa karşı büyük bir adilik (Slealta) teşkil edeceği düşünülmesi' durumudur. Ancak böyle önemli bir durumdadır ki, İngiliz hukuku hukuka aykırı olarak ele geçirilmiş delillerin muhakemede kullanılmamasına razı olmuştur. (CORDERO, SCAPORONE.)

Bizce hukuka aykırı olarak elde edilmiş delillerin suç muhakemesinde hâkim tarafından görmemezliğe gelinmesi kabul edilemez. Ceza hâkiminin maddi gerçeği araması gereği bunu gerektirir. Doğal olarak, eğer hâkime açıkça bu delilleri kullanması

yasaklanmış ise, o zaman bu konu düşünülmüş taşınılmış ve kanunlaştırılmış olduğu için yapacak pek bir şey kalmaz. Bunun dışında kural, hâkimin önüne getirilmiş delilleri incelemeye yetkili olduğudur; delilleri hukuka aykırı elde etmek suç ise, her suç gibi bunun da faili onun yaptırımına katlanmalıdır.

Amerikan mahkemelerinin tutumu abartılmamalıdır; çünkü bu mahkemelerin verdiği kararlar sadece konut dokunulmazlığını ihlal suçunu ve özel hayatın gizliliğini ihlal suçunu işleyerek kolluğun delil elde ettiği durumlarda bu delillerin mahkemede kullanılmayacağı biçimindedir. Demek ki sadece iki suç söz konusu ise böyle bir istisna kabul edilmektedir. Ayrıca, önemli bir kararda federal suçlarda böyle olduğu, federe devletlerin kanunlarına aykırılıklarda ise mahalli mahkemelerin bu delilleri reddetmelerinin şart olmadığı belirtilmiştir. Almanya'da ise, böyle bir hükmün sadece sanığın ikrarı bakımından kabul edildiği, bunun ise böyle bir hükmü kabul etmemiş ülkelerde de böyle olduğu görülmektedir. Öğreti alanında ise, hukuka aykırı biçimde elde edilmiş delillerin mahkemelerde kullanılabileceğini sadece elde edenlerin sorumluluğu yönüne gidileceğini kabul edenler olduğu gibi, daha az yazarın bu delillerin kullanılamayacağı fikrinde olduğu görülmektedir (CORDERO).

Kanımızca, kanun koyucu hukuka aykırı biçimde elde edilmiş hangi delillerin mahkemede kullanılamayacağını istisna olarak göstermeli, tehlikeli bir yolu açmamalıdır.

Özetlemek gerekirse hâkimin muhakemede kullanamayacağı delilleri iki büyük grupta toplamak mümkün olur: mutlak yasaklı deliller ve nisbi, göreli yasaklı deliller.

Mutlak yasaklı delilleri hâkim hiç kullanamaz; bunlar tanıklık yapmaktan çekinme hakkı olanların açıklamaları veya tanıklık yasağı kabul edilmişlerin (devlet sırrı gibi) açıklamalarıdır. Bunlardan hâkimin hiçbir zaman faydalanamayacağı kabul edilmelidir.

Nisbi, göreli yasaklı deliller ise, hukuka aykırılığın sadece elde edilmesi işlemine veya biçimine bağlı olduğu durumlarda söz konu-

sudur. Bunları hâkim kullanır; fakat elde eden hakkında sorumluluk söz konusu olur. Eğer bunların hâkim tarafından kullanılmaması uygun bulunuyorsa, kanun koyucu bunu açıkça belirtmelidir; açıkça yasaklamadığı durumlarda bu deliller kullanılmalıdır. (s. 272)."

Prof.Dr. Öztekin TOSUN'un yukarıda yazılı açıklamalarına, 3842 sayılı yasa ile Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunumuzda değişiklik yapılmadan önce tüm mahkemelerimizin uygulamaları bu doğrultuda olduğu için değindik. Mesela Anayasa Mahkememiz İsmail ÖZDAĞLAR hakkında açılan davada, gizli dinleme ile elde edilen bir bandı hükme esas almıştır, bant çözümünü de kararına aynen yazmıştır.

3842 sayılı yasa ile Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunumuzda değişiklik yapılınca, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Vural SAVAŞ, Yargıtay Üyesi Sadık MOLLAMAHMUTOĞLU ile birlikte, 1995 yılında yazdıkları "Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun Yorumu" adlı eserin "ÖNSÖZ"ünde, şöyle bir değerlendirme yapmışlardı:

"Devletin en temel görevlerinden biri, insanların bir arada yaşamaları için gerekli olan ortamı hazırlamaktır.

Hüküm verilirken, yaşanmış olan gerçek olayın öğrenilmesi önem kazanır. Buna 'maddi gerçek' denir. Maddi gerçeğin öğrenilmesi toplumun menfaatinedir. Bununla birlikte, maddi gerçeğin öğrenilmesi için yapılacak araştırmalar, toplumda yaşayan fertlerin hak ve özgürlüklerini çeşitli açılardan kısıtlayan birer müdahale niteliğindedir. İşte burada iki önemli değer arasında denge kurulması gerekmektedir: Maddi gerçek ortaya çıkarılırken, haklar orantılı bir şekilde kısıtlanmalıdır.

Ceza muhakemesi yaşayan bir varlık gibidir ve ait olduğu toplumdaki değer yargılarını yansıtır. Ceza muhakemesinin gayesi, insanlık tarihi içinde üç aşamadan geçmiştir. 1- Suçlunun cezalandırılması, 2- Sanığın korunması, 3- Maddi gerçeğin araştırılması. Bugünkü gaye 'insan haklarına saygılı bir şekilde maddi gerçeğin

araştırılması'dır. (Prof. Dr. Feridun YENİSEY, Hazırlık Soruşturması ve Polis, 3. basım, 1993, s. 29,30.)

Bir hukuk devletinde, ceza takibine yetkili makamların, bir ceza muhakemesi işlemi yaparken devleti veya ferdi 'kayırması' kabul edilemez. Çünkü 'ferdin kayrılması anarşiye, devletin kayrılması da baskıcı bir yönetime yol açar' (Prof. Dr. Bahri ÖZTÜRK, Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, 3. basım, 1994, s. 78).

1.12.1992 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 3842 sayılı yasa ile CMUK'muzda önemli değişiklikler yapılmıştır.

Bazılarına göre 'Bu değişiklikleri hazırlatan ve ısrarlı bir takiple TBMM'de yasalaşmasını sağlayanların heykeli dikilmelidir... TBMM Avrupa'dan ileri bir yasa yapmıştır', Prof. Dr. Zeki HAFIZOĞULLARI'na göre, 'genel bir değerlendirme yapılırsa, değişikliklerin kanun koyucunun bilgisizliğinin şaheseri olduğu söylenebilir', Prof. Dr. Bahri ÖZTÜRK'e göre 'Bu haliyle CMUK, değil organize suçlulukla mücadele, adi suçlulukla mücadeleye dahi elverişli değildir', Prof. Dr. Kayıhan İÇEL ve Prof. Dr. Feridun YENİSEY'e göre ise 'Trafiğin sağdan aktığı bir ülkede bir kişinin soldan akan trafiğe göre araç kullanması nasıl olumlu sonuç doğurmazsa, kıta Avrupası hukuk sisteminin içerisine Anglo-Amerikan sistemine ait bazı öğelerin yerleştirilmesi, yasa değişikliğinden beklenen olumlu sonuçları belli ölçüde engelleme tehlikesini taşımaktadır.'

Kitabımızda 143, 144 ve özellikle 254. madde altındaki açıklamaları okumak bu görüşlerden hangisinin haklı olduğunu anlamanıza yeterli fikir verecektir sanıyoruz.

Belki de, yapılması gereken tek şey, büyük yasaların bir sistem oluşturduğu gerçeğinden hareketle, gerçekten demokratik bir Avrupa ülkesi CMUK'unun, ilgili polis mevzuatıyla birlikte aynen iktibas edilmesidir.

Böylece bir taşla iki kuş vurabiliriz; hem daha gerçekçi bir yasa yapmış ve hem de içeride ve dışarıda yasalarımızın demokratik olmadığını iddia ederek ülkemizi kötülemeyi alışkanlık haline geti-

ren sözde insan hakları savunucularına karşı 'bizim CMUK.muz, mesela, modern İtalya veya Almanya CMUK'unun aynısıdır' diyebilme olanağına kavuşmuş olacağız."

Hemen şunu ifade edeyim: "gerçekten demokratik bir Avrupa ülkesinin CMUK.nun, ilgili polis mevzuatıyla birlikte aynen iktibas edilmesine razıyım" diyen bir çağdaş (?) hukukçuya bugüne kadar rastlamadık.

3842 sayılı yasa ile, CMUK.muzun 254. maddesine "soruşturma ve kovuşturma organlarının hukuka aykırı şekilde elde ettikleri deliller hükme esas alınamaz" şeklinde bir ikinci fıkra eklendi.

Dikkat edilecek olursa, yasa koyucunun "hükme esas alınamaz" dediği deliller, "soruşturma ve kovuşturma organlarının hukuka aykırı şekilde elde ettikleri deliller"dir. **Yasa koyucu çağdaş bütün ülkelerin aksine, hukuka aykırı şekilde elde edilen bütün delillerin hükme esas alınmaması amacını gütseydi, "hukuka aykırı şekilde elde edilen deliller hükme esas alınamaz" demekle yetinirdi.**

3842 sayılı yasa ile yapılan değişiklikten sonra, "yasak deliller" konusunu derinliğine inceleme fırsatı bulmuş bilim adamlarımızın görüşleri aşağıda ayrıntılarıyla açıklanmıştır.

Prof.Dr. Feridun YENİSEY şöyle diyor:

"AMERİKAN YÜKSEK MAHKEMESİ'NİN VERDİĞİ KARARA GÖRE, SADECE ANAYASAYI İHLAL EDEN BİR HUKUKA AYKIRILIK, DELİLİN KULLANILMAMASINA YOL AÇAR. ANAYASADAKİ KURALLARI İHLAL ETMEYEN, BAŞKA KURALLARI, BAŞKA HUKUK NORMLARINI İHLAL EDEN AYKIRILIKLAR, DELİLİN DOSYADAN ÇIKARILMASINA SEBEP OLMAZ. O HALDE 254. MADDEDEKİ BU DÜZENLEMEYİ BİZİM DE ŞÖYLE ANLAMAMIZ GEREKİYOR: ANAYASAL HAKLARI İHLAL EDEN BİR ŞEKİLDE ELDE EDİLEN DELİLLER KULLANILMAZ. YOKSA, HER TÜRLÜ HUKUKA AYKIRILIK DEĞİL.

ALMAN ANAYASA MAHKEMESİ'NİN KABUL ETTİĞİ SİSTEM, SANIK HAKLARI TEORİSİ –RECHT STREİT TEORİ– DİYE

İSİMLENDİRİLİYOR. BU TEORİYE GÖRE, HER SOMUT OLAYDA SANIĞIN İHLAL EDİLEN MENFAATLERİYLE, TOPLUMUN SUÇLA İHLAL EDİLEN MENFAATLERİ KARŞILAŞTIRILMALI, DELİLİN DOSYADAN ÇIKARILIP ÇIKARILMAMASINA ONDAN SONRA KARAR VERİLMELİDİR. EĞER ARAŞTIRMA METODU BİZATİHİ SUÇ İSE, BU DELİL KESİNLİKLE KULLANILMAMALIDIR.

Mesela Türkiye'nin Hamburg Konsolosluğu telefonlarını dinleyen Alman Anayasayı Koruma Teşkilatı, hapishanede hükümlülerle görüşen bir kişinin konsolosluğa düzenli olarak siyasi hükümlülerle ilgili bilgi verdiğini tespit ederek, bu kişi hakkında casusluktan dava açmıştır. Dava sırasında diplomatik dokunulmazlığı bulunan konsolosluğun telefonlarının dinlenmesinin hukuka aykırı olduğu ve bunlardan elde edilen bilgilerin delil olarak kullanılamayacağı ileri sürülmüşse de mahkeme diplomasi dokunulmazlığı ayrıcalığının konsolosluk görevlilerini koruduğunu, konsolosluğa bilgi veren kişi bakımından ise bir koruma getirmediğini kabul ederek delilin kullanılabileceğine karar vermiştir.

Çağdaş ceza muhakemesinin gayesi, maddi gerçeğin hukuk kuralları çerçevesinde yapılan araştırmalarla ortaya çıkartılmasıdır. Başka bir ifade ile maddi gerçeği araştırma ve ortaya çıkartma konusunda devletin sahip bulunduğu yetkiler sınırsız değildir. 'Hakikat her ne pahasına olursa olsun, araştırılır' diye bir kural yoktur. Ceza muhakemesinde delil elde etme belli kurallara bağlıdır.

Bu nedenle, kanun koyucu bazı olayların ispat edilmesini hiç kabul etmemiş, bunları önceden yasaklamıştır. Buna delil elde etme yasağı adı verilir. Bazı delillerin ise, elde edilmesi konusundaki kurallar ihlal edildiğinde, bu deliller hukuka aykırı delil niteliğini alırlar. Hukuka aykırı delillerin duruşmada hüküm verirken kullanılması ise ayrı bir sorundur.

Kanunumuzun **254. maddesinin 2. fıkrasındaki delil yasağında ise, mutlak bir yasak söz konusu olmayıp hâkimin takdir yetkisini kullanabileceği bir düzenleme yer almaktadır. Kanaa-**

timizce burada hâkim takdir yetkisini kullanırken sanığın anayasal haklarının yapılan işlem ile ihlal edilip edilmediğine bakmalı ve anayasal hakkın ihlal edilmiş olduğunu saptadığında da sanığın işlediği suçun topluma vermiş olduğu zarar ile, delil toplanırken devlet güçlerinin sanığa ait anayasal hakkı ihlal etmiş olmalarından doğan toplumsal zararı karşılaştırmalıdır. Sanığın topluma verdiği zarar daha büyük ise ve 135a maddesinde olduğu gibi açıkça yasaklanmış bir delil de söz konusu değil ise, hukuka aykırı nitelik taşıyan delili, hâkim hüküm verirken kullanabilmelidir." (Hukuka Aykırı Deliller, İstanbul Barosu Yayını, 1995, s. 138).

Prof.Dr. Bahri ÖZTÜRK, şöyle diyor:

"Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 254. maddesine eklenen 2. fıkra hükmüne göre hukuka aykırı bir delile bağlı olarak ele geçirilen ve hukuki olarak geçerli olabilecek diğer tüm delillerin de geçersiz sayılmak suretiyle sanığın beraatine karar verilmesi gerektiği şeklinde düşünceler bulunmaktadır. Bence mahkemelerin hukuka aykırı olduğu ileri sürülen delillerin hukuka uygun olup olmadığını somut olarak ayrı ayrı değerlendirmeleri, sanık hakları kadar mağdur haklarının ve toplum hukuku da göz önünde tutularak maddi adaletin gerçekleşmesine karar vermeleri gerekir (adı geçen eser, s. 350)."

Özel kişilerin hukuka aykırı yollardan delil elde etmeleri, örneğin bir belgeyi çalmaları ve bunu yetkili makamlara vermeleri durumunda bu deliller, kural olarak değerlendirilebilecektir. Çünkü, kanunlarımızda yer alan, özellikle yasak delil metodları özel kişiler değil, kovuşturma makamları için öngörülmüştür. "Kovuşturma makamlarına yasak olanın özel kişilere evleviyetle yasak OLACAĞI" gerekçesi ile bunun aksini ileri sürmek, Kamu Hukukunun en temel prensiplerine aykırı olur. Zira, Kamu Hukukunda idare bakımından yetki istisna, YETKİSİZLİK KURALDIR. Oysa vatandaşlar için eğer ÖLÇÜMÜZ hürriyetçi demokratik bir sistem ise, YASAK EDİLMEYEN SERBESTTİR. Yasak

koymak, Ceza Hukuku bakımından suç ihdas etmek demek olduğundan, Ceza Hukukunun cihanşümul ilkelerinden birisi olan; köklerini siyasi liberalizm, demokrasi, kuvvetler ayrılığı, genel önleme, kusursuz suç ve ceza olmaz prensibinde bulan ve SUÇLARIN VE CEZALARIN ANCAK KANUNLA KONULABİLECEĞİNİ öngören KANUNİLİK İLKESİ de bunu gerektirir. Demek oluyor ki, hürriyetçi demokrasilerde vatandaş hürdür, KANUNLA YASAKLANMAYAN HER TÜRLÜ DAVRANIŞ ONUN İÇİN SERBESTTİR. Ancak, insan haklarına yapılan ağır müdahaleler bunun istisnasını teşkil eder. Özel kişinin sanığa işkence ederek ikrar elde etmesinde durum budur. Böyle hallerde işkencenin kim tarafından yapıldığının önemi yoktur.

Özel kişi (Ö), büyük bir kamu bankasının en üst yetkilisi olan (B) den çaldığı ve içinde (B) nin, kamu bankası ile iş yapan veya bundan kredi alanlardan haksız olarak aldığı ileri sürülen paraların hesabıyla bazı üstdüzey kamu görevlilerine yine haksız olarak aktardığı paraların hesabına ilişkin notların yer aldığı NOT DEFTERİNİ gazeteci (G) ye verse; (G) de bunu programında kullandıktan sonra C. Savcılığına teslim etse, acaba bu suretle kovuşturma makamlarına intikal eden ve içinde bazı rakamlarla sembollerin yer aldığı NOT DEFTERİ ceza muhakemesinde kullanılabilir mi?

Hemen kaydedelim ki, kovuşturma makamları bakımından burada DELİL ELDE ETMEK söz konusu değildir. **CMUK. m. 254/2'de geçen soruşturma ve kovuşturma organlarının hukuka aykırı şekilde ELDE ETTİKLERİ DELİLLER hükme esas alınamaz denilirken geçen ELDE ETMEK ibaresinden maksat, soruşturma ve kovuşturma organlarının AKTİF OLARAK DELİL TOPLAMALARIDIR; oysa yukarıdaki olayda söz konusu organlar PASİFTİR.** Kendilerinin dışında hukuka aykırı surette ELDE EDİLMİŞ BULUNAN bir delilin kendilerine sadece TESLİMİ söz konusudur. Kaldı ki, özel kişi not defterini bu şekilde elde etmemiş olsa idi, belki de kovuşturma makamları hukuka uygun yollardan aynı delile ulaşabileceklerdi. Hukuka uygun yollardan yetkili makam-

larca elde edilmesi imkân dahilinde bulunan bir delilin, özel kişilerin hataları yüzünden yetkili makamlarca kullanılmasının yasaklanması kabul edilemez. Bütün bu gerekçelerle, bu suretle yetkili makamlara TESLİM EDİLEN delillerin sırf bu açıdan CMUK. m. 254/2 sebebiyle ceza muhakemesinde kullanılamayacağını ileri sürebilmek mümkün değildir (Prof. Dr. Bahri ÖZTÜRK, Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, 1999, s. 558 ve devamı).

Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda yer alan ve konusu bakımından yasaklanan deliller, devletin kovuşturma organlarını sınırlayan hükümlerdir. Bu nedenle, özel kişiler tarafından elde edilen delillerin hükümde kullanılması, genellikle kabul edilmektedir (Prof. Dr. Feridun YENİSEY, Hukuka Aykırı Deliller, s. 159).

ÖZEL HAYAT, HAYATIN GİZLİ ALANINDAN farklı olarak NİSBİ BİR KORUMAYA MAZHARDIR. Bunun konumuz açısından anlamı şudur; Şayet özel hayat ihlal edilerek bir delil elde edilmişse, bakarım. Bu delilin ceza muhakemesinde kullanılması GEREKLİ ise, başka bir ifade ile, hüküm kurulabilmesi için mutlaka kullanılması gerekiyorsa KAMU YARARI açısından bir değerlendirme yaparım. Kamu yararı varsa kullanır, yoksa kullanmam. Bilindiği gibi, kamu yararının bulunup bulunmadığını tespit ederken keyfi bir değerlendirme yapılmamakta; iki kriterden yararlanılmaktadır. Bunlar da HAKKIN NİTELİKSEL ÜSTÜNLÜĞÜ ile SAYISAL ÜSTÜNLÜK kriterleridir. Gerçekten, örneğin kavşaktaki trafik lambası sizin gideceğiniz istikamet için yeşil yansa dahi, sizin yolu kesen yoldan gelen bir ambulansa yol vermenizin sebebi, ambulansın içindeki hasta veya yaralının hakkının yani YAŞAMA HAKKININ sizin idrak edeceğiniz haktan (yolu kullanmaktan) niteliksel olarak üstün olmasıdır. Öte yandan bir şahsa ait bir tarlanın yol veya okul yapmak amacıyla kamulaştırılmasında da, okulu veya yolu kullanacak olanlar tarlayı kullanan bir kişiye nazaran sayısal üstünlüğe sahiptir; bu nedenle, hukuk devleti ilkesi esaslarına uygun olarak yapılan böyle bir ka-

mulaştırmada kamu yararı vardır denir (Prof. Dr. Bahri ÖZTÜRK, adı geçen eser, s. 560).

Seydi KAYMAZ "Uygulamada ve Teoride Ceza Muhakemesinde Hukuka Aykırı Deliller (1997)" adlı eserinde, şu hususları vurguluyor:

"Delil yasaklarının amacı zabıtayı disiplin altına almak olarak kabul edilirse, zabıtanın tekrar hukuka aykırı yöntemlere başvurmasının önüne geçmek amacıyla hukuka aykırı şekilde elde ettiği tüm deliller yargılamada değerlendirilemeyecektir. Ancak, delil yasaklarının amacı, insan haklarını korumak olarak kabul edilirse, hukuka aykırı şekilde elde edilen deliller sırf bu nedenle peşinen değerlendirme dışı tutulamayacaktır. Bu açıdan delil yasaklarının amacının tespiti büyük önem taşımaktadır.

Kıta Avrupası hukuk sistemine göre delil yasaklarının görevi insan hakları ile temel hak ve hürriyetleri korumaktır. Bu bakımdan zabıta tarafından hukuka aykırı şekilde elde edilen deliller bu nitelikleri dolayısıyla peşinen değerlendirme dışı tutulamayacaktır.

3842 sayılı yasa ile CMUK 254. maddeye eklenen 2. fıkrada yer alan 'Soruşturma ve kovuşturma organlarının hukuka aykırı şekilde elde ettikleri deliller hükme esas alınamaz' şeklindeki hüküm de bu amaca hizmet edecek şekilde yorumlanmalıdır. Buna göre, işkence ve benzeri yasak sorgu yöntemleri uygulanarak elde edilen deliller veyahut temel hak ve hürriyetlerin ihlal edilmesi suretiyle elde edilen deliller yargılamada kullanılamayacaktır. Bununla birlikte, önemli bir hak ihlaline neden olmayan basit hukuka aykırılık hallerinde zabıtanın elde ettiği deliller yargılamada kullanılabilecek, değerlendirme dışı tutulmayacaktır.

Gerçekten, önemli bir hak ihlaline neden olmayan hukuka aykırılıklar nedeniyle elde edilen delillerin değerlendirme dışı tutulması, haksız beraat kararlarının verilmesine ve yargılamanın kilitlenmesine neden olacaktır. Delil yasaklarına böyle bir fonksiyonun yüklenmesi hukuk devleti ilkesi ile de bağdaşma-

maktadır. Çünkü hukuk devleti, kısaca, insan haklarını gerçekleştiren, güvenliği sağlayan, adil devlet olarak tanımlanmaktadır. Hak ihlaline neden olamayan kurallara aykırılıklar nedeniyle, elde edilen delillerin değerlendirilmemesi halinde, hukuk devletinin 'hukuki güvenlik' ve 'adalet' ilkeleri çiğnenmiş olacaktır. Sonuç olarak, hukuk devleti ilkesinin gerçekleşmesi ve hukuki barış, ancak delil yasaklarına, insan hak ve hürriyetlerini koruma görevinin verilmesi halinde mümkün olabilecektir.

Hayatın gizli alanı ile ilgili elde edilen delillerin de ceza yargılamasında değerlendirilmemesi lazımdır. Hayatın gizli alanı; hayatın sadece bireyi ilgilendiren ve ondan başkasının bilemeyeceği kısmı olarak tanımlanmış ve hayatın gizli alanının mutlak olarak korunduğu, bu nedenle, hayatın gizli alanı ile ilgili delillerin yargılamada delil olarak değerlendirilemeyeceği ileri sürülmüştür. Buna göre, örneğin, suç teşkil etmemek şartıyla kişinin cinsel yaşamı yalnızca kendisini ilgilendirdiğinden, yargılamada bu hususlarla ilgili olarak kişiye herhangi bir soru sorulamayacak, keza bu hususta herhangi bir araştırma yapılamayacaktır. Aynı şekilde kişinin dini düşüncesi ile, belli bir konuda ne gibi bir düşünceye sahip olduğu da bireyin yaşamının gizli alanına ait olduğundan bu hususlar yargılama konusu olamayacak, delil olarak değerlendirilemeyecektir.

Özel Hayat ise, herkesin değil, yalnızca insanın yakınları tarafından bilinen yahut bilinebilen hayat olarak tanımlanmıştır. Hayatın gizli alanından farklı olarak özel hayatın nisbi bir korumaya mazhar olduğu, özel hayat ile ilgili olarak elde edilen delillerin değerlendirilip, değerlendirilmemesinin Anayasa ve yasalar çerçevesinde kamu yararı ve oranlılık ilkesi nazara alınarak belirlenmesi gerektiği belirtilmektedir.

Doktrinde genel eğilim, CMUK'da yer alan delillerin toplanması ile ilgili kuralların devletin soruşturma ve kovuşturma organlarını sınırlayan kurallar olduğu, bu nedenle özel şahıslar tarafından hukuka aykırı şekilde elde edilen delillerin kural olarak değerlendirilebileceği şeklindedir.

Gerçekten CMUK 254/2. maddesinde yer alan 'soruşturma ve kovuşturma organlarının hukuka aykırı şekilde elde ettikleri deliller hükme esas alınamaz.' şeklindeki hüküm yalnızca kamu görevlilerine, soruşturma ve kovuşturma organlarına hitap eder şekilde kaleme alınmıştır. Burada şu soru akla gelmektedir: Acaba yasa koyucu özel şahısların hukuka aykırı şekilde elde ettikleri deliller için bilinçli olarak mı bir değerlendirme yasağı koymamıştır, yoksa bu ihtimal düşünülmediği için mi bu yönde bir hüküm yasaya konmamıştır? Hemen belirtelim ki bu sorunun cevabı, yani özel şahısların hukuka aykırı şekilde delil elde etmesi konusunun yasada açık şekilde düzenlenmemesinin nedeni yasadan ve yasanın gerekçesinden anlaşılmamaktadır. Devlet görevlileri dışındaki kişilerin delil elde etmeleri ve bu arada hukuka aykırı şekilde delil elde etmeleri ihtimali düşünülmediğinden yasaya bu hususta bir hüküm konulmamış olabileceği gibi, özel şahısların hukuka aykırı şekilde elde ettikleri delillerin bilinçli olarak değerlendirme yasağı dışında tutulmak istenmiş olması da mümkündür. Ancak bu son ihtimalin kabulü halinde bile eğer özel şahıslar tarafından delil elde etmek için uygulanan yöntemler, kişinin temel hak ve hürriyetlerini ihlal edici nitelikte ise, örneğin kişilere işkence yapılmak suretiyle delil elde edilmiş ise, elde edilen deliller yine yargılamada kullanılamaz. Doktrindeki görüşler de bu merkezdedir.

CMUK.ndaki mevcut hükümlere göre hukuka aykırı delillerin hazırlık aşamasında hukuka aykırı olduğuna karar vermek mümkün değildir. Son soruşturma aşamasında mahkemeye bu konuda tali bir dava açılması da olanaksızdır, çünkü hukukumuzda tali dava açılabilecek haller kanunda belirtilmiştir –Hâkimin reddi ve yer itibariyle yetkisizlik davası gibi–, bunlar arasında delil yasakları davası gibi bir dava öngörülmemiştir. **Tarafların talebi üzerine veya re'sen mahkemenin bir ara kararı ile delilin hukuka aykırı olduğuna karar verme olanağı da yoktur. Delilleri serbestçe değerlendirme yetkisine sahip olan ve vicdani kanaatine göre hüküm vermek durumunda olan mahkeme, elbette ki bazı de-**

lilleri hükmüne esas almayabilir. Ancak mevcut hukuk sistemimiz içerisinde, henüz daha yargılama devam ederken, mahkemenin ara kararı ile de olsa bir delilin hukuka aykırı olduğuna karar vermesinin mümkün olmadığı görüşündeyiz" (Seydi KAYMAZ, adı geçen eser, s. 249 ve devamı).

Prof.Dr. Timur DEMİRBAŞ, "Sanığın Hazırlık Soruşturmasında İfadesinin Alınması (1996)" adlı eserinde, konuyu şu şekilde değerlendirmektedir:

"Bizim de katıldığımız hâkim görüş ise, özel şahıslar tarafından elde edilen hukuka aykırı delillerin değerlendirilmesini esaslı olarak kabul eder. Somut olaydaki değerlendirmeye göre, işkence gibi özel göze batan insanlık onuruna karşı ihlaller altında kazanılmış deliller bir istisnadır. Yani, üçüncü kişilerin aşırı insan hakkı ihlali ile hukuka aykırı bir şekilde elde ettikleri deliller değerlendirme yasağını sonuçlar. (KLEİNKNECEHT, NJW 1996.)

Özel kişilerin hukuka aykırı şekilde delil elde etmeleri ve bunu yetkili makama vermeleri durumunda, bu deliller kural olarak kullanılabilecektir. **Bu bakımdan üçüncü kişi tarafından gizlice kaydedilen bandın kovuşturma organlarına verilmesi durumunda veya sanığın anılarının üçüncü kişi tarafından ceza kovuşturma organına verilmesinde, bunlar değerlendirilebilirler (KARLSRUHER KOMMENTAR, HAHN)**. Çünkü, kanunlarımızda, yasak delil metodları, özel kişilere karşı değil, kovuşturma makamlarına karşı öngörülmüştür. Buna rağmen, 'kovuşturma makamlarına yasak olanın özel kişilere karşı da öncelikle yasak olacağı' gerekçesiyle bunun aksini ileri sürmek, 'kamu hukukunda idare bakımından yetkinin istisna, yetkisizliğin kural olması' ilkesine aykırıdır. Demokratik rejimlerde vatandaş özgür olduğundan, kanunla yasaklanmayan her türlü davranış bunun için serbesttir. Burada, kovuşturma makamları tarafından delil elde etmek söz konusu olmadığından, CMUK m. 154/2'nin uygulanması mümkün değildir. CMUK m. 254/2'deki 'soruşturma ve kovuşturma organlarının hukuka aykırı şekilde elde ettikleri deliller hükme esas alınamaz' hükmünde

yer alan 'elde etmek' ibaresinden maksat, soruşturma ve kovuşturma organlarının aktif olarak delil toplamalarıdır. Buna karşılık özel kişilerin delil toplamalarında, yukarıda sayılan organların konumu pasiftir, yani özel kişiler tarafından hukuka aykırı şekilde elde edilmiş bir delilin, sadece kendilerine teslimi söz konusudur. Kaldı ki, örneğin özel kişi önemli bilgilerin bulunduğu ve çalmak suretiyle ele geçirdiği not defterini bu şekilde elde etmemiş olsa idi bile, belki de kovuşturma makamları hukuka uygun yollarla aynı delile ulaşabileceklerdi. Bu bakımdan, yetkili makamlara teslim edilen delillerin CMUK m. 254/2 nedeniyle ceza muhakemesinde kullanılamayacağını ileri sürmek mümkün değildir."

Ön savunmada sözü edilen Yargıtay 8. C.D.nin 9.6.1999 gün ve 9021/9538 sayılı kararı soruşturma organlarının gizli dinleme ile elde ettiği bir delile ilişkindir ve konumuzla bir ilgisi bulunmamaktadır.

Sabahattin ÖNKİBAR, "Telekulak'ın Perde Arkası" başlıklı yazısında (Türkiye gazetesi, 9.6.1999) şu bilgileri veriyor:

"Bakın size, bize dün intikal eden dinleme olayları sonucunda devletin önüne geçtiği eylem ya da suikastlardan bir demet sunacağız.

1) 1995 Mart ayında Çiller, Menzir ve Kozakçıoğlu'na suikast.

2) 7.11.96'da Kenan Evren ve Doğan Güreş'e suikast.

3) Yıldırım Aktuna, Jefi Kamhi, Abdülkadir Aksu, Şevket Can Özbay, Turgut Altınok, Şerafettin Elçi ve Ayvaz Gökdemir'e suikast.

4) Söylemez Çetesine ulaşılması ve çökertilmesi.

5) Adana Orduevine bomba atılması eylemi.

6) Nusret Demiral ve Cem Boyner'e yönelik suikast hedefleri.

7) Alanya plajında halkın bulunduğu saatlerde bomba atılması hedefi.

8) İstanbul Aksaray Metro İstasyonu ve çarşılara sabotaj hedefleri.

9) 15.7.96'da İstanbul Valiliğine bomba atma hedefi.

10) Antalya'daki turistik tesislerin bombalanması ve Elmalı'daki Ziraat Bankası soygununun faillerinin yakalanması.

11) Ankara Polis Akademisi ve askeri tesislere yönelik olarak maket uçakla bomba atma hedefi.

12) Hizbullah'ın 30 olayının aydınlatılması.

13) 1996 Mart'ında Uzan ve Karamehmet ailelerine ait villalara suikast hedefi.

14) Petlas Fabrikası'na sabotaj eylemi.

15) Yahudi vatandaşlara ait işyerlerine sabotaj hedefi.

16) İstanbul'da CHP, DYP ve MHP binalarının önündeki araçlarda bulunan zaman ayarlı bombaların patlatılması.

17) Batman'da Mehmet Sincar'ın öldürülme olayı.

18) Tunceli'deki muhtelif eylemler.

Liste daha bunun gibi onlarca olayla uzayıp gidiyor.

Bütün bunlar devletin telefon izlemesi ile önlenmiştir. Şimdi hal bu iken devlet telefon dinlememeli diyebilir misiniz?"

Başsavcılığımca talep edilmesi üzerine, telefonla yapılan görüşmelerin gizlice dinlenmesinin hukuki sonuçları hakkında, **Prof. Dr. FERİDUN YENİSEY,** 11.6.1999 tarihli Bilirkişi Raporunu düzenlemiştir. Tamamını daha önce mahkemenize gönderdiğim bu **Bilirkişi Raporunda şöyle denilmektedir:**

"Önleme Dinlemesi: Haberleşmenin dinlenmesi, suç öncesi önleme dinlemesi ve suç sonrasında yapılan adli dinleme olmak üzere ikiye ayrılır.

Önleme dinlemesi gerek Amerikan hukukunda ve gerekse Alman hukukunda hâkim kararı olmadan yapılabilen ve bütün telefonları kapsayabilen genel bir dinlemedir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde haberleşmenin dinlenmesi ile ilgili düzenlemeler yapılırken (Title III: section 2511/3), Başkana, devletin birlik ve bütünlüğünü, cebir ve diğer hukuka aykırı yöntemlerle bozmaya yönelik yakın ve filhal mevcut bir tehlike mevcut bulunan hallerde, hâkim kararı olmadan telefonları dinletmek yetkisi verilmiştir.

Bu doğrultuda olmak üzere, Kongre 1978 yılında "Foreign Intelligence Survellience Act" (FISA) adlı yasayı yürürlüğe koymuştur. Bu yasa hükümlerine göre **Başkan, Başsavcı aracılığı ile, yabancı devletlerden gelebilecek tehlikeleri sezebilmek amacıyla, bir seneye kadar süre ile telefonları dinletebilir.** (KAMİSAR, LAFAVE.)

Önleme dinlemesi Alman Hukukunda da kabul edilmiştir. Alman Anayasasının 10. maddesine ilişkin olarak çıkartılan (G 10) Kanunu 1968 yılında yürürlüğe girmiştir. 1.12.1994 tarihinde yürürlüğe giren Suçlulukla Mücadele Kanunu (Verbrechensbekampfungsgezetz) 'G 10' Kanununun 12. maddesini değiştirmiştir. **Yapılan değişiklik, hâkim kararı olmadan gerçekleştirilen telefon dinlemelerinin alanını genişletmek ve bu şekilde elde edilen bilgilerin istisnai hallerde delil olarak kullanılmasına yasal zemin hazırlamak amacına hizmet etmiştir. Demokratik hukuk devletini tehdit eden bir tehlike mevcut bulunduğu hallerde, bazı devlet organlarına (Verfassungsschutzbehörden des Bundes und der lander, das Amt für den Militarischen Abschirmdienst und der Bundesnachrichtendienst) telefonları dinleme ve bunları kaydetme yetkisi ile, mektup ve posta gizliliği ile korunan gönderileri inceleme yetkisi verilmiştir.**

Almanya Federal Cumhuriyetine karşı silahlı bir saldırı veya terör eylemleri yapılması tehlikesi, çok miktarda uyuşturucu maddenin Almanya'ya ithal edilmesi tehlikesi ve yurtdışında işlenen paralarda sahtecilik suçları ile, karaparanın aklanması suçlarından doğan tehlikeleri, 'geç kalmadan' tespit etmek ve bu tür tehlikelere karşı devletin tedbir alabilmesini sağlamak amacı ile, hâkim kararı olmadan ve geniş kapsamlı bir şekilde telefon dinleme yetkisi tanınmıştır (CLAUS ARNDT).

Hukuka aykırı deliller teorisi çerçevesinde yabancı sistemlerin 'hukuka aykırılıktan' anladıkları, sanığın Anayasa ile teminat altına alınmış olan haklarından birinin bir 'devlet organı' tarafından yapılmış olan bir işlemle ihlal edilmesidir.

Hukuka aykırı deliller teorisi, 'devletin ajanları tarafından' yapılan hukuka aykırılıklardan doğan devlet sorumluluğuna dayanan bir teoridir. Gerek Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve gerekse Amerikan Anayasası, hukuka aykırı delilleri sadece devlet memuru olan kişilerin yaptıkları ve Anayasadaki sanık haklarını ihlal eden aykırılıklarda gündeme getirmektedirler. Diğer bir ifade ile hukuka aykırılık yaparak bilgi toplayan ve daha sonra bunu devlete sunan özel şahıslar bakımından hukuka aykırı delil teorisi tesirini göstermemektedir.

Radyo dalgaları ile bağlantı kuran araç telefonlarında da aynı frekansa giren herkesin konuşmayı manyetik ortamda kolayca zaptetmesi mümkün olduğu için, genel kullanıma açık radyo dalgaları yayarak yapılan haberleşme, Amerika'da, hukuka uygunluk halleri arasında zikredilmiştir. Bu anlamda olmak üzere Federal Ceza Kanununun 2510. maddesinde tanımlar verilirken, herkesin kolayca alabileceği tarzdaki iletişim, hukuka uygunluk halleri arasında gösterilmiştir ('readily accessible to the general public means, with respect to a radio communication...'). Hukuka uygunluk hallerini gösteren 18 USC 2511/2 (g) de, bu hali düzenlemektedir.

Cep telefonları ayrı bir sistem ile çalıştığı için, bu kurala tabi değildir.

Ancak FM radyo alıcıları tarafından dahi alınabilen araç telefonları bakımından, elde edilen konuşma kayıtları hakkında istisna söz konusudur." (Prof. Dr. Feridun YENİSEY'in, 11.6. 1999 tarihli bilirkişi raporu)

Açıklanan hususlar birlikte değerlendirildiğinde, Necmettin Erbakan ile Yasin Hatiboğlu arasında bir araç telefonuyla yapılan ve bir özel şahıs tarafından banda kaydedilen konuşmanın hükme esas alınması değil, alınmamasının yasaya aykırı olacağı kanaatindeyiz.

Anayasa Mahkememiz "Hukuka aykırı şekilde elde edilen de-

liller hiçbir şekilde hükme esas alınamaz" şeklinde bir karar verirse, bunun doğuracağı korkunç sonuçları bir örnek olayla açıklığa kavuşturmak istiyorum:

Önce Leyla ZANA ve arkadaşlarına ilişkin, Ankara 1 Nolu Devlet Güvenlik Mahkemesi tarafından 8.12.1994 tarihinde verilen ve kamuoyunda **"DEP Kararı" diye anılan kararın gerekçesinden 112, 113 ve 114. sahifeleri aşağıya aynen alıyorum:**

"Sanık Leyla ZANA'nın 20 Ekim 1991 seçim kampanyasındaki konuşmaları, TBMM'nde yeminini eda ettikten sonra Kürtçe slogan atması, Alman Bavyera ve SAT televizyonlarında yaptığı röportajlar, Suruç ilçesinde Belediye Başkanı seçimi münasebetiyle kadınlardan oluşan topluluğa yaptığı konuşma, Kopenhag'da düzenlediği basın toplantısındaki açıklamaları, sanık Leyla ZANA'nın milletvekili dokunulmazlığı korumasında yaptığı siyasi çalışmalarıdır. Siyasi çalışmalarından Leyla ZANA'nın PKK ile aynı paralelde faaliyet gösterdiği anlaşılır. PKK'nın amacı devletin bir kısım toprakları üzerinde Marksist-Leninist esaslara dayalı müstakil bir Kürt Devleti kurmaktır. Leyla ZANA'nın 1991 seçim kampanyasından itibaren yaptığı konuşmalar, basına verdiği demeçler incelendiğinde Leyla ZANA'nın da aynı kasıtla siyasi çalışma yaptığı görülür. Bunlar Leyla ZANA'nın açıktan yaptığı çalışmalardır. Dosyada Leyla ZANA'nın PKK örgütü içinde illegal faaliyet gösterdiğini açıklayan deliller de mevcuttur.

Bucak ailesi Siverek ve Hilvan'a yayılmış, kalabalık ve köklü ailedir. Başlangıçtan itibaren Bucak ailesi PKK'ya karşı çıkmış, PKK'yla silahlı çatışmaya girmiştir. PKK örgütünün Bucak ailesinin hâkim olduğu Siverek ve Hilvan'a giremediği, Bucak Ailesinin PKK'ya karşı çıkması sebebiyle aileden 140 kişinin PKK militanları tarafından öldürüldüğü, Bucak ailesi büyüğü **Sedat Edip BUCAK'ın 20 Ekim 1991 seçimlerinde milletvekili seçilmesinden sonra SHP'den milletvekili seçilen Zübeyir AYDAR, Leyla ZANA, Sedat YURTTAŞ ile tanıştığı, bu tanışmadan sonra 1992 yılı bahar aylarından bir akşam Zübeyir AYDAR'ın önceden ha-**

ber vererek Sedat Edip BUCAK'ı evinde ziyaret ettiği, ziyaret sırasında Zübeyir AYDAR'ın:

– PKK'nın Bucak ailesine 12 Eylül 1980 öncesi yanlışlar yaptığını söyledikten sonra **'Ben PKK adına Bucak ailesinden özür diliyorum. Siverek ve Hilvan'da PKK'nın faaliyet göstermesine karşı gelmeyin.** Biz Bucak ailesine ve mensuplarına hiçbir zarar vermeyeceğiz. Siverek ve Hilvan'da kamu kurum ve kuruluşları, askeri ve polis tesisleri ve insanları bizim hedefimiz olacak. Size zarar vermeyeceğiz. PKK'ya müsaade edin' dediği, Sedat Edip BUCAK'ın:

'Biz PKK'ya müsaade edemeyiz. PKK, Siverek ve Hilvan'a girmesin' demesi üzerine, Zübeyir AYDAR'ın:

'PKK, Kürdistan'da her karış toprağa girmek zorundadır. Hilvan ve Siverek de Kürdistan'dır. Buralara da girmek zorundadır' dedikten sonra evden ayrıldığı, 1992 yılı sonbaharında Leyla ZANA, Zübeyir AYDAR ve Ali YİĞİT'in, Sedat Edip BUCAK'ı Oran'daki milletvekili lojmanlarının içerisinde bulunan Meclis Lokantasına akşam yemeğine davet ettikleri, akşam yemeğinde Zübeyir AYDAR, Ali YİĞİT ve Sanık Leyla ZANA'dan, başka o tarihlerde HEP Genel Sekreteri olan Ahmet KARATAŞ'ın da bulunduğu, Ahmet KARATAŞ'ın Sedat Edip BUCAK'a:

'PKK'nın Hilvan ve Siverek'te devlet aleyhtarı faaliyet yürütmesine ses çıkarmamasını, karşı çıkmamasını, örgütün Bucak ailesine zarar vermeyeceğini söylediği, Sedat Edip BUCAK'ın Hilvan ve Siverek bölgesinde Bucak ailesinin bulunduğunu, örgütün fikir ve görüşlerini benimsemediklerini, örgüte karşı çıkacaklarını' söylemesi üzerine sanık Leyla ZANA'nın:

'Bir hemşehrinle görüş, daha iyi olur', diyerek söze karıştığı, Leyla ZANA'nın ısrarla bir hemşerinle görüş demesi üzerine Sedat Edip BUCAK'ın:

'Benim hemşerim kim?' diye sorduğu, sanık Leyla ZANA'nın da;

'Benim Genel Sekreterim sayın Abdullah ÖCALAN, senin

hemşehrin. Telefon numarasını verelim. Abdullah ÖCALAN'la görüş. PKK'nın Hilvan ve Siverek'e girip girmemesi konusunda daha rahat anlaşırsınız' cevabını verdiği, Sedat Edip BUCAK'ın Abdullah ÖCALAN'la görüşmeyi kabul etmediği;

8 Nisan 1993 günü sanık Leyla ZANA'nın yanında Abdülcebbar GEZİCİ olduğu halde Sedat Edip BUCAK'ı evinde ziyaret ettiği, Abdülcebbar GEZİCİ'yi, Sedat Edip BUCAK'a Abdülcebbar YILDIZ adıyla tanıttığı, Abdülcebbar GEZİCİ'nin Kürtlerle Kürdistan üzerine bir giriş konuşması yaptıktan sonra Sedat Edip BUCAK'a:

'PKK'nın Siverek'e gireceğini, Bucak ailesine zarar vermeyeceğini, buna karşılık Bucak ailesinin devlete yardım etmesi halinde cezalandırılacağını, Bucak ailesinin PKK'ya karşı tavır almaması gerektiğini, Bucak ailesinin gerillaya, örgüte yani PKK'ya zarar vermesi halinde Bucak ailesi mensuplarının da cezalandırılacağını' söylediği, Sedat Edip BUCAK'ın:

'Seni buraya gönderen kim?' demesi üzerine, Abdülcebbar GEZİCİ'nin:

'Ben Kürdistan halkının isteği doğrultusunda geldim' dediği, Sedat Edip BUCAK'ın;

'Bu cevap yeterli değil' demesi üzerine, Abdülcebbar GEZİCİ'nin:

'Sayın Genel Sekreter Abdullah ÖCALAN beni buraya gönderdi. Leyla Hanımla da yanına geldik,' cevabını verdiği, Sedat Edip BUCAK'ın:

'Siverek ve Hilvan'a girmeyin' demesine karşılık Abdülcebbar GEZİCİ'nin:

'Biz Siverek ve Hilvan'da size zarar vermeyeceğiz. Askere, polise, kamu kurumlarına yönelik devletle mücadelemiz var. Devlete eylem yapacağız' dediği, Sedat Edip BUCAK'ın:

'Hilvan ve Siverek'de havaya sıkılacak bir kurşunu dahi bize, Bucak ailesine sıkılmış addederiz. Halka sıkılmış addederiz. Müsaade edemeyiz,' diye karşı çıkması üzerine Abdülcebbar GEZİCİ'nin Sedat Edip BUCAK'a:

'Senin bu teklifin çok anlamsız. Biz Kürdistan'da her karış toprağa girmek zorundayız. Gireceğiz,' dediği, bu sözler üzerine Sedat Edip BUCAK'ın sinirlendiği, ayağa kalktığı ve Abdülcebbar GEZİCİ'ye hitaben;

'Siverek de, Hilvan da, orada gidin, girin,' diye bağırdığı, bunun üzerine sanık Leyla ZANA'nın araya girerek:

'Sedat çok çabuk sinirleniyorsun, bunu konuşarak çözeriz, anlaşalım. Eğer sen Abdullah ÖCALAN'la görüşürsen daha iyi olur. Ama sen ben aramam dersen, senin vereceğin telefona ve saate göre Abdullah ÖCALAN seni arar,' dediği, Sedat Edip BUCAK'ın; Abdullah ÖCALAN'ın da kendisini aramasını kabul etmediği anlaşılmaktadır."

Yukarıda içeriği yazılı suç konusu konuşmalar, "gizli dinleme" ile başka bir ifade ile "hukuka aykırı şekilde" elde edilmiştir.

Şimdi Anayasa Mahkememiz "Hukuka aykırı şekilde elde edilen hiçbir şekilde hükme esas alınamaz" şeklinde bir karar verirse:

1- Yargıtayımız, bu şekilde elde edilen delillere dayanarak verilen kararları onadığından, iki yüksek mahkememiz arasında, çok önemli bir konuda uygulama farklılığı ortaya çıkacaktır.

2- Devlet güvenliğimizle ilgili böylesine vahim suçlar işleyen pek çok sanık, delil yetersizliğinden cezalandırılamayacaktır.

3- Böyle bir delili hükme esas almayacak yeryüzünde hiçbir hukuk düzeni mevcut olmadığından ve hiçbir zaman da olmayacağından; Anayasa Mahkememiz daima "sanığın haklarını" "kamu güvenliği"ne üstün tutan "ilk" ve "tek" mahkeme olarak anılacaktır.

Takdir yüce heyetinizindir.

F– **Son günlerde "yeni bir Anayasa" ve "yeni bir laiklik anlayışı" tartışmaları yoğunluk kazanmıştır.**

Başsavcılığım, Anayasamızı eleştirmek değil, uygulamakla görevli olduğundan resmi bir belge olan "esas hakkında görüş"ümüzü bildirirken, bu tartışmalara ilişkin şahsi görüşümü yazmayı uygun görmüyorum.

Anayasamızın 24/son maddesinde "Kimse, devletin sosyal, ekonomik, siyasi veya hukuki temel düzenini kısmen de olsa din kurallarına dayandırma veya siyasi veya kişisel çıkar yahut nüfuz sağlama amacıyla her ne suretle olursa olsun, dini veya din duygularını yahut dince kutsal sayılan şeyleri istismar edemez veya kötüye kullanamaz."

Anayasamızın açıkça yasakladığı eylemlere kayıtsız kalırsak, başka bir deyişle hukukçular olarak görevimizi yapmaz, Anayasamızı uygulamaktan vazgeçersek ne olur? Hemen söyleyelim ki kamu düzenimiz bozulur. En azından bir karmaşa ortamına sürükleniriz.

Türkiye Cumhuriyeti, bunca düşmanına karşın bugüne kadar ayakta kalabilmişse ve ulusumuzun çeşitli din ve mezheplerden oluşan fertleri uyum içinde birarada yaşayabilmişse, bunu; Cumhuriyetimizi kuran, gerçekçi vatansever insanlarımızın, sonraki yönetici ve hukukçularımızın, tarihimizi, sosyal ve kültürel durumumuzu, dinimizin özelliklerini de göz önünde tutarak hayata geçirdikleri laiklik anlayışına borçluyuz.

Bugüne kadarki tüm Anayasa Mahkemesi kararlarına da yansıyan bu laiklik anlayışını, Refah Partisi'nin kapatılması davasına ilişkin olarak düzenlediğimiz iddianame, esas hakkında görüş ve sözlü açıklamamızda ayrıntılarıyla dile getirmiştik. Bu belgeler elinizde mevcut olduğundan, "aynen tekrarladığımızı" söylemekle yetiniyoruz.

Burada sadece, o belgelerde değinme olanağını bulamadığımız, bizi daha gerçekçi yapacağına ve görüş ufkumuzu daha da genişleteceğine inandığım bir söyleşiye, bir makaleye, bir "fıkıh yazarı"nın vurguladığı hususlara, son yıllarda Avrupa ve Amerika'da

laiklikle ilgili olarak verilen bazı kararlara ve uygulamalara değinmekle yetineceğim:

a) Gazeteci Sedat ERGİN, İlahiyat Profesörü Ethem RUHİ FIĞLALI ile yaptığı söyleşiyi, 12.9.1999 tarihli HÜRRİYET gazetesinde şöyle anlatıyor:

"Muğla Üniversitesi Rektörü Prof. FIĞLALI, Türkiye ve İslamiyete ilişkin farklılıkları dikkate almayanları eleştiriyor:

'İslamiyette üç temel unsur vardır. Bunlar Kuran-ı Kerim'de üç ayrı grupta toplayabileceğimiz inanç, ibadet ve muamelat dediğimiz hüküm ayetleridir. Bunlardan inanç ve ibadet evrensel olarak bir değişmezlik vasfı taşırlar. Bu ilkeler İslamiyetin ilk gününden itibaren geçerlidir, yarın da geçerli olacaktır.'

Prof. Fığlalı, üçüncü grupta bulunan ve sayısını 228 olarak verdiği hüküm ayetlerindeki farklılığa şöyle dikkat çekiyor:

'Bu ayetlerin çoğu bugün pozitif hukukun alanına girmektedir. Bunlar içinde ceza hukuku, miras hukuku, borçlar hukuku, devletler hukukunu alakadar eden ayetler vardır. Bunların her biri İslam tarihi içinde içtihadi ve yoruma dayalı ayetler olmuştur. İçinde yaşanılan şartlara göre ve kamu yararı düşünülerek yeniden biçimlendirilebilirler.'

Prof. Fığlalı'ya göre, buradaki en önemli sorun, İslamiyetin ilk dönemlerinden itibaren bu ayetlerin de değiştirilemezliğine ilişkin yaygın bir karşı görüşün varlığından kaynaklanıyor. Prof. Fığlalı, 'Oysa değiştirilemezliğin ileri sürülmesi Kuran'ın mantığına ve mesajına da aykırıdır' diye ekliyor ve şöyle devam ediyor:

'Türkiye'deki grupların her biri çoğunlukla ahkâm ayetlerinin de aynen uygulanmasını istemektedirler. Bu isteklerini Kuran'ın 'Allah'ın indirdiği ile hükmetmeyenler kâfirdirler' ayetine dayandırıyorlar. Bu ayeti esas almak suretiyle Kuran-ı Kerim'deki her ayetin, her cümlenin, her hükmün mutlaka, bir değişikliğe uğratılmaksızın uygulanmasını istemektedirler. Oysa laikliğin temel kuralı hukukun din kurallarına göre değil, insan aklına göre düzenlenmesidir. Çelişki buradadır.'

Prof. Fığlalı, bir adım daha ileri gidiyor:

'Bu grupların çoğunluğu, kendi doğrularını ortaya koymayı bir cihat gibi değerlendirip, kendi doğruları dışındaki görüşlere hayat hakkı tanımama eğilimindedir. Bu anlayıştan hareketle başkalarının haklarını kısıtlamayı, cihadın yani dinin bir gereği olarak görmektedirler' diyor."

b) Değerli yazar Gündüz AKTAN, 17.7.1999 tarihli RADİKAL gazetesindeki makalesinde:

"Sorun sanılandan büyük. Tarihte dine ilişkin sorunlar hep büyük olmuş ve bazen şiddetli çatışmaların da yer aldığı uzun tarih süreçlerinde, o da kısmen, çözümlenebilmiş.

Türkiye çözmediği sorunlarıyla birlikte yaşayan bir ülke. Sorun çözmeyi sistem değişikliklerinin otomatik sonuçlarına bırakıyor. Demokrasi tüm şartlarıyla gelirse, insan haklarına saygı gösterilirse ve 'çağdaş' çok kültürlülük benimsenirse, sorunların kendiliğinden çözümleneceği sanılıyor. Bu yaklaşım bir tür sorumluluktan kaçmak demek. Tersine, din sorununun halli, demokrasi ve insan haklarının yerleşmesi açısından çok daha etkili olabilir.

Dev bir göçmen ülkesi olan Amerika bir yana bırakılırsa, derin toplumsal bölünme yaratan bir farklılaşmayı, çok kültürlülük çerçevesine sığdırabilen herhangi bir Batı ülkesi yok. Batı Avrupa tehlikeli bir ırkçılığa yol açmadan sayıca küçük yabancı grupları dahi bünyesinde barındırmaktan aciz.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 9. maddesi, din ve inanç özgürlüğünün 'ortaya konması' (manifest) ile ilgili. Bir ülkede iki farklı toplum kesimi oluşturacak şekilde din ve inançların 'yaşanması'na imkân vermiyor. Kaldı ki din ve inanç özgürlüğü adına, örneğin, kadın haklarının daraltılmasını demokrasi gereği olarak sunmak mümkün değil" demektedir.

c) **AKİT gazetesi** Fıkıh (İslam hukuku) yazarı olduğu iddiasıyla yazılar yazan **Yusuf KERİMOĞLU, 1.4.1998 günü şöyle yazıyor:**

"Isparta'dan Songül Akman, mektubunuzda: 'Ben Isparta Mes-

lek Yüksek Okulu öğrencisiyim. Lise olarak İmam-Hatip çıkışlıyım. Biz İmam-Hatip okulunda iken hocalarımıza; Darü'l İslam ve Darü'l Harp konusunu sorar, hepsinden farklı cevaplar alırdık! Hocalarımızın suallerden memnun olmadıklarını hisseder ve muğlak cevaplar kalbimizi mutmain etmezdi. Şimdi Isparta'da **Türkiye'nin Darü'l İslam değil, Darü'l Harp olduğunu söyleyen bir grup Müslüman vardır. Bu konuya bir açıklık getirir misiniz?** İkinci sualim masonluk ile ilgilidir. Masonluk nasıl bir itikadi sistemdir? diyorsunuz.'

CEVAP: İçinde yaşadığımız toplumda 'Vatan' ve 'Vatandaşlık' tabirlerini herkes bilir. Namaz kılan kimseler 'Vatan-i Asli, Vatan-ı İkamet ve Vatan-ı Sefer' mefhumlarına yabancı değildirler. Ancak 'Dar' mefhumunu unutmuşlardır. Halbuki bu mefhum, İslami siyaset ve mücadele fıkhı açısından oldukça önemli bir kavramdır. Şemsu'leimme (İmamların güneşi) Serahsi, meseleyi açık olarak ortaya koymuş ve 'Dar mefhumu; idare ve hâkimiyete göre mahiyet kazanır. Müslümanların hâkimiyeti altında olan ve İslam ahkâmının tatbik edildiği beldelere Darü'l İslam denilir' tarifini yapmıştır. Yine fakih İmam-ı Kuhistani: 'Darü'l İslam; mü'minlerin emirinin sultası (iktidarı) altında olan ve İslam ahkâmının tatbik edildiği beldedir. Darü'l Harp ise; kâfirlerin reisinin idaresi altında olan ve küfür ahkâmının icra (tatbik) edildiği yerdir' diyerek, iktidarın önemi üzerinde durmuştur. İmam-ı Kasani, 'Bir 'dar'ın (ülkenin) İslama veya küfre nispet edilmesinden maksad; bizzat İslam ve küfrün kendisi değildir. Maksat emniyet ve korkudur. Eğer bir beldede emniyet ve hâkimiyet Müslümanlara, korku da aynı şekilde kâfirlere ait ise orası, Darü'l İslam'dır. Ancak emniyet ve hâkimiyet kafirlere, korku da Müslümanlara ait ise orası Darü'l Harptir. Zira ahkâmın tatbiki, emniyet ve korku ile ilgilidir' şeklinde izah etmiştir. Hanefi fükahası, bu tarifler üzerinde kesinlikle ittifak etmiştir. Tek bir ihtilaf dahi gösterilemez. 'Dar' mefhumunun nüfus oranları ile bir ilgisi yoktur. Nitekim Molla Husrev: 'İçerisinde küfür ahkâmının tatbik edildiği Darü'l Harb olan bir belde, İslam ahkâmının tatbik

edilmesi ile birlikte Darü'l İslama dönüşür. Her ne kadar o beldede mukim olan kâfirler, orada ikamete devam etseler de, o belde Darü'l İslam'a bitişik olmasa da durum aynıdır' hükmünü beyan etmiştir. Fukaha arasında 'Darü'l İslam olan bir belde, hangi şartlarda Darü'l Harb'e dönüşür' sualine cevap verirken, farklı içtihatlar gündeme girmiştir. İmam-ı Azam Ebu Hanife (ra)'ya göre üç şartın tahakkuk etmesi gerekir. İmameyn kavline göre ise: 'Darü'l İslam olan bir belde, küfür ahkâmının icra edilmesi ile birlikte, Darü'l Harb haline gelir. Kıyas budur.' Türkiye Cumhuriyeti'nin siyasi rejimi; laikliği esas almış ve İslam şeriatını reddetmiştir. Müslümanların, cemaat haline gelmelerine dahi müsaade edilmemiştir. Ukubat, muamelat ve sair hükümlerin tatbiki de yasaklanmıştır. Meselenin özü budur."

Laik eğitim veren okullarda tek tip insan yetiştiği görülmemiştir ama, dini eğitim veren okullar için aynı şeyi söylemek mümkün değil. Türkiye Cumhuriyeti Eğitim Birliği (Tevhidi Tedrisat) Kanununu uygulamaktan hiçbir zaman vazgeçmemelidir.

d) 7.1.1999 tarihli Milliyet gazetesi şöyle bir havadise yer verdi:

"FRANSA'nın batısında yer alan Normandiya bölgesindeki Flers kentindeki bir lisenin öğretmenleri, Esmanur adındaki bir Türk öğrencinin sınıfa türbanla gelmesini protesto etmek için yarın greve gidiyor.

800 öğrencinin okuduğu Jean Monnet kolejinde görev yapan 70 öğretmenin büyük bölümü, önceki gün bir oylama yaptılar. Oylama sonucu, Fransız eğitim yasalarına ve laikliğe karşı olduğu gerekçesiyle Türk öğrencinin türbanla okula gelmesini protesto için grev kararı alındı. Kısa süre önce bu okula kayıt yaptıran 12 yaşındaki Türk öğrenci Esmanur'un, eylül ayında, kentteki diğer iki liseden de öğretmenlerin protestoları üzerine uzaklaştırıldığı belirtildi."

e) Türkiye Barolar Birliği dergisi (1997-3-4) ve Manisa Barosu dergisinde yayımlanan **İsviçre Yüksek Mahkemesi'nin**

12.11.1997 sayılı kararının içeriği aşağıda yazılı olduğu şekildedir:

"İsviçre Yüksek Mahkemesi (Federal Mahkeme), 'Devletin dinsel tarafsızlığına (laikliğine) ve dinsel barışı koruma işlevine öncelik' tanıyarak, bir Müslüman bayan öğretmenin, sınıfta, başına 'türban' takarak girmesini yasaklayan, idari makam kararını onayladı. Federal Mahkeme, bu kararı alırken, tarafların yararlarını tüm yönleri ile karşılaştırarak, dava konusu olayda, inanç özgürlüğünün ihlal olunduğu savını reddetti.

Cenevre Kanton Hükümeti, 16 Ekim 1996 tarihli kararı ile, Kantonal Eğitim Müdürlüğünün, Müslüman bir bayan öğretmenin, derslere, İslam dini geleneğine uyarak, başına türban takıp girmesini yasaklamıştı. Bu karar üzerine, bayan öğretmen, Lozan'daki Yüksek Mahkemeye (Federal Mahkeme) başvurarak, karara itiraz etmişti. Bayan öğretmen, verdiği temyiz dilekçesinde 'bol elbise' (ferace) giymesinin ve başına 'türban' takmasının, dinsel simge olmadığını, tersine, Batı ülkelerindeki çağdaş giysilere uygun düştüğünü savlamıştı. Buna karşılık, Yüksek Mahkeme ise, bayan öğretmenin estetik bir nedenle değil, aksine, dinsel zorunluluk olduğuna inandığı için böyle giyinerek, bu tür giysinin 'kuvvetli bir dinsel simge' (un symbole religieux fort) oluşturduğuna karar verdi.

Oybirliği ile Alınan Karar

İsviçre Yüksek Mahkemesi II. Kamu Hukuku Dairesi'nin kararında kişilerin 'din ve vicdan özgürlüğü'nün, İsviçre Federal Anayasası'nın 49. maddesi ve 'Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 9. maddesi ile güvence altına alınmış olduğunu açıklamıştır. Her ne kadar, ilgili yönünden, kendi giysileri ile açığa vurulan dinsel kimliği büyük bir önem taşımakta ise de, **belli koşullarda bu tür giysilerin yasaklanması, 'inanç özgürlüğü'nün özüne tecavüz sayıla-**

maz. Çünkü, idari merci tarafından yapılan bu yasaklamada, 'önemli derecede kamu yararı'nın varlığı söz konusudur. Yüksek Mahkeme, dava konusu olayda, bütün bu olasılıkların gerçekleştiği kanısına varmış ve bayan öğretmenin itirazını oybirliği ile reddetmiştir.

Yüksek Mahkeme kararına göre, 'Kanton Eğitim Müdürlüğü'nün, kişilerin inanç özgürlüklerine müdahalesi, dinsel yönden yansız (nötr) bir öğrenim yapılmasını güvence altına alma amacına yönelik olduğundan, onaylanır bir davranıştır. Bu davranış, aynı zamanda, 'Devlet ve Kilise Ayrılığı'nı (Laiklik) açıkça hükme bağlayan Kanton Anayasası'na uygunluğun da gereğidir. Bütün bu açıklamalar, öğretim personeline getirilen 'dinsel simgeli giysilerle derslere girme yasağı'nın, İsviçre Federal·Anayasası ile doğrudan bir ilişkisi bulunmadığı savını havada bırakmaktadır. Kaldı ki, **Federal Anayasa dahi, resmi okullarda dinsel yönden yansız (nötr) bir öğrenim yapılmasını emretmektedir. (Anay. Mad. 27-3). Son olarak, Yüksek Mahkeme, idari merciin, Müslüman bayan öğretmenin, derslere İslami giysilerle (bol elbise/ferace ve türban) girmesinin yasaklanmasında 'önemli derecede kamu yararı bulunduğu' yolundaki görüşünü de onaylamıştır.** Zira bu konuda, sadece çocukların ve ana-babalarının dinsel etkilemelere karşı korunması değil, fakat aynı zamanda giderek daha da frajil (kırılgan) hale gelme eyilimi gösteren 'dinsel barış'ın korunması da söz konusudur.

Tarafların yararları inceden inceye karşılaştırıldı.

Yüksek Mahkeme, karar aşamasında, tarafların karşılıklı yararlarını inceden inceye karşılaştırmıştır. Bu karşılaştırmayı yaparken, bayan öğretmenin, dinsel inançlarının gereğini yerine getirememe veyahutta işinden olma gibi ağır bir seçenekle karşı karşıya geldiğini de göz önünde tutmuştur. Ancak, **öğretmenin, okul otoritesini temsil etmekle yükümlü bir görevli olarak, dinsel açıdan yansız (nötr) öğrenim sağlanmasına aktif katkıda bulunma zorunluluğu ağır basmıştır. Öğretmen, çeşitli dinsel inançlı ço-**

cukların inançlarına saygılı olmak ve de kendi dinsel görüşünü sergilemekten kaçınmak zorundadır.

Bu arada Yüksek Mahkeme daha önce aldığı bir başka karara da atıfta bulunmuştur. Buna göre, sınıflarda, Hz. İsa'nın çarmıha gerilişini simgeleyen heykelciliğin (Kruzifix) bulundurulmasının dinsel yansızlıkla (nötralite) bağdaşmadığını kararlaştırmıştır (Kar. No. 116 / a 252). Buradan, örnekleme ile, öğretmenin, sınıfa, dinsel giysilerle girmesinin, onaylanmayacağı vurgulanmıştır. Öte yandan, öğretmenin bu davranışının Federal Anayasada güvence altına alınan 'kadın-erkek eşitliği'ne aykırı olduğuna değinilmiştir."

Amerika'dan bir örnek:

Daha çok Minesota eyaletinde yaşayan bir özel tarikatın mensuplarının dini inancı parlak renkleri yasaklamaktadır. O yüzden çoğu çiftçilikle uğraşan tarikat mensupları mat renkli giysileri, gri, siyah gibi elbiseleri tercih etmektedir. Eyalet motorlu araçlar kanunu, traktör gibi, biçerdöver gibi özel amaçlı araçların trafikte dolaşırken parlak kavuniçi renkli bir özel işaret taşımaları gerektiğini emretmektedir. Tarikat mensupları bu işareti traktörlerine takmayı reddederler. **Konu Yüksek Mahkemeye kadar gelir. Mahkeme 'kamusal alanda dinsel özgürlüklerin sınırsız olmadığına, aksine sınırlanabileceğine' karar verir** (İsmet BERKAN, Kamusal Alanda Dinsel Özgürlükler, Radikal gazetesi, 2.5.1998).

f) Şu sıralar Amerika'da ilgiyle izlenen laiklik davalarından birkaç örnek vermek istiyorum. İlk örnek, **Republic adlı bir Missouri kasabasından.** Bu kasabanın kent armasının üzerinde bulunan balık resminin kaldırılması için dava açılmış. Çünkü bu balığın Roma İmparatorluğu zamanında yaşamış ilk Hıristiyanlarca kullanıldığı öne sürülmüş. Böyle bir simgenin kullanılması, Anayasanın din ile devlet işlerinin kesin olarak ayrılmasını emreden maddesini ihlal ediyormuş. Kısacası, **Amerika'da kent armalarına kilise, havra,**

cami, haç, ay ya da başka bir dinsel sembolün konması laikliğe aykırı sayılıyor.

Daha ötesi de var. İndiana'nın Elkhart kentinde de, kamuya ait bir parkın ortasındaki Hazreti Musa'nın 10 Emri anıtının kaldırılması istenmiş. Wisconsin'de ise bir parka konmuş olan Hazreti İsa heykeli dava konusu olmuş. Kent yönetimi parkın girişine 'Burada Hazreti İsa'nın heykelinin olması Hıristiyanlığı savunduğumuz anlamına gelmiyor' diye bir levha koymuş ama, dava devam ediyor. Dikkat edilsin: Buralarda karşı çıkılan Hazreti Musa'nın emirleri ya da Hazreti İsa'nın kendisi değil, bu dinsel sembollerin kamuya ait yerlerde bulunması (Haluk ŞAHİN, Amerika Laikliğin Neresinde?, Radikal gazetesi, 4.7.1998).

g) Oregon kararı, Amerikan yerlilerinin dinsel törenlerinde, "peyote" kaktüsünün uyuşturucu özünün kullanılışına ilişkindi. Yerli ibadetindeki bu uygulama, eyaletin "narkotik" yasalarına aykırı bulununca Yüksek Mahkemeye başvuran davacılar, dinsel kısıtlamaları yeni ve daha esnek bir koşula bağlayan, şu karar ile karşılaştılar:

"Bir eyaletin yasaları, özgürlükleri sınırlasa bile, dinsel inancı değil, dinsel uygulamaları ilgilendirdiği sürece Anayasanın birinci maddesinin ihlaline yol açmaz." Böylece "dinsel uygulama - dinsel inanç" ayrımı kıstas oldu.

Oregon kararını emsal alan ilk adımı, Mesleki Güvenlik ve Sağlık İdaresi (OSHA) attı. Dinleri gereği türban takan Sihler, 1975'ten itibaren inşaat vb. yerlerde baret giyme mecburiyetinden muaftılar; OSHA Kasım 1990'da bu muafiyeti kaldırdı.

Aynı gerekçe ile, izleyen yıllarda Yahudilere otopsi uygulanmaması, cezaevlerindeki Müslümanlara domuz eti yedirilmemesi, Amiş dinindekilerin üniforma giymemesi gibi talepler de reddedildi.

"Uygulama-inanç" ayrımına karşı yasal mücadele Kongrede iki yıl sürdü. **1993'te geçen Dinsel Özgürlüklerin Restorasyonu Yasası (RFRA), Anayasanın birinci maddesine dayanarak, eyaletlerin dinsel hakları kısıtlama yetkisini ortadan kaldırdı.**

– Haziran 1997'deki Yüksek Mahkeme kararı ise bu kez, RFRA'yı iptal etti. Gerekçe, Anayasadaki dinsel özgürlük tanımının yorumunu Kongrenin değil, ancak bağımsız yargının yapabileceğiydi.

Karara Texas'taki bir olay yol açtı. Boerne kentinde kilise yaptırmak isteyen San Antonio Katolik Başpiskoposu, eyalet yetkililerinin söz konusu araziyi "tarihi koruma alanı" göstererek inşaat izni vermemesine karşı çıktı. Ancak mahkeme, "dinsel uygulamayı yasanın üstünde tutan" RFRA'nın "Anayasa dışı" olduğuna karar verdi; Yüksek Mahkeme de bunu teyit etti (Yasemin ÇONGAR, Dinsel Haklar ve Devlet, Milliyet gazetesi, 20.4.1998).

SONUÇ: İddianamemiz, 4.6.1999 tarihli yazımızla mahkemenize sunduğumuz ek deliller, esas hakkında görüşümüz birlikte değerlendirilerek:

1– 12.8.1999 tarihinde kabul edilen 4445 sayılı Yasanın 18. maddesiyle 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 103. maddesine eklenen ikinci fıkranın Anayasamıza aykırı olduğundan İPTALİNE,

2– FAZİLET PARTİSİ'NİN TEMELLİ KAPATILMASINA,

Karar verilmesi gerektiği görüşünde olduğumuzu bilgilerinize arz ederim.

6.10.1999

Vural SAVAŞ
Yargıtay
Cumhuriyet Başsavcısı

MARMARA ÜNİVERSİTESİ İLE
EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ'NÜN,
19-20 HAZİRAN 2000 TARİHLERİNDE
"ÖRGÜTLÜ SUÇLA MÜCADELE"
KONUSUNDA DÜZENLEDİĞİ KONFERANSTA,
FEDERAL ALMANYA'NIN ON ÜÇ YIL
BAŞSAVCILIĞINI YAPMIŞ OLAN
PROF.DR. KURT REBMANN'IN
KONUŞMASININ TAM METNİ

"TERÖRE YÖNELİK YAYINLARDA CEZAİ TAKİBAT"
Marmara Üniversitesi İstanbul
19 Haziran 2000

Emekli Federal Başsavcı
Prof.Dr. Kurt Rebmann'ın Tebliği

Sayın bayanlar ve baylar!

Öncelikle beni burada toplanmış olan seçkin ve konuya yakın şahsiyetlere güzel sözlerle tanıtma nezaketinde bulunan Sayın Prof.Dr. Yenisey'e teşekkür etmek istiyorum.

Alman bakış açısıyla "Teröre yönelik neşriyatlarda cezai takibat" hakkında konuşma yapmak üzere Marmara Üniversitesi ve T.C. İçişleri Bakanlığının birlikte düzenlediği bu sempozyuma beni davet ettiklerinde bu daveti, uzun yıllar Federal Almanya Cumhuriyeti'nde Federal Başsavcı olarak görev yapmış bir kişi olarak memnuniyetle kabul ettim. Bu daveti bir onur olarak telakki ediyorum.

Konuşmama ayrılan zaman içerisinde teröre yönelik neşriyatlarda cezai takibata ilişkin ilgili Alman mevzuatını ve bununla ilgili deneyimlerimizi sadece özet olarak aktarabileceğim. Tartışma bölümünde konuyu derinleştirmek ve konumla ilgili diğer sorunları irdelemek için fırsatımız olacaktır.

II.

Konuya geçmeden önce 3 hususu açıklamak istiyorum:

1. Benim konumu teşkil eden terörist yayınlarla kastedilen, siyasi motivasyonlu şiddet uygulamalarını ve özellikle de terörist saldırıları tasvip eden ve hatta bu saldırıların tekrarlanmasını isteyen ve nihayet terör örgütlerinin ve onların faaliyetlerinin propagandasını yapan yayınlardır. Federal Başsavcılık görevim esnasında, özellikle de 70'li yılların sonunda ve 80'li yıllarda dairemin yetkileri dahilindeki bu tür yayınların cezai takibatı rakamsal açıdan da büyük önem arz etmekteydi. Sadece 1981 yılının ilk yarısında "Kızıl Ordu Fraksiyonu" isimli terör örgütünün söylemlerini yaymaktan dolayı 263 tahkikat başlattım. Terörist yayınlar özellikle devletin ve toplumun sembollerini, NATO askeri tesislerini hedef almakta ve tutuklu teröristlerin toplu açlık grevleri esnasında ortaya çıkmaktaydı.

Sol eğilimli
"Kızıl Ordu Fraksiyonu",
"2. Haziran Hareketi" ve
"Devrimci Hücreler"
gibi büyük Alman terör örgütleri ile "Hoffmann Savunmayı Destekleme Grubu" gibi sağ eğilimli bütün terör örgütlerinin üyelerinin yakalanarak ve mahkûm edilerek dağıtılmasından sonra Almanya'daki terörist amaçlı neşriyat sayısında belirgin bir gerileme gözlenmiştir. Fakat örneğin "Otonomlar" diye anılan atom enerjisi karşıtlarının ve keza Anayasaya aykırı hedefleri savunan yabancı kökenli diğer küçük grupların bu tür yayınları halen varlığını devam ettirmektedir.

Terörist yayınların cezai takibatı pratik önemini yitirerek federal savcılıkların yetki alanına dahil edilmelerine rağmen Almanya'da hukuki açıdan konu halen güncelliğini

korumaktadır. Bu yeni yayınlar artık Almanya Federal Cumhuriyeti'nin iç düzeni ve emniyeti açısından ciddi bir tehlike oluşturmamaktadır.

2. Bana verilen konu itibarı ile terörist yayınlar teriminden ben, Alman Ceza Hukuku ve Ceza Muhakemeleri Usulü Hukukunda (Alman Ceza Kanunu madde 11, fıkra 3, Alman CMUK madde 74 d) "yazıları" anlıyorum. Bunlar basılı yazılardır. Bunlar, özellikle de periyodik olarak yayımlanan basılı yazılar, bunların münferit sayıları ve genel olarak yazı işaretleri ile aktarılan tüm düşünce açıklamaları ve ifadeler ve keza afişler, broşürler ve boya ile duvarlara yazılan metinlerdir. Bütün bu yazılara ses ve görüntü bantları ve elektronik medya metinleri de dahildir.

3. Terörist gruplar tarafından yayımlananlar da dahil olmak üzere yazılar ile ilgili cezai takibat –usul hukukuna ilişkin hükümlerin şekli ihlali dikkate alınmazsa– Alman hukukuna göre sadece yazının cezalandırılabilir bir içeriğe sahip olması halinde mümkündür. Yazarın, yayıncının veya basanın yazının içeriğinden dolayı cezalandırılması, bunların yayımlamak veya kamuya ulaştırmak suretiyle kasten bir suç işlemeleri halinde söz konusudur. Bunlara –bizim dilimizde– yazılar vasıtasıyla işlenen "ifade suçları" denmektedir.

III.

Alman Ceza Kanununda doğrudan veya muhtemelen terör bağlantılı ifade suçları ile ilgili bir katalog bulunmaktadır. Ben burada bu alana dahil en önemli suç kalıplarına değinmek, bu alandaki cezai takibat uygulamalarından örnekler vermek, cezai takibat ile ilgili yetkileri belirtmek ve usul hukukuna ilişkin bazı notlar aktarmak istiyorum.

1. Terör suçlarının ve cezai takibata konu olabilecek içeriğe sahip teröre yönelik yayınların takibatında Alman Ceza Kanununun 129 a maddesi yani "Terör örgütlerinin kurulması" ile ilgili hüküm merkezi konuma sahiptir. Devlet güvenliğine ilişkin bütün hüküm 18.8.1976 (Resmi Gazete I, s. 2181) tarihli "Anti Terör Yasası" ile ceza kanununa ilave edilmiştir. Bu hüküm, terör örgütünün kurulmasını, bu tür bir örgüte üyeliği, bu tür bir örgüt için propaganda yapılmasını ve desteklenmesini bir ceza yaptırımına tâbi tutmaktadır. Federal Yüksek Mahkemenin içtihadına göre terör örgütü, amaçları ve faaliyetleri belli ağır suçları işlemek olan ve en az organize olmuş 3 kişi tarafından belli bir süre için oluşturulmuş bir organizasyondur. Terör örgütünün işlemeyi amaçladığı suçlar Ceza Kanununun 129 a maddesinde bir katalog halinde tek tek belirtilmiştir. Bunlar örneğin; adi ve mevsuf adam öldürme, rehin alma, kundakçılık ve patlayıcı madde ile işlenen suçlardır. Benim önerim üzerine kataloğun kapsamı 1986 yılında genişletilmiştir (19.12.1986 tarihli yasa, Resmi Gazete I, s.2566). Bu katalog bugün terör örgütlerinin en çok uyguladıkları, terör eylemlerinin hepsini içermektedir. Burada öngörülen cezalar –fiilin işlenme tarzına göre– 6 aydan 10 yıla kadar hürriyeti bağlayıcı cezadır. Faillerin siyasi motivasyona sahip olmaları veya faaliyetlerinin siyasi bir hedef gözetmesi Ceza Kanununun 129 a maddesinin uygulanması için gerekli değildir.

Ceza Kanununun 129 a maddesindeki suç saf bir organizasyon suçudur. Yani, bir terör örgütüne üye olan bir kimse, kendisinin katalogdaki suçları işleyip işlemediğine bakılmaksızın Ceza Kanununun 129 a maddesine göre cezalandırılır. Terör örgütüne üye olan bir kişi bu sıfatı ile bu tür bir suç işlediğinde, örneğin bir adam öldürme suçu, öl-

dürme suçu Ceza Kanununun 129 a maddesindeki organizasyon suçu ile fikri içtima halindedir ve fiilin tekliğinden bahsedilir. Bu durumda fail yüksek cezayı gerektiren fiil ile (Alman Ceza Kanunu madde 52) cezalandırılır. Yani bu durumda müebbet hapsi öngören adam öldürme fiilinden cezalandırılır (Alman Ceza Kanunu madde 211). Bu ceza benim açtığım birçok davada terör-şiddet faillerine uygulanmıştır. Terör örgütüne üye bir kişinin bu sıfat ile işlediği bir düşünce (ifade) suçu da Ceza Kanununun 129 a maddesindeki organizasyon suçu ile fikri içtima halindedir.

Ceza Kanununun 129 a maddesi –şunu önceden bildirmek isterim ki– uygulamada faydalı olmuştur. Bu hüküm esas alınarak –klasik suçlar haricinde de– sempatizanların ve diğer terörün etrafında olan kimselerin her şekildeki terör faaliyetleri uygun şekilde kovuşturulabilir. –Teröristlerin karşılıklı iadesini kolaylaştırmak için de– eğer teröre maruz kalan ülkelerden mümkün olduğunca çoğu benzer düzenlemeler getirirlerse ben bunu sevinçle karşılarım.

2. Benim konum açısından, Ceza Kanununun 129 a maddesinde tespit edilmiş olan ve 5 yıla kadar hürriyeti bağlayıcı ceza ile karşılanmış olan terör örgütü için propaganda yapma yasağı özel bir önem taşımaktadır. Federal Başsavcılık yazılarla yapılan bu tür propaganda şüphesi üzerine birçok hazırlık soruşturması başlatmıştır. Bu yazılar çok farklı propaganda etkilerine sahip, tamamen farklı içerikler taşımaktaydı. Bu nedenle kazai içtihadın, Ceza Kanununun 129 a maddesinin terörist örgüt için yapılan propaganda olaylarında yeknesak yorumlanması ve uygulanması için prensipler geliştirmesi gerekliydi, bu da gerçekleşti. Bu içtihatla ulaşılan esaslar şunlardır:

a) Kim aleni veya gizli bir şekilde örgüt lehine

örgütün tehlike potansiyelini güçlendirmeye yönelik propaganda faaliyetlerinde bulunursa, terör örgütü için propaganda yapmış olur. Örgüt için propaganda, örgütün organizasyon sıfatı esas alınarak yapılmalıdır. Sadece organizasyona mensup belli kişiler için propaganda yapılması yeterli değildir, meğer ki bu isim organizasyon için ayrıcalıklı ve organizasyon ile eşdeğerde olsun.

b) Üye ve taraftar elde etmek için ve maddi yardımlarla organizasyonun desteklenmesi için propaganda yapmak yasaktır. Aynı şekilde –ve bu çok önemlidir– belirli bir terör örgütüne sempati duyulmasını sağlamak için propaganda yapmak da yasaktır. Zira uygulamadan elde edilen tecrübelere göre sempati propagandası da, propagandaya bağlı duygusal tahrik nedeniyle terör örgütünün tehlike potansiyelinin güçlenmesine yol açabilmektedir. Böylelikle bu tür propaganda da propaganda yasağı ile korunmuş hukuki değerleri, yani kamu güvenliğini ve düzenini zedeleyebilmektedir.

c) Propagandanın şekli hukuki açıdan önem arz etmemektedir. Propaganda sözlü olabileceği gibi yazılı-aleni veya gizli gerçekleşebilir. Benim konum uygulamada sık sık rastlanan yazılı-aleni propaganda ile ilgilidir. Bunlar –başta da belirtildiği üzere– özellikle basılı metinler, afişler ve broşürler, ama aynı zamanda boyayla yazılmış metinlerdir. Bu bağlamda özellikle "Kızıl Ordu Fraksiyonu" isimli terör örgütünün solganlarını Stuttgart otoyolunda trafik levhalarına yazarken suçüstü yakalanan 10 sanığa karşı yürütülen hazırlık soruşturması hayli sansasyon yaratmıştı.

d) Fail, yani bir yazının yazarı veya yayımlatanı ve da-

ğıtıcısı bizzat kendisi propaganda yapmalı ve bunu istemelidir. Bu sınırlama basın açısından özel bir öneme sahiptir Böylece bir gazetenin sahibi, aslında terör propagandası eğilimli bir metni, örneğin; tutuklu teröristlerin açlık grevine dair yaptıkları açıklamayı gazetesinde basmasına rağmen bir eleştiri içeren beyanla bu bildiriden doğacak sorumluluktan kendisini uzak tutabilir, bunun sonucunda da cezaya tâbi propaganda suçlaması ortadan kalkabilir.

e) Terör örgütü için yapılacak cezaya tâbi propaganda ile ceza gerektirmeyen insanı angajman (girişim) arasındaki sınırı tespit etmek, özellikle de tutuklu teröristlerin toplu açlık grevleri ile gündeme geldiğinde, terör gruplarının yazıları ile daha iyi tutukluluk şartları istemeleri halinde, bir hayli sorun yaratmaktadır. Eğer yöneltilen talep tutukluların infaz esnasında daha büyük gruplar halinde biraraya getirilmesine ilişkin, bu, Ceza Kanununun 129 a fıkra 3 gereği cezaya tâbi propaganda veya destek sayılır. Çünkü bu tür bir talebin asıl amacı örgütün tutuklular arasında da devamını garanti altına almak, münferit üyelerin eğitim ve disipline tâbi tutularak güçlerini muhafaza etmek, hapishane içinde ve dışında "devrimci mücadelelerini" devam ettirmektir.

Şayet, terör örgütüne üye olmayanların gerçek tutukluluk ve infaz durumlarını bilmeden sözde insani düşüncelerle tutuklu teröristlerin açlık grevi ile yönelttikleri taleplerin yerine getirilmesini istemeleri, özellikle normal ceza infazına entegre edilmelerini talep etmeleri ayrı bir durumdur. Bu yayınlarda "insanlık dışı tutukluluk hallerinden" ve "izolasyon işkencesinden" bahsedilse bile durum böyledir. Bu, terör örgütünün cezaya tâbi hedeflerine propaganda olarak değil, "insani nedenli" bir propaganda olarak algılanmaktadır.

3. Yayın yoluyla terör örgütü lehine yasak pro-

paganda yapılması şüphesi üzerine başlatılan cezai soruşturmasında tutukluluk kararının verilmesi ve infazı ile ilgili genel hükümler ve şartlar (Alman CMUK madde 112, fıkra 1, 2, madde 114, fıkra 119, 120) geçerlidir. Eklemeliyiz ki tutuklu sanık ile müdafii arasındaki ilişki bu tür bir suç şüphesi halinde özel kısıtlamalara tâbi tutulur (CMUK madde 148, 148 a). Müdafiin yakalanması için, komplo içerikli davranışları önlemeye yönelik ve ceza infaz emniyetine hizmet eden özel hükümler geçerlidir (CMUK madde 138a, fıkra 2). Bu özel düzenlemeler genel önleme muhakemenin güvenliği açısından gösterdikleri etkiler bakımından uygulamada başarılı olmuştur.

4. Ceza Kanunu madde 129 a gereğince terör suçlarının takibi ve tabii olarak da bu madde kapsamında yer alan ve cezaya tâbi terör amaçlı yayınların takibi için daha önce anılan 1976 tarihli "Anti Terör Yasası" ile Federal Başsavcılığa tüm federal bölge için geçerli merkezi nitelikte tahkikat ve dava açma yetkisi vermiştir (bkz. GVG madde 142 a, fıkra 1). Aynı zamanda bu tür suçlarda hüküm tesis etmeye ilk derece mahkemesi olarak Yüksek Eyalet Mahkemeleri görevlendirilmiştir (GVG madde 120, fıkra 1, no. 6); Yüksek Eyalet Mahkemeleri Federal Almanya'nın eyaletler düzeyinde en yüksek mahkemeleridir. Bu mahkemeler diğer ceza davalarında sadece 2. ve 3. derece mahkemesi olarak görev yaparlar (bkz. GVG madde 121). Yüksek Eyalet Mahkemeleri Federal Başsavcının iddianamesi üzerine Ceza Kanununun 129 a maddesinde belirtilen devlet güvenlik suçları ile fikri içtima halinde olan suçlar hakkında, örneğin "suçları önleme" (Ceza Kanununun 140. maddesi) gibi klasik düşünce (ifade) suçları hakkında da karar verebilmektedirler. Bu suçlar hakkında, aslında yetkili olan ve

muhtemelen seçilmiş hâkimlerin görev yaptığı düşük dereceli mahkemeler değil, sadece meslekten hâkimlerden oluşan Yüksek Eyalet Mahkemesi'nin bir dairesi karar verir (GVG madde 122). Ceza Kanununun 129 a maddesi kapsamına giren terör suçları ile ilgili ceza davalarında meslekten olmayan hâkimler yer almaz. Bu şekilde güvenlik problemi de çözülmüş olmaktadır. Devlet, meslekten hâkimleri, meslekten olmayan hâkimlerden daha iyi koruyabilir. Ayrıca meslekten olmayan hâkimler terörist baskılara daha kolay maruz kalabilirler.

Yüksek Eyalet Mahkemesi'nin ilk derece mahkemesi olarak, terör suçları ve bu suçlarla bağlantılı suçlar hakkında olduğuna karar vermiş olduğu kararlara karşı Federal Yüksek Mahkeme'de temyiz kanun yolu açıktır. Bu temyiz davasında da Federal Başsavcı, Federal Yüksek Mahkeme'de savcı olarak görev yapar.

Federal Başsavcı, yürüttüğü hazırlık soruşturması esnasında hem federal kriminal dairesine hem de eyaletlerin bütün resmi dairelerine ve polis memurlarına soruşturma ile ilgili görev verebilir. Federasyonun ve eyaletlerin polisleri Federal Başsavcının talimatını yerine getirmekle yükümlüdürler (CMUK madde 161).

Federal Başsavcının bu asli yetkisi bütün terör suçlarını kendisinin takip etmesi yükümlülüğünü getirmez. Bu yükümlülük ancak özellikle federasyon menfaatleri söz konusu olduğunda veya hukuk birliğinin sağlanmasına duyulan ihtiyaç nedeniyle Federal Başsavcısı tarafından takip edilmesini gerektirmesi halinde söz konusudur (GVG madde 142 a, fıkra 3). Federal Başsavcı dairesinin yükünü azaltmak için düşük öneme sahip davaları eyalet savcılıklarına (Yüksek Eyalet Mahkemelerinin Başsavcılıklarına) devredebilir (GVG madde 142 a, fıkra 2, no. 2). Ceza Kanunu madde 129 a, fıkra 3 gereği cezaya tâbi terör örgütü lehi-

ne propaganda suçlarının birçoğunda bu şekilde hareket edilmiştir. Düşük az öneme sahip davalarda nispeten açık kriterlere göre iyi işleyen bir devir mekanizması oluşmuştur; örneğin propaganda aracının sadece bir bölgede dağıtılmış olması veya yerel öneme sahip olması durumunda olduğu gibi devredilen davalar da Yüksek Eyalet Mahkemelerinin yetkileri dahilindedir. Yani, kusurun derecesine ve tehlike derecesine bakılmaksızın Ceza Kanununun 129 a maddesine giren tüm propaganda olaylarında kural olarak 5 meslekten hâkimden oluşan Yüksek Eyalet Mahkemelerinde karar verilmektedir. Bu tür kalifiye ve fazla sayıda personeli gerektiren bir karar mekanizmasının bütün terör propaganda davaları ile ilgilenmesi, benim düşünceme göre davanın önemi ile orantılı değildir. Bu nedenle, *de lege ferenda,* Ceza Kanununun 129 a maddesi kapsamındaki propaganda davalarını daha düşük dereceli mahkemelerde, örneğin eyalet mahkemelerinin devlet güvenliği ile ilgili suçlara bakan dairesinde açma imkânı yaratılmalıdır. Bu yönde önerilerim olmuştur.

Benim düşünceme göre Alman kanun koyucusunun Federal Başsavcılığa Ceza Kanununun 129 a maddesi kapsamındaki bütün terör suçları hakkında kapsamlı bir merkezi tahkikat yetkisi vermesi kaçınılmazdı. Bu yetki bu alanda etkili bir cezai takibatı garanti etmektedir. Araştırmalar tek elden koordine edilmektedir. Merkezi bir organ tarafından yönetilen cezai takibatlarda elde edilen bilgilere her zaman ulaşılabilmektedir. Federal Başsavcı federal bölgedeki bütün terör faaliyetleri ve yayın yoluyla yapılan propagandalar hakkında kapsamlı ve genel bir bakış açısına sahiptir. Terörizmin uluslararası bağlantıları açısından da takibat yetkisinin bir elde toplanması olumlu sonuçlar vermiştir.

5. Bu bağlamda Kürdistan İşçi Partisi PKK'nın ceza hukuku açısından nitelendirilmesine dair bir açıklama yapmak istiyorum.

Alman Ceza Kanunu, terör örgütü kurulmasına dair 129 a maddesinin yanısıra suç örgütü oluşturulmasına dair 129. maddeye de yer vermiştir. Suç örgütleri de belli bir süre için oluşturulmuş, en az üç kişiden oluşan ve suç işlemeyi amaçlayan ve hedefleyen organizasyonlardır. Ancak, bu örgütlerce planlanmış suçların kamu güvenliği ve düzeni için yarattığı tehlikenin derecesi Ceza Kanununun 129 a maddesinde belirtilen tipik terör suçlarınınkinden daha azdır. Suç örgütlerinde de örgütün kurulması, üyelik, destek ve propaganda yasaktır ve cezai yaptırıma bağlanmıştır.

Birkaç yıl öncesine kadar PKK'nın Almanya'daki bölgeler üstü yönetici kadrosu kendilerine isnat edilen katalog suçlarından dolayı yurtiçi terör örgütü olarak değerlendirilmiştir. Yazılı propaganda ile yandaş ve destek araması da Ceza Kanununun 129 a maddesi hükümleri gereği teröre yönelik yayın olarak takip edilmiştir.

Adli makamların elde ettiği son bilgilere göre PKK'nın Almanya'daki yönetici kadrosu –en azından bölge yöneticileri seviyesine kadar– artık terör örgütü değil, madde 129 gereği bir suç örgütü teşkil etmektedir. Bu suç örgütünün siyasi organizasyon olarak da özel öneme sahip olması nedeniyle bu örgüt tarfından işlenen suçların takibatını Federal Başsavcı üstlenmiştir (GVG madde 74 a, fıkra 1, no. 4, fıkra 2, madde 120, fıkra 2, no. 1). PKK'nın propaganda yazıları artık madde 129 a gereği teröre yönelik yayın olarak değil, suç propagandası olarak değerlendirilebilmektedir. Ayrıca bu eylemler PKK'ya uygulanan faaliyet yasağı nedeniyle Dernekler Kanunu madde 20, fıkra 1, no. 3 veya durumuna göre 5 gereği de takip edilebilmektedir.

IV.

Başta belirtildiği üzere teröre yönelik yayınların birçoğunun amacı terör camiasında ve teröre yakın kişilerde ağır suçların işlenmesi ve taklit edilmesi için psikolojik ortam yaratmaktır. Alman Ceza Kanunları bu tür yayınların, kamu güvenliği ve kamu düzeni ile korunması gereken diğer değerler için yarattığı tehlikeleri önlemek için özel cezai hükümlerle –Ceza Kanununun 129 a maddesindeki cezai takibat gerektiren suçlardan ve bu suçların hazırlığından bağımsız olarak– bu tür fikir açıklamalarını yasaklamaktadır. Bu ifade (düşünce) suçları terör unsurunu ihtiva etmektedir. Ancak –failin çevresine ve fiilin işleniş şekline göre– terörle bir ilişkisi olabilir. Bu suçlar madde 129 a anlamında bir terör suçu ile üyelik, destek, propaganda gibi fikri içtima hali oluşturabilir. Bu durumda, aslında eyalet savcılıklarının yetkileri dahilinde olmalarına rağmen bu suçların takibatını Federal Başsavcı üstlenebilir.

Konumun çerçevesi dahilinde özellikle şu düşünce suçları ön plana çıkmaktadır:

1. Burada ilk önce zikredilmesi gereken suç, Ceza Kanununun 140. maddesindeki suçların onaylanması, iyi görüldüğünün belirtilmesi yani suç işlemeye dolaylı tahrik suçudur. Bu hükme göre her kim tek tek belirtilen ağır suçları, örneğin adam öldürmeyi, adam öldürmenin ağır şekillerini, rehin almayı veya genel tehlike arz eden suçları, işlendikten sonra veya teşebbüs edildikten sonra alenen, bir toplantıda veya yazı dağıtmak suretiyle (Ceza Kanunu madde 11, fıkra 3) kamusal barışı bozacak şekilde iyi gördüğünü beyan ederse cezalandırılır. Her kim işlenmiş olan bir

suçu onaylar veya iyi gördüğünü söylerse manevi açıdan faile destek vermiş olur. Halkın belirli kısımlarının kamusal güvenliğe duydukları inancın sarsılmasına ve güvenlik hislerinin zedelenmesine yol açılması halinde bir fiilin övülmesi suçu kamu huzurunu bozacak nitelikte sayılır. Ağır suçların failleri henüz fiillerini yazılı açıklama ile üstlenmemiş ise ve yine aynı şekilde alenen fiillerinin haklılığına dair yazılı açıklamada fiillerini tasvip etmemeleri halinde bu durum öncelikle söz konusu olur. Bu bağlamda bir gazete sahibinin anılan suçlardan birini tasvip eden bir yazıyı gazetesinde yorumsuz olarak basması halinde, Ceza Kanununun 140. maddesi gereği suçlu duruma düşmesi önemli bir husustur.

Ceza Kanununun 140. maddesi gereği ağır suçların onaylanması (övülmesi) suçundan dolayı cezai takibat, geçen yüzyılın 70'li ve 80'li yıllarında, özellikle de "Kızıl Ordu Fraksiyonu" (RAF) isimli terör örgütünün suikastlarından sonra uygulamada önem kazanmıştır. Selefim Federal Başsavcı Siegfried Buback, 7 Nisan 1977 tarihinde sokak ortasında bir RAF komandosu tarafından vuruldu. Müteakiben bu cinayet terör çevresi basınında ve el kâğıtları ile tasvip gördü:

"Sonunda insan avcısı Buback ortadan kaldırıldı; şehir gerillalarının devletin baskı mekanizması üzerindeki galibiyeti" veya

"Buback sisteminin aktörleri için tarih her zaman bir çıkar yol buluyor. Ulrike Meinhoff Komandosu 7.4.1977 tarihinde Federal Başsavcı Siegfried Buback'ı infaz etti."

Bunlar Ceza Kanununun 140. maddesine göre yazılarla işlenmiş suçlardır.

Bu ceza hükmü günümüzde de aşırı sol eğilimli

otonom grupların ve atom enerjisi karşıtı militanların suçları ile bağlantılı olarak pratik anlam ifade etmektedir.

Alman demiryolları tesislerine karşı girişilen ve böylelikle Ceza Kanunu madde 315 gereği kamusal tehlike arz eden suçları onaylayan 14 Temmuz 1999 tarihli "Otonom Basın Bildirisi"ni örnek olarak vermek istiyorum. Bildiride şöyle denmekteydi:

"Raylar söküldü, bloke edildi ve altları oyuldu, bilet otomatları imha edildi, elektrik direkleri devrildi, kancalar takıldı. Bu faaliyetler Alman Demiryolları A.Ş.'ye yöneliktir ve nedensiz değildir. Demiryolları, atom ekonomisinin bir parçasıdır. Demiryolları atom atıklarını naklediyor ve kendisi de atom reaktörlerine ortaktır."

Bir "Devrimci Hücrenin" açıklamasından diğer bir örnek:

"24.7.1995 tarihinde 'Kızıl Zora'ya mensup kadınlar Bremen yakınlarında Lemwerder kentindeki Firma Lürsen'e ait tersaneye patlayıcılarla zarar vermeye çalıştılar. Bu eylemin nedeni Türkiye'deki Kürt halkına ve Kürt gerilla organizasyonu PKK'ya karşı imha edici bir savaş veren Türk hükümetine yıllarca yapılan savaş gemisi, donanma malzemeleri ve askeri teknik bilgilerin Almanya'dan aktarılması idi. 'Kızıl Zora', Federal Almanya'da ayakta kalmış militan faaliyet gösteren tek kadın teşekkülüdür. Sadece bundan dolayı özel bir öneme sahiptir."

Ceza Kanununun 311. maddesi kapsamına giren bir patlayıcı madde suçuna teşebbüsü tasvip eden bu yazı da Ceza Kanununun 140. maddesinde belirtilen suç unsurlarını ihtiva etmektedir; aynı zamanda bir terör veya suç örgütü hakkında propaganda

yapılması şüphesine gerekçe teşkil etmektedir.

Suçların onaylanması (övülmesi) suçu için Ceza Kanununun 140. maddesinde en fazla 3 yıl hürriyeti bağlayıcı ceza öngörülmektedir.

2. Bu bağlamda anılması gereken diğer bir konu Ceza Kanununun 111. maddesi hükmüdür: Suç işlemeye alenen tahrik. Bu hükme göre kim, alenen, bir toplantıda veya yazı dağıtarak (Ceza Kanunu madde 111, fıkra 3) yasalara aykırı, cezai yaptırıma bağlanmış bir fiili işlemeye tahrik ederse cezalandırılır. Tahrikin belli bir fiili konu alması gereklidir. Bu fiil Alman Ceza Hukuku hükümlerine göre bir suç veya kasıtla işlenmiş bir kabahat olmalıdır. Tahrik edenin niyeti, kendi davranışı ile bir suç işleme kararı verilmesini sağlamak olmalıdır. Fiilin tamamlanmasını istemelidir. Eğer tahrik neticesinde suç işlenmiş ise tahrik eden azmettiren gibi yani suçu işleyen gibi cezalandırılmalıdır (Ceza Kanununun 26. maddesi ile bağlantılı olarak madde 111, fıkra 1).

Suça tahrik sonuçsuz kalmışsa öngörülen azami ceza, 5 yıl hürriyeti bağlayıcı ceza ile sınırlıdır. (CK madde 11, fıkra 2).

CK madde 11, geçmişte olduğu gibi günümüzde de cezai takibatlarda aşırı öneme sahiptir. Bu konuyla ilgili olarak geçmişten bir örnek vermek istiyorum:

1 Temmuz 1977 tarihinde, selefim Siegfried Buback'ın katledilmesinden sonra Federal Başsavcı olarak görevi devraldım. Bundan kısa bir süre sonra ünlü bir yeraltı mecmuasında resmim bir ateşli silahın namlusu yanında basılmıştı. Resmin altında da, "Rebmann, unutulmaması gereken bir yüz" iba-

resi bulunuyordu. Bu, çok açık bir cinayet davetiydi.

Son zamanlarda özellikle aşırı sol eğilimli otonom grupların yayınlarında somut olarak tanımlanmış belirli eşyaların tahrip edilmesine yönelik tahrikler yer almaktadır. Örneğin;

– Alman emperyalizminin öncülerinden olduğu gerekçesi ile Deutsche Bank AG'nin müesseselerine yönelik tahrikler söz konusudur.

– 1 Haziran 2000 tarihinde Hannover'de açılan EXPO 2000 fuarını hedef alan tahriklerin gerekçesi ise dünya fuarının sponsorluğunun Daimler, Siemens, Bosch, Telekom ve diğer Alman dünya şirketlerince üstlenilmiş olmasıdır.

– Bunun haricinde Alman demiryollarının rayları da hedeftir. Bunun gerekçesi ise Alman Demiryolları A.Ş.'nin atom artıklarını nakletmesi ve bu yüzden atom karşıtlarının ve askeri malzemenin nakliyesini yapmasından dolayı da askerlik karşıtlarının yasal bir hedefi olmasıdır.

Ceza uygulamalarında dağıtılan el kâğıtları ile asayiş dairelerinin yasakladığı gösterilere katılma çağrısı, yani Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Yasasının 23. maddesine göre suç işlemeye davet etmek günümüzde önem taşımaktadır. Burada sokakların veya askeri tesislerin girişlerinin siyasi amaçlarla bloke edilmesi veya ilgili ülkelerdeki sözde kötü durumları protesto etmek ve Alman siyasetinden bunları bertaraf etmesini talep etmek için toplanan yabancı grup ve organizasyonların yürüyüşleri ve toplantıları söz konusudur.

Tüm bunlar, yayın yoluyla işlenmiş siyasi motivasyonlu ve takibatı ağırlıklı olarak eyalet savcılıklarının yetkileri dahilinde olan geniş bir suç yelpazesini oluşturmaktadır.

Federal Yüksek Mahkeme'nin içtihadına göre ise suç işlemeye alenen tahrik (CK madde 111) ve suçların onaylan-

ması (övülmesi) (CK madde 140) suçları, organize halde işlenmiş olmaları halinde CK madde 129'a tâbi bir suç organizasyonunun amacı veya faaliyetinden bahsedilebilir. Bu durumda başkaları tarafından işlenmesi istenen veya işlenen suçların kamu güvenliği açısından aşırı bir tehlike yaratması söz konusudur. Böyle bir olayın "özel bir öneme" sahip olması halinde takibatı Federal Başsavcı üstlenir (GVG madde 74 a, fıkra 1, no. 4, fıkra 2, madde 120, fıkra 2, no. 1, madde 142 a, fıkra 1). Bu yasal zemine dayanarak Federal Başsavcı, Metin Kaplan ve merkezi Köln'de bulunan halifelik devleti hareketinin yönetici kadrosuna karşı bir soruşturma açmış ve Düsseldorf Yüksek Eyalet Mahkemesi'nde dava açmıştır. Dava halen sürmektedir. Davanın konusunu, Kaplan ve diğer sanıkların "fetva" ve dernek adına yaptıkları konuşmalar ve açıklamalarla organize bir şekilde yürüttükleri kampanya teşkil etmektedir; bu kampanya ile henüz ismi tespit edilememiş bir fanatiğin Berlin'de ikamet eden bir "halifelik" karşıtını katletmesi sağlanmış ve böylelikle örgütün ikiye bölünmesi önlenmiştir.

3. Burada anılacak (düşünce) ifade suçlarına CK madde 130 a'da yer alan suç kalıbı da dahildir: Suça teşvik. Bu hüküm suç siyasetine ilişkin mülahazalardan dolayı 19.12.1986 tarihli Terörle Mücadele Yasasıyla (Resmi Gazete I, s. 2566) yeniden Ceza Kanununa eklenmiştir.

Bu hükme göre her kim özel olarak tanımlanmış ağır suçların (katalog fiilleri) işlenmesine sevk edici özelliğe sahip ve içeriği itibarı ile bu tür suçların işlenmesini teşvik edici mahiyetteki yazıları (CK madde 11, fıkra 3) dağıtır veya kamuya arz ederse cezalandırılır. Bu suçun koruduğu hukuki menfaat kamusal barıştır. Potansiyel faillerin etki altına alın-

ma şekli, biraz önce anılan suça tahrik suçunun (CK madde 111) önsafhasını oluşturmaktadır. Çünkü bu suç yabancı kişilerin kararlarına doğrudan etki etmeyi gerektirmektedir.

CK madde 130 a, ceza talimatları katalog fiillerinin uygulanmasını tarif eden el kitaplarını, broşür ve diğer yazıları kapsamaktadır. Bunlar örneğin raydan çıkarma tertibatı imalatının, yüksek gerilim direklerinin kesilmesinin veya yangın veya patlayıcı madde imalatının tarifleridir. Terörist argosunda "Yemek Kitabı" olarak anılan kılavuz yazılar da bunlara dahildir. Bu yazılar bir katalog fiilinin nasıl planlanacağı (örneğin kurbanın, suç ortağının seçimi), hazırlıkları (örneğin olay yeri, olayda kullanılacak aletler), nasıl başarılı şekilde uygulanacağı (örneğin, alarm tertibatlarının kapatılması) ve olaydan sonra nasıl tanınmadan kaçılacağı (örneğin maske, kaçmak için kullanılacak araçlar, polis kontrollerini aşma) hakkında detaylı reçeteler içerirler. Bu yazıların hepsi sadece katalog fiillerinin işleniş şeklini gösteren bir kılavuz olmayıp, içerikleri itibarı ile üçüncü şahısları katalog fiillerini işlemeye teşvik amacını taşımaktadırlar.

CK madde 130 a maddesi, cezai takibatı gerektiren içerikli yazılar açısından, yüzyılın 70 ve 80'li yıllarında cinayet ve rehin alma şeklinde faaliyet gösteren sol eğilimli Alman terörünün en yoğun olduğu dönemde, ceza uygulamasında önemli bir yer tutmuştur. Kesin terör ilişkisi bulunan bu tür yazılar günümüzde de az miktarda olmakla birlikte halen mevcuttur. Örneğin henüz geçen yıl patlayıcı madde imalatı, kundaklama düzenekleri, tren yolu sabotajları hakkında detaylı bilgiler içeren bir yazıya el konulmuştur. Ancak, günümüzdeki ceza uygulamalarında demiryolu ulaşımının kesintiye uğratılması, özellikle de trenin rötar yapmasına sebebiyet vermek ile ilgili bilgiler veren yazılar önem taşımaktadır. Örneğin yakın bir geçmişte sol kesimin

okuduğu bir mecmuada, aynen zikrediyorum, "Her türlü demiryolu nakliyelerinin engellenmesi hakkında ipuçları" yayımlanmıştı. Bu yazıda çok detaylı ve profesyonelce, insanların hayatı tehlikeye atılmadan demiryolu trafiğinin nasıl engellenebileceği anlatılmaktadır. Bu yazı da CK madde 130 a gereği suça teşvik şüphesini uyandırmıştır.

4. Muhtemelen terör bağlantılı (düşünce) ifade suçlarına CK madde 90 a da dahildir: Devlet ve sembollerini tahkir. Bu talimata göre kim alenen, toplantılarda veya yazı dağıtarak (CK madde 11, fıkra 3) Almanya Federal Cumhuriyeti'ne küfür eder veya şeref ve haysiyetini tahkir ederse cezalandırılır. Bu hükümle ilgili olarak cezai takibat yapmaya yetkili makamları ve tabii ki federal savcılığı da özellikle ilgilendiren bir örnek vermek istiyorum.

Federal Başsavcılık tarafından, tutuklama emri ile aranan terör örgütü RAF'ın silahlı üyesi Wolfgang Grams, yakalanması esnasında polis memurlarınca nefsi müdafaa halinde vurulmuştur. Bu konu terör basınında şu şekilde yer aldı:

"Antiemperyalist Wolfgang Grams Sınır Muhafaza hafiyeleri tarafından 27.6.1993 tarihinde kafasına sıkılan tek kurşunla infaz edildi. Bu olaydan mekanizmanın mücadele konseptinin, yıllarca uyguladığı denetleme, izolasyon hapsi ve korkunç mahkeme kararları ile siyasi direnişi aşamadığı görülüyor. Wolfgang Grams'ın infazı da bir intihara dönüştürüldü."

Bu yazıda expressis verbis, terörist Grams'ın, devlet organları tarafından maksatlı ve isteyerek öldürüldüğü iddia edilmektedir. Bu gerçek dışı iddia ile Almanya Federal Cumhuriyeti'ne, bir davranış biçim isnat edilmiştir. Eğer doğru olsaydı bile bu

suçlama tahkir edici görülebilirdi. Bu nedenle devletin temsilcisi olan organlarına planlı ve istemli bir şekilde bir insanı öldürdüklerinin itham edilmesi, CK madde 90 a anlamında Federal Almanya Cumhuriyeti'ne bir hakaret teşkil eder. Bu bakış açısı altında yazıdan sorumlular hakkında ceza davası açılmıştır.

V.

1. Terörist yayınların cezai takibatında da diğer cezaya tâbi yazıların takibatında olduğu gibi ceza muhakemeleri usulü hukukunun genel hükümleri geçerlidir. Yani;

Yazının kimliği bilinen yazarı, neşriyatçısı ve dağıtıcısı hakkında savcılık tarafından bir tahkikat başlatılır; ceza hukuku açısından cezai sorumlulukları tespit edildikten sonra Federal Başsavcı veya eyalet savcıları tarafından hazırlanan iddianame ile haklarında dava açılır ve yetkili mahkemede muhakeme edilirler ve haklarında hüküm verilir.

Yazarı, neşriyatçısı ve dağıtıcısı bilinmediği hallerde önce kimliği meçhul kişiler hakkında tahkikat yapılır ve failler tespit edilemezse muhakemeye son verilir (CMUK madde 170, fıkra 2).

Teröre yönelik veya diğer cezaya tâbi içerikli yazılar, en az bir tanesinin yasal olmayan yolla dağıtılmış veya dağıtılmasının planlanmış olması halinde savcılığın talebi üzerine mahkeme kararı ile toplatılır (CK madde 74 d, madde 76 a). Toplatma, sorumluların hüküm giymesiyle birlikte hükmün yanısıra veya takip edilebilecek belirli bir şahıs yoksa tek başına uygulanabilir.

Cezai içerikli yazılar, toplatılacaklarına dair kabul edilebilir zorunlu sebepler mevcut ise el konarak emniyete alına-

bilirler (CMUK madde 111 b). Burada orantılılık ilkesi açısından, özellikle de yazının geciktirilmeden yayımlanmasındaki kamu menfaati dikkate alınmalıdır (CMUK madde 111 m).

Periyodik olarak neşredilen yazılara, özellikle günlük gazetelere el konulması sadece hâkim kararı ile mümkündür. Diğer yazılara, gecikmeden kaynaklanacak tehlike bulunması halinde savcılık tarafından el konulması sağlanabilir (CMUK madde 111 n).

2. Bu bağlamda teröristlerin eylemleri üstlendiklerine dair yazılara basın işletmelerinde el konulması bir sorun teşkil etmektedir. Konuyu şöyle izah edebiliriz:

Terör suikastçıları –daha önce belirtmiştim– genel olarak faaliyetlerinden kısa bir süre sonra eylemi üstlendiklerini belirten bildiriler yayımlarlar. Bu yazıların da bir terör örgütü suikastı üstlenir, bu fiili kamu önünde haklı çıkarmaya çalışır. Bu eylemi üstlendiklerini gösteren bildiriler –haber ajanslarının yanısıra– ağırlıklı olarak basına, özellikle de kendilerine yakın basına iletilir. Terörist çevreden gelen bu yazılar tahkikat esnasında faillerin tespiti ve işlenen suçun açığa kavuşturulması için önemli delil niteliğindedirler.

Geçmişte, belli basın işletmelerinin personelleri sıkça, kendilerine iletilen orijinal üstlenme bildirilerini cezai takibat yaparak makamlara teslim etmeyi reddetmişlerdir. Burada reddin gerekçesi olarak, basının tanıklıktan çekinme hakkını (CMUK madde 53, fıkra 1, no. 5) ve buna bağlı zapt yasağını (CMUK madde 97, fıkra 5) ileri sürmektedirler.

Ben ise buna karşılık basının elindeki bu tür üstlenme yazılarını teslim etmeye zorlayıcı ceza muhakemesi tedbirlerinin, özellikle zaptın mümkün olduğunu savundum. Habercilere tanınan tanıklıktan çekinme hakkı ve buna bağlı

zapt yasağı, özgür ve işlevsel bir basını mümkün kılmak amacıyla özel enformant (bilgi kaynağı) ile basın mensubu arasındaki güven ilişkisini korumayı amaçlar. Bu koruma düşüncesinin, cürümün önemi nedeniyle CK madde 129 a'ya tâbi bir terörist üstlenme yazısı için de geçerli olması mümkün değildir. Bu görüşü karar mercileri kabul etmişler ve bu nedenle de basın kuruluşlarında bulunan bu tür üstlenme yazılarının müsaderesinin meşru olduğunu açıklamışlardır.

Sayın bayanlar ve baylar! Alman Ceza Hukuku ve Ceza Usul Hukuku çerçevesinde teröre yönelik yayınların cezai takibatı hakkında söyleyeceklerim bu kadar. Elektronik medyadaki, özellikle de internetteki bu tür neşriyatların cezai takibatı hakkında, bu konuda uzman sayın Federal Savcı Dr. Morre bilgi verebilir.

Özetle: Almanya Federal Cumhuriyeti, öyle düşünüyorum ki, teröre yönelik neşriyatlar ve cezaya tâbi içerikli yazıların cezai takibatı için;

– hukuk devletinin prensiplerine dayanan,

– ifade ve basın özgürlüğünün temel hakları ile uyuşan,

– ve kamu barışını korumaya uygun yasal bir enstrümana sahiptir.

Uzun yıllar aktif ve şimdi de emekli federal başsavcı olarak benim bakış açıma göre bu enstrümanlar işe yaradıklarını göstermişlerdir. Bu alanda da etkili bir cezai takibat, ceza hukukunun ve ceza usul hukukunun tüm imkânlarının tavizsizce ve fark gözetmeden kullanılmasını gerektirmektedir.

Beni dikkatle dinlediğiniz için teşekkür ederim. Tartışmalara katılmaktan memnuniyet duyacağım.

ORD. PROF. DR. SULHİ DÖNMEZER TARAFINDAN ANKARA BAROSU'NCA DÜZENLENEN "HUKUK KURULTAYI 2000"E SUNULAN, "DİN, VİCDAN VE KANAAT ÖZGÜRLÜĞÜ" BAŞLIKLI BİLDİRİNİN TAM METNİ

DİN, VİCDAN VE KANAAT ÖZGÜRLÜĞÜ

Ord. Prof. Dr. Sulhi DÖNMEZER

BİRİNCİ BÖLÜM

Evrensel Hukuk

Giriş, ilk bilgiler

1– Bu araştırmanın amacı, Türkiye'de din özgürlüğünün, müspet hukuk bakımından durumunu belirlemek ve özellikle milletlerarası sözleşmeler hükümleri, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin kararları, bu konuda yazılmış eserler yönünden karşılaştırmalar yapılmasını sağlayabilecek saptamalara ulaşmaktır. Böylece hareket edilirse, çok partili demokratik yaşama geçişimizden bu yana, giderek şiddetlenen tartışma ve uygulamaları, bir bakıma sona erdirmenin mümkün olabileceği görüşündeyiz. Çekişmelerin çoğunun belirginsizlikten kaynaklandığını sanıyoruz.

21. yüzyılda da sürüp gitmesi olası anlamsız ve yararsız saplantıları böylece giderir ve tartışma düzeyini aşan mücadele ve ihlalleri belki de bir sonuca bağlayabilir, Atatürk ilkelerine bağlı Cumhuriyeti bu faydasız ve verimsiz tartışmaların dışına çıkartabiliriz. Ayrıca sonuca ulaşmanın bugün artık zor olmadığını düşünüyoruz; şöyle ki:

Din, vicdan ve kanaat özgürlüğü konusunda hukuk ala-

nında ortaya konulmuş ve milletlerarası sözleşmelerde yer almış ölçütler, uygar ülkelerin ortaklaşa benimsedikleri kavramlar ve ilkeler var. Böylece, bu alanda demokrat ülkeleri kapsayan evrensel bir hukukun, hiç değilse kavramların oluştuğu söylenebilecektir; bunların esasta Hıristiyan dinine göre gerçekleştirilmiş bulundukları da gözden uzak tutulmamalıdır. (4 No.lu paragrafa bk.)

Bunlardan en önemlileri Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 9. maddesinde yer almakta ve Avrupa İnsan Hakları Yargısının kararlarında geliştirilip açıklanıp yorumlanarak evrensel kabule ulaşmış gibi gözükmektedir. Bu ilkeler üzerinde uyum sağlanır, sözleşme ve mahkemenin ayrıca kabul ettiği takdir payını Türkiye alanının zorunlu koşullarına göre kullanacak olursak, kavram kargaşasından kurtulacağımızı düşünüyoruz. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) değişik kararlarında belirttiği gibi düşünce, din ve vicdan özgürlüğü demokratik toplumun yerleşmiş temel ilkelerinden birisini oluşturmakla kalmamakta ve fakat dini boyutu yönünden insanların en esaslı ayniyet öğelerini, hayat telakkilerini, toplumların çoğulcu karakterini belirtmekte, yaşamsal önem taşıyan aşamaların nirengi noktasını ortaya koymaktadır. Bu itibarla, bu birinci kısımda evrensel hukuk bakımından din, vicdan ve kanaat özgürlüğünü açıklayacağız.

Din özgürlüğü bakımından dinin tanımı

2– Dünya ülkelerinin çoğunda olduğu gibi Türkiye'de de din, vicdan ve kanaat özgürlüğünü güvence altına alan, düzenleyen ve özgürlüğün varlığını sürdürebilmesi için gerekli müspet hukuk kuralları vardır. Müspet hukuka ilişkin bu kurallar, kısmen de olsa, ülkelerine özgüdür. Nitekim söz konusu kurallardan bazıları da bize özgüdür

Bir bütüne, sisteme (yani dine) ve özgürlüğe ilişkin ilke-

ler, kurallar var olunca hukuki güvence bakımından en esaslı araç, o bütünün hukukun temel yapı öğelerine göre tanımının yapılmasıdır. Ancak, aslında temel bir sosyolojik filozofik, etnolojik kavram oluşturan dinin[1] bizim bildiğimiz kadarıyla hukukta tanımına girişilmemiştir. Hiçbir hukuk sisteminde de böyle bir tanım yapılmasına teşebbüs olunmamıştır Bu durum hukuken himaye gören dinin kendisinin neden ibaret bulunduğu konusunu ortaya çıkarmaktadır. Aynı problem belki de, mezhepler bakımından daha da önemli olarak vardır. Tanım güçlüğünün uygulamada güçlükler çıkardığı ayrıca bilinmektedir.

Din-Devlet ilişkisi

3– 20. yüzyılın sonunda, geçen yüzyıllarda geçirilen çok uzun mücadelelerin bir zaferi olarak hukukun korunması altına giren dinin, nitelikleri, içeriği ve özgürlüğünün koşulları belirlenmiştir İnsan tarihinde dinin var olan sosyal süreçlerden hiçbirisinin ulaşamayacağı ölçüde bireyleri kavramış, onları etkisi altına almış bulunması nedeniyle daima bir din-devlet ilişkisi var olmuştur. Bugün de demokratik düzende laikliğin egemen olmasına ve alanı çok daralmış bulunmasına karşın belirli bir ölçüde bu ilişki yine de varlığını sürdürmektedir; sürdürecektir. Din ve devleti tümüyle birbirinden ayırdıklarını iddia eden laik ülkelerde dolaylı da olsa bir kısım ilişkilerin var olduğu bilinmektedir

---

1) Sulhi Dönmezer, Toplumbilim, 12. bası, 1999. Aslında din sözcüğünün genel olarak kabul edilmiş bir tanımı yoktur. Filozoflar, toplumbilimciler, psikologlar, din âlimleri ve diğer uzmanlık sahipleri kendi maksat ve yöntemleri doğrultusunda tanımlar yapmaktadırlar. "Efradını cami" bir tanım vermek olanaklı bulunmasa da, genel olarak ibadet, ayin, kutsallıklar, ruhun varlığına inanç, doğa üstü ilham ve vahilerin kabulü, kurtuluş peşinde koşma bir dini belirlemektedir.

İktidarların dine karşı tutumları

4– İktidarların dine karşı tutumları tarihen ve günümüzde dört ayrı tipte saptanabiliyor:[2]

Siyasi iktidar ile dini iktidarın birbiri içine girmesi: Adeta kaynaşan devlet ve din olgusunda din sosyal dayanışmanın en başta gelen aracını oluşturmaktadır: Günümüzün bir kısım İslam ülkeleri, İran, Suudi Arabistan, Libya ve diğerleri gibi. Osmanlı İmparatorluğu'ndan ayrılarak bağımsızlık mücadelesi veren Yunanistan'da ve hatta bugün istiklal peşindeki Çeçenistan'da da aynı durumun var olduğu söylenebilecektir. Hıristiyan ülkelerinin bazılarında geçen yüzyıllarda Katolik ve Protestanlara karşı yöneltilen soykırımların nedeni de söz konusu dayanışmayı korumak olmuştur. İslam ülkelerinde de mezheplerin birbirlerini kırmaları bizce bu nedenledir. Yavuz Sultan Selim'in İran'a giderken gerçekleştirdiği eylemler bu olguya dayanmıyor mu? Temel amaç, o dönemlerde toplumsal dayanışmanın tek dayanağı olan din birliğini korumaktır.

Birlik olgusu: Dinin hatta milletlerarası nitelikte bir birleşme içine girmesidir; örneğin Roma Katolik Kilisesi gibi. Oluşturulan birliğe Concordat denilmektedir. Hilafet de bir bakıma böyle değerlendirilebilir.

Birlik üç biçimde ortaya çıkmaktadır:

Bir devlet dininin kabul edilmesi: Devlet bu tipte nüfusun büyük çoğunluğunun sahibi bulunduğu dine birtakım imtiyazlar bahşederken bunun karşılığı olarak da dini kurumların idaresine müdahale etmektedir. Bu tipin batıda yaşayan örneğini 27 Ağustos 1953'te İspanyol devleti ile kilise arasında aktolunan Concordat vermiştir.

---

2) Bu konuda temel kaynak Jean Roche-Andre Pouille, Libertes Publisques, 12. edit, s.131 ve son.

Fransızca Confessionalisme denilen, bir devlet dini olarak kabul edilmemiş bulunmakla beraber, belirli bir dine sosyal hayatın birçok alanında üstün rol tanınması, devletin bir veya müteaddit dini tanıması ve onlarla ilişkilerini örgütlemesidir. Örgütleme maddi yardımlar, dinen kutsal günlerin tanınmış olması gibi; İsrail devletinde Musevilik bu durumdadır.

Tanıma bayram olarak bazı günlerin kabulü ve benzerleri gibi şekiller alabilir.

Devletin dinden ayrılarak tam tarafsız kalması: Bu biçimdeki ayrılma üç görünüm alabiliyor:

a) Tam tarafsız olarak ayrılma: Devletin bütün dinleri eşit olarak kabul etmesidir. Karakteristik misali Amerika Birleşik Devletleri'dir.

b) Düşmanca ayrılma: Bu tipte devletin asıl ülküsü 'ateizm'dir; eski Sovyetler Birliği'nde olduğu gibi. Bu şekil ayrılmada devletin belirli dinlerin faaliyetlerine son vermesi de söz konusu olabilmektedir.

c) Hoşgörülü (âlicenap) ayrılma: Devletin dini otoriteler ile nazikâne ilişkiler sürdürmesi; bugünün Fransa'sı gibi.

Günümüzün batı toplumlarında ve Kuzey Amerika ülkelerinde, biraz aşağıda analizine girişeceğimiz vicdan, kanaat ve din özgürlüğü ve bunun gereği ve sonucu olarak, laiklik ilkesi yerleşmiş bulunmakla beraber, devlet ve din ilişkisi bakımından, yukarıdaki tipler, esaslı biçimde değişikliklere uğramış olsalar da varlıklarını sürdürebiliyorlar.

Bu girişten ve ilk bilgilerden sonra din ve kanaat özgürlüğünün analizine girişebiliriz: Aslında din ve kanaat özgürlüğünü birey ve devlet bakımından ayrı ayrı ele almak uygun olacaktır. Devlet bakımından duruma, esas itibariyle, yukarda 3 numaralı paragrafta değinmiş bulunuyoruz. Ancak bu konuyu biraz daha açmak yerinde olabilir.

Devlet bakımından din, vicdan ve kanaat özgürlüğü

5– Din, vicdan ve kanaat özgürlüğü devlet bakımından şu hususları içermektedir:

a) Devlet insanlar üzerinde, birey veya grup olarak bir vicdan, kanaat baskısı kuramaz; özellikle ferdin vicdani kararlarını etkilemeye girişemez.

b) Bireyin vicdani kararlarına yarar veya zarar bağlayamaz.

c) Ancak vicdani karar, kanaat kavramını iyi belirlemelidir: *J.A. Frowen*, İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 9. maddesi üzerine yazdığı bir makalesinde "temel kategoriler bağlamında (temel insan haklarına ilişkin) alınan karar bir vicdani karar olabilir" diyor; böylece sırf siyasi olan veya maksada uygunluk kararları bu tanımın dışında kalmaktadır. Sözgelimi Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi dini kanaatleri itibariyle adam öldürmeyi ve bu sebeple askerlik hizmetini reddedenlerin (objecteur de conscience), bu hizmet yerine kendilerine yüklenen diğer mükellefiyetleri de yerine getirmeyeceklerini beyan etmeleri dolayısıyle cezalandırılmalarını meşru saymıştır.

d) Bu nedenlerle mahkûmların, kendilerini siyasi anlamda savaşçı sayarak cezaevleri kuralları dışına çıkma çabaları, mecburi oy verme kuralının ihlal edilmesi, motosiklet kullanırken dini nedenle kaskın giyilmemesi, din ve mezheplere vergi ödememe hallerinde kişilerin cezalandırılmaları vicdan ve kanaat üzerinde baskı oluşturmaz.

e) Devlet ne din yaratabilir ve ne de bir dini men'edebilir.

f) Din özgürlüğüne sahip bir toplumda otoriteye dayanılarak reform yapılamaz; devlet ise bunu hiç yapamaz. Ancak insan ilişkilerini düzenleyen bütün kurallar için ge-

çerli olduğu üzere, insanların dini kanaatlerine ilişkin problemler çıktıkça bunların çözümü yorum yoluyla ve içtihatlarla gerçekleştirilebilir; içtihat tesisi ise mutlaka kuralların yorumlanmalarını zorunlu kılar. Ortaya çıkan yeni problemlere çözüm getirmek üzere içtihat kurmak reform değildir. Reform, güç, kuvvet ve otoriteye dayanmak suretiyle ve yaptırımlarla destekleyerek gerçekleştirilen veya insanların böylece uymaya mecbur tutuldukları değişmelerdir. Din, niteliği gereği bu nevi metotlarla gerçekleştirilen değişmelere konu olamaz. Bu nedenle içtihat kapısını kapatmak kadar dinin etkinliğini azaltacak bir tutumun tasavvuru olanaksızdır.

Birey bakmıından din ve kanaat özgürlüğü

6– Türkiye, Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyi düzeyinde temel insan hak ve özgürlükleri konusunda meydana getirilmiş olan milletlerarası sözleşmeleri kabul etmiş ve bunları iç hukukunun, mahkemelerce uygulanması zorunlu parçaları haline getirmiştir. Yargıtay kararları da bu hususu vurgulamaktadır. Bu sözleşmeler arasında Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) özel bir önemi vardır. Zira bu sözleşmenin, devletler bakımından kendilerine uyulmasını zorlayıcı yaptırımı mevcuttur; ayrıca devlet aleyhine hükmedilen tazminat kararları dışında şimdi, mahkemece verilen kararların iç hukuk bakımından kesinleşmiş mahkeme kararlarına karşı yargılamanın yenilenmesi nedeni olması hususunda çalışmalar da yapılmaktadır. Söz konusu sözleşme hükümlerinin böylece, Anayasa hükümlerini aşan önem taşıdığını ve uygulamada bu suretle telakki edilmesi gerektiğini açıklamalıyız. Bu itibarla din, vicdan ve kanaat özgürlüğünün evrensel hukuki yapısını, AİHS hükümleri itibariyle açıklayacak olursak, Türk müspet hukuku yönünden bu özgürlüğün ve buna bağlı hakların temel özelliklerini de

yansıtmış bulunacağımızı söyleyebiliriz.[3] Ama asıl konumuz itibariyle, Avrupa Konseyi'ne dahil bütün ülkeleri de kapsayan bu hükümlerin evrensel hukuku yansıttığı esasen kuşkusuzdur. Şimdi sözleşmenin 9. maddesini nakledelim:

1. Her şahıs düşünce, vicdan ve din hürriyetine sahiptir. Bu hak, din veya kanaat değiştirme hürriyetini ve alenen veya hususi tarzda ibadet ve ayin veya öğretimini yapmak suretiyle tek başına veya toplu olarak dinini veya kanaatini izhar eylemek hürriyetini tazammun eder.

2. Din veya kanaatları izhar etmek hürriyeti demokratik bir cemiyette ancak amme güvenliğinin, amme nizamının, genel sağlığın veya umumi ahlakın, yahut başkalarının hak ve hürriyetlerinin korunması için zaruri olan tedbirlerle ve kanunla tahdit edilebilir.[4]

Dikkat edilsin ki, sözleşmenin 9. maddesi, düşünce, vicdan ve din özgürlüklerini güvence altına alıyor ve bu değişik özgürlükleri birbirinden ayırıyor. Metin açık biçimde, kanaat ve dinini değiştirme hakkını da güvence altında bulunduruyor. Ayrıca dinini izhar, açıklama hakkı da koruma altındadır. Bunları sınırlandırma olanağı maddenin ikinci fıkrası çerçevesinde vardır.

Özetle kaydedelim ki, ikinci fıkraya göre sadece dinini veya kanaatlarını izhar edebilme hakkı sınırlandırma konusu olabilmektedir.

9. madde, 1. fıkrasında vicdan, kanaat ve din özgürlü-

---

3) AİHS'nin 9. maddesinin açıklamalarında, burada nakledilmesi uzun listeler oluşturabilecek sayıda Türk ve yabancı eserlerden yararlanılması mümkündür. Bunlardan özellikle önem taşıyan ve bizim de yararlandığımız üçünü zikretmekle yetiniyoruz: Jean Roche-Andre Pouille, Libertes Publiques, 12. bası, s. 131 ve son.; Louis-Edmond, Petitti-Emanuel Decaux-Pierre Henri İmbert, La Convention Europeenne des droit de l'homme, commentaire article par article, 1995, s.352 ve son.; Vincent Berger, Jurisp rudence de la Cour Europeenne des droit de l'homme, 5. bası., 1996; Sourrelle, la liberte religieuse devant la cour Europeenne des droit de l'homme, 1995.

4) Resmi metinde kullanılan Türkçedir.

ğünün unsurlarını oluşturan hakları göstermekte, ikinci fıkrasında ise sadece din veya kanaatları izhar hakkının hangi ölçülere göre sınırlandırılabileceğini göstermektedir. Bu ikinci fıkranın Türk müspet hukuku yönünden büyük önem taşıdığı açıktır.

7– 9. maddenin ilk fıkrasından anlaşılacağı üzere din özgürlüğü bireyler bakımından başlıca beş hakkı içermektedir; bunlar a) vicdan özgürlüğü yani inanmak veya inanmamak hakkı, b) din mezhep veya kanaatını değiştirme hakkı, c) ibadet ve ayin yapmak hakkı, d) inancını dışa vurarak uygun vasıtalarla açıklamak hakkı, e) dinini başkalarına nakletmek, öğretmek haklarıdır.

9. madde bu esaslar üzerinden din özgürlüğüne ilişkin ilkeleri göstermektedir. Avrupa ailesine dahil devletler bu ilkeleri esas almak suretiyle din özgürlüğünü düzenleyecekler, bunları müspet hukuk kurallarına bağlayacaklar ve böylece ideal evrensel hukuka katılmış olacaklardır. Hemen açıklayalım ki, sunduğumuz bu listede yer alan haklar, birbirlerinden kesin çizgilerle ayrılmış değildirler; tam tersine içiçedirler. Sözgelimi ibadet ve ayin hakkı, bazen zorunlu olarak izhar ve öğretmeyi içerecektir. Diğer haklar bakımından da durum aynıdır. Aslında izhar hakkının sınırlandırılmasına ilişkin ölçütler, dolayısıyle diğer hakları da kapsayabilirler.

Ayrıca şu hususu da kaydedelim ki, laiklik, din özgürlüğü ile bağımlı bir ilkeyi oluşturmaktadır. Anayasalar, kanunlar milletlerarası hukuk metinleri din özgürlüğünü hukukun içine alarak bir düzenlemeye tâbi tuttukları halde laiklik bakımından aynı yöntemi uygulamamaktadırlar. Türk Anayasası'nda laiklik, devletin değişmez niteliği olarak ifade edilmekte ancak içeriğini hukuk düzeni göstermemektedir. Bizce buna gerek de yoktur; din özgürlüğünü oluşturan haklar ve bunların içerikleri, menfi yönden laikliğin unsurlarını da belirlemiş olmaktadır.

Aşağıdaki bahislerde AİHS hükümlerini ve AİHM kararlarını ele almak suretiyle söz konusu ilkeleri, bu özgürlüğü sınırlama ölçülerini belirlemeye çalışacak, sonra konuyu ikinci bir bölümde Türk müspet hukuku bakımından ele alıp değerlendirmeler yapacağız.

a) İnanmak veya inanmamak hakkı

8– Yukarda din kavramının sosyolojik karakterine işaret etmiş ve dine ait bir hukuki tanımın mevcut bulunmadığını açıklamıştık. İnanmak veya inanmamak hakkı, elbette ki, belirli bir din veya dinler bakımından söz konusu olacaktır. O halde neyin din olduğunu bilmek gerekir. Din özgürlüğü, aşağıda açıklanacağı üzere devletin birtakım yükümler altına girmesini, bazı hususları yerine getirmesini gerektiriyor. Önce tartışılacak sorun, devletin hangi dinler bakımından bu yükümleri yerine getirmeyle bağlı olduğudur. Kaldı ki, zamanla yeni dini mezhepler ortaya çıkmakta ve bunların kurucuları etraflarında cemaatler de oluşturabilmektedirler. 9. maddede söz konusu olanlar, elbette ki, Budizm, Musevilik, Hıristiyanlık, Müslümanlık gibi büyük dinlerden ibaret değildir.

Bu konu, ceza kanunlarında dini, ibadetleri koruyan yaptırımların uygulanması bakımından öteden beri gündeme gelmiş ve hatta bizim ceza kanunumuzda bir zamanlar "devletçe tanınan bir dini" tahkir terimi kullanılmıştı. Konu Avrupa İnsan Hakları Komisyonu (AİHK) önüne bir olay dolayısıyle gelmiştir: Bir mahkûm, dinini Wicca olarak bildirip bunun cezaevi kayıtlarına böylece geçirilmesini istemiş ve idare Wicca'yı din saymayarak tescil etmeyince mahkûm Strasbourg Mahkemesi'ne başvurmuştur; olayda 9. maddeyi ihlal niteliği görülmemiştir.

9. madde bağlamında bir inanç sisteminin din olarak kabulü için en azından kimliğinin öteden beri belli (identifiable) olması şartı aranmalıdır.

Din ve kanaat özgürlüğünü belirten 9. maddenin ilk fıkrası yönünden özgürlük, dini inkâr edenleri, din veya mezheplerini değiştirmek isteyenleri, dini tanımayanları, şüphe edenleri ve ilgisizleri de himayesi altında bulundurmaktadır Elbette ki, 9. maddenin 2. fıkrasında yer alan sınırlandırma ölçütleri saklıdır.

İnanmak veya inanmamak hakkı ile toplumun çoğulcu karakterinin oluşması arasında çok sıkı bir ilişki bulunduğuna işaret edelim. Özgürlüğün tesis ettiği bu hak, laiklik ilkesi ile de son derecede sıkı bir ilişki içerisindedir. Zira inanmak veya inanmamak hakkının fiilen var olması, devletin kişiler üzerinde bir vicdan baskısı kuramamasına bağlıdır. Bunun için kişiler bakımından bir dini inanç veya kanaata bağlanma, onlara veya mensup oldukları din, mezhep veya cemaate herhangi bir yarar veya zarar nedeni olmamalıdır.[5]

"Hoffmann'a karşı Avusturya" davasında AİHM bu hususu güzel biçimde açıklıyor: Bu olayda, Yehova Şahitleri dinine mensup olan bir annenin kocasından boşanması üzerine çocuğun velayeti anneye verilmişti. Karara karşı

5) Bazı ülkeler laiklik ilkesini çok güçlü olarak yerleştirmek amacı ile, bu ilke gereği olarak devletin neler yapıp yapamayacağını kanunlarında belirtmektedirler. Sözgelimi 9 Aralık 1905 tarihli Fransız Kanunu 2. maddesinde "Cumhuriyet hiçbir dini tanıyamaz; herhangi bir din dolayısıyla ödeme yapamaz veya sübvansiyonda bulunamaz" demektedir. İlke olarak kamu tüzel kişileri ne kiliselerin ve ne de camilerin inşasını finanse edemezler. Aynı hukuk sistemi içerisinde dine yapılacak sübvansiyonlar yasaklanmakla beraber kamu yararına olan bir esere sübvansiyon yapılabileceği kabul edilmekte ve büyük katedrallerin yapımını devlet üstlenmektedir. 1905 Kanunu devletin kiliselerin idaresine müdahale edememesi esasını getirmekle beraber, bu konuda ılımlı bir çözüm tercih edilmekte ve kilise papazlarının tayini hususunda Fransız hükümeti ile Roma arasında resmiyet dışı istişarelerde bulunulmaktadır. 1905'te Roma ile olan ihtilaflar nedeniyle devlete intikal etmiş bulunan kilise binaları dini hizmet verilmesi için kiralanmaktadır. Kanun kamu tüzel kişilerini din ile ilgili binalara bakma yükümü altına sokmamış bulunmakla beraber mahkeme içtihatları kamu hizmetlerinin verdiği zararlar teorisi ile bu hususa bir düzen getirmekte ve devlet katedrallerin restorasyonu için önemli mali çabalarda bulunmaktadır. →

başvurulması üzerine Avusturya Âli Mahkemesi kararı şu gerekçe ile hukukun ihlali olarak tanımlamıştı: Katolik olan çocukların eğitimi hakkındaki kanunun hükümleri ihlal edilmiştir. Bu karardan sonra artık Yehova Şahitlerine mensup olan hiç kimse ihtilaf halinde çocuğunun velayetini alamayacak idi. Âli Mahkeme böyle karar verirken, çocuğun dini bir azınlığa bağlı kalmasının onun bakımından getireceği sakıncaları ve kan nakline izin vermeyen bir dinin çocuk bakımından ortaya çıkaracağı tehditleri öngörmüş bulunuyordu. Komisyon ve mahkeme bu çözümü ayırımcı yani eşitliğe aykırı bulmuş ve dini sebeplerle ayırımcı bir karar verilmesine 9. maddenin engel olduğunu ifade etmiştir. AİHM'ne göre Yehova Şahitleri Avusturya'da tamamiyle kanuna uygun bir cemaat oluşturduğuna göre, kullanılan vasıtalarla hedeflenen araç arasında makul bir orantılılığın varlığı sonucu kabul edilemez.

AİHK'nun bir kararında belirttiği gibi, 9. madde kişinin inancının kendisini mecbur kılması nedeniyle, kamusal alanda bu inancına bağlı davranış, tavır ve hareketlerde bulunabilmesini "daima" güvence altında tutmakta değildir: Bir kimse, sözgelimi din veya mezhebinin inançları nedeniyle genel düzenin getirdiği vergi yükümünden ayrık tutulmasını isteyemez; üniversitelerde eğitime katılma, yetkililerce bir kısım kurallara bağlanmış ise, dini kanaatları itiba-

---

Fransa böylece laiklik ilkesi karşısında din saliklerinin ihtiyaçlarını gideren çözüm yollarını bulmaya çalışmıştır. Bu husus, öteden beri açıkladığımız gibi laiklik ilkesinin, ülke koşullarına göre milli karakter alabildiğini göstermektedir. Ancak Fransa'nın Katoliklikten sonra ikinci büyük dinini oluşturan Müslümanlık bakımından çözülmesi zor problemlerle karşı karşıya bulunduğu ifade edilmektedir. Halen Fransa'da bin cami ve altı yüz dini dernek vardır. Müslümanlar, kamu iktidarlarınca bazı hürriyet ve haklardan yararlandırılmakta ve örneğin umumi kantinlerde besinler bakımından dini yasaklara saygı gösterilmekte ise de İslam dini olarak bir hukuki statü yoktur. Bir yazar Müslümanların mezheplere göre çok bölünmüş olduklarını ifade ederek "Müslüman cemaatlerin problemlerini çözmek zor, hatta imkânsız gözüküyor" demektedir.

riyle kendisinin bu kurallara tâbi tutulmamasını, bu kurallara uymama hakkını talep edemez. Çocuk aldırmaya, dini kanaatı nedeniyle muhalif olan kişi, sosyal güvenlik sisteminin çocuk aldırmaları da finanse etmesi nedeniyle prim ödemeyi reddedemez. Dini kanaatı nedeniyle insan öldürmeye veya insanlara zarar vermeye muhalif olan kişiler (dini kanaatları nedeniyle askerlik hizmetini reddedenler) kendilerine önerilen gayrımuharip hizmetleri reddedemezler; kaldı ki AİHS'nin 4. maddesinin 3. fıkrası bu hususu ayrıca düzenlemiş bulunmaktadır. Bu hakkın veya ilkenin doğal bir sonucu da şudur: Devlet nasıl insanların vicdan özgürlükleri üzerinde baskı kuramazsa, din hizmetlileri de siyasi konularda baskı kuramazlar.

Bireyin inanmak veya inanmamak hakkı bu konuda devlet sadece pasif davranacak olursa, yeterli derecede himaye görmüş olmaz. Devlet otoritesi söz konusu inançları hukuka aykırı yollarla etkilemek isteyenlere karşı gerekli yaptırımları uygulamalıdır. Aksi takdirde 9. madde çoğulcu bir toplumda dinlerin birlikte varlıklarını sürdürebilmelerini sağlayacak bir hoşgörü güvencesi olmak işlevini yerine getiremez. Devlet, dini barışı korumalı ve kurtarmalıdır. Bu nedenle birey hatta dini cemaat, din özgürlüğünü talep etmek hakkına sahiptir.

b) Din, mezhep veya kanaatı değiştirme hakkı

9– Din veya kanaatları değiştirme hakkının AİHS'nin 9. maddesinin ilk fıkrasında bu hak din veya kanaat değiştirme hürriyetini... tazammun eder" denilmesi suretiyle din ve kanaat özgürlüğünün tabii bir sonucu olarak belirtiliyor. Bu hususu AİHM, Kokkinakis olayında açık seçik olarak ifade etmiştir.

Din ve kanaati değiştirmek özgürlüğüne Anayasaların çoğunda açık olarak yer verilmemiştir. Gerçekten de bazı

ülkelerde bu hakkı kısmen de olsa ortadan kaldırmış hükümlere rastlanabiliyor: Sözgelimi İsveç'te 1950 yılına kadar diğer bir Hıristiyan cemaatinin üyesi olmadan devlet kilisesini terk etmek yasaklanmıştı. AİHS nedeniyle bu kurallar yürürlükten kaldırılmıştır. Yine bir kiliseyi terk etmeden, kiliseye vergi ödememek hakkının 9. maddenin himayesi altında bulunmadığı da kabul edilmektedir. Fransa'da kamusal eğitim kurumlarında ilk ve orta eğitimde bulunan çocuklara karşı dinden çıkma, başka bir dine geçme propagandası yapanlar hakkında idari yaptırımların uygulanması yoluna gidilmektedir

Bu konuda Yunanistan mevzuatına ilişkin Kokkinakis kararı çok dikkati çekicidir:

10– Yunanistan'a karşı Kokkinakis davasında Yehova Şahitlerine mensup bir kişi, bazı kimseleri dinlerini değiştirmeye teşvikten dolayı Yunan mahkemesince mahkûm edilmiş ve bu karar nedeniyle AİHM'ne başvurmuştu.[6] Olayda Yunan tâbiyetinde bulunan emekli bir iş adamı Ortodoks dinini terk ederek Yehova Şahidi olmuş ve Yunan vatandaşlarını dinden çıkarmak için Yehova Şahitliğine geçmeye teşvikten dolayı altmış defa yakalanmış ve hapis cezalarına mahkûm edilmişti. AİHM'nin kararına esas teşkil eden olay kısaca Girit adasında Ortodoks Hıristiyan bayan Kyriakaki ile giriştiği bir tartışmada adı geçenin Yehova Şahitliğini kabul etmesini sağlamak üzere müteaddit kitaplardan sahifeler okuması ve ona bazı kitaplar vermiş bulunması idi.

AİHM kararında şöyle diyor: "Osmanlı işgali altında yaklaşık dört yüz yıl süresince Yunan dil ve kültürünün muhafazasında sembol rolü oynayan İsa'nın Doğu Ortodoks ki-

---

6) Rigaux, L'incrimination du proselytisme face a la lberte d'expression 1994, s.144-150.

lisesi, Yunan milletinin kurtuluşu için yapılan mücadelelere o suretle aktif olarak katılmıştır ki, bu nedenle Yunanlılık ile Ortodoksluk arasında belirli bir ayniyet mevcut bulunmaktadır. Birbirini izleyen Anayasalar söz konusu kiliseye hâkim bir karakter atfetmişlerdir. Nüfusun çok büyük çoğunluğunu temsil eden bu din hukuken ve fiilen bizatihi devlet dinini temsil etmekte ve ayrıca eğitimsel ve idari nitelikte birçok işlevi yerine getirmektedir. 1844, 1864, 1911 ve 1952 Anayasaları "hâkim dine karşı dinden çıkma ve diğer müdahaleleri" yasaklamaktadırlar. 1975 Anayasası dinden çıkmayı bu kere genel olarak menetmektedir: Bu yasak "tanınmış bütün dinleri" kapsar hale getirilmiştir; yani yasak dogmaları uydurma olmayan ve dönmeleri gizli girişimde bulunmaya zorlamayan bütün dinler bakımından geçerli hale getirilmiştir.

AİHM bir kere Yunan kanununu inceliyor: Mahkemeye göre abartılı bir katılığa neden olmamak ve hal ve koşullardaki değişikliklere uyum yapabilmek amacı ile kanunların çoğu az veya çok müphem formüller kullanmakta ve bunların yorumu uygulamalarla şekillenmektedir. Bu nedenle Yunan kanununun 4. maddesi mahkeme kararlarıyla ikmal edilmiştir ve yayımlanan bu kararlara ulaşmak mümkündür. İhlali suç haline getirilen bu tedbir 9. maddenin ikinci fıkrası açısından meşru bir amacı izlemektedir. (9. maddenin ikinci fıkrasında yer alan "başkalarının hak ve hüriyetlerini himaye").

Demokratik bir toplumda zorunluluk koşuluna gelince, Hıristiyanlığa tanık olmak ile dinden çıkarmaya teşvikin kötüye kullanılmasını birbirinden ayırmalıdır. Bunlardan birincisi gerçek bir Hıristiyanlaştırmayı karşılar. İkincisi ise başkalarının düşünce, vicdan ve dinlerine karşı gösterilmesi gerekli saygı borcu ile bağdaşmayan bir çürütme veya tağyiri (şeklini kötüye bozmayı) temsil eder. Dinden çıkma ko-

nusunda kanun koyucu tarafından kabul edilmiş ölçütler, sadece kötüye kullanılmış bir dinden çıkarma, engelleme ölçüsü içersinde kabule şayan sayılmalıdır. Bu olayda kötüye kullanılan dinden çıkarmanın ne zaman oluşacağını soyut olarak belirlemeye gerek yoktur.[7]

AİHM'ne göre Yunan yargı mercileri bu kararlarında kanunun 4. maddesindeki sözcükleri tekrarlamakla yetinmişler ve davacının hangi hareketlerde bulunarak ne gibi kötüye kullanılmış vasıtalarla yakınını iknaya çalıştığını yeterli derecede belirtmemişlerdir. Bu nedenle Kokkinaki'nin mahkûmiyetinin hâkim bir sosyal ihtiyacı karşıladığı belirlenmemiştir. Böylece altı oya karşı üç oyla 9. maddenin ihlal edildiğine karar verilmiştir.

İncelediğimiz konu itibariyle, bu karardan din, mezhep veya kanaatı değiştirme hakkına ilişkin çıkarılan sonuçlar şunlardır:

1. Birey için din, mezhep veya kanaatını değiştirmek özgürlüğü mutlaktır; hiçbir suretle sınırlandırılamaz.

2. Bireyin din, mezhep veya kanaatını değiştirmesi için yapılacak propaganda ise kötüye kullanılmış araçlarla gerçekleştirilmediği takdirde meşrudur. Ancak devletler kötüye kullanılmış dinden çıkarma çabalarını yasaklayabilirler.

---

7) Aslında pekâlâ gerek olduğu açıktır. Bu husustaki ölçütlerin gösterilmemesi 9. maddenin korumak istediği değerleri elbetteki tehlikeye sokabilecektir.
Mahkemenin bu kararında suçta ve cezada yasallık ilkesi bakımından da dikkati çekici bir gerekçe yer almaktadır. Bilindiği üzere suçta yasallık, kanunda yer alan suç tariflerindeki unsurların belirgin, tereddüde neden olmayacak surette açık biçimde kaleme alınmalarını gerektirmektedir. Suç kanunda açık biçimde tanımlanmış olmalıdır. Mahkemeye göre ise, olayda davacı 4. maddenin mahkemeler tarafından yapılmış yorumları vasıtasıyla ihtiyaç halinde 4. maddeye göre ne gibi hareketlerin sorumluluğunu gerektireceğini tayin edebilirdi. Bu itibarla 7. maddenin ihlali söz konusu değildir.
Kararın bu kısmı, kanaatimizce, suçta yasallık ilkesi itibariyle çok önem taşımaktadır. Buna göre bir hüküm başlangıçta sözleşmenin 7. maddesine aykırı olsa da, uygulamada belirlenen yorumların getirdiği açıklamalar dolayısıyle, yasallık kuralına aykırı sayılmayacaktır. Bu görüş, elbette ki, eleştiriye açıktır.

3. AİHM dinden çıkarma vasıtasının ne zaman kötüye kullanılmış sayılacağını belirleme yönünden devletler için geniş bir takdir payı bırakmıştır. Bizce de Ceza Kanunu, kişilerin saflığından yararlanarak istismarı, bu bakımdan hassas durumda olan kişileri himaye etmeyi ve kişilerin cebir kullanılmasından caydırılmasını sağlayan hükümleri getirebilir

c) İbadet veya ayin yapmak hakkı

11– Din ve vicdan özgürlüğünün kapsadığı önemli bir hak, bir dinin umumen kabul edilmiş ibadet şekillerini gerçekleştirmek ve ayinlerini yapmak veya bunlara katılmak yetkisidir.

Din özgürlüğü, aslında bir iç hürriyettir; insanın içinde yer almaktadır. Bu itibarla bir kimsenin kendi özel hayatı çerçevesinde dinin ibadet ve ayinlerini yerine getirmesi hakkı mutlaktır ve hiçbir sınırlandırmaya tâbi tutulamaz. İbadet ve ayinlerin serbestliği temel ilkedir.

Dini binalar içerisinde ibadetin yerine getirilmesi ve ayinlerin icrası, din görevlisinin gözetimi altında, serbesttir. Bu binalar içerisinde aynı müsaade çerçevesinde ayinler de yapılabilir. Bunların nizamını ve din kuralları çerçevesinde cereyanını sağlamak din görevlisinin işlevleri içindedir. Ancak bu görevliler, polis gücünün kullanılması gerektiği hallerde, yerel kolluktan yardım isteminde bulunacaklardır.

Bu nedenle, dünyanın hemen bütün ceza kanunlarında ibadetlerin ve ayinlerin düzenini bozanlar hakkında ceza yaptırımları öngörülmüştür.

Devletin, bireyin ve cemaatlerin ibadet ve ayinlerini barış ve sükûn içerisinde icra edebilmelerini sağlaması din özgürlüğünün zorunlu şartıdır. AİHK, devletin din hürriyeti-

ni pozitif biçimde himaye etmek yükümü altında olduğunu kabul etmiş gibi gözükmektedir.[8]

Binalar dışındaki dini ayinler, özellikle Hıristiyanlık bakımından söz konusu olmaktadır. Yabancı ülkelerde yollar üzerindeki dini ayin ve yürüyüşler, kamu düzenini sağlamak üzere getirilmiş kanun emirleri saklı kalmak koşuluyla icra edilebilmektedir.

d) İnancını dışa vurarak uygun vasıtalarla açıklamak hakkı

12– 9. madde ilk fıkrasında, değişik şekillerde olmak üzere din ve kanaatını izhar edebilme hakkını teminat altına almıştır. İzhar bireysel veya kolektif olarak yapılabilir; aleni veya gizli olabilir. Ancak böylece tezahüratta bulunmak hakkı 9. maddenin ikinci fıkrasında yer alan kavramlara dayanmak suretiyle ve kanun koyucu tarafından sınırlandırılabilir.

Bu konu Türkiye'de ve batı ülkelerinde söz konusu oluyor: Bir kere kamu hizmetinde bulunanların, görevlerinin icrası sırasında din veya mezhep bağlılıklarını belirten işaretleri taşımaları ve her türlü gösterişçi tezahüratta bulunmaları laiklik ilkesiyle bağdaşmamaktadır.

Batı ülkelerinde ve ülkemizde din özgürlüğünün sağladığı bu hak, öğrencilerin İslami bakımdan örtünme hususundaki ısrarları nedeniyle, çok şiddetli polemiklerin yapılmasına yol açmıştır. Fransız Danıştayının bu husustaki kararlarına rağmen tabir yerinde ise kavga sürüp gitmektedir.

---

8) İsveç'teki Scientologie Kilisesine ilişkin bir istem dolayısıyle bu hususta komisyonca karar verilmiştir. Bu kilisenin muhatabı olduğu hakaretler nedeniyle kendisini savunma olanağına sahip olmaması karşısında savcının şikâyette bulunması gerektiği açıklanmıştır. Çoğulcu bir toplumda dinler bakımından 9. madde dini bir hoşgörü güvencesi gibi görülmelidir; devletin iç barışı koruma yükümünü böylece yerine getirebilir.

Hürriyet gazetesinin 22 Ekim 1999 sayılı nüshasında çıkan bir habere göre Fransız Danıştayı, son kararında, ilk ve orta dereceli okullarda türban takma konusunda 1992 yılında aldığı kararda değişiklik yapmış; beden eğitimi ve teknoloji derslerinde giyilecek kıyafet konusunda öğrencilerin, okul yöneticilerinin aldıkları kararlara uymak zorunda bulunduklarını vurgulamış, bu dersler dışındaki derslerde giyilecek kıyafet hakkında ise takdir hakkının okul yönetimlerine ait bulunduğunu saptamıştır. Bu kurallara uymayan öğrencilerin önce disiplin kurulları tarafından uyarılmalarına ve uymamakta ısrarları halinde okuldan atılabileceklerine keza karar verilmiştir. Böylece Danıştay 1992 yılında belirttiği görüşleri değiştirmiş olmaktadır.

AİHM'nin ve AİHK'nun kararları, daha çok, dini olmayan kanaatlar dolayısiyle verilmiştir.

Dinin yüklediği kabul edilen pozitif bir mükellefiyetin din özgürlüğünün gereği gibi telakki edilerek, kamu otoritesinin bunun yerine getirilmesini kabul etmesi gerekip gerekmediği komisyon önüne gelmiş ve bir Müslüman öğretmenin camiye namaza gitmek için belirli bir süre yükümlerinden arık tutulmasını istemek hakkına sahip bulunmadığına karar verilmiştir. Cezaevlerinde devletin mahkûmların dini ihtiyaçlarını karşılaması gerekmekle beraber, bedelini ödemeden belirli din kitaplarının kendilerine verilmesini istemeyecekleri de belirtilmiştir.

Komisyon, türban nedeniyle başvuran iki kız öğrencinin istemleri hakkında da karar vermiştir. Öğrenciler, diploma almak için başörtüsüz resim vermemeleri üzerine, kendilerine diploma verilmediğini açıklayarak bunun din ve vicdan özgürlüğüne aykırı

olduğunu öne sürmüşlerdir. Komisyon 5.3.1993 tarihli kararında "Sözleşme kamuya açık alanlarda, bir dinin veya inanışın emrettiği şekilde davranma hakkını da kişiye mutlak olarak tanıdığı şeklinde yorumlanamaz ve 9. maddenin birinci fıkrasındaki 'dini uygulamalar-dinine göre yaşama' terimi bir din veya inanç tarafından yönlendirilen veya zorunlu kılınan her eylem biçiminde anlaşılamaz," demiştir. Komisyon başka bir kararında "Laik bir üniversitede yüksek öğrenim yapmayı kabul ederken bir öğrenci üniversitenin bütün kurallarına uymayı kabul etmiştir. Bu kurallar öğrencilerin dini inançlarını yerine getirmelerini gerek yer gerekse şekil açısından bazı sınırlamalara tâbi tutabilir. Bu sınırlamanın amacı, değişik inançtaki öğrencilerin birarada bulunmalarını sağlamaya yöneliktir... Laik üniversiteler, öğrencilerin kılık kıyafetlerine ilişkin disiplin kuralları koyduğunda, bazı dini akımların öğrenimde kamu düzenini bozmamaları ve başkalarının inançlarını ihlal etmemeleri için, kurallarla sınırlamalar getirebilir" demektedir.[9]

a ve e paragraflarında belirtilen hakların sınırlandırılması

14– Yukardaki paragraflarda belirtilen hakların hukuk çerçevesinde düzenlenmesi, elbetteki, gereklidir. AİHS'nin 9. maddesinin ikinci fıkrası din özgürlüğünü oluşturan bu haklardan, sadece "din veya kanaatları izhar etmek hakkının" belirli ölçütlere göre ve yasal yolla sınırlandırılabileceğini belirtmiştir.

Bir kere şu hususa işaret edelim ki, AİHM ve AİHK, 9.

---

9) İstanbul Hukuk Fakültesi dekanlığının B.30, 2. İst. 0.6400.00 sayılı raporundan.

maddenin ikinci fıkrasının, çoğulcu bir toplumda değişik dinlerin birarada yaşayabilmelerini, muhtelif grupların yararlarının bağdaştırılmasını ve herkesin kanaatlarına saygıyı güvence altına almak üzere getirilmiş sınırlamalar olduğunu açıklamıştır. Ancak ikinci fıkra, aslında komisyon tarafından çok nadir hallerde uygulanmıştır.

Sınırlandırma ölçütleri "kamu güvenliği", "kamu düzeni" "genel sağlık", "umumi ahlak", "başkalarının hak ve hürriyetlerinin korunması"dır. Ancak bu ölçütlere dayanılarak yapılan sınırlandırma "demokratik bir toplumun" cevaz verdiği hallerde olacak ve mutlaka kanun ile belirlenecektir.

Bunlar da yeterli değildir: Uygulamada bu ölçütlere göre yapılan sınırlandırmanın "hâkim bir sosyal ihtiyacı" karşılaması veya gidermesi gereklidir. AİHM muhtelif kararlarında sınırlandırma hususundaki bu ölçütlerin saptanması ve uygulanmasında devletin bir takdir payı bulunduğunu da vurgulamaktadır. AİHM'nin kararlarına göre (özellikle Kokkinakis kararı) 9. maddenin ikinci fıkrasının belirlediği ölçüt ve koşulların delillerinin gerekçeleriyle gösterilmesi zorunludur; yoksa sadece kanundaki kelimelerin tekrarı ne delil ve ne de gerekçe olur.

Bu hususlar yukarda oldukça geniş biçimde özetlediğimiz Kokkinakis kararında açıklanmaktadır. (9-10. paragraflara bk.)

"Din ve kanaatları izhar hakkının" içeriğinin ne olduğu hususunda, hiç kuşkusuz mahkeme içtihatlarında belirli bir dalgalanma gözlemlenebiliyor. Tezahürün, izharın, açıklamanın ibadet ve ayinlerin icrası veya öğretim şekillerinde olduğu hallerde sorunun çözümünde bir güçlük yoktur. Fakat izharın, dine, mezhebe göre yaşamayı (pratique) bunlarla orantılı tavır ve hareketlerde bulunmayı içerdiği hallerde ortaya bazı sorunların çıkacağı çok açıktır.

J.A Frowen şu soruyu yansıtıyor. "Tezahür ile bir din veya kanaattan kaynaklanan tavır veya hareket arasında bir ayırım yapılmalı mıdır?" Bu soru bakımından ilk bir dönemde ayırım yapılmamış ve kanaat ve imandan kaynaklanan, bunların ilham ettiği değişik eylemler tezahür olarak işlem görmüştür. Sonradan daha dar davranılmış ve bir kanaat veya dinin ilham ettiği, belirlediği bütün eylemleri, dine, mezhebe göre yaşamanın kapsamadığı kabul edilmiştir. Bu maksatla tezahür yanında, dini mülahazalar kavramı ortaya çıkarılmıştır. Bu gelişme bazı yeni mezheplerin giriştikleri sapıcı sosyal tavır ve hareketlerin, dini mülahaza olarak kabulü ile, 9. maddenin himayesi dışına çıkarılmaları bakımından bizce yararlı olmuştur. Yukarda açıklanan (9-10 No.lu paragraflar) Kokkinakis kararında da yer aldığı üzere, bir dine yeniden geçilmesini kötüye kullanılan araçlarla telkin etmenin, devlet tarafından yasaklanabileceği kabul edilmiştir. Mahkemenin bu bakımdan uyguladığı ölçütün çok genel olduğunu ve devlete oldukça geniş bir takdir payı bıraktığını yukarda açıklamıştık.

İKİNCİ BÖLÜM

Türk Hukuk Düzeninde Din Özgürlüğü

Anayasadaki kaynaklar

15– Türkiye'de din ve vicdan özgürlüğünün hukuki düzeni itibariyle temel kaynakları Anayasa içerisinde yer almıştır: Din özgürlüğü ile ilgili olarak, başta Anayasa gelmek üzere mevzuatta yer alan hükümlerin temel amacı, din ile siyaset, devlet idaresi arasındaki ilişkiyi kesmek, dini bütün gerekleriyle birlikte Allah'la kul arasındaki ilişkilere tahsis etmek, dinin ahlakına ibadet ve ayinlerine saygıyı sağlamak, dinin gerek asli, gerekse saptırılmış ve fakat yerleşmiş gereklerini, devletin siyasi rejiminde, idarede etkili kılmayı engellemek, bütün hukuk sisteminin ortak amacıdır. Bu ortak amacın temel belirleyicisi ise laiklik olarak belirlenmektedir. Bunların tersi olan dolaylı veya dolaysız karşı devrimci çabalar irtica sayılmaktadır. Anayasa "din ve vicdan hürriyeti" başlıklı 24. maddesinde Türk vatandaşlarının bu temel özgürlüğünü belirlemektedir:

Anayasa'nın 24. maddesi: *"Herkes vicdan, dini inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir.*

14. madde hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ibadet, dini ayin ve törenler serbesttir.

Kimse, ibadete, dini ayin ve törenlere katılmayla, dini inanç ve kanaatlarını açıklamaya zorlanamaz; dini inanç ve kanatlarından dolayı kınanamaz ve suçlanamaz.

Din ve ahlak eğitim ve öğretimi devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Din kültürü ve ahlak öğretimi ilk ve orta öğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasında yer alır. Bunun dışındaki din eğitim ve öğretimi ancak, kişilerin kendi isteğine, küçüklerin de kanuni temsilcisinin talebine bağlıdır.

Kimse, devletin sosyal, ekonomik, siyasi veya hukuki temel düzenini kısmen de olsa, din kurallarına dayandırma veya siyasi veya kişisel çıkar yahut nüfuz sağlama amacıyla her ne suretle olursa olsun dini veya din duygularını yahut dince kutsal sayılan şeyleri istismar edemez ve kötüye kullanamaz."

Anayasanın 25. maddesinde "düşünce ve kanaat hürriyetine" ayrıca yer verilmiştir. 24. maddenin kaleme alınış tarzının ve kısmen içeriğinin ülkemize özgü bulunduğunu açıklayacak olursak, abartılı bir beyanda bulunmuş olmayacağımızı önceden belirtelim. Ayrıca bu maddeye dayanılarak meydana getirilmiş, daha doğrusu bu madde hükümleriyle orantılı bulunan yürürlükteki bir kısım mevzuatın da aynı özelliği taşımakta bulunduğu eklenmelidir (bu hususta yukarda 7 paragrafa bak.)

Din ve vicdan hürriyeti ile ilgili bu madde yanında Anayasada bu konuyla ilgili olarak yer alan diğer hükümleri de belirtelim: 24. maddenin ilk fıkrasında "14. madde hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ibadet, dini ayin ve törenler serbesttir" denilmiştir. Böylece ibadet özgürlüğünün aynı zamanda izhar ve öğretimi de kapsaması nedeniyle, hangi esaslara göre sınırlandırılabileceği gösterilmiş olmaktadır.

14. madde birinci fıkrasında şöyle diyor: "Anayasada yer alan hak ve hürriyetlerden hiçbiri, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin bir kişi veya zümre tarafın-

dan yönetilmesini veya sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde egemenliğini sağlamak veya dil, ırk, din ve mezhep ayırımı yaratmak veya sair herhangi bir yoldan bu kavram ve görüşlere dayanan bir devlet düzenini kurmak amacıyla kullanılamazlar."

14. maddenin üçüncü fıkrasında "kimse ...dini inanç ve kanaatlarını açıklamaya zorlanamaz... denildiği halde, 15. maddenin ikinci fıkrasında yine ...kimse din, vicdan, düşünce ve kanaatlarını açıklamaya zorlanamaz... denilmektedir.

68. maddenin dördüncü fıkrasında "siyasi partiler... laik Cumhuriyet ilkelerine aykırı olamaz" denilmiştir.

Din özgürlüğü ve laik devlet ilkesi yönünden önemli hüküm 136. maddede yer alıyor. "Diyanet İşleri Başkanlığı" başlığını taşıyan bu hüküm şöyledir. "Genel idare içinde yer alan Diyanet İşleri Başkanlığı, laiklik ilkesi doğrultusunda, bütün siyasi görüş ve düşüncelerin dışında kalarak ve milletçe dayanışma ve bütünleşmeyi amaç edinerek, özel kanununda gösterilen görevleri yerine getirir.

Anayasanın "I. İnkılap Kanunlarının korunması" başlıklı 174. maddesinin birinci fıkrasında belirtildiği üzere Türkiye Cumhuriyeti'nin laiklik niteliğini koruma amacını güden... İnkılap Kanunlarının, Anayasanın halk oyu ile kabul edildiği tarihte yürürlükte bulunan hükümlerinin, Anayasaya aykırı olduğu şeklinde anlaşılamaz ve yorumlanamaz.

Bu kanunlar arasında birinci sırada yer alan 3 Mart 1340 tarihli ve 430 sayılı Tevhidi Tedrisat Kanunu, üçüncü sırada yer alan 30 Teşrinisani 1341 tarihli ve 677 sayılı "Tekke ve Zaviyelerle Türbelerin Seddine ve Türbedarlıklar ile birtakım unvanların men ve ilgasına dair kanun", sekizinci sırada yer alan 3 Kanunuevvel 1934 tarihli ve 2596

sayılı "bazı kisvelerin giyilemeyeceğine dair kanun" böylece din özgürlüğü ile ilgili kanunlar listede yer almaktadır.[10]

Görülüyor ki, Anayasamız din ve vicdan özgürlüğü konusunda ayrıntılı hükümler içermektedir. Mevzuatta mevcut din özgürlüğüne ilişkin hükümlere, özgürlüğün içerdiği ve birinci bölümde açıklanan haklar teker teker ele alındığında ayrıca değinilecek ve değerlendirilecektir.

Aşağıdaki bahislerde din ve vicdan özgürlüğünün unsurlarını oluşturan ve 7 numaralı paragrafta listesi verilen, izleyen paragraflarda açıklanmış bulunan hakları ele alarak Türk mevzuatı yönünden izah edeceğiz. 7 numaralı paragrafta da açıkladığımız gibi bu haklar içiçedir ve bir hakkı ilgilendiren hüküm, diğeri bakımından da etkilidir.

a) İnanmak veya inanmamak hakkı

17– (İnanmak veya inanmamak hakkı için 8. paragrafa bak). Anayasamızın 24. maddesine göre vicdan, dini inanç ve kanaat hürriyeti bir iç hürriyet olarak kaldığı sürece mutlaktır. Dolayısiyle herkes inanmak veya inanmamak hakkına sahiptir. Bu bakımdan kişiler üzerinde hiçbir baskı kurulamaz. Maddenin üçüncü fıkrasında yer alan "kimse ...dini inanç ve kanaatlarını açıklamaya zorlanamaz; dini inanç ve kanatlarından dolayı kınanamaz ve suçlanamaz" hükmü bu hususu yeterli derecede açıklamaktadır. Bu esaslar mezhep mensuplarını da kapsamaktadır. Anayasanın söz konusu ettiği inançların bağlı bulunduğu dinler sadece büyük dinlerden ibaret değildir. Yargıtay kararlarında belirtildiği üzere sözgelimi Yehova Şahitliği de din kavramı içindedir.

Dinin kimliğinin öteden beri bilinmiş olması koşulu için 8 numaralı paragrafa bakınız.

---

10) Bu kanunlar hakkında şu esere bakılmalıdır: Reşat Genç, Türkiye'yi Laikleştiren Yasalar, 3 Mart 1924 tarihli Meclis müzakereleri ve kararları, Ankara, 1998.

Ayrıca Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) ikinci babının ikinci faslı "din hürriyeti aleyhinde cürümler" başlığını taşımakta ve 175-178. maddeleri (TCKT, 169-172) içermektedir: 175. maddede dini işlerin ve ibadetlerin ihlali, Allahı, peygamberleri, kutsal kitapları tahkir, suç haline getirilmiştir.

Aynı maddenin üçüncü fıkrasında Anayasada yer alan hükme yaptırım getirilmekte ve ...bir kimseyi dini inançlarından veya mensubu olduğu dinin emirlerini yerine getirmesinden veya yasaklarından kaçınmasından dolayı kınayan veya tezyif veya tahkir eden veya alaya alan kimseye... hapis ve para cezası hükmolunmaktadır. Bu suçların basın yoluyla işlenmesi ağırlatıcı sebeptir

176. madde dinleri tahkir maksadıyla yapılan bir kısım mülkiyeti tahrip, mülkiyete zarar verme (nası izrar) fiillerini ayrıca cezalandırmıştır.

Türkiye'de devletin insanların vicdan özgürlükleri üzerinde baskı kurmasını, Anayasanın laiklik ilkesi engellediği gibi TCK'nın yukarda nakledilen 175. maddesinin üçüncü fıkrası da ayrıca ceza yaptırımı ile karşılamaktadır.

c) Din, mezhep veya kanaatı değiştirme hakkı

18– Anayasamız da, diğer bir kısım Anayasalar gibi, din veya kanaatları değiştirme, dinden çıkmayı bir hak olarak açıkça belirtmiyor. Ancak 24. maddesinin saptadığı vicdan, dini inanç ve kanaat hürriyeti, din ve kanaat değiştirme özgürlüğünü de tazammun etmektedir. Mevzuatımızda, Yunanistan'da olduğu gibi dinden çıkmayı teşviki cezalandıran bir hüküm de yoktur. Ayrıca, bazı Hıristiyan ülkelerinde olduğu gibi, bir cemaate veya kiliseye bağlı olmayı gerektiren hükümler de mevcut değildir.

d) İbadet veya ayin yapmak hakkı

19– Anayasanın 24. maddesinin ikinci fıkrasında "14. madde hükümlerine aykırı olmamak şartı ile ibadet, dini ayin ve törenler serbesttir" denilmiştir. 16. paragrafta dini ibadet ve ayinleri ihlal edenler ve belirli varlıklara tahkirde bulunanlar hakkında ceza hükümlerinden söz etmiştik. Böylece Anayasanın tesis ettiği özgürlüğe dayalı bu hak ceza yaptırımları ile de güçlendirilmiş olmaktadır. TCK'nın 176. maddesinin ikinci fıkrasında "din görevlilerinin görevleri esnasında veya görevlerini yapmalarından dolayı kendilerine karşı bir cürüm işlendiği takdirde bu cürmün kanunen belli olan cezası altıda bir oranında arttırılarak hükmolunur" denilmesi suretiyle ibadet ve ayinleri icra ettirecek olanlar, ayrıca himaye altına alınmış olmakta ve böylece aslında ibadet ve ayin serbestliği daha da güçlendirilip müeyyidelendirilmektedir. TCK 177 ve 178. maddelerinde yer alan hükümler de bu hususu güçlendirici niteliktedir.

"Diyanet İşleri Başkanlığının kuruluş ve görevleri hakkında 633 sayılı kanunun" 31.7.1998 tarih ve 4379 sayılı kanunla değişik 35. maddesi şöyledir: "Cami ve mescitler Diyanet İşleri Başkanlığının izniyle ibadete açılır ve başkanlıkça yönetilir. Hakiki ve hükmi şahıslar tarafından yapıldığı halde izinli veya izinsiz olarak ibadete açılmış bulunan cami ve mescitlerin yönetimi üç ay içinde Diyanet İşleri Başkanlığına devredilir. Diyanet İşleri Başkanlığınca buralara imkân nispetinde kadro tahsis edilir. Kadro tahsis edilinceye kadar buralarda görev yapanların mesleki ehliyetleri ile ilgili esas ve usuller yönetmelikle düzenlenir."

Anayasa, bu suretle güçlendirilerek tesis edilmiş ibadet ve ayin hakkının kötüye kullanılmasını engelleyecek tedbirlerin esasını da kurmuş bulunmaktadır:

a) İbadet, dini ayin ve törenler hiçbir suretle aynı Anayasanın 14. maddesinin belirttiği amaçlara yönelik eylemle-

rin gerçekleştirilmesi için bir araç olarak kullanılamayacaktır. Söz konusu eylemler şunlardır:

1. Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü bozmak,

2. Türk Devleti'nin ve Cumhuriyeti'nin varlığını tehlikeye düşürmek,

3. Temel hak ve hürriyetleri yok etmek,

4. Devletin bir kişi veya zümre tarafından yönetilmesini sağlamak,

5. Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde egemenliğini sağlamak,

6. Dil, din, ırk ve mezhep ayırımı yaratmak,

7 Sair herhangi bir yoldan bu kavram ve görüşlere dayanan bir devlet düzenini kurmak.

b) İbadet ve ayin hakkının icrası bakımından ikinci sınırlandırma hükmü 25. maddenin son fıkrasında yer almaktadır: "Her ne sebep ve amaçla olursa olsun kimse düşünce ve kanaatlarını açıklamaya zorlanamaz; düşünce ve kanaatları sebebiyle kınanamaz ve suçlanamaz.[11]

Bu hükümler yalnız ibadet ve ayin hakkı bakımından değil ve fakat aşağıda değineceğimiz diğer haklar ve özellikle din ve mezhebini izhar bakımından da evleviyetle geçerlidir.

20– Yukarda a ve b alt paragraflarında yer alan hususlar belirli ilkeleri göstermektedir; yasaklar halini alabilmele-

---

11) Bu fıkranın Anayasaya girişinin tarihçesi şöyledir: 27 Mayıs 1960 olayından sonra, 1961 Anayasasını hazırlamak üzere İstanbul Üniversitesi'nde Ord. Prof. Sıddık Sami Onar'ın başkanlığında bir komisyon kurulmuştu. Bir gün Devlet Başkanı General Cemal Gürsel Üniversiteye geldi ve profesörlerle yaptığı bir toplantıda, Anayasaya, dinin hiçbir suretle siyasete karıştırılmamasını sağlayacak bir hükmün yerleştirilmesini istedi. Bunun üzerine komisyon, hukuk hocalarından mütalaa istedi. Ben, Anayasaya TCK 163. maddede yer alan hükmün sokulmasını önerdim; kabul olundu ve hüküm 1961 ve 1982 Anayasalarında yer aldı. Sonra TCK'nın 163. maddesi kaldırıldı ancak hüküm Anayasada kalmakta devam etti.

ri, bunları kapsayan ceza hükümlerinin var olmasına bağlıdır. Bu bakımdan ceza kanunlarında hükümler de vardır:

Bir kere TCK'nın ikinci babının "imamlar, hatipler, vaizlerle ruhani reislere müteallik cürümler" başlıklı beşinci faslının 1 ve 2. maddelerinde (TCKT, 481) ibadetlere ve ayinlere başkanlık eden imam, hatip, vaiz, haham gibi din görevlilerinin, görevlerinin ifası sırasında alenen hükümet idaresini, devlet kanunlarını ve hükümet icraatını takbih ve tezyif eylemleri suç haline getirilmiştir; ceza bir aydan bir seneye kadar hapis ve para cezasıdır. Suç böylece hükümet idaresi, kanunlar ve hükümet icraatının takbih ve tezyifidir. Suçun ön şartı fiilin görev sırasında ve alenen işlenmesidir.

242. madde ise (TCKT, 481), 241. maddede sayılan din görevlilerinin sıfatlarından yararlanarak hükümet idaresini, kanun nizam ve emirleri, dairelerden birine ait olan vazife ve salahiyeti takbih ve tezyife ve halkı kanunlara yahut hükümet emirlerini icraya veya memuru memuriyetinin vazifesi icabına karşı itaatsizliğe tahrik ve teşvik fiilini cezalandırmaktadır. Fiil alenen işlendiğinde ceza artırılmaktadır. Maddenin ikinci fıkrasına göre imam, hatip, vaiz, rahip, haham gibi din görevlilerinden birisinin, sıfatlarından istifade ederek kanunlara veya kanuna göre kazanılmış olan haklara muhalif iş ve sözlerde bulunmaya bir kimseyi icbar veya ikna etmeleri de aynı yaptırımlara tâbi olacaktır.

Dini sıfattan yararlanarak, herhangi bir cürüm işleyenlerin cezaları ise altıda bir artırılarak hükmedilecektir.

Dini ayinler bakımından bir kısıtlama 237 maddede (TCKT, 331) yer almaktadır. Medeni Kanun, evlenmeyi medeni nikâha bağlamış bulunduğundan 237 maddenin üçüncü fıkrasına göre evlenme aktinin kanuna göre yapılmış olduğunu gösteren kâğıdı görmeden bir evlenme için dini merasim yapanlar hakkında üç aydan iki yıla kadar ve böyle olmaksızın evlenmenin dini merasimini yaptıran er-

kek ve kadınlar iki aydan altı aya kadar hapis cezasına mahkûm edileceklerdir.[12]

21– Anayasada ve TCK'da yer alan bu hükümler, laiklik inkılabını gerçekleştirerek yeni bir siyasi düzene geçmiş ve nüfusunun büyük çoğunluğu Müslüman olan bir ülkede zorunlu görülerek kabul edilmiştir ve ibadet ve ayin serbestliğinin suiistimalini önlemek üzere getirilmiştir. Kokkinakis olayında görüldüğü üzere, AİHM dinden çıkma teşviklerini cezalandıran hükümleri esasta AİHS'ne aykırı bulmamakla beraber, bu hususta başvurulan vasıtaların kötüye kullanılması halinde cezalandırmayı sözleşmeye aykırı bulmamıştır. Bunu beyan ederken olayda Yunan Ortodoksluğunun, Yunan milletinin istiklali ve kültürünü koruması bakımından oynadığı rolü de belirtmeyi gerekli saymıştır.

Aynı mülahaza, Türk inkılaplarına dayalı devletin varlığını sürdürmesi, ibadet ve ayinlerin dinin tam safiyeti içerisinde serbest olarak icrası, rejim ve inkılapları zedeleyecek maksatlara alet edilmemesi zorunu bakımından, bu hükümler itibariyle de geçerli sayılmak ve AİHS'ne aykırı mütalaa edilmemek gerekeceği görüşündeyiz.

d) İnancı dışa vurarak uygun vasıtalarla açıklamak hakkı

22– (Bu hususta yukarda 12 paragrafa bak.) Anayasa 24. maddesinde inancı dışa vurmak ve uygun vasıtalarla açıklamak hakkını, muhtelif fıkralarında dolaylı olarak açıklamakta ve yukarda 18 ve 19. paragraflarda açıkladığımız hükümlerle, izhar hakkının sınırlarını göstermektedir. Ana-

---

12) 237. maddenin dördüncü fıkrasında yer alan bu hükmün şimdi artık metrukiyete uğradığı söylenebilecektir. Binlerce insanın fiilen ve toplumdan herhangi bir tepki görmeksizin birlikte yaşayabildikleri bir dönemde, aynı fiile, birlikte yaşamaya dini merasim yaptırarak başlayanları cezalandırmak, doğrusu mantıki gelmemektedir. Belirli bir dönemde Medeni Kanunun tatbikini teşvik için getirilmiş olan böyle bir hükmün, bugünün Türkiye'sinde işlevi kalmamış gibidir.

yasada 24. maddenin 2-4. fıkraları izhar hakkının sınırlarını belirlemektedir. Bunları yukarda 18-20. paragraflarda açıklamıştık. Bu bakımdan 12. paragrafta yapılan açıklamalar Türk hukuku bakımından da geçerlidir.

Türkiye'de kılık, kıyafete ilişkin bir kısım mevzuat vardır: Bunlardan birincisi 3 Kanunuevvel 1934 tarihli ve 2596 sayılı bazı kisvelerin giyilemeyeceğine dair kanundur. Bu kanun aslında dini olan veya olmayan kisvelerin Türkiye'de ne gibi şartlarla giyilebileceğini göstermektedir. 1. maddesi aynen şöyledir: "Herhangi din veya mezhebe mensup olurlarsa olsunlar ruhanilerin mabet ve ayinler haricinde ruhani kisve taşımaları yasaktır" Kanunda yasaklara aykırı hareket edenler hakkında uygulanacak bir yaptırım yoktur. TCK 253. maddesi "bir mesleğin resmi elbisesini yetkisi olmadan açıktan açığa giymeyi" cezalandırmaktadır. Bu kanuna dayanılarak bir tüzük ve bir de yönetmelik meydana getirilmiştir.[13]

Tüzük 2. maddesinde "her din ve mezhebin ruhanilerini ayırdettirmek için kabul edilen her türlü kisve, alamet ve işaret ruhani kıyafet addolunur" demektedir. Tüzüğün 8. maddesinde ise "mektep ve başka bilgi müesseselerine devam edenlerin biri kıyafet, alamet ve levazım kullanmalarına lüzum görüldüğü takdirde tip tayini ve bu mektep ve müesseselerin merbut bulundukları vekillikçe talimatname yapılır. Bu gibi mektep ve müesseseler için kabul olunacak alametleri mektep ve müesseselerden mezun olanlar da taşıyabilirler" denilmektedir.

Yönetmelik, Türkiye'de bulunacak kara, deniz ve hava kuvvetleri mensuplarının kıyafetleri hakkındadır. Din veya mezhebi izhar hakkı ile ilişkiler, diğer bir önemli inkılap kanunu olan şapka iktisası hakkında 671 sayılı kanundur. Bu

13) RG 18.2.1935, No.2933.

kanun 1. maddesinde Türkiye halkının da umumi serpuşu şapka olup buna münafi bir itiyadın devamını hükümet meneder" demekte ve böylece 2596 sayılı kanun bir bakıma ikmal etmiş olmaktadır. Kanunun temel maksadı, din görevlilerinin mesleklerinin icrası sırasında kullandıkları sarığın, diğer kişilerce kullanılmasını yasaklamaktır. Kanaatımızca sarık, İslam dinini belirleyecek mecburi bir dini alamet sayılamayacağına göre, din görevlileri dışında kullanılmış olmasının yasaklanması din ve mezhebi izhar hakkının ihlali sayılamaz. Ayrıca kanaatımızca AİHS'nin 9. maddesinin ikinci fıkrasındaki sınırlandırma ölçüleri, Türkiye'nin toplumsal şartlarının kabulünü gerektirdiği takdir payı da nazara alındığında, din özgürlüğünün ihlali sayılamaz veya demokratik bir toplumda hâkim bir sosyal ihtiyacı karşılamadığı beyan edilemez. (10. paragrafa bak.)

23– Türban konusu: Din veya mezhebi izhar hakkı bakımından türban konusuna ilişkin batı hukuk uygulamasındaki karar ve olaylara 12 numaralı paragrafta değinmiştik. Türkiye'de bu konunun özellikle yükseköğretimde bazı gençlerin tutumu yönünden güncelliğini koruduğu bilinmektedir. Keza bazı siyasi grupların, güçlerini artırmak bakımından olaya yaklaşma şekilleri de malumdur. Bunun yanında tümüyle siyasi ve ideolojik amaçlarla ve Türkiye'de bir şeriat devleti kurulması maksadıyla eylem yapan bazı grupların da bu konuyu toplumda huzursuzluk yaratmak amacıyla sömürmek istedikleri keza biliniyor.

Başlarını, hepsi aynı şekle uyarak sadece yüzlerini açık bırakacak surette kapatan ve arkalarına etekleri yerlere kadar uzanmış uzun palto veya pardösü giyen bazı gençlerin, üniversitelere böylece girmek ve çalışmalara devam etmek istemeleri karşısında YÖK 20.12.1982 tarihli bir genelge ile derslere başı örtülü olarak girilmesini yasaklamıştır. Bu genelge Danıştay 8. Dairesinin E. 1984/636, K. 1984/

1574 sayılı ve 13.12.1984 tarihli kararına konu oluşturmuş ve yasağın iptali için açılan dava reddedilmiştir; gerekçe şöyledir: "Başörtüsü masum bir alışkanlık olmaktan çıkarak kadın özgürlüğüne ve Cumhuriyetimizin temel ilkelerine karşı bir dünya görüşünün simgesi haline gelmektedir. Davacı yükseköğretim düzeyinde eğitim gördüğüne göre bu ilkelerin Cumhuriyetimizin kuruluşunda ve korunmasındaki önemini bilmesi gerekmektedir. Herkesçe bilinen ve benimsenen Cumhuriyetin kurallarını öğretmek ve benimsetmekle görevli eğitim kurumlarının bunlardan ödün vermesi düşünülemez."

Bunun üzerine yasak, yükseköğretim kurumları öğrenci disiplini yönetmeliğinin 7 maddesine (h) bendi olarak eklenmiştir. Yönetmeliğin bu hükmünün iptali için açılan dava da 8. Daire tarafından yine reddedilmiştir.

Bunun üzerine TBMM tarafından 2547 sayılı kanuna 3511 sayılı kanun ile bir ek 16. madde eklenmiş ve "dini inanç sebebiyle boyun ve saçların örtü veya türbanla kapatılması serbesttir" denilmiştir.

Bu hüküm Anayasa Mahkemesi'nin 7.3.1989 tarihli kararıyla iptal edilmiş ve "Kamu kuruluşlarından sayılan yükseköğretim kurumlarındaki bayanların giyimlerini düzenlerken, başörtüsü kullanımına dinsel inanç nedeniyle geçerlilik tanımakla, kamu hukuku alanındaki bir düzenlemeyi dinsel esaslara dayandırmak suretiyle laiklik ilkesine aykırılık oluşturulmuştur. Laik devlette, hukuk düzeninin, dinsel gereklerle sağlanıp sürdürülmesi benimsenemez. ...Derslere çağdaş görünüme aykırı giysi ve örtülerle girmenin özgürlük ve özerklikle ilgisi olmadığı gibi, devletin düzen sağlayan kurallar getirmesi de özgürlük ve özerkliğe aykırı değildir" gerekçesi ifade edilmiştir.

Bunun üzerine 1990 yılında 3670 sayılı kanun ile 2547 sayılı kanuna bir ek 17 madde eklenerek "Yürürlük-

teki kanunlara aykırı olmamak kaydı ile yükseköğretim kurumlarında kılık ve kıyafet serbesttir" denilmiştir. Huzuruna getirilen bu hüküm karşısında Anayasa Mahkemesi, yukarda arzolunan içtihadını şöylece tekrarlamaktadır: "Yürürlükteki kanun ifadesinin Anayasayı öncelikle kapsadığından kuşku bulunmamaktadır. Dava konusu kuralda öngörülen yükseköğretim kurumlarındaki kılık kıyafet serbestisi, dini inanç sebebiyle boyun ve saçların örtü ve türban ile kapatılması ve dinsel nitelikli giysileri kapsamaz. Bu konudaki düzenlemeler, Anayasa Mahkemesi kararlarına aykırı olarak gerçekleştirilemez ve özellikle 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu ile bu kanuna dayanılarak çıkartılacak düzenlemelerde Anayasa Mahkemesi kararlarına uygunluk gözetileceği gibi yürürlüğe konulacak yeni kurallar da Anayasaya aykırı olamaz. Çünkü madde ile getirilen serbesti, yürürlükteki kanunlara aykırı olmamak koşuluna bağlıdır. Dini inanç sebebiyle boyun ve saçların örtü ve türbanla kapatılmasının, öncelikle Anayasaya aykırı olduğu, Anayasa Mahkemesi'nin 7.3.1989 tarihli kararında belirlenmiştir. Dolayısıyle, maddedeki yürürlükteki kanunlara aykırı olmamak koşulu, Anayasaya aykırılığı saptanmış olan, dini inanç sebebiyle boyun ve saçların örtü ve türbanla kapatılması durumunu, kılık ve kıyafet serbestisi dışnda tutmaktadır."

Bu hususta 12. paragrafta nakledilmiş olan AİHK'nun kararlarına da bakılmalıdır.

Kanaatımızca, Anayasa Mahkemesi ve Danıştay kararlarında yer alan bu çözümler AİHS'nin 9. maddesinin ikinci fıkrasının belirlediği sınırlama ölçüsü içindedir.

Milli Eğitim Bakanlığı ile diğer bakanlıklara bağlı okullardaki görevlilerle öğrencilerin kılık kıyafetlerine ilişkin 2596 sayılı ve 3.12.1934 kanuna dayanan 8/3349 sayılı yönetmelik hükümleri gereğince, okul içerisinde, erkek öğrenciler kısa saçlı olup, sakal ve bıyık bırakamazlar. İmam

Hatip Liselerinde kız öğrenciler yalnız Kur'an-ı Kerim ders saatlerinde başlarını örtebilirler. Yükseköğretim okullarında kız öğrenciler kılık kıyafet bakımından memurlar için konulan kurallara aynen uyarlar. Erkek öğrenciler için de durum aynıdır. Diploma ve her türlü resmi belgelere yapıştırılacak fotoğrafların bu Yönetmelik hükümlerine uygun kıyafetlerle çekilmiş olması esastır. Bu kurallara uymayan öğrencilere disiplin yönetmeliğindeki hükümler ve cezalar uygulanır.

Devlet memurlarıyla kamu görevlilerinin durumunu bilumum devlet memurlarının kıyafetleriyle ilgili 16.7.1982 tarihli ve 8/5105 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla yürürlüğe konulan "kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan personelin kılık ve kıyafetine dair yönetmelik" düzenlemiştir. Bu yönetmelik hükümlerine göre görev mahallinde kadın ve erkek memurların başı daima açık olacaktır. Her türlü resmi belgelere yapıştırılacak fotoğraflar da aynı nitelikte olacaktır.

Yönetmeliğin 15. maddesine göre Diyanet İşleri Başkanlığında bilfiil din işleriyle ilgili personelin giyim ve kuşamına ilişkin hususlar, yukarda açıkladığımız mevzuata aykırı olmamak şartı ile, Başkanlıkça tespit ve bağlı olduğu Bakanlıkça onaylanacak esaslar çerçevesinde yürütülecektir.

Bu konuda tekke ve zaviyelerle türbelerin seddine ve türbedarlıklarla birtakım unvanların men ve ilgasına dair 677 sayılı kanuna da kısaca değinelim:

Kanun, 1. maddesiyle tekke ve zaviyeleri seddetmiş (kapatmış) ve ikinci fıkrasında tarikatlarla şeyhlik, dervişlik, müritlik, dedelik, seyyitlik, çelebilik, babalık, emirlik, nakiplik, halifelik, falcılık, büyücülük, üfürükçülük ve gaipten haber vermek ve murada kavuşturmak maksadıyla nüshacılık gibi unvan ve sıfatların kullanılmasını ve bu hizmet ve sıfatlara ait hizmet ifa ve kisve iktisasını menetmiştir. Tarikat icrasına mahsus yer verenlere ve diğer icraatı yapanlara üç

aydan az olmamak üzere (beş yıla kadar) hapis ve para cezası verilecektir.

Bu konuda 2820 sayılı ve 22.4.1983 tarihli Siyasi Partiler Kanununa da kısaca değinelim:

Kanunun 5. maddesi "siyasi parti kurmak hakkının... din, mezhep... farklılığı yaratmak veya sair herhangi bir yoldan bu kavram ve görüşlere... dayanan bir devlet düzeni kurmak amacıyla kullanılamayacağı"nı saptamaktadır. Kanunun11. maddesinin b bendinin 5. paragrafına göre TCK 312. maddesinin ikinci fıkrasında yazılı "halkı ...din, mezhep farklılığı gözeterek kin ve düşmanlığa açıkça tahrik etme suçlarından mahkum olanlar... siyasi partilere üye olamazlar". 78. madde a bendinin ikinci paragrafında "siyasi partilerin... din ve mezhep ayırımı yaratmak veya sair herhangi bir yoldan bu kavram ve görüşlere dayanan bir devlet sistemi kurmak amacını güdemeyeceklerini..." belirtmektedir. B bendine göre "...din, mezhep veya tarikat esasına dayanamaz ve adlarını kullanamazlar". 81. maddeye göre "siyasi partiler Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde... dini kültür veya mezhep farklılığına dayanan azınlıklar bulunduğunu ileri süremezler". 83. maddeye göre "siyasi partiler herkesin... din ve mezhep gibi... sebeplerle ayırım gözetmeksizin kanun önünde eşit olduğu prensibine aykırı amaç güdemez ve faaliyette bulunamazlar." 84. madde, siyasi partilerin, Anayasanın listesini verdiği kanunlar hükümlerine aykırı amaç güdemeyeceklerini belirtmektedir. 86. maddeye göre "siyasi partiler, Türkiye Cumhuriyeti'nin laiklik niteliğinin değiştirilmesi ve Halifeliğin yeniden kurulması amacını güdemez ve bu amaca yönelik faaliyetlerde bulunamazlar." 87. madde Anayasanın 24. maddesinin son fıkrasını siyasi partiler bakımından aynen tekrarlamaktadır. Din özgürlüğünün izhar hakkı bakımından çok önemli bir hüküm, kanunun 88. maddesinde yer almıştır: "Siyasi par-

tiler, Türkiye Cumhuriyeti'nin laiklik niteliğinin değiştirilmesi ve Halifeliğin yeniden kurulması amacını güdemez ve bu amaca yönelik faaliyetlerde bulunamazlar." Kanunun 87. maddesi Anayasanın 24. maddesinin son fıkrasını tekrarlamaktadır. 88. madde siyasi partilerin herhangi bir şekilde dini tören ve ayin tertipleyemeyeceklerini ve parti sıfatıyla bu gibi tören ve ayinlere katılamayacaklarını açıklamaktadır.

Kanunun dikkati çekici bir hükmü ise 89. maddede yer alıyor: "Siyasi Partiler laiklik ilkesi doğrultusunda bütün siyasi görüş ve düşünüşlerin dışında kalarak ve milletçe dayanışma ve bütünleşmeyi amaç edinerek özel kanunda gösterilen görevleri yerine getirmek durumunda olan Diyanet İşleri Başkanlığının, genel idare içinde yer almasına ilişkin Anayasanın 136. maddesi hükmüne aykırı amaç güdemezler."

Kanunun 96. maddesinin son fıkrasına göre "...din ...mezhep ...adlarıyla veya aynı anlama gelen adlarla siyasi partiler kurulamaz veya parti adında bu kelimeler kullanılamaz."

Bütün bu hükümlerin cezaları 117-120. maddelerde gösterilmiştir.

Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında 298 sayılı ve 26.4.1961 tarihli kanunun 58. maddesine göre "propaganda için kullanılan el ilanları ve diğer her türlü matbualar üzerinde ...dini ibareler bulundurulması yasaktır...". Bu yasağın yaptırımı kanunun 151. maddesinin ikinci fıkrasında gösterilmiştir.

2908 sayılı ve 6.10.1983 tarihli Dernekler Kanununun 5. maddesi gereğince, Anayasanın başlangıç kısmında belirtilen temel ilkelere aykırı olarak dernek kurulamaz. "...din ve mezhep ayırımına dayanılarak nitelikleri Anayasada belirtilen Türkiye Cumhuriyeti'nin varlığını tehlikeye

düşürmek veya ortadan kaldırmak, din ve mezhep esasına veya adına dayanarak faaliyette bulunmak, "Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde ...din, mezhep... farklılığına dayanan azınlıklar bulunduğunu ileri sürmek... belli bir din veya mezhepten olanların diğerlerine hâkim veya diğerlerinden imtiyazlı olmalarını sağlamak (madde 5 bent 6)" amacı ile dernek kurulması yasaktır.

Kanunun 76. maddesine göre, 5. maddeye aykırı olarak dernekleri kuranlar ve bu yasaklara aykırı faaliyetlerde bulunanlar bir yıldan üç yıla kadar hapis ve para cezasına mahkûm edilirler.

Görülüyor ki, Türk mevzuatı, Anayasadan başlayarak çeşitli kanun ve yönetmeliklerle dinin siyasete alet edilmemesi ve Türkiye'nin laik yapısına zarar verilmemesi için ayrıntılı hükümler getirmiştir. Bunların tümünün amacı saf din özgürlüğünü ve devletin laik yapısını korumaktır.

e) Dinini başkalarına nakletmek, öğretmek hakkı

24– (13. paragrafa bak). Türk hukuk düzeninde de, yukarda açıklanan izhar edebilme hakkı; ibadet, ayin hakkı, dinden çıkabilmek hakkı ile içiçedir. Din eğitiminin, devletimiz gibi laiklik ilkesini benimsemiş, nüfusunun büyük çoğunluğu Müslüman olan ve aynı zamanda Avrupa ailesi içinde yaşayan, Avrupa Konseyi'nin bir üyesi olan, sosyal alanda büyük inkılaplar ve bunları yerleştirmek sancıları geçirmiş ve demokratikleşirken bu sancıların daha da artmış bulunduğu bir ülkede önemli problemler çıkardığı bilinmektedir. Türk iç hukukunda din eğitimi mevzuat ile düzenlenmiştir.

Bireysel olarak kişilerin veya veli yahut vasilerin istedikleri kimselere başvurarak din ve mensubu bulundukları mezheplerini bütün unsurları itibariyle öğrenmeleri ve çocuklarına öğretmeleri serbesttir. Ancak grup halinde öğre-

nim ve öğretim mevzuat tarafından ayrıca düzenlenmiştir.

Anayasanın 24. maddesinin dördüncü fıkrasının ilk cümlesine göre "din ve ahlak eğitim ve öğretimi devletin gözetim ve denetimi altında yapılır." Kaldı ki, Türk mevzuatına göre, her konuda öğretim ve eğitim devletin gözetim ve denetimi altındadır. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun getirdiği esas ilke böyle olduğu gibi, 3 Mart 1340 tarihli ve 430 sayılı olup İnkılap Kanunlarının en başta geleni oluşturan "Tevhidi Tedrisat" Kanununun amacı da böyledir.

Bu hükümlerin yaptırımlarını TCK getirmiş bulunmaktadır: Kanunun 261. maddesi (TCKT, 417) birinci fıkrasında genel olarak "kanun ve nizamlara aykırı olarak mektep veya dershane açanlar, açılan mektep ve dershaneler kapatılmakla beraber altı aydan iki seneye kadar hapis cezasıyla cezalandırılır" diyor. İkinci fıkra ise "ruhsatsız öğretmenlik edenlerle bunları istihdam edenlere aynı cezanın verileceği" açıklanmaktadır. Maddenin son fıkrasına göre mükerrirler hakkında verilecek ceza bir yıldan az olamaz.

Anayasanın 24. maddesinin direktifi altında 1739 sayılı Milli Eğitim Kanununun laiklik başlıklı 12. maddesi şöyledir: "Türk Milli Eğitiminde laiklik esastır. Din kültürü ve ahlak öğretimi ilkokul ve orta okullar ile lise ve dengi okullarda okutulan zorunlu dersler arasında yer alır." Milli Eğitim Bakanlığında bu hükümlerle ilgili olarak bir Din Eğitimi Genel Müdürlüğü oluşturulmuştur.

Diyanet İşleri Başkanlığı

25- Anayasanın 136. maddesinde yer alan hükmü yu-

karda nakletmiştik. Diyanet İşleri Başkanlığı kuruluş ve görevleri hakkında 633 sayılı ve 22.6.1965 tarihli kanunun 1. maddesinde açıklandığı üzere "İslam dininin inançları, ibadet ve ahlak esasları ile ilgili işleri yürütmek, din konusunda toplumu aydınlatmak ve ibadet yerlerini yönetmek üzere Başbakanlığa bağlı Diyanet İşleri Başkanlığı kurulmuştur. Böyle bir Başkanlığın kurulması Cumhuriyetin ilanından sonra meydana gelen boşluğun doldurulması zorununa dayanmaktadır. Osmanlı döneminde Musevilik, değişik mezhepleriyle Hıristiyanlık kendi cemaatleri çerçevesinde dini ihtiyaçlarının tatmini için, kiliseler ve havralar etrafında örgütlenmiş bulunuyorlardı; Lozan Muahedesi bu durumu ve cemaatlerin dini imtiyazlarını kabul etmiş ve vurgulamıştır. Buna karşılık Hilafetin ilgası ve bununla ilgili teşkilatın kaldırılması ile Türk milletinin büyük çoğunluğunun dinini oluşturan İslama mensup olanlar, teşkilatsızlık içinde kalacaklardı. Her birisi, Osmanlı medeniyetinin şaheserlerini oluşturan camiler, mescitlerin idaresi, bunlarda ibadetin sürdürülmesi, bu hizmetlerin görülmesi için mutlaka bir teşkilatı gerektiriyordu.

Bu konuda Fransa'da geçirilen tecrübeye kısaca değinelim:

Fransa'da 1801 yılında bir din işleri kamu hizmeti (Concordat) tesis olunuyor, kiliselere mali avantajlar sağlanıyor, aynı zamanda siyasi bir kontrol da tesis ediliyordu. 1880'den itibaren eğitim laikleştirilmiş ve 1905 Kanunu devletle kiliseyi birbirinden ayırmış ve 1801 Concordat'sına son verilmiştir. Bu kanunun yürürlüğe girmesinden önce Katolik dinine ait binaların idaresi kamu kurumlarınca sağlanıyordu; Protestanlık bakımından da ayrı olanaklar sürdürülüyordu. Ayrılma kanunu ile kamu kurumları ilga edilince kanun koyucu bunların yerini dini derneklerin almasını teklif etti; mal varlıkları bu dernekler tarafından ida-

re edilecekti. Ancak Papa X. Pie'nin emri üzerine Katolik kilisesi dini derneklerin kurulmasını reddetti. Bunun üzerine sahipsiz kalan malların müsaderesini 1907 Kanunu öngördü ve neticede kilise mallarının yarısı kaybedildi. Vatikan ile diplomatik ilişkilerin yeniden kurulması üzerine, yapılan müzakereler sonunda piskoposluklara bağlı derneklerin tesisi kabul edildi. Ancak bunların hukuken başkanı o yöredeki papaz olacak idi. Dernekler ibadetler bakımından ücretlerin ödenmesini ve diğer ihtiyaçların sağlanmasını sağlayacaklardı. 1926 Kanunu, bir kısım malların iadesini de kabul etmiştir.

Fransa'nın ikinci büyük dinini oluşturan Müslümanlık ise halen bir hukuki statüye sahip değildir.

Fransa misalini Hilafetin ilgasından ve Cumhuriyetin ilanından sonra beliren ihtiyacın, Diyanet İşleri Başkanlığını ortaya çıkardığını açıklamak üzere vermiş bulunuyoruz.

Kanunun hükümleri incelendiğinde, Milli Eğitim Bakanlığınca düzenlenen okul eğitimi dışında grup halinde dinin bazı esaslarını öğretmek görevinin bu kuruma verilmiş olduğu görülmektedir. Diyanet İşleri Başkanlığı görevlerini tam bir tarafsızlık içerisinde ve sadece din bakımından yürütecek ve hiçbir suretle siyasetle ilgilenmeyecektir. Bu hususu kanunun 25. maddesi açıkça belirlemektedir. Bu maddeye göre "Başkanlığın her derecesinde görev alan personel, Memurin Kanununun hizmetliler için yasak ettiği siyasi faaliyetten başka dini görevi içinde veya bu görevin dışında, her ne suretle olursa olsun, siyasi partilerden herhangi birini veya olanların tutum ve davranışını övemez ve yeremez. Bu gibi hareketleri tahkikatla sabit olanların ilgili ve yetkili mercilerce işine son verilir."

26– Grup halinde eğitim bakımından bir süreden beri Türkiye'nin gündeminde olan konu "Kur'an kursları"dır. Siyaset alanında uzun tartışmalardan sonra Diyanet İşleri

Başkanlığı Kanununa 4415 sayılı ve 22.7.1999 tarihli kanunla bir Ek 3. madde ilave edilmiştir:

Ek madde 3: "İlk ve ortaöğretim kurumlarında okutulan zorunlu din kültürü ve ahlak bilgisi dersleri dışında, Kur'anı Kerim ve mealini öğrenmek, hafızlık yapmak ve dini bilgileri almak isteyenlerden ilköğretimi bitirenler için, Diyanet İşleri Başkanlığınca Kur'an kursları açılır. Bu kurslardaki din eğitim ve öğretimi kişilerin kendi isteğine, küçüklerin de kanuni temsilcilerinin talebine bağlıdır. Ayrıca ilköğretimin beşinci sınıfını bitirenler için tatillerde ve Milli Eğitim Bakanlığının denetim ve gözetiminde Yaz Kur'an kursları açılır.

Kur'an kurslarının açılış, eğitim-öğretim ve denetimleriyle bu kurslarda okuyan öğrencilerin barındığı yurt veya pansiyonların açılış ve çalışmalarına dair hususlar yönetmelikle düzenlenir."

Maddenin son fıkrasında sözü edilen yönetmelik 17 Ekim 1971 tarih ve 13989 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan eski yönetmeliği yürürlükten kaldırmıştır.

Bireysel olarak istediği kişiden özel ders almak olanağını kaldırmadığı sürece grup halinde eğitim ve öğretimin devletin denetim ve gözetimi altına alınmasının din özgürlüğünü ihlal edici bir yönü bulunmadığı görüşündeyiz. Elbette ki, bu yetkilerin demokratik bir toplumda hâkim sosyal ihtiyacı karşılaması ve orantılılık koşulunu yerine getirmesi şartıyla.

Nâzım Hikmet bir şiirinde;

Kitap, rüzgâr olup
Perdeyi kaldırmalıdır
Kitap, KANBER tayı olup Şah İsmail'in
Seni devlerin üzerine saldırtmalıdır

demişti. Ben de perdeyi kaldıran bir kitap hazırlamaya çalıştım.
Becerebildiysem ne mutlu bana!

Vural SAVAŞ
Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı

4. basım

12.00

ISBN 975 - 494 - 893 - 3
2000 . 06 . Y . 0105 . 1783

KDV dahil [illegible] Lira